

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Το 1821
και η Αλήθεια

Τόμος Α΄ - Ιστορία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΤΟ 1821
ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Γιάννης Σκαρίμπας
Τίτλος: Το 1821 και η αλήθεια
© 1995 ΚΑΚΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
Πανεπιστημίου 46
Αθήνα 106 78, Τηλ. 38.40.524 - 38.44.458, Fax: 33.03.098

CACTUS EDITIONS
ODYSSEAS HATZOPOULOS & Co.
46 Panepistimiou Str., 106 78

ΚΑΚΤΟΣ

Αν ο μόνος σκοπός που αξίζει τον κόπο κανείς να γεννηθεί, είναι η λευτεριά, και μόλις γεννηθεί του την υποθηκεύσουν τα συμφέροντα, τι άλλο του απομένει αν όχι η επανάσταση;

(ο συγγραφέας)

Μεταξύ δουλείας και δουλείας δεν υπάρχει καμιά διαφορά. Με το να κάμεις μιαν επανάσταση κι αποτινάξεις το ζυγό, δεν έκαμες τίποτα. Το '21 αυτό έκαμε. Το να μην ξαναεμπέσεις σε ζυγό – αυτό είναι επανάσταση.

(ο συγγραφέας)

Το θαύμα του '21 δεν έγκειται στη στρατιωτική ήττα της Τουρκίας – πράγμα ευκολότερο – αλλά στο (ως εκ θαύματος) σώσιμό του από την εχθρότητα των κοτζαμπάσηδων, των λογίων¹ και του Κλήρου.

(ο συγγραφέας)

Ο κατά μόνον το γένος και το θρήσκευμά του διαφέρων είναι ένας άγιος, μπρος στον κατά μόνο το «κατεστημένο» του διαφέροντα.

– Οι Τούρκοι δεν ήσαν οι χειρότεροι... Ο ελληνικός λαός δε θάκανε την επανάσταση για ν' αποκαταστήσει και πολιτικά τους κοτζαμπάσηδες. Οι λέγοντες ότι η Επανάσταση ήταν μόνον Εθνική, ή είναι αδιάβαστοι, ή δε μας λένε την αλήθεια. Σκοτώνοντας τους Τούρκους ήξερε ότι σκοτώνει το σύμμαχο των κοτζαμπάσηδων. Χωρίς τον αφανισμό πρώτα αυτοννού, δεν μπόραε να ξεπάτωνε τους άλλους. Το ότι σ' αυτό η Επανάσταση γελάστηκε, δεν παιναπει διόλου ότι τους εφείσθη. Θα τους πέρναε εν στόματι μαχαίρας. Το ότι νόμισε ότι για τούτο είχε καιρό, αυτό την έφαγε... Η Επανάσταση από τυχε...

(ο συγγραφέας)

Τα δύο Εικοσιένα

Το Εικοσιένα, όπως το ξέρουμε μέσα από την επίσημη ιστορική παράδοση, μοιάζει με τ' αναστραμμένο είδωλο που βλέπουμε να καθρεφτίζεται στα θαμπά νερά μιας λίμνης. Είναι βέβαια η ίδια εικόνα, μα δοσμένη από την ανάποδη. Για να γνωρίσει κανείς τ' αληθινό Εικοσιένα πρέπει να σκύψει πάνω σ' άλλα κείμενα, σ' εκείνα που προετοίμασαν το σηκωμό, σ' αυτά που γράφτηκαν όσο βρόνταγε το καρνοφύλλι κι άστραφτε το γιαταγάκι και στ' απομνημονεύματα των αγωνιστών – του Μακρυγιάννη, του Κασομούλη, του Κολοκοτρώνη, του Φωτάκου, του Σπυρομήλιου, του Περραιβού, του Σπηλιάδη και τόσων άλλων.

Δύο ήταν τα Εικοσιένα: Το ένα του λαού και των πιο προσδευτικών ανθρώπων εκείνου του καιρού, το άλλο των κοτζαμπάσηδων και των πολιτικάντηδων. Του πρώτου οι ρίζες αντλούνε τους χυμούς τους από τα «Δίκαια του ανθρώπου» του Ρήγα Βελεστινλή, πάνω στ' άλλο πέφτει βαρύς ο ίσκιος της «Πατρικής Διδασκαλίας» του Μακαριωτάτου Πατριάρχη της Αγίας Πόλης Ιερουσαλήμ Κυρ Ανθίμου – ή πιο σωστά του Γρηγορίου.

Δημήτρης Φωτιάδης

Η ελευθερία των οπαδών μιας κυβέρνησης
δεν είναι αυτο-δημοκρατία.
Δημοκρατία είναι το δικαίωμα
των αντιφρονούντων να σκέπτονται διαφορετικά.
ΜΠΑΡΜΠΥΣ

1.

Την Ιστορία του '21 δεν θα τη γράψω βέβαια ελόγου μου. Ο ταπεινά υποφαινόμενος (συνταξιούχος εκτελωνιστής και – τάχα – λογοτέχνης, συν κιόλας... απαρύσιμος) εξ αφορμής των όσων (επί τη 150-ετία του) σε δόξαση και τίμησή του γράφονται και ακούονται, και σε συνάρτηση με την «επίπεδη» άλλην... εγκεκριμένη τους Ιστορία, να (διά της μεθόδου των «παλίμψητων»*) εμφανίσω θέλησα, ποια, κάτω από του '21 το κολλάρισμα, εί-

* Παλίμψηστα: Ονομασία των αρχαίων, επί παπύρων ή περγαμηνών, χειρογράφων, στα οποία η αρχική γραφή (με απόξεση ή επιστροφή) αφανίστηκε, και γράφηκε πάνω της νέο κείμενο – συνήθως καλογερικά τροπάρια, ή ληρήματα. Η επανεμφάνιση της αρχικής γραφής στα παλίμψηστα (μπορεί κείμενα Αρχαίων σοφών ή στροφών του Ανακρέοντα) πετυχαίνεται με μια νεώτερη απόξεση, είτε με χημικά μέσα ή με την χρησιμοποίηση των ακτίνων του Ρέντγκεν. Έτσι, αναδύθηκαν – ξανά – στο φως πολλά από την, για πάντα απολεσμένη, αρχαία μας Γραμματεία.

να... η αληθινή αλήθεια της αλήθειας! Και αυτή είναι πολύ πιο ένδοξη και γήινη από... τους υπερθετικούς των επιθέτων. Το «το σπουδαιότερο γεγονός στην Ιστορία της... Αγγλίας ήταν η άλωση της Βασιλλης», μπορούσε να ειπωθεί: «στην Ιστορία του ανθρώπου – ε ί ν α ι τ ο '21». Πράγματι, «ποτέ τόσο πολύ λίγοι δεν κάμανε για τόσο πολλούς τόσα πολλά» όσα οι Ελλαδίτες.

Σ' ένα δεύτερο βιβλίο μου, που όπως φαίνεται θα κυκλοφορήσει στο επόμενο έτος, συνοπτική και ταχυπόδαρη θα θέσω – εκεί – την ελλείπουσα τρίτη διάστασή του – ίσον του βάθους... Φοβάμαι όμως ότι οι λογιώτατοι, μ' εκείνους... τους σκύλους των φωνόγραφων που πλάι τους έχουν ν' ακοΐν (μαζί...) τον Κύριό τους, θα μου ριχτούν με «ρετινιές» και επιρρήματα, ως... ανθυγιώς –μου– σκεπτομένου! Μηδά οι εθναμύντορες αυτοί σου λένε το γιατί; Στέκονται να... μας ανοίξουν τα στραβά μας; Αυτοί μιλάν κατ' αυθεντίαν και σου απαντάν... με γενικότητες!... «Διαστρέφεις την ιστορικήν αλήθειαν εκ προθέσεως, διά να υποτιμήσης το Μεγαλείον της Πατρίδος. (Περικαλώ;...) Μυκτηρίζεις την συμβολήν Μεγάλων ανδρών, εις τον υπέρ της ελευθερίας αγώνα των Ελλήνων. Φυσικά, διά να το κάμνης έχεις τους λόγους σου. Επιδιώκεις την διάβρωσιν των υγιώς – ημών – σκεπτομένων...».

–... Περικαλώ;

– Σε απαξιούμεν απαντήσεως, ίνα μη είπωμεν τι χείρον που θα σου πρέπει!...

Και τραβάν ίσα για Δημοκρατία... και σαμπάνια, για ισότητα και Ρολς-Ρόυς... Ψοφάνε για «ζήτω το έθνος» και αστακούς, για «κάτω οι πληρωμένοι» και για χαβιάρι...

Μα, για να με θέσουν εκποδών, δε φ τ ά ν ε ι τ ο «πί-

στευέ μας και μη ερεύνα». Δε φτάνει η «από καθέδρας» κρούση του κώδωνος, και το «Αυτός έφα!» όποιου κι αν είναι. Το θέμα που θέτω πάει πολύ πιο μακρύτερα, από της ασημότητάς μου το «ούτως ή άλλως». Πάει στις ψευτομαρτυρίες και την αγκύλωση, που κάνουνε αυτοί στην Ιστορία. Πάει στην αγυρτεία και την καπήλευση των άγιων τοις αγίοις μας = του τρίπτυχου: Πατρίδα, Θρησκεία, Οικογένεια... Τους βοάμε ότι μας είναι αναξιόπιστοι...

Τους κατηγοράμε και τους λέμε: Λέτε ψέματα – δεν είναι αυτό το '21: Το Πατριαρχείο το αφόρισε. Οι πρόκριτοι και οι Ιεράρχες το χλεύασαν. Ο Καποδίστριας του γύρισε τις πλάτες του. Ο Κοραής «μας» το μυκτήρισε. Ο Καραντζάς, ο Μαυροκορδάτος και ο Ιγνάτιος, το ξεπούλαγαν, στους ξένους. Χώρια οι Νέγρηδες και οι Κωλέττηδες, χώρια ο Κιουταχής κι ο Ιμπραΐμης. Η κατατρομέρα του δε λέγεται...

Είναι αδύνατο (και άσχετα προς το ιδεολογικό τού συγγραφέα) να μην αγαναχτάει κανείς διαβάζοντας τον κορυφαίο Ιστορικό μας, για το αναγκαστικό που την υπήγαγε την «Ιστορία του Ελληνικού έθνους», ιδιαίτερα στα κεφάλαια για το οσποδάριο σκυλολόι, για την ψώρα την φαναριώτικη και τους λόγιους της «Διασποράς» και για τον Κλήρο. Βρίσκεται μπρος σε μια συστηματική καταδυνάστευση της κακόμοιρης της αλήθειας, σε μια «κόντρα - νατούρικη» διαλεκτική του '21.

Ιστοριογράφοι ψευτο-Γάκιτοι, αγνοητζήδες ή ψευτάδες, πανηγυριστές και δοξολόγοι, «δοξαπατρίδες και δεκάρικοι» σταυροκοπήτες και Μυχάουζενς, λευτεραντζήδες και «κυριελέηδες» και όλοι όσων «γαστροοραγούνε» τα στομάχια τους από το αγαπάτε αλλήλους και... τις γαρίδες

(οι οσποδάροι τις τρελλαίνασι) που: «...άδειασαν την πατρίδα και την ελευθερία της τόσο, που καμιά φορά, Θεός συγχωρέσει μας, μισούσαμε και την πατρίδα και την ελευθερία...».*

Με το να την παριστάνουν την ελληνική επανάσταση σαν πράξη εξωλαϊκή και εξωελληνική (...το οποίον: ότι την παρασκεύασαν ελόγου τους!) μειώνουν την αυτοδύναμη αξία της, για να τους λογαριάζουμε σωτήρες. Το σινάφικο – όλων αυτών – «κατεστημένο» τους, τους κάνει να μιλάν την ίδια γλώσσα... Ας ξέρουν ότι μας είναι αναξιόπιστοι.

Δεν φτάνει – ώστε. Δεν φτάνει – όχι – η «ρετσιλιά» ή το «Ογιά ορέ!», του Βεληγκέκα... Θα χρειαστεί προηγουμένως να μου πουν αν (και πού) πλανώμαι ή ψευματίζω. Και τότε, θα είμαι τους στη διάθεση.

'Ετσι, όχι με το «ψηλά τα χέρια!» όπως αυτοί, μα με στην καρδιά τόνα μου χέρι, και με τ' άλλο μου, το ταπεινό κρατώντας – μου – κεράκι, θα προβώ ομπρός στους τίμους και τους λεύτερους για το σχολιό μονοπατάκι της αλήθειας.

Θα είναι τρόπον τινά, σαν να υπερελείγοντο σκιτσάρισμα της φυσιογνωμίας του '21, όπως αυτό (και αυτή) μου έχει εικονιστεί μέσα στο πνεύμα μου σαν 'ναι ρυάκι που πάει καιούμενο πηδώνταστο, έτσι σα φλόγα μπαρουντιού που πάει με σάλτους...

Το «ψεύτικο σαν ανακοινωθέν» είναι αδερφάκι της Ιστορίας.

«όσοι δε βουλήσονται των τε γενομένων το σαφές σκο-

* Θάνος Φιλικός, περιοδικό «Δημιουργίες», τεύχος 11-12, Μάρτης- Απρίλης 1971.

πείν και των μελλόντων ποτέ αίθις κατά το ανθρώπινον τοιούτων και παραπλησίων έσσεσθαι, ωφέλιμα κρίνειν αυτά, αρκούντως έξει»

Θουκυδίδου Ιστοριών Α', 22.

Αν δε, πιστέψει κανείς τον Πωλ Βαλερύ, «η ιστορία είναι το πιο επικίνδυνο από όλα τα προϊόντα του χημικού εργαστηρίου του ανθρώπινου μυαλού. Διεγείρει τα όνειρα, δηλητηριάζει τα έθνη, γεννά στην ψυχή τους στρεβλές μνήμες, γιγαντώνει, μέχρις υπερβολής, τις αντιδράσεις τους, ανοίγει τις παλιές πληγές τους, τα στερεί από το πνεύμα της ειρήνης και τα μπολιάζει με μεγαλομανία και μανία καταδιώξεως». 'Ετσι, θα πω κι εγώ: Ούτε η πανούκλα, ούτε η αραποβλογιά κάμανε τόσο κακό στην ανθρωπότητα όσο οι ιστορικοί και η Ιστορία...

Τούτου, πικρή, πικρότατη να πάρω – έσωσα – πείρα. Μια λεπτομέρεια, ή ένα περιστατικό όλως ασήμαντο, με προβλημάτιζε και μ' έριχνε σε σκέψη... Τι λέει αυτό; τι να εννοεί; Τότε, ανασύροντάς το σαν πτυχή, αυτό μού ανοιγόταν ως αυλαία. Η πριν εικόνα μου ξεθώριαζε σαν το πορτραίτο του Ντόριαν Γκρέυ... Μ π ρ ε!... κι έτριβα τα μάτια μου... Η «Νέα Ρώμη» μού χαχάνιζε... Ο Μωάμεθ ο Β' μού εγελούσε... Με του Βόσπορου τα κύματα, μου στέλλαν χαιρετίσματα οι Αυτοκρατορικοί «Δικεφαλοι» – με φέσι!... 'Ωστε αυτό ήταν το Βυζάντιο; Κι αυτή η Πόλη του μαρμαρωμένου Βασιλιά – παλμοί και όνειρο του έθνους; Η Φιλική Εταιρεία, οι κοτζαμπάσηδες, οι μεγάλοι διερμηνείς, οι Οσποδάροι; Εκείνο το προς τον Παπαφλέσσα «Εξωλέστατε!» τι νόημα είχε; πόθ' ερχόταν; Κ' οι ψύλλοι, μούμπαιναν στ' αφτιά...

'Εως που, πέσαντας στα χέρια μου κάποιου συμμαθητή μου ένα τετράδιο, διάβασα σε μια σελίδα – εκεί – «εκθέσεων» τούτα τα (για μένα τότε) μυστήρια λόγια:

«Πράγματι, εκτός του Ανωτέρου κλήρου, του οποίου το εγωιστικόν συμφέρον ήτο ν' απολαύη της ευνοίας του διβανίου, είχε μορφωθή και κάποια αριστοκρατία, ης τα μέλη, εφαινότο λησμονούντα εν τη ευμαρεία του βίου, το δυστύχημα της απατρίας... Ήσαν ούτοι οι Φαναριώται εν Κωνσταντινουπόλει και οι προύχοντες (κοτζαμπάσηδες) εν τη λοιπή Ελλάδι, άνθρωποι, όμως τοιαύτης φήμης, ώστε οι συμπατριώτες των τούς ωνόμαζον Χριστιανότουρκους». Και παρακάτω: «...Χειρότερα σχεδόν ακούουσιν οι τρεις περιηγηταί παρά τινος Έλληνος ηγεμόνος: Τι θέλετε; τους αποκρίνεται ο αξιότιμος ούτος, τυραγνώ και γυμνώνω τον λαόν, διά να αρέσω εις το διβάνι και να διατηρώ το κεφάλι μου».*

'Εμεινα με το στόμα ανοιχτό... Ήταν φανερό: Η δική μας, η «σιδερωμένη» Ιστορία δε μας έλεγε την αλήθεια, ή τουλάχιστο δε μας την έλεγε ολόκληρη. Οπότε ένα απ' τα δυό: Ή δεν την ξέρει και – ώστε – είναι αδιάβαστη, ή την ξέρει και τα «μασάει», οπότε πάλι δε μας είναι αξιόπιστη. Μάλιστα, πολλές φορές... οι «ασπρορουχάδες» της (λογιώτατοι, πανηγυριστές και προφεσσόροι) έκαναν τόσο το μαύρο στράφτικο, που να μας εξαπατάει και να μας πλανεύει... Μην τους πιστεύετε. Η καρδιά του '21 δεν έπαλλε

* Κάρολος Μένδελσων Βαρθόλη, «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης», σελ. 15, μετάφραση Ι.Μ. Οικονομόπουλου, Αθήνα 1895.

– ταριχευμένη – στις Σοφίες τους, ούτε μες στα ραγιάδικα καλιμμαύγια τους και τα φέσια. Οι Κοραήδες, οι Καποδίστριαι, οι Ιγνάτιοι το ξόρκιζαν, οι Δεσποτάδες το αφορίζαν. Οι δε λογιώτατοι της – τάχα² – διασποράς, είχαν με τις «ελληνικούρες» τους να κάμνουν... (Παρακατιόντες θα τα πούμε...).

Αυτά, ως προς αυτά. Το «εν τω γίγνεσθαι» 2ο βιβλίο μου, να το τυπώσω λέω σε κάνα χρόνο. Για το παρόν, τούτο μου το ταχύτατο μελέτημα, ας παρθεί σαν ένας χαιρετισμός στο '21. Με το κατέβασμα της σκούφιας μου (σκούφιας ενού αλόγιου απλοέλληνα) να του βροντοφωνήσω (κι εγώ!) ένα ζήτη: ΖΗΤΩ ΣΟΥ – θα του πω – το '21 των Ελλήνων! ΖΗΤΩ Αθάνατε Λαέ του Μαραθώνα και της Πίνδου!

2.

Ότι το Βυζάντιο ανέπτυξε έναν πολιτισμόν ιδιότυπο, καμιά αμφιβολία. Ότι εξέπεμψε και μιαν ακτινοβολίαν ελληνίζουσαν – επίσης. Ότι όμως με την άλωση του Βυζάντιου άρχισε και η αγωνία του έθνους – είναι ανιστόρητο και ύποπτο. Δεν είναι διόλου υποχρεωτικό νάμαστε και μεις Βυζαντινοί, επειδή το Βυζάντιο ανέπτυξε έναν πολιτισμόν ιδιότυπο, επειδή εξέπεμψε και μιαν ακτινοβολίαν ελληνίζουσαν και επειδή περί τούτων καμιά αμφιβολία!... Θάταν το ίδιο, σα να, για να κατεβούν τα εισιτήρια, πω αντίς β α ρ ύ ν τον καφέ μου – «μ ε ο λ ί γ η ν»! «...Οι ιστορικοί όλων των λογίων (κραυγάζει κι ο Θάνος Φιλικός, στο ίδιο μέρος όπου παραπάνω τον μνημονέψαμε) και οι παραμυθάδες είπανε και γράψανε πολλά. Εγώ, και συμπαθάτε με γι' αυτό, δεν πιστεύω στο Βυζάντιο,* δεν πιστεύω στους λογάδες του Φαναριού». Ωστόσο, θα πω κι εγώ, δεν ήσαν όλοι παραμυθάδες, αλλά οι περισσότεροι ήσαν ανύποπτοι και αδιάβαστοι... Οι Βυζαντι-

* Ακόμα και «εθνικόφρονες» «πειραματιστές» και ιστοριοδίφες, όπως ο φίλος μου ο Ι.Μ. Χατζηφώτης, διερωτώνται με τίτλους τέτοιων μελετημάτων: «Ήτανε το Βυζάντιο Ελληνικό;».

νοί αυτοκράτορες ήσαν Ρωμαίοι με τη νοοτροπία των Καισάρων... «Όταν ή πραγματικότης κατεστράφη (=η Ρωμαϊκή κοσμοκρατορία) η παράδοσις είχαν ελευθερίαν εξαπλώσεως. Από της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου, την ανθρωπότητα δεν άφηνε ήσυχον η ιδέα ότι η πολιτική ενότης του ανθρωπίνου γένους, ήτο δυνατή» (Ουέλλς, «Παγκόσμιος Ιστορία», τ. Α', σελ. 688). Το δε γεγονός ότι η ελληνική γλώσσα μιλιόταν από δεκάδες λαούς δεν πάει να πει ότι οι λαοί αυτοί ήσαν λαοί ελληνικοί.* Δείχνει μόνο ότι η λατινική δεν ήταν άξια να την ανταγωνιστεί σε πλούτο, σε συνειδηση και σε πνεύμα. Έτσι, σιγά - σιγά έπαψε να μιλιέται κι απ' τους ίδιους, τους Λατίνους του Βυζάντιου.

Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία δεν είχε τίποτα το περισσότερο ελληνικό από όσο ο Ρωμαϊκός πολιτισμός, αυτός το είχε ως πνεύμα. Και στάθηκε Ρωμαϊκό κράτος («Νέα Ρώμη») μέχρι τέλους του, με μόνο τη λαλιά του ελληνική, και τούτο μόνον εξ α ν ά γ κ η ς.** Η γραφή του, τα εμβλήματα του, η κουλτούρα του, έμειναν Λατινικά πέρα έως πέρα. Λοιπόν, με μόνο τη λαλιά. Μα το ράσο δεν κάνει τον παπά, για δε, ποια ήταν η ανάγκη – παρακάτω. Εδώ, ως δώσω τον νοητό κάπως περίγυρο, κέντρο του οποίου έγινε άξαφνα το 330 μ.Χ. η «Νέα Ρώμη»: Για λόγους που δεν μπορεί να εκτεθούν σ' ένα ταχύ μελέτημα (αθηναϊκή επίδραση, Μέγας Αλέξανδρος, ελληνιστική περίοδο, Αλεξάντρεια κ.ά.), η ελληνική γλώσσα τότε μιλιούτανε, καθόλη

* «Πολλοί των ιθαγενών λαών κατά την εποχήν αυτήν εξελληνίσθησαν».

** «Η ελληνική γλώσσα επεκράτησε όχι μόνον ως γλώσσα της σκέψεως, αλλά και των πολιτικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των συναλλαγών και της κοινωνικής ζωής» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος Ιστορία του Ελλ. Έθνους», Αθήνα 1955, σελ. 176).

την εξάπλωση του χώρου: Από τη Σικελία έως τα Μικρασιατικά παράλια και από την Αλεξάνδρεια έως τη Ροδόπη και τον Εύξεινο Πόντο. Χωρίς αυτήν ήταν αδύνατη η μεταξύ λαών αλληλοσυνεννοησία – και με το Κέντρο (= το νέο αφεντικό τους, το Βυζάντιο). Ήταν, να πούμε, η Αγγλική των καιρών... Μεσ σ' αυτόν τον ελληνόγλωσσο ωκεανό, ήταν αδύνατο να επιβιώσει το Βυζάντιο, αν δεν έκανε την ελληνική γλώσσα – κι αυτό – λαλιά του. Οι όξω από τον ελλαδικό χώρο ξένοι λαοί (εκτός των κατ' ιδίαν τους γλωσσών = των εθνικών τους) αυτήν τη γλώσσα την ελληνική αναμετάξυ τους μιλάγαν.* Μεσ στων αιώνων την παρέλευση, τους έγινε και συνείδηση στο τέλος. Έτσι, γλωσσικά αφομοιωμένοι, ήσαν «Πανέλληνες»,³ αλλά με την πιο ιδανική αξία του όρου. Και ήταν τούτο ευτύχημα – άντεξαν να μην εκσλαβισθούν από τους Ρώσους, που γύρω στα 700 κατάκλυσαν κυριολεκτικά όλον τον Αίμο. Εξ εναντίας, αφομοιώθηκαν αυτοί... Η δε, μετά την άλωση, απομείνασα (λογιωτατίζουσα) Βυζαντινή αριστοκρατία, εκτός από τη γλώσσα, δεν είχε τίποτα το ελληνικό – υπό την εθνικιστική τουλάχιστον έννοια.⁴ Αυτός ο «ορθοδοξώτατος» Ακαδημαϊκός κ. Βενέζης, να τι (σε μιαν επιφυλλίδα του) λέει για την ελληνικότητα της (πρώην, και συνέχεια υπό τους Τούρκους) ιθύνουσας εκείνης τάξης:

«Διαβάζω μια πτυχή της ιστορίας του Αιγαίου στο βιβλίο που μας έστειλε ο κ. Βασ. Βλ. Σφυροέρας “Οι Δραγο-

* «... Άλλοι λαοί διατηρήσαντες την συνείδησιν της ίδιας εθνικότητος, εστερνίσθησαν εν τούτοις την ελληνικήν γλώσσαν...» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος», σελ. 176).

μάνοι του Στόλου”.* Μεγάλη δύναμη οι δραγομάνοι, στον καιρό που ο αρχιναύαρχος, της αυτοκρατορίας, ο Καπουδάν πασάς, είχε στη δικαιοδοσία του τα νησιά του Αιγαίου, θα έλεγες ότι ήταν ένας θεσμός για το καλό του Έλληνα νησιώτη, του Χριστιανού. Βγαίνει απ' τη μελέτη πως δεν ήταν έτσι ή, τουλάχιστον, δεν ήταν πάντα έτσι. Και μέ τους χριστιανούς δραγομάνους είχαν να τραβήξουν πάμπολλα οι νησιώτες μας. Καθώς είναι γνωστό, το αξίωμα του Δραγομάνου του Στόλου το διεκδικούσαν πάντα οι Φαναριώτες – οι μεγάλες οικογένειες του Φαναριού. Ήταν το πρώτο σκαλί που έπρεπε ν' ανεβούνε για να φτάσουν στο αξίωμα του Μεγάλου Διερμηνέα, κι ύστερα του ηγεμόνος της Μολδοβλαχίας.⁵ Και είχε ο δραγομάνος του στόλου, λάμψη και δύναμη σπουδαία: τεράστια εισοδήματα, από το ειδικό χαράτσι που του πλήρωναν οι νησιώτες και εξουσία απάνω στους πληθυσμούς. Με το να αντικαθιστούν πολλές φορές οι δραγομάνοι τον Καπουδάν πασά στις σχέσεις του με τους νησιώτες γίνονταν οι πραγματικοί κυβερνήτες τους.

Αποτέλεσμα: φαγώνονταν αναμεταξύ τους οι φαναριώτικες οικογένειες ποια να πρωτοπάρη το αξίωμα – εξαγοράζοντας πασάδες και βεζύρηδες με μεγάλα ποσά, που ύστερα, για να τα ξαναφέρουν στο πουγγί τους, τα αξιωνανε και τα παίρνανε από τους νησιώτες».

Κάκιστη υπόθεση στάθηκε για την ελληνική Ιστορία η φαναριώτικη περίπτωση. Αν αφαιρέσει κανείς τούς μελό ιστορικούς εκείνης της εκατοντάχρονης «εθνικής – μας –

* Κατ' ουσίαν, αυτοί ήσαν οι Υπουργοί των Ναυτικών, στην Τουρκία.

περιπέτειας» (φαναριώτικη περίοδος) όλοι οι άλλοι μπρος σ' αυτήν την κατακόρυφη μες στ' άπατα της ανθρώπινης αναξιοπρέπειας κι ευτέλειας βουτιά έμνεσκαν κατάπληχτοι:

«Ως σ κ ώ λ η ξ εισδύνει εις σώμα ζων και βιβρώσκων αυτό έως ου καταστρέψη τελείως τα κύρια αυτού όργανα, ούτω και οι Φαναριώται διά της δεσποτικής αυτών πιέσεως και των επί τούτω επιβληθέντων νόμων, διά της εισαγωγής διεφθαρμένων καλογήρων και επιτέλους της ίδιας αυτών διαφθοράς διέφθειραν και εξηυτέλισαν τον λαόν τούτον» (Μ. Φ. Ζαλλώνης, βλ. σημ. 5).

Ο Ρουμάνος Ιστορικός Σενόπουλος αποκαλεί τους Φαναριώτες «συμμορία ληστών» και «τέρατα του 'Αδου, διαβόλους δέμας ανθρώπων αμφιεσμένους» Ο Δ. Θερειανός γράφει: «Χάριν του ηγεμονικού θρόνου αδελφοί διέβαλλον αδελφούς παρά τω μεγάλω βεζύρη, ο δ' Ελληνισμός ήτο παρ' αυτούς α π λ ο ύ ν ψ ι μ μ ύ θ ι ο ν».

Και ο Καισάριος Δαπόντες είπε: «Προτιμώ μάλλον να φυτέψω σκόροδα και να πελεκώ πρινάρια εν τη πατρίδι μου Σκοπέλω ή ν' αφεντεύω της Βλαχίας».

Ο «δόλος της Ιστορίας» (του 'Εγγελου) δε θάκανε αυτούς τους «εφέντηδες» ν' αφήσουν τα μακροαίωνα «κατεστημένα» τους... για τα μαύρα μάτια του έθνους. Πολύ περισσότερο τώρα από πριν, είχαν βρει τον καιρό να τρίβουν χαρά γιομάτοι τα χέρια. Κωλοτουμπηδόν τους, ριχιόντουσαν στα υψηλότερα αξιώματα. Ελεύθεροι δε και από... προλήψεις ως ήσαν, αλλαξοπίστιζαν και θεληματικά... επ' αγαθώ πατρίδος!

«Και αυτός ο Μωάμεθ ο Β' είχεν εξαιρετικήν εμπιστοσύνην εις τους 'Ελληνας και μετεχειρίσθη διά τα ανώτερα αξιώματα αρκετούς από εκείνους που είχαν δεχθή να εξισλαμισθούν (Η υπογράμμιση δική μου). Ο Μαχμούτ πασάς, που είχε κατακτήσει εν ονόματι του Μωάμεθ την Σερβίαν, την Βοσνίαν και την Εύβοιαν, ήτο Έλλην εξισλαμισθείς εις νεαράν ηλικίαν... Ο Χας Μουράτ πασάς, μπειλέρμπτης της Ρούμελης... κατήγετο από τους Παλαιολόγους. Άλλος μέγας Βεζύρης επί Μωάμεθ, ο Ρουμ Μεχμέτ, ήτο Έλλην. Επί Βαγιαζήτ του Β', ο Μεζί πασάς και ο Χότζα Μουσταφά πασάς είχαν γεννηθή Έλληνες. Κατά την βασιλείαν του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς, ο Ιμβραήμ πασάς και ο Σουλεϊμάν πασάς ήσαν Έλληνες. Ο Νασού πασάς ήτο υιός Έλληνος ιερέως. Δύο άλλοι μεγάλοι βεζύρηδες, ο Δαμάτ Χασάν πασάς και ο Τοπάλ Οσμάν, ήσαν Πελοποννήσιοι. Αναφέρονται επίσης και ο περιφημος Τζόρλιλε Αλή πασάς και εκ των ναυτικών ο Σαλή πασάς...» (Διον. Κόκκινος, «Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως», εκδ. «Μέλισσα», Αθήνα 1956, τ. Ι, σελ. 39).

Ας προσθέσω κι εγώ ότι κι ένας άλλος γιος ιερέα από τη Γεωργία, ο Μεμέτ Ρεσίτ πασάς, ο και Κιουταχής επιλεγόμενος, ο εκπολιορκτηής του Μεσολογγίου (1826) και έξολοθρευτής των φιλελλήλων στη μάχη του Πέτα (1822), ήταν Έλληνας. (Κάρολος Μένδελσον Βαρθόλδη, «Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως», σελ. 416).

«...Οι μόνοι που ποτέ δεν υπετάγησαν ήσαν οι πολυθρόνητοι κ λ έ φ τ ε ς και οι μόνοι που συνεμορφώθησαν οριστικώς προς την νέαν κατάστασιν των πραγμάτων υπήρ-

Ξαν όσοι ηττομόλησαν εις τας τάξεις της, αφού εξισλαμίσθησαν» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», σελ. 379). Απ' αυτά τα παραπάνω, καταλαβαίνει κανείς τι είδους... πατριώτες ήσαν αυτοί που σκαρφατάζονταν στα ανώτατα αξιώματα του κράτους και προπάντων γιατί αλλαξοπίστιζαν: «...Πλείστοι άλλοι χριστιανοί⁶ (λέει ο ίδιος ιστορικός παρακάτω, στη σελίδα 382) μετεπήδησαν με την θέλησίν των εις τας τάξεις του Μωαμεθανισμού προ πάντων διότι, όπως είδομεν προηγουμένως να μεταδίδη ένας από τους πρέσβεις της Ενετίας, η Οθωμανική κυβέρνηση έδιδε τα ανώτατα αξιώματα και επικερδέστατα κατά κανόνα εις ομοθρήσκους μεν μωαμεθανούς, αλλά χριστιανούς εκ γενετής». Τόσο δε «εδραίοι»... επί την πέτρην της χριστιανικής και εθνικής – αυτών – πίστεως ήσαν τούτ' οι «εθνοπάτριδες», ώστε: «Κατά προτίμησιν εκ των Ελλήνων μεγάλων διερμηνέων της Υψηλής Πύλης εξελέγοντο και οι ηγεμόνες των παραδουναβίων ηγεμονιών, οι οποίοι από του ΙΖ' τελευτώντος αιώνας, έπρεπε να πρεσβεύωσι το αυτό θρησκευτικόν δόγμα όπερ και οι λαοί των ηγεμονιών τούτων» (Εγκυκλοπαιδ. Λεξικόν Ελευθερουδάκη, τ. Ε', σελ. 306).

Κατά ποια λοιπόν συνέπεια διαλεκτική (και συνεπώς εξηγήσιμη) και το Πατριαρχείο, που ο κατακτητής τού παρέδωσε μονοπωλιακά την ημικοσμική και θρησκευτική διοίκηση του έθνους (μια σχεδόν «υπηκοότητα»), θα απειμπόλαε την επί της γης χειροπιαστήν ετούτη βασιλεία του, για την των Ουρανών και την Πατρίδα; Ο Μωάμεθ ο Β' (και συνέχεια όλοι οι Σουλτάνοι): «...διετήρησε και επροστάτευσε τον μέγα σημαίνοντα ελληνικόν κλήρον, από του Πατριάρχου μέχρι του κανδηλανάπτου και του νεωκόρου» (Κ.

Μένδελσων Βαρθόλδη, «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως», σελ. 11).

Πράγματι, ποτέ πριν στην Ιστορία τους, Πατριαρχείο και Πατριάρχες του, δεν είδαν τέτοιες αυτοκρατορικές στα χέρια τους εξουσίες. Μάλιστα, λίγοι Βασιλείς τέτοια είχαν απολαύσει Μεγαλεία. (Ότι, καμμιά φορά, οι Τούρκοι, τους κρεμάγαν, αυτό γράφετο λ ά θ ο ς!). Επί Βυζάντιου οι αυτοκράτορες τους είχαν διακοσμητικά του θρόνου τους παιχνίδια. Οι ίδιοι ήσαν δοσμένοι με τα ούλα τους στους στείρους δογματισμούς του filioque και... στο αλληλοξούρισμα – μεταξύ τους... Επί Τουρκιάς, ήσαν Αυθέντες Μεγαλότατοι, με «Αυλές» και ανατολίτικες τελετουργίες ιδίων Χαχάνων. «Πρωτέκδικοι» και «Τιτουλάριοι» τους περιτριγύριζαν, σαν τη «βασίλισσα - μέλισσα» οι κηφήνες, Αρχιδιάκονοι και Μεγάλοι Λογοθέτες. Και Αυθέντας τούς προσαγόρευαν οι «δούλοι» τους :

«Αυθέντα μας και δέσποτα... θειότατε, θεοπρόβλητε, θεοχαρίωτε, προνοητά ημών κλπ. δουλικώς πρυσκυνούμεν... ημείς οι πτωχοί δούλοι σου, οι ιερείς της Μητροπόλεως Αθηνών κλπ. και φιλούμεν τα ίχνη των τιμών και αγίων ποδών σου...» κλπ. (Δ. Καμπούρογλου, «Ιστορία των Αθηνών», σελ. 161).

«... Ο Οικουμενικός Πατριάρχης επέιχεν απόλυτον εξουσίαν* επί των εκκλησιαστικών μοναστηρίων και του κλή-

* Που ούτε στον ύπνο του δεν είχε δει ο ανώτερος κλήρος επί Βυζαντινής αυτοκρατορίας και κατόπιν στο ελεύθερο ελληνικό κράτος όπου – σ' αυτό – μόνο χάρις στη με το κράτος ακόμα υπάρχουσα «συζυγία» του έχει μια ψιλόνημη αυθυπαρξία.

ρου, ηδύνατο να καθαιρή αρχιερείς και ιερείς, να χειροτονή αντ' αυτών άλλους και να δικάζη αμέσως και εμμέσως τας μεταξύ χριστιανών διαφοράς. Τα εκκλησιαστικά κτήματα ανεγνωρίσθησαν αναφαίρετα και αφορολόγητα, η δε διαχείρισις τούτων αφέθη ελευθέρα εις τον Πατριάρχην και τους υπ' αυτόν αρχιερείς και λοιπούς ιερωμένους. Πας δε χριστιανός υπεχρεώθη να διαθέτη ωρισμένον μέρος της περιουσίας του υπέρ της Εκκλησίας... Και εδημιούργουν μεν οι Τούρκοι διά της αναγνωρίσεως ενός χριστιανού εθνάρχου, περιβεβλημένου διά τόσον πολλών δίκαιων και προνομίων, κράτος εν τω ιδίω αυτώ κράτει, αλλά τον εθνάρχην προσέβλεπον ως όργανον, το οποίον θα ηδύνατο να εξασφαλίση την δουλικήν υπακοήν των Ελλήνων και των λοιπών από του Οικουμενικού Πατριάρχου πνευματικώς εξαρτωμένων χριστιανών» (Εγκυκλοπαιδ. Λεξικόν Ελευθερουδάκη, τ. Ε', σελ. 305).

Το, να, από ένα τέτοιο «κατεστημένικο» παπαδαριό, περιέμενε το '21 εθνική έξαρση και χρέος, είναι σα να του ζήτησε «νάφηνε το γάμο για να πάει για πουρνάρια...».*

Σχετικά με τούτα, παραθέτω δωχάμω μερικά τινά από την «Περιοληπτική Υποτύπωση του Περιεχομένου της Ελληνικής Νομαρχίας» κατά κεφάλαια ή παραγράφους, (σελ. 42-48).**

*Το ραγιάδικο εκείνο Ιερατείο, όχι μόνο διά κάνα έθνος (= πράσιν' άλογα) δεν είχε – αυτό – σκασίλες, αλλά ούτε καν ποτέ του πίστεψε ότι ο Χριστός είχ' έρθει για κάνα «αγαπάτε αλλήλους», ή «έστε εγκρατείς και ειρηνικοί» (=αλλά κι αυτά γι' αυτό, άλογα πράσινα) αλλά ότι τον έστειλε ο Πανάγαθος, για να – κατόπι του – οι Δεσποτάδες, οι Αρχιδιάκονοι και οι Ηγούμενοι περνάν (με χρυσές μίτρες στα κεφάλια τους) μια ζωή «κοτσάνι» – την μαγκούφα...

** «Ελληνική Νομαρχία ήτοι Λόγος περί Ελευθερίας», φιλολογική απομνημείωση Γ. Βαλέτα, έκδοση Γ', Βιβλιοεκδοτική, Αθήνα 1957.

«Η Ιστορική αλήθεια και η ανάγκη της γνώσης της από τους τωρινούς Έλληνας. Η αναισθησία των αρχόντων. Αποκάλυψη και μαστίγωμα – τα όργια των Συνοδικών – μάνδρα λύκων. Η κατάντια του Κλήρου. Η φιλοχρηματία του τωρινού ελληνικού κλήρου. Η αμάθεια του Πατριάρχη – οι γραμματικοί του. Πατριάρχης, διάμεσοι, Σύνοδος. Οι δώδεκα μωροί της Συνόδου. Αρχιεπίσκοποι, συναλλαγές τους με τους Οθωμανούς. Αφορισμοί, αγιασμοί, μνημόσυνα, κληρονομίες κλπ. Συχωροχάρτια. Ξεπούλημα ενοριών. Δανεικά κι αγύριστα. Πώς ζούνε οι αρχιεπίσκοποι: ακολασίες, προδοσίες, αναισθησία. Επίσκοποι και πρωτοσύγκελλοι. Η λήστευση των χωριάτων. Πώς χειροτονούνται οι παπάδες. Οι πανταχούσες των μοναστηριών. Κοκκαλοπωλητές – άγια λείψανα. Το κατάντημα του κλήρου, πρώτη αιτία της καθυστέρησης του λυτρωμού. Η ελευθερία θανάσιμο αμάρτημα για τους ιεροκήρυκες. Τι διδάσκουν το λαό οι ιεροκήρυκες. Διαστρέβλωση – λύκοι και καθρέφτες του σκότους. Λειψανοκαπηλεία και θαυματοκαπηλεία – όργια» (Βιβλίο 3ο και 4ο).

Τι είχε να κερδίσει από την ίδρυση ενός ελλαδικού και λεύτερου βασιλείου; Στα ευρύτερα νοήματα, την ατόνηση σ' αυτό της εξουσίας του. Στα στενώτερα – το είδαμε – το Πατριαρχείο αγνοήθηκε και από το φόβο της απ' το ντοβλέτι εξάρτησής του η πριν δεσπόζουσα εξουσία του, έγινε ολότελα σκιώδικο. Συνάμα, με το Αυτοκέφαλον* απώλεσε και καμμιά τριανταριά Επισκοπές του. Ταύτα, χώρια και

* Περισσότερα για το «Αυτοκέφαλον», βλ. Δ. Τσάκωνα, «Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον και το Αυτοκέφαλον της Εκκλησίας της Ελλάδος», εφημ. «Νέα Πολιτεία», 1.1.71.

από τον έκτοτε (ως εκ της καχυποψίας του Διβάνιου) επι-
μάλλον και μάλλον περιορισμό των προνομίων του και των
οφφίτιων.

Πράγματι, μεγάλη, των μεγαλοπαλάδων, τους έκαμε ζη-
μιά η επανάσταση. Οι Τούρκοι, ανιστόρητοι και αγράμμα-
τοι, ξεγελασμένοι από την ταυτότητα της γλώσσας, δεν ξέ-
ραν ότι το Βυζάντιο καμιά με τον Ελληνικό λαό δεν είχε
σχέση. Δεν ξέραν ότι (ως αυτοί, ως η Μακεδονική Δυνα-
στεία, και η Ρώμη) του στάθηκε επίσης το Βυζάντιο κατα-
χτητής – επίσης – φαύλος.

Δεν ξέραν ότι αυτοί οι Καίμακάμηδες και Μεγάλοι Πο-
στέλνικοι, αυτοί οι Οσποδάροι και οι Δραγουμάνοι, οι
Γέντη-Πατρίκ και οι Γιατίπ - καμουσί, οι Παπάζ - εφέντη-
δες, οι γιαλί - γκιοζ μαγγιόροι (= οι διπλωμάτες της), οι
Λογοθέτες και αποδέλοιποι ρουφιάνοι – τελοσπάντων όλη
η αριστοκρατική εκείνη κρούστα του Βυζάντιου,⁷ η στο
σώμα ξαναεπικαθισμένη των Ραγιάδων, ήταν ο πιο πιστός
τους σύμβουλος και σύμμαχος, ο πιο τσιράκ-ογλάν «μπαι-
νο(τους)βγαينوπόρτης». Τους ναύτες για τον Καπουδάν
πασά, αυτοί τους μαύλιζαν. Δαύτοι οι μελιστάλαχτοι και
μειλίχιοι, ήσαν διαβουλευμένοι διαπραγματευτάδες. Η τούρ-
κιχη Διπλωματία αναδείχτηκε η ικανότερη της Ευρώπης.
Η ήττα της Ρωσίας στον Κριμαϊκό, διπλωματικό δικό τους
έργο. Τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, αυτοί (στο Βερο-
λίνο) την ξετίναξαν. Και με τη συνθήκη του Κάρλοβιτς*

* Όπου: «...η διπλωματική δεξιότης του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου,
τοιούτου έτυχε θριάμβου, ώστε μεγάλως ετιμήθη υπό των Τούρκων... και ωνο-
μάσθη Με χ ρ ε μ ή-Ε σ χ ά ρ, τουτέστιν εξ απορρήτων» (Κ. Μένδελσον
Βαρθόλδη, σελ. 36). Με τοιούτον πεζεβένην είχαν να κάμουν οι μισοάγριοι
εκείνοι άνδρες του '21, ο Κολοκοτρώνης, ο Καραϊσκάκης και λοιποί. Το ίδιο,

αυτοί περίσωσαν την Αυτοκρατορία απ' το αφούντο. Η
Κρατική «αλληλογία» τους, ερχότανε η πρώτη (μετά την
Κινέζικη) του κόσμου. Η γλωσσομάθειά τους (και ιδιαίτε-
ρα η τούρκικη) ξεπέρναε τις γλωσσολογικές γραμματείες
κάθε τόπου: «Αποφεύγω να ομιλώ με τον Μαυροκορδάτον
τουρκιστί επί διπλωματικών υποθέσεων από φόβον μήπως
κάμω κανένα σολοικισμόν μπροστά του», έλεγε ο Υπουρ-
γός των Εξωτερικών της Τουρκίας Σερίφ πασάς, ένας από
τους περισσότερον μορφωμένους Τούρκους του καιρού του»
(Δ. Κόκκινος, τ. 3, σελ. 80). Εκείνες δε, οι προς τον πρέσβυ
της Ρωσίας στην Πόλη Στρογγάνωφ διακοινώσεις του Δι-
βάνιου (έργον των Φαναριώτων διπλωμάτων), ήσαν αρι-
στοουργήματα ύφους και γνώσης, του από καταβολής Πολι-
τισμού έως τότε, κρατούντος Διεθνούς, Κρατικού και Δη-
μοσίου Δικαίου.

Λοιπόν δεν ξέραν... Τσιμπημένοι από την αλογόμυγα της
υποψίας τους, τινάχτηκαν μες στο ανατολίτικο ραχατλίκι
τους και τους ρίχτηκαν – κι ας ολότελα αθώους. Ήταν μια
συνκοφαντία... χρυσή που τους κάμανε να τους θεωρήσουνε
–αυτούς! – ενόχους. Και μες στο φανατικό τυφλικί τους,
δε στίμησαν ούτ' οχτρούς ούτε φίλους. Αποκεφάλισαν δρα-
γουμάνους και «πρίγκηπες»: έπνιξαν το Φανάριο στο αίμα
στραγγάλισαν, ξεκοίλιασαν και σούφλισαν και τέλος κρέ-
μασαν και τον Πατριάρχη τον ίδιο... Λιγάκι αργότερα, θα
μάθαιναν πόσο καλώς Ελληνική ήταν η Νέμεση θεότης:

έργα Φαναριωτών ήσαν και οι θαυμάσιες (παρά την τουρκική ήττα) συνθήκες
του Βασβάρ (1664) με διαπραγματευτή τον Παναγιώτη Νικόση, του Πασά-
ροβιτς (1718) με διαπραγματευτή τον Ιωάννη Μαυροκορδάτο και των συνθη-
κών του Σιστόβου και του Ιάσιου (1791 και 1792) με διαπραγματευτή τον Αλ.
Μουρούζη.

«...στη διαδρομή τους μες στην Τριπολιτσά (κατά την άλωση), τ' αλογοπέταλα των οπλαρχηγών δεν κρούαν πέτρα – τόσο παχύ ήταν των ανάσκειλων Τούρκων το στρώμα πα στους δρόμους...» (Δ. Κόκκινος, τ. 3, σελ. 315). «Πτώματα τόσα είχαν συσσωρευθεί επί των στενών οδών, ώστε του Κολοκοτρώνη ο ίππος δεν επέτησε χώμα από των τειχών μέχρι του σεραγίου», λέει κι ο Βαρθόλδη, στη σελ. 361 της Ιστορίας του.⁸

Τώρα, θέλετε και το στα ανώτατα επίπεδα επικρατούν τις παραμονές της επανάστασης... εθνικό κλίμα στην ΠΟΛΗ; Ορίστε το. Το παίρνω από την 35 σελίδα του βιβλίου «Το Μεσολόγγι», του εξαιρετου ερευνητή του '21, Δημήτρη Φωτιάδη:

«Τίποτα δε μας δείχνει καλύτερα πόσο σωστά είναι αυτά που λένε ο Κολοκοτρώνης και ο Φωτάκος, πως η επανάσταση στάθηκε το έργο του λαού και του διαφωτισμού, από την “Πατρική Διδασκαλία” του Πατριάρχη Γρηγορίου και την απάντηση σ’ αυτή του Κοραή με την “Αδελφική Διδασκαλία”. Ο πατριάρχης, εκπρόσωπος των πλουσίων και των συντηρητικών τάξεων, ανησύχησε* από το ξάπλωμα,

* Τις ίδιες αυτές ανησυχίες του, τις είχε ο Παναγιώτατος ανέκαθεν: Ως Μητροπολίτης Σμύρνης, τόσον εθνοπρεπώς είχε δράσει για την καλύτερη ελληνική... αποκοίμηση, ώστε κατόρθωσε να «στασιάσει» ενάντια του σύζυλο τον Σμυρναϊκό Ελληνισμό, και αναγκάστηκε το Πατριαρχείο να τον ανακαλέσει: «...Πρώτη ενασχόλησίς του υπήρξε να ενώσει τους Σμυρναίους διά σπουδαιότατου εγγράφου συνυποσχετικού ενυπογράφου... εις διηνεκή της ειρηνης ασφάλεια» (εισαγωγικά και υπογράμμιση δική μου, Εγκυκλοπαίδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. 4, σελ. 151) οπότε, για τα προσόντα του αυτά, τον («καθ' οδόν» – επιστρέφοντα στη Σμύρνη) η Σύνοδος όπισθε του (γράφει οι Τούρκοι) τον προβίβασε σε Πατριάρχη και τον κάθησε στο θρόνο (1797). Οι επακολουθήσασες δύο «εξορίες» του (1798 και 1818) δεν

στο υπόδουλο έθνος, των επαναστατικών ιδεών του 18ου αιώνα και κυκλοφορεί – είτε γραμμένο από τον ίδιο είτε κατ' εντολή του – ένα βιβλιαράκι στ' όνομα του πατριάρχη Ιεροσολύμων Ανθίμου, που ήταν βαριά άρρωστος και τον νόμιζε ετοιμοθάνατο, με τον τίτλο «Πατρική Διδασκαλία – εις ωφέλειαν των ορθοδόξων χριστιανών». Σ' αυτό τονίζεται αδιάκοπα το παραμύθι πως οι δυστυχημένοι σε τούτη τη ζωή είναι οι τυχεροί, γιατί θα είναι οι εκλεκτοί στην άλλη: «Ποδηγετούσι (οι ιεράρχες) τους πιστούς διά να απερνώσι τον ολίγον καιρόν της παρούσης ζωής με υπομονήν εις τας θλίψεις, και ελπίδα όχι ενταύθα, αλλά εις την μέλλουσαν ζωήν».

Ξέρετε γιατί ο Θεός γκρέμισε τη Βυζαντινή αυτοκρατορία κι έφερε τους Τούρκους; Το έκανε για το καλό των χριστιανών! Μ' ακούστε τον ίδιο:

«Ίδετε λαμπρότατα τι οικονόμησεν ο άπειρος εν ελέει και πάνσοφος ημών Κύριος, διά να φυλάξη και αύθις αλώβητον την αγίαν και ορθόδοξον πίστιν ημών των ευσεβών, και να σώση τους πάντας· ήγειρεν εκ του μηδενός την ισχυράν αυτήν βασιλείαν των Οθωμανών αντί της των Ρωμαίων* ημών βασιλείας, η οποία είχεν αρχίσει τρόπον τινά να χω-

οφείλονταν στην (κατά τους ιστορικούς ωραιολόγους μας) τάχα εθνοπρεπή (!) στάση του Παναγιωτάτου ενάντια στο Διβάνι, αλλά στις υπό τον γενικό τίτλο «οι λύκοι μεταξύ τους» καλογεροφαναριώτικες αλληλομηχανορραφίες κι άλλα δόκανα... Το έμβλημα όλων αυτών ήταν: «Η εξόντωσή σου – ανάδειξή μου»... Όσο για το άδικο κρέμασμά του από τους Τούρκους –... «γιαγνίζ-ολντού» – γράψε λάθος!

* «Της των Ρωμίων – αυτών – Βασιλείας». Το Ελληνική (ή έστω, Γραικική) Βασιλεία ήταν πράγμα αδιανόητο να τόλεγε. Να, γιατί, εγώ (κι άλλοι, πολύ από μένα αρμοδιώτεροι) λέω ότι τίποτα το ελληνικό (εκτός από τη γλώσσα – κι αυτήν λογίαν) δεν είχαν το Ιερατείο και οι Φαναριώτες. Οι εγκύ-

λαΐνη εις τα της ορθοδόξου πίστεως φρονήματα· και ύψωσε την βασιλείαν αυτήν των Οθωμανών περισσότερον από κάθε άλλην, διά να αποδείξη αναμφιβόλως ότι θεϊω εγένετο βουλήματι, και όχι με δυνάμιν των ανθρώπων, και να πιστοποιήση πάντας τους πιστούς, ότι με αυτόν τον τρόπον ευδόκησε να οικονομήση μέγα μυστήριο, την σωτηρίαν δηλαδή εις τους εκλεκτούς του λαούς».

Ενώ και ο εξ απορρήτων του Πάπα Νικολάου του Ε' Γεώργιος Τραπεζούντιος (1895 - 1486) είχε ετοιμάσει ένα σχέδιο θρησκευτικοπολιτικής ένωσης Ελλήνων και Οσμανλίδων. Δηλαδή την ομαδική αλλαξοπίστηση του έθνους.

Αλλά η Ιστορία δεν είναι καμιά κρέμα «καραμελέ» που τρώγεται με κουταλάκι στη βεράντα. Τα ιστορικά αντικείμενα μοιάζουν τα κεράσια στο καλάθι τους που τραβώντας ένα πάνω, σούρχονται πεντέξι, δέκα, όλα αντάμα.

Μέσα σ' αυτά, να και η αγωνία – το χοντρότερο. Τι είναι αυτή; Πώς τρώγεται; Μήπως κι αυτή... με κουταλάκι; Οι εν ιστοριοδιφίας – τους – συνάδελφοι, το ξέρουν: Είναι, σου λένε, η Άλωση. Πλην, πάλι τους τζίφος. Τζίφος, διότι δεν είναι μαλλιά τα γένια... Η αγωνία του ελληνικού έθνους δεν άρχισε με την άλωση του Βυζάντιου, όπως οι «εν τω μνησθήναι του αυτούς» λογιώτατοι κάθονται «παρρακλαυσίθυροι» και κλαίσι. Οπότε «δυοίν θάτερον»: 'Η την Ιστορία δεν την ξέρουν, οπότε είναι ακατάλληλοι να την πιάσουν μες στο στόμα τους, ή (εφαρμόζοντας την παροιμία που λέει ότι το μωρό άμα σαραντίσει δε φοβάται την

κλιές τους (τα «σιγίλλια») των Πατριαρχών, όλες, πρώτα τον Σουλτάνο «κραταιόν» θα ονομάτιζαν κι από κοντά «Αυθέντην των Ρωμαίων» – των Ελλήνων, θα υποτίθετο.

πανούκλα)... τρώνε... με τα κουκούτσια τα κεράσια!... Οπωσδήποτε, και καθόσο εγώ ξέρω, κανείς ιστορικός, ξένος ή δικός μας, δεν έβαλε τον δάχτυλό του επί τον τύπον τούτου του ήλου...

Η αγωνία του ελληνικού έθνους είχε αρχίσει πολλούς πριν από την άλωση αιώνες = από τη συντριβή της στρατιωτικής ισχύος των Αθηνών από τη Μακεδονική Δυναστεία (Φίλιππο και Μεγαλέξαντρο), στη μάχη της Χαιρώνειας,* και (με αποκορύφωμα την Φράγκικη κατάκτηση) τελείωσε δραματικά με την το 1922 ενσωμάτωση⁹ του Μικρασιατικού ελληνισμού (εξόν Κύπρο και Βόρειο Ήπειρο) στην ελεύθερη Ελλάδα. Στο αναμετάξυ αυτό των 2.184 χρόνων, μέσα στον χώρο του αρχαιοελληνικού αυτού κύκλου (από τη Ροδόπη και τον Εύξεινο έως την Αίγυπτο, και από τη Σικελία έως τη Μικρασία) δεκάδες λαοί ανεβοκατέβηκαν ή βούλιαξαν (με χαμένες και τις εθνικές τους συνειδήσεις), αλλά το μικρό ελλαδικό ετούτο έθνος, ακολουθώντας τη «χαλύβδινη θεωρία των κολοσσών», σκαμπανέβηκεν αβούλιαχτο τις αλλεπαλληλίες των αιώνων. Έμεινε αναλλοίωτο και αντάξιο των προγόνων του απόγονο: αναφομοίωτο, φυλετικό και αμετακίνητο: Η γλώσσα του (και άρα η εθνική) είναι γνήσιο τέκνο της αρχαίας του. (Οι ρίζες της είναι ομηρικές και αττικές):

«Ουδέν εκ των εθνών του κόσμου αγαπά την ευφωμίαν

* Τούτο το πράγμα το λέει και ο Παπαρρηγόπουλος (στην «Επίτομο», σελ. 140) αλλά δεν το λέει (ούτε το ξέρει...) αρχή της αγωνίας του ελληνικού έθνους. Το λέει (είδος τι: «μα κι όξω!») «πτώση του παλαιού ελληνικού κόσμου». Δεν σας θυμίζει τουτοδω, το της λαϊκής παρομοίας: «Το μύρωσα, το βάφτισα, θέλει ας ζήσει, θέλει ας πεθάνει».

(λέει ο Κάρολος Μένδελσον Βαρθόλδη στην «Ιστορία – του – της Ελληνικής Επανάστασεως», σελ. 29) όσον το ελληνικόν, και δη από της αρχαιότητος μέχρι σήμερα. Η λεπτότης αυτή των φωνητικών οργάνων συνετέλεσεν όπως διατηρήσει ο ελληνικός λαός τον γλωσσικόν αυτού θησαυρόν απέναντι των ξένων». Και παρακάτω (σελ. 31): «...Ούτως εγεννήθη η νέα εκ της παλαιάς γλώσσης και απετέλεσε τον δεσμόν μεταξύ του πρώην και του νυν. Δεν υπάρχει μείζων μεταξύ Ομήρου και Ξενοφώντος διαφορά, ή μεταξύ Ξενοφώντος και πολλών σημερινών Ελληνικών Εφημερίδων».¹⁰

Τα πρότυπά του (οι Σοφοί), οι παραδόσεις του (= τα έθιμά του και οι γιορτές του), η τσακωτή προσήλωσή του στην πάτρια γη (και στους βράχους του ελλαδικού χώρου από το Ταίναρο έως την Πίνδο) δείχνουν οποίο μέταλλο στάθηκε ο ψυχισμός και η αντοχή του. Ενώ, ο προς τη λευτεριά έρωτάς του έμεινε ασίγαστος κάτω από τους οδοστρωτήρες των αιώνων: «Ως αφρίζοντα ορεινά ρείθρα (λέει ο ίδιος ιστορικός) από των βράχων της Οίτης και του Ολύμπου μάλλον, ή από χείλους ανθρωπίνου, φαίνονται πηγάσαντα τα κλέφτικα τραγούδια...».

...Μα... (ακό μού φαίνεται τους λογιώτατους να λένε)... μα τι μας τα λέει αυτά; Και μεις τα ξέρουμε...

Ω, μια στιγμή περικαλώ... Και ακούτε τι λέει, πάλι στις σελ. 50 και 51 ο ίδιος συγγραφέας που είπα:

«...Τα πάντα παρά τοις Έλλησιν αποδεικνύουσι την διανοητικήν αριστοκρατίαν. Αν δε τέλος επισκεφθή κανείς και μέρη όπου αμιγέστατος διετηρήθη ο παλαιός ελληνικός τύ-

πος, τας ακρωρίας ή τας νήσους, ως την Νάξον και την Κρήτην, ευρίσκει και σήμεραν ακόμα άνδρας και γυναίκας, αίτινες θα ηδύναντο να χρησιμεύσωσιν ως πρότυπα εις τον Φειδιάν και τον Σκόπαν... Ανάγκη να διατρέξη κανείς το εσωτερικόν της χώρας, διά να ιδή τον γνήσιον ελληνικόν λαόν και τότε μόνον έκπληκτος θ' αναγνωρίση ότι η παλαιά Ελλάς αναζή εν τη νέα, και ότι ο ελληνικός λαός και κατά τα ήθη και κατά τον βίον είναι ο αυτός με τον αρχαίον...».

...Περικαλώ... τα ξέρετε, αλλά γιατί δεν μας το λέτε; Γιατί δεν μας λέτε τι σχέση έχουν αυτά με το Βυζάντιο και τον μαρμαρωμένο Βασιλιά; Ποια ψάρια εκείνης της Βάβως (και πράσινα άλoγα) που της πήδησαν – τσιτσιριστά, απ' το τηγάκι; Αυτή την απαγωγή του ελληνικού λαού, όξω απ' τους βωμούς του και τις εστίες του, ίσα προς τα λατινικά σκοτάδια και τις ψώρες, γιατί δεν τη μάχεστε παιδιά, παρά της κάνετε και σεκόντο; Ποιον Ιω. Καρατζά και ποιον Ιγνάτιο, ποιον Καποδίστρια μας κοπανάτε; Για ποιον Γρηγόριο αστράφτει και βροντάει στις «διαλέξεις» του ο κ. Τωμαδάκης; Δεν μας λέει για την Πατρική Διδασκαλία του; Δεν μας λέει και για τη «σύσκεψη» της Βοστίτσας; Για τον Παλαιών Πατρών,¹¹ για τον Ιγνάτιο; Για τα «Σαλπίσματα» του Κοραή – όπως θα δούμε παρακάτω;

«Αι γλώσσαι δεν διαμορφώνονται διά των συζητήσεων, αλλά από τα αριστουργήματα, τα οποία μόνα* ημπορούν...»

* Αυτό το μόνα δεν είναι μόνον «αριστουργήματα», είναι... και κανόνια και ξιφολόγχες και γιράδες. Ο διαβόητος γλωσσαμίντορας Μιστριώτης, στις παραμονές του Ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897, φώναξε έτσι σ' ένα συλ-

κλπ. Την ίδια κατακουτελική Αριστοκρατίτιδα είχε, περιανωριμότητος του ελληνικού λαού για Δημοκρατία, ο κορυφαίος μας ιστορικός Παπαρρηγόπουλος. Μεσ στην... υπερελληνικήν του ανωτερότητα (όπου παντού διαφαίνεται η προς τον λαό περιφρόνηση) θεωρούσε ότι... οι λαοί θέλουν βούρδουλα. Τώρα, το πώς, μετά από μια τέτοια εκπαίδευση γίνεται όχι αποκτήνωση αλλά ωριμότητα, τον Παπαρρηγόπουλο δεν τον έγνοιαζε. Γι' αυτό, εκείνο του Γιάννη Ψυχάρη ότι «ο ελληνικός λαός, δύο μεγάλους και άσπονδους γνώρισε εχθρούς του: τους Τούρκους και τους δασκάλους» εγώ θα τόλεγα έτσι: τους διανοούμενους και τους λογίους του. Τους ιστορικούς του και τον κλήρο.

'Ετσι, ακόμα μια φορά, θα φωνάξω στους νέους: ΜΗΝ ΤΟΥΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ... Στον κοπρώνα του σκοταδισμού, και της αμάθειας, τούτοι οι Ηρακλείς, όχι για ν' αφαιρέσουν μπαίνουν, μα... για να προσθέσουν και τις δικές τους...

Και θα τους ρώταγα:

Ο Παλαιολόγος ήταν Έλληνας; Ήταν ο Μέγας Αλέξανδρος «Αθηναίος»;¹² Φυλετικά, καμμιάν δεν είχαμε ανάμετάξυ μας συγγένεια. Ήσαν κι οι δυο κατακτητές μας. Ο πρώτος (με το σόι του) σα Δεσπότης της, θα την εκλατίνιζε διαπαντός την Πελοπόννησο, αν δεν (εγκαταλείποντάς την το 1449) ανέβαινε στον θρόνο του Βυζάντιου. Ο δεύτερος, με τον μέθυσο μπαμπάκα του τον Φίλιππο, πραγματοποίησε την κατάκτηση της Ελλάδας – καντό όνειρο όλων των Μακεδόνων Βασιλέων. Τόσο δε, στάθηκε ανελέητος... «φι-

λαλητήριο ανθρώπων πολεμόχαρων για να το... ακουύσουν και οι Τούρκοι: «Δεν έχομεν χρείαν τηλεβόλων και λογγών – αρκεί η αρχαία ημών γλώσσα!». (Τουλάχιστο να την κάτεχε...).

λέλλην», που μαζί με τον Αλέξανδρο ισοπέδωσε και ξεκλήρισε μια για πάντα της τη Θήβα. Να, τι, ο ίδιος ο ξελιγωτής μας σε θαυμασμούς του, Παπαρρηγόπουλος, μας λέει:

«...Τελικώς η πόλις εκυριεύθη και παρεδόθη αμέσως εις τας φλόγας και την σφαγήν. Οι διασωθέντες ματαίως εξελιπάρισαν τον οίκτον του νικητού (= του Αλέξανδρου).

Ολόκληρος η χώρα των Θηβαίων ώφειλε να διανεμηθή εις τους συμμάχους του Αλεξάνδρου, ο δε πληθυσμός, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών και των παιδιών, να περιπέση εις δουλείαν... Εκείνοι που θα διέφευγον εις άλλας πόλεις, θα συνελαμβάνοντο διά να θανατωθούν. Καμμιά ελληνική πόλις δεν εδικαιούτο να παράσχη εις αυτούς άσυλον...

...Εξήρесе μόνον από την καταστροφήν την οικίαν του ποιητού Πινδάρου και απήλλαξεν από την δουλείαν τους απογόνους του, διότι ο Πίνδαρος είχε αφιερώσει ωδήν προς τον ολυμπιονίκη πρόγονόν του Αλέξανδρον τον Α'» («Επίτομος Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», σελ. 154).

Τύφλα νάχουν οι κατόπι του ερχόμενοι, ο Τζένγκις Χαν και ο Ταμερλάνος...

3.

Και δώστου νάχουν τ' αποδέλοιπα: Τι ήταν το Ιερατείο, οι Φαναριώτες και οι λόγιοι γύρω και πριν απ' το '21; Ήσαν ή όχι Τουρκογλείφτες κι ενάντιοι σε κάθε ιδέα εθνεγερσίας; Μην κι αυτοί τραγουδάγαν τα κλεφτικά; ή μη σπάσανε κι αυτοί στην Αλαμιάνα τα σπαθιά τους; Οι οσποδάροι; Οι δραγουμάνοι; Οι νοτιώτερα, κοτζαμπασάδες και οι «γερόντο»; Ίσον όλη η πανούκλικη κατάρα του καιρού;

Μα, ούτε για την κοινωνιολογία της επανάστασης δεν λέτε.. Ή δεν την ξέρετε ή μας την κρύβετε την αλήθεια. Δεν λέτε λόγου χάρη ότι η επανάσταση δεν έγινε μόνο για τους Τούρκους. (Δεν ήσαν χειρότεροι...). Έγινε ενάντια και στο γδάριμο και τον κατατρεγμό απ' τους προκρίτους – δηλαδή για το ξερρίζωμα σύξυλου του «Τριαδικού» Τουρκοπαπαδοκοτζαμπασείκου καθεστώτος*... Και τότε – περι-

* «Τίποτα δεν είναι ωφελιμώτερον, ούτε επιθυμητότερον (έλεγε ο Αλέξανδρος Α' στον αντιπρόσωπο της Γαλλίας Μονμορανσύ) εις ολόκληρον την Ρωσσίαν από τον κατά της Τουρκίας θρησκευτικόν πόλεμον. Την ευκαιρίαν προς τούτο την παρέσχεν η επανάστασις της Ελλάδος. Αλλά ενόμισα ότι εις τας ταραχάς της Πελοποννήσου διαφαιίνεται το εναντίον της κοινωνικής τάξεως ανατρεπτικό στοιχείον» (Δ. Κόκκινος, τ. 6, σελ. 39). Φυσικά κοινωνική τάξη για ελόγου του ήταν νάναι αυτός αυτοκράτορας... «Δεν συμφέρει η εγκα-

καλώ – τι γίνεται; Τι καθεστώσ (άτε, αστικής τάξης μην τότε υπάρχουσας) θ' αντικαθίσταε το πρώτο; Το Λαϊκό; (ο Κομμουνισμός δεν ύπαρχε τότε, για να τόρριχναν στο κομμουνιστοφαίλικι οι εθνικοφρόνοι!...). Η επιμάλλον και μάλλον καταπτάνουσα Επανάσταση διέγραφε Σφιγγώδικη την κοινωνιολογία της έκρηξης της. Οι αστικιντζήδες (η Φιλικη Εταιρεία) κατατρόμαξαν. (Το 'Αστρος, τα Βέρβαινα, η Ζαράκοβα, το λαοκρατικό κίνημα της 'Υδρας* λες πως προκαταβολικά τους έστελναν τις αστραπές τους από το μέλλον...). Και τα γεγονότα επακολούθησαν. Επακολούθησε η μπουφόνικη και βιαστική επανάσταση του Υψηλάντη, και, η μετά την αποτυχία της, εξαφάνιση απ' τη Σκηνή, της Εταιρείας. Δύο πράγματα σημαδιακά.

Εγώ δεν θα πω, όπως ο αθηνής φοροεισπράκτορας**

τάσταση μιας λαϊκής κυβέρνησης στ' ανατολικά της Ευρώπης» (Σατωβριάνδος, «Υπόμνημα για την Ελλάδα», Παρίσι 1825, σελ. 9).

* Η κατάληψη της Καγκελλαρίας απ' τον Αντ. Οικονόμου και η ανάληψη της εξουσίας από τον λαό. (Δ. Φωτιάδης, «Κανάρης», σελ. 50. Δ. Κόκκινος, ό.π., τ. Ι., σελ. 325. Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 317-318). Σημειωτέον κι εδώ: ο Οικονόμου, στο προς τον Υδραίο λαό «Εθνικό προκήρυγμά» του, έλεγε τους Υδραίους απογόνους του Θεμιστοκλή και του Μιλτιάδη, και όχι κανενός Παλαιολόγου ή Φωκά.

** «Δυο χρόνια μετά την άφιξη του Ιγνάτιου στην Άρτα, η περιοχή πέρασε στα χέρια του Αλή πασά. Αναγκάστηκε τότε, για να υπερασπίση το ποίμνιό του να γίνη εισπράκτορας των φόρων που επέβαλλε ο Βεζύρης, πληρώνοντας συχνά από το δικό του ταμείο. Με επιστολές και προσωπικές παρεμβάσεις φρόντιζε να περιορίζη τις αυθαιρεσίες του σατράπη της Ηπείρου και των οργάνων του». (Ι.Μ. Χατζηφώτης, «Νέα Πολιτεία», 7.3.71), «...όμως όταν ήταν Δεσπότης της Έπαχτου και της Άρτας ανακατεύτηκε ο Ιγνάτιος σε δουλειές που γι' αυτές πολλοί Ηπειρώτες τον (αχ τι μιμώζ!) παρεξήγησαν, ο Περραιβός κιάλας τον ονόμασε προδότη. Μα κι ο Ιγνάτιος είχε μια φορά ειπεί, πως ο Κολοκοτρώνης πρέπει να σκοτωθεί κι αυτό δεν το ξέχασαν ποτέ οι Κολοκοτρωνάοι» (Ν.Α. Βέης, «Έρευνες και στοχασμοί για την Ελληνική Νομαρχία και τον συγγραφέα της», ό.π., σελ. 8-41).

του Αλήπασα Ιγνάτιος ότι το, στις Παρίστριες ηγεμονίες, κίνημα του Υψηλάντη,* δεν ήταν εθνικό και ότι οι Φιλικοί ήταν «καρμπονάροι»¹³. Μόνο (δεν) απορώ (ούτε) και εξίσταμαι για την (και) στα δύο αυτά (= το άξαφνο του κινήματος και την εξαφάνιση των Φιλικών) σιωπή των ιστοριοδίφων μας. Και εννοώ αυτήν που... οι «εγκεκριμένοι» μόνο γράφουνε. Καμιά εξήγηση δε μας δίνουνε, ωσάν να (παρά ιστορικοί) αυτοί είναι... φωτογράφοι! Αλλά, η φωτογραφία βγαίνει επίπεδη, ενώ η Ιστορία θέλει και βάθος (= την «τρίτη διάσταση» – που προείπα). Στην δε Ιστορία, η κοινωνιολογία είναι το βάθος. Διότι κοινωνικά είναι αι φαινόμενα της Ιστορίας τα γεγονότα. Αλλ' αυτό, οι εγκεκριμένοι το αγνοούν, ή αν το ξέρουν, ψεύδονται ως ο παραμυθιάς κείνος Μυγχαούζεν...

Αλλά εκείνο που πράγματι – αυτό – δεν το ξέρουν, είναι ότι το '21 δεν ήταν μια υπόθεση των – μόνον – ηρωισμών τούτου του έθνους. Τα γιαταγάνια εδώ έπαιξαν ρόλο απλής διαδικασίας. Μεταξύ δε δύο ηλιθίων Στρατηγών, ο ένας κατ' ανάγκην θα νικήσει. Το '21 ήταν ένα φαινόμενο αναπάντητο στις Ιστορίες όλου του κόσμου. Ήταν η πρώτη και η τελευταία έως εδώ επανάσταση που έδωσε αυτογνωσία και νόημα, περιέργεια και μνήμη στην Κοινότητα των ανθρώπων. Δεν έγινε, ούτε θα ξανασυμβεί τέτοιο

* Που βέβαια, δεν του αμφισβητούμε τον «τρέχοντα» πατριωτισμό των ανυπόπτων. Ο ηρωικός αυτός «ολιγόμυαλος» δεν ήταν παρά θύμα της Φιλικής Εταιρείας και ιδιαίτερα του εμπιστού και μεγάλου Φαταούλα τών για τον αγώνα προσφορών του πανελλήνιου. Το «να τα φάω μεν!» του μακαρίτη Σολωμονίδη ίσχυσε (αναδρομικά) σε όλην σχεδόν την ανώτερη κλίμακα της Φ.Ε. όπως θα ιδίτε στην «Τράπουλά» μου και στους επί θύραις «Γαλατάδες» μου (γράφω το 1975).

μυστήριο. Ο «Πίναξ Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» ωχριά μπρος στην κραυγή του '21. Η «Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας» του Ουάσιγκτων είναι μια ειδυλλιακή νωπογραφία μπρος στον Διάκο. Η δε φωταψία του Μεσολογγίου – αυτή – έκαμε να κλείσει (για να μην τυφλωθεί) τα μάτια η Ιστορία. Να ηττηθεί ήταν αδύνατο. Η νίκη, η τόσο αδύνατη, ήταν και βέβαιη... Οι Κολοκοτρώνηδες, οι Αντρούτσοι, οι Παπαφλέσσηδες ανάτρεψαν το Συνέδριο της Βιέννης. Ο Μέττερνιχ, ο Καποδίστριας, ο Ιγνάτιος χάθηκαν μες στις αχλές της Ιστορίας...

Ότι το Ανώτερο Ιερατείο και το Φανάριο δεν την ήθελαν και αντίδρασαν* στην επανάσταση – καμιά αμφιβολία. Αλλά και οι λόγιοι της διασποράς, επίσης δεν την ήθελαν. Αυτός τούτος ο απ' τους εξέχοντες, Αδαμάντιος Κοραΐς, την εξόρκισε με τούτα του τα λόγια, απ' το Παρίσι: «Μια επανάστασις των Ελλήνων υπό τας σημερινάς συνθήκας, κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, είναι κάτι αδιανόητον!». Τα μαθηματικά του (μαθηματικά τού πάντοτε ύποπτου ορθού λόγου – του λεγόμενου) δίδασκε κι αυτός! Η δε Υψηλότερη Ελληνική Προσωπικότητα, ο Καποδίστριας, όχι μόνον εφρύαξε** στο άκουσμα των πρώτων

* «Παρά τοις Έλλησιν (στις παρομονές του '21) δεν έλειψαν οι καλούμενοι φρόνιμοι, οι μετά της καθεστηκυίας κυβερνήσεως συντασσόμενοι. Τιοιούτοι ήσαν εν πρώτοις οι ανώτεροι κληρικοί, οι ονχι δι' ευσεβείας και μαθήσεως, αλλά διά σιμωνίας μάλλον και δωροδοκίας Τούρκου Βεζύρου αναβάντες» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη).

** Την ίδια γνώμη και χειρότερα μένεα είχε εκφράσει στον Βαρδαλάχο και τον Νέγρη που για την ίδια δουλειά – ετούτοι – για να τον ρωτήσουν «τι στάση θα τηρούσε μπρος στην κυφορούμενη Ελληνική Επανάσταση ο αυτοκράτορας;» τον επισκέφτηκαν. Συνάμα εξέδωκε και έντυπο φυλλάδιο, απο-

καρουφυλλιών από τη Μάνη, αλλά και πριν, στην πρόταση της Φιλικής να ηγηθεί του αγώνα, απείλησε τους απεσταλμένους (τον Ξάνθο) με απέλαση και ότι θα τους έδενε ωραία!...

Στον Γαλάτη, που πρώτος τού μίλησε για επανάσταση, ο Καποδίστριας είπε τούτα:

«Διά να σκέπτεται κανείς, κύριε, περί τοιούτου σχεδίου, πρέπει να είναι τρελλός. Διά να τολμήση δε, να μου ομιλήση περί τούτου, εις τον οίκον τούτον, όπου έχω την τιμήν να υπηρετώ έναν μέγα και κραταιόν αυτοκράτορα, πρέπει να είναι νέος όστις μόλις εξήλθεν από τους βράχους της Ιθάκης (ο Γαλάτης ήταν Θιακός) ή ο οποίος παρεσύρθη δεν ηξεύρω υπό ποίων τυφλών παθών. Δεν ημπορώ να ομιλώ μαζί σας περισσότερο περί του σκοπού της αποστολής σας, σας ειδοποιώ δε, ότι ουδέποτε θα αναγνώσω τα χαρτιά σας. Η μόνη συμβουλή την οποίαν ημπορώ να σας δώσω, είναι να μην ειπήτε τίποτε εις κανένα περί τούτου και χωρίς ν' αναβάλλετε ούτε μίαν ώραν, να επιστρέψητε, ίνα ειπήτε εις τους εντολείς σας ότι αν δεν θέλουν να χαθούν οι ίδιοι και να καταστρέψουν μαζί τους το αθών και δυστυχές έθνος των, πρέπει ν' αφήσουν τας επαναστατικάς σκευωρίας των και να ζουν όπως πριν υπό τας κυβερνήσεις υψ' ας ευρίσκονται, έως ότου η θεία πρόνοια ευδοκήσει άλλως».*

Ο άνθρωπος του δίδαξε κι αυτός, τα ανώτερα μαθημα-

τεινόμω δημοσία στους ομογενείς και «ιδιαιτέρως προς δύο εγκρίτους άνδρας του Έθνους»(:) όπου συνιστούσε... ειρήνην και δόξα σοι ο Θεός!... (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος», σελ. 551).

* Δ. Κόκκινος, ό.π., τ. Ι. σελ. 136.

τικά του... «Ω της αναισχυντίας (φωνάζει και ο Ανώνυμος της «Ελληνικής Νομαρχίας» στη σελ. 109) αγάριστα τέκνα της πατρίδος! Από ποίον προσμένετε παρακαλώ σας την ελευθερίαν; Ή προσμένετε να ελευθερωθούν μόνοι τους, και έπειτα να υπάγετε σεις, να εύρητε έτοιμα τα αγαθά και να χαρήτε πάλιν κατά το συνηθισμένον σας εις τους ιδρώτας των άλλων;». Ο «άγνωστος» της «Ελληνικής Νομαρχίας» είχε μιλήσει ως προφήτης! Μα ο... υπερελληνισμός του Καποδίστρια, τώρα φόραε ρούσικο καλπάκι. Υπάρχουν κάτι άνθρωποι που σου κεντάν την αηδία. Στα σπίτια τους, μπορεί να λογοδοτάν μπρος στις γυναίκες τους από το φόβο της παντόφλας (ιδέ και Μέγα – λέει... – Ναπολέοντα) αλλά όξω, δεν δίνουν λόγο λέει, παρά μόνο στη συνείδησή τους... και στην Ιστορία!... Στην Ελλάδα, οι «Μεγάλοι» άνθρωποι ήσαν... οι κυκλοθυμικοί, οι υπερέλληνες και οι ζόρικοι! Ο «Μεγάλος» Παλαμάς, εκεί που σούλεγε:

*Πρωί και λιοπερίχυτη και λιοκάλη είν' η μέρα
κ' η Αθήνα διαμαντόπετρα στης γης το δαχτυλίδι...*

οπ!... το «γύριζε το φύλλο» και τον άκουγες:

*Μουρλή, γλωσσοκοπάνα πολιτεία,
κοιμάται κ' ονειρεύεται τον Περικλή.
Μα ο Χασεκής, της πρέπει!*

(Ο Χασεκής, ο Τούρκος βοεβόδας που την τυράννησε από το 1775 ως το 1795).

Ο άλλος εκείνος Μεγάλος, ο Ελευθέριος Βενιζέλος,

αντρείονταν ότι «Ακόμα και άκον το έθνος θα το σώσει».* Ο Καποδίστριας τέτοιος ήταν. «...Εξ άλλου είχε την γνώμη ότι ενώ από απόψεως υλικών δυνάμεων οι Έλληνες ευρίσκοντο εν μειονεκτική θέσει έναντι των Τούρκων, και η πνευματική κατάστασις εν Ελλάδι δεν ήτο τοιαύτη ώστε να επιτρέπη την σύστασιν κράτους ευνομούμενου».** (Η υπογράμμιση δική μου). Εφθέγγετο «Μεγαλάνδριστί» ο κακομοίρης και είχε ο ίδιος ούτε πνεύμα, ούτε εθνικισμό. Το τελευταίο κουκί απ' το ζεμπίλι του μπακάλη, ξέρει μονάχο του, πώς, ριχνόμενο στον κήπο, να εκτελεί τον «κουκικό» προορισμό του. Ο ίδιος, δεν μπόρεσε να εκτελέσει τον δικό του. Τόσο δε, κίνησε την αηδία και αυτού του Αλέξανδρου, που (αυτόν – Έλληνα υπουργό του) του έδωσε (μετ' άλλων) για την πεζεβενικότητά του, τα παπούτσια: «Ολίγον όμως κατ' ολίγον ο τσάρος Αλέξανδρος, άρχισε να παραμερίζη τους υπουργούς του και... διηύθυνε αυτοπροσώπως την εξωτερικήν πολιτικήν, μη ακούων τας γνώμας των συμβούλων του» (Εγκυκλοπαίδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. 7, σελ. 251). Έτσι, ύστερα από συνεχή «τριξίματα των δοντιών» κατά της Τουρκίας και ανταλλαγές τελεσιγράφων του Αλέξανδρου (και του διαδεχθέντος αυτόν Νικολάου του Α'), φτάσαμε και στον Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1828, όπου με τη συνθήκη της Αδριανουπόλεως οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία της Ελλάδας.

* Ο μη έχων (αυτός) αποστολήν, είναι ένας συνάνθρωπος χρήσιμος. Ο νομίζων (εαυτόν) ότι έχει – απ' αυτόν να φυλάγεστε...

** Εγκυκλοπαίδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. 4, σελ. 151.

Τα, για τους λόγους της «αποχώρησής» του από το τσαρικό υπουργικό του, από τον ίδιο τον Καποδίστρια λεγόμενα στις σελ. 27 έως 31 του βου τόμου της Ιστορίας του Κόκκινου, είναι από τις ιστορίες που ο Κίπλιγκ τις έλεγε «άλλες»... Ο τσαρικός αυτός καμαρίλλος, που έπτυσσε μπρος στον Αυτοκρατορικό Κύριο του, που πέταξε με τις κλωτσιές όξω από το Γραφείο του, στην Πετρούπολη, τον Ξάνθο, τον Γαλάτη, τον Βαρθαλάχο και τον Νέγη, επειδής τόλμησαν να του μιλήσουν για την ελληνική επανάσταση, ο άνθρωπος που από το Λάυβαχ απεύθυνε την, από 24 του Μάρτη 1821, στον ήδη εν πλήρει επανάστασει κατά της Τουρκίας βρισκόμενον Αλέξ. Υψηλάντην, εκείνην επιστολήν του, όπου, μεταξύ των για τον «Κύριό του» αυτοκράτορα ξεραστικών κωλοτουμπών του, έλεγε στον Υψηλάντη ότι: «Η Ρωσία είναι εις ειρήνην μετά της Οθωμανικής μοναρχίας!...» (ε, επιχείρημα!...) και που μη γνωρίζοντας το «χρονοδιάγραμμα» του Υψηλάντη, να σπεύσει προς τα κάτω (= προς τον Μωριά και τη Ρούμελη) και νομίζοντας ότι ο σκοπός του ήταν προς μόνον την επανάσταση της Μολδαβίας (άλλωστε και στις επαναστατικές προκηρύξεις του, πουθενά δεν φαίνονταν πιθανό κάτι τέτοιο – τόση ήταν η απατεωνία της Φιλικής που τον ξαπόστειλε) του έλεγε: «Η, εις την Μολδαυίαν εκραγείσα δημεγερεία, δεν δύναται κατ' ουδένα λόγον να δικαιώση διάρρηξιν μεταξύ των δύο δυνάμεων» (Δ. Κόκκινος, τ. Ι, σελ. 203) – ναι, αυτός λοιπόν ο άνθρωπος, δεν μπορεί πουθενά να σταθεί σε καθαρά νερά του '21... Την εθνικήν αποκατάσταση την ζήλευε, γιατί ήξερε (όπως και έγινε) ότι δεν θάταν αυτός ο εκλεχτός της... Στην Ελλάδα «κληθείς» ήρθε κατά... συγκατάβαση για να της γίνει βασιλιάς της. Όχι ότι θάταν

χειρότερος από τους – τότε – υποψήφιους και επίδοξους του θρόνου της (τους οποίους – όλους – μολαταύτα τους ετίναξε στον αέρα!...) αλλά για να είμαστε βέβαιοι και πράοι...

Το '21, μόνο με της πνευματικής – μας – αριστοκρατίας τη θέληση δεν έγινε, αλλά έγινε και ενάντια της θέλησής της. Η ανεξαρτησία δεν «εκμαιεύθηκε» από τη λογιοτατική Σοφία των – τάχατις – «Διδασκάλων του Γένους» (τους οποίους, ούτε είδαν ποτέ, οι τινάξαντες την Οθωμανική αυτοκρατορία στον αέρα): πολύ περισσότερο δεν έγινε από κάτι θρυλούμενους φραγκολεβαντίνους και Ιγνάτιους, αλλά καταχτήθηκε από τα γιαταγάνια των Πελοποννήσιων και της Ρούμελης. Η επακολουθήσασα λευτεριά, τίποτις αυτών δεν τους χρωστάει. Αν, από τη θέλησή τους αυτό ξαροτίτανε, ακόμα φέσι θα φοράγαμε...

Στον ξακουστότερο απ' τους λογιώτατους αυτούς, τον Αδαμάντιο Κοραή, ο Δυσσέας – ένας «αγράμματος» – έγραψε στις 20 του Απρίλη του 1821 ένα γράμμα από το 'Αστρος στο Παρίσι, γιομάτο από οίκτο στη σοφία του και από συγκαλυμμένη, στην οίησή του, περιφρόνηση, που (μέσω του συγκεκριμένου, κατ' επιφάνειαν, ονόματος, την αντανακλάει προς όλους του καιρού του):

«... Αν συγγράψης εις τους ολίγους σου χρόνους τα υψηλότερα πράγματα και η Ελλάς πέση, τίς η ωφέλεια; Αν όλοι οι μετά ταύτα αιώνες στεφανώσωσι τους κόπους σου με τους λαμπρότερους επαίνους και η Ελλάς μείνη πάλιν υπό ζυγόν, ποία δόξα; Αν συ, εις ολίγα λόγια, απαθανατίσθης συγγράφων, και η πατρίς παραδοθή εις τας χείρας του αγριίου τυράννου, ή εις την διάκρισιν των ανθρωπίνων

παθών, τι εκέρδισας; Η Ελλάς έχει ανάγκην σου και όλων των πεπαιδευμένων ομογενών. Λοιπόν, συμπαραλαβών όσους δυνηθής μαζί σου, ελθέ να συναγωνισθής με τους αδελφούς σου τον δικαιοτάτον και νομιμώτατον παρ' όλους τους λοιπούς αγώνας του κόσμου... Ο υιός σου Οδυσσεύς Ανδρίτσου».* Προς δε τον Νεόφυτο Βάμβα** τα εξής: «Τι τρούπωσες, ορέ Καλόγερε, αυτού στη Φραγκιά και με ευχές και κατάρες θέλεις να βοηθήσεις τη δυστυχημένη πατρίδα; Σαν την αγαπάς έλα εδώ να ιδείς τις πληγές της και να τη βοηθήσεις».

Ο Κοραής; Δεν ήταν... κακός άνθρωπος! Ένας ελληνογάλλος φιλέλληνας που έκανε και υποχρεωτικές ομοιοκαταληξίες: «Γάλλοι και Γραικοί δεμένοι / με φιλιάν ηνωμένοι / δεν είναι Γραικοί ή Γάλλοι / αλλ' έν έθνος – Γραικογάλλοι / κράζοντες: αφανισθήτω / και εκ της γης εξαλειφθήτω / η κατάρατος δουλεία. / Ζήτω η ελευθερία!...» (Αδ. Κοραή «'Ασμα Πολεμιστήριον», 1800). «Υπηρετήσατε τους Γάλλους με προθυμίαν, προσφέρατε εις αυτούς τα προς ζωήν αναγκαία. Βοηθήσατε με τα καράβια, με τας χείρας, με τας καρδιάς, και με την ζωήν σας αυτήν, αν η χρεία το καλέση τους φίλους του Ελληνικού γένους...» (του ίδιου, Παραίνεσις προς Γραικούς, – πεζή αυτή – υπό τον τίτλο «Σάλπισμα Πολεμιστήριον», 1801.*** Να, εμείς οι ξυπόλυ-

* Δημήτρης Φωτιάδης, «Κανάρης», σελ. 212.

** Κληρικός (1770-1855). Τυφλός συνεργάτης του «εφευρέτη» («διορθωτή της χυδαίας» τον λέει ο Κ. Παπαρηγόπουλος) Αδ. Κοραή. Δίδαξε =στράβωσε (εγώ το είπα, η α γραμμα τω σ ύ ν η θ α μ α ς σ ώ σ ε ι...) στην Ιόνιο Ακαδημία και αργότερα στο «Αθήνησι» Πανεπιστήμιο, μέχρι το 1853.

*** «Πειραιική-Πατραϊκή» – «Η Συμβολή του Κοραή στον Αγώνα του '21». Τεύχος 155, Ιαν.-Φεβρ.-Μάρτιος, 1971.

τοί... βοηθήσουμε τους... Γάλλους! (Πάρτον και στο γάμο σου να σου πει... και του χρόνου! Τον είχαν αποβλακώσει οι «ελληνικούρες» του, κολυμπάει στην εγκεφαλική μαλάκυνσή του). Κάμποσοι απ' αυτούς τους σοφολογιώτατους της διασποράς, ούτε την Ελληνική γλώσσα δεν καταδέχτηκαν (ή δεν ήξεραν) να γράφουν. Στη λέξη ΕΛΛΑΣ (τ. 5, σελ. 403 του Εγκυκλοπ. Λεξ. Ελευθερουδάκη) διαβάζω τούτα: «Κατά τον αιώνα τούτον (= 17ο) ως και κατά τους προηγούμενους, διάφοροι Έλληνες λόγιοι εξέδωκαν βιβλία εις Λατινικήν γλώσσαν ως οι Ματθαίος Δεβάρης, Μιχαήλ Μαρούλος, Ιωάννης Κωστούνιος, Φραγκίσκος Πόρτος, Αμίλιος Πόρτος, Λέων Αλλάτιος, Νικόλαος Παπαδ. Κομνηνός, Φραγκίσκος Μαυρολύκος, Αλέξ. Ελλάδιος, Μαρ. Χαρβούρης κ.ά.». Και αυτά τα ελληνώνυμα σκατά, μας τα λένε – κι' αυτά! – λόγιους και Διδάσκαλους του έθνους!...

Τώρα, μετά από τη δειγματοληψία του... πατριωτισμού των λογιώτατων, ας πάρουμε κι ένα ακόμα δείγμα της – στο '21 – συμβολής του Ανώτερου Ιερατείου. Μόνον ότι – του – θάνα σάτιρα. «Ελληνική τις σάτιρα»* λέει ο Γερμανός αυτός Ιστορικός του '21 που τον πολυαναφέρνω (κι άλλοι, κι άλλοι), αφηγείται την εις την Ελλάδα έλευσιν τριών ξένων και όσα συνωμίλησαν μετά των εντυχόντων

* «Η σάτιρα όμως (= η παραπάνω) που αναφέρει ο Γερμανός Ιστορικός (= ο Βαρθόλδη) βρέθηκε τώρα τελευταία σε αντίγραφο, σε κώδικα ενός μοναστηριού του Αγίου Όρους από τον Ευθύμιο Κουρίλα που και την εδημοσίευσε στα "Θεσσαλικά Χρονικά" (τ. 3, 1931)» (Γ. Κορδάτος, «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού Κινήματος στην Ελλάδα», έκδοση Ιστορικού Φιλολογικού Ινστιτούτου Γιάννης Κορδάτος, Αθήνα 1964, σελ. 23-25).

Ελλήνων... Ο Γάλλος προτείνει, να ρωτήσουν έναν αρχιερέα, για να μάθουν τι φρονεί για τη σκλαβιά του Γένους του:

*Ιδού ας ερωτήσωμεν τούτον τον πολυγένην
Μητροπολίτην φαίνεται, κάμνει τον Δημοσθένην.
Σ' αυτόν θέλει γνωρίσωμεν τον ζήλον της Γραικίας
αν είναι φιλελεύθερος ή φίλος τυραννίας.
Χαίρε πανιερώτατε και γένος της Γραικίας,
πώς υποφέρεις τον ζυγόν της Τούρκου τυραννίας;
γιατί εκαταντήσατε την φωτεινήν Ελλάδα
άθλιαν, κακορρίζικην και ως σβυστήν λαμπάδα;*

Ο Μητροπολίτης

*Να έχετε τέκνα την ευχήν μου
κι ακούσατε την απόκρισίν μου.
Εγώ τον ζυγόν δεν τον γνωρίζω
ούτε ξεύρω να τον νομίζω.
Τρώγω, πίνω, ψάλλω με ευθυμίαν
δεν υποφέρω ποτέ τυραννίαν.
Τότε υποφέρω αδημονίαν
όστις με βλάψει στην επαρχίαν.
Αυτή του Τούρκου η τυραννία,
σ' εμέ είναι ζωή μακαρία.
Αφού το ράσον τούτο εφόρεσα,
πλέον τινά ζυγόν δεν εγνώρισα,
δύο ποθώ, και μα τας εικόνας
άσπρα πολλά και καλές κοκκώνας.
Περί της Ελλάδος που λέτε
δεν με μέλλει κι ας τυραννιέται.*

*Μ' αν βαστάζει χωρίς να στενάξει
όλας τας αμαρτίας ευγάξει.*

(....)

*Πίστιν να έχουν στον Βασιλέα
και σέβας στον Αρχιερέα.
Στον Τούρκο τ' άσπρα να μη λυτούνται
τότε γαρ την ψυχήν ωφελούνται.
Και Αρχιερέων παρορησίας,
και παπάδων πολλές λειτουργίας.
Ο πνευματικός τούς διορίζει
πώς πρέπει κανείς να δεφτερίζει.
Αυτοί άρχισαν να παρακούσι
και όλοι ελευθερίαν φρονούσι.
Διά τούτο και ημείς συμφωνούμεν
ομού με τους Τούρκους τούς βαρούμεν.*

(....)

*Κ' οι κοκκώνες είναι μέγα θαύμα
ευκολύνουν γαρ το κάθε πράγμα.
Φθάνει γουν η τόση απολογία
ιδού γυνή φέρει παρορησία.*

Ας πάμε τώρα και στον Ανώνυμο της «Ελληνικής Νομαρχίας»: «...Εκείνοι οι αυτόματοι και ουτιδανοί άρχοντες, οι φιλάργυροι και αμαθείς αρχιεπίσκοποι... Εκείνοι οι αυθάδεις και όντως βάρβαροι προεστοί... Τι λέγουσι λοιπόν, αυτοί οι βρωμεροί και χυδαιότατοι άνθρωποι; Πώς είναι

δυνατόν να νικηθή ένα τόσο μεγάλον βασιλείον; Ημείς δεν ημπορούμεν να κυβερνηθώμεν μόνοι μας. Πού να εύρωμεν ένα άλλον βασιλέα τόσο εύσπλαγχνον, και τόσον καλόν;... μάλιστα εκείνοι οι βρωμοάρχοντες της Κωνσταντινουπόλεως, οπού όσον τύφος και αλαζονείαν έχουσι, άλλην τόσην αμάθειαν... Τι λοιπόν ημπορώ να τους είπω διά να τους καταπέισω;... Να τους κράξω, ίσως, άτιμους; Αλλ' αυτοί το έχουν διά προτέρημα» (σελ. 201 - 204).

Ακόμα κι αυτός ο Καποδίστριας, τους σιχαίνονταν και τους έβρισε διαγραφπώς του στους τρεις Ναυάρχους των Δυνάμεων – ανθρώπους ξένους! Ακόμα, ενώ η Ελλάδα παίζονταν μονά - ζυγά ανάμεσα Ιμπραήμ και «πρωτόκολλων» των Δυνάμεων να της αφεθεί η λευτεριά της, ή να ξαναυπαχθεί υπό τον Μαχμούτη, τα εθνικά αυτά καθάρματα, οι Αρχιερείς κι ο Πατριάρχης τους, ο μεν τούτος με «σιγίλλια», νουθετήσεις στους Έλληνες, οι δε εκείνοι συνοδεύοντας τον Κιουταχή και τον Ιμπραήμ α υ τ ο π ρ ο σ ώ π ω ς, την επιβουλεύονταν εμπάθικα... Να τι γράφει ο Καποδίστριας στους Ναύαρχους, στις 3 του Μάη 1828 από την Αίγινα:

«...Κατά μέσον δε τοσούτων κακοπαθειών και ως επιδείνωμα και οι απεσταλμένοι της Πόρτας, αφού μετά του Κιουταχή και του Ιμπραήμ πασαά διεκοινολογήθησαν, ζητούν διά των συνοδευόντων αυτούς αρχιερέων Ελλήνων να έλθουν προς την Ελληνικήν κυβέρνησιν και συνομιλήσουν. Προηγήθη δε αυτών επιστολή του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως προτρεπτική προς τους Έλληνας, ήδη γνωστή ως δημοσιευθείσα δι' όλων των ευρωπαϊκών εφημερίδων και περιέχουσα

τοιαύτα, εξ'ων περιττόν γίνεται να χαρακτηρίσω την επιβουλήν και τον σκοπόν των αποστολών της Πόρτας» (Οι υπογραμμίσεις δικές μου).

(Δ. Κόκκινος, τ. 12, σελ. 69).

Στον δε πρίγκηπα Μιχαήλ Σούτσο στο Παρίσι, να τι έγραφε στις 27 του Γενάρη το 1831 από το Ναύπλιο, για τους Φαναριώτες γενικά, και ειδικά για τα καταφτάσαντα απ' τας Ευρώπας λόγια λεχάρια του καιρού, γιατί οι σοβαροφανείς τάχα του Γένους μας Διδάχοι, ή είχαν παραγεράσει στο διάστημα, ή είχαν εις Κύριον αποδημήσει... «...Ποίοι δε είναι οι άνθρωποι οι σαλεύοντες και αγωνιζόμενοι να φέρωσι το παν άνω-κάτω,* σας το εσημείωσα εις τα προηγούμενα γράμματά μου. Είναι (συγχωρήσατέ μοι να τους ονομάσω με το περιληπτικόν των όνομα) οι Φαναριώται, είναι ολίγοι ξένοι οι οποίοι δεν ηδυνήθησαν να κάμωσιν άλλως κατάστασιν, ολίγοι πρόκριτοι, οίτινες ήθελαν να διαμοιρασθώσι τα πτωχά εισοδήματα του κοινού, κυριεύοντες έκαστος την επαρχίαν του, και ολίγοι νέοι ερχόμενοι εις την Ελλάδα με εξωτερικά μαθήματα» (Δ. Κόκκινος, τ. 12, σελ. 398).

* Επρόκειτο τότε, περί ευρυτάτης συνωμοσίας προς αποπομπήν του Καποδίστρια, του αιώνιου Μαυροκορδάτου και του γερο-Πετρόμπεη (αμφοτέρων αποβλεπόντων στον θρόνο της Ελλάδας!). Σ' αυτήν, συμμεθέξαν κι εκείνοι οι με τα «εξωτερικά μαθήματα» νεήλυδες «ευελπιστούντες» στην κάθεξη ανωτάτων αξιωμάτων και οφρίτσιων, σαν αντάξια παιδιά των «Διδάχων του Γένους» και των άλλων τυχοδιώκτων του «γλωσσελληνίζοντος» σκυλολογίου: Κατ' ατυχία τους, ο Καποδίστριας δεν ήταν... κατώτερος στα τέτοια. Ήταν το «σκληρότερο καρύδι» της «μετεποχής» του '21...

Τόσο δε ήταν το μένος και το πένθος των ανθρώπων αυτών για την από τον Καποδίστρια τσακωτή προσκόλλησή στην εξουσία, ώστε: «...όταν την 7ην Ιανουαρίου του 1831, εωρτάσθη, όπως κατ' έτος, η επέτειος της αποβάσεως του Καποδίστρια εις το Ναύπλιον, ο Κωστάκης Καρατζάς, κατοικών εις μεγάλην οικίαν της κεντρικής πλατείας του πλατάνου, διέταξε να κλείσουν όλα τα παράθυρα και να μην ανάψουν ούτε ένα φως κατά την νύκτα, ενώ καθ' όλας τας άλλας ημέρας το σπίτι ήτο φωταγωγημένον» (Δ. Κόκκινος, τ. 12, σελ. 412). Ως προς τον Καποδίστρια; Λυπάμαι. Θα εξαγνίζονταν για τα παλιά του αμαρτήματα, αν τουλάχιστον όλους αυτούς (Καρατζάδες, Μαυροκορδάτους και Κωλέττηδες, συν εκείνοις τοις... με τα Ευρωπαϊκά μαθήματα φτασμένοις) τους έδενε κώλο με κώλο και τους φουντάριζε στον Κορινθιακό κάνα βραδάκι... θα ξεμαγαύριζεν ο τόπος.

Το είπα και το ξαναλέω: Το '21 δεν ήταν όμοιο με καμιά επανάσταση του κόσμου. Το ότι, παρά τον Μέττερνιχ και το Συνέδριο της Βιέννης, παρά τον Ιμπραήμ και τον Ιγνάτιο, παρά τον Κοραή και τον Βρυώνη, παρά την αντίδραση του Ιερατείου και των προκρίτων, μπόρεσε και να εκραγεί και να σταθεί, αυτό δεν ήταν θαύμα – γιατί το θαύμα είναι μια παραβίαση της φυσικής διαδικασίας της ύλης (πράγματα της δικαιοδοσίας των Αγίων μας). Το '21 ήταν μια Εθνικο-Κοινωνική επανάσταση, πρώτη και η τελευταία της Ιστορίας. Χτύπησε τον Κιουταχή και τον Δράμαλη, όσο και τον ντόπιο τσορμπατζή και τον δυνάστη. Αποθέωσε τον Κανάρη, ενώ κατέλαβε την Καγκελλαρία της Ύδρας εξ εφόδου. Κήδεψε τον Μάρκο Μπότσαρη και τον Μπάν-

ρον, ενώ στα Βέρβαινα θάσφαζε τον Παλαιών Πατρών και τους προκρίτους. Είναι Μεγάλο, όχι για τις απάντησες (που δεν δόθηκαν), αλλά για τις που έθεσε ερωτήσεις: Μπορεί να ένας λαός νοείται λεύτερος, με μόνο την Εθνική ανεξαρτησία του; Η άλωση της Βασιλλης, λέει όχι. Αλλά του '21 οι ερωτήσεις είναι δύο: Χωρίς την Εθνική ανεξαρτησία τους οι λαοί μπορούν να αλώνουν τις Βασίλλες τους; Την ερώτηση αυτή, πρώτα την έθεσε, μπρος στους ιστορικούς του κόσμου, το '21. Κι αυτοί, έμειναν κόκκαλο – δεν ήξεραν τι ν' απαντήσουν... στο τσαρούχι!... Η ερώτηση τους ήρθε σαν κεντιά βούκεντρου ζευγολάτη στα οπίσθια. 'Ήσαν ο όνος ο αρνούμενος να διασκελίσει το αυλάκι. Βάλθηκαν να ψάχνουν λοιπόν τήν Ιστορία... Πουθενά, πουθενά καμιά τέτοια... άλλου είδους ταραχή, κανένα τέτοιο στραβομουτσούνιασμα... του «ωραίου»! Μόνη η ανεξαρτησία χωρίς την κοινωνική καταξίωσή της είναι το φύλλο της συκής με το οποίον η Εύα έκρυβε... το «πράμα» της. Τι λοιπόν; Τα Δερβενάκια και το Ζάλογγο, το Μεσολόγγι και το Βαλτέτσι, το Ναυαρίνο και το Πρωτόκολλο (για την ανεξαρτησία) του Λονδίνου, όλ' αυτά θα μνέσκαν μάταια, χωρίς το σφάξιμο των προκρίτων; (χωρίς τη Βασίλλη, η ανεξαρτησία τι τους χρειάζονταν των Γάλλων; Πόσες δεκάρες αξίζουν σήμερα οι «ανεξαρτησίες» της Ευρώπης;).

Όστε, χωρίς τον εξολοθρευμό των κοτζαμπάσηδων και τον «αποσχηματισμό» των Δεσποτάδων, χωρίς την απαλλοτριώση της γης και το καλογεροκνηγητό όξω απ' τα όρια, χωρίς ολοκληρωμένη τη Ζαράκοβα και τον καταστρεμό των τσιφλικάδων, η εθνική ανεξαρτησία ήταν ο Μανω-

λιός της παροιμίας με τα ρούχα του: ήταν το «τι Γιάννης, τι Γιαννάκης»: 'Έτσι είναι.*

Και ώστε, μια μόνον Εθνική επανάσταση, χωρίς την κοινωνική καταξίωσή της, είναι μια «φαινομενοφάνεια» που μόνον αναγκαζόμενο το «κατεστημένο» την επιτρέπει; 'Έτσι είναι. Ξεφυλλίσατε την Ιστορία μέχρι τα σήμερα και πέστε μου κάνα που να μην είναι – αυτό – έτσι. Εκατοντάδες εθνικές επαναστάσεις πέτυχαν ή απότυχαν, αλλά καμιά εθνοκοινωνική δεν επιχειρήθηκε. Οι μόνο κοινωνικές, όπου των χρόνων και των καιρών, όπου της γης και του πελάου, καταπνίγηκαν μέσα στο αίμα τους, ανελέητα... Μα, θα μου πείτε: η Γαλλική, δεν ήταν αυτή κοινωνική; Και θα σας πω: Μα, πνίχτηκε... Η 4η τάξη, ο λαός (οι και «αβράκωτοι» επωθέντες) χτυπήθηκε άγρια και «γουλίστηκε» από την αστική τάξη σαν χταπόδι. Μόλις πρόλαβε κι έβαλε φωτιά σε καμιά εκατοστή Πύργους αφεντάδων του κι έσφαξε μερικές χιλιάδες ευγενήδες. Από Επισκόπους; πολύ λιγότερους. Στις δύο Μπρουμέρ, «καθάρισε» κι άλλες τους μερικές χιλιάδες γαλαζοαίματους και όμοιους τους αλιτήριους, στα μπουντρούμα. Αυτό ήταν όλο-όλο του που πρόφτασε.** 'Υστερα ο (τζόκεϋ) Ναπολέον τον καβάλησε,

* «Η προσάρτηση της Θεσσαλίας και του Νότου της Ηπείρου σήμαινε εξάλωση της ελληνικής φεουδαρχίας πάνω σε νέα εδάφη και σε νέους πληθυσμούς. Οι κολλίγοι το κατάλαβαν αυτό καλύτερα με την είσοδο του ελληνικού στρατού της προσάρτησης. (Σ.τ.Σ.: Κι ακόμη καλύτερα με τους σκοτωμούς των αγροτών στο Κιλελέρ, το 1910). Δεν ήταν απελευθερωτικός στρατός αυτός, μα στρατός κατοχής, στρατός τσιφλικάδων...» (Μ.Μ. Παπαϊωάννου, Εισαγωγή στο «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού...» του Γ. Κορδάτου, σελ. κδ').

** 'Ισως, θα αναρωτηθεί κανείς: Και αυτό (= το σφάξιμο των πλούσιων, το κάψιμο των Πύργων, το γκρέμισμα, το κρέμασμα και η ξούρα των πατά-

πότε σαν γάιδαρο ξεσέλωτο και πότε σαν άτι του με λοφίο. Λίγο αργότερα (το 1848)* ξαναξεσηκώθηκε στο ποδάρι. Νυν υπέρ πάντων ο αγών... Το ψωμοτύρι ενάντια στον αστακό, «το κασκέτο ενάντια στον πίλο».** Με δεκάδες χιλιάδες πτώματα την ξαναπλήρωσε την επανάσταση ο λαουντζίκος. Την εκατό τοις εκατό κοινωνική, ύστερα από τα πενήντα τοις εκατό του '21. Και επακολούθησαν – γραμμή – το καβαλίκεμα, από τον Ναπολέοντα τον Γ' και απ' αυτόν, έως τον Θιέρσο κι απέ στον Πουανκαρέ, κι ύστερα στον Ντε Γκωλ και δώστου νάχει... Εως που κάποιος συμβιβασμός ήρθε επιτέλους – και η Δημοκρατία είναι τυχερή... «Μπορεί να πυροβολεί τον λαό»!...*** Πράγματι, εξαίρουμένης της Ρούσικης του 1917, καμιά μόνο κοινωνική επανάσταση δεν πέτυχε· όλες μαζί, το πλήρωσαν με πολλά εκατομμύρια πτωμάτων...

Αλλ' ας ξανάρθουμε στο «κέντρο» μας – το δικό μας '21. Ναι, καμιά μόνο κοινωνική επανάσταση δεν πέτυχε και

δων) λέγεται κοινωνιολογία κι επανόρθωση, λέγεται αταξική Δημοκρατία; Όχι βέβαια. Αλλά είναι όπως στον γάμο τα τραγιά, όπως στο πανηγύρι τα νταβούλια. Είναι το δίκαιο ξέσπασμα αιώνων καταπίεσης λαών πολυβασανισμένων και σφαγμένων. Η κοινωνιολογία, η τάξη και το σύστημα έρχονται μετά τον κορεσμό του γδικιωμού τους.

* Και ακόμα λίγο αργότερα – το 1848, και ακόμα λιγάκι το 1871 – η Κομμούνια.

** «Η μπλούζα εναντίον της ρεντιγκότας, το κασκέτο εναντίον του πίλου» (Αντρέ Μωρουά, «Ιστορία της Γαλλίας» σελ. 387).

*** Λουδοβίκος Φίλιππος (ο «βασιλεύς -ισότης», 1830-1848), Α. Μορουά, ό.π., σελ. 391. Με την πικρή αυτή φράση επιγραμμάτισεν ο Φίλιππος τις εκατόμβες των νεκρών τής (από την αστική Δημοκρατία) ηττηθείσας εργατιάς, εν συγκρίσει με τα λίγα πτώματα που της κόστισε η ανατροπή του από τον θρόνο. (Βλέπε Φεβρουανή Επανάσταση).

ουδεμία εθνοκοινωνική επιχειρήθηκε. Εξαίρεση στάθηκε μόνο το '21. Κι ενώ, στη μια του πλευρά (την εθνική) αυτό θριάμβευσε, στην άλλη του (την κοινωνική) ήρθε καπάκι... Οι Τούρκοι έφυγαν και ήρθε... ο 'Οθωνας! Η Κατάκτηση τόσκασε και εγκαταστάθηκε η Κατοχή των Δημοσίων υπαλλήλων. Το «κρυφό σκολειό» έγινε Πανεπιστήμιο περίλαμπρο, όπου βρόντηξαν κι άστραψαν οι γλωσσάμυντορες και οι άλλοι: Ο Παπαρρηγόπουλος, ο Σαρίπολος, ο Μιστριώτης κι ο Τρεμπέλας. (Εγώ το είπα: Η αγραμματωσύνη θα μας σώσει...). Και όλοι αυτοί οι λόγιοι άντρες και Σοφοί, οι Κοι Κ. Τσάτσος και ο Γρ. Κασσιμάτης, ο φίλος μου Π. Χάρης και ο Ζέρβας Λεωνίδας, και τελοσπάντων πας όστις με πίλον υψηλόν, ή με Αρχιερατικόν εγκόλπιο απ' το σβέρκο, άνθρωποι τα... μάλα σοβαροί και λίαν... ιστοριοδιφικώς βεβαρημένοι – ων κάποιος κάπου ιδόντας μου τις Καραγκιόζικες «φιγούρες» μου, είτε, μετά γκοριμάτσας απαρέσκειας: «... Εεε – δεν είναι άνθρωπος σοβαρός!»,* όλοι αυτοί (και ο κ. Ι. Θεοδωρακόπουλος) «καθαρευουσί» μάς κοπανάν ότι οι λόγιοι της διασποράς (π.χ. ο Κοραής και ο Ιγνάτιος), το Ανώτερο Ιερατείο (να πούμε ο Παλαιών Πατρών κι οι Δεσποτάδες), άλλοι άνδρες εθνικοί (ως π.χ. ο Αντρέας Ζαΐμης και ο Νέγρης), προσωπικότη-

* Πράγματι. Και θέλησα να – στον καθρέφτη – ιδώ πώς είναι ένας άνθρωπος (και δη... ιστοριοδίφης) σοβαρός. Γούρλωσα τα μάτια μου, έσμιξα τα φρύδια μου κι έσπασα τα χείλια μου σαν να κάτι πολύ στυφό είχα φαγωμένο. 'Αξαφνα, μια εγγονούλα μου μου κάνει: «Παππού, τι κάνεις έτσι»;, «Κάνω, της λέω, τον καθηγητή του Πανεπιστημίου!... Δεν είμαι αντίσκατος;». Και ήμουν. Για καραγκιοζοπαίχτης χρειάστηκα διάβασμα, κόπους και προσπάθεια. Για Ακαδημαϊκός και Προφессόρος, θα μ' έφταναν λίγες γκοριμάτσες... και τζιτζιφα – αυτά διά την... στυφότητά τους ως που να με γκοριμάρουν οι χαρακές στα μούτρα – και τα ύφρα...

τες, ως λόγου χάρη ο Καποδίστριας, οι δυο Καρατζάδες και ο Κωλέττης, μη δε ξεχνάμε και τον Διονύσιο Ρώμα – του καιρού του (άσε και τον... λιθογραφιστόν Μαυροκορδάτο), αυτοί λευτέρωσαν το έθνος!... Εμείς όμως θα τους πούμε, ότι ούτε σε κείνους που αυτοί μάς λένε, οφείλει τίποτα το έθνος, ούτε απ' αυτούς που μας το λένε περιμένει τίποτις – αυτό...

Μόνον ένας Φεραίος, στη λόγια (πριν από το '21) φάρα αυτή, των «Λόγιων της Διασποράς» και των φαρδομάνικων Ιεράρχων, μόνον αυτός την προανάκρουσε τη Λευτεριά κρατούσαν σπάθα. Οι άλλοι, αυτοί μακροήμερευσαν – πάντα τις «ελληνικούρες» τους κοπανώντας ή πνιγόμενοι στις αλά Μπάυρον φλοτάν'ς ή στα κολλάρα τους... Να, τι λέει πάνω σ' αυτά, ο Γερμανός Ιστορικός Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη στην «Ιστορία της Ελλ. Επανάστασεως», σελ. 200:

«Ελευθερωταί αυτής (= της Ελλάδας) υπήρξαν ουχί σοφοί, ανατραφέντες παρά την εστίαν της κλασικής αρχαιότητος, αλλ' άνδρες εξ ακοής μόνον την αρχαιότητα γνωρίσαντες και μόλις μαθόντες ν' αναγιγνώσκωσι και να γράψωσιν ουχί φρόνιμοι και εύποροι (Σ.τ.Σ.: όπως οι Αρχιερείς και οι Φαναριώτες), αλλ' άνθρωποι από ευτελούς μόλις εργασίας, από ταριχείας ορτύγων και συλλογής ελαιών αποζώντες άνδρες ουχί του καλάμου και της θεωρίας...» κλπ.

Αλλ' ας μη σκάζαν, δεν θα – το '21 – τους κατάνταε «παρακλαυσίθυρους» χειρότερων αφεντάδων. Θα, μετά την «απελευθέρωση», τους έκανε καρπαζοεισπράχτορες του κράτους. Η γραφειοκρατία¹⁴ (η πιο «κατεστημένη» μορ-

φή όλων των δουλειών του λαουτζίκου), θα τους έκανε μάτια μ' σαν τους σημερινούς «τσικλομασάδες» Αμερικάνους. Θα μάθουν και το «εν ημικλάστω» αναφέρεσθαι προς τους απ' αυτούς πληρωμένους του υπηρέτες. Και κάτω, μετά ένα «ευπειθέστατος» θα θέτουν την απολυτερωμένη υπογραφή τους: Λ'κάς Φοκοπήδαρους...

4.

Νάτε τώρα και μια άλλου είδους ταραχή: Η Φιλική Εταιρεία. Μπρος στην διαφανεσία πιθανότητα να (κατά το υπόδειγμα της Γαλλικής) «κοινωνίσει» και η επί θύραις τους δική μας επανάσταση, η Φ.Ε. κατατρόμαξε. Εμπορική, ας πω έτσι, αστική... και Κασμηρόπουλην αυτήν την παρασκεύαζε, και την ήθελε βέβαια και λογιάτατη. Στο «κόλπο» είχε μύσει όλους σχεδόν τους Παλαιοελλαδίτες κοτζαμπάσηδες και προπαντός τους Δεσποτάδες. Από τους Φαναριανούς, ελαχιστώτατους, γιατί πολύ τους δυσπιστούσε... * Οι με τους ντοβλετιανούς εγκάρδιες σχέσεις τους... Τα με τον Χαλέτ Εφέντη «ψι-ψι-ψι» τους... Τους δε λόγιους της διασποράς, τους Μεγάλους Διερμηνείς, τους (τι φρούτα!) Μολδοβλαχίτικους Ηγεμόνες, καθώς και τους μεγαλομογενήδες της Ρουσίας, σχεδόν επίσης όλους. Αλλά, προκειμένου για τους Ελλαδικούς οπλαρχηγούς και ιδιαίτερα τους κλέφτες, προχώραγα με του πα-

* Γ. Φίνλεϋ, «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης», τ. Ι, σελ.165. Οι κωλοτουμαρίες τους με τον Χαλέτ και τα κωλολείφτα με τον Ακί καμώματά τους, σε βαριά την είχαν βάλει συλλοή...

παγάλου τη φρόνηση που πριν μετατοπίσει, δοκιμάζει καλά τα ξυλαράκια του κλουβιού του... Διόλου ωστόσο τους δεν εδίστασαν, νάχουν μύσει τον Βαρνακιώτη – τον οποίο «φρονίμως» τον «απέσυραν» εν πλήρει '21, απ' τον αγώνα! 'Αθλος κι αυτό, Μαυροκορδάτειος... «...επιμένων (= ο Μαυροκορδάτος) εις την προσοικείωσιν εκείνων που του εχρειάζοντο διά να στερωθώθει και όταν ακόμη τους εύρισκε διστακτικούς και καχύποπτους και επιφυλασσόμενος να τους εκμηδενίσει αργότερα, όπως έκαμε με τον Βαρνακιώτην...» (Δ. Κόκκινος, τ. 4. σελ. 30). Ο Θεός, ο ποιήσας τον Ουγγαροβλαχίας – κειον – Ιγνάτιο, μόνον αυτός ξέρει πόσον αργότερα εστοίχισε η απώθηση του Βαρνακιώτη προς τους Τούρκους: Τη Θεσσαλία ολόκληρη, την 'Αρτα και το Σούλι. (Ταύτα, διότι η επανάσταση «λαϊκίζε»...). Δεν μπόρεσε όμως να αποσύρει και τον «θεότρελλον» εκείνον Παπαφλέσσα. Ενώ η Εταιρεία (στις παραμονές τής υπό τον Υψηλάντη επανάστασης) μπρος στο επιμάλλον και μάλλον ξεκαθαρίζοντο – ως λαϊκό – το εθνεγερτήριο, άρχισε να ποιεί νερά και να διστάζει, ο ισάξιος αυτός του Αθανάσιου Διάκου ιερωμένος, της τάκαμε... θάλασσα στη Βοστίτσα. Σαλτάρισε στη σύναξη των κοτζαμπασέων και ιεράρχων και τους φούσκωσε στα ψέμματα: 'Οτι η Ρουσία αυτούς περίμενε για να διαβούν τον Προύθο οι στρατιές της! 'Οτι τους κόμιζε την εντολή ν' αρχίσει η επανάσταση αμέσως (ίσως γιατί' είχε «μυριστεί» τα ωραία νερά... *).

* Όπως θα ιδούμε παρακάτω, κάμποσα από τα ανώτερα στελέχη και τις προσωπικότητες της Φιλικής (όπως π.χ. Ολύμπιος, Φαρμάκης κλπ.) ξαφνιασμένοι από τους όψιμους δισταγμούς της Εταιρείας, άρχισαν να μην την πολυλογαριάζουν ή να ποιούν αυθαίρετη χρησιμοποίηση του ονόματός της, όπως εν προκειμένω ο Παπαφλέσσας.

Τα «νερά» αυτά της Φιλικής είχαν αρχίσει πολύ πριν από το περιστατικό της Βοστίτσας. Το «καθάρισμα» του Γαλάτη από τον Δημητρόπουλο στην Ερμόνη, κρύβει κάτι περισσότερο από τα «παραδεδεγμένα». Εν αναμονή κάποιων σκεπτικών στοιχείων απόξω, θα τα πούμε στο 2ο '21.

Ότι η Εταιρεία είχε στείλει τα πρώτα πολεμοφόδια, που κιάλας βρισκόντουσαν στο δρόμο. Ότι, ευθύς μετά την έκρηξη θα κατάφτανε δω και ο Υψηλάντης. Ότι... ότι... και λοιπά. Οι κοτζαμπάσηδες του... κάγχασαν! Ο Παλαιών Πατρών (μη φρενοκομείων τότες υπαρχόντων) τον απείλησε με κλείσιμο («αν δεν κάθονταν καλά!») σε Μοναστήρι: «Είσαι άρπαξ, απατεών και εξωλέστατος!» του κραύγασε. (βλ. και Δ. Κόκκινον, τ. Ι. σελ. 262, και Σπ. Μελά «Ο Γέρος του Μωριά», σελ. 222).

Τούτος ο Παλαιών Πατρών* ήταν ο υπ' αριθ. 2 Ιγνάτιος του '21. Ο 1ος από την Πίζα και ο 2ος εδώ, έχωναν παντού τη μύτη τους και σε ούλα. Εξ αιτίας του Παλαιών

* Στο περιστατικό, τούτος... ο «άγιος» Πατρών (ο Π.Π. Γερμανός) μου θυμίζει τον όμοιό του εν... πατριωτισμό και λοιπά (όχι όμως και τη παιδεία του) Ιερομόναχο Μάξιμον τον Πελοποννήσιον, όταν (για όμοιους λόγους) απεκάλει τον ηρωϊκόν και εθνομάρτυρα (1611) εκείνον Διονύσιο τον Φιλόσοφο, Επίσκοπο Τρίκκης (1601): «εξ άγιστον, σπορέα των κακών και ολεθρίων εφευρέτην ανόητόν τε και φρενόληπτον, απολέσαντα τας φρένας παντάπασι, θρασύτητι εντεθραμμένον. Τυφώ δαίμονα, εμβρόντητον, άθλιον, μαινόμενον, αγύρτην, απατεώνα, πάσης ακαθαρσίας γέμοντα, Δαιμονύσιον, νέον Ιουλιανόν, νέον διάβολον, πανώλη και κακεντρεχή, κάκιστ' απολούμενον, λύκον κλπ.». (βλ. «Λόγος Στηλιτευτικός κατά Διονυσίου του επικληθέντος Σκυλοσόφου», σελ. 10, Εισαγωγή Δ. Σάρρου, στο ανάτυπο από το Γ' έτος των «Ηπειρωτικών Χρονικών», Ιωάννινα 1928).

Πατρών, στα Βέρβαινα, από θαύμα γλύτωσαν το σφάξιμο ο Ζαΐμης, ο Πετρόμπεης και οι άλλοι*. Ο Κολοκοτρώνης, πάντα πάνω του περδικλωνόταν κάθε τόσο. Πόσες φορές δεν θα του βρόντηξε ξαγριωμένος τη σπαθάρα του; Ο Δημήτρης Υψηλάντης είχε, απ' τις Μηχανορραφίες του, μπαϊλντίσει. Και τι (μέσον των μαριονετών του) δεν έκαμε να (απ' την Τριπολιτσά) τον ξεκουμπίσει. Παραλίγο να διάλυε το στρατόπεδο. Τέτοιαν απέχθεια του έμπνεε του τιμωτάτου τούτου στρατιώτη, που τούρχονταν σαν λιποθυμία τ' όνομά του. Στη Ζαράκοβα, είχε λυσσάξει πώς να τον τύλιγε στην εξουσία της Γερουσίας – δηλαδή των κοτζαμπάσηδων. Κάτω από κάθε πέτρα, όλο και θάζεχε από του ράσου του καμ' άκρη. Ο Νέγρης, ο Μαυροκορδάτος, τον φοβόντουσαν' στα ύπνα του πεταγόταν ο Κωλέττης... Από την Πάτρα (όπου ενέδρευε) ματαίωσε, με άπειλη εμφύλιου πολέμου, την εκεί μετάβαση του Κολοκοτρώνη, για το πάροισμο του Φρούριου, όπου – εντός του – ήσαν κλειστοί και οι διαβόητοι Λαλαίοι. Έτσι, το σημαντικό τούτο φρούριο, έμεινε άπαρτο έως το τέλος – το παρέδωσε ο Μαιζώνας στη Διοίκηση :

«...Βλέπων την κατάστασιν των πραγμάτων, επρότεινεν ο Κολοκοτρώνης, εις το πολεμικόν συμβούλιον των Ελλήνων, να εκμεταλλευθώσι ταχέως την εκ της πτώσεως της Τριπόλεως ηθικήν εντύπωσιν, και να επιπέσωσι κατά της επτοημένης φρουράς των Πατρών. Τοιούτος δε τρόμος επε-

* Το ίδιο για την κοτζαμπάσικη Γερουσία των Καλτεζών, φώναζαν «Θάνατος στους τυράννους» ο λαουτζίκος και οι Κλέφτες. (Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 348).

κράτει εκεί, ώστε εκατοντάδες Τούρκων έδραμον εις τον αιγιαλόν και κατέφυγον εντός των πλοίων, χωρίς κανείς να τους διώκη. Μετά των κατεχόντων την ακρόπολιν Λαλιωτών συνεννοείτο ανέκαθεν ο Κολοκοτρώνης, και εγνώριζεν, ότι ήσαν διατεθειμένοι να εκκενώσωσι το φρούριον υπό εντίμους όρους, ώστε ήτο ασφαλεστάτη η ευνοϊκή των πραγμάτων έκβασις, άμα εφαινετο μόνον εκεί ο Έλλην οπλαρχηγός. Ήτο δε και έτοιμος ήδη προς τούτο ο Κολοκοτρώνης, και ήρξατο συναθροίζων τους αναγκαίους εις την εκστρατείαν άνδρας. Οι άλλοι όμως εσκέφθησαν, ότι είχε πολύ αναδειχθή κατά τα τελευταία συμβάντα, και εξύφανα σκευωριάν προς ματαιώσιν του σχεδίου του. Οι πρόκριτοι της Αχαΐας, αρχηγούντος του Γερμανού και του Ανδρέου Ζαΐμη, έγγραψάν προς τον Υψηλάντην, ότι απέστεργον την βοήθειαν του Κολοκοτρώνη, επιθυμούντες να απαλλαγώσι μόνον των από τους εν Πάτραις Τούρκους. Ηπειλήσαν μάλιστα, ότι θα ανθίσταντο ενόπλιως κατά του Κολοκοτρώνη, και παρεκάλεσαν τον κρύφιον εχθρόν του Δεληγιάνην να τους βοηθήση.

Συνεπώς ο μέχρι τούδε μόνον εναντίον Τούρκων πολεμήσας πρωτοκλέφτης ευρίσκετο απέναντι ενδεχομένου εμφυλίου πολέμου» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 365).

Αλλ' ας ξαναπιάσουμε τον μίτο της Αριάδνης... Είναι τέτοιος ο Λαβύρινθος τούτων των κατοτοπιών της – τάχατις – Ιστορίας, που χωρίς «μίτο» αδύνατο να ξαναβγεις στο φως πάνω του κόσμου. Το «ρώτα τον μπάριμπα μου τον ψεύτη» ποτέ δεν βρήκε τέτοια τέλειαν ανταπόκριση, όσο στους ιστοριογράφους του '21. Η επανάσταση στραβομουτσούνιζε και γκάβιζε, σαν κείνο που πριν είπαμε του Ντόριαν Γκρέυ το πορτραίτο... Στραβόβλεπε μεν τον «μουχτε-

σίπ αγασή» (τον Τούρκο αγορανόμο) και τον «διζδάρη» της (τον φρούραρχο) μα «στο μάτι της» είχε τους προκρίτους... Τούτο, ουδέν καλόν προοιωνιζόταν στους νομιμόφρονες» αυτούς και «φιλονόμους»...

Οι κλέφτες, οι αρματολοί και ο λαός, θα αποδείχνονταν ως μη απ' τους υγιώς – τους – σκεπτομένους... Οι Καρμπονάριοι, μετά την έναρξη, υπαινιγμοί (οργάνωσης ως γνωστό σοσιαλίζουσας) και οι εξορκισμοί της επανάστασης και ως τέτοιας (δηλ. ως κοινωνικής) δεν άπεχαν της αλήθειας, κι ας με τον καρμποναρισμό αυτή καμιά δεν είχε σχέση. Αλλά και η διάσταση του Βλαδιμηρέσκου με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, με αποτέλεσμα τον σκοτωμό του πρώτου από τον άλλο, κρύβει πολλά, αλλά γι' αυτά στο επόμενο. Ακροθιγώς εδώ θα πω, ότι το κήρυγμα του Φεραίου, δεν ήταν για καμιά μονομερώς ελληνική επανάσταση και μάλιστα... προς πολιτική αποκατάσταση και ανεξαρτησία των κοτζαμπάσηδων, των Φαναριωτών... και του Καποδίστρια. Δεδομένου δε, ότι «εκείνω τω καιρώ» το Βαλκανικό στοιχείο ήταν αγροτικό, η έκκληση του Ρήγα ήταν ένα κάλεσμα προς την παναγροτιά των Βαλκάνιων, δηλαδή ήταν για ένα ΕΘΝΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ αντάρτημα, ενάντια στους τσιφλικάδες.

Τότε, η Εταιρεία αποφάσισε να εκβιάσει την κατάσταση. Δεν τη σηκώναν άλλο τα νερά, ενώ και η βουή για τη ρεμούλα της στις εισφορές για τον αγώνα (όπως θα δούμε σε άλλο μου βιβλίο – στους «Γαλατάδες») έτεινε να τους καθίσει στο «σκαμνί» μπρος στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ του έθνους... Και για να την θέσει υπό την κηδεμονία της, και τον έλεγχο, θ' άρχιζε την επανάσταση – πρώτη αυτή –... απ' τη Βλαχία. Δηλαδή όξω από τη φυσική της κοίτη και την ε-

στία της...* Τι; Μη δεν ήταν κι αυτοί Έλληνες μετά του – ποτέ – βασιλέα τους Δεκεβάλου; Μην οι ελληνικώτατοι «Οσποδάροι» τους δεν (διά του παραδείγματός τους) τους δίδαξαν πώς γδαιρνονται («Καρατζιστί») οι «υπήκοοι» τους; Με ένα «κούφο» επιτελείο όλο λοφία και παράσημα, με στρατιωτικούς τιτλούχους και υπασπιστές μπουμπουνοκεφάλους («μυελούς πτηνών σε κρανία βόιδικα») σαλτάρισε, σ' αυτά τα ξένα εδάφη, τα ζεματισμένα από τη φαναριώτικη απληστία και διαφέντευση, όπου νοικοκύρης ήταν ένας από τους μεγαλύτερους, αγροτοεπαναστάτης των Βαλκάνιων (είδος τι Ρήγα Φεραίου της Βλαχίας) – ο Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου...

«Επίσης πομπώδης ήτο και η προκήρυξις ην ο Γενικός της Εταιρείας Έφορος απηύθυνε προς τους κατοίκους της Μολδαυίας και της Βλαχίας, ή, όπως κομπαστικώς έλεγε, προς τους Δάκας.

Θα διέσεισε βεβαίως την κεφαλήν ο Ρωμόνους Χωρικός όταν άκουσε το θαυμάσιον άγγελμα και πικρά χλεύη θα εφάνη εις τους πλειίστους, ότι Έλλην πρίγκηψ, υπό Φαναριωτών περικυκλούμενος, επεφάνη εις τας Ηγεμονίας ως κήρυξ ελευθερίας. Αλλά και οι Έλληνες αυτοί, δεν είχαν

*Παραδόξως (διότι ασυνεπώς για τους παμπλείστους τους) όλοι οι ιστορικοί μας, επ' αυτού μνέσκουν σύμφωνοι. Ακόμα και ιερωμένοι ιστοριοδίφες, όπως ο Αρχιμανδρίτης και προλύτης της Θεολογίας Αγαθ. Παπαγεωργόπουλος, στη σελ. 394 της «Παγκοσμίου Γενικής Ιστορίας» του (έκδοση Σαλίβερου, 1906) γράφει ετούτα: «...Ατυχώς η εν Ρουμανία αυτή επανάστασις απέτυχε, κυρίως διότι δεν ήτο εκεί η καρδιά του Ελληνισμού, οι δε άθλιοι Βλάχοι και Μολδαυοί, οι κάτοικοι της χώρας (Σ.τ.Σ.: ω διάολε... πώς; δεν ήταν κι αυτοί τώρα Έλληνες;) ου μόνον δεν εξηγέρθησαν, αλλά και προέδιδον τους ελευθερωτάς (!) εις τους Τούρκους και ουδέν ούτε εθνικόν, ούτε φιλελεύθερον αίσθημα είχαν».

αφορμήν να χαρώσιν επί τη ενάρξει της επαναστάσεως αυτών επί γης ξένης.

Ό,τι είχαν αρχίσει εν Σουλίω και εξηκολούθει εν Πελοποννήσω, μαρτυρεί την αυτοτελή ζώην, ήτις ενεψύχου αρχήθεν το ελληνικόν έθνος. Ήτο δε πράγματι ολέθριον λάθος η υπέρ της ελευθερίας πρόσκλησις εις τα όπλα λαού, όστις δεν ήθελε ν' ακούση τίποτα περί Ελλάδος και ένεκα τούτου ακριβώς είναι σημαντικώτατον ότι η βόρειος αυτή εξέγερσις απέτυχεν οικτρώς...» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 239).

Και μόνον η αντιπαραβολή της «Υψηλάντειας» προκήρυξης, με την, τον ίδιο καιρό, στους ίδιους λαούς (της Μολδαυίας και της Βλαχίας) όμοιαν του Βλαδιμηρέσκου (βλ. Δ. Κόκκινον, τ. Ι., σελ. 197) δείχνει το χάσμα που ξεχώριζε την πρώτη από τη δεύτερη. Ο ένας έλεγε για... τον Αρμόδιο και τον Αριστογείτονα, κι ο άλλος για τη διανομή της γης ανάμεσα στους Βλάχους. Ο ένας για... τη ματωμένη χλαμύδα του Καίσαρα, κι ο άλλος για τη «Ρωμανά τσάρα», δηλαδή για τη Βλαχομπογδανίτικη λαϊκή Δημοκρατία.

Μα, ας αφήσουμε τις «Διακήρυξεις» κι ας ξανάρθουμε στην Εταιρεία. Έχοντας τους ους είχε ψύλλους της στ' αφτιά, θάσπρωχνε πέρ' απ' τον Προύθο, στα γρήγορα τον (υπ' ατμόν τώρα) Υψηλάντη. Μα, οποία άλλη ατυχία κι ανεπαντεχιά, νάχει προηγηθεί, εκεί, ο Ρήγας!... Θεοί! Και άκουσον - άκουσον:

«Ουκ ένι Έλλην ή Ιουδαίος» για τον Ρήγα τον Φεραίο: «Όλοι οι άνθρωποι, Χριστιανοί και Τούρκοι, κατά φυσικόν λόγον είναι ίσοι... Ο Βούλγαρος πρέπει να κινείται όταν

πάσχει ο 'Ελλην' και τούτος πάλιν δι' εκείνον και αμφότεροι διά τον Αλβανόν ή Βλάχον» (Από τα άρθρα 3 και 34 της Χάρτας* του Φεραίου). «...ο λαός μόνον ημπορεί να προστάζει, και όχι ένα μέρος ανθρώπων, ή μία πόλις: και ημπορεί να προστάζει δι' όλα, χωρίς κανένα εμπόδιον» (Από το άρθρο 25).

Αχ, πού είσαι «μαρμαρωμένη βασιλιά»; Πού, Παπαρηγόπουλε και Βενιζέλο; Οι λογιώτατοι πανηγυριστές (τώρα και ανέκαθεν) τον προσπερνάν με... γενικότητες τον Φεραίο. Άρθρο προς άρθρο (και με το νόημα) δεν τόλμησαν ποτέ να μας τον δώσουν: «Ο βάρδος της ελευθερίας!»... Τους ακούς, αλλά ποιας; – αλλού βρέχει... Ο τρόμος των τυράννων, αλλά ποιων; – κρύβε λόγια... Από συστάσεως τού Ελληνικού Βασιλείου, ο Φεραίος δεν έβγαλε ακόμα το δημοτικό του σκολειό, μείναντας στο «ώς πότε παλληκάρια...». Πού του κ. Κ. Τσάτσου η φιλομάθεια, που δρασκελάε πέντε - πέντε του τις τάξεις... Τα μασάνε... Αν είχε σήμερα βρεθεί αναμετάξυ τους, θα (για το μη... παρεξηγήσιμο) τόςτριβαν απ' τη γωνιά του πρώτου δρόμου. Αν είχε βρεθεί στου Υψηλάντη εκείο το κίνημα, του Βλαδιμηρέσκου¹⁵ κι αυτός θάχε την τύχη... Αν, με τον Βενιζέλο είχε συναπάντημα,... στο «ιδιώνυμό» του θάχεν εμπέσει. Αν δε, με Πρωθυπουργό τον κ. Κανελλόπουλο, θα (ως μη... υγιώς σκεπτόμενος) την πέρναε εκεί στη Μακρόνησο, κοτσάνι... Στραγγαλίσαντάς τον οι Τούρκοι, γλύτωσε από τη Φιλική και τους πανηγυρικούς του κ. Ν. Τωμαδάκη...

* Όπου αναφέρομαι στη Χάρτα του Φεραίου, δεν εννοώ τον γνωστό γεωγραφικό χάρτη του, αλλά το θεμελιώδες Πολιτειακό «Καταστατικόν», κατά την «Magna Charta» του βασιλιά της Αγγλίας Ιωάννη του Ακτήμενα.

Ας κάμομε όμως εδώ κάποιαν παρέκβαση:

Λυπάμαι ότι το γύρω από τον Φεραίο αυτό «μάσημα» το ασκεί – πως – και ο κ. Κ. Στολίγκας. Εκεί, στην Επιθεώρηση Τέχνης και Πνευματικού Προβληματισμού «Δημιουργίες» (τεύχος 11-12, Μάρτης - Απρίλης 1971, σελ. 106-109), της αρνιέται της επανάστασης το κοινωνικό περιεχόμενό της:

Και λέει ο κ. Στολίγκας:

«Προκύπτει τότε το ερώτημα: μπορεί κάτω από τέτοιες συνθήκες και με τέτοιο απογυμνωμένο από κάθε πνευματικό, ιδεολογικό και κοινωνικό περιεχόμενο έμψυχο υλικό, να εμβρυωθή μια κοινωνική εξέγερση;».

Είναι δε κατά τον κ. Στολίγκα αυτές οι συνθήκες: Τούρκοι, αμάθεια, βρώμα και απλησιά, ο φορατζής, ο τρόμος και η φοβέρα, ο Μπέης, η Εκκλησία, ο προεστώς, ο «κανένας κοινωνικός δεσμός ανάμεσά τους» και λοιπά και λοιπά που: «Ο Έλληνας του 1820-1821 δεν είναι ακόμα μια σχηματισμένη συνείδηση πολίτη, δεν είναι καν μια συνείδηση εθνική και περισσότερο κοινωνική» (Φαλμεράνερ δεν σας θυμίζει;). «Ο άνθρωπος του '21 είναι ένα τρομαγμένο ανθρωπάκι – λέει πάλι αλλού – που ξαφνικά σηκώνεται ορθό και φωνάζει:

*Μάνα σου λέω δεν μπορώ τους Τούρκους να δουλεύω
θα πάρω το ντουφέκι μου, να πάω να γίνω κλέφτης».*

Και παίρνει το ντουφέκι του, όμως δεν ξέρει ακόμα το γιατί.

Αγωνιζόμενος τον τίμιον αγώνα της υπεράσπισης τούτου του χλιοκατατρεγμένου λαού μας από τον υπερελληνι-

κό «ανωτερισμό» και την πνευματική ιντελιγκέντσια, θ' αρώταγα τον κύριον Στολίγκα: Καλά, όλες εκείνες τις εθνοκοινωνιολογικές σοφίες (τον ουρανό με τ' άστρα!...), όλες τις ήξερες, και δεν ήξερες να μας πεις πού το βρήκε και τι τόθελε τούτο το «ανθρωπάκι» ένα ντουφέκι; Να σας το πω εγώ κύριε Στολίγκα; Ακούστε:

«Οποιος παρατηρήση τα παιγνίδια των παιδών και των νέων εις την Ελλάδα, ευκόλως ημπορεί να εννοήση το ηρωϊκόν πνεύμα των, ωσάν η τύχη δεν έχει το παραμικρόν μέρος εις αυτά, αλλά μόνον η ανδρεία και μάλλον η αγχίνια. Προς τούτοις τα παιδάκια συγκροτούν πολέμους αναμεταξύ των, τόσον εις όλα τα χωρία σχεδόν, καθώς και εις διαφόρους πόλεις... Μ' όλον τούτο η φυσική κλίσις των νέων εις τα άρματα δεν ψηφεί ούτε φοβερισμούς, ούτε κίνδυνον, και σχεδόν εις όλην την Ελλάδα ευρίσκεται αυτή η συνήθεια» («Ελληνική Νομαρχία», σελ. 212, σημ. 23β).

Στο τσούγκρισμα των ποτηριών, «κ α λ ό β ό λ ι!» αλληλοευχιάζονταν αναμετάξυ τους οι κλέφτες.

«... Όλοι οι Έλληνες και μάλιστα οι χωρικοί έχουσι μεγαλωτάτην κλίσιν εις τα άρματα. Σχεδόν καθείς από αυτούς έχει δύο και τρία άρματα και είναι αξιοθαύμαστοι κυνηγοί...». Και σε υποσημείωσή του στη σελίδα: «... Έχουσι δε και την όρασιν τόσον οξιάν και καθαράν όπου βλέπουσι τη νύχτα περισσότερον απ' ό,τι βλέπουσιν οι Ακαδημαϊκοί της Κρούσκας (Σ.τ.Σ.: και γιατί όχι και των Αθηνών); την ημέραν» (Ο ίδιος, στη σελ. 211, σημ. 22).

Τόσο δε, διόλου δεν ήταν αφιλότιμο αυτό το ανθρωπάκι, ο Έλληνας του 1820-1821, που μας είπε ο Κ. Στολίγκας, ώστε: «Η τάξις των Δοκίμων και των Βλάμηδων έφτασε να προσκαλή πολλούς όντας εις τα καφενεία και τα κρασοπωλεία, ακόμα και τους καθ' οδόν απαντώντας αυτούς, προς τους οποίους έλεγε: – Πάρε ένα κεράκι και έλα κάτι να σου πω. Η τοιαύτη κατάχρησις της Φιλικής Εταιρείας κατά το 1820 και ο απεριόριστος ενθουσιασμός από την πολλήν τυραννίαν, κατήντησε τους απλούς να εκφράζονται εν τω μεταξύ των με τόσον θάρρος, ως αν να επερίμεναν καμμίαν ένδοξον και λαμπράν πανήγυριν, εις όλας αυτής τας δόξας και ευτυχίας» (Αμβρόσιος Φραντζής, στου Δ. Κόκκινου την «Ιστορία», τ. Ι, σελ. 250).

Πού το βρήκε λοιπόν ο κ. Κ. Στολίγκας (και θα τούλεγα και με ποιο δικαίωμα και ευθύνη...) να μας τον παραστήσει, έτσι, έτσι σαν ψωραλέο παρία, έναν λαό έτοιμον να ριχτεί (όπως και ρίχτηκε) κατά μιας πανίσχυρης* του καιρού αυτοκρατορίας; Τι είναι αυτά – τι είναι αυτά;

Μα ως ακούσουμε ακόμα λίγο τον κ. Στολίγκα:

«Τέλος, δεν πρέπει να λησμονήσουμε τον Ρήγα. Αν ο Κοραής είναι ο παιδαγωγός του έθνους, ο Ρήγας είναι ο εθναπόστολος. Και ενώ ο Κοραής παρέμενε μια φυσιολογική ξένη προς την ευρεία μάζα του λαού, ο Φεραϊός ζει ανά-

* Την 27 Φεβρουαρίου 1828, ο Ρεϊτζ εφέντης (=ο Υπουργός των Εξωτερικών της Τουρκίας) δήλωνε στον πρεσβευτή της Αυστρίας ότι αν η Ρουσία εξακολούθησε ν' αναμινύεται στο Ελληνικό ζήτημα, η Τουρκία ήταν αποφασισμένη να φτάσει μέχρι πολέμου, ακόμα και ενάντια σ' όλες τις Ευρωπαϊκές Δυνάμεις. Μετά δυο μήνες της κήρυξε τον πόλεμο. (Δ. Κόκκινος, ό.π., τ. 12, σελ. 17).

μεσά της μέσω των ποιημάτων του και των διακηρύξεών του που φλογώνουν περισσότερο τις σκλαβωμένες καρδιές και δίνουν φτερά στις ελπίδες του. 'Υστερα είναι και η θυσία του, ο θάνατός του, που τον κάνουν θρύλο στη συνείδηση του Έθνους. Δεν έχει κι ο Ρήγας μέγα πνευματικό ανάστημα. Δεν είναι σοφός. 'Όμως διαθέτει μια εθνεγερτική δύναμη που δεν την έχει κανείς από τους άλλους του Διαφωτισμού. Πιστεύει στον άνθρωπο, στα δικαιώματά του, στην κοινωνική ανάπτυξη και την πνευματική ανάπλαση. Και μάχεται. Και το μαχόμενο πνεύμα όσο κι αν του λείπει μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική συγκρότηση (η υπογράμμιση δική μου), είναι πιο γόνιμο μέσα στην καρδιά των σκλάβων και των καταπιεζόμενων κάθε εποχής.

Η φωνή του Ρήγα είναι η μόνη που ακούγεται στον σκλαβωμένο τόπο. 'Όχι, όμως, σ' όλο το πλάτος. Εκείνο που συγκινεί και ξεσηκώνει είναι το τραγούδι του.

Τα “δικαιώματα”, οι διακηρύξεις του, οι κοινωνικές του θέσεις πολύ λίγο είναι γνωστές στη μεγάλη μάζα του λαού. Αλλά τα τραγούδια του, τα θούρια, συγκλονίζουν την ψυχή των υποδούλων, της ανάβουν φωτιές και της δίνουν φτερά».

Ακούς εκεί, να του λείπει αυτή η «μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική συγκρότηση» που όλοι οι α-φρακ μαιτρ ντε ταμπλ των γκραν ρεστωράνς και οι Chevaliers Servants των Μεγάλων Κυριών την παίζουνε στα δάχτυλα; Προς κατάληψιν θέσεως υποθηκοφύλακα ή ληξιαρχου, ακριβώς ταύτα τα προσόντα απαιτούνται. Αλλά κανένας ποτέ υποθηκοφύλακας ή ληξιαρχος, Ακαδημαϊκός ή προφεσσώρος δεν

ανέφλεξε τις καρδιές των Πανβαλκανίων και δεν χοροπήδησε τη λευτεριά στις χορδές του ταμπουρά του...

Και θα τον αρωτάγαμε ξανά: Αυτός είναι όλος-όλος ο Φεραίος; αυτές... οι γενικότητες; Και ότι δεν ήταν σοφός (όπως ελόγου μας), και που δεν είχε κι αυτός πνευματικό ανάστημα (όπως π.χ. ο κ. Τρεμπέλας), και ότι όσο και αν του λείπει μια ολοκληρωμένη πνευματική συγκρότηση (σημ. δική μου: 'Ισως για να τη βράζαμε όπως την έβρασε του Κοραή ο Δυσσέας*...), ωστόσο διέθετε μια εθνεγερτική δύναμη, που... κλπ; Μα αυτά, κύριε, μοιάζουν σαν την (κατά τον εγγλέζικο τσελεμεντέ) σκορδαλιά χωρίς το σκόρδο... Η Χάρτα του Ρήγα σχεδόν είναι αντίγραφο της Διακηρύξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η δε Γαλλική Επανάσταση δεν ήταν Εθνική, αλλά Κοινωνική – μοναδική στην Ιστορία περίπτωση λαού πρώτα κοινωνικά επαναστατήσαντος και κατόπιν γίναντος Έθνος. Ο Ρήγας, αυτός ο (σαν τα αγάλματα της νήσου του Πάσχα) στητός τρόμος της Φιλικής, του Καποδίστρια και του Μέττερνιχ, «ακούει» κάτι... επικήδειους σαν αυτούς που ο ομιλητής ψάχνει να βρει κάτι (του μακαρίτη) πως... ευάερον! Να, γιατί δεν περιμένει τίποτα από μας τους διανοουμένους ο λαός. Και να γιατί το '21 έγινε όχι μόνο χωρίς τη θέληση των διανοουμένων και λογίων του, αλλά ενάντια και σε περιφρόνηση προς αυτούς... Η κοινωνιολογία δεν είναι καμιά εφεύρεση για να περνάει ο κ. Κανελλόπουλος τις ώρες του. 'Όσο πρωτόγονα και χοντρικά κανείς να τόπαιρνε, ήταν αναποφευχτική κοινωνιολογία του '21. Θα ήταν ολότελα αντιδιαλεκτικό το αντίθετο για μια πέρα για πέρα χώρα αγροτική, όπου

* Ιδέ επιστολήν του Αντρούτσου προς τον Κοραή, στον «Κανάρη» του Δ. Φωτιάδη, σελ. 212, καθώς και σε τούτο το βιβλίο.

όλα τα μέσα παραγωγής και αγαθών (γη, εργαλεία και ζώα κλπ.) ήταν ιδιοκτησία των γδαρτών της. Οι τρεις ιθύνουσες τάξεις της (Τούρκοι, εκκλησία και κοτζαμπάσηδες) κατέχαν το σύνολο αυτών των μέσων. Και θα ρώταγα τον κ. Στολίγκα: Ο Κοινοτικός Συνεταιρισμός των Αμπελακιών (1788 -1811) που «γάνωσε» κυριολεκτικά τον στοχασμό όλων των κοινωνιολόγων του αιώνα, δεν τον κράτησε τον ίδιο λιγάκι σκεφτικόν, πριν κάμει τις αντικοινωνιολογικές επί του '21 μας ασκήσεις του; Τόση ανυποψία; Τόση άγνοια;

Ας πούμε όμως και κάτι άλλα σχετικά, μια που τον κ. Στολίγκα κι εγώ δεν τον θεωρώ κάνα... τυχαίο. Εξεναντίας και ως στοχαστή τον εκτιμώ και μορφωτικά συγκροτημένο. Μόνον ότι (στον καιρό της επανάστασης) τον ίδιο ποτέ δεν θάστελναν αυτόν κατά της Χιως το πέλαο – με το φυτίλι...

Και (με το συμπάθειο) θα του πω: Καλά, κύριε Στολίγκα, έστω, όπως λες. Μα το «ακρωτήριο» δεν είναι... η «άκρη του τυρίου»! Πώς άξαφνα τώρα και ντιπ ξεκάρφωτα, τα θούρια του Φεραίου συγκλονίζουνε την ψυχή του λαού, που κατά σένα, ακόμα και το 1821, δεν είχε τίποτις απ' τις «συνείδησες» παρά ήταν ένα αξιολάκρυντο «άνθρωπάκι»; Που:

«...Αν ο πίνακας αυτός συμπληρωθή με τις γενικώτερες συνθήκες διαβίωσης, στέγασης, εργασίας, ύδρευσης, συγκοινωνιών κλπ., έχουμε την εικόνα ενός λαού που ζει στην εθνική του σκλαβιά, στην κοινωνική του ανυπαρξία, στον παιδευτικό σκοταδισμό του. Και προκύπτει τότε το ερώτημα: μπορεί, κάτω από τέτοιες συνθήκες και με τέτοιο απο-

γυμνωμένο από κάθε πνευματικό, ιδεολογικό και κοινωνικό περιεχόμενο έμψυχο υλικό, να εμβρωθή μια κοινωνική εξέγερση; (Σ.τ.Σ.: 'Ακω έμψυχο υλικό κοτζάμι λαός! 'Ακω έμβρωση).

Δεν είμαστε οι πρώτοι που θέτουμε το ερώτημα. Επειδή, όμως, έχουν γίνει παρεξηγήσεις, αυθαιρεσίες και υποκειμενικές εκτιμήσεις σχετικά, αποπειρόμαστε το μελέτημα τούτο, για να δούμε αν έχουν βάση οι απόψεις όσων υποστηρίζουν ότι η Επανάσταση του Εικοσιένα είχε κοινωνικό περιεχόμενο, ή στην αντίθετη περίπτωση αν μπορούσε να έχει, βάζοντας πλάι στο καρυοφύλλι του αγωνιστή και το αίτημα των κοινωνικών διεκδικήσεων. Και για να καταλήξουμε, με την παρουσίαση του κοινωνικά αναγεννημένου 'Ελληνα – αναγεννημένου μέσα στη φωτιά του αγώνα».

Και που:

«Για να έχει ένα κίνημα κοινωνικό – ή οποιοδήποτε άλλο – περιεχόμενο πρέπει να έχει περάσει μια φάση ειδικής προετοιμασίας. Στην περίπτωση της Επανάστασης του Εικοσιένα θα πρέπει να υπήρχε μια μακρόχρονη ιδεολογική προετοιμασία, που θα έκανε βίωμα στον 'Ελληνα της ίδιας του της κατάστασης και θα δημιουργούσε τη συνείδηση της αλλαγής της κατάστασης αυτής, με τη θέση σαφών κοινωνικών αιτημάτων. Όλη αυτή η διαδικασία, βέβαια, θα ξεκινούσε και θα προχωρούσε στην οργάνωση ενός παρόμοιου αγώνα από ανθρώπους που είχαν μελετήσει κοινωνιολογία» κλπ.

Προσθέτω ελόγου μου, ώστε να μην καταντάει απαράδεχτο και να πρέπει να σβηστεί απ' την Ιστορία το πώς,

χωρίς «μέγα πνευματικό ανάστημα» και σοφία, χωρίς «μια ολοκληρωμένη πνευματική συγκρότηση» ο Ρήγας, και χωρίς ο Δυσσέας μια «φάση ειδικής προετοιμασίας» και κοινωνικής «εμβρύωσης», ο μεν πρώτος ανάφλεξε τις καρδιές με τα τραγούδια του, ο δε άλλος (...κουμπούρας από κοινωνιολογία ο αθεόφοβος) τόλμησε να ταμπουρωθεί μες σ' ένα χάνι; Περικαλώ; Με τον Ρήγα πιχτόν στις... γενικότητες και τον Ελλαδικό λαό ΜΟΝΟ τους Τούρκους να μισάει, είναι σαν το βραστό ψάρι που – στο βράσιμο – τούχυσαν δυο τρία ζουμά... να νοστιμίσει!...

«Η προσπάθεια του Ρήγα (λέει σε γειτονική – με τις σελίδες του κ. Στολίγκα – σελίδα ο κ. Α. Βρανούσης) αναμφισβήτητα υπερεθνική, πρέπει να τοποθετηθή αυστηρά περιχαρακωμένη στην εποχή του» κλπ.

Και του ζητάμε κι άλλο «ανάστημα»; Κι άλλην «πνευματική συγκρότηση»* και σοφία; Τα τραγούδια του που τα τραγουδάει ο λαός ήταν για το καλύτερο κωλοκάθισμα του κλήρου; Το «ώς πότε θα ζούμε στα στενά» ήταν για πιο περισσότερη απλοχωριά στους προεστούς του; Ο δε συντηρητικότετος, πλην καλότατης πίστης Δ. Κόκκινος, να, τι λέει στη σελίδα 105 του 1ου τόμου της «Ιστορίας – του – της Ελληνικής Επανάστασης»:

* Μολαταύτα ο Φεραίος είχε και την πνευματική συγκρότηση, που του αμφοβητεί ο κ. Στολίγκας. Έγραφε περί Φυσικής Φιλοσοφίας. Μετάφρασε το «Σχολείον των ντελικάτων εραστών», τη «Βοσκοπούλα των Άλπεων» του Μαριμοντέλ, από τον 4ο τόμο του «Ανάχαρση» του Βαρθελεμύ κ.ά. Ασχολείτο με τη «Συγκριτική Γεωγραφία της Ελλάδος» και εσχεδίαζε χάρτες της χώρας, με όλα τα αρχαία και τα νέα ονόματα. Οι πνευματικές του έφεσες, σε μάθηση, σε μελετήματα και σ' έρευνες ήσαν πολυσχιδείς. Στα χαρτιά που του κάτεσχαν οι Αυστριακοί, τούκαψαν και τέτοιες εργασίες.

«Εξ αυτού (εκ του ότι ο Ρήγας βρισκόταν σε συνεννόηση με τον πασά του Βιδινίου Πασβάνογλου) δύναται να συναχθή ότι πράγματι εις το νέον ελεύθερον κράτος θα συγκατέλεγε και τους Τούρκους που θα εδέχοντο ν' αποσχισθούν του Σουλτάνου και να ζήσουν εις την Επικράτειαν, η οποία θα εσχηματίζετο, με ίσα δικαιώματα προς τους άλλους».

«Όπως οι “α β ρ ά κ ω τ ο ι” της Γαλλικής επανάστασης... ούτω και ο Ρήγας... εκάλει πάντας τους υπό των Τούρκων πιεζομένους χριστιανούς, Σέρβους, Βουλγάρους και Αλβανούς, να συμμαχήσωσιν κατά των Τούρκων, όπως ανάψη ούτω της ελευθερίας η πυρκαϊά από των ορέων της Βοσνίας μέχρι των ερήμων της Αραβίας:

*Στεριάς και του πελάγου να λάμψη ο σταυρός
και ζ' την δικαιοσύνη να σκύψη ο εχθρός.
Ο κόσμος να γλυτώση από φοικτήν πληγήν
κ' ελεύθεροι να ζώμεν, αδέρφια εις την γην»*

(Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 39).

«...Η βασική και τελική ιδέα του Ρήγα ήτο να προκαλέσει μίαν μεγάλην απελευθερωτικήν κίνησιν όλων των λαών των υποτεταγμένων εις την οθωμανικήν κυριαρχίαν, όθεν όχι μόνον των Ελλήνων, αλλά και των Ρουμάνων, των Σέρβων, των Βουλγάρων και των Αλβανών. Ούτω όταν το 1814 διά της πρωτοβουλίας τριών Ελλήνων εμπόρων της Οδησού ιδρύθη η Φιλική Εταιρεία – κατά βάθος η επωνυμία έχει την αυτήν σημασίαν με την προηγηθείσαν εταιρείαν του Ρήγα – η ατιμόσφαιρα ήτο ήδη προετοιμασμένη εις τας ηγε-

μονίας και τα πνεύματα ευνοϊκώς προκατειλημμένα».

(Κ. Τζουρέσκου, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου, τον οποίο θα συναντήσουμε και παρακάτω).

Αλλά, κύριε, ο ελληνικός λαός δεν θάκανε μια τρομερή επανάσταση για να αποκαταστήσει και πολιτικά και «καβαλλιστικώτερα» τους κοτζαμπάσηδες και τη λοιπή σφηκοφωλιά των λαογδάρτων. Οι Τούρκοι δεν ήταν οι χειρότεροι... Οι λέγοντες ότι η επανάσταση ήταν μόνο εθνική, ή είναι γλυκομεσονύχτιοι και αδιάβαστοι, ή δεν θέλουν να μας λένε την αλήθεια, δηλαδή (από το «αέρα θέλει ο καυγάς») «αεροθελοκαυγατζήδες». 'Όποιο απ' τα δυο τούς αρέσει, ας το πάρουν. Σκοτώνοντας η επανάσταση τους Τούρκους, ήξερε ότι σκοτώνει τον μέγα σύμμαχο του κοτζαμπάσικου σκυλολογίου και των προκρίτων. Χωρίς τον αφανισμό π ρ ώ τ α αυτουνού, δεν μπόραε να ξεπάτωνε τους άλλους. Το ότι σ' αυτό η επανάσταση γελάστηκε, δεν παναπεί διόλου ότι τους εφείσθη. Στο 'Αστρος, στα Βέρβαινα, και στη Ζαράκοβα, στις Καλτέζες, στην Τροιζήνα και στο 'Αργος, θα τους έσφαζε όλους σαν τραγιά, αν μη εκεί ο Κολοκοτρώνης. Στην 'Υδρα, στο Ναύπλιο, τους έκαμε να κατορηθούν μες στα βρακιά τους. Στη Σάμο, στη Ζάκυνθο και στην Κεφαλλονιά, τους ξετρεμούλιαξε. Θα τους πέρναε όλους εν στόματι μαχαίρας. Το που νόμισε ότι για τούτο είχε καιρό, αυτό την έφαγε. Η επανάσταση απότυχε...

Σχετικά με τα κατά τον Βλαδιμηρέσκου και Υψηλάντη καθέκαστα, θα χρειαστεί τώρα ν' «αντιμετωπίσω» τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου και Μέ-

λος της Ακαδημίας Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών της Ρουμανίας κ. Κ. Τζουρέσκου, στο (σε τρεις συνέχειες στην εφημερίδα «Ελεύθερος Κόσμος» της 24ης, 25ης και 26ης Ιουνίου 1971) άρθρο του «Η Φιλική Εταιρεία και οι Ρουμάνοι», όπου ιστοριογραφεί επί του θέματος. Ας μας επιτραπεί σε μας τους ίδιους τους Ρωμούς να ξέρουμε καλύτερα τα του οίκου μας, έστω και όπου αυτά ήρθαν σε κάποια σχέση με τη χώρα του. Επειδή δε «η ευγένεια υποχρεώνει», δεν θα του πούμε του κ. Τζουρέσκου ότι διαστρέφει επιμέρους την ιστορική αλήθεια των πραγμάτων μας, αλλά ότι δεν την συνέλαβε διαλεκτικά, αλλά την έγραψε κατά το και στο Βουκουρέστι «λόγιον πνεύμα» των (γιατί όχι και κει;) ασπρορουχάδων της Ιστορίας. Τι; Μη μόνον εμείς θα τόχουμε το «ασπρορουχίλικι» μας μονοπόλιο; Μη μόνον ο κ. Ι. Μ. Χατζηφώτης θα (με την μπατανόβουρτσα του ασβεστώματος) ασπρίζει τους Αιθίοπες τού '21 - μας;

Λέει λοιπόν ο κ. Τζουρέσκου – εκεί στο Α' μέρος του άρθρου του:

«...Η στάσις της Ρουμανικής ιστοριογραφίας όσον αφορά εις την Εταιρείαν ε γνώρισε περισσοτέρας φάσεις: κατ' αρχάς καθωρίζετο από τας συνεπείας τας οποίας συνεπάγεται αναπόφευκτα ο πόλεμος, από τον θάνατον του Θ. Βλαδιμηρέσκου και από το ότι πολλά έγγραφα αναγκαία διά μίαν σωστήν εκτίμησιν του προβλήματος, έλειπον: τα έγγραφα ταύτα ενεφανίσθησαν εν συνεχεία με την πάροδον του χρόνου και κυρίως κατά τας τρεις τελευταίας δεκαετίας. Από αυτήν την αρχικήν φάσιν κατά την οποίαν ημφισβήτουν κάθε σύνδεσμον μεταξύ της Εταιρείας και του ρουμανικού επαναστατικού κινήματος, μεταξύ του Αλεξάν-

δρου Υψηλάντη και του Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου πέρασαν κατά το 1845 εις την εκ διαμέτρου αντίθετον, σύμφωνα με την οποίαν ο Θ. Βλαδιμηρέσκου ήτο πράκτωρ της Εταιρείας: ο ρόλος του – τοιούτος ως τον είχε αντιμετωπίσει η προηγουμένη ρουμανική ιστοριογραφία – υπήρξεν «ένας μύθος» και η κίνησίς του κατά την αρχικήν της φάσιν δεν ήτο παρά ένας «αντιπερισπασμός δημιουργηθείς εις την Ολτενίαν διά να επισύρη την προσοχήν των Τούρκων εις αυτό το σημείον και να διευκολύνη την διάβασιν του Δουνάβεως εις τον Υψηλάντη». Σήμερον όπου ο χρόνος κατεύνασε τα πάθη και προσφέρει μαζί με τα νεωστί αναφανέντα δοκουμεντα την απαραίτητον αντικειμενικότητα, είναι δυνατόν να αποκαταστήσωμεν την αλήθειαν, να είπωμεν τα πράγματα όπως συνέβησαν, «χωρίς μίσος και χωρίς προκατάληψιν». Είμαι ευτυχής διότι δύναμαι να το πράξω εδώ, εις την καρδιά της Ελλάδος, πλησίον του ιερού λόφου απ' όπου επορεύθη το επιστημονικόν πνεύμα» κλπ.

Αφήνοντας, μετά βαθυτάτης υπόκλισής μας, κατά μέρος αυτά τα περί του «ιερού λόφου απ' όπου επορεύθη» κλπ., που μόνον μόρια καχυποψίας μάς εγείρουν, θα του πούμε ότι τούτ' τα πράγματα θέλουν πρώτα λίγο «ξιάσιμο» κι ύστερα να μπουν στη «ρόκα» για να τα στρίψει το «σφοντύλι». Τα νέα ντοκουμέντα που ο κ. Καθηγητής (δεν) μας παρουσίασε δεν αξίζουν και πολλά - πολλά πράγματα. Όλα τα πράγματα, λέει η μυστική σοφία των ραββίνων, κοιτάζουν τον άνθρωπο για να τους δώσει πρόσωπο για να σωθούν και όνομα για να υπάρξουν. Το λοιπόν μες σ' αυτά (τα του κ. Τζουρέσκου φληναφήματα) μέγα κενό είναι από την απουσία της αλήθειας. Και ταύτης το πρόσωπο και τ'

όνομα ζητάμε από τον Καθηγητή κ. Τζουρέσκου. Διότι η αλήθεια είναι τούτη:

1ο: Ότι πριν (και πολύ περισσότερο κατά το '21) κανείς δεν υπήρχε σύνδεσμος μεταξύ Εταιρείας και Ρουμάνων. (Πολύ σωστά η Ρουμανική σχετική Ιστοριογραφία τούτο το επιγραμμάτισε «ένας μύθος»).

2ο: Η Εταιρεία εν τη βία της «χρησιμοποίησε» τον γενναίο Βλαδιμηρέσκου μόνον για να κάμει τη δουλίτσα της, εξαπατώντας τον ότι κι αυτή (!) κοινωνικήν επανάσταση θα εποίει... Αυτό εννοεί και γράφει η με τον Ολύμπιο έγγραφη συμφωνία τής 27 Δεκεμβρίου 1820 στο Βουκουρεστι κι όχι αυτά που – παρακατιών – όπως θα ιδούμε μας λέει ο ναποδείκτως ο κ. Τζουρέσκου.

3ο: Ότι πράγματι, όπως παραδέχεται η εγγύτατα στα κατά τούτην την φάση γεγονότα Ρουμανική Ιστοριογραφία, ο ρόλος του Βλαδιμηρέσκου (όχι αυτός που του αποδίδει – τάχα – η μετά το 1945 νέα ιστοριογραφία – κι ας λέει ότι τ' αρέσει ο κ. Καθηγητής, αλλά ο ρόλος που, εξαπατηθείς από τη Φιλική, έπαιξε εν αγνοία του ο Ηγέτης) ήταν αυτός που και η νέα αυτή Ρουμανική Ιστοριογραφία παραδέχεται, δηλαδή ήταν ένας «αντιπερισπασμός δημιουργηθείς εις την Ολτενίαν, διά να επισύρη την προσοχήν των Τούρκων εις αυτό το σημείον και να διευκολύνη την διάβασιν του Δουνάβεως εις τον Υψηλάντην» (βλ. Κόκκινον).

4ο: Τόσο κανένας σύνδεσμος δεν υπήρχε – πριν – μεταξύ Βλαδιμηρέσκου και Φιλικής (τα δε περί μήσης του Βλαδιμηρέσκου απ' αυτήν είν' όλα παραμύθια) ώστε η μεν συμφωνία και η διαπραγμάτευση των λεπτομερειών της συνεργασίας έγινε από μόνον του τον Ολύμπιο, το δε μοναδικό και μοιραίο συναπάντημα του πρώτου, με τον ολιγοφρενή,

όπως τον λέει ο Βαρθόλδη, Υψηλάντη, ήταν αυτό της «χωσιάς» – στο Τυργοβίσι. Πληροφορώ δε τον κ. Τζουρέσκου ότι στον Β' τόμο του «Το 1821 και η Αλήθεια» βιβλίου μου, σ' ένα μάλλον μεγάλο μέρος του, «ιστοριοδιφώ» τα κατά τον Βλαδιμηρέσκου ακριβώς. Θα (αν υπάρξω έως του χρόνου) φροντίσω να του πάει στα χέρια του και το 2ο '21 μου, καθώς και το επί θύραις «Οι Γαλατάδες» (γράφω στο 1975).

Και λοιπόν ας συνεχίσουμε. Γράφει ο κ. Τζουρέσκου, πριν μπει στο νέο του θέμα:

«Η υποστήριξις η παρασχεθείσα υπό των Ρουμάνων εις την Φιλικήν Εταιρείαν».

Ποίων Ρουμάνων όμως; Αχ, ακούστε!... και καλά τόχα πει; Τι; Μη μόνον εμείς θα τόχουμε το «ασπροουχιλίκι» μας προνόμιο;

«Ένα ερώτημα τίθεται κατ' αρχάς: Πώς αντιμετώπισαν οι σύγχρονοι αυτής Ρουμάνοι την “Εταιρείαν”; Ποια υπήρξεν η στάσις των όσον αφορά εις αυτό το κίνημα απελευθερώσεως των λαών των υποτεταγμένων εις την οθωμανικήν κυριαρχίαν; Η απάντησις είναι θετική και κατηγορηματική. Οι Ρουμάνοι ενηγκαλίσθησαν την υπόθεσιν της Φιλικής Εταιρείας και της παρέσχον την υποστήριξιν των. Δίδοντες ταύτην την βεβαίωσιν δεν έχομεν υπ' όψιν μας μίαν μικρήν ομάδα οπαδών, περιορισμένην εις μίαν μόνον κοινωνικήν κατηγορίαν και περιλαμβάνουσα μίαν απλήν ηθικήν συναίνεσιν, αλλά αναφερόμεθα εις ολόκληρον την κοινωνικήν ιεραρχίαν, αρχίζοντας από τον ηγεμόνα, τους μεγάλους βογιάρους και τον ανώτερον κλήρον, συνεχίζοντας με τους μέσους και μικρούς βογιάρους, από τους κληρικούς

και μοναχούς, από την αστικήν τάξιν, διά να καταλήξη εις τους χωρικούς».

Καμαρώστε ποίοι Ρουμάνοι «ενηγκαλίσθησαν» (Α μ ά ν!) την υπόθεση της Φιλικής: Ολόκληρος η κοινωνική ιεραρχία!... Ο Ηγεμόνας, οι Μεγάλοι Βογιάροι!... Ο Ανώτερος Κλήρος!... Η αστική τάξη!... Δηλαδή απαξάπαντα τα λαιογδαρικά «κατεστημένα». Βλέπεις, νερό δεν γίνεται το αίμα... Ούτε' έχουν πατρίδα τα συμφέροντα. Φιλική Εταιρεία, οσποδάροι, Φαναριώτες και λοιπή συνομοταξία του καιρού, βέβαια και ενηγκαλίσθησαν και αλληλοενηγκαλίσθησαν την υπόθεση της Εταιρείας... Μην, και τι ζητάς; Το κάθισμα στον σβέροκο των λαών, χωρίς – πια – συνεταιίρο τους τούς Τούρκους. Το πιο ακόμα στίψιμο του λαϊκού λεμονιού μέχρι κουκούτσια. Αλλά, αλλά, αλλά, ο κ. Καθηγητής τελειώνει την «πρόταση» και με ένα αναπάντεχο ΧΩΡΙΚΟΥΣ!!

Κύριε Καθηγητά, μας κογιονάρετε; Σύξυλοι οι Ρουμάνοι χωρικοί βρίσκονταν σε σχεδόν εμπόλεμη κατάσταση με δαύτους όλους. Κατάσταση επιπολάζουσα και μακροαίωνη – των αγροτών ενάντια στους Βογιάρους. Το αγροτικό ρουμάνικο κίνημα ξεπέρναε σε μίσος τους Σπάρτακους. Οι στάσεις, οι επαναστάσεις και το γδάριμο ζωντανών των τσιφλικάδων τούς ήταν «ψωμοτύρι» αυτών των παριών της Ρουμανίας... Κανένας τόπος και κανένας λαός δεν είχε τέτοιο αγροτικό κίνημα ως το ρουμάνικο. Επίκαιρα δε, μέσα στο θέμα σας, ο Βλαδιμηρέσκο τού ήταν ο αγροτοπρόβλητος Ηγέτης, και άλλοι, όπως ο Ντιμίτρι Μακεντόνσκι κι ο Χάγκι Προντάν. Τι είναι αυτά – τι είναι αυτά, που ήρθες εδώ να, με κερένια μύτη, πας στο φούρνο; Ποίον «ενηγκαλίσθη» ο Ρουμάνος χωρικός, που επί μόνω τω ακούσματος

του «'Ελληνες» πετάγονταν αλαφιασμένος στ' όνειρό του; Αυτό το σκυλολόι το οσποδάρικο, όλοι, για 'Ελληνες περνάγαν. Τόσο δε τους είχαν γδάρει τους κακόμοιρους, που πρόσπεφταν ακόμα και στη λύτωση του Σουλτάνου: αναφορές, εκκλήσεις, SOS κλπ.

Το ξαναλέω 'δώ, και άκω το και συ, Ρουμάνος όντας και Προφεσσόρος: «...Θα διέσεισε βεβαίως την κεφαλήν ο Ρωμούνος χωρικός, όταν ήκουσε το θαυμάσιον άγγελμα (= τον σάλτον του Υψηλάντη πάνω από τον Προύθο) και πικρά χλεύη θα εφάνη εις τους πλείστους, ότι 'Ελλην πρίγκηψ, υπό Φαναριωτών περικυκλούμενος εφάνη εις τας Ηγεμονίας ως κήρυξ ελευθερίας... 'Ητο δε, ολέθριον λάθος, η υπέρ της ελευθερίας πρόσκλησις εις τα όπλα, λαού, όστις δεν ήθελε ν' ακούση τίποτε περί Ελλάδος...» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 239). Ορίστε:

Τούτου, μια επιπλέον απόδειξη είναι ότι, ενώ στις οδούς του Ιάσιου τοιχοκολλήθηκε από τους τοπικούς εφόρους της Εταιρείας πρόσκληση για προσέλευση *μ ι σ θ ο φ ό ρ ω ν* εθελοντών (μισθοφόρων ίσως διά το πολύ των «εναγκαλισμών» τους...), κανείς δεν προσήλθε *κ ι α σ λ έ ε ι ο κ. Τ ζ ο υ ρ έ σ κ ο υ* ότι «προσήλθον αρκετοί νεαροί Ιασιώται». Για να, δε, μη νομίσει ο αναγνώστης ότι «παράλέω», να, πώς ο ίδιος ο κ. Τζουρέσκου μάς παριστάνει, στο τελευταίο μέρος του άρθρου του, αυτήν την «εναγκαλιστήν» προσέλευση του ρουμάνικου λαού υπό τις σημαίες του Υψηλάντη:

«Τα χωριά επίσης παρείχον εθελοντάς: δυνάμεθα να αναφέρωμεν την περίπτωσιν μιας ομάδος τεσσάρων ανδρών ελθόντων από την περιοχήν του Buzau και μιας άλλης ομάδος έξι ανδρών, εκ της ίδιας περιοχής επιμαρτυρούμενοι εις αναζήτησιν ίππων, όπλων και χρημάτων αναφέρωμεν επί-

σης την περίπτωσιν κάποιου Δημητρίου υιού του Βασιλείου, εκ του χωρίου Girlo Gani (νομός Vilcea)». Περικαλώ;

Τόσος δε ήταν στις μολδοβλαχίτικες ιθύνουσες τάξεις και των αυτοκρατόρων του καιρού, του Βλαδιμηρέσκου και του Φεραίου ο τρόμος, που ο καϊμένος ο Καποδίστριας, με το από 23 Φεβρουαρίου 1821 γράμμα του από το Λάυμπαχ, προς τον Γενικό Πρόξενο της Ρουσσίας στο Βουκουρέστι, τον Πίνι, έγγραφε ότι:

«Ο υπολοχαγός Βλαδιμηρέσκος καθαιρείται εκ της ιδιοτητός του ως ιπτότης μιας ρωσικής τμητικής διακρίσεως (= παράσημου) και δεν κατέχει πλέον και δεν δύναται να κατέχη κανένα δικαίωμα προστασίας υπό της Αυτής Αυτοκρατορικής Μεγαλειότητος».

'Όπως βλέπει (και το γράφει) ο κ. Καθηγητής, το «ώς τότε παλληκάρια» του Ρήγα δεν ήταν για να μην έχει ακόμα βγάλει ούτε το δημοτικό του σκολειό σε μας – εδώ – στην Ελλάδα (πού ο κ. Ιω. Θεοδωρακόπουλος και ο κ. Κάρ. Μητσάκης...), αλλά σπόρος εκρηκτικός, που θα βλάσταινε μπαρούτι και φόκους, σε ολόκληρη κάποτε τη χερσόνησο του Αίμου.

5.

Τώρα όμως, είμαστε, στον πριν συρθεί η μεγάλη αυλαία του '21. Τι έργο επί Σκηνης λοιπόν θα παιζετο; «Πασιχαρίσιον» ή «σπαζοχόλιον», «υγιοσκέψιον» ή... κομμουνίζον; Το φάντασμα του Φεραίου υψώνονταν πελώριο μέσα στους τόπους και στους χώρους... Αλλά και του Βλαδιμηρέσκου ο ίσκιος έπεφτε αινιγματώδικος στη Βλαχία... Και γιατί όχι και το του Πασβάνογλου* «απρόφταστο» μυστήριο; Γιατί; Γιατί η Εταιρεία αφήστηκε να παρασυρθεί σ' αυτήν την τύφλα; Γιατί βιάστηκε και ξαπόλυσε τον Υψηλάντη** στη Δακία; Π ρ ά ξ η α π ε λ π ι σ ί α ς... Γιατ' ήξερε ότι – εκεί κάτω – στην «Ελλαδική Ελλάδα» και τον Ελλαδικό λαό, δεν θάπιαναν χαρτωσιά οι «πρίντσηπές» της.¹⁶ Είχε πικρή πειρα ο λαός από τα Ορλωφικά και την «Πατρική Διδα-

* Πασβανδίζκ, ο διάσημος πασάς του Βιδινίου (= Βουλγαρίας, 1738-1807), ο κρατερός επαναστάτης ενάντια στον Σουλτάνο, και επιστήθιος φίλος του Φεραίου.

** Που «ευτυχοδυστυχώς» δεν έσωσε να φτάσει έως την Ελλάδα. Θα τάκανε με τον κουφιοκεφαλισμό του ωραίο κεραμιδαρείο της Ιστορίας. Ταύτα, εξεναντίας προς τον αδερφό του τον Δημήτριο – θαμάσιον αυτόν Έλληνα και άνδρα.

σκαλία». Κάτι είχε ακουστά και διά τις «Υψηλές» του Καποδίστρια επιφυλάξεις. Εκείνοι οι σκληροτράχηλοι Μωραϊτορουμελιώτες Καπετάνοι να διαφεντευθούν από τους κκ. Κασμηρόπουλους και τους εμπορικούς καλαμαράδες; Απ' τους τσουμπέδες του Φαναρίου και τους ηγεμονίσκους της Βλαχίας; Χωρίς άλλο... παπάς θα τους χρειάζονταν! Τόση δε ήταν η αναμετάξυ τους όλων αυτών και των Ελλαδικών Ελλήνων συμπάθεια και η εξ αμοιβαιότητος υπολήψεων λαχτάρα, ώστε ο Ι. Καρατζάς (ο «πρίντσηπας» και επίδοξος... Βασιλέας μας!) μαζί με τον Μεφιστόφελé του εκείνον Ιγνάτιο, δεν τόλμησαν να πατήσουν* στην Ελλάδα. Εποίουν τις μηχανορραφίες τους – απόξω...

Το άλλο, το «λιμπροντόρικο»** φραγκολεβαντινολόι των Ιόνιων, καλλιεργούσε εξ αποστάσεως τον «επιστολιμαίο» πατριωτισμό του!... Μόνον ο λαός κι εκεί ματώθηκε απ' τους Άγγλους. Κρέμασαν από το εφτανησιώτικο «πόπολο» και ξετόπισαν εκατοντάδες και χιλιάδες. Απ' τους λόγιους (όλους εκτεθειμένους – σαν αντίδραση) ελαχιστώτατοι κατάφθασαν στη – 'δώ – μαχόμενη Ελλάδα. Κι αυτό – για... διαφέντεψη!... Κι ενώ, πάνω εκεί, στο Δραγατσάνι, τα αμούστακα Ιερολοχιτάκια, έπεφταν κάτω από τα φάσγανα των Τούρκων, εδώ, αυτοუნών των... υπερελλήνων, ούτε ενανού η μύτη δεν ματώθηκε...

Λοιπόν – δε σφάζανε!

* «Κατέβηκε» μεν το 1825, για να τον κάμει ο Μανροκορδάτος... βασιλέα μας, μα έμεινε... αγύρευτος και ανώνυμος μέχρι του τέλους και μετά, έως που, το ίδιο αδιάφορος και άγνωστος, πέθανε το 1845 στην Αθήνα.

** Το κερκυρικό πόπολο είχε κάψει στις πλατείες όλες τις «λιμπροντόρικες» μεγάβιβλους των «κόντηδων».

Βιαστικά η Φ.Ε. εξαπέλυσε το υπό τον ολιγοφρενή* Υψηλάντη ανόητο εκείνο κομπούζιο, όπου (ελλείπει στις Ηγεμονίες τουρκικού στρατού) λογάριαζε στα γρήγορα να οργάνωνε καμμιά δεκαριά χιλιάδες «τακτικούς» που διασχίζοντας εν τάχει την απόσταση θάφταναν – φάντης μπαστούνης – στην Ελλάδα: «Παιδιά – ζήτω η Επανάστασις... Πίστις, Ελπίς και Αέρισμα!». Ηγεσία; Αρχιστράτηγος; Κυβέρνηση; – όλα έτοιμα... και τζάμπα!!! Τι θάκαναν – ώστε – των κείνα τ' ασύνταχτα μπουλούκια; Οι κοτζαμπάσηδες θ' ακλούθαγαν... Οι Δεσποτάδες θα «ευλογάγαν»! Οι απανταχού λογιώτατοι θα κατάφταναν με έτοιμους τους «πανηγυρικούς» στις κωλότσεπες!... Ο ι τ ρ ώ ω ν τ ε ς τ ω ν τ ρ ω ώ ν τ ω ν !

Εδώ ας σταθούμε μια στιγμή. Τρελλής κάποιος σκιάς η απειλή της με σιώνει: Τι θα γινότανε αν ο στρατός της Φιλικής κάποτε θάφτανε στην τουρκομάχα ήδη Ελλάδα; Ελληνοτουρκικός θάταν ο πόλεμος ή Ελληνοελληνικός – κι ας κλαίει που τάχει; Αυτό κανείς από τους Ιστορικούς μας δεν το σκέφτηκε, ακόμα και ο Κορδάτος. 'Ότι η τύχη του '21 παίχτηκε κορώνα-γράμματα εκεί πάνω, κανείς από τους ευτυχείς επιφυλλιδογράφους μας και τους σοφούς «εικοσιεναλόγους» δεν τόχει πάρει χαμπάρια... Μόν' η εμού εκτελωνιστική... αβραβευτότητα το «τεκμηρίωσε» και τούτο...

Γιατί αγνοούν ότι η επανάσταση ήταν – στο βάθος –

* «...Είχε ενθουσιασμόν, αλλ' ουχί διαύγειαν κρίσεως το δε χείριστον, έλειπεν απ' αυτόν η αναγκαία ηρεμία πνεύματος και περισκεψις, όπως περιφρονή κατά τας μεγάλας πολιτικάς κρίσεις τα μέσα της υποκρισίας και της αγυρτείας» (Κ. Μένδελων Βαρθόλη, σελ. 22).

Κοινωνική.* 'Ότι, χωρίς την Εθνική αυθυπαρξία του, αδύνατο ένας λαός να την καθέξει. Ακριβώς γιατί τέτοια ήταν (κοινωνικοεθνική) εκράγηκε, σπασμωδικά, αυθόρμητα και ανοργάνωτη, χωρίς ηγεσία και κατά τόπους. Η αρχή μόνο γίνηκε απ' τον Μωριά και μόνο από τον λαό της Καλαμάτας. (Ο Πετρόμπεης αυτοειπώθηκε Αρχιστράτηγος, για να χάσει και το αρχιστρατηγηλίκι του εν τω άμα. Συνάμα και το μπελίκι του καταλύθηκε...¹⁷ Τόσο δε ο λαός... τον είχε υπ' όψη του, που αργότερα ο σατραπίσκος Καποδίστριας τον έρριξε – από εμπάθεια – στα μπουντρούμια!...). Το ξεκουφαντικό κομπούζιο της τάχατις πρωτοστάτησης του Ιερατείου στον αγώνα (μια μορφή επιβίωσης του στα συμφέροντα) είναι... για να το βάλει στα πόδια ο νοικοκύρης. Και ο νοικοκύρης – 'δώ – είναι η αλήθεια. Εξαιρουμένου του πράγματι ήρωα Ησαΐα των Σαλώνων (και βέβαια των δύο «καλόγερων» –του Παπαφλέσσα και του Διάκου**) οι ελαχιστώτατοι μες στις Εκατοντάδες Ιεράρχες, που «ευλόγησαν» τα επαναστατημένα όπλα, τόκαμαν κάτω από το ζορμαπάκι του λαού και των κλεφτών τα γιαταγάνια. Τρεις φορές (στη Βέρβαινα, στη Ζαράκοβα και στο 'Αστρος) όλους αυτούς, πρόκριτους, καλαμαράδες και «γερόντους», σαν τραγιά θα τους έσφαζε ομαδικά ο λαός, αν μη ο Κολοκοτρώνης επί τόπου:

* «Το κοινωνικό περιεχόμενο του '21 το παραδέχονται και οι πιο αντιδραστικοί ιστορικοί – κι ας γυρεύουν να το θάψουν ο Παπαρηγόπουλος κι ο Τρικούπης. Η άρνηση του κοινωνικού περιεχομένου της Επανάστασης του '21 είναι άρνηση της ίδιας της αλήθειας. Αν κατάφεραν να πνίξουν το κοινωνικό της περιεχόμενο, όπως θα δούμε, αυτό στέκεται άλλο ζήτημα» (Δ. Φωτιάδης, «Καραϊσκάκης», σελ. 89). «Ευθύς εξ αρχής, από δυναστικής ή πολιτικής (η ελλ. επανάσταση) έγινε κοινωνική» (Ιω. Α. Σπηλιωτάκης, «Η Κρίσις», Αθήνα 1874).

** Και σχεδόν σύζυλου του κατωτέρου κλήρου.

«Έλληνες!..., τους είπε, να συχάσετε. Να σκοτώσετε τους 'Αρχοντας θέλετε πάλι; Μη φοβάστε, κλεισμένους τους έχουμε στον Πύργο σαν πουλιά, μα δεν έχουν φτερά να πετάξουν. Κι αντίς πριν σκεφτούμε τους σκοτώσουμε, τους σκοτώνουμε μετά μια ώρα αφού σκεφτούμε, αν τόβρουμε σωστό να σκοτωθούν. Εδώ τους έχουμε. Εγώ σας τους παραδίνω. Έχετε λοιπόν υπομονή...» (Δ. Κόκκινος, τ. 2, σελ. 244).

Ειρήσθω ωστόσο εν παρόδω, ότι ήταν και μια άλλη: Οι συγκλημένοι στο 'Αργος, τον Νοέμβριο του 1821, Πρόκριτοι για μια Συνέλευση προς ψήφιση κάποιου είδους Συντάγματος κατοχυρωτικού τάχα των πολιτικών ελευθεριών του λαού, άρχισαν τα αντιδραστικά τους τερτίπια, τις αναβολές, το κρυφτούλι, τα ψέμματα και τις αλεπουδιές – που ήσαν άσσοι.* Αλλά ο λαός δεν αστειεύονταν και τα γιατάγνια τραβηχτήκαν... «Η κατάσταση εσώθη και πάλιν χάρις εις τον Κολοκοτρώνη», λέει ο Κόκκινος στη σελίδα 50 του 4ου τόμου της Ιστορίας του.

Αλλ' ας ξανάρθουμε στη... φιλενάδα μας τη Φιλική και την παραπέρα «συμβολή» της στον αγώνα:

Τελοσπάντων η υπό τον Υψηλάντη – της – «επανάσταση» απότυχε, πάραντας στον λαϊμό της τόσον κόσμο. Δεν είναι ζήτημα ότι κατά το «ουδέν κακόν αμιγές καλού» είχε έναν καλόν αντίκτυπο στον αγώνα: Απασχόλησε την Τουρ-

* «Ευθύς όμως μετά ταίπα (Σ.τ.Σ.: και τώρα ήταν κι αν ήταν...) αφίκετο ο Νέγρης μετά των προκρίτων της Αχαΐας και ο Μαυροκορδάτος μετά των εκ της Δυτικής Ελλάδος. Η σύγκρουσις ούτω παρίστατο άφευκτος» (Κ. Μένδελων Βαρθόλδη, σελ. 380).

κιά και καθυστέρησε τα πρώτα ασκέρια της – 'σακάτω. Μα επεμβάντας και η «ετερογονία των σκοπών» έφερε ένα αντίθετο αποτέλεσμα: Η Εταιρεία χρεωκόπησε...

Και, σιωπηλά, αλαφριά – σχεδόν στα νύχια της πατώντας – εξήλθε της εικόνας... Γαΐαν έχοι ελαφράν... Δεν, επί των ποταμών του '21, το έθνος θα κλάψει εν τω μνησθήναι την αυτής. «Ο Τρικούπης αποκαλεί τον οργανισμόν της Εταιρείας ασύνετον και άσκοπον και ο Γερβίνος ανόητον. Ο Τρικούπης μάλιστα λέει ότι η Φιλική Εταιρεία ήθελε μείνει ό,τι ήτο, δηλαδή τίποτε, αν δεν εμεσολάβει το στρατήγημα της Ρωσικής συνδρομής» (ότι η Φ.Ε. ήταν έργο της Ρωσίας). Αλλά και μεγάλα στελέχη της Εταιρείας, την έγγραφαν στα παλιά τους παπούτσια: «...Όταν κάποτε ο Παπαφλέσσας, δυσσαρεστημένος από την Αρχήν της Φιλικής Εταιρείας κλπ... του επρότεινε (=του Ολύμπιου) να συνεννοηθούν αποχωριζόμενοι των άλλων κλπ... ο Ολύμπιος εδέχθη...» (Δ. Κόκκινος, τ. Ι, σελ. 246). Στη δε Βοστίτσα, όπως είδαμε, δεν δίστασε να διακηρύχνει πράγματα για τα οποία η Εταιρεία ούτε ιδέα δεν είχε. «...Οι εταίροι επίστευον εις την Φιλοσοφικήν λίθον και προσεπάθουν να μεταβάλλωσιν ευτελή τινα μέταλλα εις πολυτίμους λίθους» (Κ. Μένδελων Βαρθόλδη, σελ. 204). «...Τι ήθελε γίνει η Επανάστασις, ίνα κατά Φιλήμωνα είπωμεν, αν, αντί ανθρωπων του λαού είχαν αρχίσει το εθνικόν έργον άνδρες επιφανείς, έμποροι, πλούσιοι και ανάγοντες το γένος αυτών εις τον Δία τον 'Αμμωνα;» (του ίδιου, στην ίδια σελίδα). Αλλά ποίον να υπαινίσσεται 'δώ; Μη τον συγγραφέα του «Σοπρακόμιτος» και των «Γενεαλογικών»* (ίδε σχετικά

*«ΥΓ. Με την ευκαιρία της παραπάνω αναγραφής τόσων περιπτώων ονο-

μυθιστόρημα 1970 και επιφυλλίδα εφημ. «Ελευθερία» τής 11.11.51).

Έκτοτε – πια δεν ξανακούστηκε. Καθόλη τη διάρκεια του αγώνα, ούτε για μια φορά δεν αναφέρθηκε, ούτε ένας της εταίρος δεν πρόφερε άλλη φορά τόνομά της. Ο Κόκκινος αυτό το «εξήγησε» (σαν τραβηγμένο απ' τα μαλλιά του) πως – τάχα – αυτό έγινε «από σκοπού»: για να μην τάχα, η Φιλική συσχεπιστεί με την Καρμποναρία...^{*} Στη σελίδα 164 του 4ου τόμου της Ιστορίας του, λέει και ότι: «Εκεί (στις ελληνικές παροικίες της Ρωσίας) εσυνεχίσθη η δράσις της Φιλικής και μετά την διάλυσίν της κατά την έναρξιν της επαναστάσεως», αλλά δεν λέει διόλου για τα πραγματικά αίτια αυτής... της συγκοπή της. Η διά των Καρμποναρίων δικαιολόγησή της δεν στέκει βέβαια στα πράγματα. Η «θεωρία» αυτή ήταν εφεύρεση εκείνου του πολυμήχανου Ιγνάτιου, επειδή η Φ.Ε. διαλέξαντας τον Αλ. Υψηλάντη για αρχηγό και όχι την αφεντομουτσουνάρα του τον «πρίγκηπα» Ιω. Καρατζά (διάλογος ο ίδιος), την είχε στα κατάστιχα του διαόλου του – ωραία γραμμένη... Τούτη η θεωρία του δεν άργησε να φτάσει και στ' αφτιά του Μέττερνιχ, που βέβαια την «αξιοποίησε» δεόντως.

μάτων, ας αναφέρω ακόμα και την ακόλουθη γενεαλογική λεπτομέρεια: Στα 1390, ο Μέγας Δομέστιχος Κωνσταντίνος Ξιφιλινός Υψηλάντης παντρεύτηκε την Ευδοξία, θυγατέρα του αυτοκράτορα Μανουήλ Κομνηνού. Η απόγονος αυτή του Αινεία (ο οποίος καθώς ξέρετε ήταν γιος της Αφροδίτης!) τυγχάνει να είναι εις την 33ην γενεάν προμάμη του γράφοντος αυτήν την στήλην. Αν τον γνωρίζατε θα βλέπατε πώς καταντήσανε της... Αφροδίτης οι γιοί» Υπογραφή: Διον. Ρώμας. (Επιφυλλίδα εφημ. «Ελευθερία», 11.11.1951). Περιεχόμενα...

^{*} Μυστική πολιτική Εταιρεία της Νεάπολης (τέλη του 18ου αιώνα) με σκοπό την επικράτηση των φιλελευθέρων ιδεών και την ενοποίηση της Ιταλίας.

Αλλά και ο Καποδίστριας έπραξε «το καταδύναμιν» στην καρμποναρική ρετσίνα του Καρατζά και του Ιγνάτιου. Σ' ένα γράμμα του από το Λάμπιαχ (24.3.1821) στον επαναστατημένο ήδη Υψηλάντη, μεταξύ άλλων.... πατριωτικών συμβουλών... και απειλών, έγραφε και τούτα: «Ουδενμία βοήθεια άμεσος ή έμμεσος δεν θέλει σας χορηγηθή υπό του Αυτοκράτορος, επειδή επαναλαμβάνομεν ότι ανάξιον είναι να υποσκάπτωμεν τα θεμέλια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας διά της αισχίστου και υπευθύνου ενεργείας μιας μυστικής Εταιρείας» (Δ. Κόκκινος, τ. Ι, σελ. 204).

Μολαταύτα, η Φιλική Εταιρεία στάθηκε μια οργάνωση, από τις «πατριωτικότερες» του κόσμου. Και πολλά, πάρα πολλά, της χρωστάει η επανάσταση. Το δυστύχημα είναι ότι μη ξέροντας ότι καμιά εθνική επανάσταση δεν είναι μόνον εθνική και ότι μόνον ό,τι είναι λαός είναι και έθνος (η Γαλλία έγινε έθνος μετά το 1789)^{*} στην «αοργανωσία» και το «ανάρχηγο» του επερχόμενου '21 διείδε και οσφράνθηκε τη λαϊκή δημοκρατία.^{**} Ενώ αυτή, την ήθελε αστική και Τακουνόπουλη. Έτσι, πρόβηκεν άξαφνα στο υπό τον Υψηλάντη φιάσκο. Η επανάσταση ανατρίχιασε! Η μετατόπιση του βάρους απ' το κέντρο του, και από το βράσιμο όπου το σίδερο κολλάει, σε εδάφη ξένα και σε σύνορα όπου η τσαρική Ρουσία εκαραδόκαε, τίποτις δεν προμήναε το καλό απ' αυτή... τη μαμμή και τη λεχώνα. Το νεο-

^{*} «...Μα δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η ιδέα του έθνους, η ιδέα της πατρίδος δεν υπάρχει ακόμα τον XVIII αιώνα και μόνο η Γαλλική επανάσταση αρχίζει να της δίνει σάρκα και οστά στην Ευρώπη» (Στεφ. Τσβάχ «Μαρία Αντουανέττα», τ. Β', σελ. 98, «Μορφωτική Εταιρεία», Αθήνα 1956).

^{**} Σχετικώς βλέπε και το «Η τράπουλα», έκδοση Κάκτος, Αθήνα 1974 και το επί θύραις αδελφό του, «Οι Γαλατάδες» – από τον ίδιο Κάκτο.

γέννητο (= η ανεξαρτησία) θα χανόταν... Και της γύρισε τις πλάτες...

Και να η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ!

Ας δούμε περί τίνος πρόκειται: Πριν από τις ιστορικές καταβολές του Ελληνισμού, μέχρι και της πρώτης ελευθέρωσης, με την ίδρυση (το 1833) του Ελληνικού Βασιλείου, ο όρος ήταν ολότελα άγνωστος, όπως και σήμερα τα γράμματα στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αυτό τούτο το Βυζάντιο όταν ξανάγινε μια Πόλις, κατά το υπόδειγμα των Πόλεων - Κρατών (Ρώμη, Ενετία, Γένοβα κλπ.) τόσο, παρά τα πρώην Μεγαλεία του, βιάζονταν ν' αποσυρθεί απ' την Ιστορία, που άφησε (αν δεν και το ευχήθηκε...) να τουρκοκαταχτηθεί, παρά τον ηρωικό του Παλαιολόγο. Η, με τους «υπό»(ποτε)λαούς του, ασυγγένεια το οδήγησε στον πολιτικόν αφανισμό του... (πολιτικό, γιατί η αριστοκρατία του συνέχισε και υπό τους Τούρκους το «βιολί» της...). Κανείς πια δεν ενδιαφέρονταν για δαύτο. Είχε καλά ξεζουμιστεί από την ιθύνουσα, κι ήταν πια λεμονόκουπα για τον γκαζοτενεκέ της Ιστορίας:

«... Άλλως τε και προ της αλώσεως πολλοί Έλληνες προβλέποντες την επικείμενην δουλοσύνην της πατρίδος κατέφυγον μάλιστα εις την Δύσιν, ευρόντες εκεί φιλόξενον δεξίωσιν. Εκ των καταφυγόντων εις την Δύσιν Ελλήνων, οι μεν λόγιοι (Βησσαρίων, Δημ. Χαλκοκονδύλης, Κωνσταντίνος και Ιωάν. Λάσκαρις, Ιωάν. Αργυρόπουλος, Θεόδωρος Γαζής κλπ., κλπ.) συνετέλεσαν μεγάλως... Οι δε μάχιμοι ετάσσοντο ως “στρατιώται” (βλ. λ.) εις τας στρατίας των Ευρωπαϊκών κρατών, ξένους μεν υπηρετούντες, αλλά

σώζοντες τας εθνικάς αυτών παραδόσεις* και το πάτριον φιλελεύθερον πνεύμα» (Εγκυκλοπαιδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. Ε, σελ. 305).

Και ταύτα ενώ:

«Εμείς θα λέγαμε, ότι η αφύλακτη Κερκόπορτα είναι η συνισταμένη και το αναγκαίο επακόλουθο μιας μακροχρονίου κακοδομίας και φαυλότητας στο κράτος αυτό, όπου τον κοινόν νουν είχε αντικαταστήσει η μωρία και τη συμποια και ομόνοια η πολιτική και θρησκευτική φαγωμάρα. Εάν αυτά έλειπαν, δεν θα περίμεναν να επανδρώσουν με 8.000 (Σ.τ.Σ.: ξένους – Λατίνοους) μόνο στρατιώτες ένα τείχος μήκους επτά χιλιομέτρων ή ακριβέστερα 21 χιλιομέτρων (διότι ήταν τρία παράλληλα τείχη το ένα μετά το άλλο). Οκτώ χιλιάδες μαχητάι ν' αντιμετωπίσουν 150.000 οργανωμένο και εμπειροπόλεμο στρατό!!!

Η απίστευτη αυτή ανισότης μεταξύ των δύο παρατάξεων καταντά εξοργιστική, όταν σκεφθή κανείς ότι την εποχή αυτή, τις ημέρες της υπέρτατης αγωνίας του Έθνους, 300.000 αλκίμων νέων τεμπέλιαζαν στ' απειράριθμα μοναστήρια που υπήρχαν, φέροντες το ράσο και τον καλογερικό σκούφο, δήθεν για να σώσουν την ψυχή τους» («Πάρεργα 1971», Δ. Σ. Αυρηλιώνη, αρχιάτρου Β. Ναυτικού ε.α.).

'Όπως βλέπετε, τόσοσ εκείνων των μάχιμων λεβέντων, όσο και τούτων των καλόγερων η σκασίλα δεν τους ήταν παρά η άλωση της Πόλης... Οι μεν λόγιοι «τας εθνικάς αυτών παραδόσεις», τα λεβεντόπαιδα σε ξένους στρατούς και

* Μένα μου λες!...

οι κηφήνες του ράσου στο «πώς τα τρίβουν – ας πούμε, τα πιπέρια». Πίσω τους, στην Πόλη, την υπεράσπιζαν 6.300 (τόσοι ήταν) Γενουβίτες, Φραγκολεβαντίνοι και Λατίνοι.

Βέβαια, δεν είναι «παράδειγμα προς μίμηση», αλλά και πόσο απ' τη «Μεγάλη Ιδέα» αυτό απέχει!

Και να, που ακούω (μου φαίνεται) τις φωνές, και τις «δικαιες» διαμαρτυρίες της Ιστορίας: Πώς θέλετε, κύριε, Μεγάλη Ιδέα, εκεί όπου την διαλεκτική εγώ έθεσα σφραγίδα μου; Η Μεγάλη Ιδέα είναι... ιδέα των λαών που είχαν ποτέ εθνικές αυτοκρατορίες. Τώρα που το Βυζάντιο έπεσε, τώρα θα την ενστερνισθεί ο λαός του. Οι λόγοί του, οι Διδάσκαλοι, η Βυζαντινή αριστοκρατία, το Ιερατείο του, δουλώθηκαν, αλλά να (κιόλας!) πρώτος του Πατριάρχη ο Γεννάδιος!¹⁸ Νάτοι οι Οσποδάροι του – αργότερα –, οι καϊμακάμηδες της Βλαχίας, οι Μεγάλοι – της Μολδαβίας του – ποστέλνικοι, οι Μεγάλοι – των καπουδάν πασάδων – Δραγουμάνοι. Οι μαγγιόροι (= οι πρεσβευτές) του Μεγάλου Διβανίου στις Πρωτεύουσες της Ευρώπης, ο μιλέτ-μπασί του – ο Πατριάρχης. Κάμε υπομονή, θα δεις...

Και τόδαμε... Μεσ σε μια ιστοριολογία κατεπείγουσα, είδαμε το και υπό τους Τούρκους αυτό σου αρχοντολόι. Απερίσπαστο τώρα κι απ' τις παρεμβάσεις των φραγκολεβαντίνικων συμφέροντων, επιδόθηκε αντάμα τους στο αδιατάραχτο γδάρσιμο σύξυλων των ραγιαδών (ακόμα και των φτωχότουρκων!). Γρήγορα εισχώρησαν στη ντοβλέτικη ιεραρχία των τουρκαλάδων οι τέως γλείφτες του «Ιερού εκείνου Παλατίου». Δεν χρειάζονταν άλλωστε άλλα προσόντα από τούτα:

«...Ανάγκη είναι να έχη φίλους τοιούτους ωσάν κεχα-

γιάν του βεζύρη, ωσάν ντεφτερντάρην, ωσάν ρεϊζ εφέντην, ωσάν τσαούσμπασην, ωσάν σιλιχτάρην, αρχιευνούχον τε και μέγáλον μπροχώρην του 'Ανακτος' και να γράφη προς αυτούς πολλάκις και μυριάκις, διά να φέρη το σκοπούμενόν του εις έκβασιν».

Ταύτα έγραφε στα 1714 ο Στέφανος Κατακουζηνός, Ηγεμών (!...) της Βλαχίας, στον Πατριάρχη των Ιεροσολύμων Χρυσάνθο Νοταρά, περί τι χρειάζεται για να γίνει κανείς δραγουμάνος του Στόλου. Τόσο δε χριστιανικοί και συνέλληνες ήσαν και αυτοί οι (του εκάστοτε καπουδάν πασά) κωλοτούμπαροι, ώστε οι νησιώτες και οι ακροθαλασσίτες του Αιγαίου ντύνονταν οι κακορίζικοι στα μαύρα. Τα μεσ σε εισαγωγικά αυτά κείμενα, τα παίρνω, ξανά, απ' την ίδια επιφυλλίδα του Βενέζη:

«...Έχοντας στα χέρια τους αυτό το μπουγιουρουλδί – το αγγελτήριο γράμμα (= τον διορισμό τους) έσπευδαν οι δραγομάνοι να το ανακοινώσουν με ανθρώπους τους στους προεστούς των νησιών. Και πρώτη πράξη τους: να ζητήσουν την βοήθειαν της νέας δραγομανίας», δηλαδή τον έκτακτο φόρο που έπρεπε να καταβάλουν οι νησιώτες για να καλύψουν τα ποσά που δαπάνησε ο δραγομάνος για να πάρη το αξίωμα.

Γονάτιζαν κάτω και από αυτό το χαράτσι οι φουκαράδες οι Αιγαιοπελαγίτες. Γιατί οι δραγουμάνοι άλλαζαν συχνά, σχεδόν κάθε δυο χρόνια. Και σε κάθε αλλαγή οι νησιώτες έπρεπε να πληρώσουν νέο φόρο. Για να μαλακώσουν την καρδιά του δραγουμάνου έσπευδαν να του δηλώσουν δουλικά την υποταγή τους. Γράφουν οι δυστυχείς Πά-

τμοι στον δραγουμάνο του Στόλου Νικόλαον Μουρούζη, πάντοτε εις ακραίαν καθαρεύουσαν:

«Την εκλαμπρότητά σας δουλικώς προσκυνούμεν.

Αφ' ης στιγμής ενήχησε η αγαθή αγγελία τού είναι υπό την σκέπη της πάσαι αι Κυκλάδες του Αιγαίου, ανέστησε και ημάς τους ευτελείς δούλους της Πατρίδος ημιθανείς όντας πρότερον, δοξάσαι μεν το θεϊόν, ικετεύειν δε εκτενώς υπέρ της ακλονήτου αυτής στερεώσεως, διότι ελπίζομεν ανέσεως τυχύν και βοηθείας εν ταις λαμπραίς ταύταις ημέραις του εκλαμπροτάτου άρχοντος... Μη διαλείπης τίνυν, άρχων πανεκλαμπρότατε, καθ' εκάστην τους ομογενείς πάντας αντιποιούμενος και τας αρετάς τών πάλαι ηρώων ανανεών, όπως διά της σης προστασίας κυβερνώμενο δυνηθώσιν αντιστήναι ταις εναντίαις προσβολαίς. Και ταύτα μεν δουλικώς, είη δε υγαιίνουσα και ευδοκιμούσα κατ' άμφω.

Εν Πάτμω τη 22 Απριλίου 1819.

Της εκλαμπρότητός σου δούλοι χαμερπείς, οι κάτοικοι της νήσου Πάτμου και πιστοί υπήκοοι».

Ώστε για ποια Μεγάλη Ιδέα μού έκαμε η... φιλαλήθησα Ιστορία το μάθημα; Μου είπε ότι τώρα που το Βυζάντιο έπεσε... (κι εννοούσε ότι ο λαός υποδουλώθηκε) θα... και λοιπά...

Όχι δα!... Ο λαός αφέντη μόνον άλλαξε και (πλούσια τα ελέη σου!) τώρα αντίς έναν, είχε δυο: τον Τούρκικο και τον Βυζάντικο... Αν ήταν νάχαν υποδουλωθεί αυτοί οι λόγοι, εκείνη η αριστοκρατία, κυρα-Ιστορία, που μας είπες, και βέβαια ότι η Μεγάλη Ιδέα (της ανάκτησης του απολεσθέντος Παραδείσου τους) θ' άξιζε να την «ενστερνισθεί»

ο λαός για να τον ξαναβάλουν οι τσουμπέδες μες στην τσέπα τους. Μα αυτών (αυτών που είπες = των Διδάσκαλων, της αριστοκρατίας, των Πατριάρχων) καρφάκι αυτών δεν τους εκάηκε, για την... (που κούφια κι άπιαστα) αυτή σου Ιδέα... Αυτοί διόλου δε νοχλήθηκαν στην – επί του λαού – καρβαλαρία. Γι' αυτό, όταν τους ήρθε τ' άκουσμα – αυτοί εφρύαξαν. Ιερατείο, Σοφοί, Διδάσκαλοι και σύξυλοι οι «κατεστημενίτες» του πρώην Βυζάντιου τόβρισαν, το κατάτρεξαν... και το θεόριξαν το ελλαδικό '21. Παρά που μες στ' αφτάκι, η Φιλική, τους είχε καθησυχάσει για τη συνέχεια: 'Ότι η επανάσταση όντας την αστική δεν (θα) τους την... παλαμίδα αμφισβήταε. 'Ισα-ίσα: Θα, και εθνικά, τους αποκατάστανε... Κι επειδή αυτοί δεν εννοούσαν... τον όρον («εθνικά»), τους τάκαμαν (πως) λιανότερα – να ξέρουν: Στο νέο κράτος που θα ιδρύονταν, αυτοί θάχαν το προβάδισμα και τον λόγο, και μάλιστα χωρίς τον Τουρκαλάπια συνεταίρο τους, παρά... την παλαμίδα ούλη δική τους. Διότι το... έθνος τούς χρειαζόνταν,¹⁹ σαν... περί το ξεπουλάν²⁰ πεπειραμένους! Με βασιλέα τους κάνα «πρίγκηπα» από τους παραδουνάβιους εκείνους (Μαυροκορδάτον τινά ή Κατακουζηνόν – σαν, που να μη μας βασκαθεί, τον Στέφανον εκείνον – ή τον Ιω. Καρατζά – μετά Βουλής ή άνευ, το ίδιο κάνει) θα πέραναν στις «Δέλτους» σου (όπως... και πέρασαν!) για Εθνικές φυσιογνωμίες!! Μάλιστα κυρα-Ιστορία-λινάτσα... Μάλιστα κυρα-μυλωνού, ορθογράφισσα του κώλου σου...

«Ουδέν απατηλότερον (λέει ο Ροΐδης) από τα επιτάφια επιγράμματα και τας γυναίκας». Ουδέν απατηλότερον – ως έλεγε – από τα λογοτεχνικά βραβεία και την Ιστορία:

Υψηλάντης (πριν αναλάβει την Αρχηγίαν του Κινήμα-

τος) προς τον Ιω. Καποδίστρια: – Τι γνώμην έχετε κόμη; Εν περιπτώσει επαναστάσεως των Ελλήνων κατά του Σουλτάνου, θα είναι εχθρική η Ρωσία ή θα βοηθήση;

Καποδίστριας: –Αρκεί η εμφάνισις ολίγων επαναστατών εις την Ελλάδα, διά να παράσχη την συνδρομήν της η Ρωσία εκ των ενόντων!

(Δ. Κόκκινος, τ. Ι, σελ. 161, και Κ. Παπαρρηγόπουλος στην «Επίτομον», σελ. 551).

Παιδί μου, αυτό δεν είναι πια Ιστορία: αυτό είναι συναξάρι... Είναι πνευμαστικό τραπεζάκι!

Άλλο: «Νέαν άνθησιν λαμβάνει η Ελλάς κατά τους χρόνους της Φραγκοκρατίας... Ο ιθαγενής πληθυσμός δεν εκφραγkίζεται, αλλά συν τω χρόνω εξελληνίζει τους Φράγκους!...» (Εγκυκλοπαιδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, κεφ. «Κάστρα της Φραγκοκρατίας» τ. 5ος, σελ. 293). Τούτο, τόσο είναι δυνατό όσο μπορεί ν' ανατείλει ο ήλιος από τη δύση του. Αν είναι δυνατό, το ατσάλινο αυτό στραβόξυλο, που λέγεται Φράγκος, ο κατασκόταδος αυτός καθολικός γκέκας του δόγματος, ο με καρδιά από ξύλο* αυτός «παραγγελτός» στα φράγκικα μοναστήρια «κινητάνθρωπος», ο σαν στρείδι κολλητός στη λαμαρίνα του δόγματος καλόγερος,** αυτός, αυτός ο με τα καθολικά σπλάγγνα ανθρωποφάγος, θάλλαζε σβέρκο και μαλλί, δόγμα, συνείδηση και τύφλα! Όπου το πόδι του επέρασε, λατινικό τόσπειρε μπαρούτι.

* «Καρδιά από πέτρα μαλάσσεται (έλεγε ο Ουγκώ), αλλά καρδιά από ξύλο – π ο τ έ!».

** Τους στρατούς των διαφόρων Δεσποτών και των διαβόητων Σταυροφόρων, τους αποτελούσαν ως επιτοπλειστό άνθρωποι του παλουκιού και της κρεμάλας, ήτοι καλόγεροι των φράγκικων μοναστηριών, «Τάγματα» Καπουτσίνων και διαβόλων, συν νεωκόροι, κωδοнокρούστες, «Κυριελέηδες» κι άλλοι... χριστιανοί και ειδωλομάχοι.

Ακόμα, ύστερ' από τόσα χρόνια (εξ ων τα 150 βίου λεύτερου) διάσπαρτα μες στον ελλαδικό χώρο ιδιαίτερα στα νησιά και ιδιαίτερα τα Ιόνια και των Κυκλάδων υπάρχουν μειοψηφίες και οικογένειες καθολικές στο δόγμα και με γραφή λατινική (π.χ. *agarité mas coumpàre. Imaste calá touth opep erithimóume cai thia elógu sas...*).²¹ Αν μη δεν πρόφταιναν οι Τούρκοι, πάαινε το έθνος.

Εκείνο δε το «νέαν άνθησιν λαμβάνει η κυρίως Ελλάς κατά τους χρόνους της Φραγκοκρατίας», τι σου λέει; Είναι ν' αγαναχτεί κανείς, με την τόση ψευτοποία της Ιστορίας. Πιο κακόμοιρη, πιο ξευτελισμένη και πιο ψωραλέα φάση της Ιστορίας μας, δεν στάθηκε άλλη από τούτη. Έθθαν οι σκυλόφραγκοι και απόλυαν. Μαύρη δουλεία Αγαρινή είχε ανακόψει την αναπνοή των φραγκοκρατούμενων λαών – της Πελοποννήσου ιδιαίτερα. Ενώ και το «περί τα κάστρα συνοικίζονται βαθμηδόν και νέα πόλεις, όπως π.χ. ο Μυστράς» δεν θα το αποτόλμαε ούτε ο Μυγγάουζεν... Στον Μυστρά (κάστρο πανίσχυρο χτισθέν από τον Γουλιέλμο Βιλλεαρδουίνο το 1249) είχαν συναχτεί κατά καιρούς και βυζαντινοφράγκικες, σκυλοαλληπαλληλίες κυριάρχων, οι οικογένειες και τα σόγια αυτών των τυχοδιώχτων, αποτελέσαντες μια πόλη – όλη από γύτες. Εκείθεν ροβολώντας... βαθείς χριστιανοί όπως ήσαν, λεηλάταγαν και δήωναν – χριστιανικώτατα –τη χώρα... Αυτός ήταν ο Μυστράς, το σέμνωμα των βυζαντινολόγων και των λογίων!...

Η Μεγάλη Ιδέα, ούτε ιδέα ήταν, ούτε μεγάλη. Η λευτεριά δεν είναι... καμιά ιδέα – είναι δικαίωμα. Η ίδρυση της Αυτοκρατορίας του Βυζάντιου δεν μετάβαλε την τύχη

της Ελλάδας. Και πριν απ' αυτή (ρωμαϊκή ίσον κατάκτηση) και μ' αυτήν, ο ελληνικός λαός έμνεσκε δούλος πανάθλιος και πένης. Τώρα όμως, κάτω απ' τη λατινική δουλεία του του Βυζάντιου, κιντύνεψε να εκλείψει και ως έθνος. Και μόνον η κατάρρευση της Αυτοκρατορίας τώσωσε από τον τελικόν αφανισμό του. Και άντλησε από μέσα του τη δύναμη, να εκτινάξει – από πάνω του – τον Τούρκο. Να, τι, κατά λέξη στην «Ιστορία – του – της Ελληνικής Επαναστάσεως» λέει ο Μένδελσων Βαρθόλδη :

«Αν μετά το 1204* δεν επήρχετο το 1453, δεν θα ήσαν πλέον έθνος οι Έλληνες. Διότι ο ελληνικός λαός, όστις εξ ιδίας δυνάμεως δυσκόλως ήθελε κατορθώσει ν' αποσείση τας αλύσους της πρώτης εκείνης δυτικής δεσποτείας, ανεύρεν ούτως ειπείν εαυτόν παλαιών κατά της δευτέρας ανατολικής κυριαρχίας. Μετά την τουρκικήν κατάκτησιν, ανεύρε την πολιτικήν και πνευματικήν αυτού ενότητα, ην εκινδύνευσεν ν' απολέσει διά παντός, μετά την κατάκτησιν των Λατίνων».

Και διαβάζουμε στη σελ. 215 της «Ελληνικής Νομαρχίας»:

«Οι Ρωμαίοι μετά τον Φίλιππον ολιγόστευσαν οπωσούν την πρώτην των καθαρότητα (= των Ελλήνων), οι Οθω-

*Πράγματι. Η λατινική απειλή μάς φέρνει ακόμα καταπόδι μας. Μετά τους Ρωμαίους και το Βυζάντιο, έχουμε το 1204. Στις μέρες μας, το 1923 στην Κέρκυρα και το 1940 στην Πίνδο. Και από το 1911 μέχρι το τέλος του Β' Παγκόσμιου, μας είχαν αρπάξει και τα Δωδεκάνησα. Ενώ και κατά την Κατοχή – απίστευτο – μόνον οι Γερμανοί (όπως ποτέ οι Τούρκοι) μας έσωσαν από τον ΒΙΑ εκλατινισμό μας...

μανοί δε, φυλάττοντές τους υπό της βαρβάρου τυραννίας των, δεν ημπόρεσαν ποσώς ούτε να τους φθείρουν τα ήθη, ούτε να τους αλλάξουν τον παλαιόν χαρακτήρα τους...».

Τι, λοιπόν; Για ποια Μεγάλη Ιδέα κόπτονται οι «απαρεμφατολόγοι» της Ιστορίας; Τη Μεγάλη Ιδέα η επανάσταση δεν την ήξερε, μα ούτε και διόλου τη χρειαζόταν. Μες σε μιας νεοελληνικής Αυτοκρατορίας τα όρια, ης ο ελλαδικός χώρος θάταν επαρχία, μ' έναν (στην Πόλη) πια «ξεμαρμαρωμένον» Αυτοκράτορα μέσα σε κάνα «Ιερόν Παλάτιον» πάλι, με ξανά Πορφυρογέννητους και «Δικεφάλους», με ξανά πάλι Αυγούστους και Αυγούστες, με «Υπέρμαχους» και με λάβαρα, με «παρακοιμωμένους» και τιτουλάριους, με λιτανευόμενες «κάρες» και Εικόνες (και γιατί όχι και με τίποτις νέους Βασίλειους Βουλγαρόκτονες, και γιατί όχι και με νέες Κασσιανές και Θεοφίλους;) η βυζαντινή ετούτη νεκρανάσταση (το βρυκολάκισμα θάλεγα μάλλον) θάταν σα μια «καταπληξία» γεροντοκορών – ένας παραλογισμός της Ιστορίας. Το μεγαλεξάντρειο πήδημα του Αιγαίου από τον Βενιζέλο το απόδειξε και η Μικρασιατική καταστροφή ήρθε εν τω άμα... (Το ίδιο σε μικρογραφία ένας παραλογισμός ήταν και η επανάσταση του Υψηλάντη, Μεγάλη Ιδέα ήταν κι αυτό).* Απόηχος μερικών Φαναριωτών που άργησε να τους δώσει οσποδαριλίκι το Διβάνιο... Γιατί ο ελληνικός λαός θάκανε μιαν επανάσταση παίζοντας με τη γενοκτονία του μονά-ζυγά και με τον Μέττερνιχ πασέτα; Για να ξαναγίνει η Κωνσταντινού-

* Πρώτος (...και καλύτερος) μολονότι όχι Φαναριώτης, την ξεστόμισε ο Ιω. Κωλέττης στη Βουλή. Το πώς και το γιατί, θα το δούμε παρακατούλια.

πολη Βυζάντιο και τιμαριωτική επαρχία του η Ελλάδα; Και οι Φαναριανοί, ξανά «πατριόκιοι»; Ακριβώς τότε το Ελληνικό έθνος θα πάτωνε ξανά – ίσως για παντοτινά του στην αφάνεια. Η Ρουσία θα μας κατάπινε σαν ο πελαργός του μύθου, τους βατράχους... Ακόμα και όταν η Τουρκιά ήταν ισχυρότατη (και στάθηκε τέτοια μέχρι το 1918) στο τελευταίο έγγραφο που επέδωσε ο Μέντσικωφ στον Ρεϊζ εφέντη, αρχές του 1853, υπήρχε και τούτος ο όρος: «Η Πύλη να υπογράψει σενέτι (=συνθήκη) όπου μ' αυτή θ' αναγνώριζε τη Ρωσία προστάτην όλων των ορθόδοξων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με το δικαίωμα να επεμβαίνει ότε θα νόμιζε πως οι χριστιανοί καταπιέζονταν». Ευτυχώς, ότι στον πόλεμο (=τον Κριμαϊκό) που επακολούθησε, η Ρουσία ηττήθηκε. Αλλιώς... γράφε μ' ενίοτε...

Περισσότερο και από τους κοτζαμπάσηδες, ο ελλαδικός λαός αυτούς δεν χώνευε. Οι «μολεμένοι Φαναριώτες» τούς έλεγαν αυτούς ο Μακρυγιάννης. Δεν ενέπνεαν στο έθνος καμμιά εμπιστοσύνη. Ο Φίνλεϋ (τ. Ι, σελ. 165) μας πληροφορεί ότι πολύ λίγοι Φαναριώτες έγιναν δεκτοί σαν μέλη της Φιλικής Εταιρείας, γιατί οι συμπατριώτες τους δεν τους είχαν εμπιστοσύνη. Ο Χαλέτ εφένδης, ο νισατζής και «ευνοούμενος» υπουργός του Σουλτάνου Μαχμούτ, χρησιμοποιούσε τους Φαναριώτες για να κατασκοπεύουν τον ορθόδοξο κλήρο και το ελληνικό έθνος... (βλ. και Ηλία Παπαστεριόπουλου, «Η δίκη του Καραϊσκάκη», σελ. 15-16).

Η Μεγάλη Ιδέα ήταν έμπνευση των Φαναριώτων, ευθύς μετά την στην λεύτερη Αθήνα κατάφασή τους. Ο Καθηγητής Δημ. Τσάκωνας, αυτός την είπε «παραμύθι». (Εγώ θα την έλεγα «μηχανή»...):

«Προς τον εθνισμόν της Μεγάλης Ιδέας, αντεστρατεύθημετά την απελευθέρωσιν το ελλαδικόν των Αθηνών κράτος, το οποίον καταστάν λογικόν, απέστη πάσης μυθικής προσανατενίσεως... Οι “λογικοί Ελλαδίτες”, δηλαδή οι απλοί κάτοικοι της Ελλάδος, οι οποίοι δεν καταθλίβονται από το βάρος της καταπεσούσης Αυτοκρατορίας, νικούν τους “μυθικούς” Έλληνας, οι οποίοι προσανατενίζουν εις την ανασύστασιν της αυτοκρατορίας του πολυεθνικού Βυζαντίου» (Δ. Τσάκωνας, «Εισαγωγή εις τον νέον Ελληνισμόν», σελ. 65).

Πράγματι, αυτός ο όρος ήταν «τέρρα ινκόγνιτα»... Είχα πει: «ένας παραλογισμός της Ιστορίας» – «ο απόηχος μερικών Φαναριωτών...» κλπ. Και πράγματι: Ένας απόηχος, εκείνων των αποτυχημένων Φαναριωτών, ήταν η Μεγαλοϊδεάτικη καταπληξία του Βενιζέλου, να σαλτάρει πάνω απ' το Αιγαίο.* Ο κόσμος μας είναι κόσμος υλικός και τίποτα δεν πέφτει όξω από τη φύση. Χωρίς καμμιά (παρά τη «Μεγαλοτήτά του») διαλεκτική αντίληψη της Ιστορίας, χωρίς ιδέαν ούτε κοινωνιολογικής στοιχειολογίας, μέγας «κορωνογραμματοπαίχτης» των τυχών, δεν ήταν διόλου ποιητής, γιατί η ποίηση είναι σαν τα ανώτερα μαθηματικά

* Το 1915, έλεγε στον Κωνσταντίνο... τον 12ο: «Μεγαλειότατε, ιδού η δόξα σας! Τεθήτε επί κεφαλής των δυνάμεων που ζητούν οι Σύμμαχοι διά τα Δαρδανέλλια. Σας αναμένει ο Μαρμαρωμένος Βασιλιάς». Και διαλογίζονταν: «...Δίπλα στον Κωνσταντίνο, που μετά την εκπόρθησι των Δαρδανελίων θα έφθανε νικητής επιβαίων του “Αβέρωφ”, ενώ διά ξηράς θα μπαίναν οι ελληνικές μεραρχίες αφού διέσχίζαν την Θράκη... θα γινόταν πανηγυρική δοξολογία στην Αγία Σοφία (οπότε θάταν βέβαιο ότι... σωθήκαμε!) όπου ο Βασιλεύς θάπαρνε το σκήπτρο των Βυζαντινών Αυτοκρατόρων» («Ο Βενιζέλος Κυβερνήτης», εφημ. «Ακρόπολις», 18.4.71).

και τη φιλοσοφία. Παίζοντας τα ιλιγγιώδη ζάρια του, επέπεσε κατά της κατατρεγμένης Τουρκιάς σαν (χωρίς τεντωμένο το σκοινί του) σκοινοβάτης. Και (ΜΠΛΟΥΜ!) φουντάρισε... Ελέφαντας η ίδια η Τουρκιά, είχε την ισχύ των πληγωμένων ελεφάντων. Εκεί βαθιά στο άντρο της (στην «Κόκκινη Μηλιά» του θρύλου και των μύθων), πάραντας μιαν βαθιά αναπνοή από την απεραντοσύνη της και συνεχίζοντας τις υπολανθάνουσες δυνάμεις της υπό τους ερεθισμούς του τραύματός της, μας (ασυναίσθητά της) ωραία συνέθλιψε κάτω από του πέλματός της την αδράνεια – αδράνεια κωλοκαθισμένου Γαργαντούα... Τα λεγόμενα – της ήττας – λάθη μας (π.χ. ο διχασμός, η τάδε στρατ. κίνηση ή η άλλη, το «οίκαδε» του μακαρίτη Βλάχου, ή ο ελιγμός του άλφα πολιτικού ή άλλη αιτία) δεν είναι παρά οι ψευτομάρτυρές μας – μες στη δίκη. Στη φυσική διαδικασία των πραγμάτων μας, στο λογαριαστικό παλάντζο των σπασμένων, πάσα πράξη, λάθη, αρετές, αβλεπίες ή προβλέψεις μας (ακόμα και συγκυρίες ή συμπτώσεις) δεν είναι παρά το εφικτό μας δυναμικό που μόνον αυτό θ' αποφασίσει. Μεταξύ δυο στρατηγών, ηλίθιων και των δυο, το ποιος θα πέσει ανάσκελα – διόλου αυτό δεν το αποφασίζει η Ιστορία. Στην Ιστορία... δεν επεμβαίνει η Ιστορία. Δεν κάνει η Ιστορία την διαλεκτική, απλώς την «περιέχει». Και μόνο η «ετερογονία του σκοπού» (άλλο επιδιώκαμε και άλλα βγήκε) ήρθε να – αρνητικά – μας δικαιώσει. 'Ότι με την Μικρασιατική καταστροφή ο ελληνισμός ενσωματώθηκε στη Μητρόπολη, ενσαρκώθηκε (σάρκα και οστά) με το όλον έθνος... Ο κ. Π. Κανελλόπουλος (...και η μάνα μου) ας σπάσει το πρωταναστάσιμο κανάτι!...*

* =τα πήλινα τσανάκια που οι νοικοκυράδες πετάν (για σπάσιμο) από τα παράθυρα το πρωινό του Μέγα Σάββατου, του και «σφόδη Ανάσταση» λεγόμενου.

Τα τηγανόψαρα, η Πόλη, ο μαρμαρωμένος βασιλιάς, ήταν «μεταεικοσιένικη» εφεύρεση των παπιάδων. (Απ' τους πούρους Φαναριώτες, φτάσαν εδώ οι απ' αυτούς αποτυχημένοι ή ύποπτοι στο Διβάνιο...). Η Μεγάλη Ιδέα ήταν άγνωστη στον ελλαδικό χώρο και στη σκέψη του. Ούτε στο «κρυφό σχολειό» ποτέ ακούστηκε, ούτε και σαν ιστορική συνείδηση ήρε θέση. Αί τινες καχεχτικές λειχήνες που εφύτρωναν σε κάτι ιερωμένων αλφαβήτες, μαράθηκαν ελλείψει οξυγόνου, και κακόμοιρες, μες στην κλαγγή των όπλων του '21. Δεν άκουγες άλλο από ΕΛΛΗΝΕΣ, από Αχιλλέους και Λεωνίδες. Το «και στην ΠΟΛΗ» ήταν ευχή των «μεταεικοσιένικων» Φαναριωτών και λόγιων, των μαθητευόμενων στη μαγεία του Homunculus και στην «λιθογραφματοποιία» του κύριου Σπ. Μαρκεζίνη... και γλωσσασμύντικη αναστασιολογία των μυελών πτηνού σε κεφαλές βοών υψηλοκάπελλων και τηβεννοφόρων προφεσσόρων μας. Πολύ περισσότερο το Βυζάντιο. Στις προκηρύξεις του, δεν το πρόφερε ούτε κι αυτός ο Υψηλάντης... Στην προς τις Δυνάμεις αναγγελία της επανάστασης, από τη Μεσσηνιακή Γερούσια της Καλαμάτας, ούτε σαν υπαινιγμός δεν αναφέρθηκε κάνα τέτοιο μήνυμα ή σχήμα. Μόνο τους αρχαίους μας προγόνους ονομάτισε, τον αρχαίο ελληνικό Πολιτισμό – μας – και τη Δόξα. Στα έγγραφα, στις διακηρύξεις της, στα αισθήματα (παρ' όλο τον Μαυροκορδάτο – της) η επανάσταση δεν πρόβαλε στα παλληκάρια τέτοια... ιδέα. Θάταν κάτι το «διεγερτικό»... απ' την ανάποδη – θα τους λιανίζαν σαν τραγιά, τα επαναστατημένα γιαταγάνια... Τόσο που η Φιλική (παρά που – επίσης της – ούτε κατά διάνοια της είχε περάσει) με το να είναι ύποπτη στον λαό, ούτε και το δικό της το όνομα δεν τόλμησε να ονοματίσει κατά την

πάλη. Το φάσμα των Βερβαίνων... η Ζαράκοβα... («Μια ντουφεκιά νάπεφτε – έλεγε ο Κολοκοτρώνης για τα Βέρβαινα – οι Πρόκριτοι θα σφάζονταν όλοι») (Δ. Κόκκινος).

«Ο ζημιών το έθνος, ουδένα ζημιοί» ήταν το έμβλημα των προκρίτων. «Τι ωραιότερον δι' αυτούς από επικερδή επανάστασι; Ελάμβανον τους φόρους των Ελλήνων χωρικών, οίτινες εισέρρεον εις τα βαλάντια των (Σ.τ.Σ.: όχι, κορόιδα θα ήσαν!) τακτικώτατα, όπως άλλοτε εις τα των Τούρκων τα χρήματα και σκεύη...» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 371). Τόσο δε και από τους Τούρκους τυραννικότεροι και άπληστοι ήσαν γενικά οι κοτζαμπάσηδες, που πολλές φορές πληθυσμοί και περιφέρειες και νησιά ζήταγαν προστασία... απ' τον Σουλτάνο!

«Εμείς οι πτωχοί ραγιάδες της νήσου Σάμου, από χρόνους κατακυριευμένοι και βασανισμένοι από τους αγοραστάς τού μουκατά, οίτινες σύμφωνοι με μερικούς κοτζαμπάσηδες μας καθεκάστην επιφέρουν εις ημάς τους δυστυχείς αρπαγάς, αδικίας, τζερεμέδες, ζουλούμια, προδοσίας και άλλα μύρια κακά...»

(Επαμ. Σταματιάδου, «Σαμακά» σελ. 11).

Και περιμέναμε απ' αυτούς να ζώσουν τ' άρματα; να υψώσουν κατά των Τούρκων καρυοφύλλια; Ζούσαν ζωή Ασιατών μπέηδων, ντυνόντουσαν σαν Τούρκοι και «...εμφανίζονταν με την βάρβαρον πομπώδη Ασιατών αρχόντων...». Η «τρίτη τάξη» = ο λαός, τους έλεγε «Τουρκοχριστιανούς». (Δ. Κόκκινος, τ. Ι, σελ. 22). «...Αλλά μήπως τελειώνει εις αυτά μόνον η δυστυχία του; Αυτός ο ταλαίπω-

ρος πρέπει προς τούτοις, ω εντροπή ανυπόφορος!, πρέπει λέγω να χορτάση την λύσσαν και του ληστού της Εκκλησίας, ήτοι του αρχιεπισκόπου...» («Ελληνική Νομαρχία» σ. 99).

«...Το πιο εύφορο και καλό μέρος της γης ήταν ιδιοκτησία των μοναστηριών. Μια φούχτα καλόγεροι που κι αυτοί ήσαν εξαρτημένοι απ' τ' Άγιο Όρος, από το Πατριαρχείο ή τον Μητροπολίτη, έπαιρναν αμύθητα εισοδήματα από γεννήματα, καρπούς και ζωντανά. Χιλιάδες αγρότες είταν σκλάβοι των μοναστηριών και έτρεφαν τους μικρούς και μεγάλους καλόγερους με το μόχτο και τον ιδρώτα τους»

(Γ. Κορδάτος, «Σελίδες από την Ιστορία του αγροτικού κινήματος», σελ. 11).

«Τον Μητροπολίτην περιεστοίχουν οι διά των διαφόρων εκκλησιαστικών οφφισίων κεκοσμημένοι, μη εννοούντες να παραιτηθώσι των τίτλων αυτών και κατ' αυτούς τους δυσχερεστέρους της Τουρκοκρατίας χρόνους... Όπως την Πατριαρχικήν αυλήν απετέλουν οι κατά πεντάδας διαιρούμενοι μεγάλοι οφφικούχοι, ούτω και εκάστης Μητροπόλεως την αυλήν απετέλουν τοιοῦτοι... π.χ. σακελλάριος, σκευοφύλαξ, πρωτέκδικος, υπομνηματογράφος, πρωτοπαπάς, λογοθέτης, νομοφύλαξ κ.ά.» (Δ. Καμπούρογλου, «Ιστορία των Αθηνών», τ. 2, σελ. 172).

«...Εκείνοι λέγω οι άφρονες και μωροί άνθρωποι οποῦ κράζονται προεστοί και άρχοντες, οίτινες από την βρωμεράν συνήθειαν έχασαν σκεδόν και την εντροπήν των ανθρώπων και τον φόβον του Θεού και με άκραν αναισχου-

ντίαν δεν διστάζουν από το να αρνώνται ποτέ μεν τας ποσότητας των πληρωμών, ποτέ δε να ξαναζητώσι εκείνο οπού έλαβαν ήδη (=τους φόρους και τα «δοσίματα») και, το χειρότερον, να καυχώνται εις το να δεικνύονται πιστοί οπαδοί και δούλοι του τυράννου εκούσιοι»
(«Ελληνική Νομαρχία», σελ. 99).

Μα, για να συνάξουμε όλο το κοτζαμπασίδικο σχετικό υλικό δεν θάφταναν μερικές εκατοντάδες «στυλά» (κι έχουν τρεισήμισι δραχμούλες το ένα): «Οι κοτζαμπάσηδες ήσαν περισσότερο μισητοί κι απ' αυτούς ακόμα τους Τούρκους» (Ed Blaquiéres, βλ. Δ. Φωτιάδη «Καραϊσκάκης», σελ. 88). «Με την αλαζονεία τους, με την αναίδειά τους και την χαμέρπειά τους που τους χαρακτηρίζει, βάζανε όρια ανάμεσα σ' αυτούς και στο ελληνικό έθνος» (F. Rouqueville, «Voyage en Morée», τ. 1, σελ. 106).

Ποια Μεγάλη Ιδέα, θα τους έλεγαν ο Κωλέττης κι αυτουών, που τώρα και μετά – και γιατί όχι σχεδόν και μέχρι σήμερα; – ήσαν οι ίδιοι αυτοί η Μεγάλη Ιδέα; Πατριόκιοι και πρίγκηπες Βυζαντινοί, «Δικέφαλοι» που αντίς κορώνα... φόραγαν φέσι... φέσι αυτοί, καλπάζοι ο Καποδίστριας, κι ο Κοραής «πνιχτό κολλάρο» ως τ' αφτιά του... Μα, για σταθείτε, ρε παιδιά... Κατά της Χιος τα πόρτα εκεί, ένας βρόντος συγκλόνησε το πέλαο και τα ουράνια!... Τι νάταν;... Ω, τίποτα... Κάποιος Κανάρης – λέει – λεγόμενος, δίδαξε τα δικά του μαθηματικά στον Κοραή και Καποδίστρια...

6.

Η Μεγάλη Ιδέα δεν ήταν και... ιδέα των Ελλήνων. ΕΛΛΗΝΕΣ!... (ως απογόνους των αρχαίων) βρο-ντοφώναξε η λαϊκότερη φυσιογνωμία της επανάστασης, ο πρωτοκλέφτης Κολοκοτρώνης, αποτεινόμενος στα παλληκάρια και τον λαό, κι όχι Παλαιολόγοι ή Βασίλειοι και Κωνσταντίνοι ή Κομνηνάδες. Τις Θεοδοπούλες και τον Λεωνίδα τούς θύμιζε και όχι την Αγιά Σοφιά και όχι την ΠΟΛΗ. Τον Παρθενώνα τούς έδειχνε. Ούτε μια φορά δεν ακούστηκε στην επαναστατημένη Ελλάδα κάνας «μαρμαρωμένος βασιλιάς» ή αναπετάθηκε κάνας «δικέφαλος αετός» για μπαϊράκι. Ο Μαραθώνας, η Σαλαμίνα, οι Θεμιστοκλήδες, οι Σωκράτες και οι Πλάτωνες ήταν στα χείλη της Ευρώπης, όταν το άκουσμα έσκασε 'κεί – του '21. Στο «κρυφό σχολειό» (άνθος παλαιοελλαδικό κι αυτό), ποτέ δεν λέχτηκε στα Ελληνόπουλα κάνα Βυζάντιο. Και 'κεί όπως παντού, μόνο για Πελοπίδες και Επαμεινώνδες διαλεγόντουσαν, για Θήβες, για την Αθήνα και για τη Σπάρτη. Η Φλική Εταιρεία, ο Υψηλάντης, ο Ρήγας Φεραίος, το θυσιαστήριο του Δραγατσανίου και (απέ) του Πέτα* (Ιού-

* Όπου, στην εκστρατεία (και στη μάχη) που για πολιτικές προσωπικές του επιδιώξεις οργάνωσε ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, έπεσαν οι παμπλείστοι από τους ηρωικούς Φιλέλληνές μας.

νιος 1822) ήταν το άστρο που – «μεθυσμένους» – τους οδήγαε. Δεν ήταν το Βυζάντιο, αλλά η Αθήνα. Απ' την Αθήνα και τους αρχαίους εμπνέονταν όλοι οι οπλαρχηγοί του '21:

«...Μια φυλή, η πιο ιστορική φυλή της Οικουμένης, αυτή που δημιούργησε τον χρυσούν αιώνα, έχασε την ελευθερία της, όμως ποτέ δεν έπαυσε ν' αναπνέει και να ελπίζει. Γιατί είχε επίγνωση του προορισμού και του ρόλου της και γιατί ποτέ δεν έχασε τον ανθρωπισμό της. Τον ανθρωπισμό, που την έδενε με την αρχαιότητα, που της θύμιζε το παρελθόν της. Όλοι οι μεγάλοι ηγέτες του Εικοσιένα: ο Κολοκοτρώνης και οι άλλοι, έφεραν μέσα τους την παράδοση. Κάπου ο γενναίος στρατηγός Μακρυγιάννης, χωρίς ίχνος λογιότητας ή θύραθεν σοφίας, λέγει : “Όλοι αυτείνοι οι μεγάλοι άντρες του κόσμου κατοικούνε τόσους αιώνες στον 'Αδη σ' έναν τόπο σκοτεινόν και κλαίνει και βασανίζονται διά τα πολλά δεινά που τραβάει η δυστυχισμένη μερική πατρίδα τους. Όλοι οι προκομμένοι άντρες των παλαιών Ελλήνων, οι γονέοι όλης της ανθρωπότης, ο Λυκούργος, ο Πλάτων, ο Σωκράτης, ο Αριστείδης, ο Θεμιστοκλής, ο Λεωνίδας, ο Θρασύβουλος, ο Δημοσθένης και οι επίλοιποι πατέρες γενικώς της ανθρωπότης κοπίαζαν και βασανίζονταν νύχτα και ημέρα μ' αρετή, με ειλικρίνεια, με καθαρόν ανθρωπισμόν να φωτίσουνε την ανθρωπότη νάχη αρετή και φώτα, γενναιότητα και πατριωτισμό”. Το πνεύμα αυτό υπήρχε σε κάθε σκλαβωμένο Έλληνα κι αυτό τον όπλισε στο απίθανο εγχείρημα του Εικοσιένα, θαύμα της Ελληνικής Παλιγγενεσίας. Μπόρεσε έτσι το έθνος να εκμεταλλευθεί τις δυνατότητές του και πραγματοποίησε το κοσμοϊστορικό γεγονός της Επανάστασεως. Και στο σημείο αυτό έγκλει-

ται η μοναδικότητα του ελληνικού αγώνα...» (I. Μ. Χατζηφώτης, «Νέα Πολιτεία», 28.3.1971).

«...Τα κοσμοϊστορικά γεγονότα της Γαλλικής Επανάστασεως και τα φιλελεύθερα κηρύγματά της εύρισκαν εις τον δούλον τότε Έλληνα τον ευπαθέστερον δέκτην. Ανεγνώριζεν αυτός ότι εις την σύγχρονόν του Γαλλίαν ξαναζει η Αρχαία, η Αιώνια Ελλάδα...

...Ο Κοραΐς γράφει το 1792, αναφερόμενος εις τους Ναπολεοντείους πολέμους: “Εις τον παρόντα πόλεμον, φίλε μου, είδον πράγματα όντως Ελληνικά. Δεν ακούει κανείς άλλο την σήμερον, πάρεξ Μαραθώνα, Σαλαμίνα, Πλαταιάς”.

...Τα θαύματα της ιστορικής και προϊστορικής περιόδου, αρχής γενομένης από εκείνο το υπό των δεκασχιλίων εκείνων Αθηναίων, οι οποίοι, κατά τον Πλάτωνα και τους ιερείς της Αιγύπτου, κατετρόπωσαν τας μυριάδας των Ατλάντων επιδρομέων κατά της ιεράς αυτής γης της Αττικής, εμφανίζονται διά μέσου των αιώνων και επαναλαμβάνονται μέχρι του 1821 και συνεχίζονται πέραν αυτού, μέχρι του ΟΧΙ του 1940»

(Αλέξανδρος Τζατζόπουλος, «Ο τεκτονισμός και ο αγών του 1821», σελ. 15 και 20).

Δεν είμαι τέκτων, αλλά μια που για τον τεκτονισμό ο λόγος, στο σημείο, να αποτίσω λένω σε τούτη τη φιλελεύθερη οργάνωση τον φόρο – μου – τιμής. Δεν έχει σημασία ότι με ή χωρίς τη Φιλική Εταιρεία το '21 θα εγινόταν,²² αλλά πολλά στον τεκτονισμό χρωστάει η Φιλική Εταιρεία. Πά-

μπολλοί από τους Φιλικούς ήσαν τέκτονες (και από την τριανδρία των ιδρυτών της, πρώτος ο Ξάνθος) εισφέροντάς της σάρκα και οστά, αίμα και φώτα. Και κάμποσοι από τους τέκτονες (Φιλικοί ή όχι, Έλληνες ή μη) προσέφεραν στη λευτεριά, μαχόμενοι, και την υπέρτατη θυσία...

Πού είναι λοιπόν τα Βυζάντια, οι Κομνηνοί και οι «Δικέφαλοι»; Εκείνα τα ψάρια που... πήδησαν μισοτηγανισμένα από της βάβως το τηγάκι; Ακόμα και σήμερα, όπως και τον καιρό της Μεγαλοϊδεάτικης καταπληξίας, οι ίδιοι αυτοί κοπανολόγοι του Βυζάντιου, ξεχωρίζοντας την ασυγγένεια αναμετάξυ τους (= του Βυζάντιου και της Ελλαδικής Ελλάδας μας) «κ υ ρ ί ω ς Ε λ λ ά δ α» λένε την πατρίδα μας, εντοπίζοντάς την στα ιστορικά και πανάρχαια σύνορά της. Περικαλώ;... Τη «μεγαλοϊδεϊκή» ψώρα μάς την έφεραν στην Αθήνα οι Φαναριώτες. Ακριβώς ειπείν, δεν την έφεραν (γιατί κι αυτοί δεν την ξέραν...) αλλά την εφεύραν επιτόπου. Προηγουμένως, κατά τη διάρκεια της πάλης, είχαν μεταφέρει αναμέσω της (= αναμέσω του αγώνα) μαζί με τον Μακιαβελισμό, και τη διχόνοια (ίδε και «Δίκη του Καραϊσκάκη»)*. Στην Αθήνα μετάφεραν συνάμα, οι αθεόφοβοι, και την ξεπουλητική τους ειδικότητα.** (Θα τα πούμε παρακάτω).

Πράγματι, προηγουμένως (στα πριν του '21 και επείκεινα), αφού είχαν ξεπουλήσει το Βυζάντιο στους Φρά-

* Καραϊσκάκης στον Μαυροκορδάτο: «Ε, ορέ Μαυροκορδάτε, εσύ την προδοσία με την έγγραφες στο χαρτί και γω ογλήγορα ολπιζώ να σου την γράψω εις το μέτωπόν σου διά να φανή ποιος είσαι!» (Ηλίας Παπαστεριόπουλος, «Η δίκη του Καραϊσκάκη», σελ. 264).

** Περισσότερα, θα δούμε στο 2ο (όπως είπα) '21 μου.

γκους, στους Γενοβίτες και στους Τούρκους (και τότε τελωνεία και μονοπώλια, και τότε «διομολογήσεις» και προνόμια) στην τούρκικη ύστερα ΠΟΛΗ εξακολούθησαν τον... εκπλειστηριασμό και της Τουρκίας, κάνοντας... τη μέτρησή απ' τ' ανάποδα! Τ ρ ε, Ν τ ο ύ ο, Ο ύ ν ο!... Εκεί να βλέπεις τελωνεία και μονοπώλια! Εκεί να βλέπεις σύξυλες Βοσνίες και Ερζεγοβίνες! Σιδηροδρόμους, λυμάνια, «αντιβασιλεία», προνόμια, «ετεροδικίες» και γιοφύρια «οθωμανικές Τράπεζες», χαρτόσημα, προμήθειες σάπιων πολεμικών και... φέσιων θράσων' όλ' αυτά, κι άλλα στο σφυρί!... Που τύφλα νάχει ο Χορ - Χορ Αγάς με τα 40 παλληκάρια! Που τύφλα νάχει κι ο Καραγκιόζης - μου! - με το ξεπούλημα των κοτετσιών του Αζί εφέντη...

Στον αγώνα, όσοι «κατέβηκαν» κουβάλησαν και την επιτήδεια τέχνη της ξεπούλας!... Μια μορφή του ξεπουληματος ήταν και τα κόμματα που εκάμαν: Ρωσόφιλο, Αγγλόφιλο, Γαλλόφιλο, ακόμα και... Αυστροφιλο - του Μέττερνιχ.*

Η μαχόμενη Ελλάδα άφηνε τ' άρματα, οι κλέφτες τα γιαταγάνια, τα Ευαγγέλια οι ιερείς, για να αλληλοτρών ο ένας τον άλλο... Με το σφυρί οι Φαναριώτες - «δημοπράτορες» - κατακύρωναν στους πλειοδότες την Ελλάδα. Είδαμε πως του Ιω. Καρατζά (τέως ηγεμόνα της Βλαχίας) άρχισαν με τις πρώτες μπαταριές να του τρέχουν, για οσπο-

* 'Όσοι απ' αυτούς και τους παρόμοιους τους σώσανε να δράσουν και επί 'Οθωνα, «εισήγαγαν» και την ξεπουλητική τους ειδικότητα του μείντανιού και των «κηρύκειων». «Φτάνει να σου πω πως οι οπαδοί του Κωλέττη κάνανε διαδηλώσεις κρατώντας όχι την Ελληνική παρά... τη Γαλλική σημαία!» (Δ. Φωτιάδης, «Η έξωση του 'Οθωνα», σελ. 41).

δαριλίκι πάλι, τα σάλια= το οσποδαριλίκι του Μωρέα! Πληρώνοντάς το σε... αξιοπρεπή τιμή, αυτουνού θα του τόδινε καίμακαμλίκι το ντοβλέτι...*

Αλλά κάτι ακούσαντας περί Συνέδριου της Βερόνας, όπου – τάχατις – ο Αλέξανδρος θάκανε την Ελλάδα βασιλείο, ύψωσε τις οσποδαρικές του μετοχές έως την τιμή του Βασιλέα!... Αλλά για... να σπάσεις κέφι, αναγνώστη μου, επίτρεψέ μου να παραθέσω εδωχάμου σχεδόν ολόκληρη τη για τους Καρατζαίους (= πατέρα και γιο) περίοδο του Δ. Κόκκινου, από τον 3ο τόμο, ό.π., σελ. 96 και 97:

«...Ο Καρατζάς είχε και αυτός μαζί του ξένους πρώην αξιωματικούς μισθωθέντας από τον πατέρα του. Ως υπασπιστήν του είχαν έναν Γερμανόν. Οι πολιορκηταί του Νεοκάστρου τον υπεδέχθησαν με ενθουσιασμόν. Ήτο υιός ενός τέως ηγεμόνος της Βλαχίας, με γνωστόν όνομα νέος που έσπευσεν από το εξωτερικόν να έλθη να αγωνισθή διά την κοινήν πατρίδα. Επί πλέον ήτο πλούσιος και είχεν εις την διάθεσίν του το φορτίον του πλοίου που τον έφερε και που είχεν αγκυροβολήσει εις τον λιμένα, πολύτιμον διά τους πολιορκούντας το εκεί φρούριον, διότι απετελείτο κυρίως από πολεμοφόδια.

(...) – Ο πατέρας μου, τους είπε, θα θυσιάση πολλά εκατομμύρια διά τον αγώνα της Ελλάδος αν προσκληθή ως ηγεμών της.

Αι προτάσεις αυταί ήσαν ο χειρότερος τρόπος προπα-

* «...Εθεωρούσε πιθανήν την δημιουργίαν εις την κάτω Ελλάδα μας ηγεμονίας κατά το πρότυπον των Παραδουναβίων, εις της οποίας τον θρόνον απέβλεπε» (Δ. Κόκκινος, τ. 2, σελ. 204).

γάνδας απέναντι ανθρώπων ευφρεστάτων, υπερηφάνων και φιλοδόξων (...) που δεν ηνείχοντο ούτε καν τον Δημήτριον Υψηλάντην που είχεν έλθει ως πληρεξούσιος του αδελφού του, Γενικού Επιτρόπου της Αρχής (...). Ήτο ποτέ δυνατόν ν' ανεχθούν τον γέροντα Καρατζάν που δεν είχε άλλο ενεργητικόν εις το παρελθόν του παρά την ηγεμονίαν εις την Βλαχίαν και που διά να βοηθήση με την παρουσίαν του τον αγώνα, εξητούσε να τον ανακηρύξουν ηγεμόνα;

Απήνητησαν λοιπόν εις τον Κωστάκη Καρατζάν ότι δεν ήτο δυνατόν να σκεφθούν τώρα περί τοιούτων ζητημάτων και του έδωσαν να εννοήση ότι είχαν ανάγκη πολεμοφοδίων διά την πολιορκίαν. Το πλοίον του Καρατζά ήτο γεμάτο.

Αλλ' ο νεαρός Φαναριώτης (Σ.τ.Σ.: το μήλο κάτω απ' τη μηλιά...) δεν είχε φέρει τα βοηθήματα παρά διά να τα μεταχειρισθή διά την προπαγάνδα της ηγεμονίας της Ελλάδος(...). Έφυγε λοιπόν θυμωμένος από το Νεόκαστρο, χωρίς να δώση ούτε ένα φυσίγγιον εις τους πολιορκούντας το Φρούριον και επήγε εις την Καλαμάταν...». Μα ας αφήσουμε τον ασήμαντο Καρατζά κι ας έρθουμε στον επικίντυνο Μαυροκορδάτο. Ψώφαε κι αυτός να ξεπουλήσει τον Μωριά, όχι όμως στον Σουλτάνο αυτός, μα στην Αγγλία... Και μόνο το γεγονός ότι δεν μπόρεσε να παραλύσει* την επανάσταση, δείχνει το πόσο αντρειωμένο ήταν το '21. «Υπήρξεν ο ολέθριος της Ελλάδος δαίμων απ' αρχής μέ-

* «...Εβοήθησεν διά της συμμαχίας του μετά των προεστών εις την κατάλυσην της εξουσίας του Υψηλάντου... Επομένως τίποτε άλλο δεν κατώρθωσεν παρά μόνον να καταστήση αδύνατον την συγκρότησιν αληθινής κυβερνήσεως καθ' όλην την Επανάστασιν» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος», σελ. 576).

χρη τέλους*. Ήκουεν – λέγει ο Φιλήμων –, έβλεπεν, εστάθμισεν, ηδύ και μελίχιον προσλαλών τοις πάσι και περί πάντων. Η προσηνης και αβρά αυτή πολιτική δεν ήτο βεβαίως η κατάλληλος να προσελκύση την συμπάθειαν των κλεφτών και την υπόληψιν του Κολοκοτρώνη υπό την γλυκά μειδιάσαν μεσιτικήν (σ. δική μου: ίσως «μεσσιακήν» θα είναι στο πρωτότυπο) εκείνην μορφήν ωσφραίνοντο ούτοι την φαναριωτικήν πανουργίαν. Το φ ρ ά κ ο απ' ετέρου και τα δίοπτρα καθίστων αυτόν γελοίον εις τα όμματα των τέκνων αυτών της φύσεως...». ** Πράγματι, διαβολικώτεροι άνθρωποι απ' αυτόν και τον Ιγνάτιο δεν είχαν «εισδύσει» στο '21. Ο μεγαλύτερος μηχανογράφος (ο Φουσέ) θα χωρίαζε μπρος σ' αυτούς τους τσαρλατάνους...

Αυτός λοιπόν, ο Αρχηγός του Αγγλόφιλου κόμματος – εν πλήρει πολέμω – κρατώντας στα χέρια του τη φαναριώτικη χουλιάρια της ίντριγκας, ανακάτευε με δαύτη αγωνιστές, κοτζαμπάσηδες, νοικοκυραίους και λαουτζίκο. Κείνον τον καιρό, τ' αφεντικά του οι Εγγλέζοι ονειρεύονταν να χάσουνε σε μια από τις τόσες αποικίες της Αυτοκρατορίας τους, τον Μωριά και την Κρήτη. Μαζί με τα Ιόνια νησιά και τη Μάλτα, που κιόλας την κράταγαν, θα στήνανε ένα καινούριο κράτος κάτω από το στέμμα του βασιλιά τους – κάστρο άπαρτο στη Μεσόγειο, τη θάλασσα απ' όπου περνάει ο δρόμος για τις Ινδίες. Σε τούτο τ' όνειρο, που δεν ήταν βέβαια ελληνικό, δούλευε κι αυτός. Ο νους του κι ο

* Δ. Βερναρδάκης – καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. «Νέα Ημέρα» της Τεργέστης, 1874. «Επιστολμαία Βιβλιοκρισία» (Ν. Δραγούμη, «Ιστορικά αναμνήσεις», έκδ. Γ', σελ. 325.)

** Κ. Μένδελσον Βαρθόλδη, σελ. 376.

στοχασμός του ήταν το πώς θα γίνει ο Μωριάς εγγλέζικο προτεκτοράτο κι η εξοχότητά του προίγκηπας σε δαύτο.*

Εδώ όμως, στο «λεύτερο» – ύστερα – βασίλειο, οι Φαναριώτες δεν βρήκαν ανθόσπαρτο τον δρόμο. Η Βαυαρική ακρίδα με, στην κορυφή, έναν «καθυστερημένο» βασιλέα, δεν πολύ τούς παραμέριζαν, ν' αλωνίζουν όπως πρώτα. Οι κυβερνήσεις δεν, όπως πριν, αυτοδιορίζονταν, αλλά τις «διόριζε» ο Βασιλέας – δηλαδή η Αμαλία και οι πρέσβεις!... Παράλληλα, οι μεγαλοκαπεταναίοι της επανάστασης, κι οι τόποι (Γρίβας, Κριεζώτης, Μάνη, Ναύπλιο κι άλλοι πολλοί) ύψωναν κάθε τόσο μπαϊράκια. Σύγκαυρα, και το ψωμί ήταν γκίπικο και δεν έφτανε για όλους. Ξαναληστεύονταν και ξαναπείναε ο λαός, οι μαρουτοκαπνισμένοι αγωνιστές ψωμοζητιάνευαν στα σπίτια. Και οι «νεήλυδες» (Φαναριώτες και λοιποί) ήσαν γραμμένοι στο κατάστιχο του διαόλου... Είδαμε πριν, τι πρόγκα πήρανε απ' τον λαό και την εθνοσυνέλευση και πήραν οι πιο πολλοί των ομματιών τους...

Μα, έμνεσκε ο Μαυροκορδάτος και το σινάφι του, έμνεσκε ο Κωλέττης κι οι «οπαδοί» του. ΚΑΤΙ έπρεπε να γίνει, για να ο λαός χάσει όσα δεν είχε χάσει, από τ' αυγά. Δεν ήταν ζωή, αυτοί που παίξανε τους Σουλτάνους και τον Αλή πασά στα δάχτυλά τους, ο ένας που σκάρωσε τη Συνθήκη του Κάρλοβιτς, κι ο άλλος που χρηματίσει είχε του Τεπελενλή «εξ απορρήτων», δεν ήταν ζωή, να «κατατριβονται» με μιας καταπιάς εθνάριο – όλο τσαρούχια. Ένα βασίλειο

* Σπυρομήλιος, «Απομνημονεύματα της δευτέρας πολιορκίας του Μεσολογγίου», σελ. 113-114.

φτωχό, με όρια που δεν ξεπέρναγαν σε έκταση το εμβαδόν ενός μεγάλου τσιφλικιού της Ρουμανίας, ή του νησιού που είχε τάξει στον Σάντσο Πάντσο ο Δον Κιχώτης!... Οι «Ηγεμονίες», η ΠΟΛΗ, το Βυζάντιο, να οι μεγάλες τους κουτάλες...²³ Θολά νερά, κουτόχορτο, κουδιά (για τον λαό) παρουσία... Κι ό,τι αρπάξουμε!... Ο «μαρμαρωμένος», η «Σημαία του Σταυρού», τα «τηγανόψαρα»!... Αγυρτεία, συν καπηλεία συν συμφέροντα. Ήταν που και το Οθωνικό καρβέλι ήταν στραβό· κάθισε κι ο Κωλέττης πάνω του και απόγινε.²⁴

Αυτό λοιπόν το ΚΑΤΙ εφευρέθηκε. Στην προσπάθειά του να τραβήξει τον ελληνικό λαό από τη μύτη του και – μαζί – να περισώσει τους «ετερόχθονας» κύλησαν πολλοί μαζί, μες στη Βουλή (Ιανουάριος 1844) τον δυναμίτη:

«Η Ελλάς εκ της γεωγραφικής της θέσεως είναι το κέντρον της Ευρώπης, με την δεξιάν της πιάνει τας χείρας της Δύσεως και με την αριστεράν της τας χείρας της Ανατολής και τας συνδέει», «Εν τω πνεύματι της μεγάλης ταύτης ιδέας» κλπ.

Και γράφει ο Κ. Θ. Δημαράς στο «Βήμα» τής 9.1.70:

«...Μέσα σε ένα δεκαπενθήμερο, τρεις τουλάχιστον αθηναϊκές εφημερίδες αναδημοσίευσαν (=του Κωλέττη) ολόκληρη την αγόρευση· η μία κατόρθωσε να τον βάλει την επομένη της ημέρας οπου ελέχθηκε, οι άλλες λίγο αργότερα, κρατώντας έτσι ζωντανή επί ημέρες την περιέργεια του κοινού γύρω στο μεγάλο θέμα. Και πάλι, ολίγες εβδομάδες αργότερα, ο Αλέξανδρος Σούτσος, ευαίσθητος δέκτης των

ρευμάτων της στιγμής, μπαίνει μέσα στην υπόθεση με ζωηρότητα και αποτελεσματικά: πρέπει να θεωρούμε ότι ακόμη εκείνα τα χρόνια τα μονόφυλλα είτε τα φυλλάδια των ποιητών προσέφεραν μια αμεσότητα επικοινωνίας με το κοινό ίση με εκείνην την οποία προσφέρει σήμερα ο ημερήσιος τύπος· κι ακόμη ας μην ξεχνούμε, σε έναν πολιτισμό ακόμη έντονα ακουστικό, τη σημασία την οποία έπαιρνε για τη διάδοση των ιδεών και των συναισθημάτων ο έμμετρος λόγος».

Για το «κεχηνός του ρυθμού» ο Σούτσος μεταθέτει κατά μίαν ημέρα τα πράγματα και απευθυνόμενος στον Κωλέττη γράφει: «ανεδείχθης την δεκάτην πέμπτην Ιανουαρίου / υψηλός ως μία στήλη του Διός του Ολυμπίου». Συνεχίζοντας παραφράζει σε στίχους την αγόρευση χαρακτηριστικό είναι ότι δεν γίνεται λόγος για Μεγάλη Ιδέα: ο όρος δεν έχει ακόμη αποκτήσει την αυτονομία του. «Η Ελλάς εν μέσω κείται της Ευρώπης και Ασίας / γέφυρα της αενάου των εθνών οδοιπορίας... / Με την πτώσιν της τα φώτα εις την Δύσιν είχε χύσει / με την όρθωσίν της θέλει την Ανατολήν φωτίσει».

«Εμπνευστής της Μεγάλης Ιδέας ήταν το Γαλλικό κόμμα με αρχηγό τον Κωλέττη» (Μ.Μ. Παπαϊωάννου στην Εισαγωγή του στου Γιάννη Κορδάτου τις «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού Κινήματος», σελ. κα').

Αλλ' ας δούμε τι γράφει στην «Έξωσι του Όθωνα» στο με τον τίτλο «Η Μεγάλη Ιδέα» κεφάλαιό του ο Δ. Φωτιάδης:

«Γύρω από τη Μεγάλη Ιδέα, που προφήτης της στάθη-

κε ο Κωλέττης, υπάρχουνε βέβαια στραβές γνώμες. Κάμποσοι νομίζουν πως όλοι οι Έλληνες ίσαμε χτες ζούσαν και τρέφονταν μ' αυτήν και μονάχα τούτα τα τελευταία χρόνια βρέθηκαν άνθρωποι να την απαρνηθούν. Κι όμως όχι. Η Μεγάλη Ιδέα, όπως την παρουσίασε στο έθνος ο Κωλέττης, με ιεροφάντες τον Όθωνα και την Αμαλία, όχι μονάχα χτυπήθηκε τότες από τους μυαλωμένους ανθρώπους του τόπου μας, παρά κι απ' όλους τους ιστορικούς μας που έχουν ένα όνομα, χωρίς καμιά σκεδόν εξαιρέση».

Αν το ζήτημα είχε μπει με τούτον εδώ τον τρόπο – απελευθέρωση των σκλαβωμένων αδερφιών μας – ποιος μπορούσε τάχα νάχει αντίρρηση; Καθήκον υπέρτατο στεκόταν το μικρό κράτος, που στήσαμε με τόσες θυσίες, να ετοιμαστεί για μια τέτοια αποστολή. Κάθε αντίθετη θέση θάτανε άρνηση όλων των ιδανικών που εκπροσωπούσε η επανάσταση του Εικοσιένα.

Μπήκε όμως έτσι το ζήτημα από τον Κωλέττη; Κάθε άλλο. Το παρουσίασε, αντίθετα, αντιρεαλιστικά, ανεδαφικά κι αντιστορικά. Γύρευε... ν' αναστηθεί το Βυζάντιο! Και τώρα σε ρωτώ, εσένα τον πατριώτη Έλληνα: Μπορούσε να βρεθεί πιο δημοκοπικό σύνθημα απ' αυτό; Το μόνο που θα κατάφερνε θάταν ν' αποκοιμίζει το έθνος, τρέφοντάς το με ψεύτικες προσδοκίες και ελπίδες.

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία ήταν το δημιούργημα μιας δοσμένης ιστορικής στιγμής. Οι συνθήκες που τη φέρανε στη ζωή δεν υπήρχαν πια, παρά μονάχα μέσα στις σελίδες της Ιστορίας. Συνειδητή λοιπόν απάτη η προβολή του οράματος να την ξαναστήσουμε στα πόδια της. Είταν το ίδιο ωσάν να γυρεύαμε ν' αναστηθεί η αρχαία Ελλάδα.

Ο Κωλέττης δεν είχε τάχατες καταλάβει την τόσο απλή

ιστορική αυτή αλήθεια; Η δημοκοπία όμως για τους πολιτικάντηδες είναι πάντα ο εύκολος δρόμος. Όλα τ' άλλα χρειάζονται δουλειά. Η Μεγάλη Ιδέα, όπως την παρουσίαζε, δεν είχε ανάγκη από τίποτα! Η οργάνωση του κράτους, το μοίρασμα της γης στους αγρότες, οι δρόμοι, η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του τόπου λογαριάζονταν από τον Κωλέττη για μικροπράματα, ανάξια να μας απασχολούν. Το Α και το Ω των σκέψεών μας έπρεπε νάταν η Μεγάλη Ιδέα. Αυτή αυτόματα θάλυνε... όλα τα προβλήματα του έθνους!

Η εφημερίδα «Αιώνας» σε μελέτη που δημοσίεψε με τον τίτλο «Μεγάλη Ιδέα» σε τρεις συνέχειες – 10, 13, 17 του Σεπτεμβρη 1847 – ονόμαζε «όφιν φαρμακερόν έρποντα εις τα σπλάγγνα της Ελλάδος» τη Μεγάλη Ιδέα του Κωλέττη. «Δεν ήτο α γ υ ρ τ ε ί α ήτο π ρ ο δ ο σ ί α» λέει. «Απλούν πρόσχημα καλύπτον υπό εξωτερικήν εθνικήν χροϊάν την εσωτερικήν ουσίαν, ήτις ην ο Ουνισμός και ο Λατινισμός εν Ανατολή». Στην τέτοια άποψη του «Αιώνα» δίνει κάποια αληθοφάνεια η θερμή υποστήριξη της Μεγάλης Ιδέας από τον Όθωνα και την Αμαλία. Εμείς όμως δεν θα την αποδεχτούμε. Δεν μας χρειάζεται η προδοσία. Μας φτάνει η αγυρτεία.

Ας δούμε τώρα τι λένε για τη Μεγάλη Ιδέα κι αυτοί ακόμα οι πιο συντηρητικοί ιστορικοί του τόπου μας.

Ο Καρολίδης γράφει: «Η Μεγάλη Ιδέα και καθ' ον αβαθή τρόπον αντελαμβάνετο της εννοίας αυτής ο Κωλέττης ην αυτώ μάλλον τρόπος και όργανον πολιτικής εσωτερικής ή σκοπός λελογισμένος και πεφωτισμένος της όλης του ανδρός πολιτείας».

Ο Κυριακίδης: «Το σφαλερόν δε τούτο σημείον της του Κωλέττου πολιτικής κατάδηλον γίνεται εξ απάσης αυτού της διοικήσεως. Πάντα τα του Ελληνικού Βασιλείου εισί πρόσκαιρα κατ' αυτόν· πάντα τα εσωτερικά ζητήματα μικρά και δευτερεύοντα· το εμπόριον και η βιομηχανία ουδαμώς απασχολούσι τας σκέψεις και την διάνοιάν του· περί συγκοινωνίας, περί διαχαράξεως οδών, ουδέ σκέπτεται, διότι μίαν και μόνην διανοείται να διαχαράξη οδόν, την προς την Θεσσαλονίκην και την Κωνσταντινούπολιν· περί ληστείας ουδέ μεριμνά, διότι οι λησταί είναι οι μέλλοντες στρατιώται του, άνευ κυβερνητικής δαπάνης γυμναζόμενοι εις τα όρη της Ελλάδος. (...) Εκράτει την σημαίαν της μεγάλης ιδέας και έσυρεν όπισθεν αυτού το έθνος».

Ο Κρέμος: «Η φατρία αύτη εθεώρη εαυτήν ως φιλελευθέραν μερίδα του ελληνικού λαού, ήτις ως γνώμονα της πολιτείας αυτής είχε την “μεγάλην ιδέαν”, ης εν τω ονόματι εδημοκόπουν και των πάντων κατετόλμων. Τα ιερά ονόματα: Αγία Σοφία, Κωνσταντινούπολις, ελευθερία, ελληνισμός και τα τοιαύτα απέβησαν τετριμμένα ρήματα ουδεμίαν πλέον αίσθησιν κινούντα, μάλλον δε αγανάκτησιν εφ' όσον εχρησίμευον προς ιδίους σκοπούς».

Κι ο Δραγούμης: «Αλλ' επειδή η κατά της εξουσίας δυσσάρεσκα, αναφλεγόμενη αναφανδόν και υπό ξένων, ήτο γενική, η δε κυβέρνησις εφοβείτο μη αναφυώσι γενικώτεροι ταραχαί, υπεκινήθη η μεγάλη ιδέα, όπως ηλεκτρισθή ο λαός και αντιπερισπώμενος μετατρέψη την προσοχήν από του εσωτερικού εις το εξωτερικόν μεγαλείον της πατρίδος».

Καθώς βλέπεις, κι οι πιο συντηρητικοί ιστορικοί μας παραδέχονται πως η Μεγάλη Ιδέα του Κωλέττη και του 'Οθωνα (γενετήσια... αποβολή των Φαναριώτων) ήταν μια απάτη. Και για να πεισθείς ολότελα γι' αυτό, άκου τι γράφει κι αυτός ακόμα ο Σκανδάμης:

«Υπήρχεν όμως και ένας άλλος λόγος, ο οποίος τον ημπόδιζε να προβή και εις την ελαχίστην έστω απόπειραν μεγαλοϊδεατικής εξορμήσεως. Ο λόγος, τον οποίον είχε δώσει εγγράφως εις τον Γκιζώ, ότι θα απείχε πάσης εχθρικής ενεργείας εναντίον της Τουρκίας. Είναι πράγματι εξαιρετικώς ενδιαφέρουσαι αι επιστολαί αι ανταλλαγείσαι μεταξύ Κωλέττη και Γκιζώ, το περιεχόμενον των οποίων είναι όντως αποκαρδιωτικόν, διότι καταρρίπτεται το προσωπίον του μεγαλοϊδεατισμού, το οποίον τόσον επιδεικτικώς έφευρεν ο Κωλέττης, αποβλέπων μόνον και μόνον εις το πολιτικόν του συμφέρον».

Εκείνη την εποχή η πολιτική της Γαλλίας στη Μεσόγειο είχε αξιωματά της την ακεραιότητα της Τουρκίας. Κι αυτό όχι μονάχα τόξερε ο Κωλέττης, μα πήρε και γραφτές μυστικές υποχρεώσεις να συμμορφωθεί πιστά στην επιθυμία της Γαλλίας, που τυφλό της όργανο ήταν στην Ελλάδα. Κι όμως, ο αδίσταχτος αυτός άνθρωπος κοροίδευε το έθνος ανεμίζοντας το Μπαϊράκι της Μεγάλης Ιδέας. Με κάτι τέτοιους υπερπατριώτες χρειάζεται, καθώς βλέπεις, να κουμπωνόμαστε όταν μιλάνε...

Και για να μπει καλύτερα στο νόημα, θα σου μνημονέψω τι σόι ανθρώπους μεταχειρίστηκε ο Κωλέττης για τη Μεγάλη Ιδέα του. Έβαλε τον Στέφανο Βαλλιάνο να «ιδρύ-

ση Αδελφότητα σκοπούσαν την πραγμάτωσιν της Μεγάλης Ιδέας» κλπ.

Ίσως – έτσι – αναγνώστη μου, παρεξηγώντας την (προς τα προ, συν και μετά το '21) εναντίωσή μου στα καμώματα της «αναποδικής» Ιστοριογραφίας των λογίων μας και των (επί του '21) σοβαροφανών από καθέδρας «δεκάρικων» των Ακαδημαϊκών, των Πανεπιστημιακών Προφασσώρων και λοιπών Μεγαλοσχημών, νομίζεις ότι η ταπεινότητά μου αντιτίθεται στη Μεγάλη Ιδέα – σαν ιδέα. Μην, παρακαλώ, το πιστέψεις. Το '21 δεν ήταν καμιά υπόθεση μελό, για να την κάνουν... απαρέμφατα οι σημερινοί αγορητάδες. Ήταν μια άγρια ανθρωποταραχή, όλη «φυτίλι» και μπαρούτια... Η Μεγάλη Ιδέα, ως ιδέα, δεν είναι το τσαμπούνισμα εκείνο του Κωλέττη. Η Μεγάλη Ιδέα είναι το αμύνεσθαι ενάντια στον σκοταδισμό και τη δουλεία. «...Θέλω να πολεμήσω, τουλάχιστον με λόγια και αν ευτυχίσω και με έργα όλους όσους καταπολεμούν τη σκέψη... Θα ξεσηκώσω, αν μπορέσω και τις πέτρες ακόμα ενάντια στους τυράννους της γης...». * Ναι, η Μεγάλη Ιδέα: από τον Μαραθώνα έως την Πίνδο. Και, είτε νίκησε, είτε ηττήθηκε, δεν χάθηκε. Στα δυο όμως (το '21 και την Πίνδο)... τον μειδίασαν, τον ενέπαιξαν τον ελληνικό λαό, οι «μπεξαχτάδες»... Τα αστραποβολήματά του, οι εκατόμβες του και οι νίκες του, εξαργυρώθηκαν από τα κατεστημένα των καιρών τους. Οι πριν πλούσιοι έγιναν πλουσιώτεροι και οι φτωχοί φτωχίγχανε πιο ακόμα.

* Μπάυρον, στον «Δον Ζουάν» του. Βλέπε «Ο Ντάντε και η Βυζαντινή Ιταλία», του Ανδρέα Μαρκέτου, σελ. 369.

Μετά, μας ήρθε ο Όθωνας,* με τη Βαυαρική Αντιβασιλεία. Το '21 είχε αποτύχει... Η κρατική γραφειοκρατία κι η καθαρεύουσα σφίχτηκε στο λαμό του έθνους σαν χταπόδι. Ακολούθησεν ο Βενιζέλος (α-να-θε-ω-ρη-τι-κή!), ο Κονδύλης και ο Πάγκαλος και συνέχεια ο Μεταξάς και δώστου νάχει... Και τέλος ήρθε και η 2η απελευθέρωση από τους ναζί, και τα παιδιά γύρισαν πίσω:

«Όταν γυρίσαμε λαός πολύς ήταν μαζεμένος κάτω απ' τα μπαλκόνια... / Λαέ της πείνας, λαέ του μισού φράγκου, δυνατέ λαέ, κουρελή, που γύριζες από μάχη / τρελλαινόμαι να βλέπω τα γυμνά μπράτσα σου τα κοκκαλιάρικα, τα δίκαια, τα νικηφόρα. / Εσχίσθη το παραπέτασμα “κάτω οι δωσίλογοι, κάτω τα σκυλιά» / οι φωνές γίνονται πουλιά, έρχεται ο χειμώνας φεύγουν τα πουλιά / ερημώνεται ο τόπος, ακόμα κυβερνούν οι δωσίλογοι»

(Από τις «Θυσίες» του Δημ. Παπαδίτσα).

Τι απ' το '21 είχ' απομείνει; Ούλα τα πριν, και ένα ακόμα παραπάνω: Ο δημόσιος υπάλληλος (μια Κατοχή κι αυτή – πλην μόνιμη) μεταχειρίστηκε τον Νόμο σαν στυλιάρη. Πίσω και από τον τελευταίο δημόσιο γραμματισμο-κολλητή στέκονταν «σύνοφρος» η χωροφυλακή, το ιππικό,

* «...Τα “εθνικά κτήματα”, τούρκακι πριν από την Επανάσταση του '21, αντί να μοιραστούν αμέσως ύστερα από την απελευθέρωση στους αγωνιστές και στους αγρότες, ή αρπάχτηκαν από τους δυνατούς, ή χρησιμοποιήθηκαν από τον Όθωνα και την αυλή του για να δημιουργηθεί μια κάστα δυνατών, στήριγμα του θρόνου» (Μ. Μ. Παπαϊωάννου, εισαγωγή στον Κορδάτο ό.π., σελ. κθ').

το πεζικό, το πυροβολικό και – αργότερα – η αεροπορία και τα τάγματα. Αν σ' αυτόν προσθέσετε και τον ζυγό της «καθαρολογίας» στη γραφή (σωστό στραμπούληγμα της γλώσσας μας) και την «κατεστημένη» πλαστογράφηση κάθε ιδανικού απ' τους λογίους, στον καταδυναστευμένο λαό άλλο δεν έμενε παρά μόνο η επανάσταση...

Το δε συμπέρασμα;

Το ελεεινό «κατεστημένο» – υπόθεση παλιότερη και από την Πυραμίδα του Χέοπα.

Από τη μέρα που ένας άνθρωπος ξεστόμισε ότι «αυτός είναι δικό μου», από τη στιγμή εκείνη γεννήθηκε η βία και το ψέμμα.

Και στη μεν βία μπορείς να αντιτάξεις συμμαν άλλη, τη δική σου, μα μπρος στο ψέμμα στέκεσαι καταευχαριστημένος και ηλίθιος «εκατονταπενηντάχρονος» και μάπας...

Τον Τούρκο τον τσακίσαμε, αλλά οι δουλείες μείναν ίδιες:

Η Μεγάλη Ιδέα όσο κράτησε σαν «καταρράκτης» των ματιών μας. Η Εκκλησία όσο μπόρεσε να μας κρατάει μες στα σκοτάδια. Η Παιδευτική ηγεσία όσο πρόφτασε να μας μεταβάλει σε φωνόγραφους. Το «κρυφό σχολειό» έγινε Πανεπιστήμιο όπου οι Προφασσοροί βγάζουν μάτια. Δοξαπατρήδες, Κυριελέηδες και σταυροκόποι υψώνουν ικέτικα μάτια προς τον Κύριον – είδος τι: άνω σχώμεντας καρδιάς!... Παιδιά όντας, είδα με τα μάτια μου τον Βασιλιά να κατασπάζεται το Ιερόν Ευαγγέλιο, είδα Δεσπότη να ποιεί – εν κατανύξει – τον σταυρό του...

Παιδιά, τέλειωσα. – Κλείνω την αυλαία. Ταπεινό το

βιβλίο μου – λαουτζίδικο. Πού οι χρυσόδετες «Τριλογίες»* του κ. Κ. Τσάτσου και οι πολύτομοι φιλοσοφικοί Νιαγάρες του κ. Γρ. Κασσιμάτη.

Μικρό, σαν 'να κοχύλι του γιαλού, που αν στ' αφτί σου το ζυγώσεις, θ' ακουρμαστείς μέσα του όλην τη βουή του '21. Θ' ακούσεις εκεί τ' αλογοπέταλα και τη βροντώδικη ιαχή του Κολοκοτρώνη («'Ιτε παιδιάς Ελλήνων!...»), τα φτερωτά θούρια του Ρήγα του Βελεστινλή. («'Ως πότε παλληκάρια!...»). Ακόμα και του Βλαδιμηρέσκου τους στεναγμούς, όταν μπαμπέσικα τον σφάζανε σε κείνη τη «χωσιά» – στο Τυργοβίσι. Θ' ακούσεις τους χτύπους της καρδιάς τουνού του έθνους – καρδιάς που (παρά τους «απτικίζοντας», τον 6ο στόλο και τα θαύματα της Μεγαλόχαρης) δεν έπαψε να πάλλει από τρεις χιλιάδες χρόνια...

Κι άστους αυτούς. 'Ασ' τον Παπαρηγόπουλο να ψεύδεται, άστους τους «μεγαλάνδριστές» του Καποδίστρια. Αυτοί, εξ ... αμοιβαιότητος υπολήψεων, αλληλοαγνοούνται με το έθνος...

Μόνον ότι εγώ έχω τώρα... τύψεις συνειδήσεως! Τους στάθηκα αγάριστος – αυτών τών πλούσια τα ελέη τους θρεψάντων με, των γαλάντηδων αυτών αρχιτρικλίνων μου – και βάλε... Με τάζαν, με πότιζαν, με χόρταιναν και πέρναγα χαρισάμενη τη ζωή μου... Τώρα, του Παπαπαπίλα, του φίλου μου, τα κόκκαλα θα τρίζουν διαβάζοντάς μου το βιβλίο: Α χ ά ρ ι σ τ ε!... Ον σ' έθρεψαν με μάννα, εκίνησες την πτέρναν κατά των ευεργέτων!... Αυτών άνευ, θάχες πεθάνει από την πείνα, φουκαρά μου.

* Τώρα έχουμε τη Μεγάβιβλό του, «Δημοσθένης» = από γλέντι σε γλέντι! Ο επιθυμών να την περάσει καμμά ωρίτσα κοτσάνι, ας διαβάσει την «Ακρόπολι» τής 8.8.71, σελ. 8.

Πράγματι, μια μέρα μη έχοντας τι πράξει, κι εκ τούτου πλήττοντας βαριά, του (στα καλά καθώντας του) άρχισα του φίλου μου παπά ένα... κατά των αμαρτωλών υβρεολόγιο!... Τους έτσι... τους αλλιώς!... τους πήξους και τους δειξους!...

Κι αυτός δε μίλαε. Δε μίλαε ο παχουλούτσικος φίλος μου παπάς, με το σαν του Μεφιστόφеле γενάκι...

Ύστερα (πρώτα φτερινισθέντας – κατά σύμπτωση) μου λέει. Μου κάνει με μιαν αθυμία που αδύνατο να της ξεχάσω την ευγένεια: «Γιαννάκη μου, μην τους πολυκακολογούμε τους κακόμοιρους, γιατί χάρις σ' αυτούς τρώμε και εμείς οι παπάδες σας ψωμάκι – από το δίκαιο τι να φας; θα πεθάινουμε της πείνας»!...

Τώρα, με «τύπτει» η συνείδηση... Σκέβουμαι το «ον σ' έθρεψαν με μάννα». Χάρις σ' αυτούς, τους εν Ιστοριογραφία αμαρτωλούς (= τους «21 πανηγυρίτες» προφεσοφόρους), είχα κι εγώ τον «θυμηδικόν» μου επιούσιον, το της ψευματογραφίας τους Ολύμπιο νέκταρ. Από τον Δημήτρη Φωτιάδη, τι να φας; Τι να, από τον Κορδάτο, κολατσίσσεις; Θα πέθανα της πείνας...

Τέλος

Χαλκίδα 1971
με ξαναεπεξεργασία του, το 1975

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οι «ίδιοι» άνθρωποι, την ίδια διαγωγή έδειξαν, μπρος σε ίδια περίπτωση – τον δ ο υ λ ω μ έ ν ο ελληνικό λαό από τους Γερμανούς κατακτητές του. Ο Ξεν. Λευκοπαρίδης, κριτικός του θαυμάσιου Κατοχικού Ημερολογίου (σελ. 458) υπό τον τίτλο «Χρόνια Κατοχής – Μαρτυρίες Ημερολογίου», του κ. Χρ. Χρησιτίδη, να, τι γράφει για τις κατοχικές εμπειρίες του συγγραφέα:

«Οι κατοχικοί πρωθυπουργοί και υπουργοί δε βρίσκουν κανένα έλεος στα μάτια του. Σχεδόν εξ ίσου αυστηρή είναι η κρίση του για τις απόδημες ελεύθερες κυβερνήσεις. Οι πολιτικοί ηγέτες και διανοούμενοι, εκτός από σπάνιες εξαιρέσεις, προκαλούν την αγανάκτηση και τον σαρκασμό του. Το ίδιο και οι περισσότεροι θρησκευτικοί αρχηγοί» (εφημ. «Το Βήμα», 18.7.71).

2. Διασποράς, έως να (με την απελευθέρωση) πρώτα στρωθεί η τραπέζα... Οι πλείστοι απ' αυτούς κατάφτασαν με τους «πανηγυρικούς» στις κωλότοσπές τους. Για να καθέξουν τα σφάτσια... Για να (εμάς τους υπανάπτυχτους) μας διδάξουν «τρωπική» καθαρεύουσα... Μαζί τους, κατάφτασαν οι Φαναριώτες και άλλοι «ετερόχθονες» για την... πατριωτική (όλων αντάμα) συνειστίαση:

«...Οι “ετερόχθονες” (ένα είδος αυλικής αριστοκρατίας, συνήθως Βαυαροί και οι Φαναριώτες), η αριστοκρατία του αίματος που ασκούσε κατ' επάγγελμα την πολιτική από τον καιρό των σουλτάνων και των ηγεμόνων της Βλαχίας και της Μολδαβίας, επιδέξιοι, όπως ήταν, και με γνώσεις της “δουλειάς”, άρπαξαν αμέσως θέσεις και μισθούς από τον προϋπολογισμό, ενώ οι “αυτόχθονες”, οι άνθρωποι που έκαναν την επανάσταση και αλώνισαν, με το σπαθί στο χέρι Μοριά, Ρού-

μέλη και θάλασσες, αγράμματοι στην πλειοψηφία τους και απλοϊκοί, αλλά με περισσότερη γνώση από τους επιτήδειους Φαναριώτες, παραγκωνίστηκαν από το βαυαροκίνητο καθεστώς, αν δεν κυνηγήθηκαν σαν ληστές για να αναγκαστούν να υποταγούν. Έτσι στη νέα πρωτεύουσα επέπλευσαν εκείνοι που φόραγαν τα φράγκικα, και τα ματογυάλια...» (Περιοδικό «Γυναίκα», τ. 559, σελ. 49, Ιούνιος 1971).

Και πάλι εδώ τίθεται το ζήτημα (όπως θα δούμε παρακάτω)... των κερασιών με τις ουρές των: Σχεδόν σύζυλο το σύνολο των – εν λογοτεχνία– μεγαλόσχημων συναδέλφων μου, ενώ (διόλου εκλεκτικοί αναμετάξυ τους) αλληλοτρώνονται (σαν τα δυο εκείνα λιοντάρια του Μυγχαούζεν...) για τα βραβεία και τα παράσημα, προκειμένου για το περί το '21 σινάφι τους = των «Διδάχων – λέει – του Γένους» (Κοραήδων, Βάμβων, Γαζήδων και λοιπών οικτρών της εποχής καλαμαράδων) σε περιοδικά, σ' εφημερίδες, σε ραδιόφωνα, σε αίθουσες διαλέξεων και σε κέντρα, συνέρχονται «επί το αυτό»... για να νηστέψουν εν τω μνησθήναι τους = αυτών των «τηλανυών», μασώντας και τα αιώνιά τους βλήτα. Νηστεύουν οι άνθρωποι, την αλήθεια... Όλοι οι λαοί ξέρουν την Ιστορία τους, και μεις (την ωραιότερη) τη δικιά μας, την αγνοούμε!... Κι αυτό το οφείλουμε σ' αυτούς τους «θεελάγιους» των ψεμμάτων... Τους σαν τους Θηβαίτες «νηστοκόρακες» που τρώγανε τις ψείρες τους, ν' αγιάσουν!... Οι «θεουσάνοι» μας – ποτέ– θα, μεταξύ των μεγάλων αναχωρητών, τους κατατάξουν. Και στο Ημερολόγιο (και δη... το παλαιό) στην ημερομηνία 29 Αυγούστου, θα διαβάζουμε: «Ι ω ά νου του νηστευτού, συν τοις εν ψειροφαγία αθλήσασσι Έλλησι λογοτέχναις...». Όσο για τους διαβόητους «Διδάχους του Έθνους», θα τα πούμε παρακάτω. Πλην του ΜΕΓΑΛΟΥ Φεραίου, όλοι αυτοί – οι «ελληνικουρατζήδες» γραικύλοι, στάθηκαν κατώτεροι τούτου του περήφανου λαού και μερικοί (όπως εκείνος ο ταριχευμένος Κοραής) ανάξιοι της πατρίδας.

3. Για τον ρωμαϊκόν όγλο του Βυζάντιου, ακόμα και στις παραμονές της άλωσής του, η λέξη «Έλληνες» ήταν μισητή. Σήμαινε γι' αυτόν, ειδωλολάτρες. Όταν δε, από τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο, επιχειρήθηκε το «Ρωμαίοι» ν' αντικατασταθεί με το «Έλληνες», δεν φαίνεται να του σταδιοδρόμησε η πρόθεση (κι ας έχει ενάντια γνώμη ο Ζαλοκώστας στο «Κωνσταντίνος Παλαιολόγος» του, σελ. 51). Ο ίδιος,

ως Ρωμαίος Αυτοκράτορας εστέφτηκε με ρωμαϊκά οφρίτσια και επικέττα και με λατινικά επιγράμματα στα λάβαρα και λατινική γραφή στα έγγραφά του. Η ίδια η Βυζαντινή αριστοκρατία τους μάς λέγανε γραικούς, ή περιφρονητικώτερα γραικύλους. (Σχετικά, ιδετε στα λατινικά λεξικά, την καταγωγή και τη σημασία αυτής της λέξης – το «Ρωμιοί» μάς το κόλλησαν αργότερα οι Τούρκοι). Αλλά και ο Μιλέτ μπασί (=ο Πατριάρχης, επί Τουρκοκρατίας) προς Γραικούς αποτεινότανε κάθε που προσαγόρευε το «ποίμιον». «Προς τους ανά την Γραικίαν Ιεράρχας» έγραφε, τις «εγκυκλίους» του στέλνοντάς τους. 'Όξω απ' τον κυρίως Ελλαδικό χώρο (μέχρι τα Γιάννενα) ο όρος 'Έλληνες ή Ελλάδα ήταν άγνωστος. Το ΕΛΛΗΝΕΣ!... μόνο δωκάτου ο Κολοκοτρώνης το βροντοφώναζε κάθε που στο λαό αποτεινόταν. Ο Αγαμέμνονας αυτός του Βαλτετισιού, ποτέ του δεν ξεστόμισε τη λέξη Γραικοί ή Ρωμαίοι.

4. «...Ο Πατριάρχης είχε την εξουσίαν του επί των Ρουμ – Ρωμαίων – με τους οποίους υπενόουν οι Τούρκοι γενικώς τους χριστιανούς της αυτοκρατορίας, συμπεριλαμβανομένων και των Ρουμάνων, των Βουλγάρων, των Σέρβων και των Αλβανών...» (Δ. Κόκκινος, τ. Ι, σελ. 37). Οι ίδιοι οι Πατριάρχες, την ίδια ορολογία (ως εθνική) μεταχειρίζονταν, διαγραπτώς ή διά λόγου, αναφερόμενοι στους Έλληνες: «Το γένος των Ρωμαίων». Το «Έλληνες» ποτέ δεν το ξεστόμισαν... Ο Hampond Atlas της Μεγάλης Αμερικανικής Εγκυκλοπαίδειας, στη σειρά των ιστορικών χαρτών, εξακολουθεί ν' αναφέρει τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία ως «Ανατολικήν Ρωμαϊκήν Αυτοκρατορίαν» και το διάστημα της φράγκικης σ' αυτήν επικράτησης (1204-1261) να του δίνει την προσωνυμία: «Λατινική Αυτοκρατορία».

5. Τώρα θέλετε να μάθετε, τι γίνονταν σ' αυτές τις άτυχες Ηγεμονίες με τον παγαισμό (για να τις ηγεμονεύσουν) αυτοί οι τράγοι; Ακούστε: «Ο ήχος των κωδώνων όστις αντηχεί εις τον αέρα, διαχύνει την χαράν εις τας καρδίας των αυλικών (= του Φαναριώτικου σκυλλολόγιου που έφερνε μαζί του ο καθένας από αυτούς τους αλιτήριους... ηγεμόνες, λέει...) ενώ ρίπτει τον λαόν εις την φρίκην. Εμπορεί τις να χαιρέται, βλέπων τον νέον τούτον ηγεμόνα, όστις παρόμοιος με γύπα έρχεται να ριφθή επάνω εις την νέαν του λειάν;» (Μαρκ Φίλιπ Ζαλλόνου,

«Πραγματεία περί ηγεμόνων Μολδοβλαχίας των εκ Κωνσταντινουπόλεως γνωστών υπό το όνομα Φαναριώται, ή έκθεσις περί της εν Οθωμανική αυτοκρατορία επιρροής αυτών κατά των Ελλήνων», μετάφρασις Β. Βαλτινού, Αθήνα, 1855. Βλ. και Δ. Φωτιάδη, «Καραϊσκάκης», σελ. 112). Ένας άλλος (...φυσιογνωμία κι αυτός του '21!) μέγας διερχομηνέας (1812) και ηγεμόνας της Βλαχίας (1812-1820) τούνομα Ιω. Καρατζάς, εκείνο που είχε κατορθώσει στη Βλαχία ήταν η «αποταμίευσις πολλών εκατομμυρίων» (Δ. Κόκκινος, τ. 3, σελ. 104). Τώρα θέλετε τη... φωτιστική γνώμη του «κορυφαίου» Ιστορικού μας; Ακούστε την: «Συμπεραίνομεν κυρίως ότι ούτοι (και εννοεί τους ηγεμόνες) είχαν την συνειδησιν του Ελληνισμού πολύ ισχυροτέραν από τον κλήρον» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος», σελ. 435). Τώρα, αν οι μεν ή οι δε (=οι Οσποδάροι ή ο κλήρος) είχαν περισσότερο ή λιγότερο ή δεν είχαν ολότελα εθνική (ή άλλη) συνείδηση, το αφήνω στον αναγνώστη να το κρίνει... Και είναι ν' απελπίζεται κανείς με την παπατρεχάλα του κορυφαίου ιστορικού μας, του τόσα προσφέροντος στην εθνική ιστοριολογία.

6. Οποία αιδημοσύνη!... Φαναριώτες και Έλληνες δεν είναι το ίδιο... Δεν είναι το ίδιο ούτε χριστιανοί και Φαναριώτες. Κουτοπονηρότατα μεταχειρίζεται τον ελέφαντα... για ψύλλο, που τάχα ψάχνει να τον βρει μες στ' άχερά του. Δεδομένου ότι στην Πόλη όλοι οι χριστιανοί ήσαν Έλληνες (εκτός από ελάχιστους Αρμένηδες), γιατί μας λέει «χριστιανοί» και δεν λέει «Φαναριώτες»; Μες στις πολλές εκατοντάδες που κατέλαβαν διάφορα αξιώματα, ελαχιστώτατοι ήσαν οι μη Έλληνες (ιδίως Αλβανοί), δεδομένης δε και της των Ιεράρχων παμπληθίας, η Τουρκιά (που χωρίς αυτούς θάχε εκρωσιστεί) κράτησε – ΕΥΤΥΧΩΣ – έως το '21. Φυσικά, αυτό το ΕΥΤΥΧΩΣ το αγνοεί ο Παπαρηγόπουλος πλάι του πέρασε, αλλά ούτε είδηση δεν πήρε...

7. Λέγοντας «Βυζαντινή αριστοκρατία», δεν πρόκειται ότι όλοι οι Φαναριώτες καταγόntonταν από βυζαντινές οικογένειες της άλωσης. Απ' αυτές πολύ λίγες (τέσσαρες) λένε οι ιστορικοί ότι παρέμειναν. Ασφαλώς θάσαν πολύ περισσότερες, μόνον ότι αυτές οι ελάχιστες, όντας τες απ' την ανώτατη τάξη των μεγάλων τιλούχων, προβλήθηκαν στην αλωμένη πρωτεύουσα. Απ' τις φυγούσες άλλες τέτοιες φαμί-

λιες γύριζαν όσο ξανάστρωναν τα πράγματα στην Πόλη. Πέρ' απ' αυτό, εκτός από το ότι στην παρέλευση των αιώνων αυτές οι λιγοστές γίνηκαν (γεννοβολώντας) πολλότατες, και άλλες μεγάλες βυζαντινές οικογένειες από τις επαρχίες της αυτοκρατορίας «πλουσιώτεροι και επισημώτεροι», των Παλαιολόγων, των Κατακουζηνών, των Ασωνών και των Ραλλών, συνέρρεαν κατά καιρούς στην, τώρα, Πόλη των Σουλτάνων... Αι πλέον ονομασται εξ αυτών ήσαν οι «Ροσσέτοι, οι Διπλοβατάτζαι, οι Μαυροκορδάτοι, οι Βλαστοί, οι Σούτσοι, οι Μαυρουδέις, οι Ραμαντάναι» (Λακρουά).

Όλοι τούτοι, μαζευθέντες μετά το 1601 γύρω στο Πατριαρχείο, όπου το Φανάριο... «βυζαντιζαν, επήρνοντο επί καταγωγή και ευγενεία». Γενικώτερα «...οι Φαναριώτες, που είταν να πούμε το αρχοντολόι της Ρωμηοσύνης, έμεναν στην Πόλη κι είταν το δεξι χέρι του Σουλτάνου. Οι κοτζαμπάσηδες, ή όπως αλλοιώς λέγονταν, οι γέροντες ή δημογέροντες και πρόκριτοι και προύχοντες είταν η αγροτική φεουδαρχία. Ο ανώτερος κλήρος (δεσποτάδες, Πατριαρχείο και ηγούμενοι μοναστηριών) είταν πάλι το ένα με τις δυο άλλες τάξεις και ο συνδυετικός τους κρίκος. Χωρίς τον ανώτερο κλήρο, οι δυο άλλες τάξεις δεν μπορούσαν να υπάρξουν και να παίξουν τον ρόλο τους τον εκμεταλλευτικό, όχι μόνο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα μα και σ' όλη τη Βαλκανική» (Γ. Κορδάτος, «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού...», σελ. 13). Όλα αυτά τα τζάκια ενέπνεαν απέχθεια στους πατριώτες. Ιδιαίτερα στον Ελλαδικό λαό ενέπνεαν και τρόμο. Στην εκλογή της αρχηγίας της Φλικής, οι ιδρυτές της ξεροκατάπιναν και μνέσκαν: τον Μαυροκορδάτο, τον Καρατζά ή τον Μουρούζη; Ο Μένδελσων Βαρθόλδη, στη σελ. 213 της Ιστορίας του να, πώς, επιεικώς, το παριστάνει: «Ήσαν αντιδημοτικοί και ακατάλληλοι να ηλεκτρίσουν τα πλήθη... εφοβούντο (οι ιδρυται) μην εξ αυτού ερεθισθή και πάλιν η βαθύτατα ερριζωμένη κατά παντός Φαναριωτικού δυσπιστία». Και η Εταιρεία τούς γύρισε τις πλάτες της. Σχετικά με τους Φαναριώτες, λέει ο Παπαρηγόπουλος στη σελ. 432 της «Επίτομου» τα εξής: «...Αλλ' αφού εγκατεστάθησαν οριστικώς εκεί, αφού επέτυχαν επί μακρόν πολλά και κάποτε μεγάλα αξιώματα, αφού προς τον σκοπόν τούτον εσπούδασαν τα ελληνικά και τα αραβικά και τα ευρωπαϊκά γράμματα, αφού ευνήθησαν να ζουν εκεί ανέτως έχοντες καθημερινάς και κάποτε και φιλικάς σχέσεις όχι μόνον με τους ανώτατους λειτουργούς του κράτους αλλά και με

τους αντιπροσώπους ξένων Δυνάμεων και με όλους γενικά τους επισήμους, αφού επί πολλές γενεάς ησχολούντο καθ' όλην την ζωήν με τα δημόσια πράγματα, αφού είδαν τους πλέον επισήμους εκ των Ελλήνων προυχόντων των επαρχιών να καταφεύγουν συνεχώς εις αυτούς διά να ζητήσουν την ισχυράν των συνδρομήν, αφού τέλος πολλοί απ' αυτούς εκυβέρνησαν απολυταρχικά χώρας μεγάλας και πολύ πλουσίας, και είδον τους εαυτούς των να χαιρετίζονται ως ηγεμόνες όχι μόνον από τους υπηκόους των, αλλά και από ξένους βασιλείς και υπουργούς, ήτο πολύ φυσικόν (Σ.τ.Σ.: sic) ν' αποτελέσουν εξαιρετικήν του έθνους μας (;) τάξιν (Σ.τ.Σ.: σωθήκαμε!...) η οποία υπερέιχε πολύ από τας άλλας». Στη δε σελ. 433: «Εξ αυτών, ολίγοι μόνον είχαν αξιοπρεπείς σχέσεις προς τους κατακτητάς. Και όμως οι περισσότεροι εφέροντο υπεροπτικώς προς τους ομογενείς... Εφιλοδοξούσαν να συγγενεύουν συνήθως αναμεταξύ των και έπειτα δεν εδίσταζον, διά να υποσκελίσουν ανθρώπους με τους οποίους είχαν στενώτατους δεσμούς εξ αίματος ή εκ γάμου, να μεταχειρίζονται εναντίον των κάθε είδους ραδιουργίας και συκοφαντίας. Επί πλέον αι αρχαιότερα οικογένεια εφθονούσαν τας νέας και με κάθε τρόπον επροσπαθούσαν να τας συντριψουν». 'Όλοι οι από τους Σουλτάνους αποκεφαλισμοί των «Ελλήνων» Οσποδάρων, των μεγάλων διερμηγέων και τουρλού τουρλού μεγαλοεφέντηδων ή «τιτλούχων των θυρών» του Διβάνιου, στις μηχανορραφίες και τη δολιότητα αυτουιών – όλων – οφείλονταν... Και αυτό το αφιλότιμο σκυλολόι του Φανάριου, μας το είπε ο Παπαρηγόπουλος «εξαιρετικήν του έθνους μας τάξιν»! Θεοσχωρέστον...

Μας έλεγε «εξαιρετικήν του έθνους μας τάξιν» το παχυλό αυτό κηφηναρείο των αυτοκρατορικών περιγκήπων του Βυζάντιου, από τους οποίους μόνον την ημέρα της άλωσης και με ένα μόνο πλοίο (τη γαλέρα του Γενοβέξου Ζώρζη Ντόρια) εφυγαδεύτηκαν (μετά των σφηκοφαμελιών αυτών) 27 «Ντόμιοι» (= Δεσπότες) ων τον ονομαστικό κατάλογο (όπου και πέντε Παλαιολόγοι και δύο Κατακουζηνοί) συνέταξε και παρέδωσε στη Βενετσιάνικη Γερουσία ο «ταβουλάριος» – λέει – ο Μπαρτολομαίο Φλωριάνο. (Βλ. G. Schlumberger, «Η άλωσις της Κωνσταντινουπόλεως», σ. 284-285). 'Ισως θα αναρωτηθείς τώρα, αναγνώστη μου: Μαθές πώς την τελευταία μέρα της άλωσης, όταν από πολλές μέρες πριν, ουδέ πουλί πετάμενο δεν μπόραε να βγει όξω από την Πόλη, μπόρεσαν οι 27 δαύτοι «Ντόμιοι» (με τις σκυλοφαμίλιες

τους μαζί) να εν πλήρει ανέσει τους μπαρκαριστούν κάτω από τη μύτη των Μεμέτηδων και να ξεφύγουν στη Φραγκία; Λίγον τι αίτιγμα δεν είναι; Διόλου: Από καιρούς και χρόνια, όλοι αυτοί οι ιντελικέντσικοι, οι Μεγαλόσχημοι και Δούκες όλοι Λατίνοι και σκυλόφραγκοι, και όλοι οι Βυζαντινοί αξιωματούχοι, τάχαν «φιλί - κλειδί» με τους παλιότουρκους και όχι μόνον ευχόντουσαν, αλλά και διαπραγματεύονταν με τον Μωάμεθ Β' το Βυζάντιο. Τι θα τους «στένευε»; Μήπως το σελάχι τους; Τι θα τους έκοφτε; Μην η... εθνική συνειδησή τους; Πια τίποτα δεν τούς συνέδεε με το μουφλούζικο Βυζάντιο. Και πια οι Τούρκοι τούς κατευώδαγαν με τεμενάδες στα μουράγια... Αντίο παρτέντζα και Γλαρέντζα τους. Τουρ - μπακαλούμ εφέντ... γαιδάρο!

8. Στο σημείο αυτό δεν μπορώ να μην εκφράσω τον αποτροπιασμό μου – και παντός έχοντος σπλάγγνα ανθρώπου – για έναν ανώτερον ιερωμένο, τον Επίσκοπον 'Ελους 'Ανθιμο, τον ηθικόν αυτοργό της παρακάτω – εν ψυχρώ – τερατουργίας που ατίμασε την Επανάσταση. Ο με τη μαύρη ψυχή τούτος καλόγερος εξέδωκεν *ε π ι κ α ί ρ ω*ς διακήρυξη «...καθ' ην, τότε μόνον επετρέπετο εις πάντα στρατιώτην η θεία μετάληψις, οσάκις επεδείκνυνε ότι είχε φονεύσει έναν τουλάχιστον Τούρκον». 'Ετσι και αυτοί «...συνήθρισαν διαχίλια πρόσωπα πάσης ηλικίας και γένους, ιδίως δε γυναίκας και παιδιά, ήγαγον αυτά εις τινα χαράδραν παρά το Μαίναλον και τα κατέσφαξαν μέχρις ενός. *Τά φ α γ ε τ ο φ ε γ γ ά ρ ι*, κατά το ελληνικόν λόγιον» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 362).

9. Το ίδιο αυτό πράμα, αν και εξ άλλης αφορμής και χωρίς διόλου το συμπερασματικό νόημα το δικό μου (ο ίδιος μοιάζει νάναι ανύπτοπος στο σημείο...) το λέει – πως – και ο κ. Παν. Κανελλόπουλος, στη σελ. 62 του βιβλίου του «Από τον Μαραθώνα στην Πύδνα κι ως την καταστροφή της Κορίνθου 490-149»:

«...Ο Ηρόδοτος μας λέει ότι, στο πολεμικό συμβούλιο που έγινε στη Σάμο, οι Πελοποννήσιοι – και μιλώντας για τους Πελοποννήσιους εννοούσε προπάντων τους Σπαρτιάτες – συζήτησαν στα σοβαρά την οριστική εκρίζωση των Ελλήνων της Ιωνίας (και της Αιολίδος, όπως λέει ο Διόδωρος), τη μεταφορά τους στην Ελλάδα, την εγκατάστασή τους στις πόλεις και στα σπίτια των “μηδισάντων” Ελλήνων, και την

παράδοση της Ιωνίας στους βαρβάρους: “αδύνατον γαρ εφαινετο σφι είναι εωυτούς τε Ιώνων προκατήσθαι φρουρέοντας τον πάντα χρόνον...”. Έτσι, “η Σπάρτη θέλησε”, όπως παρατηρεί ένας άριστος μελετητής του φαινομένου που σημείωσε η πόλη αυτή στην ιστορία, “να δώσει στο πρόβλημα τη λύση που πραγματοποιήθηκε δύο χιλιάδες τετρακόσια χρόνια αργότερα: να μεταφυτεύσει στην Ελλάδα τους Έλληνες της Ασίας”. Αντιστάθηκαν, όμως, στην πρόταση των Σπαρτιατών οι Αθηναίοι: “Αθηναίοις δε ουκ εδόκει αρχήν Ιωνίην γενέσθαι ανάστατον ουδέ Πελοποννησίους περί των σφετέρων αποικιών βουλεύειν”. Έτσι ματαιώθηκε το μέγα κακό. Ωστόσο, η πρόταση των Σπαρτιατών μάς δίνει το μέτρο για να κρίνουμε την ιστορική τους συνείδηση και την πολιτική τους σκέψη και βούληση».

Και σε μια παραπομπή, την υπ’ αριθμ. 35, στη σελίδα 1206 του ίδιου βιβλίου:

«...Ο Andrew Robert Burn στο βιβλίο του “Persia and the Greeks (the Defence of the West, 546-478 J.C.)”, London 1962 – δεν εκφράζει καμμιά αμφιβολία (βλ. σελ. 552) για την ιστορική αξία της πληροφορίας ότι οι Πελοποννήσιοι πρότειναν, μετά τη μάχη της Μυκάλης, την εκκένωση της Μικράς Ασίας. Αλλά παρατηρεί, πολύ σωστά, ότι – και αν ακόμη δεν αντιδρούσαν οι Αθηναίοι – η πραγματοποίηση ενός τέτοιου σχεδίου ήταν κάτι το σχεδόν αδύνατον».

Ωραία. Αλλά ο ίδιος ο κ. Κανελλόπουλος, μη, διόλου ξαφνιασθέντας από το τεράστιον αυτό – της Ιστορίας – σαλτάρισμα (493-1922) μας σημαδιακότατης περίπτωσης (να εκκενωθεί η Μικρασία), χωρίς και σαν ιστορικός και κοινωνιολόγος (σχεδόν πράγματα όμοια – η κοινωνιολογία είναι η ατμομηχανή της Ιστορίας), να την τοποθετήσει διαλεκτικά μέσα στον χρόνο, χωρίς κιάλας καμμιά συσχετική της Ιστορίας αντίληψη (αριάδνειον – αυτήν – μίτο, για όποιον χώνεται στους λαβύρινθους των αιώνων) μας – σημειωτά – πληροφορεί απλώς και αναιτιολόγητα και ανεύθυνα (ανεύθυνα γιατί κι αυτά δεν μας τα λέει απευθείας ο ίδιος, αλλά «ένας άριστος μελετητής») ότι αυτό, δηλαδή η «μεταφύτευση» του Μικρασιατικού Ελληνισμού, στη μόνη Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε 2.400 χρόνια αργότερα. (Βρε... τι σύμπτωση!.. Είδες ο διάλογος τι κάνει;). Τι δείχνει αυτό, τι παειναπεί, ποιαν εθνική αναγκαιότητα εξέφρασε, ο κ. Κανελλόπουλος δεν μας λέει – έχει... τη λάττρα του ο σοφός, το νοικοκυριλίκι του σπιτιού του. Δεν πάει οι κα-

μπάνες να λυσάγουνε... δεν πάει οι ψαλμουδιές να γκαρίζουν... Η μακαρίτισσα η μάνα μου, καλή κι αυτή νοικοκυρά, ξάφλαε με το Θεό και τους αγίους του, κάνοντας πάσα πρωί έναν σταυρό της. Ύστερα, επιδιδόνταν στα έργα της και δεν πάει να κοπανάγαν οι καμπάνες...

Ταύτα τα παραπάνω δεν παναπούν ότι δεν σέβομαι και δεν εκτιμώ τον κ. Κανελλόπουλο. Μα, ρε παιδιά, πώς να το κάμω... Πώς να, σαν... αυγοταχυδακτυλοουργός, καταπιώ 240... έτη - αυγά χωρίς να σκάσω;...

10. Ο Παπαρρηγόπουλος όμως δεν φαίνεται να συμφωνεί με τα πράγματα. Κλείνει μάλλον προς τη θεωρία του μασκαρά (και άσπονδου εκείνου εχθρού του)... Φαλμεράνερ, ότι η ελληνική γλώσσα είναι νούλα... Η γλώσσα που οι χιλιετίες την ταχτάρισαν και τη νανούρισε σκυφτή η Μάνα Ελλάδα, ήταν «άχρηστη ως όργανον επηκριβωμένου λόγου»... ενός Κοραή και των λογίων... Να, γιατί οι τέτοιοι ιστορικοί και τέτοιοι λόγιοι βλέπουν, όπως λέει και ο Δ. Φωτιάδης, όχι τη φυσική καθάρια όψη των πραγμάτων μας, αλλά τα αναστραμμένα, στις λούμπες, είδωλά τους. Ο τυχόν αμφιβάλλον ας ακούσει ας πάει στην 491 σελίδα της «Ιστορίας – του – του Ελληνικού Έθνους» να το δει: «Εν τούτοις, εάν η γλώσσα αυτή αφήνεται εν συνεχεία εις την ατομικήν, ακανόνιστον χρήσιν και κατάχρησιν του λαού (Σ.τ.Σ.: αυτό θα πει νάναι κανένας λογιώτατος!), δεν θα ήτο δυνατόν να χρησιμεύσει πλέον ως όργανον επηκριβωμένου λόγου, όπως αρμόζει να είναι ο λόγος της επιστήμης και της ανωτέρας (!) φιλολογίας». Και ξέρετε ποιος... μας έσωσε; Ακούστε: «Την πρωτοβουλίαν της συστηματικής αυτής και κανονικής διορθώσεως* της γλώσσης, ανέλαβεν ο αοίδιμος Κοραής». (Σ.τ.Σ.: στον

* «Ω, πόσον ταχύτερα και ευκολότερα ήθελ’ φωτισθώσι οι παίδες των Ελλήνων, αν αι παραδόσεις των Επιστημών γίνοντο εις την απλήν μας διάλεκτον» (Του άγνωστου γνωστικού συντάκτη, όπως τον έλεγε ο Γιάννης Βλαχογιάννης, της «Ελληνικής Νομαρχίας»). «Δεν – δε – υπάρχει χυδαία γλώσσα, αλλά μόνον άνθρωποι χυδαίοι» (Γ. Ψυχάρης).

«...Εν τοσούτω όμως εγώ θέλω νομίσει την νέαν ελληνικήν την αυτήν με την ελληνικήν παλαιάν. Αλλά τι θε να ειπή “βαθμηδόν πλησιάζουσιν”, αυτό δεν το νοώ’ αν πλησιάζη, δεν είναι η αυτή κατά πάντα, και εάν είναι, πώς πλησιάζει; Τούτο ήτον συλλογισμός των απερασμένων μακαρονιστών και των προ ημών. Αλλ’ αν η παροιμία λέγη “δεύτερα φροντίδες σοφώτεροι”, σοφώτεροι βέβαια θέλει είμεθα και ημείς οι μετά τους πρώτους επιγενόμενοι, εάν διορθώσωμεν την γλώσσαν, καθώς απαιτεί ο λόγος... Έλληνες ήσαν οι Έλληνες και προ της ευρέσεως του η και ω. Έλληνες θέλουν είναι πάλιν, όχι αν τα φυλάξουν, χωρίς να τα χρειάζονται, αλλ’ αν τα απορρίψουν ως περιττά» (Αθανάσιος Ψαλίδας, Επιστολή προς Ιω. Ζαμπέλιον, 13 Φεβρ. 1812).

οποίον όμως κάτι είχε σφυρίξει – όπως θα δούμε παρακάτω – στο σφώτατο αφτάκι του, ο Δυσσέας ο Αντρούτσος). Και συνεχίζει: «Προ αυτού, άλλοι μεν λόγοι έγραφον κατά ακριβή μίμησιν της αττικής, άλλοι έγραφον εις την χυδαίαν». Σκοταδικώτερος και απ' αυτόν τον “ιδρυτή” (= τον Κοραή. Βλ. Εγκυκλ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. Ε', σελ. 367, κεφ. «Το γλωσσικόν Ζήτημα – Αδαμάντιος Κοραής) της κορακοκραυγούσας καθαρεύουσας, έλεγε την Εθνική γλώσσα μας χυδαία... Να διανοούμενος, να μάλαμα!... Να ιστορικός με δίχως Ιστορία!... Ο λαός δεν έκαμε τη γλώσσα, αλλά η γλώσσα τον λαό. Και θα τον ρώταε κανείς: ώστε χυδαία ήταν η μάνα σου; «Η αλήθεια είναι, (λέει παρακάτω) ότι αι γλώσσαι δεν διαμορφώνονται διά των συζητήσεων, αλλά από τα αριστουργήματα, τα οποία μόνα ημπορούν να επιβληθούν εις την εθνικήν συνειδησιν...». Δηλαδή ακριβώς το ανάποδο... Και συνεχίζει θλιβερώτερα: «Τέτοια δε αριστουργήματα, από τα οποία είναι γεμάται αι γλώσσαι των άλλων εθνών κατά τους τελευταίους αιώνας, δεν ητυχήσε να δημιουργήσει η γραμματολογία του νέου Ελληνισμού». Σαν να μην είναι αριστουργήματα ο «Ερωτόκριτος», το δημοτικό μας τραγούδι, τα μανιάτικα μοιρολόγια, κι άλλα, κι άλλα. Τι; Θα περιμέναμε να 'ρθει ο κ. Αντρέας Καραντώνης για την ποίηση, ή για μυθιστορήματα ο κ. Πέτρος Χάρης; Έχει άδικο λοιπόν ο Δ. Φωτιάδης; Έχω άδικο κι εγώ να λέω: Μην τους πιστεύετε; Είναι αναποδιστές της λογικής και αναποδογυριστές (από τα πόδια) της αλήθειας... Πάνε να γράψουν Ιστορία και γράφουν τις περιπέτειες του Ρομπέν των Δασών, ή ρομάντζα για προφυματικές Πυρογδέσποινες!... Κι ενώ περπατάν με τα πνευματικά δεκανίκια τους, καμώνονται ότι ποιούν... άλματα «επί κοντώ»... για να ξερούμε! Και θα (...με το πνευματιστικό τραπεζάκι μου!!) τον ρώταγα τον αείμνηστο: Καλά, η εθνική γλώσσα που μιλάει ο λαός είναι χυδαία. Αξιοπρεπής είναι μόνο η αττικίζουσα. Μα, δεν μας λες, στο σπίτι σου όταν ζούσες πώς μιλάες; Έλεγες λόγου χάρη στη μάνα σου: Μήτερ, κόμισέ μοι έν ποτήριον ύδατος! Όχι βέβαια. Και αφού ούτε στο σπίτι σου δεν τη μίλαες την αττικίζουσαν – να πούμε – γλώσσα, αλλά την άλλη, δηλαδή την εθνική πώς λες ότι αυτή είναι χυδαία;

Παντού και πάντοτε, σε όλους τους καιρούς και τους τόπους, η γλώσσα στάθηκε το κυριώτερο οχυρό μέσ' από το οποίο αμύνεται το αιώνιο «κατεστημένο». Του κορυφαίου Ιστορικού μας τού ξεφεύγει η

διαλεκτική του γλωσσικού διαφορισμού μας και συνεπώς η ταξική παθολογία του. Ριζικά το γλωσσικό ζήτημα δεν έχει πουθενά φτάσει στη λύση του. Η «γλώσσα» διαχειρίζεται το κράτος, «τυποποιεί» τις κοινωνίες, σφυρηλατεί τα «ιδανικά», κατευθίνει τις ιδέες και διοικεί τα συμφέροντα. Έτσι το «Πατρίς» με το «Πατρίδα», το «νερό» με το «ύδωρ», παίρνει κιάλας το ταξικό νόημά του και γίνεται ειδικότητα και ήθος, ιεραρχία και διάκριση. Ιδιαίτερα σε μας η γλωσσική «παραφυά» (για λόγους και της κλασικής γλωσσολογίας μας) ήρθε ταξικά παραδομένη, χέρι με χέρι, από γενεά σε γενεά, από την Ελληνιστική Αλεξάνδρεια, δια μέσου του Βυζάντιου κι εκείθεν του Φαναριώτικου λογιωτατισμού, του Ιερατείου και των λογίων – μας – του 18ου αι.: «Την καθαρεύουσα την έφτιαξαν με το μυαλό οι λόγοι του 18ου αιώνα... Είναι χωρίς σταθερή μορφή και δεν μιλήθηκε στη ζωή από κανέναν, ούτε κι από τους λόγιους» (Α. Π. Δελημούζου, «Δημοτικισμός και Παιδεία», εκδ. «Ελληνοευρωπ. Κίνηση Νέων», Αθήνα 1971, σελ. 21). Θα προσθέσω κι εγώ ότι σε κανένα γλωσσολογικό λεξικό όλου του κόσμου, η ελληνική καθαρεύουσα δεν κατατάχτηκε σαν ΓΛΩΣΣΑ (ή διάλεκτος). Μόνον σε εγκυκλοπαιδικά λεξικά την βρίσκει κανείς σαν πληροφωρία, κατά τον λόγο και τρόπο που αναφέρονται τα «κορακίστικα» ή οι συνθηματικοί κώδικες και η «Εσπεράντο»...

11. Οι νομίζοντες ή λέγοντες ότι ο Παλαιών Πατρών Γερμανός εκίνησε και θέλησε και ευλόγησε στην Αγία Λαύρα το '21, από το... πνίγον αυτόν πατριωτικό του, πλανώνται πλάνην μεγάλην. Στην πραγματικότητα, ούτε στην Αγία Λαύρα κηρύχτηκε η επανάσταση, ούτε κάνα λάβαρο υψώθηκεν εκεί από κανέναν. Μεσ στον ωκεανό της απυστίας τους, όπου ιεράρχες και λόγοι, Καποδίστριαι και Ιγνάτιοι, Κοραήδες και Κωλέττηδες πνίγονται, αρπάζονται από τα σωσίβια της ψευτοποίας που τους ρίχνουνε ιστορικοί και «Εικοσιεναλόγοι». Μα ο τρώγων ψέμματα, η κοιλιά του το ξέρει. Συχάζει ο πόταμος αν δε σμίξει με τη θάλασσα; Γίνεται ζάπι η πομπή αν δε βγει και στο αργιάνι; Ο Π.Π.Γ. στάθηκεν αντιδραστικός έως το κόκκαλο. Το ότι κι αυτός ήταν «Φιλικός» καμιά δεν έχει σημασία. Μάλιστα, θάχε σημασία... απ' την ανάποδη. (Φιλικοί ήσαν κι ο Βαρνακιώτης κι ο Νενέκος...). Στη σύσκεψη της Βοστίτσας άφρισην ενάντια στη Φιλική και στο Δικαίο. Αλλά τι; Περισσότερο από το θάρρος, ο φόβος είναι κείνο που

ακόμα και τους λαγούς... κάνει ήρωες! ('Αντε να κάμει ένας ήρωας στροφή 180 μοιρών, μετά σάλτου. Ο λαγός όμως το κάνει...). Να, ποια είναι η αλήθεια: Πριν από τα πρώτα σποραδικά επεισόδια (= τις κατά του Λαλαίου Σειδήσπαή και του βοεβόδα των Τρικάλων Ιμπραήμ Αρναούτογλου ενέδρες) πολύ περισσότερο μετά απ' αυτά, οι Τούρκοι περίμεναν στην Τριπολιτσία και τον Π.Π.Γ. που (μες στις υποψίες τους – θεόστραβοι) είχαν – κι αυτόν – βάλει στο μάτι... Κατ' αρχήν, το μέτρο αυτής της πρόσκλησης κρεμόταν στον αέρα. Αν τα επεισόδια και οι φήμες ήταν συμπωματικά και η ησυχία επανέρχονταν, όλοι, και ο Π.Π.Γ., θα ξαναγύριζαν στα αρχοντικά τους πασιχάροι ότι δόξα τω Θεώ «νομιμοφρονούν» οι ραγιάδες... Αν όμως τα πράγματα εκτραχύνονταν, η τύχη και του Π.Π.Γ. ήταν σφραγισμένη: Κ ρ ε μ á λ α!... Και αποφάσισε να μην πάει. Μπρος στο... ιλιγγιώδικο παίξιμο «μονά - ζυγά» της ζωής του, τι ευκή Θεού... κορόιδο θα πιάνοταν; – προτίμησε... τα ρόδα! Μα πάλι, δεν πολυκαλύτερευεν η θέση του... Αν πράγματι ο λαουτζίκος εξεγείρονταν, θα του απαιτείται να του «ευλόγασε» τα όπλα. Τα δε κλέφτικα γαταγάνια δεν χωράτευαν... Καλώς – να τα ευλόγασε. Μα, τι θα γίνονταν όταν σε λίγο η Τουρκιά θα, σαν κάνα γατσούλι, την «καρίκωνε» την «ανταρσία» των ραγιάδων; Δεν θα (καταζώνταν) τον έγδερνε; Μπρος στο αδιέξοδο, τι θάκανε; 'Ετσι, οι για την Τριπολιτσία «προσκολεσμένοι», μαζί με κι άλλους απ' τους προκρίτους της Αχαΐας, συνάχτηκαν μετά του Π.Π.Γ. στη Μονή της Αγίας Λαύρας, όχι (για όνομα του Θεού) ν' αποφασίσουν την Επανάσταση, αλλά για το πώς θα κατασιγάσουν τις αλογόμυγες των Τούρκων. «Αφού ηρνούντο να μεταβούν εις Τριπολιτσίαν, έπρεπε να περιμένουν την καταδίωξιν, παρ' όλας τας δικαιολογίας των» (Δ. Κόκκινος, τ. Ι, σελ. 269). Και άκουσον, άκουσον: τι θα εγίνετο χωρίς τις αφεντιές τους η Επανάσταση; «Δεν θα εματαιούτο ο αγών;». Είναι ή δεν είναι να ξερονάει κανείς τις προπέρσινες (πούφαγε) πατάτες; Τι είχαν να κέρδιζαν από μια επανάσταση όπου αυτοί θάχαναν τ' αυγά με τα καλάθια; Από το διώξιμο των Τούρκων, χάρις εις ους ήσαν αυτοί παντοδύναμοι και πλούσιοι; «Αντηλλάγησαν γνώμαι (λέει στην ίδια σελίδα ο Κόκκινος): Ο Γερμανός και ο Ασημάκης Ζαΐμης, προ της ευθύνης της μεγάλης αυτής αποφάσεως (= να γίνει η Επανάσταση) είχαν ακόμη δισταγμούς». Τα γεγονότα όμως (= ο λαουτζίκος) τους επρόλαβαν: «Τα γεγονότα επήλθαν ταχύτατα (λέει πάλι ο Κόκκινος ό.π.): Την 16ην

Μαρτίου ο Νικόλαος Σολιώτης και ο Κορδής εκτύπησαν εις το Αγρίδι τους γυφτοχαραντζήδες και τρεις γραμματοφόρους του καϊμακάμη της Τριπολιτσίας προς τον Χουρσίτ πασάν» – ενώ μετά πέντε μέρες άρχισε το τουφεκίδι και στην Πάτρα...

'Ετσι και ο Π.Π.Γ. έκαμε ό,τι ο λαός ομπρός στο δίκαιο: στροφή μοιρών 180 συν σάλτο μέτρα δώδεκα – και «ευλόγησε» τα όπλα... Πάντως όχι στη... «λιθογραφική» Αγία Λαύρα με το λάβαρο, αλλά στην πλατεία Αγίου Γεωργίου των Πατρών. Αλλά το μίσος που ο άνδρας επιστράτεψε κατά του λαού δεν δυσωπήθηκε ποτέ του. Αργότερα, ως θα ιδούμε, κόστισε στην Επανάσταση την Πάτρα και του Μεσολογίου το ολοκαύτωμα.

12. Σ έ ρ α π ι ς – θεός των αρχαίων Βαβυλωνίων. Τούτον τον θεό «εσκεπτετο να ανακηρύξη υπερωτάτην εν τω κράτει αυτού θεότητα» (βλ. προχείρως «Παγκόσμ. Εγκυκλ. Πρωΐας», σελ. 2504). Στην Αίγυπτο βρισκόμενος, υπήρξαν στιγμές κατά τις οποίες αμφεβαλλε και ο ίδιος... μην πράγματι δεν είναι υιός του κριαροκέφαλου «'Αμμωνος Διός» των αρχαίων Αιγυπτίων!! Τα «ελληνικά» μυαλά του τόσο... άντεχαν που ούτε έναν 'Αμμωνα δεν μπόρεσαν να σηκώσουν... Τόσο δε πολιτισμένος ήταν και σαν άνθρωπος που, στο από τα Μικρασιατικά παράλια πέρασμά του, κατάστρεψε εκ θεμελίων της την Τύρο (το 333), μια μεγαλούπολη ακμάζουσα σε φωτοβόλημα πνευματικό και σ' εμπορίαν. Αργότερα («εν κραυπή μεθης» ευρισκόμενος) έστειλε κάτι «συμμεθυστές» του και πυρπόλησαν την Περσούπολη, την πόλη - αριστούργημα των αιώνων... Ο δάσκαλός του ο Αριστοτέλης μόλις εγλύτωσε από την μήνιν του και πέθανε – εξόριστος – στη Χαλκίδα... Αλλά με το ίδιο του το χέρι σκότωσε τον επιστήθιο φίλο του, τον Κλείτο... 'Ηταν στην πραγματικότητα ένας βάρβαρος, κι ας τσαμπουνάει ο Παπαρρηγόπουλος ό,τι θέλει: «Πάντως, μας είναι αδύνατον να φαντασθώμεν έναν άνδρα ο οποίος... (του οποίου... τον οποίον... και λοιπά...)... θ' απορροφούσαν οριστικώς αι ασιατικά απολαύσεις ώστε να αποφασίση να διέλθη το υπόλοιπον του βίου του ως Ασιάτης Μονάρχης. Αληθώς παρόμοιον δεν ημπορεί να χωρέση ανθρώπινος νους προκειμένου περι του Αλεξάνδρου» (Κ. Παπαρρηγόπουλος, «Επίτομος», σελ. 171). Να το χωρέσει, αοιδμέ μας, να το χωρέσει... Τι «τα μασάζ»; Το ελληνικό πνεύμα δεν το «μεταλαμπάδευσε» αυτός στις χώρες που κατάκτη-

σε – το κουβάλησεν απλώς σαν αχθοφόρος. Και το κύλησε για να αυτός παραδοθεί στο ασιατικό αργολίκι του και το όργιο των οινόφλεγων γλεντιών του. Ούτε ένα σκολειό δεν θεμελίωσε. Ούτε ενός σοφού μας δεν εμνήσθη. Έτσι και οι λαοί που αυτός κα-τάχτησε του έστρεψαν (του ίδιου και του πολιτισμού του) ωραία τις πλάτες:

«Με τον Μέγα Αλέξανδρο ο Ελληνικός πολιτισμός διαδόθηκε μέχρι τις Ινδίες αλλά δεν ρίζωσε. Ο Ελληνικός τρόπος ζωής δεν έγινε πραγματικά δεκτός, από τους Ασιάτες. Τα Ελληνιστικά κράτη δεν είχαν παρά μια επιφάνεια, ένα κέλυφος Ελληνικού Πολιτισμού. Το Ελληνικό πνεύμα ρίζωσε μόνον στη Δύση με την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και διαμόρφωσε τον σύγχρονο, Ελληνικής προελεύσεως πολιτισμό. Οι Ασιάτες που δεν δέχθηκαν τον Ελληνικό τρόπο ζωής αρνήθηκαν επίσης και τον Χριστιανισμό. Έγιναν Βουδιστάι, Βραχμανιστάι, Ιουδαίοι, Μωαμεθανοί αλλά όχι Χριστιανοί» (Γ. Γεωργαλάς, «Ελληνισμός και Χριστιανισμός», εφημ. «Ελευθερος Κόσμος», 30.6.71).

Σωστά. Και συμπληρώνω το «γιατί;». Γιατί οι ίδιοι αυτοί λαοί που απώθησαν τον ελληνικό, ενταχτήκανε μες σε πολύ κατώτερους του ελληνικού, άλλους πολιτισμούς κι άλλες θρησκείες; Τι; Μην διότι τάχα οι λαοί αυτοί ήσαν πρωτόλειοι και απολίτιστοι, άμοιροι πολιτισμικών καταβολών και παραδόσεων, ώστε να μην είναι διόλου καλοί αγωγοί του αθηναϊκού εκείνου πνεύματος και των Φειδιακών μαγανειών του Παρθενώνα; Μα, αυτοί οι λαοί, και πριν και μετά από τον – εκεί τότε– Μεγαλέξανδρο, ήσαν οι ίδιοι λεπτούργοι κι επεξεργάτες μεγάλων Αυτοκρατορικών πολιτισμών, Επιστημών και βαθύτατης Σοφίας. Οι Ινδικοί, οι Αναμιτικοί, ο Περσικός, ο Ασσυριακός και δεκάδες άλλοι πολιτισμοί ήσαν σάρκα από τη σάρκα τους και οστό από τα οστά τους. Τι λοιπόν συνέβηκε και... «κουμπώθηκαν» επί τη θέα (και τη πείρα) του Μεγαλέξανδρου οι άνθρωποι;...

Έφταξε ο αθηναϊκός πολιτισμός; μην το Ελληνιστικό – μας – φεγοβολήμα; Όχι: απλούστατα, μπρος στα καμώματα του κυκλοθυμικού εκείνου νέου, του κατά μάνα και κατά τάτα «οιδιπόδειου», με τις κληρονομικές καταβολές του, εκείνοι οι (ως οι θεοί τους και οι βασιλείς τους) πράοι Ασιανοί κλείστηκαν ερημητικά μες στα καυκιά τους.

Και απομένουν οι θρησκείες: Γιατί αρνήθηκαν και τον χριστιανισμό οι Ασιάτες; Τάχα για το «λιτοδίατο» του Δόγματος; Τάχα για τις ηθικές του απαγορεύσεις; Όχι βέβαια, αφού και ο Βούδας και ο Βράχμα και ο Ιεχωβά των Ιουδαίων και ο Μωάμεθ αξίωσαν επίσης την εγκράτεια, το ήθος και το έλεος... Αλλά διότι, μπρος στην ζηλωτική δραστηριότητα των πρώτων χριστιανών και την εξουθενωτική απόρνηση του κόσμου, που (με απειλές καζανιών της Κολάσεως και τριαινοφόρων Σατανάδων) απαιτούσε η νεαρά θρησκεία τότε, οι ειρηνικοί και ήμεροι εκείνοι άνθρωποι τόβαλαν πανικόβλητοι στα πόδια. Έτσι, αντί για τον γλυκύτατο τον Ναζωραίο τον τόσο ανθρώπινο, προτίμησαν το με τους φιλομειδείς και κωλοκαθιστούς Βούδες – αυτών – κουβεντολόι ακόμα περί και... μαγειρικής και περί... παίξιμο, ή την παθητική Σοφία των Βραχμάνων – θρησκείες τους (και πολιτισμούς) προϋπάρξασες και της χριστιανικής και του Μωάμεθ.

13. «...Αλλ' αν το πράγμα έμενε εις το να βοηθώσι μόνον τους Τούρκους και εις το να προξενώσιν εμπόδια εις τους Γραικούς, το κακόν ήθελε είσθαι μέτριον. Το μέγα κακόν, το οποίον έπρεπε να φοβείσθε είναι η Διπλωματική αυτών των Δυνάμεων, ήτις καταγίνεται να καταπίση την Ευρώπην και την Ρωσίαν ότι το κίνημα των Γραικών δεν είναι Εθνικόν, αλλ' ότι το κίνημα μας Γραικικής Εταιρείας, ήτις είχε δεσμούς με τους Καρβουνάρηδες της Ιταλίας... Ότι το κίνημα δεν ήτο εθνικόν, τούτο δεν εμβαίνει εις αμφιβολίαν, διότι όχι μόνον το γένος δεν το ήξερε και δεν είχε περί τούτου διόλου προϋπάρχουσαν είδησιν, αλλά και πολλοί ομογενείς όντες μέλη της Εταιρείας δεν είχαν είδησιν, αλλά το έμαθαν και αυτοί, ως ημείς οι άλλοι από τας προκηρύξεις του Υψηλάντη» (Γράμμα του Ιγνάτιου προς τους Πελοποννήσιους, βλ. Δ. Κόκκινου, ό.π., τ. 4, σελ. 47). Τοιούτος ο ανήρ. Και παρακάτω, στη σελ. 48: «...Διά να μείνη λοιπόν η Ρωσία με ημάς ... πρέπει να βεβαιωθή ότι αφού το έθνος εβιάσθη (η υπογράμμιση δική μου) να λάβη τα όπλα εις τας χείρας...». Αλλά το είπαμε: Παιδί μεταξωτό!... Μας ας τα βάλομε τούτα τα πράγματα στη θέση τους: Ότι (λόγον του βιαστικώτατου αυτού και όχι... του αντεθνικού του, όπως το λέει ο διαβολοκαλόγερος αυτός) το στις Ηγεμονίες κίνημα του Υψηλάντη έγινε απροειδοποίητα, κατεπεύγοντο και άξαφνο, το λέει και η κομμοτραγική αποτυχία του. Τα περί Φιλικής Εταιρείας, και τ' άλλα του, τα

διαβολοκαλογερίστικα, του Ιγνάτιου, είναι από εμπάθειά του στους Φιλικούς, που δεν βάλανε... πολυέλαιο στα πράγματα τον προστατευμένο του (και του Μαυροκορδάτου – άλλου «παιδιού» αυτουνού!...) μωροεπίδοξο... Βασιλέα μας Ιω. Καρατζά!... Είχε μακρόν βίο και πολιτεία ο ανήρ.

«Ξένοι περιηγητές και ο Ανώνυμος της “Ελλ. Νομαρχίας” (1806) έχουν διατυπώσει κατηγορίες εναντίον του Ιγνάτιου για εθνικά και ηθικά αμαρτήματα... Για μερικές από τις ενέργειές του κατηγορήθηκε από τον Περραιβό και αργότερα από τον Έμερσον, που επανέλαβε τις κατηγορίες αυτές... Ο Ιγνάτιος προσπάθησε να βοηθήσει τους δυστυχείς κατοίκους της Πρέβεζας. Έδωσε εντολή στον κλήρο να εμποδίσει τον λαό να πάει με το μέρος των Γάλλων και κάτω από την πίεση του Αλή έπεισε τους Πρεβεζάνους που είχαν φύγει να ξαναγυρίσουν στην πόλη τους χωρίς να πάθουν τίποτα. Ωστόσο τους 400 περίπου από αυτούς που επέστρεψαν στη Σαλαώρα τούς συνέλαβαν και τους κατέσφαξαν. Η πρόθεση όμως του Ιγνάτιου δεν ήταν αυτή... Κατηγορήθηκε ακόμη για την ανάμειξή του στα γεγονότα της Βόνιτσας και αργότερα της Πάργας. Αλλά και στις δύο αυτές περιπτώσεις ο Ιγνάτιος κινήθηκε για το συμφέρον των συμπατριωτών του, ώστε να μη γνωρίσουν την θηριωδία του Αλή, που δεν άργησε να στραφή και εναντίον του ίδιου του μητροπολίτη» (Σ.τ.Σ.: 'Ισως γιατί θα τον κατάκλεψε στους φόρους!..) (Ι.Μ. Χατζηφώτης, εφημ. «Νέα Πολιτεία», 7.3.71). Τα μασημένα του «ασπριστή» του πιο μαύρου ανθρώπου του '21 μας, είναι πιο εύγλωττα από την ίδια την αλήθεια. Ο Ιγνάτιος στάθηκε το πιο συνειδητό του αγώνα προδοτόμουτρο. Στον 2ο τόμο (και στους «Γαλατάδες» μου) θα γίνει ολοφάνερο.*

14. «Βρισκόταν στο χωριό Μεσοχώρι Ευβοίας, τόπο της γεννήσεώς του. Πέρασε ο αστυνόμος της Καρύστου, τον ρώτησε πόσον καιρό έχει στην Ελλάδα, του είπε τέσσερις μήνες κι ο αστυνόμος τού συνέστησε: Πρέπει να καταγραφείτε στο “αλλοδαπών”. Ο επιστολογράφος μου γύρισε στον Πειραιά, όπου διαμένει προσωρινά και επισκέφθηκε το αστυνομικό τμήμα της περιφέρειάς του. Από το τμήμα τον έστειλαν στο τμήμα “Αλλοδαπών”. Από 'κει στην κεντρική διεύθυνση της Αστυνομίας. Από 'κει πάλι στο τμήμα Αλλοδαπών, “στον όπισθεν δρόμον, τρίτο πάτωμα”. Από 'κει “κάτω στο πάγκο” να βγάλει φωτογραφίες.

Από τις φωτογραφίες ξαναγύρισε στο τμήμα. Από 'κει πήγε σ' ένα καφενείο όπου κάμουν αιτήσεις. Από το καφενείο, επειδή έλειπε ο “αιτησάς”, τον έστειλαν σ' ένα άλλο καφενείο “όπου βρήκα τον κύριο”. Ο “κύριος με τις αιτήσεις” τον έστειλε στο περίπτερο ν' αγοράσει δυο χαρτόσημα. Από το περίπτερο πήγε στο τρίτο πάτωμα. Και 'κει τελείωσε η ταλαιπωρία του, διότι τότε βρήκε τον αρμόδιο αστυνομικό, ο οποίος τον πληροφόρησε ότι μόνον μετά το πρώτο εξάμηνο της παραμονής του στην Ελλάδα υποχρεούται να ρυθμίσει το θέμα. “Μέχρι της 6ης Ιουνίου είσθε εν τάξει”. 'Ητο εν τάξει, αλλά επερίμενε σε διάφορες ουρές κάμποσες ώρες, ώσπου να το διαπιστώσει. Ταύτα μου γράφει» (από τα «Υπό την σκιάν της Ακροπόλεως» του κ. Γιάννη Μαργή, εφημ. «Ακρόπολις», 9.6.71).

15. Βέβαια, ολίγον τι... «ανθυγιεινόν» για τους λογιωτάτους μας το θέμα. Περί πολλού εχόμενοι της εαυτών μακαριότητας δεν (ούδε και από περιέργεια) έσκυψαν πάνω από τη σκοτεινή υπόθεση τούτη: Γιατί ο Υψηλάντης (κατουσιάν η Φιλική) τον σκότωσε; Βολεύονται μια χαρά με το «κλισέ» της «λιθογραφηματούσας» Ιστορίας (=ρώτα και τον μπάριμπα μου τον ψεύτη...) ότι ο Βλαδιμηρέσκου ερωτοτροπούσε με τους Τούρκους, ότι οι χριστιανορυσμένοι οπλαρχηγοί Σάββας, Δελήμασης και Τσολάκης προσχώρησαν στους Τούρκους. Ξεχνάν όμως ότι τότε είχε κινητοποιηθεί ο μηχανισμός της πάσας αντίδρασης: η αποκήρυξη της Επανάστασης από τον Αλέξανδρο, ο αφορισμός του Πατριάρχη, και η επί τόπου κατάφραση του πασά της Βραΐλας Περγόφτσαλη, του πασά της Σιλεστρίας Σελήμ Μεχμέτ και του Δερβίς πασά του Βιδινίου. Ο Ολύμπιος τον Βλαδιμηρέσκου τον θεωρούσε άνδρα τίμον και δεν ήταν δυνατόν να, για την τιμότητά του, αμφιβάλλει. (Δ. Κόκκινος, τ. Ι., σελ. 191). Την έγγραφη συμφωνία που είχε κάμει στο Βουκουρέστι με τον Ολύμπιο (ημερομηνία του «συμφωνητικού», 27 Δεκέμβρη 1820) να αναστατώσει τη Βλαχία, ο Βλαδιμηρέσκου την ετήρησε: Πράγματι, ευθύς με τη διάβαση του Προύθου από τον Υψηλάντη ο Βλαδιμηρέσκου επαναστάτησε τη Βλαχία και σχημάτισε στρατό από 7.000 ένοπλους Πανδούρους (=Βλάχους αγρότες) τεθέντα αμέσως υπό τις διαταγές του Υψηλάντη. Μα... μα... θα μου πουν οι λογιωτάτοι, ο Βλαδιμηρέσκου «τάχε καλά» με τον σουλτάνο. Αυτό δεν ήταν προδοσία;

Μα... μα... θα τους πω κι ελόγου μου, ακριβώς αυτό είχε συμφωνηθεί, μέσα στο έγγραφο της 27ης Δεκέμβρη με τον Ολύμπιο: «Κατά την συμφωνίαν αυτήν ο Βλαδιμηρέσκου υπέσχετο πίστιν εις την Φιλικήν Εταιρείαν και ότι θα αναστάτωνε την Μικράν Βλαχίαν όταν θα ελάμβανε εντολήν. Είχε συμφωνηθή διά λόγους σκοπιμότητος να υψώση ο Βλαδιμηρέσκου σημαίαν όχι κατά του Σουλτάνου, αλλά κατά του καθεστώτος των Ελλήνων ηγεμόνων και των πλουσίων βογιάρων διά να παρασύρη τον λαόν και να μη προκληθή αμέσως τουρκική επίθεσις. Ο Ολύμπιος ήταν υποχρεωμένος να του παρέχη διά τούτο στρατιώτας» (Δ. Κόκκινος, τ. Ι., σελ. 219).

Ποιο συμπέρασμα βγαίνει απ' όλα τούτα;

1ο: 'Ότι (κατά τα γ ρ α π τ ώ ς συμφωνηθέντα) η επανάσταση του Βλαδιμηρέσκου θάταν επιτόπια, κοινωνική, και όχι κατά του Σουλτάνου... Καθαρά αυτό το λένε οι ξένοι συγγραφείς, αλλά και ο δικός μας ο Κόκκινος (ό.π., τ. Ι., σελ. 190) δεν πάει πίσω: «Ο Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου είχαν αναστατώσει την Βλαχίαν δια κινήματος εθνικοκοινωνικού, στρεφόμενου κατά των Φαναριωτών ηγεμόνων και εντοπίων αρχόντων, καθώς και του Φεουδαλικού καθεστώτος...».

2ο: 'Ότι, όχι αυτός, αλλά ο Ολύμπιος θα του παρείχε στρατιώτες.

3ο: 'Ότι για να τον προσεταιριστεί η Φιλική (προς το για να κάμει τη δουλειά της) του παράστησε πως και η δική της επανάσταση παρά που, και ενάντια στον Σουλτάνο, θα ήταν επίσης κοινωνική...

Ποιος – ώστε – εξαπάταε τον άλλον; Εκατό τοις εκατό η Φιλική. Κι όταν αυτή είδε ότι ο Βλαδιμηρέσκου δεν – τελειωτικά – έμπαινε στη φάκα (δεν τόχε σκοπό να πολεμήσει η Βλαχιά για να της κάτσουν πιο καλά στον σβέροκο οι Φαναριώτες) διάταξε τον Υψηλάντη και τον σκότωσαν...

Αυτή είναι η μαύρη αλήθεια... Αλλά οι «συνάδελφοί» μου (οι τάχα ιστορικοί του '21) την έχουν ξεγράψει απ' τα χαρτιά τους. Οι δε άλλοι, οι λογιώτατοι, δε σκαν τη ζαχαρένια τους για τέτοια – πράγματα, όπως προείπα... «ανθυγιά» για τις χαριτωμένες ύπαρξές τους... Στον 2ο τόμο (και στους «Γαλατάδες» μου) θα υπάρξουν περισσότερα καθήκαστα.

16. Εκτός απ' αυτό, τι θα γινότανε με τα «μυστικά κονδύλια» (γράφει τις ρεμούλες) των εισφορών του Πανελληνίου, τα (άλλωστε) και εγγε-

γραμμένα στους ισολογισμούς της Φιλικής; Η υπόθεση εβρώμαε. 'Όζε οικειοποίηση, έζεχνε σφετερισμό από τους «Φιλικοεταίριτες» των ιερών λεφτών για τον αγώνα. Το «μυστικό» έτρεχε στους δρόμους. Ο Γαλάτης (μέγα «Φιλικό» στέλεχος της Εταιρείας) το βροντοφώναζε των ίδιων καταπρόσωπο και στις Ηγεμονίες, όταν τον κυνήγησαν, και όπου κατάφυγε – προφανώς για να σώσει τη ζωή του. Επιτέλους, παραπλανήσαντάς τον, τον δολοφόνησαν (διά χειρός του Δημητρόπουλου) στην Ερμόνη.

Σχετικά με τα παραπάνω, παραθέτω δωδά τα μερικά παρακάτω από την εισαγωγή του κ. Ι. Α. Μελετόπουλου, επί του Παναγιώτου Σέκερη – μεγάλου χρηματοδότη του αγώνα (βλ. και εφημ. «Το Βήμα» τής 7.1.1968).

«Αριθ. 21 (προς τον Εμμ. Ξάνθο)

Ι σ μ α ή λ

12 Ιουνίου 1819

Κύριε Ξάνθο, σε ασπάζομαι

Με τούτην την πόσταν γράμμα δεν έλαβα ούτε από εσέ ούτε από τον κυρ Π.Α. Είθε να είσαι μισευμένος διά το χρέος σου, ειδέ και περιφέρεις μένων αυτού αλλοίμονον εις εμένα, οπού επίστευσα τας υποσχέσεις σας... Εάν με ακούατε οπού σας είπα να μισεύσετε εδώθεν διά του Αρχιπελάγους ήθελε σταθή συντομώτερον πλην τα γινόμενα ονκ απογίνονται. Κάμει να μισεύσης, διά όνομα Θεού, μίαν ώραν πρωύτερα και μη ζητής να εφοδιασθής με τα καπιτάλια του Μαύρου, αλλά οικονομήσου έως να φθάσης εις τον τόπον με όσα ολιγώτερα δυνηθής και αν επιτύχης την θέλησιν και προστασίαν του ευεργετικού (Ιωάν. Καποδιστρίου), τότε ευρίσκεις και συ και εγώ και κάθε άλλος όλας τας ευκολίας ειδέ και αποτύχης ν' απελπισθοίμεν. Εγώ απαύδησα πλέον επειδή σου είναι γνωστά τα όσα έχω δοσμένα, και δεν μου μένει δύναμις πλέον ν' ανθέξω, όχι εις τας υποθέσεις της συντροφίας, αλλ' ούτε εις το μερικόν των εξόδων μου και πλέον η αμαρτία μένει εις τον λαμόν σου δι' ότι λείπεις από το εμπιστευθέν χρέος σου, το οποίον όταν θέλης ημπορείς να το εκτελέσης και με ολίγα ή και δανειζόμενος ένα μέ-

ρος επάνω εις τον εαυτόν σου διά ιδιόν σου χρέος έως να φθάσης και φθάνων εις τον τόπον δεν αμφιβάλλω ότι θέλει εύρης όλας τας ευκολίας με την δύναμιν των συστατικών σου. Αδελφέ, τέσσαρες ακόμη εκίνησαν και θέλουν να παν όπου εδιωρίσθης συ, λοιπόν πριν φθάσουν αυτοί και διαφθείρουν τα πράγματα εκείνα διά τα οποία πηγαίνεις, μίσησε, δι' αγάπην Θεού, όσον συντομώτερον, διά να πάρωμεν μέτρα και να προφθασθούμεν εις τον άλλον, επειδή με επήρατε εις τον λαμόν σας.

Θέλεις να έχω την φροντίδα της φαμίλιας σου, την οποίαν θέλει την έχω όσον αντέχω, δεν είναι δίκαιον όμως να έχης και συ την αυτήν έγνοιαν διά την ειδικήν μου φαμίλιαν, την οποίαν, καθώς φέρεσθε, θέλει με κάμετε να την αφήσω εις τους πέντε δρόμους; Κάμνω τέλος και σας βεβαιώ ότι διά εδώ μην φροντίζης, επειδή όλα συν Θεώ πηγαίνουν καλά και η βάση μένει να γίνη από την αξιότητά σου»

(Παναγιώτης Σέκερης)

Και συνεχίζει ο κ. Μελετόπουλος από το αρχείο του Σέκερη:

Ν α δ ώ σ η	1818	Η Φιλική Εταιρεία	
Μαΐου	5 τόσα εμέτρησα τω Παναγιώτη Αναγνωστοπούλω με απόδειξιν.....	γρ.	10.000.
Ιουλίου	6 τόσα ομοίως τω αυτώ και Εμμ. Ξάνθω ομοίως.....	»	10.000
	24 τόσα ομοίως τω Ηλιού Χρυσοσπάθη με διαταγήν Τσακάλωφ και απόδειξιν....	»	1.500
Αυγούστου	7 τόσα ομοίως τω Αναγνώστη Παπαγεωργίου ομοίως Η: Τζ., και Ξάνθω ομοίως..	»	5.000
7βρίου	27 τόσα ομοίως τω Εμμ. Ξάνθω ομοίως..	»	1.250
8βρίου	13 τόσα ομοίως τω αυτώ.....ομοίως.....	»	1.500
	τόσα ομοίως τω μπετζαδέ Γεωργίω Μαυρομαχάλη.....	»	300
	14 τόσα ομοίως τω αρχιμανδρίτη Γρηγορίω Δικαίω με απόδειξιν.....	»	210
	18 τόσα ομοίως τω Π. Αναγνωστοπούλω.....	»	700
9βρίου	11 τόσα ομοίως τω Αθανασίω Τσακάλωφ.	»	300
	18 τόσα ομοίως τω αυτώ.....	»	500
	»	31.260

Όπως βλέπετε, κατά χιλιάδες τα γρόσια (εκείνου του καιρού!...) στί τσέπες των ανώτερων και μισοανώτερων στελεχών της Φιλικής.

Και λέει ο κ. Μελετόπουλος:

«Έντιμοι *αλλά* ακατονόμαστοι – με την έννοια του άγνωστοι και άσημοι – ήσαν, κατά τον Κ. Παπαρρηγόπουλο, οι άνθρωποι που ξεκίνησαν στα 1814 την μεγάλην εθνικήν υπόθεση της Φιλικής Εταιρείας. Και όμως, προσθέτει ο ιστορικός του Ελληνικού Έθνους, οι άνθρωποι αυτοί επέτυχον του σκοπού, προ πάντων μεν διότι ανταπεκρίνοντο εις τας προαιρέσεις του Έθνους, αλλά προσέτι διότι επολιτεύθησαν εις τρόπον μαρτυρούντα ότι δεν ήσαν άμοιροι επιτηδειότητος. Την “επιτηδειότητα” αυτήν των Φιλικών έρχεται ν’ αποδείξει, ύστερα από τόσα χρόνια, το Αρχείον του Παναγιώτη Σέκερη, το οποίον εξέδωσε πρόσφατα ο κ. Ι. Α. Μελετόπουλος σ’ έναν τόμο από 176 σελίδες» (ό.π., «Το Βήμα», 7.1.1968).

Αλλά τέτοια πράγματα σαν τα παραπάνω, είναι «ψιλά γράμματα» για τους «αεροθελοκαυγατζήδες» ιστοριοδίφες μας. Προτιμάν να «ψωνίζουν» τα «στοιχεία» τους, από το ιστορικό ετοματζιδικό και από... τις σχετικές τσιγκογραφίες». Τόσο δε κι οι ίδιοι είναι «έτομοι» που ένας τέτοιος «αεροθελοκαυγατζής» της ιστορίας, επικρίνοντάς μου τα βιβλία μου («Το '21 και η αλήθεια» – 1ος και 2ος τόμος) αλλά μην έχοντάς τα καν διαβάσει, (!!) εκεί στο περιοδικό «Ιστορία», τ. 81 του 1975 στη σελ. 78, μας τα λέει εντός εισαγωγικών όχι με το «βαφτιστικό» τους όνομα: «Το '21 και η αλήθεια» αλλά «Αληθινή Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης».

Τόσο και τούτος ο ιστοριτζής του '21 μας είναι μελετηρός κι ερευνητής, που ούτε τους κατηγορηματικούς τίτλους των βιβλίων μου, δεν πρόσεξε! Στους επί θύρας «Γαλατάδες» μου θα υπάρξουν πολύ περισσότερα. (Γράφω στο 1975).

17. «Ο Μαυρομαχάλης μπαίνοντας στην Επανάσταση, ελπίδα να κερδίσει τίποτα, καμμία δεν είχε. Θάχανε όμως κάτι θετικό και μεγάλο, την Ηγεμονία της Μάνης. Γι' αυτό, παραμερίζοντας το χρέος του, που του φαινότανε δουλειά χαμένη και ανώφελη θυσία κοίταε να οικονομήσει τον καιρό» (Σπ. Μελάς, «Ο Γέρος του Μωριά», σελ. 238). Αλλά ο Παπαρρηγόπουλος στην «Ιστορία» του (τ. 6, σελ. 35-36)... τον διαψεύδει: «Η πρώτη προς συμπύκνωσιν των μερικών δυνάμεων του

έθνους απόπειρα εγένετο υπό του ηγεμόνος της Μάνης Πετρόμπεη, όστις προθύμως δράξας τὰ ὀπλὰ...». Η ἀλήθεια σ' αυτόν είναι σπάνια. Οι αναγνώστες του μοιάζουν εκείνους τους παλιούς χρυσοθήρες, που για την ίχνευση μερικών ψηγμάτων χρυσοῦ ανορύσσουν τόνους επί τόνων ποτάμιας άμμου και λάσπης... Ποια όπλα; Με τη πρώτη βολιδοσκόπηση που έκαμε η Εταιρεία, αυτός άπλωσε... και τις δυο του τις παλάμες. Έγραψε την 2 Φεβρουαρίου 1819 «αφελεστάτην επιστολήν εις την διευθύνουσαν αρχήν» ζητώντας να του στείλουν (ένεκα, λέει..., της πενίας του) 500.000 γρόσα!... (Μένδελων Βαρθόλη, σελ. 211). Αλλά μη περιμένεις Χρυσάφι από Ιστορικό, που στην 22 σελίδα της «Επιτομῆς» – του – γράφει ετούτα: «Πώς να εννοήσουν (= εμείς οι αμαθείς, οι ανιστόρητοι και λοιπά και λοιπά) ότι ο μεσαιωνικός Ελληνισμός επεκράτησε και εσώθη διά των Ιουστινιανών, των Ηρακλείων, του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου και του Κωνσταντίνου του Παλαιολόγου, άνευ των οποίων δεν θα υπήρχε σήμερα Ελληνισμός». Τι να του λέγαμε; Να του λέγαμε ότι ούτε αυτοί οι Ιουστινιανοί και λοιποί ήσαν Έλληνες, ούτε και οι Έλληνες Βυζαντινοί, θα μας έγραφε στου... διαόλου το κατάστιχο... Αν του λέγαμε ότι ακριβώς, αν παρατεινόταν δυο τρεις ακόμα αιώνες το Βυζάντιο, η Ελλάδα ανεπανόρθωτα θα εγινότανε ένα Λατινικό Βασίλειο, ή Ρηγάτα κάτω από Γοδεφρείδους τινάς, ή Βαλδουίνους, θα μας κόλλαε τη ρετσινιά του... εθνοπροδότη. Διότι ο φουκαράς, ούτε υποπεύθηκε ότι μας έσωσαν οι Τούρκοι. Ότι χωρίς την τουρκική «επέμβαση» σήμερα ελληνικό έθνος δεν θα υπήρχε... Τυχαία – πως – όπου να πιάσεις, όποια πετρούλα κι αν σηκώσεις, θα βρεις λίγο ή πολύ κάτω από αυτά τον σωστικό για το ελληνικό έθνος ρόλο της Τουρκίας. Χιλιάδες τέτοια. Έτσι, κάτι ψάχνοντας να βρω στον Ε' τόμο του «Εγκυκλοπαίδ. Λεξικού Ελευθερουδάκη», εκεί στη σελ. 388, διάσπαρτα το μάτι μου έπαιρνε και τούτα: «...η Ορθόδοξος Ελλάς έμελλε ν' αντιστή κατά της πολιτικής και εκκλησιαστικής ξενοκρατίας (= της Φραγκοκρατίας) επί δύο και ήμισυ αιώνας παραταθείσης, και να διατηρηθῆ εν τη Ορθοδοξία... Αλωθείσης της Κωνσταντινουπόλεως υπό των Σταυροφόρων (1204) και η πολιτική ελευθερία της Ελλάδος κατηργήθη και εγκαθιδρύθη εν αυτή η Λατινική ιεραρχία... Τέλος διά της καταλήψεως των Αθηνών, είτα δε και άλλων πόλεων της Ελλάδος υπό των Τούρκων, επίθετο τέρμα εις την εκκλησιαστικήν ξενοκρατίαν, επανασυσταθείσης της από του

Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως εξαρτήσεως...» και λοιπά. Και ας θυμηθούμε εδώ τον Μένδελων Βαρθόλη, που (όπως θα ιδούμε παρακάτω) είπε ότι, αν το 1453 δεν αλωνόταν από τους Τούρκους το Βυζάντιο, δεν θα ήσαν πλέον οι Έλληνες έθνος. Και όμως, ω μέγα πλάτανε με τα πλατανόφυλλά σου – μεγάλα σου τα θάματα και τα καμώματά σου: αντίς να την πανηγυρίζουμε... την πενθούμε εμείς την άλωση: Ο κ. Ν. Τωμαδάκης... πενθοφορεί κάθε 29 του Μάη!...

18. Γεννάδιος Σχολάριος, ο πρώτος μετά την άλωση Πατριάρχης, φιλότουρκος (παρά την υπεράσπιση που του κάνει ο Ν. Τωμαδάκης) και ανθωντικός. Πριν από την άλωση, χάλναι τον κόσμο, καταριόμενος, ευχόμενος και απειλών τους Βυζαντινούς με τον... Μωάμεθ. Μετά την άλωση, ο Μωάμεθ τον αναζήτησε και τον έκαμε αμέσως Πατριάρχη (βλ. σχετικά G. Schlumberger, «Η Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως»). Τούτου του Γεννάδιου, ισάξιος και υπεράξιος στάθηκε ο σύγχρονός του, ο Λουκάς Νοταράς, μέγας τιτλούχος (Μέγας Δούκας), ο οποίος, καθώς μαθαίνουμε από τον ιστορικό της άλωσης Μιχαήλ Δούκα, έλεγε: «κρείττοτερον εστίν ιδένα εν μέση τη πόλει φακιόλιον βασιλεύον Τούρκων ή καλύπτραν Λατινικήν» (βλ. Γ. Κορδάτου, «Τα τελευταία χρόνια της Βυζ. Αυτοκρατορίας», Αθήνα 1931). «...Έτσι το ένα κόμμα, οι ενωτικοί, με επικεφαλής τον Παλαιολόγο, ήθελε την υποταγή της Αυτοκρατορίας στον Πάπα, και το άλλο, οι ανθωντικοί, με επικεφαλής τον Νοταρά, και τον Γεννάδιο Σχολάριο, ήθελαν τον ερχομό των Τούρκων» (ό.π. σελ. 2).

«...Η Βυζαντινή Φεουδαρχία ήταν τόσο σκληρή και άσπλαχη, που οι σκλάβοι της γης, οι δουλοπάροικοι, όπως λέγονταν, τότες, βαρυσκομούσαν κι ήθελαν ν' αλλάξουν κυρίαρχο... Τα δοσίματα από τη μια μεριά, που κάθε τόσο γύρευε το Κράτος, η Εκκλησία και οι αρχόντοι, και οι πόλεμοι από την άλλη, τους είχανε ρημάξει και ξεκληρίσει... Γι' αυτό οι πιο πολλές επαρχίες, η μία ύστερα από την άλλη, και πολύ πριν από το πέσιμο της Πόλης, καλνούσαν τους Τούρκους νάρθουν να τις πάρουν. Οι Αγιορείτες μάλιστα καλόγεροι – και υπάρχουν γραφτά που το μαρτυράνε – στα χρόνια 1326 - 1390 τα είχανε καλά με τους Τούρκους και άμα έπεσε η Σαλονίκη στα 1430, καλέσαν τον Σουλτάνο Μουράτ τον Β' να στείλει ανθρώπους να του παραδώσουν το Άγιον Όρος. Στα 1396 πάλι, όταν ο Βαγιαζήτ περνούσε από τη Θεσσαλία

και τη Ρούμελη, οι περισσότερες πόλεις (Τρίκαλα, Δομοκός, Λάρισα, Υπάτη, Λαμία) παραδόθηκαν θεληματικά. Μα και οι Κρητικοί προτίμησαν τους Τούρκους από τους Λατίνους, και οι Μωραίτες πολέμησαν κι όλες για να διώξουν τους Φράγκους (δεύτερη κατάκτηση) και να φέρουν τους Τούρκους (1715 - 1821)» (Γ. Κορδάτος, «Σελίδες από Ιστορία Αγροτικού...», σελ. 7-8).

Το ότι είχε δίκιο ο Λουκάς Νοταράς κι ο Γεννάδιος, το δίκιο τους ήταν κατά σύμπτωση, κι όχι δικό τους αλλά δικό μας.

19. Πράγματι, καταφτάσαντας, με τη σύσταση του Βασιλείου, στην Αθήνα, έφαγαν από τους οπλαρχηγούς, τον λαό και τη Βουλή ακόμα, τέτοια πρόγνα (το τι δε, τους έσυραν δεν λέγεται...) που, εξόν από τις και σήμερα λεγόμενες «βυζαντινές» – τινες – οικογένειες, οι άλλοι τόβαλαν στα πόδια... Η Εθνοσυνέλευση εσειόταν από οργίλες αγορεύσεις: «...Είταν 14 Ιανουαρίου 1844. Το θέμα είταν επίμαχο και λεπτό γιατί είταν συνυφασμένο με το ζήτημα των αυτοχθόνων και των ετεροχθόνων που το είχαν ξεσηκώσει αυτόχθονες πληρεξούσιοι, δηλαδή προερχόμενοι από τις επαρχίες εκείνες που αποτελούσαν τότε το ελεύθερο και ανεξάρτητο Ελληνικό Βασίλειο. Ας πω αμέσως ότι το ζήτημα το έλυσε εύστοφα με έναν ωραίο πολιτικό ελιγμό ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, αμβλύνοντας όσο είταν μορετό τις πολύ κακές συνέπειες στις οποίες θα υπήρχε κίνδυνος να αχθεί ο Ελληνισμός από μια επισημοποίηση του χωρισμού των Ελλήνων σε αυτόχθονες και ετερόχθονες: η γραμμή η εθνική είταν ακριβώς η αντίθετη: έπρεπε να τονίζει και να εξαίρει την ενότητα του ελληνικού γένους, ανεξάρτητα από τους συνοριακούς περιορισμούς τους οποίους είχαν καθορίσει οι συνθήκες. Όμως ακόμη, την ώρα της ομιλίας του Κωλέττη, ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος δεν είχε εισηγηθεί την πρότασή του και ο αγώνας παρουσίαζε μια τραχύτητα της οποίας η απόληξη δεν ήταν φανερή: γενναίοι, μαχητικοί και ικανοί άνδρες, εμπειροπόλεμοι και άξιοι ηγέτες ανθρώπων, είταν κηρυγμένοι υπέρ του αυτοχθονισμού, με ωμότητα κάποτε, αληθινά τρομακτική» (Κ. Θ. Δημαράς, εφημ. «Το Βήμα», 10.12.1969).

20. «...Μεταξύ των κεφαλαούχων αυτών ήσαν και ο Εδουάρδος Νόελ, προπάππος του κ. Φράνσις Νόελ Μπαίκερ.

Ο Εδουάρδος Νόελ αγόρασε το 1832 συνεταιρικώς με τον Ελβετό

τραπεζίτη Κάρολο Μύλλερ το χωριό Αχμέταγα (το σημερινό Προκόπιον) και τη γύρω περιοχή (πάνω από 80 χιλιάδες στρέμματα).

Από ποίον μπέη το αγόρασε και με πόσα χρήματα δεν είναι γνωστό. Στα αρχεία του κράτους βρίσκεται η εξής μόνο “επικύρωσις”:

“Επικυρούται η αγορά του Αχμέτ αγά υπέρ των κυρίων Εδουάρδου Νόελ και Καρόλου Μύλλερ”».

«Εγκατέστησε μεσαιωνικό φεουδαρχικό σύστημα – γράφει στις σημειώσεις του ο κ. Αφένδρας (Γ. Κ. Δήμου Αφένδρας, ντόπιος στην περιοχή, σήμερα ηλικίας 90 χρονών, δάσκαλος επί 35 χρόνια σ’ αυτό το Δεσποτάτο της... Αυτοκρατορικής αυτής οικογενείας των Εγγλέζων). Εδημούργησεν αυλή με αρχηγό τον αρχιεπιστάτη του. Καθιέρωσε την έλαφο για οικόσημό του. Διέταξε, όταν τον έβλεπαν οι χωρικοί, να σηκώνονται και να τον αποκαλούν αφέντη. Πολλούς κατοίκους του Αχμέταγα, υπερήφανους αγωνιστές του ’21, που ηρνούτο να δεχθούν το φεουδαρχικό καθεστώς του, τους έδιωχνε παίρνοντας στη θέση τους αρβανιτόβλαχους της Πίνδου και του Ασπροποτάμου που κατέφυγαν στα χωριά της Φθιώτιδος κληνημένοι από τους Τούρκους».

Μετά τον θάνατο του Φράνσις τη διαχείριση του κτήματος ανέλαβε η κόρη του Ειρήνη, σύζυγος του Φίλιπ Νόελ Μπαίκερ.

«Η φεουδαρχική της όμως συμπεριφορά, – όπως γράφει ο κ. Αφένδρας – στενοχώρησε τους κατοίκους της περιοχής. Κατ’ αρχήν επέβαλε την αγγλική γλώσσα σαν... επίσημη γλώσσα του κτήματος, προσέλαβε Άγγλο επιστάτη και απαιτούσε να την αποκαλούν κυρά, εν αντιθέσει προς τον σύζυγόν της που ήταν ευγενέστατος και πολύ καλός με τους χωρικούς...» (Σ.τ.Σ.: Κατά διαστήματα – αυτή – ύψωνε... στον Πύργο της, την της Αυτού Βρεταννικής Μεγαλειότητος εγγλέζικη σημαία!).

Αναφέρει μάλιστα και το εξής χαρακτηριστικό επεισόδιο: «Σε ένα σημείο του δρόμου Χαλκίδος - Β. Ευβοίας (στη θέση Τσίγκα), που περνούσε μέσα από το κτήμα, υπάρχει ένα μεγάλο πλατάνι, που εμπόδιζε τα αυτοκίνητα να περάσουν γιατί κινδύνευαν να πέσουν στο παρακείμενο ποτάμι. Ο νομομηχανικός διέταξε να κοπή το πλατάνι, τελικά όμως δεν κόπηκε μετά από... διπλωματικό διάβημα της βρεταννικής πρεσβείας.

Ιδιοκτήτης του απέραντου κτήματος (υπολογίζεται σε 50.000 στρέμ-

ματα) είναι τώρα ο γιος της Ειρήνης και του Φιλίππου Νόελ Μπαίκερ, ο τ. 'Αγγλος βουλευτής κ. Φράνσις Νόελ Μπαίκερ» (Έρευνα του Γ. Κορωναίου, εφημ. «Ακρόπολις», 11.7.71).

21. Η Μακεδονία και η Κρήτη θάχαν εκλατινισθεί, αν δεν πρόφταναν στη μεν Μακεδονία οι Τούρκοι (που πολύ πριν από την άλωση του Βυζάντιου την είχαν κατακτήσει), στη δε Κρήτη ο Παναγιωτάκης Νικουσίης, ο πρώτος Ρωμικός Δραγουμάνος του Σουλτάνου. Παραθέτω δωδά, μικρά αποσπάσματα (από το περιοδικό «Ιστορία»), το ένα του κ. Νίκου Τσιάμη – Εγνατία 103 Θεσσαλονίκη – για τη Μακεδονία:

«...που πρόβαλαν οι αείμνηστοι καθηγηταί Φ. Κουκουλές και Κ. 'Αμαντος, οι οποίοι δεν γνώριζαν φαίνεται την μαρτυρία του ιστορικού Ιωάν. Λυδού (που έζησε επί Ιουστινιανού), ο οποίος μας αποκαλύπτει ότι οι Μακεδόνες και λοιποί Έλληνες της Χερσονήσου μας ήσαν επί της εποχής του Ιταλόγλωσσοι, άρα εκλατινισμένοι (Ι. Λυδός σελ. 261) “...διά το τους αυτής οικήτορας καίπερ Έλληνες εκ του πλείονος όντας τη των Ιταλών φθέγγεσθαι φωνή”» κλπ.

Το δε άλλο, για την Κρήτη (αυτής τούτης της «Ιστορίας», τ. 56, Φεβρουάριος 1973):

«...Ο Παναγιωτάκης Νικουσίος είναι ο πρώτος ρωμικός δραγουμάνος που έφτασε σε υψηλά αξιώματα και που οι ίδιοι οι Φαναριώτες αναγνωρίζουν σαν γενάρχη τους και άξιο στυλοβάτη. Σπουδασμένος στην Πάδοβα, δημιουργεί την φήμη σοφού αστρονόμου, ακέραιου ανθρώπου, καταδεικτικού προστάτη του υποταγμένου Γένους. Οι διαστάσεις της διπλωματικής προσωπικότητάς του γίνονται φανερές στις διαπραγματεύσεις για την παράδοση του Χάνδακα, του σημερινού Ηράκλειου, στους Τούρκους, στο τέλος του μεγάλου κρητικού πολέμου, κατά τον οποίον οι βενετσιάνοι μαζί με άλλους λατίνους και με τους κρητικούς, κοίταξαν να αντιμετωπίσουν την τούρκικη εισβολή. Τότε, το 1669, ο Παναγιωτάκης μεσολάβησε, σαν αντιπρόσωπος του σουλτάνου, μαζί με τον βεζύρη, με αποτελέσματα πολύ πιο βαρυσήμαντα από ενός απλού δραγουμάνου. Αφέλεια όμως θα ήταν να πιστέψει κανείς σήμερα ότι ο Παναγιωτάκης, αφού παρουσιάστηκε στην Κρήτη μαζί με τον Τούρκο κατακτητή, και τον εξυπηρέτησε στο να υποτάξει το νησί παίρνοντάς το από τους Βενετσιάνους, έγινε μισητός στο ελλη-

νικό στοιχείο του νησιού. Αν από τη δική του πλευρά ο σουλτάνος έμεινε ικανοποιημένος από τον δραγουμάνο του, από την δική τους οι κρητικοί λίγο έλειψε να τον αποκαλέσουν σωτήρα!».

(Ο Τζάνε Μπουνιαλής στους στίχους του «Κρητικού πολέμου», που... κλπ.).

Για κάποια επίσης ενδιαφέροντα ανέκδοτα στοιχεία σχετικώς, παραπέμπω τον αναγνώστη μου στην εφημερίδα «Το Βήμα» τής 1.12.1974, όπου ο θαυμασίος Ελληνόφιλος Mario Vitti, στην υπό τον τίτλο «Φαναριώτες και νεομάρτυρες» επιφυλλίδα του, αν και δεν εξηγεί την τελευταία φάση εκείνης της περιόδου, κάνει ολοφάνερο γιατί οι Κρητικοί του καιρού θεώρησαν τον Δραγουμάνο Νικουσίο σωτήρα τους.

22. «...Ο Ξάνθος προσεπάθησε να τον μεταπέιση (=τον Καποδίστρια). Παρέστησεν εις αυτόν ότι εις το σημείον που είχαν φθάσει τα πράγματα, ήτο αδύνατον να συγκρατηθούν, ότι η επανάστασις οπωσδήποτε θα εξερρηγνύετο και ότι ο Καποδίστριας προ της αναποφύκτου αυτής εξέλιξεως...» κλπ. (Δ. Κόκκιος, τ. Ι, σελ. 157). Δηλαδή, δηλαδή, δηλαδή, μόνο μπρος στο αναπόφευκτο και κατεπείγοντο, τώρα η Εταιρεία ενεργούσε. Της Επανάστασης το κοινωνικό στραβομουτσούνιασμα εποίει αυτήν τρέμειν. Και αφού ήταν αδύνατη η ματαίωση δεν έμενε παρά η βιαστική χειραγωγήση της. Και αυτήν μόλις να την προκαταλάβαιναν θα πρόφταναν...

23. Προηγουμένως τούτο (ανάμεσα στο 1840 και το 1844) κι αυτός κι οι Φαναριώτες με τον Μαυροκορδάτο στην κορυφή, θέλησαν να το πετύχουν υπό μορφήν «συνεννοήσεως» με την Τουρκία – παλιό σκέδιο, όπως είδαμε, του Γ. Τραπεζούντιου και αργότερα (το 1920) του 'Ιωνα Δραγούμη, μαζί με τον φιλελεύθερο Οθωμανό πρίγκηπα Σαμαχεντίν (ιδε Δημ. Τσάκωνα, εφημ. «Ακρόπολις», 9.3.71, και Κ. Θ. Δημαρά, εφημ. «Το Βήμα», 19.12.69). Τελευταίος (1930) ο Ελευθέριος Βενιζέλος έδωσε σάρκα και οστά σε μια καλή ελληνοτουρκική συνεννόηση με τη νέα Τουρκία.

24. Αργότερα – τον Μάρτη του 1854 – τούτος ο Βασιλιάς, μαζί με τη βασίλισσα Αμαλία και με τις Κυρίες της Τιμής θα... δραπέτευαν στην τουρκικήν ακόμα Θεσσαλία, απ' όπου και πέρα θα επαναστατούσαν,

λέει, τους υπόδουλους Έλληνες Μακεδονίας και Θράκης, κι έτσι, επικεφαλής... 300.000 μαχητών, θα μπαίνουν στην Πόλη όπου ο Όθωνας λέει θα στεφόταν Αυτοκράτορας. Ευτυχώς ότι αυτή η σερνικοθήλυκη ηλίθια «εφιπεία» προς την ΠΟΛΗ, την τελευταία μόλις στιγμούλα ματαιώθηκε, κι έτσι έχασε η μεν πλήττουσα τότε Ευρώπη μια... αττραξιόν από τις καλύτερες, εμείς δε μαν... αφ' υψηλού αγγλογαλλοτουρκικήν ωραϊάν φάπταν.

ΑΚΡΟΘΙΓΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Μεγαλέξαντρος – Χαϊρώνεια
Αθήνα – Βυζάντιο και Άλωση
Πατριάρχες και προνόμια
Τουρκοκρατία
Κοτζαμπάσηδες και Ανώτερο Ιερατείο
Ρήγας Φεραίος
Φιλική Εταιρεία
Οι λόγιοι της Διασποράς
Παλαιών Πατρών Γερμανός
Κοραής, Ιγνάτιος και Κλέφτες
Καποδίστριας, Καρατζάς και Κωλέττης
Υψηλάντης
Βλαδιμηρέσκου
Τυργοβίσι
Το αγροτικό ρουμάνικο κίνημα
Δραγατσάνι
Μαυροκορδάτος
Το κοινωνικό περιεχόμενο του '21
Το Δραγατσάνι και οι λόγιοι
Το Δημοτικό σχολείο του Ρήγα
Παπαφλέσσας και Βοστίτσα
Η ευλόγηση των όπλων
Βέρβαινα, Ζαράκοβα και Άστρος
Ύδρα, Σάμος και Καλτέζαις
Μέττερνιχ, Καποδίστριας και Ρήγας
Κ. Παπαρρηγόπουλος και η γλώσσα
Η Δημοκρατία πυροβολεί
Η Μεγάλη Ιδέα
Ο Μαμαρωμένος Βασιλιάς
Ελευθέριος Βενιζέλος και Η ΠΟΛΗ
338 - 1922
Ο Καθηγητής κ. Κ. Τζουρέσκου και το ρουμάνικο κίνημα.

ΤΟ 1821
ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄

*Μια εθνική μόνον επανάσταση,
χωρίς την κοινωνική καταξίωσή της,
είναι μια «φαινομενοφάνεια»
που τα «κατεστητά» την επιτρέπουν.
Τι θάχθαναν; Και η ανεξαρτησία δική τους θάταν...*

*Οι αυτοκράτορες του Βυζαντίου
συνήθιζαν μόνον αναμετάξυ τους την τύφλωση.
Οι λόγιοι της Διασποράς,
αυτοί τύφλωναν ολόκληρο το έθνος.*

*Ο μη έχων – αυτός – αποστολήν
είναι ένας συνάνθρωπος χρήσιμος.
Ο νομίζων (εαυτόν) ότι έχει –
απ' αυτόν να φυλάγεστε...*

*Μια ακόμα σοφία στις υπάρχουσες
είναι ένα ακόμα απομυζητήριο του αίματος.
Η λίμη τους
θα μας μεταβάλει σε αντικείμενα – (res).*

*Περισσότερο από τη βία το ψέμα
είναι εκείνο που σηκώνει σαν 'Ατλας τα συμφέροντα.
Γιατί ενώ στη βία του άλλου
μπορείς ίσως ν' αντιτάξεις τη βία τη δική σου,
στο ψέμα μνέσκεις καταευχαριστημένους
και μάπας «εκατονταπεννητάχρονος»*.*

* = συνπανηγυριστής των εκατονταπεννητάχρονων του '21.

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΙΑ ΛΙΓΩΝ ΛΟΓΩΝ ΜΟΥ

Στον 1ο «τόμο» –τον εκατονπενηνταετηρίδιο –του '21 μου είχ' αναγγείλει για το 1972 έναν μου 2ο. Θάταν αυτός μια ανάκλαση φωτός πάνω στο εθνικό τούτο τοπίο μας, όπου πλανεύτρα χορεύτρια η Ιστορία μας παίζει το ντέφι των ψευτιών της.

Σκέφτηκα ότι πριν από τη «στερεοσκόπηση» του πλά-νου, δηλαδή πριν από το βάθος τούτου του ορίζοντα, έπρε-πε η γραμμική εικόνα να εκτεθεί σε όλο το άνοιγμα του φόντου· ώστε να μη δείχνει δυσανάλογη, σαν μακρινή και σαν φευγάτη· ώστε να μην, σαν φτωχός συγγενής, έχει βαλ-θεί άκρη-άκρη στο τραπέζι. Έτσι, θα χρειαστεί (και είναι σχεδόν έτοιμος) ένας ακόμα τόμος (τρίτος αυτός στη σει-ρά) που θα πάρει τη θέση του μετά την κυκλοφορία του ανά χείρας μας δευτέρου.

Βιάζομαι. Η ηλικία μου προχωρεί και πόσο θα ζήσω ακόμα; 20; 30; 50 κι άλλα χρόνια; Μα εγώ δεν τόχω σκοπό ν' αφήσω τη ζωή (πού θάβρισκα χειρότερα;). Αναγνώστη μου, αδελφέ μου και αντίσκαστε, γελάς; Ο Φρόνντ λέει ότι ενδόμυχα κανείς μας δεν πιστεύει ποτέ ότι θα πεθάνει... Μπράβο του!

Εκεί βιολιά δεν παίζουνε,
λαγούτα δεν αχάνε.
Στέκουν οι νειούδες ξέπλεκες
κ' οι νειοί ξαρματωμένοι...

Έτσι, μετά από τον υποσχέμένο 3ο τόμο μου λέω... να συντρίψω το ιστοριοδιφικό μου στάδιο και να πιάσω ξανά τις πετονιές μου. Εκτός αν δεν μ' αφήσουν... οι συνδιάλογοι! Γιατί (όπως είπε ο Όσκαρ Ουάιλντ) η Κόλαση του κόσμου κατά τούτο είναι χειρότερη από την Κόλαση του Ντάντε, ότι σ' αυτήν (=την του κόσμου) ο καθένας μας γίνεται ο διάλογος του άλλου!

Έτσι, στη σχετική Γραμματεία μας καταθέτω ταπεινά το 2ο '21 μου (γνήσιο τέκνο, αυτό, του Ιου), φροντίσαντας (για την πιότερη του αναγνώστη μου ευκόλυνση) νάναι – πως – διαρθρωμένο με το Ιο, ώστε να η τυχόν εκείνου έλλειψη ή το απρόχειρό του μην – στο διάβασμα – του κάνει ανακοπές, κενά ή απορίες.

(ο συγγραφέας)

Κι ένα – πριν ξεπορτίσω – πίσω βλέμμα

Ούτε η πανούκλα, ούτε η χολέρα κάμαν τόσο κακό στην Ανθρωπότητα όσο οι ιστορικοί και η Ιστορία.

Είναι αδύνατο (και άσχετα προς το ιδεολογικό του αναγνώστη) να μην αγαναχτάει κανείς διαβάζοντας τον κορυφαίο ιστορικό μας, για το αναγκαστικό που την υπήγαγε την ιστορική αλήθεια στην «Ιστορίαν – του – του Ελληνικού Έθνους». Ιδιαίτερα στα Κεφάλαια για το οσποδάρικο σκυλλοί, για την ψώρα τη φαναριώτικη, για τους λόγιους της «Διασποράς» και για τον Κλήρο. Βρίσκεται μπρος σε μια συστηματική καταδυνάστευσή της της κακόμοιρης της αλήθειας, σε μια «κόντρα - νατούρικη» Διαλεκτική τού '21.

Ιστοριογράφοι και Κωλέττηδες, Μαυροκορδάτοι και Μιστριώτες, σταυροκοπίτες, λευτεραντζήδες της «δεκάρινης» Εικοσιεναλογίας φαρισαίοι – ΔΕΝ ΣΑΣ ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ. Η λέξη ΠΑΤΡΙΣ (κι άλλες) στο στόμα σας μάς θυμίζουν τις μουχλιασμένες πάστες του Κνουτ Χάμσον: 'Όταν βλέπω γρηές να τρώνε πάστες – είχε πει ο Θεοτούμπης – μου φαίνεται πως όλες οι πάστες είναι μουχλιασμένες. Αλλά και μένα, από τον καιρό που κάποιος δάσκαλος μας μάθαινε με τη στραβή του μύτη το «'Όλη δόξα-όλη χάρη...», μου φαίνεται πως πάσα χάρις είναι «ένρινη» και πάσα δόξα στραβομύτα!...

'Ένρινα και με στραβές τις μύτες είναι τα λόγια τους: γρηάτικη μούχλα της σαπιοδοντίας βρωμολογεί το '21 τους...

Με το να παριστάνουν την Ελληνική Επανάσταση σαν πράξη εξωελλαδική (το οποίοι: ότι την παρασκεύασαν οι λόγιοι!) πάν' να μειώσουν την αυτοδύναμη αξία της, για να τους λογαριάζουμε σωτήρες. Το σινάφικο – όλων αυτών – «κατεστημένο» τους τούς κάνει να μιλάν την ίδια γλώσσα... Ας ξέρουν ότι μας είναι αναξιόπιστοι.

Τους κατηγοράμε και τους βοάμε: λέτε ψέματα –δεν είναι αυτό το '21: Το Πατριαρχείο το αφόρισε. Οι Πρόκριτοι και οι Ιεράρχες το χλεύασαν. Ο Καποδίστριας του γύρισε τις πλάτες του. Ο Κοραής «μας» το μυχήρισε. Ο Καρατζάς, ο Μαυροκορδάτος και ο Ιγνάτιος το ξεπούλαγαν στους ξένους. Χώρια οι Νέγρηδες και οι Κωλέττηδες, χώρια ο Κοραής και ο Μπραϊμης. Η κατατρεμέρα του δεν λέγεται...

Και βέβαια... θα μου θυμώσουν!

Μα, για να με θέσουν «εκποδών» δεν φτάνει το «πίστευέ μας και μη ερεύνα». Δεν φτάνει η «από καθέδρας» κρούση του κώδωνος και το «Αυτός έφα!». Το θέμα που θέτω πάει πολύ μακρύτερα από της ασημότητάς μου το «ούτως ή άλλως». Πάει στις ψευτομαρτυρίες και στην αγκύλωση που κάνουνε αυτοί στην Ιστορία. Το '21 είναι «Ηράκλεια άρτιο» για να μας το περπατάν με δεκανίκια...

Το «ψεύτικο σαν ανακοινωθέν» είναι αδερφάκι της Ιστορίας. Είναι φανερό: Η δικιά τους, η «σιδερωμένη» Ιστορία δεν μας λέει την αλήθεια. Οπότε έν' από τα δυο: 'Η δεν την ξέρει και – ώστε – είναι αδιάβαστη ή την ξέρει και τα «μασάει», οπότε πάλι μάς είναι μια ψευτρού. Μάλιστα, πολλές φορές... οι «ασπρορουχάδες» της (λογιώτατοι, πανηγυριστές και προφεσορόροι) έκαναν τόσο το μαύρο στράφτικο,

που να μας εξαπατάει και να πλανεύει... Μην τους πιστεύετε. Η καρδιά του '21 δεν έπαλλε – ταριχευμένη – στις σοφίες τους, ούτε μες στα ραγιαδικά καλυμμαύχια τους και στα φέσια. Οι Κοραήδες, οι Καποδίστριας, οι Ιγνάτιοι το θεόρριχναν, οι Δεσποτάδες το αφόριζαν. Οι δε λογιώτατοι της – τάχα – Διασποράς είχαν με τις «ελληνικούρες» τους να κάμνουν... Αλλά το '21 δεν μίλησε τη γλώσσα τους, δεν βούταε σε καλαμάρια πέννες χήνας. Μίλησε με των καρυφυλλιών τις ντουφεκιές και με των γιαταγανιών του τις αδράξες...

Αυτά, ως προς αυτά. Το «εν τω γίνεσθαι» 3ο βιβλίο μου να τό τυπώσω λέω σε κανα χρόνο. Για το παρόν, και τούτο μου το ταχύτατο 2ο, ας παρθεί σαν ένας ξαναχαιρτισμός στο '21. Με το κατέβασμα της σκούφιας μου (σκούφιας ενού αλόγιου απλοέλληνα) να του βροντοφωνήσω (κι εγώ!) ένα ζήτω: ΖΗΤΩ ΣΟΥ – θα του πω – το '21 των Ελλήνων! ΖΗΤΩ Αθάνατε Λαέ του Μαραθώνα και της Πίνδου!

'Ετσι, όχι με το «ψηλά τα χέρια!» όπως αυτοί, μα με στην καρδιά τόνα μου χέρι, και με τ' άλλο μου, το ταπεινό κρατώντας – μου – κεράκι, θα προβώ ομπρός στους τίμιους και τους λεύτερους για το σκολιό μονοπατάκι της Αλήθειας.

1.

Ότι το Βυζάντιο ανέπτυξε έναν πολιτισμό ιδιότυπο καμιά αμφιβολία. Ότι εξέπεμψε και μιαν ακτινοβολία ελληνίζουσας¹ – επίσης. Ότι όμως με την άλωση του Βυζαντίου άρχισε και η αγωνία του έθνους είναι ανιστόρητο και ύποπτο. Δεν είναι διόλου υποχρεωτικό νόμισμα και μεις Βυζαντινοί, επειδή το Βυζάντιο ανέπτυξε έναν πολιτισμό ιδιότυπο, επειδή εξέπεμψε και μιαν ακτινοβολία ελληνίζουσα και επειδή περί τούτων καμιά αμφιβολία!... «Οι ιστορικοί όλων των λογίων (κραυγάζει κι ο Θάνος Φιλικός στο περιοδικό «Δημιουργίες», τ. 11-12, 1971) και οι παραμυθάδες είπαν και γράψανε πολλά. Εγώ, και συμπαθάτε με γι' αυτό, δεν πιστεύω στο Βυζάντιο, δεν πιστεύω στους λογάδες του Φαναριού».

Ωστόσο, θα πω κι εγώ, δεν ήταν όλοι παραμυθάδες, αλλά οι περισσότεροι ήταν ανύποπτοι και αδιάβαστοι... Οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες ήταν Ρωμαίοι, με τη νοοτροπία των Καισάρων. Την παντοκρατορία ονειρεύονταν, η δε Οικουμενικότητα της γλώσσας μας τούς ήταν μέγας πειρασμός*...

*«...Και τα πολεμικά, εν τούτοις, έργα της Βασιλείας του Ιουστινιανού

«Όταν η πραγματικότητα κατεστράφη (=η Ρωμαϊκή κοσμοκρατορία) η Παράδοσις είχαν ελευθερίαν εξαπλώσεως. Από της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου την Ανθρωπότητα δεν άφηνε ήσυχον η ιδέα ότι η πολιτική ενότης του ανθρωπίνου γένους ήτο δυνατή» (Ουέλλς, «Παγκόσμιος Ιστορία», τ. Α', σελ. 638). Το δε γεγονός ότι η ελληνική γλώσσα μιλιόταν από δεκάδες λαούς δεν πάει να πει ότι οι λαοί αυτοί ήταν λαοί ελληνικοί*. Δείχνει μόνον ότι η λατινική δεν ήταν άξια να την ανταγωνιστεί σε πλούτο, σε συνείδηση και σε πνεύμα. Έτσι, σιγά σιγά έπαψε να μιλιέται κι απ' τους ίδιους τους Λατίνους του Βυζαντίου.

«...Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος του Βυζαντινού κράτους προκαλεί πάντα το ενδιαφέρον. Δεν είναι μόνον οι ειδικοί Βυζαντινολόγοι, Έλληνες και ξένοι, που ασχολούνται μ' αυτόν, αλλά και οι φίλοι της Ιστορίας δείχνουν μια ξεχωριστή ευαισθησία. Το ενδιαφέρον των ερευνητών της ιστορίας του Βυζαντινού κράτους στρέφεται ιδιαίτερα σε ορισμένους πρωταγωνιστές του δημόσιου βίου, που η δράση τους είναι αντιφατική και περίπλοκη με μια σειρά από θετικά και αρνητικά αποτελέσματα.

είναι αξιοσημείωτα, μολονότι τινά αυτών, εμπνεόμενα ουχί υπό της αναλήψεως περί της ανάγκης διατηρήσεως του Κράτους, και δη του αποτελούντος το κύριον σώμα αυτού, του ανατολικού τμήματος, αλλ' υπό της τάσεως προς ανασυγκρότησιν του Ρωμαϊκού κράτους, ως είχε τούτο εν τω άκρω μεγαλείω του...» (Εγκυκλοπ. Λεξικόν Ελευθερουδάκη, τ. 6, σελ. 778).

* «Πολλοί των ιθαγενών λαών κατά την εποχήν αυτήν εξελληνίσθησαν». «Η ελληνική γλώσσα επεκράτησε όχι μόνον ως γλώσσα της σκέψεως, αλλά και των πολιτικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των συναλλαγών και της κοινωνικής ζωής» (Κ. Παπαρρηγόπουλος, «Επίτομος Ιστορία του Ελλ. Έθνους», Αθήνα 1955, σελ. 176).

Το Βυζαντινό κράτος παρουσίασε μια ιδιομορφία στη σύστασή του, στην παρακμή και στην πτώση του. Η γεωγραφική του θέση το υποχρέωνε να βρίσκεται σε μια διαρκή πολεμική κατάσταση, αμυντική και επιθετική. Ταυτόχρονα όμως ήταν υποχρεωμένο να αντιμετωπίζει και πολλαπλά προβλήματα διοίκησης των απέραντων εκτάσεών του.

Δεν είναι σκοπός του σημειώματος αυτού να σκιαγραφήσουμε την πορεία της ζωής του Βυζαντινού κράτους. Σημειώνουμε, όμως, ότι υπάρχουν μερικές ιστορικές περιόδους της ζωής του, που όχι μονάχα ξεχωρίζουν, αλλά και προκαλούν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Μια τέτοια εποχή ήταν, αναμφισβήτητα, και όπως όλοι γενικά παραδέχονται, η Ιουστινιάνεια εποχή. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε μια σειρά από λόγους:

- 1) Στην καταγωγή και στην προσωπικότητα του Ιουστινιανού.
- 2) Στο μοναδικό φαινόμενο της ιστορίας μια γυναίκα «εκ του πορνείου» να γίνει Αυτοκρατόρισα. Και η γυναίκα αυτή να παίξει τέτοιο ρόλο που ουσιαστικά να κυβερνήσει το Κράτος.
- 3) Στο γεγονός ότι η περίοδος αυτή στάθηκε μοναδική σε επιτεύγματα. Και
- 4) Στο ότι ήταν μια εποχή βουτηγμένη στο αίμα.

Η πλούσια ελληνική και ξένη βιβλιογραφία μάς παρουσιάζει τους πρωταγωνιστές της περιόδου αυτής.

Κύριες πηγές είναι τα κείμενα των Βυζαντινών χρονογράφων (χρονικογράφων), βιογράφων και ιστορικών.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την Ιουστινιάνεια πε-

ρίοδο και σωστά να εκτιμήσουμε τον ρόλο των πρωταγωνιστών της κρίνουμε σκόπιμο πολύ συνοπτικά να αναφερθούμε στην κρατική διάρθρωση του Βυζαντινού κράτους κατά την περίοδο αυτή.

Το πολίτευμα του Βυζαντίου ήταν απόλυτη μοναρχία. Η Βυζαντινή Μοναρχία στηριζόταν στην αριστοκρατία της Πρωτεύουσας και στον στρατό.

Ο αυτοκράτορας είχε άμεσους βοηθούς του τον Έπαρχο του Πραιτώριου της Ανατολής, τον Έπαρχο της Πρωτεύουσας, τον Κοιέστορα, τον Μάγιστρο των Οφφικίων (Magister Officiorum) και δύο κόμητες του Δημόσιου Θησαυρού. Ο πιο σπουδαίος αξιωματούχος ήταν ο Έπαρχος του Πραιτώριου της Ανατολής. Αυτός διοικούσε τη μισή Αυτοκρατορία. Συγκέντρωνε στα χέρια του κάθε τι που είχε σχέση με τη νομοθεσία, τη διοίκηση και τη δικαιοσύνη του Πραιτώριου.

Αμέσως κάτω απ' αυτόν ερχόταν ο Έπαρχος της Κωνσταντινούπολης, που κυβερνούσε την Πρωτεύουσα. Ο Μάγιστρος των Οφφικίων ήταν, όπως θα λέγαμε σήμερα, ο Υπουργός του Αυτοκρατορικού Οίκου. Ήταν ο επί κεφαλής της προσωπικής φρουράς του μονάρχη (των σχολών – Scholae), των σωμάτων ασφαλείας, των ταχυδρομείων και των διεθνών σχέσεων.

Η δικαιοσύνη και η τρέχουσα νομοθεσία βρίσκονταν στα χέρια του Κοιέστορα του Ιερού Παλατίου. Ο Κόμης των Ιερών Θησαυρών διαχειριζόταν την ατομική περιουσία του αυτοκράτορα, τα παλάτια, τα κτήματα, τα ιπποτροφεία κλπ.

Πλάι σ' αυτούς τους ανώτερους πολιτικούς αξιωματούχους στέκονταν δυο στρατιωτικοί, οι Μάγιστροι της Εξουσίας (Magistri Militum) που λέγονταν Πρεξεντάλοι. Αυτοί

διοικούσαν τα σώματα της φρουράς της Κωνσταντινούπολης και ήταν και αρχηγοί του στρατού.

Πλάι στον αυτοκράτορα ήταν το Συμβούλιό του που συντόνιζε τη δράση όλων των ανώτατων αξιωματούχων.

Δεύτερη αρχή στο Βυζάντιο ήταν η Σύγκλητος, που την αποτελούσαν οι τιτλούχοι και οι ευγενείς της Πρωτεύουσας και οι μεγαλοκτηματίες. Η Σύγκλητος είχε το δικαίωμα να παίρνει μέρος στη σύναξη της νομοθεσίας. Είχε γνώμη στον διορισμό των ανώτερων υπαλλήλων και έκανε υποδείξεις για την καλή λειτουργία της κρατικής μηχανής.

Πιο κάτω από τη Σύγκλητο ήταν οι κτηματίες, οι στρατηγοί και οι ανώτεροι κληρικοί.

Η διοίκηση ήταν υπερβολικά συγκεντρωτική. Οι υπάλληλοι στις επαρχίες και ολόκληρος ο στρατός διορίζονταν απευθείας από την Κωνσταντινούπολη, ακόμα και στις πιο ασήμαντες θέσεις. Οι υπάλληλοι αυτοί κρατούσαν κάτω από την κηδεμονία τους τον πληθυσμό της περιφέρειάς τους.

Εκτός από τη Σύγκλητο ήταν οι Δήμοι που ασκούσαν πολιτική εξουσία. Τρεις λοιπόν ήταν οι παράγοντες της κυβερνητικής εξουσίας στο Βυζάντιο: Ο Βασιλιάς, η Σύγκλητος και οι Δήμοι.

Στον Ιππόδρομο, που ήταν το αγαπημένο κέντρο ψυχαγωγίας των πολιτών, συγκεντρώνονταν οι οπαδοί των Δήμων και εκδήλωναν τα αισθήματά τους και τα επαγγελματικά και τα γενικότερα ζητήματά τους. Κυρίως οι Δήμοι ήταν αθλητικά σωματεία, που ξεχώριζαν μεταξύ τους από τη στολή που φορούσαν. Οι Δήμοι εκτός από τον αθλητισμό είχαν και πολιτική υπόσταση, γιατί γύρω σ' αυτούς είχαν σχηματισθή πολιτικές μερίδες - κόμματα.

Στον Ιππόδρομο της Πόλης, όταν ανέβαινε στον θρόνο

ο αυτοκράτορας, ήταν απαραίτητος όρος της εκλογής του οι επιδοκμασίες των Δήμων. Ο Ιππόδρομος ήταν, μπορούμε να πούμε, ένα είδος Λαϊκής Βουλής. Γι' αυτό οι κυβερνητικοί και οι αντιπολιτευόμενοι φρόντιζαν να έχουν τους Δήμους με το μέρος τους. Και έτσι από τις τέτοιες ή τέτοιες εκδηλώσεις των Δήμων μέσα στον Ιππόδρομο γινόταν η σφυγμομέτρηση της Κοινής γνώμης.

Στην Πρωτεύουσα οι Δήμοι ήταν κυρίως δύο που έπαιζαν ρόλο στην πολιτική ζωή».

(Από το «Εισαγωγικό Σημείωμα» της φιλόλογου Καθηγήτριας κ. Δήμητρας Αν. Πατσούνη, στο «Προκοπίου Ιλλουστρίου Καισαρέως» με απόδοση της ίδιας. Αθήνα - 1973).

2.

Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία δεν είχε τίποτα το περισσότερο ελληνικό από όσο ο Ρωμαϊκός πολιτισμός· αυτός το είχε ως πνεύμα. Και στάθηκε Ρωμαϊκό κράτος («Νέα Ρώμη») μέχρι τέλους του, με μόνο τη λαλιά του ελληνική, και τούτο μόνον εξ ανάγκης.* Η γραφή του, τα εμβλήματα του, η κουλτούρα του, έμειναν λατινικά πέρα έως πέρα. Λοιπόν, με μόνο τη λαλιά. Μα το ράσο δεν κάνει τον παπά– για δε ποια ήταν η ανάγκη παρακάτω. Εδώ, ας δώσω τον νοητό κάπως περίγυρο, κέντρο του οποίου έγινε άξαφνα το 330 μ.Χ. η «Νέα Ρώμη»: Για λόγους που δεν μπορεί να εκτεθούν σ' ένα γοργό όπως ετού-

* «Η ελληνική γλώσσα επεκράτησε όχι μόνον ως γλώσσα της σκέψης, αλλά και των πολιτικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των συναλλαγών και της κοινωνικής ζωής» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος Ιστορία του Ελλ. Έθνους», Αθήναι 1955, σελ. 176).

«Η λατινική γλώσσα εστερείτο διανοητικής δυνάμεως, δεν εστηρίζετο επί σημαντικής φιλολογίας και επιστήμης, ώστε ν' αποτελή ανάγκην εις διανοουμένους ανθρώπους και έτσι να διατηρήση υπεροχήν απέναντι της ελληνικής... Αι γλώσσαι διά να επικρατήσουν πρέπει να φέρουν δώρα, τα δε δώρα της ελληνικής γλώσσης ήσαν ασυγκρίτως μεγαλύτερα από τα δώρα τη λατινικής...» (H.G. Wells, «Παγκόσμιος Ιστορία», τ. 1, σ. 636).

το ιστόρημα (αθηναϊκή επίδραση, Μέγας Αλέξανδρος, Ελληνιστική περίοδος, Αλεξάνδρεια κ.ά.), η ελληνική γλώσσα τότε μιλιούνταν καθ' όλη την εξάπλωση του χώρου: Από τη Σικελία έως τη Μικρασιατική Ανατολία και από την Αλεξάνδρεια έως τα παράλια του Εύξεινου Πόντου²... Χωρίς αυτήν ήταν αδύνατη η μεταξύ λαών αλληλοσυνεννοησία – και με το Κέντρο (=το νέο αφεντικό τους, το Βυζάντιο). Ήταν, να πούμε, η «Εσπεράντο» των καιρών, ή ό,τι η αγγλική γλώσσα για την πανσπερμία της Αμερικής... Μες σ' αυτόν τον ελληνόγλωσσο ωκεανό ήταν αδύνατο να επιβιώσει το Βυζάντιο, αν δεν έκανε την ελληνική γλώσσα – κι αυτό – λαλιά του. Οι όξω από τον ελλαδικό χώρο λαοί και των παράλιων της Μικρασίας, της Σικελίας και της Κύπρου (εκτός των κατ' ιδίαν τους γλωσσών =των εθνικών τους) αυτή τη γλώσσα την ελληνική αναμετάξυ τους μιλάγαν*. Μες στον αιώνων την παρέλευση τους έγινε και συνείδηση στο τέλος. Έτσι, γλωσσικά αφομοιωμένοι ήσαν «Πανέλληνες»³, αλλά με την πιο ιδανική αξία του όρου. Και ήταν τούτο ευτύχημα – άντεξαν να μην εκσλαβισθούν από τους Ρώσους, που γύρω στα 700 κατάκλυσαν κυριολεκτικά όλον τον Αίμο. Εξεναντίας, αφομοιώθηκαν αυτοί... Η δε μετά την Άλωση απομείνασα (λογιωτατίζουσα) Βυζαντινή αριστοκρατία, εκτός από τη γλώσσα δεν είχε τίποτα το ελληνικό – υπό την εθνική τουλάχιστον έννοια⁴. Αυτός ο «ορθοδοξότατος» Ακαδημαϊκός Ηλ. Βενέζης να τι (σε μιαν επιφυλλίδα του) λέει για την «ελληνικότητα» της (πρώην,

* «... Άλλοι λαοί διατηρήσαντες την συνείδησιν της ίδιας εθνικότητος ενεστερνίσθησαν εν τούτοις την ελληνικήν γλώσσαν...» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος...», σελ. 176).

και συνέχεια υπό τους Τούρκους) ιθύνουσας εκείνης τάξης:

«Διαβάζω μια πτυχή της ιστορίας του Αιγαίου στο βιβλίο που μας έστειλε ο κ. Βασ. Βλ. Σφυρόερας “Οι Δραγομάνοι του Στόλου”*. Μεγάλη δύναμη οι δραγομάνοι στον καιρό που ο αρχιναύαρχος της Αυτοκρατορίας, ο Καπουδάν πασάς, είχε στη δικαιοδοσία του τα νησιά του Αιγαίου, θα έλεγες ότι ήταν ένας θεσμός για το καλό του Έλληνα νησιώτη, του Χριστιανού. Βγαίνει απ’ τη μελέτη πως δεν ήταν έτσι ή, τουλάχιστον, δεν ήταν πάντα έτσι. Και με τους χριστιανούς δραγομάνους είχαν να τραβήξουν πάμπολλα οι νησιώτες μας. Καθώς είναι γνωστό, το αξίωμα του Δραγομάνου του Στόλου το διεκδικούσαν πάντα οι Φαναριώτες – οι μεγάλες οικογένειες του Φαναριού. Ήταν το πρώτο σκαλί που έπρεπε ν’ ανεβούνε για να φτάσουν στο αξίωμα του Μεγάλου Διερμηνέα κι ύστερα του ηγεμόνος της Μολδοβλαχίας⁵. Και είχε ο δραγομάνος του στόλου λάμψη και δύναμη σπουδαία: τεράστια εισοδήματα, από ειδικό χαράτσι που του πλήρωναν οι νησιώτες και εξουσία απάνω στους πληθυσμούς. Με το να αντικαθιστούν πολλές φορές οι δραγομάνοι τον Καπουδάν πασά στις σχέσεις του με τους νησιώτες γίνονταν οι πραγματικοί κυβερνήτες τους.

Αποτέλεσμα: φαγώνονταν αναμεταξύ τους οι φαναριώτικες οικογένειες ποια να πρωτοπάρει το αξίωμα – εξαγοράζοντας πασάδες και βεζύρηδες με μεγάλα ποσά, που ύστερα, για να τα ξαναφέρουν στο πουγγί τους, τα αξιώνανε και τα παίρνανε από τους νησιώτες».

«Οι κάτοικοι των μικρών νήσων του αρχιπελάγους είναι

* Κατ’ ουσίαν αυτοί ήταν οι Υπουργοί των Ναυτικών στην Τουρκία.

μερικώτερον (=ειδικώτερα) το υποκείμενον των καταδρομών του Δραγομάνου του Ναυτικού διότι, ενώ ο Τουρκικός στόλος εξακολουθεί τον γύρον του, ούτος εμβάς εις Κορβέταν τινά και συνοδευόμενος από τινας Βοϊάριδας Φαναριώτας διατρέχει τα νησιά ταύτα, έχων την άδειαν από τον Καπουδάν - πασάν να παραλάβη τα χρονικά δοσίματα. Οι νησιώτες προλαμβάνουν ομοίως τας επιθυμίας του, διά να αποφύγουν τας οποίας φοβούνται από το μέρος του αβαρίας. Αλλά μάταια προφυλάξεις! Ο Δραγομάνος, επί προφάσει ότι έχων διχονοίας αναμεταξύ των, κηρύττεται, δυνάμει της εξουσίας του, κριτής των προκειμένων τούτων διαφορών και υπερβαίνων προς τους ομοθρήσκους του το αυτεξούσιον (=αυθαίρετο) των κριτών του βασιλέως φέρεται προς αυτούς με σκληρότητα τρομεράν. Ματαίως οι δυστυχείς ούτοι Είλωτες θέλουν να τον πείσουν ότι αι μεταξύ των διχονοίαι έπαυσαν! Ματαίως τον παρακαλούν γονατιστί φιλούντες τους πόδας του και δίδοντες τον αγαπητά επίθετα! ούτος δεν ακούει τίποτε· είδόν τινας ότι ανωφελώς εταπεινώθησαν εις τοιούτον βαθμόν, ώστε να τον είπουν Εφέντημ Σουλτανούμ, Σε μετά τον Θεόν γνωρίζομεν πατέρα μας εις την Γην, λυπήσου τας δυστυχίας μας. Όσον τον παρακαλούν ούτοι οι δυστυχείς τόσον ολιγότερον απολαμβάνουν χάριν και η ταπεινώσις των άλλο δεν κάμνει παρά να καταστένη τον Δραγομάνον πλέον υπερήφανον και αυθάδη!».

«Προστάζει να πιάσουν μερικούς από τους Γραικούς τούτους, τους οποίους παραδίδει εις τας λεοντικές χείρας του Καπουδάν πασά. Ευτυχείς, αν εμπορούν να εκβούν από τας χειράς του, δίδοντες ό,τι έχουν!».

«Το απάνθρωπον τούτο φέρσιμον εξηγεί ακόμη πώς

συμβαίνει να ενασχολούνται ακαταπαύστως οι Ραγιάδες εις το να ξανακόμουν την κατάστασίν των (=περιουσία τους)».

(Μάρκος Φ. Ζαλλώνης, «Σύγγραμμα περί Φαναριωτών», σελ. 98. Έκδοση Τρίτη, «Επικαιρότητα», Αθήνα 1972).

Κάκιστη υπόθεση στάθηκε για την ελληνική Ιστορία η Φαναριώτικη περίπτωση. Αν αφαιρέσει κανείς τους μελό ιστορικούς εκείνης της εκατοντάχρονης «εθνικής – μας – περιπέτειας» (φαναριώτικη περίοδος) όλοι οι άλλοι μπρος σ' αυτήν την κατακόρυφη μες στ' άπατα της ανθρώπινης αναξιοπρέπειας κι ευτέλειας βουτιά έμνεσκαν κατάπληχτοι:

«Ως σ κ ώ λ η ξ εισδύουν εις σώμα ζων και βιβρώσκων αυτό έως ου καταστρέψη τελείως τα κύρια αυτού όργανα, ούτω και οι Φαναριώται διά της δεσποτικής αυτών πείσεως και των επί τούτω επιβληθέντων νόμων, διά της εισαγωγής διεφθαρμένων καλογήρων και επί τέλους διά της ίδιας αυτών διαφθοράς διέφθειραν και εξηυτέλισαν τον λαόν τούτον» (Μ. Φ. Ζαλλώνης, βλ. σημ. 5).

Ο Ρουμάνος ιστορικός Σενόπουλος αποκαλεί τους Φαναριώτες «συμμορία ληστών» και «τέρατα του 'Αδου, διαβόλους δέμας ανθρώπων αμφιεσμένους». Ο Δ. Θερειανός γράφει: «χάριν του ηγεμονικού θρόνου αδελφοί διέβαλον αδελφούς παρά τω μεγάλω βεζύρη, ο δ' Ελληνισμός ήτο παρ' αυτούς α π λ ο ύ ν ψ ι μ μ ύ θ ι ο ν».

Και ο Καισάριος Δαπόντες είπε: «Προτιμώ μάλλον να φυτέψω σκόροδα και να πελεκώ πρινάρια εν τη πατρίδι μου Σκοπέλω ή ν' αφεντεύω της Βλαχίας».

Ο «Δόλος της Ιστορίας» (του Έγγελου) δεν θάκανε αυτούς τους «εφέντηδες» ν' αφήσουν τα μακραιώνα «κατεστημένα» τους... για τα μαύρα μάτια του έθνους. Πολύ περισσότερο τώρα από πριν είχαν βρει τον καιρό να τρί-

βουν, χαρά γιομάτοι, τα χέρια. Κωλοτουρμπηδόν τους ριχόντουσαν στα υψηλότερα αξιώματα. Ελεύθεροι δε και από... προλήψεις ως ήσαν αλλαξοπίστιζαν και θεληματικά... «επ' αγαθώ πατρίδος!»...

«Και αυτός ο Μωάμεθ ο Β' είχε εξαιρετικήν εμπιστοσύνην εις τους Έλληνας και μετεχειρίσθη διά τα ανώτερα αξιώματα αρκετούς από εκείνους που είχαν δεχθή να εξισλαμισθούν. (Η υπογράμμιση δική μου). Ο Μαχμούτ πασάς, που είχε κατακτήσει επ' ονόματι του Μωάμεθ την Σερβίαν, την Βοσνίαν και την Εύβοιαν, ήτο Έλλην εξισλαμισθείς εις νεαράν ηλικίαν... Ο Χας Μουράτ πασάς, μπειλέρμπετης της Ρούμελης... κατήγγοτο από τους Παλαιολόγους. Άλλος μέγας Βεζύρης επί Μωάμεθ, ο Ρουμ Μεχμέτ, ήτο Έλλην. Επί Βαγιαζίτ του Β' ο Μεζί πασάς και ο Χότζα Μουσταφά πασάς είχαν γεννηθή Έλληνες. Κατά την βασιλείαν του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς ο Ιμβραήμ πασάς και ο Σουλεϊμάν πασάς ήσαν Έλληνες. Ο Νασού πασάς ήτο υιός Έλληνας ιερέως. Δύο άλλοι μεγάλοι βεζύρηδες, ο Δαμάτ Χασάν πασάς και ο Τοπάλ Οσμάν, ήσαν Πελοποννήσιοι. Αναφέρονται επίσης και ο περίφημος Τζόρλιε Αλή πασάς και εκ των ναυτικών ο Σαλή πασάς...» (Διον. Κόκκινος, «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως», έκδ. «Μέλισσα», Αθήνα 1956, τ. Ι, σελ. 39).

Ας προσθέσω κι εγώ ότι κι ένας άλλος γιος ιερέα από τη Γεωργία, ο Μεμέτ Ρεσίτ πασάς, ο και Κιουταχής επιλεγόμενος, ο εκπολιορκτηής του Μεσολογγίου (1826) και εξολοθρευτής των φιλελλήνων στη μάχη του Πέτα (1822), ήταν Έλληνας. (Κάρολος Μένδελσων Βαρθόλδη, «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως», σελ. 416).

«Η αλλαγή της θρησκείας εισήξεν εις το εσωτερικόν του

βασιλείου άλλο είδος ανθρώπων. Διότι οποία και αν ήταν η αιτία, η οποία έκαμε τον Γραικόν ν' αφήση την θρησκείαν των πατέρων του, η περιτομή δεν ημπόρεσε να εξαλείψη από αυτόν και τους συγγενείς του τον Γραικόν του χαρακτήρα. 'Όθεν ο αρνησίχριστος και οι απόγονοί του διακρίνονται πάντοτε από τους άλλους Μουσουλμάνους από την φιλοπατρίαν, γενναιότητα, ευκολοκινησίαν, ζωηρότητα του χαρακτήρος των, πνεύμα, έρωτα προς την δόξαν και μερικήν των αγάπην διά τα όπλα. Είναι αχόρταγοι της δόξης και των προνομίων. Έχουν ύφος υπερήφανον και συχνά μεγαλοπρεπές. Δεν είναι ούτε δεισιδαίμονες, ούτε ευλαβείς, αλλ' υπερήφανοι ότι ανήκουν εις το έθνος του Μωάμεθ, τρέφουν μίσος κρυφόν κατά των Εμίρηδων της Άνω Ασίας και περισσότερο ακόμη κατά του Γραικικού έθνους. Γνωρίζει τις ευκόλως μεταξύ των Τούρκων τους αρνησιχρίστους».

(Μ. Ζαλλώνης, ό.π., σελ. 94).

«'Όλοι αυτοί οι αρνησίθρησκοι ήσαν σχεδόν όλοι Γραικοί αλλά δεν προέρχονταν όλοι* από το παιδομάζωμα,

* Η μπρος στη θυρίδα αυτήν ουρά τής («δώσε μου και μένα μάρμπα) εθελοντικής αλλαξοπίστησης, προς ντοβλετική σταδιοδρομία ραγιαδών απ' αρχής της αλώσεως του Βυζαντίου, είναι από τις πιο εκπλήσσοιες του κόσμου. Δυναστείες οικογενειών και τόπων της Νέας Αυτοκρατορίας, μέχρι των εσχάτων απογόνων τους, σταδιοδρομούσαν στο Ντοβλέτι σαν Πασάδες και Βεζύρες ή «σατραζάμ» (=Πρωθυπουργοί), Ηγεμόνες, «ντιβάν τερτζιμανί» (=δραγουμάνοι του Διβάνιου) και λοιποί αξιωματούχοι της Πόρτας, τόσο που «η Πύλη και ο Σουλτάνος Μουράτ ο Γ' (1574-1595) απηγόρευσε και αυτόν τον εκουσίως εξισλαμισμόν των χριστιανικών οικογενειών...» (Καρολίδης, σελ. 425, ό.π.). Ο πρώτος Πρωθυπουργός του Κατακτητή ήταν ο εξωμότης Ρουμ (=Ελληνας) Μεχμέτ Πασάς, όστις έδρασε ως να εξεδικαίτο το Βυζάντιο. (Κο-nyali, ένθ' αν., σελ. 6, από το ίδιο βιβλίο, σελ. 21, του Εμμ. Τσαλίκολου).

πρωτοσυσταθέν επί “της ροδοσπάρτου βασιλείας” του Σελίμ του Α', του επικαλουμένου γιαβούζ (=σκληρού) – (1512 – 1520), με πρώτην αρχήν την Καππαδοκία και τον Πόντο*.

Τα παιδιά έπρεπε να είναι υγιέστατα, ωραία, σωματικώς τέλεια και προικισμένα με ευφυΐαν. Οι γονείς των έπρεπε να είναι απόγονοι καλών οικογενειών και τίμιοι και καλοί άνθρωποι.

Απηλλάσσοντο από την στρατολογίαν: α) Τα εκ πατρός και μητρός ορφανά, διότι εθεωρούντο αναιδή και τυχόντα ατελούς αγωγής. β) Τα παιδιά των κεχαγιαδών των χωριών ως χαϊδεμένα και αυθάδη, επειδή λόγω επαφής με τον λαόν απέκτων οικειότητα μετ' αυτού. γ) Τα παιδιά των βουκόλων, των ποιμένων και των υπηρετών, ως και τα τυχόν αυτοπροσώπως εξασκήσαντα τα επαγγέλματα αυτά, διότι απώλεσαν την ατομικήν των σεμνοπρέπειαν και την ψυχικήν των ευγένειαν. δ) Τα χριστιανόπαιδα τα οποία εταξίδευον εις την Κωνσταντινούπολιν ή εγνώριζον μίαν τέχνην ή τουρκικήν γλώσσαν, ως και τα τυχόν έγγαμα, διότι απέκτων μεγαλυτέραν του δέοντος οικειότητα με τον λαόν και διότι, αυτοπροσώπως ασχολούμενα με την βιοπάλην, εστερούντο της εσωτερικής ευθύτητος αυτών, η δε εκ γενετής κλίσις των προς το καλόν και η δεκτικότητα των δι' αριόζουσαν αγωγήν ηλαττούτο. ε) Οι φαλακροί, οι σπανοί, οι εκ γενετής περιτετμημένοι, οι ιταμοί, οι πολύ υψηλοί και οι

* (.....) Στροφή 67

Χερ νε τέρσεμ Πόντος ισιίν αϊς κελίρ
πουνούν ιντικαμή πιζέ τεϊς κελίρ
1925 δε γιαϊς κελίρ
ιντικαμ αλμασή σενίνδιο, Γιουνάν.

πολύ κοντοί, οι σωματικώς ή ψυχικώς ελαττωματικοί και οι πάσχοντες από οιαδήποτε νόσον.

Εν τέλει εστρατολογούνται τα πλέον κατάλληλα και τα έχοντα παρθενικόν τον νουν και την ψυχήν χριστιανόπαιδα, ώστε ταχέως να δεχθώσι την μωαμεθανικήν και την τουρκικήν αγωγήν, ως και την τουρκομωαμεθανικήν γενικήν καλλιέργειαν».

(Konyalı, ένθ' αν., σ. 36. Περί παιδομαζώματος βλ. και την μελέτην τής B. B. Papoulia, Ursprung der «Knabenlese» in osmanischen Reich, Μόναχον 1963).

Ο Καρολίδης παρέχει τας εξής, εν σχέσει με το θέμα, πληροφορίες:

«...εν αρχή μεν Έλληνες μόνον εστρατολογούνται, είτα δε διά των εν Ευρώπη προς τους Σλαύους, Αλβανούς, Ούγγρους, Ιταλούς (ιδίως Βενετούς) και Γερμανούς (των αυστριακών χωρών) πολέμων κατασταθέντες πάμφυλον και παμποίκιλον φύραμα Χριστιανών εφήβων εξισλαμιζομένων...

Πρώτον δε επί του εγγόνου του Πορθητού Σελίμ Α΄ οργανώθη, φαίνεται, το σύστημα του παιδομαζώματος ή τ ο σ ο υ ρ μ έ, ενεργουμένου εν αρχή κατά πενταετίαν, είτα δε κατά 4, 3 και κατά 2 έτη...

...Πάντες οι συνειλεγμένοι παίδες ήγοντο εις την προ των ανακτόρων πλατείαν, ένθα κατερχόμενος ο σουλτάνος εξέλεγε τους κατά την σωματικήν καλλονήν διαπρέποντας και ευφυϊαν πνευματικήν εν τη όψει μαρτυρούντας των παιδών και τους ούτως εκλεγομένους προσδιώριζε δι' εαυτόν ως νόμιμον μερίδα της λείας, ης το πέμπτον, κατά το Κοράνιον, ανήκε τω αρχηγώ των πιστών».

Εν συνεχεία, ο αυτός ιστορικός αναφέρει ότι «οι διαλε-

γέντες παρά του σουλτάνου παίδες εστεγάζοντο εις τα τέσσαρα εν Κωνσταντινουπόλει και Γαλατά ανάκτορα αυτού και εξεπαιδεύοντο συστηματικώτερον, λαμβάνοντες και εγκυκλοπαιδικήν τινα μόρφωσιν. Εξήκοντα δε ή εβδομήκοντα τούτων προήγοντο εις τον λεγόμενον Χας οδά (=θάλαμον της μεγαλειότητος), εξ ου εξήρχοντο πάντες σχεδόν οι ανώτεροι λειτουργοί του Κράτους, ήτοι οι Βεζίροι, μεγάλοι βεζίροι, αρχιστράτηγοι κλπ., πάντες σχεδόν χριστιανικής καταγωγής».

(Π. Καρολίδου: Ιστορία της Ελλάδος από της υπό των Οθωμανών αλώσεως (1453) μέχρι της βασιλείας Γεωργίου του Α΄, Αθήναι 1925, σελ. 417 - 420).

Ο δε Χάμιερ λέγει με καυστικήν ειρωνείαν:

«Προς κορεσμόν αισχρών επιθυμιών ο βεζίρης [Αλή πασάς Βαγιαζήτ του Β΄] εθέλχθη υπό πολλών χριστιανών νέων, ους μετεχειρίζετο από τούδε ου μόνον ως νεοσυλλέκτους των γενιτσάρων (ατζεμογλάν), αλλά τους εξ αυτών διαφέροντας τη ωραιότητι και ευφυϊα ως παίδας (ιτσογλάν) εν τη εσωτερική υπηρεσία της Αυλής. Εντεύθεν δε προήγοντο εις κτήσεις πλουσίων τιμαρίων και των πρώτων αξιωμάτων του στρατού και της πολιτείας. Ούτως εισέφρησεν εις την Οθωμανικήν επικράτειαν η παρά φύσιν ασιατική διαφθορά των ηθών... επενέμετο δε μετά τοςάυτης ακολουσίας εκ του παραδείγματος των σουλτάνων και βεζιρών, ως και εκ του των νομομαθών, ώστε εγένετο το κύριον ελάττωμα της Αυλής, του στρατού και του λαού και το κράτιστον εφόδιον του κτήσασθαι τιμάς και πλούτη, ουχί δε σπανίως και κυρία αιτία των προς τους χριστιανούς πολέμων, ων η λεία εσκόπει αναπληρώσαι τας αραιουμένας τάξεις των νεοσυλλέκτων και παιδών διά νέας προσθήκης δυνά-

μεως και ηδονών... αλλ' εκτός ολίγων, οι παίδες έμενον άνδρες... Εκ των τοιούτων σχολείων εξήλθον οι μέγιστοι άνδρες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας».

(Χάμμερ: Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σελ. 273 - 275. Μετάφρ. Κ. Σ. Κροκιδά, Τόμ. Α', Αθήναι 1870).

(Ταύτα τα αμέσως παραπάνω = τα για το παιδομάζωμα, από το βιβλίο του κ. Εμμ. Ι. Τσαλίκογλου: «Πότε και πώς ετουρκοφώνησεν η Καππαδοκία». Εξ ανατύπου εκ των «Μικρασιατικών Χρονικών», ΙΔ', 1970).

3.

«...**Ο**ι μόνοι που ποτέ δεν υπετάγησαν ήσαν οι πολυθρύλητοι Κλέφτες και οι μόνοι που συνεμορφώθησαν οριστικώς προς την νέαν κατάστασιν των πραγμάτων υπήρξαν όσοι ηυτομόλησαν εις τας τάξεις της, αφού εξισλαμίσθησαν» (Κ. Παπαρρηγόπουλος: «Επίτομος Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», σελ. 379). Απ' αυτά τα παραπάνω καταλαβαίνει κανείς τι είδους... πατριώτες⁶ ήσαν αυτοί που σκαρφατσάλωναν στα ανώτατα αξιώματα του κράτους και προπάντων γιατί αλλαξοπίστιζαν: «...Πλείστοι άλλοι χριστιανοί⁷ (λέει ο ίδιος ιστορικός παρακάτω, στη σελίδα 382) μετεπήδησαν με την θέλησιν των εις τας τάξεις του Μωαμεθανισμού, προ πάντων διότι, όπως είδομεν προηγουμένως να μεταδίδη ένας από τους πρέσβεις της Ενετίας, η Οθωμανική κυβέρνησις έδιδε τα ανώτατα αξιώματα και επικερδέστατα κατά κανόνα εις ομοθρήσκους μεν μωαμεθανούς, αλλά χριστιανούς εκ γενετής». Τόσο δε «εδραίοι» επί την πέτρην της χριστιανικής και εθνικής – αυτών – πίστεως ήσαν τούτ' οι «εθνοπάτριδες», ώστε: «Κατά προτίμησιν εκ των Ελλήνων Μεγάλων Διερχομένων της Υψηλής Πύλης εξελέγοντο και οι ηγεμό-

νες των παραδουναβίων ηγεμονιών, οι οποίοι, από του ΙΖ' τελευτώντος αιώνας, έπρεπε να πρεσβεύωσι το αυτό θρησκευτικόν δόγμα όπερ και οι λαοί των ηγεμονιών τούτων». (Εγκυκλοπαίδ. Λεξικόν Ελευθερουδάκη, τ. Ε', σελ. 306).

Κατά ποια λοιπόν συνέπεια διαλεκτική (και συνεπώς εξηγήσιμη) και το Πατριαρχείο, που ο κατακτητής τού παρέδωσε μονοπωλιακά την ημικοσμική και θρησκευτική διοίκηση του έθνους (μια σχεδόν «υπηκοότητα»), θα απεμπόλαε την επί της γης χειροπιαστήν ετούτη βασιλεία του για την των Ουρανών και την Πατρίδα; Ο Μωάμεθ ο Β' (και συνέχεια όλοι οι Σουλτάνοι): «...διετήρησε και επροστάτευσε τον μέγα σημαίνοντα ελληνικόν Κλήρον, από του Πατριάρχου μέχρι του κανδηλανάπτου και του νεωκόρου» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη: «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως», σελ. 11).

Πράγματι, ποτέ πριν στην ιστορία τους Πατριαρχείο και Πατριάρχες του δεν είδαν τέτοιες αυτοκρατορικές στα χέρια τους εξουσίες. Μάλιστα, λίγοι Βασιλείς τέτοια είχαν απολαύσει Μεγαλεία*. ('Ότι καμιά φορά οι Τούρκοι τους κρεμάγαν, αυτό γράφτο λ ά θ ο ς!). Επί Βυζαντίου οι αυτοκράτορες τους είχαν διακοσμητικά του θρόνου τους παιχνίδια. Οι ίδιοι ήσαν δοσμένοι με τα ούλα τους στους στεί-

* Ακόμα και πασάδες πανίσχυροι, καθώς βγαίνει από το παρακάτω γράμμα του πασά της Λάρισας Βελή (γιου του διαβόητου Αλή πασά), προσέφταν διά διάφορα ρουσφέτια στην Αυτού Παναγιότητα: «Λοιπόν να μιλήσης του Πατριάρχη ομοίως και εις το τζαμαέτι του Πατριχανέ να ειπής αυτά οπού σου γράφω, τα οποία με αναφοράν τους τα πιλδιρδίζουν και οι ραγιαδες, στέλνουν και ανθρώπους μαξούζ να τους πληροφορήσουν καλήτερα...» (Μιχάλης Σταφυλάς, Περιοδικό «Πνευματική Επαρχία», Τεύχος 6ο, σελ. 43, Απρ., Μάιος, Ιούν. 1972).

ρους δογματισμούς του filioque και... στο αλληλοξούρισμα μεταξύ τους... Επί Τουρκιάς ήσαν Αυθέντες Μεγαλότατοι, με «Αυλές» και ανατολίτικες τελετουργίες ίδιων Χαχάνων. «Πρωτέκδικοι» και «Τιτουλάριοι» τους περιτριγύριζαν, σαν τη «βασίλισσα – μέλισσα» οι κηφήνες, Αρχιδιάκονοι και Μεγάλοι Λογοθέτες. Και Αυθέντας τούς προσαγόρευαν οι «δούλοι» τους:

«Αυθέντα μας και δέσποτα... θειότατε, θεοπρόβλητε, θεοχαρίτωτε, προνοητά ημών κλπ. δουλικώς προσκυνούμεν... ημείς οι πτωχοί δούλοι σου, οι ιερείς της Μητροπόλεως Αθηνών κλπ. και φιλούμεν τα ίχνη των τιμίων και αγίων ποδών σου...» κλπ. (Δ. Καμπούρογλου: «Ιστορία των Αθηνών», Τ. 2ος, σελ. 161).

«...Ο Οικουμενικός Πατριάρχης επείχεν απόλυτον εξουσίαν* επί των εκκλησιαστικών μοναστηρίων και του κλήρου, ηδύνατο να καθαιρή αρχιερείς και ιερείς, να χειροτονή αντ' αυτών άλλους και να δικάζη αμέσως και εμμέσως τας μεταξύ χριστιανών διαφοράς. Τα εκκλησιαστικά κτήματα ανεγνωρίσθησαν αναφαίρετα και αφορολόγητα, η δε διαχείρισις τούτων αφέθη ελευθέρα εις τον Πατριάρχη και

* Που ούτε στον ύπνο του δεν είχε δει ο ανώτερος Κλήρος επί Βυζαντινής αυτοκρατορίας και κατόπιν στο ελεύθερο Ελληνικό κράτος όπου – σ' αυτό – μόνο χάρις στη με το κράτος ακόμα υπάρχουσα «συζυγία» του έχει μια ψιλώνυμη αυθυπαρξία. Μόνον... η αρσενική δραστηριότητά τους είχε (επί Βυζαντίου) σταθεί τόσο ανοικονόμητη, που (προς ασφάλεια του αυτοκρατορικού περιβάλλοντος – και τίς οίδε αν και των ίδιων αυτοκρατόρων!) «εθεσπίσθη» το – ούτως ειπείν – «επαγγελματικό» μονούχησμά τους: «Οι αποκεκομμένοι (= οι ευνοησιασμένοι) Αρχιερείς ήσαν τοσούτοι κατά την εποχόν εκείνην, ώστε ο πρέσβυς του Όθωνος Λιουεπράνδος υπέβαλεν ότι το ε ν ο υ χ ο ς ήτο τιμητικός τίτλος των Γραικών Επισκόπων» (Εμμ. Ροΐδης, σελ. 76 και 162, «Η Πάπυσσα Ιωάννα», τόμ. 1 – «Άπαντα», Εκδ. Οίκος «Βίβλος», Αθήνα).

τους υπ' αυτόν αρχιερείς και λοιπούς ιερωμένους. Πας δε χριστιανός υπεχρεώθη να διαθέτη ωρισμένον μέρος της περιουσίας του υπέρ της Εκκλησίας... Και εδημιούργουν μεν οι Τούρκοι διά της αναγνωρίσεως ενός χριστιανού εθνάρχου, περιβεβλημένου διά τόσων πολλών δικαίων και προνομίων, κράτος εν τω ιδίω αυτώ κράτει, αλλά τον εθνάρχην προσέβλεπον ως όργανον, το οποίον θα ηδύνατο να εξασφαλίση την δουλικήν υπακοήν των Ελλήνων και των λοιπών από του Οικουμενικού Πατριάρχου πνευματικώς εξαρτωμένων χριστιανών».

(Εγκυκλοπαίδ. Λεξικόν Ελευθερουδάκη, τ. Ε', σελ. 305).

Το να από ένα τέτοιο «κατεστημένικο» παπαδαριό περιόμενε το '21 εθνική έξαρση και χρέος είναι σαν να του ζήταε «νάφηνε το γάμο για να πάει για πουρνάρια...»*.

Σχετικά με τούτα παραθέτω δω χάμω μερικά τινά από την «Περίληπτική Υποτύπωση του Περιεχομένου της Ελ-

* Το ραγιαδικο εκείνο Ιερατείο όχι μόνο διά κανα έθνος (= πράσιν' άλλο-γα) δεν είχε – αυτό – σκασίλες, μα ούτε καν ποτές του πίστεψε ότι ο Χριστός είχ' έρθει για κανα «αγαπάτε αλλήλους», ή «έστε εγκρατείς και ειρηνικοί», αλλά ότι τον έστειλε ο Πανάγαθος για να – κατόπι του – οι Δεσποτάδες, οι Αρχιδιάκονοι και οι Ηγουμένοι περνάν (με χρυσές Μίτρες στα κεφάλια τους) μια ζωή «κοτσάνι» – την μαγκούφα...

«Δέν συγχωρούμεν κανένα γάμον ή διαζύγιον, παρά με την τιμήν μεγάλης πληρωμής. Απολαμβάνομεν μεγάλα κέρδη από τους μικρούς και μεγάλους αφορισμούς. Μας πληρώνουν διά ν' αφορισωμέν τινά, και πάλιν μας πληρώνουν διά να τον συγχωρήσωμεν».

«Αλλ' ο πρώτιστος κλάδος των εισοδημάτων μας συνίσταται εις την παραλαβήν του δεκάτου: Το οποίον κάμνομεν δυνάμει Φερμανίου. Χωρίς την ακατηγόρητον ταύτην προσταγήν δεν ηθέλομεν ποτέ δυνηθή να λαμβάνωμεν τα εισοδήματα ταύτα, αν και η σύναξις του δεκάτου είναι ιερά, διότι είναι γεγραμμένον εις την Παλαιάν Διαθήκην» (Μ.Φ. Ζαλλώνης, ό.π., σελ. 121).

ληνικής Νομαρχίας» κατά κεφάλαια ή παραγράφους (σελ. 42 - 48).*

«Τον εχορτάσαμεν πλέον (πρόκειται για τον Μητροπολίτη Πολύκαρπο της Λάρισας) ευχαριστηθέντες εις άκρον από την πνευματικήν του διοίκησιν και από τα άφευκτα τοις αρχιερεύσι παραδείγματα, κουσουρί δεν άφησεν εις όσα κακά ημπορέσε να μας κάμη μέχρι τούδε, διά τούτο και ημείς ουδέποτε θέλει παύσωμεν από του να ζητήσωμεν το δίκαιόν μας και την τιμήν μας από αυτόν τον αθεόφοβον και κακότροπον τύραννον, καθ' οιονδήποτε τρόπον ημπορέσωμεν. Και διά όσον θησαυρόν εσύναξεν από την επαρχίαν ταύτην να τον βιάσητε να ξεπέση μερικόν... Διά τούτο παρακαλούμεν πάλιν, και πολλάκις την κοινήν ημών μητέρα, να μην παραίδη την ταπεινήν ημών δέησιν, καθώς και την εις τας προλαβούσας αναφοράς, αλλ' αυτός ο άνθρωπος να λείψη από την επαρχίαν ταύτην, επειδή όλη η επαρχία έλαβε κακήν υπόληψιν προς αυτόν, και δεν είναι τόπος να τον δεχθή εις το εξής διά κυριάρχην της. Ταύτα μεν επιπόνως, αι δε πανάγια και θεοπειθείς αυτής ευχοευλογίαι είησαν μεθ' ημών φυλακτήριον διά βίου. Της υμετέρας Σοφωτάτης και Σεβασμωτάτης ημίν παναγιότητος δούλοι υποκλινέστατοι και πρόβατα ευπειθέστατα. Ο της Λαρίσης Λαός. 1814: Ιανουαρίου 26: Λάρισα» (Μιχ. Σταφυλάς, ως στην προηγούμενη σελίδα).

«Η ιστορική αλήθεια και η ανάγκη της γνώσης της από τους τωρινούς Έλληνας. Η αναισθησία των αρχόντων. Αποκάλυψη και μαστίγωμα – τα όργια των Συνοδικών –

* «Ελληνική Νομαρχία, ήτοι Λόγος περί Ελευθερίας», φιλολογική απομνημείωση Γ. Βαλέτα, έκδοση Γ', Βιβλιοεκδοτική, Αθήνα 1957.

μάνδρα λύκων. Η κατάντια του Κλήρου, Η φιλοχρηματία του τωρινού ελληνικού Κλήρου. Η αμάθεια του Πατριάρχου – οι γραμματικοί του. Πατριάρχης, διάμεσοι, Σύνοδος. Οι δώδεκα μωροί της Συνόδου. Αρχιεπίσκοποι, συναλλαγές τους με τους Οθωμανούς, Αφορισμοί, αγιασμοί, μνημόσυνα, κληρονομίες κλπ. Συχωροχάρτια. Ξεπούλημα ενοριών. Δανεικά κι αγύριστα. Πώς ζούνε οι αρχιεπίσκοποι: ακολασίες, προδοσίες, αναισθησία. Επίσκοποι και πρωτοσύγκελλοι. Η λήστευση των χωριάτων. Πώς χειροτονούνται οι παπάδες. Οι πανταχούσες των μοναστηριών. Κοκκαλοπωλητές – άγια λείψανα. Το κατάντημα του Κλήρου, πρώτη αιτία της καθυστέρησης του λυτρωμού. Η ελευθερία θανάσιμο αμάρτημα για τους ιεροκέρυκες. Τι διδάσκουν το λαό οι ιεροκέρυκες. Διαστρέβλωση – λύκοι και καθρέφτες του σκότους. Λειψανοκαπηλεία και θαυματοκαπηλεία – όργια (Βιβλίο 3ο και 4ο, «Ελληνική Νομαρχία»).

Τι είχε κερδίσει από την ίδρυση ενός ελλαδικού και λεύτερου βασιλείου; Στα ευρύτερα νοήματα την απόνηση σ' αυτό της εξουσίας του. Στα στενότερα – το είδαμε – το Πατριαρχείο αγνοήθηκε και από τον φόβο τής απ' το βλέπει εξάρτησής του η πριν δεσπόζουσα εξουσία του έγινε ολότελα σκιάδικη. Συνάμα, με το «Αυτοκέφαλον»* απώλεσε και καμιά εξηνταριά Επισκοπές και Μητροπόλεις**.

* Περισσότερα για το «Αυτοκέφαλον» βλ. Δ. Τσάκωνα: «Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον και το Αυτοκέφαλον της Εκκλησίας της Ελλάδος», εφημ. «Νέα Πολιτεία», 1-1-71.

** Έκτοτε και μέχρι σήμερα έχασε τα Πατριαρχεία Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων, Ρωσίας, Σερβίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, τας Εκκλησίας Κύπρου, Γεωργίας, Πολωνίας, Αλβανίας, Τσεχοσλοβακίας. Επί πλέον υπάρχουν οι Αρχιεπισκοπές Φινλανδίας και Εσθονίας, η Μητρόπολις Λατβίας, η εξόριστος Ουκρανική Εκκλησία και η Εκκλησία της Ουγγαρίας.

Ταύτα, χάγια και από τον έκτοτε (ως εκ της καχυποψίας του Διβάνιου) επί μάλλον και μάλλον περιορισμό των προνομίων του και των οφφίτσιων.

Πράγματι, μεγάλη, των μεγαλοπαπάδων, τους έκαμε ζημιά η επανάσταση. Οι Τούρκοι, ανιστόρητοι και αγράμματοι, ξεγελασμένοι από την ταυτότητα της γλώσσας, δεν ήξεραν ότι το Βυζάντιο καμιά με τον Ελληνικό λαό δεν είχε σχέση. Δεν ξέραν ότι (ως αυτοί, ως η Μακεδονική Δυναστεία, και η Ρώμη) του στάθηκε επίσης το Βυζάντιο καταχτητής – επίσης – φαύλος.

Δεν ξέραν ότι αυτοί οι Καϊμακάμηδες και Μ. Ποστέλλικοι, αυτοί, οι Οσποδάροι και οι Δραγουμάνοι, οι Γέντηπατρίκ και οι Κιατίπ - καμουσί, οι Μιλέτ - μπασί και οι Παπάζ – εφέντηδες, οι Γιαλί - γκιόζ μαγγιόροι (οι διπλωμάτες της), οι Λογοθέτες και αποδέλοιποι τεκείεφέντες και οι μεγάλοι Βικάριοι, οι «Γιασασίν - ηδες» ρουφιάνοι – τελοσπάντων όλη η αριστοκρατική εκείνη κρούστα του Βυζάντιου⁸, η στο σώμα ξαναεπικαθισμένη των Ραγιαδών, ήταν ο πιο πιστός τους σύμβουλος και σύμμαχος, οι πιο τσιράκ και τσοκ ερίφηδες δούλοι σίχαμεροί και τζορβατζήδες. Τους ναύτες για τον Καπουδάν πασά αυτοί τους μαύλιζαν. Δαύτοι οι μελιστάλαχοι και μειλίχοι ήσαν διαβολεμένοι διαπραγματευτάδες. Η τούρκικη διπλωματία αναδείχτηκε η ικανότερη της Ευρώπης. Η ήττα της Ρωσίας στον Κρμαϊκό διπλωματικό δικό τους ήταν έργο. Τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου αυτοί (στο Βερολίνο) την ξετίναξαν. Και με τη συνθήκη του Κάρλοβιτς* αυτοί περίσωσαν την

* Όπου : «...η διπλωματική δεξιότης του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοιούτου έτυχε θριάμβου, ώστε μεγάλως επιμήθη υπό των Τούρκων... και ονο-

Αυτοκρατορία απ' το αφούντο. Η κρατική «αλληλογία» τους ερχότανε η πρώτη (μετά την Κινέζικη) του κόσμου. Η γλωσσομάθειά τους (και ιδιαίτερα η τουρκική) ξεπέρναε τις γλωσσολογικές γραμματείς κάθε τόπου: «Αποφεύγω να ομιλώ με τον Μαυροκορδάτον τουρκιστί επί διπλωματικών υποθέσεων από φόβον μήπως κάμω κανένα σολοικισμόν μπροστά του», έλεγε ο Υπουργός των Εξωτερικών της Τουρκίας Σερίφ πασάς, ένας από τους περισσότερον μορφωμένους Τούρκους του καιρού του. (Δ. Κόκκινος, τ. 3, σελ. 80). Εκείνες δε οι προς τον πρέσβυ της Ρωσίας στην Πόλη Στρογγάνωφ διακοινώσεις του Διβάνιου (έργον των Φαναριωτών διπλωμάτων) ήσαν αριστουργήματα ύψους και γνώσης, του από καταβολής Πολιτισμού έως τότε κρατούντος Διεθνούς Κρατικού και Δημοσίου Δικαίου.

Λοιπόν δεν ξέραν... Τιμημένοι από την αλογόμυγα της υποψίας τους τινάχτηκαν μες στο ανατολίτικο ραχατλίκι τους και τους ρίχτηκαν – κι ως ολότελα αθώους. Ήταν μια συκοφαντία... χρυσή που τους εκάμανε να τους θεωρήσουνε – αυτούς! – ένοχους. Και μες στο φανατικό τυφλίλικι τους δεν στίμησαν ούτ' οχτρούς ούτε φίλους. Αποκεφάλισαν δραγουμάνους και «πρίγκηπες» έπνιξαν το Φανάριο

μάσθη Μεχρεμή Εσχάο, τουτέστιν εξ απορρητών». (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 36). Με τοιούτον πεζεβένην είχαν να κάμουν οι μισοάγριοι εκείνοι άνδρες του '21, ο Κολοκοτρώνης, ο Καραϊσκάκης και λοιποί. Το ίδιο έργα Φαναριωτών ήσαν και οι θαυμάσιες (παρά τις τουρκικές ήττες) συνθήκες του Βασβάρ (1664), με διαπραγματευτή τον Παναγιώτη Νικουσή, του Πασάροβιτς (1718), με διαπραγματευτή τον Ιωάννη Μαυροκορδάτο, και των συνθηκών του Σιστόβου και του Ιάσιου (1791 και 1792), με διαπραγματευτή τον Αλ. Μουρούζη. Το ίδιο («κωλοπετασμένες» αλλά ευεργετικές για την Επανάσταση αργότερα) στάθηκαν και οι συνθήκες του Κιουτσούκ Καίναρτζή (1774), του Αϊναλή Καβάν (1779) και της Κων/πόλης (1783).

στο αίμα: στραγγάλισαν, ξεκοίλιασαν και σούφλισαν και τέλος κρέμασαν και τον Πατριάρχη τον ίδιο... Λιγάκι αργότερα θα μάθαιναν πόσο καλώς Ελληνική ήταν η Νέμεση - θεότης: στη διαδρομή τους μες στην Τριπολιτσά (κατά την άλωση) τ' αλογοπέταλα των οπλαρχηγών δεν κρούαν πέτρα – τόσο παχύ ήταν των ανάσκελων Τούρκων το στρώμα πα στους δρόμους... (Δ. Κόκκινος, τ. 3, σελ. 315). «Πτώματα τόσα είχαν συσσωρευθεί επί των στενών οδών, ώστε του Κολοκοτρώνη ο ίππος δεν επέατησε χώμα από των τειχών μέχρι του σεραγίου», λέει κι ο Βαρθόλδη στη σελ. 361 της Ιστορίας του⁹.

Τώρα, θέλετε και το στα ανώτατα επίπεδα επικρατούν τις παραμονές της Επανάστασης... εθνικό κλίμα στην ΠΟΛΗ; Ορίστε το. Το παίρνω από την 35 σελίδα του βιβλίου «Το Μεσολόγγι» του εξαιρετου ερευνητή του '21 Δημήτρη Φωτιάδη:

«Τίποτα δεν μας δείχνουν καλύτερα πόσο σωστά είναι αυτά που λένε ο Κολοκοτρώνης και ο Φωτάκος, πως η επανάσταση στάθηκε το έργο του λαού και του Διαφωτισμού, από την “Πατρική Διδασκαλία” του Πατριάρχη Γρηγορίου και την απάντηση σ' αυτή του Κοραή με την “Αδελφική Διδασκαλία”. Ο πατριάρχης, εκπρόσωπος των πλουσίων και των συντηρητικών τάξεων, ανησύχησε¹⁰ από το ξάπλωμα, στο υπόδοιλο έθνος, των επαναστατικών ιδεών του 18ου αιώνα και κυκλοφορεί – είτε γραμμένο από τον ίδιο είτε κατ' εντολή του – ένα βιβλιαράκι στ' όνομα του πατριάρχη Ιεροσολύμων Ανθίμου, που είναι βαριά άρρωστος και τον νόμιζε ετοιμοθάνατο, με τον τίτλο “Πατρική Διδασκαλία – εις ωφέλειαν των ορθοδόξων χριστιανών”».

Σ' αυτό τονίζεται αδιάκοπα το παραμύθι πως οι δυστυ-

χιομένοι σε τούτη τη ζωή είναι οι τυχεροί, γιατί θα είναι οι εκλεκτοί στην άλλη: «Ποδηγετούσι (οι ιεράρχες) τους πιστούς διά να απερνώσι τον ολίγον καιρόν της παρούσης ζωής με υπομονήν εις τας θλίψεις και ελπίδα όχι ενταύθα, αλλά εις την μέλλουσαν ζώήν».

Ξέρετε γιατί ο Θεός γκρέμισε τη Βυζαντινή αυτοκρατορία κι έφερε τους Τούρκους; Το έκανε για το καλό των χριστιανών! Μ' ακούστε τον ίδιο:

«Ίδετε λαμπρότητα: κι οικονόμησεν ο άπειρος εν ελέει και πάνσοφος ημών Κύριος, διά να φυλάξη και αύθις αλώβητον την αγίαν και ορθόδοξον πίστιν ημών των ευσεβών και να σώση τους πάντας· ήγειρεν εκ του μηδενός την ισχυράν αυτήν βασιλείαν των Οθωμανών αντί της των Ρωμαίων¹¹ ημών βασιλείας, η οποία είχε αρχίσει τρόπον τινά να χωλαίνει εις τα της ορθοδόξου πίστεως φρονήματα και ύψωσε την βασιλείαν αυτήν των Οθωμανών περισσότερο από κάθε άλλην, διά να αποδείξη αναμφιβόλως ότι θείω εγένετο βουλήματι και όχι με δύναμιν των ανθρώπων και να πιστοποιήση πάντας τους πιστούς ότι με αυτόν τον τρόπον ευδόκησε να οικονομήση μέγα μυστήριο, την σωτηρίαν δηλαδή εις τους εκλεκτούς του λαούς».

Ενώ και ο εξ απορρήτων του Πάπα Νικολάου του Ε' Γεώργιος ο Τραπεζούντιος (1395 - 1486) είχε ετοιμάσει ένα σχέδιο θρησκευτικοπολιτικής ένωσης Ελλήνων και Οσμανλήδων. Δηλαδή την ομαδική αλλαξοπίστηση του έθνους.

Αλλά η Ιστορία δεν είναι καμιά καθωσπρεπεία Κυριών, σαν δυο πεταλούδων ορθών και αντίθετων. Της Ιστορίας τ' αντικείμενα μοιάζουν τα κεράσια στο καλάθι τους

που τραβώντας ένα πάνω σούρχονται πεντέξι, δέκα, όλα αντάμα.

Μέσα σ' αυτά να και η αγωνία – το χοντρότερο. Τι είναι αυτή; Πώς τρώγεται; Μήπως κι αυτή... με κουταλάκι; Οι εν ιστοριοδιφίαις – τους – συνάδελφοι το ξέρουν: Είναι, σου λένε, η 'Αλωση. Πλην, πάλι τους τζίφος... Διότι: Η αγωνία του ελληνικού έθνους δεν άρχισε με την άλωση του Βυζάντιου, όπως οι «εν τω μνησθήναι του αυτούς» λογώτατοι κάθονται «παρακλαυσίθυροι» και κλαίσι. Οπότε «δυοίν θάτερον». 'Η την Ιστορία δεν την ξέρουν, οπότε είναι ακατάλληλοι να την πιάσουν μες στο στόμα τους, ή (εφαρμόζοντας την παροιμία που λέει ότι το μωρό άμα σαραντίσει δεν φοβάται την πανούκλα) ...τρώνε ...με τα κουκούτσια τα κεράσια της. Οπωσδήποτε, και καθόσον εγώ ξέρω, κανείς ιστορικός, ξένος ή δικός μας, δεν έβαλε τον δάχτυλό του επί τον τύπον τούτου του ήλου.

Η αγωνία του ελληνικού έθνους είχε αρχίσει πολλούς πριν από την 'Αλωση αιώνες = από την συντριβή της στρατιωτικής ισχύος των Αθηνών από τη Μακεδονική Δυναστεία (Φίλιππο και Μεγαλέξαντρο) στη μάχη της Χαιρώνειας¹² και (με αποκορύφωμα την Φράγκικη κατάκτηση) τελείωσε δραματικά με την το 1922 ενσωμάτωση¹³ του μικρασιατικού Ελληνισμού στην Μητρόπολή του, την Ελλάδα. Στο αναμετάξυ αυτό των 2.260 χρόνων, μέσα στον χώρο του αρχαιοελληνικού αυτού κύκλου (απ' τη Ροδόπη έως την Αίγυπτο και από τη Σικελία έως τη Μικρασία), δεκάδες λαοί ανεβοκατέβηκαν ή βούλιαξαν (με χαμένες και τις εθνικές τους συνείδησες), αλλά το μικρό ελλαδικό ετούτο έθνος, ακολουθώντας τη «χαλύβδινη θεωρία των κολοσσών», σκαμπανέβηκεν αβούλιαχτο τις αλλεπαλληλίες των αιώνων.

Έμεινε αναλλοίωτο και αντάξιο των προγόνων του απόγονο: Αναφομοίωτο, φυλετικό και αμετακίνητο. Η γλώσσα του (και άρα η εθνική) είναι γνήσιο τέκνο της αρχαίας του. (Οι ρίζες είναι ομηρικές και αττικές):

«Ουδέν εκ των εθνών του κόσμου αγαπά την ευφωνίαν (λέει ο Κάρολος Μένδελσον Βαρθόλδη στην «Ιστορία – του – της Ελληνικής Επανάστασεως», σελ. 29) όσον το ελληνικόν, και δη από της αρχαιότητος μέχρι σήμερον. Η λεπτότης αυτή των φωνητικών οργάνων συνετέλεσεν όπως διατηρήσει ο ελληνικός λαός τον γλωσσικόν αυτού θησαυρόν απέναντι των ξένων». Και παρακάτω (σελ. 31): «...Ούτως εγεννήθη η νέα εκ της παλαιάς γλώσσης και απετέλεσε τον δεσμόν μεταξύ του πρώην και του νυν. Δεν υπάρχει μείζων μεταξύ Ομήρου και Ξενοφώντος διαφορά ή μεταξύ Ξενοφώντος και πολλών σημερινών Ελληνικών Εφημερίδων»¹⁴.

Τα πρότυπά του (οι σοφοί), οι παραδόσεις του (= τα έθιμά του και οι εορτές του), η τσακωτή προσήλωσή του στην πάτρια γη (και στους βράχους του ελλαδικού χώρου από το Ταίναρο έως την Πίνδο) δείχνουν οποίο μέταλλο του αστάθησε ο ψυχισμός και η αντοχή του. Ενώ ο προς τη λευτεριά έρωτάς του έμεινε ασίγαστος κάτω από τους οδοστρωτήρες των αιώνων: «Ως αφρίζοντα ορεινά ρείθρα (λέει ο ίδιος ιστορικός) από των βράχων της Οίτης και του Ολύμπου μάλλον, ή από χείλους ανθρωπίνου, φαίνονται πηγάσαντα τα κλέφτικα τραγούδια...».

...Μα ... (ακό μου φαίνεται τους λογιώτατους να λένε) ...μα τι μας τα λέει αυτά; Και μεις τα ξέρουμε...

Ω, μια στιγμή περικαλώ... Και ακούτε τι λέει πάλι στις σελ. 50 και 51 ο ίδιος συγγραφέας που είπα:

«...Τα πάντα παρά τοις Έλλησιν αποδεικνύουσι την διανοητικήν αριστοκρατίαν. Αν δε τέλος επισκεφθή κανείς και μέρη όπου αμιγέστατος διετηρήθη ο παλαιός ελληνικός τύπος, τας ακρωρίας ή τας νήσους, ως την Νάξον και την Κρήτην, ευρίσκει και σήμερον ακόμα άνδρας και γυναίκας, αίτινες θα ηδύναντο να χρησιμεύσωσιν ως πρότυπα εις τον Φειδιάν και τον Σκόπαν... Ανάγκη να διατρέξη κανείς το εσωτερικόν της χώρας, διά να ιδή τον γνήσιον ελληνικόν λαόν και τότε μόνον έκπληκτος θ' αναγνωρίση ότι η παλαιά Ελλάς αναζητή εν τη νέα και ότι ο ελληνικός λαός και κατά τα ήθη και κατά τον βίον είναι ο αυτός με τον αρχαίον...».

...Περικαλώ ...τα ξέρετε, αλλά γιατί δεν μας το λέτε; Γιατί δεν μας λέτε τι σχέση έχουν αυτά με το Βυζάντιο και τον Μαρμαρωμένο Βασιλιά; Ποια ψάρια εκείνης της Βάβως (και πράσινα άλογα) που της πήδησαν – τσιτσιριστά – απ' το τηγάκι; Αυτή την απαγωγή του ελλαδικού λαού, όξω απ' τους βωμούς του και τις εστίες του, ίσα προς τα λατινικά σκοτάδια και τις ψώρες, γιατί δεν τη μάχεστε παιδιά, παρά της κάνετε και σεκόντο; Ποιον Ιω. Καρατζά και ποιον Ιγνάτιο, ποιον Καποδίστρια μας κοπανάτε; Για ποιον Γρηγόριο αστράφτει και βροντάει στις «διαλέξεις» του ο κ. Τωμαδάκης; Δεν μας λέει για την «Πατρική Διδασκαλία» του; Δεν μας λέει και για τη «σύσκεψη» της Βοστίτσας; Για τον Παλαιών Πατρών¹⁵, για τον Ιγνάτιο; Για τα «Σαλπίσματα» του Κοραή – όπως θα δούμε παρακάτω;

«Αι γλώσσαι δεν διαμορφώνονται διά των συζητήσεων, αλλά από τα αριστουργήματα τα οποία μόνα* ημπορούν...» κλπ.

* Αυτό το μόνα δεν είναι μόνον «αριστουργήματα», είναι... και κανόνια

Την ίδια κατακουτελικήν αριστοκρατίτιδα είχε περι «ανωριμότητος» του Ελληνικού λαού για Δημοκρατία. Μεσ στην... υπερελληνικήν του ανωτερότητα (όπου παντού διαφαιίνεται η προς τον λαό περιφρόνηση) θεωρούσε ότι... οι λαοί θέλουν βούρδουλα. Τώρα, το πώς μετά από μια τέτοια... εκπαίδευση γίνεται όχι Δημοκρατία αλλά επανάσταση τον Παπαρρηγόπουλο δεν τον έγνοιαζε. Κατά τον σοφό ιστορικό μας, φαίνεται, πρώτα μαθαίνει κανείς κολύμπι... στο κρεβάτι του κι ύστερα πάει στο γιαλό για μακροβούτια! Γι' αυτό, εκείνο του Γιάννη Ψυχάρη ότι «ο ελληνικός λαός δύο μεγάλους και άσπονδους γνώρισε εχθρούς του: τους Τούρκους και τους δασκάλους», εγώ θα τόλεγα έτσι: Τους διανοουμένους και τους λογίους του...

'Ετσι, ακόμα μια φορά θα φωνάξω στους νέους: ΜΗΝ ΤΟΥΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ... Στον κοπρώνα του σκοταδισμού και της αμάθειας τούτοι οι Ηρακλείς, όχι για ν' αφαιρέσουν μπαίνουν, μα... για να προσθέσουν και τις δικές τους...

Και θα τους ρώταγα :

Ο Παλαιολόγος ήταν 'Ελληνας; Ο Μέγ-Αλέξανδρος ήταν «Αθηναίος»¹⁶; Φυσικά καμμιάν δεν είχαμε αναμετάξυ μας συγγένεια. 'Ήσαν κι οι δυο κατακτητές μας. Ο πρώτος (με το σόι του) σα Δεσπότης της θα την εκλατίνιζε διαπαντός την Πελοπόννησο, αν δεν (το 1449) ανέβαινε στον θρόνο του Βυζαντίου. Ο δεύτερος, με τον μπαμπάκα του τον Φίλιππο, πραγματοποίησε την κατάκτηση της Ελλά-

και ξιφολόγες και γκράδες. Ο διαβόητος γλωσσαμίντορας Μιστριώτης, στις παραμονές του Ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897, φώναξε προς έτσι σ' ένα συλλαλητήριο πολεμόχαρων για να το... ακούσουν και οι Τούρκοι: «Δεν έχομεν χρείαν τηλεβόλων και λογχών – αρκεί η αρχαία ημών γλώσσα!» (τουλάχιστο να την ήξερε...).

δας – καυτό όνειρο όλων των Μακεδόνων βασιλέων. Τόσο δε στάθηκε ανελέητος... «φιλέλληνας» που ισοπέδωσε και ξεκλήρισε μια για πάντα της τη Θήβα. Να τι ο ίδιος ο ξελιγωτής μας σε θαυμασμούς τους Παπαρρηγόπουλος μας λέει γι' αυτόν τον Σκύθη:

«...Τελικώς η πόλις εκυριεύθη και παρεδόθη αμέσως εις τας φλόγας και την σφαγήν. Οι διασωθέντες ματαίως εξελιπάρισαν τον οίκτον του νικητού.

Ολόκληρος η χώρα των Θηβαίων ώφειλε να διανεμηθή εις τους συμμάχους του Αλεξάνδρου, ο δε πληθυσμός, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών και των παιδιών, να περιπέση εις δουλείαν... Εκείνοι που θα διέφευγον εις άλλας πόλεις θά συνελαμβάνοντο διά να θανατωθούν. Καμμία ελληνική πόλις δεν εδικαιούτο να παράσχη εις αυτούς άσυλον...

...Εξήρесе μόνον από την καταστροφήν την οικίαν του ποιητού Πινδάρου και απήλλαξεν από την δουλείαν τους απογόνους του, διότι ο Πίνδαρος είχε αφιερώσει ωδήν προς τον ολυμπιονίκη πρόγονόν του Αλέξανδρον τον Α'» («Επίτομος Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», σελ. 154).

Τύφλα νάχουν οι κατόπι του ερχόμενοι, ο Τζένγκις Χαν και ο Ταμερλάνος. «Η Ελλάς έμεινε κατάπληκτη», λέει ο Ουέλς στη σελ. 449 της «Παγκόσμιας Ιστορίας» του. «Αλλά να ζητάει κανείς απ' τους ιστοριοδίφες μας συνέπεια θάταν σαν να οι ποντικοί του Φίλιππου του Β' δεν ήσαν ποντικοί, αλλά Ελεφάντοι!...*».

* Πράγματι, όταν με διάταγμα του Φίλιππου του Β' διατάχθηκε η σύλληψη και το κάψιμο ζωντανών όλων των ελεφάντων της Ισπανίας, εν τω άμα, όλοι οι ποντικοί πήδησαν στην όμορφη Γαλλία.

Εκεί, έκπληχτοι οι Γάλλοι ποντικοί τούς ρώτησαν προς τι το ομαδικό αυτό

Και δώστου νάχουν τ' αποδέλοιπα: Τι ήταν το Ιερατείο, οι Φαναριώτες και οι λόγιοι γύρω και πριν απ' το '21; Ήσαν ή όχι τσανακογλύφτρες των Τουρκών κι ενάντιοι σε κάθε ιδέα εθνεγερσίας; Μην κι αυτοί τραγούδαγαν τα κλέφτικα; Ή μη σπάσανε κι αυτοί στην Αλαμάνα τα σπαθιά τους; Οι Οσποδάροι; Οι Δραγουμάνοι; Οι νοτιώτεροι κοτζαμπασάδες και οι «γερόντοι»;

Μα ούτε για την κοινωνιολογία της επανάστασης δεν λέτε. Ή δεν την ξέρετε ή μας την κρύβετε την αλήθεια: προσποιείστε τους τυφλούς,* λέτε λόγου χάρη ότι η επανάσταση δεν έγινε μόνο για τους Τούρκους. (Δεν ήσαν χειρότεροι...). Έγινε ενάντια και στο γδάρισμα και τον κατατρεγμό απ' τους Προκρίτους – δηλαδή για το ξεριζώμα σύξυλου του «Τριαδικού» Τουρκοπαπαδοκοτζαμπασείκου καθεστώτος¹⁷... Και τότε – περικαλώ – τι γίνεται; Τι καθιστάς (άτε αστικής τάξης μην τότε υπαρχούσας) θ' αντι-καθίσταε το πρώτο; Το Λαϊκό; (ο Κομμουνισμός δεν υπαρ-

σαλτάρισμα στη χώρα;

Και οι Σπανιόλοι ποντικοί τούς τόπαν.

– Ε, καλά (απόρησαν οι άλλοι) να συλληφθούν και να καοίν ζωντανοί οι ελεφάντοι. Μα... ελόγου σας είστε ποντικοί...

– Σωστά. Αλλά όπως έχουν εκεί πέρα αυτά τα πράματα άντεστε ελόγου σας ν' αποδείξετε ότι δεν είστε... ελεφάντοι!

Αντε και συ, αναγνώστη μου, να τους το πεις των ιστορικών μας.

Αφού εφείσθη των ναών; θα σου πουν. Αφού ετίμησε τον Πίνδαρο δεν δείχνει την μεγαλοφυΐα του ανδρός; Δεν δείχνει την μεγάλην του παιδείαν;

* Διαβάτης προς τον καθιστό στο πεζοδρόμιο ζητιάνο: Ισχυρίζεσαι ότι είσαι ένας θεότυφος. Μπορείς να μου το αποδείξεις για να σ' ελεήσω, μωρέ άνθρωπε;

– Άκω λέει! Να, βλέπεις εκεί (και του δείχνει) εκείνο το δέντρο, με πλάι του ένα εργοστάσιο που τώρα βγάνει καπνό;

– Βεβαίως και το βλέπω.

– Ε, λοιπόν εγώ δεν το βλέπω!...

χε τότε, για να τόρριχναν στο κομμουνιστοφαϊλίκι οι εθνοκοφρόνοι!...). Η επί μάλλον και μάλλον καταφτάνουσα Επανάσταση διέγραφε σφιγγώδικη την κοινωνιολογία της έκρηξης της. Οι αστικιτζήδες (η Φιλική Εταιρεία) κατετρόμαξαν (το Άστρος, το Άργος, τα Βέρβαινα, η Ζαράκοβα, το κίνημα της Ύδρας* και οι Καλτέζες λες πως πρωκαταβολικά τους έστελναν τις αστραπές τους από το μέλλον...). Και τα γεγονότα επακολούθησαν. Επακολούθησε η βιαστική επανάσταση του Υψηλάντη και, η μετά την αποτυχία της, εξαφάνιση απ' τη Σκηνή της Εταιρείας. Δυο πράγματα σημαδιακά.

Εγώ δεν θα πω όπως ο αληνής φοροεισπράκτορας**

* Η κατάληψη της Καγκελαρίας απ' τον Αντ. Οικονόμου και η ανάληψη της εξουσίας από τον λαό. (Δ. Φωτιάδης, «Κανάρης», σελ. 50. Δ. Κόκκατος, ό.π., τ. Ι, σελ. 325. Κ. Μένδελσον Βαρθόλη, σελ. 317-318). Σημειωτέον κι εδώ: ο Οικονόμου, στο προς τον Υδραίο λαό «Εθνικό προκήρυγμά του», έλεγε τους Υδραίους απογόνους τού Θεμιστοκλή και του Μιλτιάδη και όχι κανενός Παλαιολόγου ή Φωκά. Το Υδραίο αρχοντολόι (Κουντουριώτες και λοιποί) τον εμίσησε και μόνον εξαναγκασθέν τον υπέστη:

«Αδέρφια, ο πόλεμος της ελευθερίας άρχισε. Μόνον εδώ οι τουρκολάτρες πρόκριτοι κάθονται με σταυρωμένα τα χέρια... Οι άρχοντές μας δεν θέλουν να κινηθούν γιατί φοβούνται τον πόλεμο και γι' αυτούς ο πατριωτισμός είναι μόνο το πουγγί τους» κλπ. (από την προς τον Υδραίο λαουτζίκο – ναίτες, πληρώματα και θαλασσίτες – προκήρυξή του). Αλλά οι αρχόντοι, τέλος, τον εξόντωσαν όπως και στην Πάτρα οι Αχαιίτες κοτζαμπάσηδες τον Παναγ. Καρρατζά. Αφού πρώτα τον εκπάτρισαν, άγρια τον δολοφόνησαν αργότερα με μια «χωσιά» κοντά στο Άργος...

** «...Δυο χρόνια μετά την άφιξη του Ιγνάτιου στην Άρτα η περιοχή πέρασε στα χέρια του Αλή πασά. Αναγκάστηκε τότε, για να υπερασπίση το ποιμνίό του, να γίνη εισπράκτορας των φόρων που επέβαλε ο βεζύρης, πληρώνοντας συχνά από το δικό του ταμείο. Με επιστολές και προσωπικές παρεμβάσεις φρόντιζε να περιορίζη τις αυθαιρεσίες του σατραπή της Ηπείρου και των οργάνων του» (Ι.Μ. Χατζηφώτης, «Νέα Πολιτεία», 7.3.71), «...όμως όταν ήταν δεσπότης της Έπαχτου και της Άρτας ανακατεύτηκε ο Ιγνάτιος σε δου-

του Αλή πασά Ιγνάτιος ότι το, στις Παρίστριες ηγεμονίες, κίνημα του Υψηλάντη* δεν ήταν εθνικό** και ότι οι Φιλικοί ήσαν «καρμπονάροι»¹⁸. Μόνο (δεν μπορώ) ούτε και εξίσταμαι για την (και στα δύο αυτά = το άξιαφο του κινήματος και την εξαφάνιση των Φιλικών) σιωπή των ιστοριοδίφων μας. Και εννοώ αυτήν που... οι «εγκεκριμένοι» μόνο γράφουνε. Καμιά εξήγηση δεν μας δίνουνε, ωσάν να (παρά ιστορικοί) αυτοί είναι... φωτογράφοι! Αλλά η φωτογραφία βγαίνει επίπεδη, ενώ η Ιστορία θέλει και βάθος (= την «τρίτη διάσταση» – που προείπα). Στη δε Ιστορία η κοινωνιολογία είναι το βάθος. Διότι κοινωνικά είναι φαινόμενα της Ιστορίας τα γεγονότα. Αλλ' αυτό οι «εγκεκριμένοι» το αγνοούν, ή αν το ξέρουν ψεύδονται ως ο παραμυθιάς κείνος Μυγγάουζεν... παρατρέχουν την πρώτη ιαχή της κλεφτουριάς – η γη στον λαουτζικό! Φωτιά στους τσιφλικάδες!

«Ακόμα και οι Μανιάτες, οι πιο καθυστερημένοι κάτοικοι του Μωριά (Σ.τ.Σ.: ο ταπεινά υποφαινόμενος απορρίπτω τη μομφή – στη συνέχεια έχω κάτι να πω στα τέτοια πάνω), είχαν ανοίξει τα μάτια τους και από αυθορμητισμό

λειές που γι' αυτές πολλοί Ηπειρώτες τον παρεξήγησαν, ο Πεορραβός κιάλας τον ωνόμασε προδότη. Μα κι ο Ιγνάτιος είχε μια φορά ειπεί πως ο Κολοκοτρώνης πρέπει να σκοτωθή κι αυτό δεν το ξέχασαν ποτέ οι Κολοκοτρωνάιοι». (Ν.Α. Βέης, «Έρευνες και Στοχασμοί για την Ελληνική Νομαρχία και τον συγγραφέα της», ό.π., σελ. 8-41).

* Που βέβαια δεν του αμφισβητούμε τον «τρέχοντα» πατριωτισμό των ανίποπων χμιαρικών και πομπώδη τον κέντριζε και η «μανία» του ταύρου να πηδήσει το ναλοπωλείο της Ιστορίας... Ο ηρωικός αυτός «ολιγόμυαλος» δεν ήταν παρά θύμα της Φιλικής Εταιρείας...

** «Ήταν ένας καινούργιος χριστιανισμός γι' αυτόν να είναι ο ιερέας της προδοσίας» (Τσβάιχ, για τον Ιωσήφ Φουσέ).

ωδηγήθηκαν εις το να κάμουν μιαν συμφωνίαν (Ιούλιος 1821) διά να μοιράσουν αδελφικώς εις ίσα μέρη όλην την κινήτην και ακίνητον περιουσίαν των εχθρών Τούρκων εις την περιοχὴν της Μονεμβασίας». Και παρακάτω: «...εις την Πελοπόννησον και εις την άλλην Ελλάδα το ίδιον έγινε, οι αγροτικοί και αι λαϊκαί μάζαι όχι μόνον επρωτοστάτησαν εις τον αγώνα, αλλά και έδωσαν κοινωνικήν μορφήν» (Γ. Κορδάτος: «Η Κοινωνική Σημασία της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821», έκδοση 5η, Αθήνα - 1972, σελ. 187).

Εδωδά ας μου επιτραπεί να διαχωρίσω – πως – κάτι «ευθύνες»: Μου «καταλογίζουν» – σωστά – ότι πολύ αντλώ από τους αριστερούς ιστορικούς και σημαδιακά από τον αείμνηστο Κορδάτο. Πράγματι, ζώντα τον τόν θαύμαζα και μακαρίτην βαθύτατα τη μνήμη του τιμάω. Τον θεωρώ σαν τον «διαλεκτικώτερο» από τους ιστορικούς μας όλων των καιρών. Ωστόσο, σε σημεία και επιμέρους πού και πού διαφωνώ μαζί του – πράγμα άσχετο, ή έχον το σχετική μόνον αξία. Λόγου χάρη, διαφωνώ στις περί τον Κοραή «γλυκάζουσες» κάπως ευφημίες του, θεωρώντας τες σαν άδικη απαγωγή του ίδιου προς την πλάνη. (Χάρις στην κεκτημένη της... βραδύτητα η κακομοίρα η αλήθεια βιοί λάθε...). Λάθε, παρά που ωστόσο υπάρχει η κραυγή = η επίκαιρη επιστολή εκείνη του Δυσσέα (βλ. 1ο τόμο του '21 μου, καθώς και σελ. 212 του «Κανάρης» του Δημήτρη Φωτιάδη). Λόγου χάρη, είδος τι απαρέσκειας με σκιάζει για την «αμιλισία» του πάνω στο ποιόν των ειπωθεισών Εθνικών Συνελεύσεων του '21 – ούτε Εθνικών, ούτε Συνελεύσεων, αλλά μόνον αλεπούδικων συνάξεων των από κοινού συμφέροντος κινούμενων και επί το αυτό συνελθόντων κοτζαμπάσσηδων, χοντρονοικοκυραίων και προκριτών, για το τσέπω-

μα και της επερχόμενης ανεξαρτησίας και τη φαλκίδευση της Δημοκρατίας του λαού – όπερ και εγένετο...

Και στάθηκαν τα οχυρά που πάνω τους θρανόταν η θέληση του έθνους να γίνει κύριος του οίκου του και αυτεξούσιος της λευτεριάς του.

Τούτο (=το «τσέπωμα») το διαισθανόταν ο λαός. Και κάθε φορά που – έτσι – συναγμένους τους πετύχαινε η πρώτη αυθόρμησή του ήταν να τους σφάξει. Στο 'Αστρος, στις Καλτέζες, στη Ζαράκοβα με κραυγές θανάτου τούς περιζωναν. Στα Βέρβαινα, στην Τροιζήνα, στην Επίδαυρο με χούφτωμα των γιαταγανιών τους τους κύτταγαν. Και κάθε φορά τούς έσωζεν ο Γέρος... (βλ. 1ο τόμο του '21 μου, καθώς και τον «ανά χείρας» – τον 2ο).

Αλλ' αν τα παραπάνω στέκονται όπως είπα «σχετικά» (= «γνώμη του και γνώμη μου» – που λέμε) υπάρχουν κάτι άλλα, που του πέρασαν αθέατα και αόρατα, σαν να αυτά ποτέ δεν υπαρχαν, δεν είναι αυτά καν Ιστορία. Σ' αυτά βέβαια... δεν διαφωνώ, μη θέσης υπάρχουσας για να το κάμω. Και ποια είναι αυτά; Τουλάχιστο τρία:

1ο) Το πότε άρχισε το ειπωθέν «αγωνία του έθνους» (για το πότε τελείωσε δεν τόπαν) βλέπε και 1ο τόμο του '21 μου.

2ο) Τα αίτια (θα τόλεγα: τα «διαλεκτικά» αίτια, αλλά φοβηθέντας μην περάσω σε κάναν «σολοικισμό» δεν το κάνω) της από τη Βλαχία έναρξης της «επανάστασης υπό τον Αλ. Υψηλάντη – γράφε Φιλική Εταιρεία – και την εξ αυτού χρεωκοπία της Φιλικής» (βλ. και 1ο τόμο του '21 μου).

3ο) Η «διάλεξη» (= το «ελλείπον παιγνιόχαρτον») της στο Τυργοβίσι δολοφονίας από τον Υψηλάντη – γράφε από τη Φιλική – του Βλαδιμηρέσκου (βλ. και 1ο τόμο του

'21 μου, καθώς και παρακατιούσες σελίδες του «ανά χείρας»). Και

4ο) Τα όχι πιθανά, αλλά, αναπόφευχτα, μοιραία για το '21 και την τύχη του, της στον Μωριά κατάπτωσης (αν έσωνε...) του Υψηλάντη με τον στρατό του – γράφε στρατό της Φιλικής (βλ. 1ο τόμο του '21 μου).

Μην προς «παραξενισμόν» κανενός. Εξ εναντίας, προς μεγάλη «χαρά» απαξάπαντων των περί αυτά (=των παραπάνω τεσσάρων «σφηνών» του '21 μου) ιστορικών μας – δικών μας και ξένων – είμαι, όσο ξέρω, ο μόνος που τις έβαλα. Είμαι... ο κούκος της παροιμίας, που ένας τους δεν φέρνει την ανοιξη. Σύμφωνοι. Αλλά είμαι ο πρώτος... Σιγά – θάρθει η άνοιξη...

νάσταση αντίτασε το «Ελευθερία ή θάνατος» το «φωτιά – της – και τσεκούρι». Νυν υπέρ πάντων ο αγών.

Να ηττηθεί ήταν αδύνατο. Η νίκη, η τόσο αδύνατη, ήταν και βέβαιη... Οι Κολοκοτρώνηδες, οι Αντρούτσοι, οι Παπαφλέσσηδες ανέτρεψαν το Συνέδριο της Βιέννης και τίναξαν την Ιερά Συμμαχία στον αέρα. Ο Μέττερνιχ* ο Καποδίστριας, ο Ιγνάτιος, χάθηκαν μες στις αχλές της Ιστορίας...

Ότι το Ανώτερο Ιερατείο και το Φανάριο δεν την ήθελαν και αντίδρασαν** στην επανάσταση – καμιά αμφιβολία. Αλλά και οι λόγιοι της Διασποράς¹⁹ επίσης δεν την

* «Οι λαοί», συνήθιζε να λέει ο Μέττερνιχ, «είναι σαν τα παιδιά ή τις νευρικές γυναίκες». Και το βρήκε τελικά από τα «παιδιά» και τις τυραννισμένες από την ανελευθερία λαϊκές μάζες της Βιέννης. Τον Μέττερνιχ τον ξήλωσαν από τον ασήκωτο θρόνο του οι φοιτητικές διαδηλώσεις της Βιέννης τον Μάρτη του 1848. Η λαϊκή εξέγερση που ακολούθησε σάρωσε κι εκείνον κι ολόκληρο το σύστημά του.

«Έφυγε την νύκτα και βρήκε άσυλο στην ελευθερία του αγγλικού Συντάγματος, την ελευθερία που αρνιόταν ο ίδιος στους λαούς και το Σύνταγμα που δεν χαλάλιζε ούτε στον λαό του. Έζησε 86 χρόνια, απ' αυτά τα 40 σαν υπουργός των Εξωτερικών και καγκελλάριος μιας ισχυρής αυτοκρατορίας. Πέθανε στη Βιέννη στις 11 Ιουνίου του 1859. Και μόνον ο δρομάκος στο όνομά του, η Metternichgasse, τον θυμίζει κάπως στη σημερινή γενιά. Η μνήμη της Ευρώπης αρνείται να τον θυμηθεί και όταν στην ιστορία της νεόκοποι Μεττερνίχοι τον θυμίζουν τρομάζει και ρωπείται η Ευρώπη αν πράγματι γνήσαμε εξυπνότεροι από τότε» (Π.Κ. Ενεπεκίδης: «Μέττερνιχ – ο πρίγκηψ του μεσονυχτίου», εφημ. «Το Βήμα», σελ. 5, 19.8.73).

** «Παρά τοις Έλλησιν (στις παραμονές του '21) δεν έλειψαν οι καλούμενοι φρόνιμοι, οι μετά της καθεστηκυίας κυβερνήσεως συντασσόμενοι. Τοιούτοι ήσαν εν πρώτοις οι ανώτεροι κληρικοί, οι σιγί δι' ευσεβείας και μαθήσεως, αλλά διά σιμονίας μάλλον και δωροδοκίας Τούρκου Βεζύρου αναβάντες» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη).

4.

Αλλά εκείνο που πράγματι – αυτό – δεν το ξέρουν είναι ότι το '21 δεν ήταν μια υπόθεση των – μόνον– ηρωισμών τούτου του έθνους. Τα γιαταγάνια εδώ έπαιξαν ρόλο απλής διαδικασίας. Μεταξύ δε δύο ηλιθίων στρατηγών ο ένας κατ' ανάγκην θα νικήσει. Το '21 ήταν ένα φαινόμενο αναπάντητο στις Ιστορίες όλου του κόσμου. Ήταν η πρώτη και η τελευταία έως εδώ επανάσταση που έδωσε αυτογνωσία και νόημα, περιέργεια και μνήμη στην Κοινότητα των ανθρώπων. Δεν έγινε ούτε θα ξανασυμβεί τέτοιο μυστήριο. Ο «Πίναξ Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» ωχριά μπρος στην κραυγή του '21. Η «Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας» του Ουάσιγκτων είναι μία ειδυλική νωπογραφία προς τον Διάκο. Η δε φωταψία του Μεσολογγιού – αυτή – έκαμε να κλείσει (για να μην τυφλωθεί) τα μάτια η Ιστορία.

Στους αφορισμούς του Πατριάρχη, στις αποκηρύξεις του Αλέξανδρου, στους θεοκράτες της Βιέννας, στο Συμβούλιο των Βασιλέων, στους εξορκισμούς του Καποδίστρια, στον Αδαμαντίου τα «τριτόκλιτα», στα σαμποτάζ των κοτζαμπάσηδων και στων κιοτήδων το προσκύνημα η Επα-

ήθελαν. Αυτός ούτος ο από τους εξέχοντας Αδαμάντιος Κοραΐς την εξόρισε με ταύτα του τα λόγια απ' το Παρίσι: «Μια Επανάστασις των Ελλήνων υπό τας σημερινάς συνθήκας κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας είναι κάτι αδιανόητον»*. Τα μαθηματικά του δίδασκε κι αυτός! Η δε υψηλότερη ελληνική προσωπικότητα, ο Καποδίστριας, όχι μόνον εφρούραξε** στο άκουσμα των πρώτων καρυοφιλιών από τη Μάνη, αλλά και πριν, στην πρόταση της Φιλικής να ηγηθεί του αγώνα, απείλησε τους απεσταλμένους (τον Ξάνθο) με απέλαση και ότι θα τους έδενε ωραία!***

Στον Γαλάτη, που πρώτος τού μίλησε για επανάσταση, ο Καποδίστριας είπε τούτα:

«Διά να σκέπτεται κανείς, κύριε, περί τοιούτου σχεδίου πρέπει να είναι τρελλός. Διά να τολμήση δε να μου μιλήση περί τούτου, εις τον οίκον τούτον, όπου έχω την τιμήν να υπηρετώ έναν μέγα και κραταίον αυτοκράτορα, πρέπει να είναι νέος όστις μόλις εξήλθεν από τους βράχους της Ιθά-

* Πνιχτός μες στο κολάρο του και τις «ελληνικούρες του» ο κακόμοιρος δεν έβλεπε ό,τι έβλεπαν και οι τσοπαναρέοι της Βυνηώρας. Και μόνον έ να φυσέκι του έσχατου κλεφτόπουλου άξιζε πιο περισσότερο από σύξυλη την κολοκυθοσοφία του στον Αγώνα...

** Την ίδια γνώμη και χειρότερα μένεα είχαν εκφράσει στον Βαρδαλάχο και τον Νέγρη που για την ίδια δουλειά – ετούτοι – για να τον ρωτήσουν «τι σιάση θα τηρούσε μπρος στην κυοφορούμενη Ελληνική Επανάσταση ο αυτοκράτορας;» τον επισκέφτηκαν. 'Ηταν γλέπεις απ' τους «ένηδες» (= Αρχή του ενός άνδρός!) Εγγελικός της «Πεφωτισμένης Δεσποτείας» – ω διάολε! (βλ. και Δ. Τσάκωνα: «Ο Καποδίστριας και η Πεφωτισμένη Δεσποτεία», «Πελοποννησιακή Πρωτοχρονιά», τ. Ε', σελ. 75-78, 1961).

***...Ου μην, αλλά εξέδωκε και έντυπο φυλλάδιο ο ερίφης, αποτεινόμενος δημόσια στους ομογενείς και ιδιαίτερα «στους δυο έγκριτους άνδρας του έθνους»(;) όπου συνιστούσεν... ειρήνην και – συνεπώς – καλήν χώνευση. (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος», σ. 551).

κης (ο Γαλάτης ήταν Θιακός) ή ο οποίος παρεσύρθη δεν ηξεύρω υπό ποιών τυφλών παθών. Δεν ημπορώ να ομιλώ μαζί σας περισσότερο περί του σκοπού της αποστολής σας σας ειδοποιώ δε ότι ουδέποτε θα αναγνώσω τα χαρτιά σας. Η μόνη συμβουλή την οποίαν ημπορώ να σας δώσω είναι να μην ειπήτε τίποτε εις κανένα περί τούτου και χωρίς ν' αναβάλλετε ούτε μίαν ώραν να επιστρέψητε, ίνα ειπήτε εις τους εντολείς σας ότι αν δεν θέλουν να χαθούν οι ίδιοι και να καταστρέψουν μαζί τους το αθών και δυστυχές έθνος των πρέπει ν' αφήσουν τας επαναστατικάς σκευωρίας των και να ζουν όπως πριν υπό τας κυβερνήσεις υφ' ας ευρίσκονται, έως ότου η θεία πρόνοια ευδοκήσει άλλως»* (Δ. Κόκκινος, ό.π. Ι., σελ. 136).

Ο άνθρωπος του δίδαξε τα ανώτερα μαθηματικά του.

Τούτη του η ζηλωτική εσχολογία του παράλογου και αδιανόητου μιας όποιας επανάστασης ερχόταν κατ' ευθείαν

* «Την αποστροφή του προς το “Ελληνικό ζήτημα” με τις κατοπινές βαρυσήμαντες επεκτάσεις στο θέμα της Ελληνικής Επανάστασης θα την τοποθετήσουμε σωστότερα και ίσως να της δείξουμε και κατανόησι αν σκεφθούμε ότι για τον Καποδίστρια, όπως αργότερα για τον Βίσμαρκ, πολιτική εσήμαινε την τέχνη του ε φ ι κ τ ο ύ. Το ανθρώπινως εφικτόν για την εποχή του φαινόταν να είναι για τον Καποδίστρια η ανεξαρτησία της Επανάστασης, όχι της Ελλάδος» (Από την Εισαγωγή στο βιβλίο του καθηγητή Π.Κ. Ενεπεκίδη «Ο Καποδίστριας και η πορεία της Ελληνικής Δημοκρατίας», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1972).

Τι να του πεις; (= του Καποδίστρια). Μα ακριβώς όχι μόνον αυτήν την τέχνη του ε φ ι κ τ ο ύ, αλλά τη β ε β α ι ό τ η τ α και όχι μόνο στη λευτέρωση της Εφτάνησος (όπου η αφεντιά του θα γινόταν Ηγεμόνας της..) αλλά στην εξανάσταση σύξυλης της Ελλάδας, των νήσων όλων και της Κύπρου, την κάτεχαν ο «αγρόματος» λαός κι οι μισοάγριοι υιοί της φύσεως – η κλεφτουριά κι οι ορεισβιοί. Η Τουρκιά κατανήθηκε. Και μόνον αυτός κι ο Κοραΐς κι οι άλλοι οι «ελληνικουρατζήδες» της Ευρώπης δεν νοιώθαν ούτε δυο γαϊδουριών να χωρίζαν τη μάζα... Να χέσω τη σοφία τους.

από το αφεντικό του Αλέξανδρο, άνθρωπον «ενδοστρεφή» και μυστικόπαθο, και γι' αυτό μαργιονέττα στα κρυφά νήματα εκείνης της κωλοπετσωμένης βαρώνισσας Von Kridener που τα κουνούσε στο Συνέδριο της Βιέννης (και δαύτης οργάνου του Μέττερνιχ...). «Ω της αναισχυντίας (φωνάζει και ο Ανώνυμος της «Ελληνικής Νομαρχίας» στη σελ. 179) αγάριστα τέκνα της πατρίδος! Από ποίον προσμένετε παρακαλώ σας την ελευθερίαν; Ή προσμένετε να ελευθερωθούν μόνοι τους και έπειτα να υπάγετε σεις, να εύρητε έτοιμα τα αγαθά και να χαρήτε πάλιν κατά το συνηθισμένον σας εις τους ιδρώτας των άλλων;». Ο «άγνωστος» της «Ελληνικής Νομαρχίας» είχε μιλήσει ως προφήτης! Μα ο... υπερελληνισμός του Καποδίστρια τώρα φόραε ρούσικο καλπάκι. Υπάρχουν κάτι άνθρωποι που σε κάνουν να φτερνίζεσαι. Στα σπίτια τους μπορεί να λογοδοτάν μπρος στις γυναίκες τους από τον φόβο της παντόφλας (ιδέ και Μέγα – λέει –... Ναπολέοντα) αλλά όξω δεν δίνουν λόγο, λέει, παρά μόνο στη συνείδησή τους... και στην Ιστορία²⁰. Εκείνη η Αψβούργεια χήνα Μαρία Λουίζα της Αυστρίας, η γυναίκα τού... ΜΕΓΑ (!) Ναπολέοντα, διόλου – έλεγε – δεν τον εφοβόταν και ούδ' ίδρωσε το αφτί της, από τέτοια. Εξεναντίας, στον πρεσβευτή του μπαμπά της έλεγε πως «νομίζει πως αυτός την εφοβόταν» (Ε. Λούντβιχ, «Ναπολέων», σελ. 374). Στην Ελλάδα οι «Μεγάλοι» άνθρωποι ήσαν... οι κυκλοθυμικοί, οι υπερέλληνες και οι ζόρικοι! Ο «Μεγάλος»* Παλαμάς, εκεί που σούλεγε:

*«...Εκεί μέσα (= στην Ακαδημία Αθηνών) ο Παλαμάς φανερώθηκε και για καθαρευουσάνος» (Δημήτρης Γληνός: «Εκλεκτές Σελίδες», τ. 2ος, σελ. 66, «Στοχαστής», Αθήνα 1971).

«...Διαβάζοντας κανείς με προσοχή τα γράμματα που έστειλε στη Ραχήλ

*Πρωί και λιοπερίχυτη και λιόκαλη είν' η μέρα
κ' η Αθήνα διαμαντόπετρα στις γης το δαχτυλίδι...*

οπ!... το «γύριζε το φύλλο» και τον άκουγες:

*Μουρλή, γλωσσοκοπάνα πολιτεία,
κοιμάται κι ονειρεύεται τον Περικλή.
Μα ο Χασεκής* τής πρόπει!*

Ο άλλος εκείνος Μεγάλος, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, με πηχυαία τηλεγραφήματα ή πολυσέλιδες επιστολές (Αθήνα - Παρίσι) καθιστούσε λεπτομερώς ενήμερη πάνω στις επί των πολιτικών και εθνικών πραγμάτων (ακόμα και διεθνών) δραστηριότητες του μαν γυναικεία κουκουβάγια, τη γυναίκα του την Έλενα!... Αντρείευονταν όμως τότε ότι «Ακόμα και άκον – αυτός – το έθνος θα το σώσει». Ο Καποδίστριας τέτοιος ήταν. «...Εξ άλλου, είχε την γνώμη ότι ενώ από απόψεως υλικών δυνάμεων οι Έλληνες ευρίσκοντο εν μειονεκτική θέσει έναντι των Τούρκων και η πνευματική κατάσταση εν Ελλάδι δεν ήτο τοιαύτη ώστε να επιτρέπη στην σύστασιν κράτους ευνομούμενο»** (Η υπογράμμιση δική μου). Εφθέγγετο «Μεγαλάνδριστί» ο κακομοίρης κι ας μην είχε ο ίδιος

βλέπει πως ο ποιητής δεν έπασχε μόνο σωματικά αλλά και διανοητικά δεν ήταν ισορροπημένος» (Γ. Κορδάτος: «Ο σοσιαλισμός του Παλαμά», περιοδ. «Ο Διανοούμενος», αριθ. φύλλ. 6, Μάρτης 1963).

* Ο Τούρκος βοεβόδας της Αθήνας που την τυράννησε από το 1775 ως το 1795.

** «Εγκυκλοπ. Λεξικό Ελευθερουδάκη», τ. 4, σελ. 451.

ούτε πνεύμα, ούτε εθνισμό.* Το τελευταίο κουκί απ' το ζεμπίλι του μπακάλη ξέρει μονάχο του πώς, ριχνόμενο στον κήπο, να εκτελεί τον «κουκικό» προορισμό του. Ο ίδιος δεν μπόρεσε να εκτελέσει τον δικό του. Τόσο δε κίνησε την αηδία και αυτού του Αλέξανδρου, που (αυτός Έλληνας υπουργός του) του έδωσε (μετ' άλλων) για την πεζεβενικότητά του τα παπούτσια: «Ολίγον κατ' ολίγον ο τσάρος Αλέξανδρος άρχισε να παραμερίζει τους υπουργούς του και... διηύθυνε αυτοπροσώπως την εξωτερικήν πολιτικήν, μη ακούων τας γνώμας των συμβούλων» (Εγκυκλοπαιδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. 7, σελ. 251). «Η βαρώνη Κρύντενερ, που είχε από καιρό χάσει την εύνοια του Τσάρου, επανεμφανίστηκε φέροντάς του το όραμα μιας καινούριας σταυροφορίας και του έγγραφε εκστατικά ότι ο Αλέξανδρος θα πανηγύριζε την λειτουργία των Χριστουγέννων στα Ιεροσόλυμα». 'Ετσι, ύστερα από συνεχή «τριξίματα των δοντιών» κατά της Τουρκίας και ανταλλαγές τελεσιγράφων του Αλεξάνδρου (και του διαδεχθέντος αυτόν Νικολάου του Α') φτάσαμε και στον Ρωσοτουρκικό πόλεμο το 1828, όπου με

* Μέχρι μεδούλι Τσαρόφιλος, δεν άφησε τίποτε αξεψάχνιστο στους Ρώσους, «Τσαριόμβε και όχι Φιλιόμβε» εκπορεύονταν γι' αυτόν το 'Αγιον Πνεύμα. Από το 1807 ακόμα, μαζί με τον 'Ηφαιστον πάσης εθνοπροδοσίας εκείνον Ιγνάτιο (τον σφυρηλάτην αυτόν των σιδεροπαγίδων του έθνους), με «σήμα τους κατατεθέν» έναν Ελληνικόνυμον Ρώσο Στρατηγό, Παπαδόπουλον τούνομα, συγκάλεσε στην Λευκάδα μια συνέλευση ανύποπτων κλεφτοαγματολών της Ρούμελης και των Αγράφων, μ' επικεφαλής τον Κατσαντώνη. Εκεί, τους έβαλαν και ορκίστηκαν (ο Πουκεβίλ λέει μόνον ο Κατσαντώνης εξ ονόματος και των άλλων) ετούτα τα «ανεξαρτησιώτικα» και «υπηρεσιώτικα» υπέρ – λέει –... της Πατρίδος «...να μη καταθέσουν τα όπλα πριν ίδουν την ανεξαρτησίαν (sic) της Ελλάδος υπό την ισχυράν υπηρεσιότητα (η υπογράμμιση δική μου) του ορθοδόξου αυτοκράτορος της Ρωσίας...» (βλ. Δημήτρη Σταμέλου: «Κατσαντώνης», σελ. 67, 1972).

τη συνθήκη της Αδριανουπόλεως οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία της Ελλάδας.

Τα για τους λόγους της «αποχώρησής» του από το τσαρικό υπουργικό του από τον ίδιο τον Καποδίστρια λεγόμενα στις σελ. 27 έως 81 του βου τόμου της Ιστορίας του Κόκκινου είναι από τις ιστορίες που ο Κίπλιγκ τις έλεγεν «άλλες»... Ο τσαρικός αυτός καμαρίλλος, που έπυτσε μπρος στον Αυτοκρατορικό Κύριό του, που πέταξε με τις κλωτσιές όξω από το Γραφείο του, στην Πετρούπολη, τον Ξάνθο, τον Γαλάτη, τον Βαρθαλάχο και τον Νέγρη, επειδή τόλμησαν να του μιλήσουν για την Ελληνική επανάσταση²¹, ο άνθρωπος που από το Λάυβαχ απεύθυνε την, από '21 του Μάρτη 1821, στον ήδη εν πλήρει επαναστάσει κατά της Τουρκίας βρισκόμενον Αλ. Υψηλάντη, εκείνην επιστολήν του, όπου, μεταξύ των για τον «Κύριό του» αυτοκράτορα ξεραστικών κωλοτουμπών του*, έλεγε στον

* «...Ο Καποδίστριας δείχνει συχνά στα γράμματά του (προς τον πατέρα του) ότι φοβάται. Είναι προσεκτικός όταν εκφράζεται πολιτικά, μιλάει με ασηθή επιφυλακτικότητα για πολιτικά και διπλωματικά πρόσωπα της εποχής του, προπαντός όταν σκέπτεται ότι τα γράμματα μπορεί να παραπέσουν, να περάσουν σε άλλα, όχι φιλικά, χέρια και να τον βλάψουν. Αυτός ο υπονοούμενος φόβος σμιγκράνει πολλές φορές την σημασία των επιστολών σαν ιστορικών τεκμηρίων. Τις παρασιώπησε του, ωστόσο, μπορούμε να τις κατανοήσουμε, όπως και τον απεριόριστο και ανεπιφύλακτο θαυμασμό του, την θρησκευτική του προσήλωση προς τον "αυθέντη" του, τον τσάρο Αλέξανδρο και τα μέλη της αυτοκρατορικής οικογενείας» (Από την Εισαγωγή του βιβλίου του καθηγητή Π.Κ. Ενεπεκίδη «Ο Καποδίστριας και η πορεία της Ελληνικής Δημοκρατίας», Εκδόσεις Παπαζήσης). Ποιον; Τον Αλέξανδρο Ε', έναν κομπλεξικό «ωραίο άνθρωπο» που πιστεύει... στα μάγια, γιου (;) του παράφρονος Παύλου του Α' (συγκρότησε κάποτε Στρατοδικείο και καταδίκασε σε θάνατο έναν... ποινικό!). Ποιους; Τα μέλη της αυτοκρατορικής οικογενείας, κάτι θρησκόληπτες και ασκημομούρες αδελφές και μια παρανοϊκή βασιλομήτορα...

Υψηλάντη ότι: «Η Ρωσία είναι εις ειρήνην μετά της Οθωμανικής μοναρχίας!...» (ε, επιχείρημα!...) και που μη γνωρίζοντας το «χρονοδιάγραμμα» του Υψηλάντη, να σπευ—σει προς τα κάτω (= προς τον Μωριά και τη Ρούμελη), και νομίζοντας ότι ο σκοπός του ήταν προς μόνον την επανάσταση της Μολδαυίας (άλλωστε και στις επαναστατικές προκηρύξεις του πουθενά δεν φαίνονταν πιθανόν κάτι τέτοιο – τόση ήταν η απατεωνία της Φιλικής που τον ξαπόστειλε) του έλεγε: «Η εις την Μολδαυίαν εκραγείσα δημογεροσία δεν δύναται κατ' ουδένα λόγον να δικαιώση διάρρηξιν μεταξύ των δύο δυνάμεων» (Δ. Κόκκινος, τ. Ι., σελ. 203).

Βέβαια, γενικώτερα ειπείν με, υποδαύλιζε την πατροπαράδοτη του Αλέξανδρου εχθρότητα ενάντια στους Τούρκους, αλλά η σωστική για την Ελλάδα και τον Ελληνισμό αξία της Τουρκίας (της παμβαλκανικής αυτής κλώσσης των ραγιαδών της) ήταν για την διπλωματική εξοχότητά του πολύ φιλά γραμματα. Εξόν αν ότι εθελουφλούσε το εξηγήσουμε. Αλλά γιατί να παραδεχτούμε μια τέτοια υπόθεση, αφού (όσο τουλάχιστον, η εμού – ποτέ – ταπεινή εκτελωνιστικότητα, ξέρω) κανείς, ουδενός εξαιρουμένου, από τους ξένους και δικούς μας ιστορικούς του '21, με πρώτον και καλύτερο τον Πρύτανη των ιστορικών μας Παπαρηγόπουλο, μίλησε ή είχε πάρει χαμπαράκι της παραπάνω μου αλήθειας. Μόνον ο Γερμανός ιστορικός του '21 μας Μένδελσων Κάρολος Βαρθόλδη άγγιξε το θέμα, μα κι αυτός από άλλη γωνία όψεως της Ιστορίας = τον από τους Φράγκους κίνδυνο αφανισμού μας αν καθυστερούσε λίγο ακόμα η άλωση του Βυζαντίου από τους Τούρκους (βλ. σχετικά και Ιο τόμο του «1821 – μου – και η αλήθεια»). Ναι,

αυτός ο άνθρωπος δεν μπορεί πουθενά να σταθεί σε καθαρά νερά του '21... Την εθνική αποκατάσταση την ζήτησε, γιατί ήξερε (όπως και έγινε) ότι δεν θάταν αυτός ο εκλεκτός της... Στην Ελλάδα «κληθείς!» από την εν Τροιζήνη εθνοσυνέλευση (1827) ήρθε κατά... συγκατάβαση, για να γίνει βασιλιάς της. Όχι ότι θάταν χειρότερος από τους – τότε – υποψήφιους και επίδοξους του θρόνου της (τους οποίους – όλους – μολαταύτα τους ετίναξε στον αέρα)* αλλά για να είμαστε βέβαιοι και πράοι... Η Ιστορία (όχι βέβαια η ψευτρού) πιο ακόμα θα τον βάραινε, αν μη ο μπερδεμένος με πάθη και πατριωτισμούς, με θολά νερά κι εξάρσεις άγριος θάνατός του, δεν του αλάφρυνε τη θέση του.

Αλλά είπα παραπάνω «η εν Τροιζήνη Εθνοσυνέλευση». Το θέμα των Εθνικών – ειπωθεισών – Εθνοσυνελεύσεων στάθηκε από τα «φιλότερα γραμματα» των ιστορικών μας, της «καθωσπρέπειας». Όπως οι καλόγεροι του Βυζαντίου, μην ξέροντας ποια απ' τις επτά μέρες της Δημιουργίας ο Θεός αναπαύτηκε, ραχάτευαν – για το αναμάρτητο – αυτοί και τις επτά της εβδομάδας, έτσι και οι ιστορικοί μας, για

* Προτίτερα από την Ελβετία όπου «επασάνευσε» (το 1822-1824) με τους μακρινούς τους παρτινέβελους στα τέτοια: τον διαβόητο Διον. Ρώμα, τον Π.Π. Γερμανό, τον Κοραή και τον Ιγνάτιο, είχε χαλάσει τις μανέστρες του Ιερώνυμου Βοναπάρτη, του εκθρονισμένου βασιλέα της Σβείας και του επίσης εκθρονισμένου διαδόχου της Σουηδίας:

«Εξόν από τον Καποδίστρια και οι δύο άλλοι σημαντικοί Έλληνες, που έμεναν στην Ευρώπη, ο Κοραής και ο Ιγνάτιος, δεν συμφωνούσαν για την εκλογή βασιλιά». Βλ. «Χιακά Χρονικά», τ. Ε', 69. Αρχ. Εθν. Βιβλ. 7258, Π.Μ. Κοντογιάννη, ΙΕ', 186-189. Αρχ. Ρώμα, τ. Α', 228, 238, 252, 263-264 (Φακ. 2123, 2124, αρ. 2983, 3690 και έγγρ. Αλ. Ρώμα, αρ. 49, 56) (από το ίδιο βιβλίο «Ο Π.Π.Γ.» του Τάκη Α. Σταματόπουλου, σ. 54-55).

να μην φάνε από το «δένδρο της γνώσεως» και την πάθουν σαν τους (εν Παραδείσω) Πρωτόπλαστους, ζουν μες στην αγγελικήν – αυτών – άγνοια της περί την Ιστορίαν αλήθειας... Αγνοούν – οι ευτυχείς – ότι οι Εθνοσυνέλευσες εκείνες δεν αντιπροσώπευαν τον μαχόμενο λαό, αλλά μόνο τους «συνελευσάδες» τους και τα φεουδαλικά συμφέροντά τους = τα κοτζαμπάσικα, των χοντρονοικοκυραίων και των εφοπλιστών – ιδιαίτερα της Ύδρας. Ταύτα, σε συνδυασμό με τα ξένα συμφέροντα – ιδιαίτερα τα Εγγλέζικα – δαύτες τα ονομάτιζαν «Πατρίς» και τάλεγαν «θρησκεία». Παράξενες ωστόσο έννοιες που τις κατάπιναν... σαν πάστες. Μα «όταν βλέπω (είχε πει ο Κνουτ Χάμσον) τις σκατόγρηες να τρώνε πάστες μού φαίνεται πως οι πάστες αυτές είναι μουχλιασμένες». Κατά τον τρόπο που λέμε το ξύδι γλυκάδι και τον ίκτερο «χρυσή», τούτων, των τσιφλικάδων, οι συνάξεις ειπώθηκαν Εθνικές! Ειπώθηκαν οι τιμαριούχοι αντιπρόσωποι(!) και όχι «επί το αυτό συνελθόντες και από κοινού συμφέροντος κινούμενοι»... Μα ο λαός «Τουρκοχριστιανούς» τούς ονομάτιζε. Μάλιστα, για έναν απ' αυτούς – τον Αντρέα – έλεγε: «Τι Ζαΐμης–τι Μπραΐμης!». Η προσπάθειά τους έτεινε όχι πώς να (σαν Εθνοσυνέλευσες) θεμελιώσουν τις πολιτικές και λοιπές ελευθερίες των Ελλήνων, αλλά (μια και διαγραφόταν αναπόφευκτη) πώς να τσεπώσουν και την ανεξαρτησία της πατρίδας και να υποκαταστήσουν τους Τούρκους στα συμφέροντα (όπερ και εγένετο). Και στάθηκαν τα οχυρά πάνω στα οποία θραυόταν η θέληση του Έθνους να γίνει κύριος του οίκου του και αυτεξουσιαστής της λευτεριάς του. Θανάσιμα τους μίσαε ο λαός τούτους (το κορφολόι) τους «Συνελεύσικους» δοσίλογους. Και κάθε φορά που συναγμένους τούς πετύχαινε η

πρώτη αυθόρμησή του ήταν να τους σφάξει. Στο Άστρος, στις Καλτέζες, στη Ζαράκοβα με κραυγές θανάτου τούς περιζωναν. Στα Βέρβαινα, στην Τροιζήνα, στην Επίδαυρο, με χούφτωμα των γιαταγανιών τους τους κύτταγαν. Και κάθε φορά τους έσωζε ο Γέρος. Με δε την ιδέα ότι αφού πρώτα η Επανάσταση αφάνιζε τους Τούρκους είχε καιρό να τους ξεπάτωνε αυτό ήταν που τους έφαιε. Η Επανάσταση απότυχε...

Το '21 μόνο με της πνευματικής – μας – αριστοκρατίας τη θέληση δεν έγινε, αλλά έγινε και ενάντια της θέλησής της. Η ανεξαρτησία δεν «εκμαιεύθηκε» από τη λογιοτατική σοφία των – τάχατις – «Διδασκάλων του Γένους» (τους οποίους ούτε είδαν ποτέ οι τινάξαντες την Οθωμανική αυτοκρατορία στον αέρα)· πολύ περισσότερο δεν έγινε και με κάτι θρυλούμενους φραγκολεβαντίνοους και Ιγνάτιους, αλλά καταχτήθηκε από τα γιαταγάνια των Πελοποννησίων και της Ρούμελης. Η επακολουθήσασα λευτεριά τίποτις αυτουτών δεν τους χρωστάει. Αν από τη θέλησή τους αυτό ξαριότανε ακόμα φέσι θα φοράγαμε...

Στον ξακουστότερο απ' τους λογιώτατους αυτούς, τον Αδαμάντιο Κοραή, ο Δυσσέας – ένας «αγράμματος» – έγραψε στις 20 του Απρίλη του 1821 ένα γράμμα από το Άστρος στο Παρίσι, γιομάτο από οίκτο στη σοφία του και από συγκαλυμμένη, στην οίησή του, περιφρόνηση, που (μέσω του συγκεκριμένου, κατ' επιφάνειαν, ονόματος) την αντανάκλαει προς όλους τους ταριχευμένους του καιρού του:

«...Αν συγγράψης εις τους ολίγους σου χρόνους τα υψηλότερα πράγματα και η Ελλάς πέση τίς η ωφέλεια; Αν όλοι

οι μετά ταύτα αιώνες στεφανώσωσι τους κόπους σου με τους λαμπρότερους επαίνους και η Ελλάς μείνη πάλιν υπό ζυγών ποία δόξα; Αν συ, εις ολίγα λόγια, απαθανατιστής συγγραφέων και η πατρίς παραδοθή εις τας χείρας του αγρίου τυράννου, ή εις την διάκρισιν των ανθρωπίνων παθών, τι εκέρδισας; Η Ελλάς έχει την ανάγκην σου και όλων των πεπαιδευμένων ομογενών. Λοιπόν, συμπαραλαβών όσους δυνηθής μαζί σου ελθέ να συναγωνισθής με τους αδελφούς σου τον δικαιοτάτον και νομιμώτατον παρ' όλους τους λοιπούς αγώνας του κόσμου... Ο υιός σου Οδυσσεύς Ανδρίτσου»*.

Προς δε τον Νεόφυτο Βάμβα** τα εξής: «Τι τρούπωσες,

* Δημήτριος Φωτιάδης, «Κανάρης», σελ. 212.

** Κληρίκος (1770-1855). Τυφλός συνεργάτης του εφευρέτη των κορακίστικων (διορθωτή της χυδαίας τον λέει ο Κ. Παπαρηγόπουλος) Αδ. Κοραή. Δίδαξε = στράβωσε (εγώ το είπα, η α γραμματωσύνη θα μας σώσει...) στην Ιόνιο Ακαδημία και αργότερα στο «Αθήνησι» Πανεπιστήμιο, μέχρι το 1853.

«...ο θεολόγος και Ελληνιστής Βάμβας ... είχε αντιδραστική νοοτροπία και, παρ' όλα τα γράμματα που ήξερε, περιφρονούσε τας λαϊκάς μάζας και πάντα ήταν ο θεωρητικός των αστικοτσιφλικάδων» (Γιάννης Κορδάτος, στη σελ. 169 του «Η Κοινωνική Σημασία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821»).

Είπα «η αγραμματοσύνη θα μας σώσει». «Γιατί (γράφει ο Ιβάν Ίλλιτς στο περίφημο βιβλίο του «Deschooling Society») τα εκπαιδευτικά ιδρύματα εξυπηρετούν μια κοινωνία οπου δεν υπάρχει πλέον. Όλοι μαθαίνουν πώς ζουν έξω από το σχολείο. Μαθαίνουμε να μιλάμε, να σκεφτόμαστε, ν' αγαπάμε, να αισθανόμαστε, χωρίς την παρεμβολή των δασκάλων» και ζητάει την κατάργηση των σχολείων (βλ. Αιλής Ζωγράφου: «Ελληνική Παιδεία – Ωρα μηδέν», Εκδόσεις Ερμείας, Αθήνα 1972). Το ελληνικό έθνος – είχε πει ο Ψυχάρης – δυο γνώρισε ανελέητους οχτρούς του: τους Τούρκους και τους δασκάλους (ας έλεγε το εκπαιδευτικό σύστημα). Οι δυο αυτοί οχτροί του (ας έλεγε μόνο το σύστημα) αποχτήνωσαν και τύφλωσαν όσο μπόρεσαν περισσότερους Έλληνες...

ορέ Καλόγερε, αυτού στη Φραγκιά και με ευχές και κατάρες θέλεις να βοηθήσεις τη δυστυχημένη πατρίδα; Σαν την αγαπάς έλα εδώ να ιδείς τις πληγές της και να τη βοηθήσεις».

Ο Κοραής; Δεν ήταν... κακός άνθρωπος*. Ένας Ελληνογάλλος φιλέλληνας που έκανε και υποχρεωτικές ομοιοκαταληξίες: «Γάλλοι και Γραικοί δεμένοι / με φιλίαν ηνωμένοι / δεν είναι Γραικοί ή Γάλλοι / αλλ' έν έθνος – Γραικογάλλοι / κράζοντες: αφανισθήτω / κ' εκ της γης εξαλειφθήτω / η κατάρτος δουλεία. / Ζήτω η ελευθερία!...» (Αδ. Κοραή: 'Ασμα Πολεμιστήριον, 1800). «Υπηρετήσατε τους Γάλλους με προθυμίαν, προσφέρατε εις αυτούς τα προς ζών αναγκαία**. Βοηθήσατε με τα καράβια, με τας χείρας, με τας καρδιάς και με την ζωήν σας αυτήν, αν η χρεία το καέση, τους φίλους του Ελληνικού Γένους...» (του ίδιου: Παραίνεσις προς Γραικούς – πεξή – αυτή – υπό τον τίτλο «Σάλπισμα Πολεμιστήριον», 1801***) (να, εμείς οι ξυπόλυτοι..., βοηθήσουμε τους... Γάλλους! Πάρτον και στον γάμο σου να σου πει... και του χρόνου!). Κάμποσοι απ' αυτούς τους σοφολογιώτατους της Διασποράς ούτε την Ελληνική γλώσσα δεν καταδέχτηκαν (ή δεν ήξεραν) να γράφουν. Στη λέξη ΕΛΛΑΣ (τ. 5, σελ. 403 του Εγκυκλοπ. Λεξ. Ελευθερουδάκη) διαβάζω τούτα: «Κατά τον αιώνα τούτον

* Περισσότερα γι' αυτά και γύρω από το διαβόητο εκείνο «Ελληνοφαινοξενοδοχείο των Παρισίων» στις παρακάτω σελίδες.

** 'Ακουσον-άκουσον: Να προσφέρουμ' εμείς, εμείς οι πειναλέοι, στους πλούσιους Γάλλους... τα προς ζωήν αναγκαία!... Ο άνθρωπος είχε αποβλακωθεί.

*** «Πειραϊκή-Πατραϊκή», «Η Συμβολή του Κοραή στον αγώνα του '21». Τεύχος 155, Ιαν.-Φεβρ.-Μάρτιος 1971.

(= 17ο), ως και κατά τους προηγούμενους, διάφοροι Έλληνες λόγιοι εξέδωκαν βιβλία εις λατινικήν γλώσσαν, ως οι Ματθαίος Δεβάρης, Μιχαήλ Μαρούλος, Ιωάννης Κωστούνης, Φραγκίσκος Πόρτος, Αμίλιος Πόρτος, Λέων Αλλάτιος, Νικόλαος Παπάς Κομνηνός, Φραγκίσκος Μαυρολύκος, Αλέξ. Ελλάδιος, Μαρ. Χαρβούρης κ.ά.».

Είχα πει παραπάνω για τα «Σαλπίσματα» του Κοραή. Πλην ο καλός φίλος και κρατερός ιστοριοδίφης κλπ. Ι. Μ. Χατζηφώτης δεν συμφωνεί. Γιατί; 'Οχι βέβαια για γούστο. 'Εχει βέβαια τα επιχειρήματά του. Ας δούμε ποια:

Ο καλός φίλος, στην εφημ. «Νέα Πολιτεία» τής 10.10.71, μου αμφισβήτησε την «συμπερασματική» αληθινότητα τούτου μου (και άλλων μου) του πράγματος, μυχτηρίσαντάς μου τα επί πλέον ως εξής:

«...Μιλήσαμε ήδη και για τα λάθη της Εκκλησίας και για τα σφάλματα των λογιώτατων. Αλλά από το σημείο αυτό στο να μιλάμε για το αυταρχικό παπαδαριό και άλλα ηχηρά παρόμοια και να γράφουμε ότι ο “Κοραής μας μυχτήρισε το Εικοσιένα. Ο Καποδίστριας²² του γύρισε τις πλάτες του. Ο Καρατζάς, ο Μαυροκορδάτος και ο Ιγνάτιος το ξεπούλαγαν στους ξένους” πάει πολύ. Και παρακάτω: “Ο Κοραής; Δεν ήταν... κακός άνθρωπος! Ένας Ελληνογάλλος φιλέλληνας, που έκανε και υποχρεωτικές ομοιοκαταληξίες: “Γάλλοι και Γραικοί δεμένοι / με φιλίαν ηνωμένοι” κλπ. Κάμποσοι απ’ αυτούς τους σοφολογιώτατους της Διασποράς ούτε την ελληνική γλώσσα δεν καταδέχτηκαν να γράψουν”.

Μετά από αυτά τι άλλο να πούμε, τι άλλο να προσθέσουμε;

Αυτά είναι μόνο επιπολαιότητες. Ο Κοραής δεν καλού-

σε τους Έλληνες να βοηθήσουν τους... Γάλλους* αλλά ένθουσιασμένος από το γεγονός ότι Έλληνες μάχονταν στον Γαλλικό στρατό της Αιγύπτου έφθασε να φαντάζεται τη δημιουργία Ελληνογαλλικού στρατού, ο οποίος θα απελευθέρωνε την υπόδουλη πατρίδα του».

Τύχη αγαθή, relever le gant, όπως θάλεγε ένας Γάλλος:

Η εμού... «αβραβευτότης» θα του πω. Θα του πω, εγώ, ο επτάκις ζυγίζοντας και γράφοντας και δεκαεπτάκις μετρώντας και κόβοντας τις σκούφιες.

1) Στον στρατό του Βοναπάρτη, στην Αίγυπτο, δεν υπήρξαν Έλληνες, ούτε για να συγκροτηθεί, όχι στρατός, αλλά ούτε μια ενωμοτία. Αν ο κ. Ι.Μ.Χ. έχει καμμιάν αντίθετη απόδειξη «περικαλώ» να μας την φέρει.

2) Ο αρχιτυχοδιώκτης αυτός, ο Βοναπάρτης, διόλου δεν πήγε στην Αίγυπτο... για ν' απελευθερώσει την Ελλάδα, αλλά για να την κάμει βάση του προς κατάκτηση των Ινδιών. Ο σπαραχτικός αυτός αρλεκίνος της Ιστορίας τέτοια

* Μα πώς δεν τους καλούσε; Το «προσφέρατε εις αυτούς τα προς ζωήν αναγκαία» δεν είναι κάλεσμα και έκκληση; Δεν είναι «κάμτε ένα έλεος»; Το δε «έφτασε να φαντάζεται» δεν λέγεται γι' άντρες σοφούς και μάλιστα Διδάχους, μα για μαωρά στην κούνια κάθε που τα νανουρίζουν οι γιαγιάδες τους:

νάνι νάνι νάνι του
ώσπου νάρθει ή μάνα του
απ' τα κρύα τα νερά
κι απ' το δαφνοπόταμο,
να του φέρει και κοκά
κι ένα κόσκινο φλωριά
και της γάτας την ουρά
και του ποντικού τ' αφτιά!

(ή άλλα) όσια και ιερά ποτέ δεν είχε μέσα του²³. Αν δε, αντίς στην Αίγυπτο, είχε πάει (ως είχε ζητήσει από το Διευθυντήριο προηγουμένως) στην Τουρκία για να της αναδιοργανώσει τον στρατό, το '21 δεν θα πρόφτανε ούτε να γεννηθεί, ούτε ν' αστράψει. Όλος ο κόσμος τάξερε αυτά (σωρεία ιστορικών τα υπογραμμίζουν) και μόνον ο Κοραής, απασχολημένος με τον Βάμβα του, δεν είχε πάρει χαμπάρaki. Την άλωση της Βαστίλλης την είχε... τιλοφορήσει τ α ρ α χ έ ς τη σύλληψη του Λουδοβίκου και της βασιλικής οικογενείας στο Βαρέν και την επαναγωγή του στο Παρίσι, όταν την άκουσε στο σπίτι του, της έδωσε... τον τίτλο αν τ α ρ σ ί α!... Και ξανάσκυψε στις ελληνικούςρες του ανύποπτος. Είπαμε, από τον Δράμαλη, από τον Κιουταχή, από τον Μπραϊμή κάποτε γλύτωσε το έθνος. Απ' του Κοραή όμως την ψείρα ακόμα ξύνονται οι Έλληνες...

3) Όταν ο Κοραής έγραφε το «Σάλπισμα Πολεμιστήριον» (= Βοηθήσατε τους Γάλλους» κλπ.) το 1801 ο μεν Βοναπάρτης είχεν από... τριετίας «δραπετεύσει» από την Αίγυπτο (= το Δεκέμβρη του 1798), ο δε, εκεί, απομείνας αποδεκατισμένος Γαλλικός στρατός είχεν ήδη (το 1801) εκκενώσει του Νείλου την κοιλάδα. Στις 18 Ομιχλούδους (= 9 Νοεμβρίου 1799) έκαμε το πραξικόπημα – για Ύπατος.

Ποίον – ώστε... Ελληνογαλλικό στρατό ο «Διδάχος» μας ονειρεύτηκε; Ποίος ποίαν Ελλάδα θα λευτέρωνε εκεί κάτω; «Αν είχα κυριεύσει το Αρκ* (έλεγε την παραμονή της μάχης του Αούστερλιτς) θα φόραγα σαρίκι

* Σαιν Ζαν ντ' Αρκ – μικρή πόλη και φρούριο στα παράλια της Πτολεμαίδος, όπου ο Βοναπάρτης έφαγε τα μούτρα του και γύρισε... κορδωμένος στη Γαλλία!...

και θα υποχρέωνα τον στρατό μου να φορέσει σαλβάρια!»· ο ίδιος είχε φορέσει κελεμπία και πήρε για όνομά του το όνομα... Σουλτάν εν Κεμπίρ! (Λούντβιχ: «Ναπολέων», σελ. 155 και 262). Μα είπαμε: Ούτε ιερόν, ούτε όσιο...

Και θα μας απελευτέρωνε αυτός; Ας γελάσωμεν... Ο χειρότερος απ' όλους τους χειρότερους αυτούς άνθρωπος του κόσμου έλεγε στον πρεσβευτή του στην Πετρούπολη Κωνλαϊκούρ – κατηγορώντας τον – για τον Αλέξανδρο τον Α': «...Είναι κούφιος και κάλπης...» – «έχει χαρ ακτήρα Έλληνα...». Απ' όλους τους λαούς της υδρόγειος αυτός ο Ιταλός*, ο «Βασιλιάς Υμπύ**», αυτός ο ιστορικός μαχαιροβγάλτης*** βρήκε να στιγματίσει εμάς – ο «παρακλαυσίθυρος» του Αλέξανδρου, να τούδινε γυναίκα μια από τις αδερφάδες του. Πνίγονταν για βασιλικά «συλληπτήρια» ωάρια προς απόκτησι «Δελφίνου» του (το οποίοον = χεστήκαμε). Έτσι, μετά τη διάζευξή του από την Ιωσηφίνα και την απόρριψή του για γαμπρού του από τον Αλέξανδρο, παντρεύτηκε την αρχιδούκισσα Λουίζα της Αυστρίας. «Παντρεύτηκα μια κοιλιά», θα πει με... τακτ κανονιάς στον Αυλάρχη του Ντυρόκ (περ. «Γυναίκα», τεύχ. 596 τής 15.11.72).

Αλλά ο Κοραής είχε δουλειά με τ' απαρέμματα. Χαβω-

* Λούντβιχ : «Ναπολέων», σελ. 380.

** Βλ. «Ο Υμπύ Βασιλιάς» του Αλφρέ Ζαρρύ, μετάφραση Σακή Μανιάτη, εκδόσεις «Κείμενα», 1971.

*** «Το Ξίφος μου είναι στο πλευρό μου και μ' αυτό θα τραβήξω πολύ μακρוא» έγραφε στην κρεολή της Μαρτινίκας (την Ιωσηφίνα ντε Μπωαρναί), ερωτευμένος (; – γιατί η αλήθεια είναι, για να τον εισάξει στα μπουρζουάδικα σαλόνια του Παρισίου, όπου αυτή ήταν –σαν και ωραία μωσκοπουτάνα– περιζήτητη) με την παλλακίδα αυτή του Μπαρά και μετά λίγο γυναίκα αυτουνού του Βοναπάρτη. (Εμίλ Λούντβιχ: «Ναπολέων», σελ. 71).

μένος μες στην αποχυδίαση της γλώσσας μας (ώστε να λέμε μήτηρ και ωόν), περδικλωμένος στις «ουκουιν-ολογίες» του Βάμβα του Βουλγάρεως κι άλλων «Διδάχων» (και ενώ εδώ το έθνος μαχόταν την δεινή της επιβίωσης του σώμα με σώμα πάλη με τους Τούρκους) αυτός πνίγηκεν επιτέλους στο κολάρο του ποιώντας σοφίαν ταριχευμένη*. Είχ' εμπέσει ο κακομοίρης στους πλόκαμους εκείνου του διαβόητου (= διαβόητου για τους παραμυθάδες μας λογίους) «Ελληνόφωνου Ξενοδοχείου των Παρισίων» (παμπόνηρον «χειραγωγείον» των ηλίθιων...) και – όξω τόπου και χρόνου αφιονισμένος – δούλευε στα Ναπολεόντεια συμφέροντα. («Γάλλοι και Γραικοί δεμένοι / με φιλία ηνωμένοι...»). Ούτε και μετά – μετά και την πτώση (στο 1814) του Ναπολέοντα, και την ταυτόχρονη διάλυση του ξενοδοχείου, είχε πάρει αυτής της «λούμπας» χαμπαράκι... Πολύ αργότερα έβαλε κάποιον νερό στο κρασάκι του, να τον λέει όχι πια ΜΕΓΑΝ

* «... Αν συγγράψης εις τους ολίγους σου χρόνους τα υψηλότερα πράγματα και η Ελλάς πέση τίς η ωφέλεια; Αν όλοι οι μετά ταύτα αιώνες στεφανώσουσι τους κόπους σου με τους λαμπροτέρους επαίνους και η Ελλάς μείνη πάλιν υπό ζυγόν ποία δόξα; Αν συ, εις ολίγα λόγια, απαθανασίης συγγράφων και η πατρίς παραδοθή εις τας χείρας του αγρίου τυράννου, ή εις την διάκρισιν των ανθρωπίνων παθών, τι εκέρδισας; Η Ελλάς έχει ανάγκην σου και όλων των πεπαιδευμένων ομογενών. Λοιπόν, συμπαραλαβόν όσους δυναθής μαζί σου ελθέ να συναγωνισθής με τους αδελφούς σου τον δικαιοτάτον και νομιμώτατον παρ' όλους τους λοιπούς αγώνας του κόσμου... Ο υιός σου Οδυσσεύς Ανδρόισου» (Δημήτρη Φωτιάδη: «Κανάρης», σελ. 212. Επιστολή του Δυσσέα στον Κοραή της 20 του Απρίλη 1821 από το Άστρος στο Παρίσι).

Προς δε τον Νεόφυτο Βάμβα τα εξής: «Τι τρούπωσες, ορέ Καλόγερε, ΑΥΤΟΥ ΣΤΗ Φραγκιά και με ευχές και κατάρες θέλεις να βοηθήσεις τη δυστυχημένη πατρίδα; Σαν την αγαπάς έλα εδώ να ιδείς τις πληγές της και να τη βοηθήσεις».

αλλά (τι Γιάννης, τι Γιαννάκης) ΜΕΓΑΛΟΥΡΓΟΝ! Το μυαλό του (μυαλό ενός σοφού αποξηραμένου) δεν βλάσταινε πια παρά κάκτους της Σαχάρας και υπερελληνικά «αποφθέγματα» σαν αυτό, όταν τον φτάσαν οι απόηχοι της προ των πυλών εθνεγερσίας: «Μίαν κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας επανάστασιν των Ελλήνων υπό τας σημερινάς συνθήκας την θεωρώ παραφροσύνην...». Το τελευταίο κλεφτόπουλο του Αγώνα είχε περισσότερο μυαλό από ελόγου του... Το μισό λεμόνι του μυαλού του ήταν στιμμένο απ' τους «κανόνας», το άλλο μισό – μα δεν είχε άλλο...

Μα για σταθείτε. Ω – μου – του ασεβούς και του... ανιστόρητου – είπα για το «Ξενοδοχείον»... άχρεια λόγια! Το είπα Ναπολεόντειο και ξενόδουλο. Το μυχτήρασα για «ανελληνικό» και (γαι)Δούρειον ίππο!... Η «παπουτσομενόγατη» και «κοκκινοσκουφίτσικη» Ιστορικάντζα μας μου το θεόρριξε τούτο το ξερό μου χέρι που τα γράφει. Αν μπόραγαν θα με σκότωναν με τα... επιρρήματά τους οι ντοκτόροι. Έλα όμως που το πράμα... διαδόθηκε και το ξέρουν ακόμα και ιστορικοί και προφασσόροι*. «Το “Ελληνόφωνον Ξενοδοχείον των Παρισίων” υπηρετεί τα συμφέροντα της Ναπολεοντείου πολιτικής και ε κ α λ ύ π τ ε τ ο (η υπογράμμιση δική μου) υπό το πρόσχημα μορφωτικού κέντρου μελέτης του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού» (Καθηγητού Δ. Τσάκωνα: «Η κοινωνική σημασία της Ελληνικής Επανάστασεως», εφημ. «Νέα Πολιτεία», 25 και 27 Σ/βρη 1971). Περικαλώ; Τούτων δεδομένων (= των μετά εορτήν = του Αιγυπτιακού εκείνου φιάσκου «Πολεμιστήριων Σαλ-

* Η υπολανθάνουσα εδώ ειρωνεία δεν αφορά διόλου τον σεβαστό μου καθηγητή κ. Δ. Τσάκωνα.

πισμάτων και Ασμάτων του), εν συνδυασμό και με το «προβοκάτσιο» εκείνο «Ελληνόφωνον Ξενοδοχείον των Παρισίων», τι άλλο βγαίνει, παρά ότι ο αξιολύπητος αυτός «ελληνοκουρατζής» και Κύριος που ξέρει (μάλλον δεν ήξερε πούθε παν τα τέσσερα) δούλευε ανίδεος σε συμφέροντα ξένα;

Η φιλία του Ναπολέοντα μας ήταν εμάς των Ελλήνων τ ο υ λ ά χ ι σ τ ο φρούδη και η εξαγορά της φιλίας του Κοραή από δαύτον τουλάχιστον ύποπτη. Στη Βιβλιοθήκη της Χίου το πρώτο - πρώτο που αντικρύζει ο παγάμενος είναι μια σειρά από κώδικες «δώρον του Μεγάλου Ναπολέοντα προς τον Κοραή», σ' ένα δε καντηλέρι από αλάβαστρο χαραγμένο τούτο το κοσμοσωτήριο επίγραμμα: «Αδαμαντίω Κοραή, οι φίλοι αγρυπνίης, μελέτης τε σύντροφοι» (Θάλεγα χέστ... και γι' αυτήν τη μελέτη του και για δαύτους τους φίλους). Τι συνείσφερε στο '21 η σοφία του; Όσο άξιζε ένα μόνο κλέφτικο φυσέκι παλληκαριού της Επανάστασης και το «τσακμάκισμά» του ενάντια στους Τούρκους δεν άξιζε (ουδέ ακούστηκε) σύξυλη η λογιοςύνη του μετά των «περιδιαγραμμάτων» του φθεγμάτων. Κανένα... επίρρημά του, ή απαρέμφο, δεν άχησε στις μάχες των Δερβενακίων ή της «Τραγάνας»*. Μόνο του Κολοκοτρώνη η ιαχή (αυτουνού του Δημήτριου του Πολιορκητή του '21) και του Φεραίου η στροφή «ως πότε παλληκάρια...», μόνον η γραμματική αυτουνών διδάσκονταν δω κάτω...

Αυτά. Στο επί θύραις 3ο '21 μου θα ιδούμε περισσότερα καθέκαστα.

* Όπως αποκάλεσε το γύρω από την Τριπολιτά Περιχαράκωμα ο Σπύρος Μελάς στο «Ο Γέρος του Μωριά» ιστόρημά του.

Αλλά έχουμε και μίαν άλλην επιπολαιότητά μου (και... ηχηρά παρόμοια!! – από τον κ. Χατζηφώτη): Τους «διασπορικούς» «λατινιτζήδες» μας. Όμως δεν από την κοιλιά μου τους έβγαλα ελόγου μου, ούτε απ' τον μπακάλη της γειτονιάς... τούς προμηθεύτηκα. Εκεί, στον Ε' τόμο, σελ. 403, στη λέξη ΕΛΛΑΣ του «Εγκυκλοπαιδικού Λεξικού Ελευθερουδάκη» τούς βρήκα να –λατινιστί–... διαφωτίζονε κι αυτοί τον Καραϊσκάκη και τον Διάκο!! Λατινιστί! Πώς τάχα να λέγεται λατινιστί το:

*«Χτυπάτε, πολεμάρχοι,
μη λησμονάτε το σκοινί,
παιδιά του πατριάρχη»;*

Κι αρωτάω: Είναι ή δεν είναι, βρε παιδιά, να απογοητεύεται κανείς τέτοια ν' ακούει και από τον κ. Χατζηφώτη;

Μα πριν κι απ' αυτούς (= τους λατινιτζήδες ποντικούς) ο φίλος μου κ. Ι.Μ.Χ. είπε και «ο Ιγνάτιος». Του είναι ιδιαίτερα συμπαθής. Λυπάμαι ότι με μόνο τη μπατανόβουρτσα του ασβεστόματος δεν ασπρίζουν διόλου οι Αιθίοποι. Ας σταματήσω έως δω –θα συνεχίσουμε στο επόμενο. Γι' αυτόν τον Φουσε του '21 μας (τον αδιαμφισβήτητον αυτόν εθνοπροδότη) θα τα πούμε στη συνέχεια. Το οι ποντικοί στο Καπιτώλιο, στο Πάνθεο οι μούργοι, μόνο, ας το κάνει η Ιστορία... Ούτε η πανούκλα, ούτε η χολέρα έκαμαν περισσότερο κακό στην Ανθρωπότητα όσον οι ιστορικοί και η Ιστορία. Για το παρόν και έως εδώ ας κρίνουν αναμετάξυ μας οι νέοι – μαθές αναμετάξυ του κ. Χατζηφώτη και ελόγου μου.

Τώρα, μετά από τη δειγματοληψία του... πατριωτισμού

των λογιώτατων, ας πάρουμε κι ένα ακόμη δείγμα της – στο '21 – συμβολής του Ανώτερου Ιερατείου. Μόνον ότι – τού – θάνατι σάτιρα. «Ελληνική τις σάτιρα»* λέει ο Γερμανός αυτός ιστορικός του '21 που τον πολυαναφέρνω (κι άλλοι, κι άλλοι), αφηγείται την εις την Ελλάδα έλευσιν τριών ξένων και όσα συνωμίλησαν μετά των εντυχόντων Ελλήνων... Ο Γάλλος προτείνει να ρωτήσουν έναν αρχιερέα, για να μάθουν τι φρονεί για τη σκλαβιά του Γένους του:

*Ιδού ας ερωτήσωμεν τούτον τον πολυγέννη,
Μητροπολίτης φαίνεται, κάμνει τον Δημοσθένην.
Σ' αυτόν θέλει γνωρίσωμεν τον ζήλον της Γραικίας
αν είναι φιλελεύθερος ή φίλος τυραννίας.*

*Χαίρε πανιερώτατε και γένος της Γραικίας,
πώς υποφέρεεις τον ζυγόν της Τούρκου τυραννίας;
γιατί εκαταντήσατε την φωτεινήν Ελλάδα
αθλίαν, κακορριζικην και ως σβυστήν λαμπάδα;*

Ο Μητροπολίτης

*Να έχετε, τέκνα, την ευχή μου
κι ακούσατε την απόκρισίν μου.
Εγώ τον ζυγόν δεν τον γνωρίζω
ούτε ξεύρω να τον νομίζω.*

* «Η σάτιρα όμως (=ή παραπάνω) που αναφέρει ο Γερμανός ιστορικός (= ο Βαρθόλδη) βρέθηκε τώρα τελευταία σε αντίγραφο, σε κώδικα ενός μοναστηριού του Αγίου Όρους από τον Ευθύμιο Κουρίλα που και την εδημοσίευσε στα «Θεσσαλικά Χρονικά» (τ. 3, 1931)» (Γ. Κορδάτος, «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού Κινήματος στην Ελλάδα», έκδοση Ιστορικού Φιλολογικού Ινστιτούτου Γιάννης Κορδάτος, Αθήνα 1964, σελ. 23-25).

*Τρώγω, πίνω, ψάλλω με ευθυμίαν,
δεν υποφέρω ποτέ τυραννίαν.
Τότε υποφέρω αδημονίαν
όστις με βλάψει στην επαρχίαν.
Αυτή του Τούρκου η τυραννία
σ' εμέ είναι ζωή μακαρία.
Αφού το ράσον τούτο εφόρεσα,
πλέον τινά ζυγόν δεν εγνώρισα,
δύο ποθώ, και μα τας εικόνας,
άσπρα πολλά και καλές κοκκώνας.
Περί της Ελλάδος που λέτε
δεν με μέλει, κι ας τυραννιέται.
Μ' αν βαστάζει χωρίς να στενάζει
όλας τας αμαρτίας ενγάζει.*

(...)

*Πίστιν να έχουν στον Βασιλέα
και σέβας στον Αρχιερέα*.
Στον Τούρκο τ' άσπρα να μην λυπούνται**
τότε γαρ την ψυχήν ωφελούνται.
Και Αρχιερέων παρηρησίας*

* «Εκμεταλλευταί του λαού ήσαν και οι καλογέροι των μοναστηριών. Όχι μόνο κατείχαν μεγάλες εκτάσεις γης, τας οποίας ενέμοντο χωρίς να προσφέρουν καμμίαν κοινωνικήν υπηρεσίαν, αλλά με διάφορα τεχνάσματα κατώρθωναν να προσθέτουν και διάφορα βάρη εις τας λαϊκάς μάζας. Η συνηθεστέρα μέθοδος ήταν να γυρίζουν εις τας γειτονικάς επαρχίας με διαφόρους νεκροκεφαλάς, τας οποίας παρουσίαζαν ως κεφαλάς “θαυματοργών” αγίων και έτσι εφορολόγουν τους απλοϊκούς και ιδίως τας γυναίκας» κλπ. (Γ. Κορδάτος, σ. 104).

** Αχ πού είσαι (άλλε... λιθογραφημένη και συ) να του «παραβγείς» στο κωλοπετσομενίλι του Δεσπότη; «Ανάγκη είναι να έχη φίλους τοιούτους: ωσάν κεχαγιάν του Βεζύρη, ωσάν ντεφτερντάρη, ωσάν ρετζ εφέντην...».

*και παπάδων πολλές λειτουργίας.
Ο πνευματικός τούς διορίζει
πώς πρέπει κανείς να δεφτερίζει.
Αυτοί άρχισαν να παρακούσι
και όλοι ελευθερίαν φρονούσι.
Διά τούτο και ημείς συμφωνούμεν
ομού με τους Τούρκους τούς βαρούμεν.
(...)
Κ' οι κοκκάνες είναι μέγα θαύμα
ευκολύνουν γαρ το κάθε πράγμα.
Φθάνει γον η τόση απολογία
ιδού γυνή φέρει παρρησία.*

Ας πάμε τώρα και στον «Ανώνυμο» της «Ελληνικής Νομαρχίας»: «...Εκείνοι οι αυτόματοι και ουτιδανοί άρχοντες, οι φιλόργυροι και αμαθείς αρχιεπίσκοποι... Εκείνοι οι αυθάδεις και όντως βάρβαροι προεστοί... Τι λέγουσι, λοιπόν, αυτοί οι βρωμεροί και χυδαιότατοι άνθρωποι; ...Πώς είναι δυνατόν να νικηθή ένα τόσοσόν μεγάλον βασίλειον; Ημείς δεν ημπορούμεν να κυβερνηθώμεν μόνοι μας. Πού να εύρωμεν ένα άλλον βασιλέα τόσο εύσπλαγγνον και τόσοσόν καλόν; ...μάλιστα εκείνοι οι βρωμοάρχοντες της Κωνσταντινουπόλεως, οπού όσον τύφος και αλαζονείαν έχουσι, άλλην τόσην αμάθειαν... Τι λοιπόν ημπορώ να τους είπω διά να τους καταπέισω;.. Να τους κράξω, ίσως, άτιμους; Αλλ' αυτοί το έχουν διά προτέρημα» (σελ. 201-204).

Ακόμα κι αυτός, στα τελευταία του, ο Καποδίστριας τους σιχάθηκε* και τους έβρισε διαγραφπτώς του στους τρεις

* Τους σιχάθηκε; Ποτέ του δεν τους χώνεψε. Και είναι μια αντίφαση διαλεκτική (θα τόλεγα!) ότι αυτός ο αρχιμύωπας εμαίνετο κατά της τύφλας των

Ναυάρχους των Δυνάμεων – ανθρώπους ξένους! Ακόμα, ενώ η Ελλάδα παιζόταν μονά - ζυγά ανάμεσα Ιμπραήμ και «πρωτόκολλων» των Δυνάμεων να της αφεθεί η λευτεριά της, ή να ξαναύπαχθεί υπό τον Μαχμούτη, οι καημένοι οι Αρχιερείς κι ο Πατριάρχης τους, ο μεν τούτος με «σιγίλλια», νουθετήσεις στους Έλληνες, οι δε εκείνοι συνοδεύοντας τον Κιουταχή και τον Ιμπραήμ αυτοπροσώπως, την επιβουλεύονταν εμπάθικα.... Να τι γράφει ο Καποδίστριας στους Ναυάρχους, στις 8 του Μάη 1828, από την Αίγινα:

«...Κατά μέσον δε τοσούτων κακοπαθειών και ως επιδείνωμα και οι απεσταλμένοι της Πόρτας, αφού μετά του Κιουταχή και του Ιμπραήμ πασά διεκοινολογήθησαν, ζητούν διά των συνοδευόντων αυτούς αρχιερέων Ελλήνων να έλθουν προς την Ελληνικήν κυβέρνησιν και συνομιλήσουν. Προηγήθη δε αυτών επιστολή του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως προτρεπτική προς τους Έλληνας, ήδη γνωστή ως δημοσιευθείσα δι' όλων των ευρωπαϊκών εφημερίδων και περιέχουσα τοιαύτα, εξων περιττόν γίνεται να χαρακτηρίσω την επιβολήν και τον σκοπόν των αποστολών της Πόρτας» (Οι υπογραμμίσεις δικές μου).

(Δ. Κόκκινος, τ. 12, σελ. 69).

κοτζαμπάσηδων, του Κλήρου και των λογίων. Μία μόνον εξήγηση βρίσκω του «φαινόμενου»: 'Ότι η μυωπία στην τύφλα ντιπ δεν βλάπτει... 'Όμως και ποιον (εκτός... τον εαυτό του) ο Καποδίστριας δεν σιχαίνονταν; 'Όταν άνδρες του μαρουτιού και ανάπηροι του αγώνα παρουσιάστηκαν σ' αυτόν με κάποια «αναφορά» στο χέρι, αυτός τους υποδέχτηκε με τούτα τα λόγια: «...Γνωρίζω τι θέλετε. Λάβετε τον μπλίκον σας οπίσω και πηγαίνετε ειπέτε και εις τους άλλους ότι: ή να υποταχθούν, ή να τουρκίσουν, ή να πνιγούν...» (Ν. Κασομούλη: «Ενθυμήματα Στρατιωτικά», τ. Γ', σελ. 169).

Στον δε πρίγκηπα Μιχαήλ Σούτσο, στο Παρίσι, να τι έγραφε στις 27 του Γενάρη το 1881 από το Ναύπλιο, για τους Φαναριώτες γενικά, και ειδικά για τα καταφτάσαντα απ' τας Ευρώπας λόγια λεχάρια του καιρού, γιατί οι σοβαροφανείς τάχα του Γένους μας Διδάχοι ή είχαν παραγεράσει στο διάστημα, ή είχαν εις Κύριον αποδημήσει...

«...Ποίοι δε είναι οι άνθρωποι οι σαλεύοντες και αγωνιζόμενοι να φέρωσι το παν άνω - κάτω²⁴ σας το εσημείωσα εις τα προηγούμενα γράμματά μου. Είναι (συγχωρήσατέ μοι να τους ονομάσω με το περιληπτικόν των όνομα) οι Φαναριώται, είναι ολίγοι ξένοι οι οποίοι δεν ηδυνήθησαν να κάμωσιν άλλως κατάστασιν, ολίγοι πρόκριτοι, οίτινες ήθελαν να διαμοιρασθώσι τα πτωχά εισοδήματα του Κοινού, κυριεύοντες έκαστος την επαρχίαν του, και ολίγοι νέοι ερχόμενοι εις την Ελλάδα με εξωτερικά μαθήματα» (Δ. Κόκκινος, τ. 12, σελ. 398).

Τόσο δε ήταν το μένος και το πένθος των ανθρώπων αυτών για την τσακωτή προσκόλληση του Καποδίστρια στην εξουσία, ώστε: «...όταν την 7ην Ιανουαρίου του 1831 εωρτάσθη, όπως κατ' έτος, η επέτειος της αποβάσεως του Καποδίστρια εις το Ναύπλιον ο Κωστάκης Καρατζάς, κατοικών εις μεγάλην οικίαν της κεντρικής πλατείας του πλατάνου, διέταξε να κλείσουν όλα τα παράθυρα και να μην ανάψουν ούτε ένα φως κατά την νύκτα, ενώ καθ' όλας τας άλλας ημέρας το σπίτι ήτο φωταγωγημένον» (Δ. Κόκκινος, τ. 12, σελ. 412). Αυτός ο τυπικός βλαστός της μεγαλοκηφηνικής «ομογένειας» του Φανάρου ύψωνε το «υποκοριστικόν» ανάστημά του μπρος σ' έναν κοντζάμι Καποδίστρια!

Ως προς τον Καποδίστρια; Λυπάμαι. θα εξαγνιζόταν για

τα παλιά του αμαρτήματα, αν τουλάχιστον όλους αυτούς (Καρατζάδες, Μαυροκορδάτους και Κωλέττηδες, συν εκείνοις τοις... με τα Ευρωπαϊκά μαθήματα φτασμένοις) τους έδενε κώλο με κώλο και τους φουντάριζε στον Κορινθιακό κάνα βραδάκι... Θα ξεμαγάριζεν ο τόπος*. Αυτό ο ίδιος αυτός τώχει πει (σαν μετάγνοιωμα), αλλά με άλλα λόγια, στον Πάλμερστον, στην από 9 Ιουλίου 1831 επιστολή του απ' το Ναύπλιο: «Προς τον Λόρδον Πάλμερστον, Υπουργόν της Α.Μ. του Βασιλέως της Μεγ. Βρεταννίας: Μιλόρδε... κλπ. κλπ. Αι δε επαρχίαι και η ολότης του έθνους τούτο με επιμέμφονται, ότι εξ αρχής δεν εξέβαλα εκ της Ελλάδος τους Φαναριώτας και τους μαθητάς του Αλή Πασά (εδώ υπαινίσσεται τον Κωλέττη) τους διεξάγοντας τας ακούργους συσκευάς ταύτας» (Κόκκινος: «Η Ελληνική Επανάστασις», τ. 12, σ. 454).

Το είπα και το ξαναλέω: Το '21 δεν ήταν όμοιο με καμιά επανάσταση του κόσμου. Το ότι, παρά τον Μέττερνιχ και το Συνέδριο της Βιέννης, παρά τον Ιμπραήμ και τον

* «...Μεταξύ τόσων Ελλήνων πολιτικών οίτινες επατούσαν θέσεις (το περισσότερο διά να ζήσουν υστερούμενοι τον επιούσιον άρτον εις εκείνας τας περιστάσεις εφάνησαν (και) εν πλήθος λογίων φρακοφορεμένων εις Αίγιναν (ελθόντων) από όλην την Ευρώπην και τας επτά Νήσους με συστατικά γράμματα, ζητώντες να λάβουν θέσιν ο καθείς δημοσίαν. Εγνώμωσαν λοιπόν εν ακαρεί τα υπουργεία, τα διοικητήρια, αι αστυνομικαί αρχαί νεανίσκους νεήλυδας κηφήνας, οι οποίοι δεν έφθανε μόνον οπού υστερούσαν την θροφήν των αγωνισθέντων, αλλά, το χειρότερον, πολλοί εξ αυτών πολλάκις από προσωπικήν άγνοιαν κακομεταχειρίσθησαν πολλούς των Αγωνιστών Ελλήνων».

Οι λιμοκοντόροι της Ευρώπης και οι φίλοι του Καποδίστρια πιάσανε τα πόστα παντού, ενώ οι αγωνιστές υπόφεραν (Ν. Κασομούλη, «Ενθυμήματα Στρατιωτικά», τ. Γ', σελ. 67, 68).

Ιγνάτιο, παρά τον Κοραή και τον Βρυώνη, παρά την αντίδραση του Ιερατείου και των Πρόκριτων, μπόρεσε και να εκραγεί και να σταθεί αυτό δεν ήταν θαύμα – γιατί το θαύμα είναι μια παραβίαση της φυσικής διαδικασίας της ύλης (πράγματα της δικαιοδοσίας των Αγίων μας). Το '21 ήταν μια Εθνικο - Κοινωνική επανάσταση, η πρώτη και η τελευταία της Ιστορίας. Χτύπησε τόσο τον Κιουταχή και τον Δράμαλη όσο και τον ντόπιο τσορπατζή και τον δυνάστη. Αποθέωσε τον Κανάρη, ενώ κατέλαβε την Καγκελλαρία της Ύδρας εξ εφόδου. Κήδεψε τον Μάρκο Μπότσαρη και τον Μπάυρον, ενώ στα Βέρβαινα θάσφαζε τον Παλαιών Πατρών και τους Προκρίτους. Είναι Μεγάλο, όχι για τις απάντησες (που δεν δόθηκαν), αλλά για τις που έθεσε ερωτήσεις: Μπορεί ένας λαός να νοείται λεύτερος, με μόνο την Εθνική ανεξαρτησία του; Η άλωση της Βασιλλης λέει όχι. Αλλά του '21 οι ερωτήσεις είναι δύο: χωρίς την εθνική ανεξαρτησία τους οι λαοί μπορούν να αλώνουν τις Βασιλλες τους; Την ερώτηση αυτή πρώτο την έθεσε, μπρος στους ιστορικούς του κόσμου, το '21. Κι αυτοί έμειναν κόκκαλο – δεν ήξεραν τι ν' απαντήσουν... στο τσαρούχι!... Η ερώτηση τους ήρθε σαν κεντριά βούκεντρου ζευγολάτη στα οπίσθια. Ήσαν ο όνος ο αρνούμενος να διασκελίσει το αυλάκι. Βάλθηκαν να ψάχνουν λοιπόν την Ιστορία... Πουθενά, πουθενά – καμιά τέτοια... άλλου είδους ταραχή, κανένα τέτοιο στραβομουτσούνιασμα... του «ωραίου»! Τι λοιπόν; Τα Δεοβενάκια και το Ζάλογγο, το Μεσολόγγι και το Βαλτέτσι, το Ναυαρίνο και το Πρωτόκολλο (για την ανεξαρτησία) του Λονδίνου, όλ' αυτά θα μνέσκαν μάταια, χωρίς το σφάξιμο των Προκρίτων;

Ώστε, χωρίς τον εξολοθρευμό των κοτζαμπάσηδων και τον «αποσχηματισμό» των Δεσποτάδων, χωρίς την απαλλοτρίωση της γης και το καλογεροκνηγητό όξω απ' το Κράτος, χωρίς ολοκληρωμένη τη Ζαράκοβα και τον καταστρεμό των τσιφλικάδων η εθνική ανεξαρτησία ήταν ο Μανωλιός της παροιμίας με τα ρούχα του; Ήταν το «τι Γιάννης, τι Γιαννάκης»; Έτσι είναι.*

Και ώστε μια μόνον εθνική επανάσταση, χωρίς την κοινωνική καταξίωσή της, είναι μια «φαινομενοφάνεια» που μόνον αναγκαζόμενο το «κατεστημένο» την επιτρέπει; Τι θάχανε; Και η ανεξαρτησία δική του θάταν... Έτσι είναι. Ξεφυλλίσατε την Ιστορία μέχρι τα σήμερα και πέστε μου κάνα που να μην είναι – αυτό – έτσι. Εκατοντάδες εθνικές επαναστάσεις πέτυχαν ή απέτυχαν, αλλά καμιά εθνικοκοινωνική δεν επιχειρήθηκε. Οι μόνο κοινωνικές, όπου των χρόνων και των καιρών, όπου της γης και του πελάου, καταπνίγηκαν μέσα στο αίμα τους ανελέητα... Μα, θα μου πείτε: η Γ α λ λ ι κ ή δεν ήταν αυτή κοινωνική; Και θα σας

* «Η προσάρτηση της Θεσσαλίας και του Νότου της Ηπείρου σήμαινε εξάπλωση της ελληνικής φεουδαρχίας πάνω σε νέα εδάφη και σε νέους πληθυσμούς. Οι κολλίγοι το κατάλαβαν αυτό καλύτερα με την είσοδο του ελληνικού στρατού της προσάρτησης. (Σ.τ.Σ.: Κι ακόμη καλύτερα με τους σκοτωμούς των αγροτών στο Κιλελέρ το 1910). Δεν ήταν απελευθερωτικός στρατός αυτός, μα στρατός κατοχής, στρατός τσιφλικάδων. Κατά τη σύγκρουση κολλιγάδων και τσιφλικάδων ο στρατός υπερασπίστηκε την “ιερά ιδιοκτησία” των δευτέρων, έγινε ο φρουρός των τσιφλικιών για τους αγρότες άνοιξαν οι φυλακές και τα κρατητήρια, λειτούργησαν τα δικαστήρια». ...Κι αρωτάω: Απότυχε ή δεν απότυχε η Επανάσταση; «Το Ελλαδικόν Κράτος των Κοτζαμπάσηδων διεδέχθη το “τιμαριωτικόν” της Οθωμανικής αυτοκρατορίας» (Καθηγητής Δημήτριος Τσάκωνας). [Μ.Μ. Παπαϊωάννου: Εισαγωγή στο «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού...» του Γ. Κορδάτου, σελ. κδ'].

πω : Μα, κύριοι, ατύχη. Η 4η τάξη, ο λαός (οι και «Ξεβράκωτοι» ειπωθέντες) χτυπήθηκε άγρια και «γουλίστηκε» από την αστική τάξη σαν χταπόδι. Μόλις πρόλαβε κι έβαλε φωτιά σε καμιά εκατοστή Πύργους* αφεντάδων του κι έσφαξε μερικές χιλιάδες ευγενήδες. Από Επισκόπους; Πολύ λιγότερους. Στις δύο Φρουκτιντόρ (του Σεπτέμβρη) 1792 «καθάρισε» κι άλλες τους μερικές χιλιάδες γαλαζοαίματους και ομοιούς τους αλιτήριους στα μπουντρούμα. Αυτό ήταν όλο - όλο του που πρόφτασε. Ύστερα ο (τζόκει) Ναπολέον τον καβάλησε, πότε σαν γάιδαρο ξεσέλωτο και πότε σαν άτι του με λοφίο. Λίγο αργότερα (το 1848)** ξανασηκώθηκε στο ποδάρι. Νυν υπέρ πάντων ο αγών... Το ψωμοτύρι ενάντια στον αστακό, «το κασκέτο ενάντια στον πύλο»*** Με δεκάδες χιλιάδες πτώματα την ξαναπλήρωσε την επανάστασή του ο λαουτζίκος. Την εκατό τοις εκατό κοινωνική, ύστερα από τα πενήντα τοις εκατό του '21. Και επακολούθησαν – γραμμή – το καβαλίκεμα, από τον Ναπολέοντα τον Γ' και απ' αυτόν, έως το Θιέρσο, κι απέ στον Πουανκαρέ, κι ύστερα στον Ντε Γκωλ και δώστου νάχει... Έως που κάποιος συμβιβασμός ήρθε επιτέλους – και η Δημοκρατία έχει το δικαίωμα... να πυροβολάει... το λαό!**** ...Πράγματι, εξαιρουμένης της Ρούσικης του 1917, καμιά,

* Παλιά, πατροπαράδοτη «τέχνη» των χωρικών της Γαλλίας. Οι Γάλλοι χωρικοί («Ζακερί» - 1358) είχαν βάλει φωτιά και τους – κι αυτοί – έκαψαν σε όλη σχεδόν την έκταση της χώρας. Από τους Πυργοδεσπότες, τότε, δεν γλίτωσε κανένας.

** Και ακόμα λίγο αργότερα, το 1871, η Κομμούνια.

*** «Η μπλούζα εναντίον της ρεντιγκότας, το κασκέτο εναντίον του πύλου» (Αντρέ Μωρουά: «Ιστορία της Γαλλίας», σελ. 387).

**** Λουδοβίκος Φίλιππος (ο «βασιλεύς-ισότης», 1830-1848), Α. Μωρουά, ό.π., σελ. 391.

μόνον κοινωνική, επανάσταση δεν πέτυχε· όλες μαζί το πλήρωσαν με πολλά εκατομμύρια πτωμάτων...

Αλλ' ας ξανάρθουμε στο «κέντρο» μας – το δικό μας '21.

Ναι, καμιά μόνο κοινωνική επανάσταση δεν πέτυχε και ουδεμία εθνοκοινωνική επιχειρήθηκε. Εξαιρέση στάθηκε μόνο το '21. Κι ενώ στη μια του πλευρά (την εθνική) αυτό θριάμβευσε, στην άλλη του (την κοινωνική) ήρθε τούμπα. Οι Τούρκοι έφυγαν και ήρθε... ο Οθωνας! Η Κατάχτηση τόνσκασε και εγκαταστάθηκε η Κατοχή των δημοσίων υπαλλήλων. Το «Κρυφό Σχολείο» έγινε Πανεπιστήμιο περιλάμπρο, όπου βρόντηξαν κι άστραψαν οι γλωσσαμύντορες και οι άλλοι: Ο Παπαρηγόπουλος, ο Σαρίπολος, ο Μιστριώτης κι ο Τρεμπέλας. (Εγώ το είπα: Η αγραμματοσύνη θα μας σώσει. Δυστυχώς... το «μάθημα» τούτο δεν διδάσκεται...). Και όλοι αυτοί οι λόγιοι άντρες και σοφοί* και τε-

* «...μετά την ευρεία χρησιμοποίηση του όχι ορθόδοξου θεσμού των κυβερνητικών επιτρόπων, κατά του οποίου ούτε μια λέξη διαμαρτυρίας ακούστηκε από το στόμα των ακαδημαϊκών διδασκάλων»... και παρακάτω:

«...Βέβαια, δεν είναι η πρώτη φορά κατά την οποία βρίσκουν επίσημη έκφραση τέτοιες κατηγορίες. Όταν το 1967 και 1968 απεπέμφθησαν από τις ανώτατες σχολές πολλοί καθηγητές με ποικιλία κατηγοριών, για τις οποίες ούτε καν προηγήθηκε δικαστική εξακρίβωση, ουσιαστικά διευτυότο η αυτή κατηγορία κατά των παραμενόντων, οι οποίοι ευθύνοντο για την εκλογή των εκκαθαριζομένων. Η αποπομπή προσώπων που εξελέγησαν από αυτούς περιείχε αυτόματα την κατηγορία κατά των εκλεκτόρων, ότι δεν εξηρημοποίησαν το δικαίωμα της ψήφου των κατά πρόποντα τρόπον. Όταν η πρώτη αυτή κατηγορία παρήλθε χωρίς διαμαρτυρία ήταν φυσικό να επακολούθησε και η δεύτερη. Όσοι από τους καθηγητές δεν εθίγοντο τότε άμεσα με τις αποπομπές συναδέλφων τους επέλεξαν την σιωπή, ωσάν το θέμα αυτό να μην τους αφορούσε, ενώ εγνωρίζαν καλά ότι οι κατηγορίες αντανακλούσαν και στο πρόσωπό τους» (Μικρά αποσπάσματα από κύριο άρθρο της εφημ. «Το Βήμα», υπό τον τίτλο «Τα Πανεπιστήμια και οι Καθηγητές», της 18.6.72, σελ. 1η).

λοσπάντων πας όστις με Πίλον υψηλόν, ή με Αρχιερατικόν εγκόλπιο απ' το σβέρκο, άνθρωποι τα... μάλα σοβαροί και λίαν... ιστοριοδικώς βεβαρημένοι – ων κάποιος κάπου ιδώντας μου τις καρραγιόζικες «φιγούρες» είπε, μετά γκριμάτσας απαρέσκειας: «... Εεε – δεν είναι άνθρωπος σοβαρός!»*. «'Όλοι αυτοί “καθαρευοί” μάς κοπανάν ότι οι λόγιοι της Διασποράς (π.χ. ο Κοραής και ο Ιγνάτιος), το Ανώτερο Ιερατείο (να πούμε ο Παλαιών Πατρών κι οι Δεσποτάδες), προσωπικότητες, ως λόγου χάρη ο Καποδίστριας, οι δυο Καρατζάδες κι ο Κωλέττης, φυσιογνωμίες σαν τον Μαυροκορδάτο και τον Νέγρη – του – μούτρα σαν τον Ανδρέα Ζαΐμη και τον Ρώμα, αυτοί λευτέρωσαν το έθνος!... Εμείς όμως θα τους πούμε ότι ούτε σε κείνους που αυτοί μάς λένε οφείλει τίποτε το έθνος, ούτε απ' αυτούς που μας το λένε, περιμένει τίποτις αυτό...

Μόνον ένας Φεραίος, στη λόγια (πριν από το '21) φάρα αυτή των «Λόγιων της Διασποράς» και των φαρδομάνικων Ιεράρχων, μόνον αυτός την προανάκρουσε τη Λευτεριά²⁵ κρατούσαν σπάθα. Οι άλλοι, αυτοί μακροήμερευσαν – πάντα τις «ελληνικούρες» τους κοπανώντας... Να τι λέει πάνω σ' αυτά ο Γερμανός ιστορικός Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη

* Πράγματι. Και θέλησα να – στον καθρέφτη – ιδώ πώς είναι ένας άνθρωπος (και δη... ιστοριοδικής) σοβαρός. Γούρλωσα τα μάτια μου, έσμιξα τα φρύδια μου κι έσπασα τα χείλια μου σαν κάτι πολύ στυφό να είχα φαγωμένο. 'Αξαφνα, μια εγγονούλα μου μου κάνει : «Παλπού, τι κάνεις έτσι;» «Κάνω, της λέω, τον καθηγητή του Πανεπιστημίου!... Δεν είμαι αντίσκαστος;». Και ήμουν. Για καρραγιόζοπαίχτης χρειάστηκα διάβασμα, κόπους και προσπάθεια. Για ακαδημαϊκός και προφασσόρος θα μ' έφταναν λίγες γκριμάτσες... και τζίτζιφα – αυτά για την... στυφότητα!

στην «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως» (σελ. 200): «Ελευθερωτάι αυτής (= της Ελλάδας) υπήρξαν ουχί σοφοί, ανατραφέντες παρά την εστίαν της κλασικής Αρχαιότητος, αλλ' άνδρες εξ ακοής μόνον την Αρχαιότητα γνωρίσαντες και μόλις μαθόντες ν' αναγιγνώσκωσι και να γράψωσιν ουχί φρόνιμοι και εύποροι (Σ.τ.Σ.: όπως οι Αρχιερείς και οι Φαναριώτες), αλλ' άνθρωποι από ευτελούς μόλις εργασίας, από ταριχείας ορτύγων και συλλογής ελαιών αποζώντες, άνδρες ουχί του καλάμου και της θεωρίας...» κλπ.

Αλλ' ας μη σκάζαν, δεν θα (το «μετα-'21») τους κατάνταε αυτούς (αυτούς τους «από ευτελούς εργασίας και ταριχείας ορτύγων μόλις αποζώντας») «παρακλαυσίθυρους» χειρότερων αφεντάδων. Θα, μετά την «απελευθέρωση», τους έκανε καρπαζοεισπράχτορες του κράτους μετά των «αποφυάδων αυτού». Η γραφειοκρατία²⁶ (η πιο κατεστημένη μορφή όλων των δουλειών του λαουτζίκου) θα τους έκανε μάτια μ' σαν τους σημερινούς «τοικλομασάδες» Αμερικώνους. Θα μάθουν και το «εν ημικλάστω» αναφέρεσθαι προς τους αυτούς πληρωμένους του υπηρέτες. Και κάτω, μετά «ευπειθέστατος», θα θέτουν την απολευτερωμένη υπογραφή τους: Λ'κάς Φακοπήδαρους... Και πάρτηνα, κύριε δημόσιε υπάλληλε:

*Πρωτοκόλλησέ την, στοιχειοθέτησέ την
Και φακέλλωσέ την και συσχετίσε την,
πιστοχρέωσέ την
Κάτσε διάβασέ την και μελέτησέ την
– Πολυπρόσεξέ την – πολυεξέτασέ την –
Κι ύστερα... άφησέ την κι απαράτησέ την*

κι αναζήτησέ την.
 Γράψε – στούπωσέ την· ράψε – ξήλωσέ την.
 Μονογράψέ την· προσυπόγραψέ την·
 'Ητοι, μ' ένα λόγο: «Διενέργησέ την».
 Καθαρόγραψέ την και... παράπεμψέ την.
 Κ' επανάφερέ την ή διαβίβασέ την.
 'Η ανακοίνωσέ την με τα «κατωτέρω»
 (Ό,τι ξαίρεις· ξαίρω...).
 Με τα «περαιτέρω!...» – Μ' όλα τα «λαμβάνω».
 Κι «επαναλαμβάνω» (δεν καταλαμβάνω!).
 Μ' όλα τα «ερευνήσας» και τα «αναδιφήσας»
 (Φτου· κι απ' την αρχή σας).
 – Κάργα υπομονή σας.
 Και δεν τ' ανευρίσκω και τα «υπομιμνήσκω».
 Μ' όλα τ' «αναφέρω», μ' όλες τας τιμάς.
 Για τα «περαιτέρω»· για τα «καθ' υμάς...».
 (Η μικρή ιστορία μιας αναφοράς...)

(Του αξέχαστου και ανεπανάληπτου Α. Αναπλιώτη – Αντώνη Λεκόπουλου : «Γραφειοκρατία» κλπ.).

Είναι δε, όχι απλώς νόστιμο, αλλά να τρώει η μάνα και του παιδιού να μη δίνει, ότι το πρωτόλειο μεταεικοσιένικο κατεστημένο, μπρος στον homunculus (το αρχιδαμόνιο που ξεπετάχτη απ' την μποτίλια) της τάχα μ' Ελλαδικής ανεξαρτησίας, καμώθηκε πως είναι δημοκρατικό κατεστημένο. Έτσι φτάσαμε στην Επανάσταση του 1842 για το Σύνταγμα και του 1909 για τη Δημοκρατία. Απατεωνίας και αγυρτείας το ανάγνωσμα:

«(...) Αναγεννήθη ούτω υπό νέαν έκφρασιν ο Κοτζα-

μπασισμός, και δη κατά τύπον μόνον νέον, υπό έκφρασιν συνδυασθείσαν προς την δημοκρατίαν και τον κοινοβουλευτισμόν, ακριβώς διά να καταστήσουν και την δημοκρατίαν ονομαστικήν και τον κοινοβουλευτισμόν εικονικόν. Συνεπώς, η παρ' ημίν σχηματισθείσα αστική τάξις – αντιθέτως προς την Δύσιν – στερείται πάσης προεργασίας προς δημιουργίαν ανεκτής εθνικής υπάρξεως. Η τάξις δηλαδή των Ελλήνων μεγαλοαστών της Βενιζελικής εποχής εκπηδά ως ιδία ανεξάρτητος της παραδόσεως δύναμις και επιβάλλεται μέσω του στρατιωτικού κινήματος του 1909. Οριστικοποιεί την παραμόρφωσιν της Οικονομίας διά της οργανώσεως των μεγάλων συμφερόντων κατά το σύστημα της Κεφαλαιοκρατίας – πλήρως ούτως ανατρέψασα την καλοπροαίρετον επαναστατικήν κίνησιν – εν πλήρει απεμπολήσει του Κοινοβιακού Βυζαντίου και εν αδυναμία όπως διά της Οικονομίας αποκαταστήσασ αληθείς αναλογίας του νεωτέρου Ελληνισμού. Διά τούτο και από της συστάσεώς του ουδέποτε το Ελλαδικόν Κράτος αμέσως ή εμμέσως εποίησε νύξιν τινά περί επιστροφής εις την Οικονομίαν των Ελληνικών κοινοτήτων της Τουρκοκρατίας (Αμπελάκια), σκοπίμως περιορισθέν εις το θέμα της “αυτοδιοικήσεως”».

(Από το «Η Ριζοσπαστική Ανασύνθεσις του Νεοελληνικού κόσμου», του Καθηγητή Δημ. Γρ. Τσάκωνα).

Να τη τώρα και μια άλλου είδους ταραχή: Η Φιλική Εταιρεία. Μπρος στην διαφανείσα πιθανότητα να (κατά το υπόδειγμα της Γαλλικής) «κοινωνικίσει» και η επί θύρας τους δική μας, η Φ.Ε. κατατρόμαξε.

Αστικήν... και Κασμηρόπουλην την ήθελε...

Ε – βέβαια: Βέβαια Κασμηρόπουλη ήταν τότε η τελευταία – να πούμε – λέξη της επιστήμης. Ο κοινωνικός – να πούμε –... Ντιόρ του καιρού. Σ' αυτόν (τον Ντιόρ) πάντα «ράβονταν» ακόμα και ο «χολερικός» Ροβεσπιέρος, κι ας τη Βαστίλλη δεν την άλωσαν οι μπορζουά, κι ας όχι η Συμβατική τον είχε «κατάσχει» – στο Βαρέν – τον Λουδοβίκο...

Και κείνη την επανάσταση την κάμαν οι «Αβράκωτοι», το πόπολο του Παρισιού κι οι «Σαγκυλότοι» της υπαίθρου, μα την είσπραξαν οι έμποροι, συν οι διανοούμενοι της και οι ντοκτόροι = η «αφρόκρεμα» του πνεύματος = η ανώτερη της κοινωνίας... υποστάθμη. Οι ίδιοι αυτοί έμποροι (συν ποιητές και συγγραφείς τους, συν κάτι πουταναρίες διανοούμενες σαν την Κα Ταλλιέν – μιαν μητρομάνισσαν – σαν την Ρεκαμέ – μιαν μισοπάρθενη – σαν την αγαπητούλου Καν Στάελ) την παράδωσαν στον Κορσικανό τυχοδιώκτη τους για να τους νομιμοποιήσει αυτήν την «είσπραξι» και – ποντικοί – να μπουν όλοι μαζί στο Καπιτώλιο, – μούργοι, – στο Πάνθεο της Ιστορίας. Όπως κι έγινε! Μωρέ, Ιστορία να σου πετύχει!...

Η Ελληνική Επανάσταση, αν και συμπτωματικά μετά από τη Γαλλική, της είχε προηγηθεί τουλάχιστο έναν αιώνα. Ο Γαλλικός λαός δεν είχε προεπανάσταση ούτε χορούς Ζαλόγγου, ή Κατσαντώνη, το δε κάψιμο των Πυργοδεσπότην με τους πύργους των, το γδάρσιμο ζωντανών των γαιοκτημόνων, ήσαν μόνον έκρηξες απόγνωσης, μόνο «τηλωϊνοί» δεινών μελλόντων...

Αν η Γαλλική δεν είχε προηγηθεί η Ελληνική Επανάσταση – αυτή θάταν η πρώτη: Η «πρώτη διδάξασα» – να πούμε – η δε Γαλλική μιτασιόν της. Το ότι η Ελληνική ήρθε

ύστερα, το σχήμα είναι απλώς «πρωθύστερο». Πολύ πριν από τους Γάλλους ο Ελλαδικός λαός είχε δώσει τις στα τέτοια εξετάσεις του (βλ. και Επανάσταση του 1870-71 Ορλωφικά). Το ότι και τότε άρχισε με τους Παλιότουρκους τον πόλεμο ήταν γιατί, χωρίς πρώτα δαύτων το αφάνισμα, δεν μπόραε να ξεπάτωνε τους άλλους (=το Δεσποταριό, τους κοτζαμπάσηδες, κι αν τους είχε στο χέρι, και τους λογίους...). Οι Γάλλοι, μην έχοντας και ξένο αφέντη στο κεφάλι τους, ρίχτηκαν κατευθείαν «στο ψητό». Ξεπάτωσαν όσους πρόφτασαν επίσκοπους, έγδαραν, σχεδόν μέχρι ενός, τους Πυργοαφέντες. Κάρφωσαν στα κοντάρια κεφάλια ευγενικά, παλούκωσαν τους τσιφλικάδες απ' τον κώλο. Και στις 2 του Μπρυμαί σφάξαν κάτι χιλιάδες στα μπουντρούμια τους. Η αγροτιά, οι χωρικοί κι όλο το πόπολο (η 4η τάξη = ο λαός) διεκδίκησε αιματηρά την ύπαρξή του: Τη γη του, την εξουσία, το δικαίωμα να είναι ο κύριος του σπιτιού του... Μα, η αστική τάξη και διάδοχος των γαλαζόαιμων συμφερόντων, τον χτύπησε σαν το χταπόδι από τα χάμω. Οι λόγιοί του, οι συγγραφείς, οι διανοούμενοι, οι ηγέτες του, οι υποσχετές του, οι «βρακωμένοι» – ο Σαιν Ζυστ, ο Ροβεσπιέρος, ο Δαντών, ο Μαρά, ο Μιραμπώ, οι Ιακωβίνοι – του στάθηκαν θαυμάσιοι υπηρέτες (με ποδιά...) της αστικής φαταουλίας... Της υπαίθρου οι Γάλλοι και το πόπολο του Παρισιού κι όλων των πόλεων ξανάμειναν δούλοι με άλλο όνομα: τάχας «ελεύθεροι πολίται». Έως που η ίδια αυτή η τάξη (η αστική) τον ξεπούλησε στον μεγαλύτερο μαχαιροβγάλτη των αιώνων*.

* «Το ξίφος μου είναι στο πλευρό μου και μ' αυτό θα τραβήξω πολύ μακριά», έγραφε στην εν ενεργεία ακόμα μαιτρέσσα του Μπαρά αν και... αρρεβωνιαστικά του Ιωσήφίνα Μπωαρναί – την κατόπι και γυναίκα του!... (Εμίλ Λούντβιχ, «Ναπολέον», σελ. 71).

Ειρήσθω, εν τούτοις, εν παρόδω ότι ολόκληρη η Βαλκανική και ιδιαίτερα ο Ελλαδικός λαός δεν είχαν ιδέα περί τέτοια. Η Γαλλική σωστά ειπώθηκε μόνο κοινωνική (και όχι εθνοκοινωνική), γιατί ο Ελλαδικός λαός προ πολλού ήταν έθνος, ενώ οι Γάλλοι μόνο μετά την Επανάστασή τους έθνος γίνηκαν. Πριν δεν είχαν τέτοια συνείδηση δική τους.

Το από τους πονηρόγατους (ή ανίδεους) ιστορικούς (δικούς ή ξένους) και λογίους μας τσαμπουνούμενο ότι αυτή (= η επανάσταση του '21) ήταν «εμφύσημα» και... επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος των Διδάχων κλπ. της Διασποράς (για να «αφελλαδίσουν» την αυτοδυναμία της Επανάστασης και...) λόγιον κατόρθωμα είναι βέβαια εκ του πονηρού: «Εις τα χρόνια αυτά (Σ.τ.Σ. = της Γαλλικής Επανάστασης) οι Γραικοί της κυρίως Ελλάδος και δι' άλλους λόγους δεν ήτο δυνατόν να επηρεασθούν από τον πολιτισμόν της Δυτικής Ευρώπης. Η Μεσόγειος είχεν απομονωθεί και η Βαλκανική αποτελούσε μιαν καθυστερημένην επαρχίαν αποκεκομμένην από την Ευρώπην» (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 128).

Και μη μου πει κανείς ότι τον κόφτω (= τον Κορδάτο) έως εκεί, ενώ στη συνέχεια τα ίδια λέει κι αυτός που λεν κι άλλοι. Ας λέει. Ας λέει, γιατί δεν είν' τα μόνα – και τι φταίω;

Ας λέει, γιατί εξηγώντας τον Ρήγα Φεραίο, στη σελ. 135, του ίδιου ως παραπάνω βιβλίου του, λέει και ταύτα: «Χωριστικά και τοπικά κινήματα ούτε να επιτύχουν ήτο δυνατόν, ούτε να ευνοηθούν από την μίαν ή την άλλην Μεγάλην Δύναμιν». Και κάνει λάθος. Ο Φεραίος δεν εννοούσε τέτοιο πράγμα, προπαγανδίζοντας την Παμβαλκανική Επανάσταση. Δεν εννοούσε (ούδε τον έγνοιαζε) ότι χωριστικά και τοπικά κινήματα δεν ήταν δυνατόν να επιτύχουν και κλπ.

Αλλά, αλλά, αλλά – είναι ολοφάνερο – τα μόνο χωριστικά αυτά κινήματα είναι οι λεγόμενες εθνικές επαναστάσεις. Τις οργανώνουν με σκέδια επιτελικά και με καθέκαστα (= κουμπανίες, πολεμοφόδια και χρήμα) πάντοτες οι κατεστημένες μειοψηφίες των αρχόντων. Και στόχο τους έχουν τους λαούς, που θα τους μονοπωλήσουν στη δουλεία. (Παράδειγμα και οι «εθνικές» του περασμένου αιώνα στα Βαλκάνια = η Σέρβικη, η Βουλγάρικη, η Ρουμάνικη, του Μαυροβούνιου, της Αλβανίας. Παράδειγμα οι σύγχρονές μας Αφρικάνικες και σύξυλων των αποικιών σ' όλον τον κόσμο. Παράδειγμα, παράδειγμα, παράδειγμα...).

Αλλά οι κοινωνικές είναι ο σπόρος ο σπαρτός σ' όλων των κοινωνικά δούλων τις καρδιές. Απ' τους Σπαρτάκους έως τους γύφτους μας, απ' τους αφέντες έως... τους όνους. (Διότι κι αυτοί δαγκάνουν τους αφέντες τους...).

Και ο Φεραίος τούτο εκήρυχνε – ουκ ένι Έλλην ή Ιουδαίος. Την παμβαλκανική, σχεδόν την πανανθρώπινη επανάσταση: «...από των ορέων της Βοσνίας μέχρι των ερήμων της Αραβίας» (Μένδελσων Βαρθόλδη, ό.π., σελ. 39).^{*} Τις άλλες = τις εθνικές, τις χάριζε στον Παπαρηγόπουλο και σ' όλους τους χαβιαροπέψιους 25-ομαρτιάτικους αγορητές του '21...

Ας λέει γιατί δεν είναι – και τι φταίω;

^{*} «Ανάμεσα στο στράτευμα αυτό των Σερβιάνων πολλοί δεν εγνωρίζονταν ο είν από τον άλλον: = ως εκ του ανακατέματος όλων των φυλών της Βαλκανικής, που έτρεξαν σε βοήθεια της λαϊκής εξέγερσης των Σέρβων ενάντια στους Ουγγρο-Σέρβους μπογιάρους και τσιφλικάδες – το 1806. Δημοτικό τραγούδι του καιρού» (Τριαντάφυλλος Δούκας: «Ιστορία των Σλοβενο-Σέρβων», Βουδαπέστη 1807, σελ. 91).

Τι φταίω εγώ, γιατί, στη σελ. 179 του ίδιου αυτού βιβλίου του, λέει τώρα άλλα; «Η ιδέα της εθνεγερσίας – λέει – είχε καλλιεργηθεί (= στην Ελλαδική Ελλάδα) και από καιρόν αι γαλλικαί δημοκρατικαί ιδέαι είχαν ασκήσει εις τα λαϊκά στρώματα επιρροήν».

Εί ναι αδιανόητο. Αν αφαιρέσουμε το ότι οι δημοκρατικές ιδέες ήσαν πάντα μες στην πολιτική ιδιοσυγκρασία τούτ' του λαού, αδιανόητο ότι οι κλέφτες, οι ξωμάχοι, οι προβατάρηδες, ο Διάκος, ο Καραϊσκάκης και ο Δυσσέας, οι κολυβογράμματοι του «Κρυφού Σκολείου» κρυπτοδιδάσκαλοι, οι αλφαβητάρηδες (στ' αρβανίτικα) Σουλιώτες, οι Θεσσαλοί καμπίσοι και οι ταμπάκηδες, οι καματάρηδες των κάμπων του Μωριά και οι αξούριστοι της Ρούμελης κλαρίτες, οι μυλωνάδες του μπαρουτιού και του κριθάλευρου, οι απρόσοιτοι ορεισίβιοι της Πίνδου και της Γκιώνας, οι αντρογύναικες του Ζαλόγγου και οι αφροσαπουνίστριες της Μονεμπασιάς, της Μάνης οι μοιρολογίστριες κι οι ξεβασάστριες, οι Τριανταφυλλίτσες, οι Γαρουφαλιές και οι Λ'κάδες, και τελοσπάντων η στρωματσάδα η λαϊκιά, στο θέρο, στα λιοτριβιά και στα γουμάρια της, ούλοι αυτοί κι άλλοι – κι άλλοι διάβαζαν την εφημερίδα του Μαρά ή τις αποστροφές του Ροβεσπιέρου; Ο Λαϊκωρος δημαγωγός και –πως– ... Εγγλέζικος (σαν ταγματάρχης... της Αγγλίας) το αλλόζ-ανφάν ντε λα πατρί ποτέ του δεν το βροντοφώναξε στους Κλέφτες. (Μόνο «τσεκούρι και φωτιά» για τους κιοτήδες, γκάριζε, «παλούκι και φούρα» για τους προσκυνημένους και τους δόλιους). Ούτε ο Μαυροκορδάτος – που ακούστηκε να τραγουδάει τα «Σα–Ιρά» των «Ξεβράκωτων». Μόνον ο Κοραής έγραφε τις ομοιοκαταληξίες του για... τους Γάλλους:

*«Γάλλοι και Γραικοί δεμένοι,
με φίλιαν ηνωμένοι...»
– και δώστου κλώτσο να γυρίσει
παραμύθι ν' αρχινήσει...*

Κι έλεγε το αυγό ωόν και το «νηρό» τόλεγεν ύδωρ! Γαίαν έχοι ελαφράν. Ο Ελληνικός λαός τίποτις δεν του οφείλει του αοίδιμου. Από τον Κιουταχή, τον Ομέρ Βρυώνη και τον Δράμαλη μπόρεσε και απαλλάχτηκε το έθνος. Από την κορακίστικη δική του ψώρα (= την καθαρεύουσα) ακόμα ξύνονται οι Έλληνες...

Ώστε ας λέει. Η Ελληνική Επανάσταση θα γίνονταν και άνευ της Γαλλικής παρόμοιάς της. Και άνευ (ή μάλλον και ενάντια στη θέληση) των διαβόητων «Διασπορίτων» και «Διδάχων»... Ο Ελλαδικός λαός τη Γαλλική ούτε την ήξερε, ούτε και... κοινωνιολογία είχε σπουδάσει – (την κοινωνιολογία την μάθαινε... στην πλάτη του. Ταν την δίδασκαν οι Δεσποτάδες και οι Πρόκριτοι...).

Τόσο δε τούτο είναι σωστό, ώστε μετά τα Ορλωφικά και τις μπούρδες του Κοραή – απ' το Παρίσι – περί από τον Ναπολέοντα σώσιμό μας, οι Γραικοί ραγιάδες, ιδιαίτερα της Ελλαδικής Ελλάδας, δυσπιστούσαν και δεν χώνευαν τους ξένους (Ρώσους, Γάλλους, Πάπες και Ιταλούς) – πράγμα που κι ο ίδιος ο Κορδάτος το λέει κάπως: «Εις τους προηγούμενους αιώνας όμως οι Γραικοί ραγιάδες της Βαλκανικής δεν ήθελαν καν ν' ακούσουν διά την Δύσι. Μισούσαν τους Φράγκους (Ιταλούς, Γάλλους κλπ.), όσον και τους Τούρκους» (ό.π., σελ. 127).

Ταύτα, ενώ αμέσως παραπάνω – στην ίδια σελίδα – λέει τα εξής, λίγον τι... Φαλμεραυερίκιά: «...Εντός της κυρίως Ελλάδος υπήρχον πολλά εμπόδια προς τούτο» (= για «καλλιέργεια της εθνικής ιδέας της Παλιγγενεσίας»!! Ποτέ δε στις παραμονές σχεδόν της Επανάστασης!! Ο αμφιβάλλον ας το ελέγξει).

Και συνεχίζει: «'Οχι μόνον η Τουρκική απολυταρχία ήταν ένα σπουδαίο εμπόδιον, αλλά και οι ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ (η υπογράμμιση δική μου) όροι δεν ήταν ακόμη ώριμοι».

Στο σημείο αυτό η εμού ταπεινή... εκτελωνιστικότης θα ρώταγα: Και οι Κολοκοτρωναίοι; (40 απ' αυτούς σκοτώθηκαν στους κατά των Τούρκων αγώνες). Ο Κατσαντώνης; Οι πάσα τόσο εξεγερσες στη Ρούμελη και στη Θεσσαλία του Βλαχάβα; Τι δε να πούμε για την αποτυχούσαν (= προδοθείσαν) κραταιή επανάσταση του 1770, όπου σχεδόν σύξυλη η Ελλάδα και ιδιαίτερα ο Μωριάς εκράγηκε σαν ηφαίστειο;

Αλλά είπαμε: 'Όσο πιο μεγάλος ιστορικός (και συνεπώς και «διαλεκτικός») τόσο και πιο μεγάλα λάθη κάνει. Ο Μαρξ, στο περί διαρροής προς αριστερά και δεξιά της αστικής τάξης «αξίωμά» του, έκαμε τραγικό – αυτός – λάθος, που παραλίγο θα του τίναζε σύξυλο τον επιστημονικό σοσιαλισμό του στον αέρα...

Κι ο λόγος φέρνει αντίλογο. Τα λόγια – να το ξέρετε – είναι ανήμερα θεριά και χρειάζεται πολλή προσοχή να μη σε χάψουν: Ωσάν την επανάσταση να μην την έκαμε ο λαός, αλλά... ο Αναγνωσταράς και κάπι άλλοι, στην ίδια σελίδα

(= την 179) δεν πρόσεξε να μην και τούτα μας ξηγήσει: «...'Όλοι αυτοί (= οι φωτισμένοι), είτε ταξιδεμένοι που γύρισαν εις την πατρίδα των, είτε νέοι σπουδασμένοι εις την Ευρώπην (με το συμπάθειο χεστήκαμε γι' αυτούς τους νέους τους σπουδαγμένους στην Ευρώπη...), είτε έμποροι που ταξίδευσαν εις το Εξωτερικόν, διέδιδον τας νέας ιδέας και αρχάς και επηρέασαν αρκετόν κόσμον, ώστε (αχ ακούστε – τι ώστε!) ο Παπαφλέσσας, ο Αναγνωσταράς και ο Αναγνωστόπουλος και άλλοι απόστολοι της Φιλικής Εταιρείας να εύρουν προετοιμασμένον το έδαφος» (η υπογράμμιση δική μου).

Να το κρίνει ο αναγνώστης. Η κημωλία διαφέρει απ' το τυρί και το ακρωτήριο είναι η άκρη του τυριού! Να το κρίνει ο αναγνώστης. Να το κρίνει, αν η Γαλλική Επανάσταση έγινε και οι «όλοι αυτοί» διέδιδαν τις νέες ιδέες κλπ., για... νάβρουν προετοιμασμένο το έδαφος οι παραπάνω τρεις (μεγάλη η χάρη τους) και οι της Φιλικής εξαποστόλοι! Να το κρίνει αν το «έδαφος» αυτό το «προετοίμασαν» οι «όλοι αυτοί» και όχι το Τουρκοπαπαδοκοτζαμπάσικο γδάρσιμο και ζορπαλίκι του ραγιά και όχι ο ταμπουράς* κεινού του Ρήγα... Περικαλώ;

*Για όσους δεν το ξέρουνε, ο Φεραϊός τα τόνιζε στα τραγούδια του και τάκανε να «χοροπηδάν» στον ταμπουρά του. Στο ιστορικό Αρχείο του Βουκουρεστίου υπάρχουν τέτοια σκίτσα του καιρού, κι ένα (είδος πορτραίτο) στη Βιέννη. Τον Ρήγα με τον ταμπουρά τον βλέπουμε και σε Ελληνικές λιθογραφίες.

5.

Ομως με τη Φιλική δεν ψένει κανείς εύκολα τα κάστανά του. Με την επί μάλλον και μάλλον της διεύρυνσι έπαιρνε του ταχυδαχτυλουργού τη μαστοριά και την απατεωνική του Αρετίνου. Η «Τριμούρη» των ιδρυτών της (Τσακάλωφ, Ξάνθου και Σκουφά) σύνθεσε ένα αλλοπρόσαλλο σύμπλεγμα σε χαρακτήρες, σε ψυχοσύνθεση και ήθος. Ήσαν άνδρες με «ημιαρετές» και ικανοί, κι ας άνισης ιδιοσυγκρασίας μεταξύ τους. Πλην οι καλύτερες προθέσεις οδηγούν, καμμιά φορά, κατ' ευθείαν στην Κόλαση... Στην Κόλαση τους έσπρωξε του Καποδίστρια η ευτέλεια και ο κουφιοκεφαλακισμός του Υψηλάντη. Απ' τους τρεις, αγνότερος ήταν ο Σκουφάς. Δυναμικώτερός τους ο Τσακάλωφ. Όσο για τον Ξάνθο τι να πω; Ας πω μόνον ότι μου είναι συμπαθής, κατά τον τρόπο που συμπαθάς τους ατυχήσαντας όταν πατάν μια πεπονόφλουδα (στην περίπτωση περισσότερες) στον δρόμο...

Γενικώτερα, η αληθινή ιστορία της Φιλικής, όχι – δεν γράφηκε ακόμα. Αν νυν δεν έγγιζα προς το «εκμέτρημα» των ημερών μου μες στο βίο ίσως το επιχειρούσα αυτό κάποτε. Αλλά «πάντα εν σοφία ο Κύριος εποίησεν»: Άλλος

πολύ από ελόγου μου... χειρότερος (έτσι δεν είναι, κύριοι προφεσσόροι;) χωρίς άλλο θα το κάμει.

Κρυπτοβοήθησε «Αόρατος Αρχή» με υπόμνημα τον Αλέξανδρο τον Α΄. (Μα ο homunculus πρώτον τον μάγο του μυχήρισε μόλις πήδηξεν όξω απ' την μποτίλια. Ο Τσάρος την είπε Καρμπονάρικη...). Στην αρχή ήταν πολύ «εκλεκτική». Είπαμε: είχε του ταχυδαχτυλουργού τη μαστοριά. Τώρα ας προσθέσουμε και της αλεπούς την πονηράδα: Μακρυά ο λαός... Όξω το πόπολο... Στο «κόλο» είχε «μυήσει» όλους σχεδόν τους Παλαιοελλαδίτες κοτζαμπάσηδες και προπαντός τους Δεσποτάδες. Από τους Φαναριανούς ελαχιστότατους, γιατί πολύ τους δυσπιστούσε... (Γ. Φίνλεϋ: «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως», τ. 1, σελ. 165). Οι με τους ντοβλετιανούς εγκάρδιες σχέσεις τους... Τα με τον Χαλέτ Εφέντη «ψι-ψι-ψι» τους... Τους δε λόγιους της Διασποράς, τους Μεγάλους Διερμηνείς, τους (τι φρούτα!) Μολδοβλαχίτικους Ηγεμόνες, καθώς και τους μεγαλοομογενήδες της Ρουσίας, σχεδόν επίσης όλους. Αλλά προκειμένου για τους Ελλαδικούς οπλαρχηγούς και ιδιαίτερα τους κλέφτες, προχώραγα με του παπαγάλου τη φρόνηση, που πριν μετατοπίσει, δοκιμάζει καλά τα ξυλαράκια του κλουβιού του... Διόλου ωστόσο τους δεν edίστασαν νάχουν μυήσει τον Βαρνακιώτη – τον οποίο «φρονίμως» τον «απέσυραν», εν πλήρει '21, από τον αγώνα! Άθλος κι αυτό Μαυροκορδάτειος... «...επιμένων (= ο Μαυροκορδάτος) εις την προσοικείωσιν εκείνων που του εχρειάζοντο διά να στερωθεί και όταν ακόμη τους εύρισκε διστακτικούς και καχύποπτους και επιφυλασσόμενος να τους εκμηδενίσει αργότερα, όπως έκαμε με τον Βαρνακιώτη...» (Δ. Κόκκινος, τ. 4, σελ. 80).

Ο Θεός, ο ποιήσας τον Ουγγαροβλαχίας – κειόν –Ιγνά-

τιο, μόνον αυτός ξέρει πόσον αργότερα εστοίχισε η απώθηση του Βαρνακιώτη προς τους Τούρκους: Τη Θεσσαλία ολόκληρη, την Άρτα και το Σούλι.* (Ταύτα, διότι η επανάσταση, «λαϊκίζε»...). Δεν μπόρεσε όμως να αποσύρει και τον «θεότρελλον» εκείνον Παπαφλέσσα. Ενώ η Εταιρεία (στις παραμονές τής υπό τον Υψηλάντη επανάστασης), μπρος στο επί μάλλον και μάλλον ξεκαθαρίζοντα – ως λαϊκό – το εθνεγερτήριο, άρχισε να ποιεί νερά και να διστάζει ο ισάξιος αυτός του Αθανάσιου Διάκου ιερωμένος τής τάκαμε... θάλασσα στη Βοστίτσα. Σαλτάρισε στη σύναξη των κοτζαμπασέων και Ιεράρχων και τους φούσκωσε στα ψέματα: 'Ότι ή Ρουσία αυτούς περίμενε για να διαβούν τον Προύθο οι στρατιές της! 'Ότι τους κόμιζε την εντολή ν' αρχίσει η επανάσταση αμέσως (ίσως γιατί είχε «μυριστεί» τα ωραία νερά...).**

Τα «νερά» αυτά της Φιλικής είχαν αρχίσει πολύ πριν από το περιστατικό της Βοστίτσας. Το «καθάρισμα» του Γαλάτη από τον Δημητρόπουλο στην Ερμιόνη κρύβει κάτι περισσότερο από τα «παραδεδεγμένα».

* «Χωρίς δε τη νίκη του Πέτα – την τελευταία του Αγώνα (σχέδιο επιτελικό και εκτέλεση του θαυμάσιου Δημήτρη Υψηλάντη), που επισφράγισε την στρατιωτική ήττα της Τουρκιάς, στείλοντάς της πίσω τους Πασάδες της πεσκέσι, τον Οτζάκ Αγά - Οσμάν με τους 4.500 Αρβανιτάδες – τα Ελλαδικά σύνορα θα πέρναγαν πολύ κάτω και από τη Λαμία, με όξω την Αττική και Βοιωτία (οπότε με όξω και την Εύβοια), σχεδόν ζυγά προς τις ακτές του Ανατολικού Κορινθιακού – μας – κόλπου...» (Θαυμάσια περιγραφή αυτής της μάχης του Πέτα από τον ίδιο ως άνω οξύν ιστορικό του '21 κ. Κώστα Καλατζή βλ. στην εφημ. «Ακρόπολις» της 1ης Ιανουαρίου 1972, σελ. 9 και 19).

** 'Όπως θα ιδούμε παρακάτω, κάμποσα από τα ανώτερα στελέχη και τις προσωπικότητες της Φιλικής (όπως π.χ. Ολύμπιος, Φαρμάκης κλπ.), ξαφνιασμένοι από τους όψιμους δισταγμούς της Εταιρείας, άρχισαν να μην την πολυλογαριάζουν ή να ποιούν αυθαίρετη χρησιμοποίηση του ονόματός της, όπως εν προκειμένω ο Παπαφλέσσας.

Τα υποτιθέμενα «νερά» – νομίζω ελόγου μου – τάχεν από πολύ πριν κάμει η Εταιρεία. Η κατ' εντολήν του Τσακάλωφ δολοφονία του Γαλάτη δεν μου φαίνεται κανονική υπόθεση και πράξη δίκαιη. Οι από την λόγια Ιστορία αναφερόμενοι λόγοι μου είναι ύποπτοι, ενώ και η «ανταρσία» του Ολύμπιου πολλούς στ' αφτιά μου βάνει ψύλλους. Είναι γνωστό το αλληλοφάγωμα του Γαλάτη με τον Τσακάλωφ και τον Ξάνθο. Αυτοί οι δυο δικαιολογούνταν ότι ο Γαλάτης είχε κρυφές σχέσεις με τους Τούρκους. Και ότι τους απειλούσε φωναχτά να πάει στον Χαλέτ εφένδη κατ' ευθείαν. Κρυφές σχέσεις με τους Τούρκους είχαν εκατοντάδες της Εταίροι. Τα «πες-πες» τους ήσαν «πολυπράγμονα». Το δε τάχα «μυστικό» ήταν γνωστό στη Βεζυρία. (Ας ήσαν καλά οι Μεγαλοπάπαρδοι...). Η περίπτωση της τάχα από τον Γαλάτη αποκάλυψης του «μυστικού» θυμίζει το «ο κόσμος τόχει τούμπανο και μεις κρυφό καμάρι!...». Στον καιρό της δολοφονίας του το «μυστικό» έτρεχε στις ταβέρνες και στους δρόμους. Είχε γιομίσει η Ελλάδα από «βλαμάδες» κι από «δόκιμους» και άλλους κατώτερους βαθμούχους της Εταιρείας.

'Όστε οι ισχυρισμοί των «κολλαριστών» ιστορικών για –μαθές – πρόθεση του Γαλάτη προδοσίας δεν μου φαίνονται στεκούμενοι.

Μην είχε οσμιστεί ο Γαλάτης τα «νερά»; Και αυθορμητικώτατος ως ήτανε τους απειλούσε αυτός για το α ν τ ι θ ε τ ο; 'Ότι δηλαδή θ' αποκάλυπτε (...όχι στον Χαλέτ εφένδη) αλλά στον λαό την – πια – δική τους «προδοσία»; Περικαλώ;... Εν αναμονή κάποιων σχετικών στοιχείων απόξω θα τα πούμε στο 3ο '21 μου.

Ότι η Εταιρεία είχε στείλει τα πρώτα πολεμοφόδια, που κίολας βρισκόντουσαν στον δρόμο. Ότι ευθύς μετά την έκρηξη θα κατάφτανε δω και ο Υψηλάντης. Ότι... ότι... και λοιπά. Οι κοτζαμπάσηδες τού... κάγχασαν! Ο Παλαιών Πατρών (μη φρενοκομείων τότες υπαρχόντων) τον απείλησε με κλείσιμο («αν δεν κάθονταν καλά!») σε Μοναστήρι: «Είσαι άρπαξ, απατεών και εξωλέστατος!» του κραύγασε. (βλ. και Δ. Κόκκινον, τ. 1, σελ. 262, και Σπ. Μελά «Ο Γέρος του Μωριά», σελ. 222).

Ωστόσο, το «υγιοςκεφτομενίλικι» των κοτζάμπασων δεν εκπροσώπησε και την παμπηφία των «συνέδρων». Ήταν απλώς η πλειοψηφία. Τρεις κρατεροί Αιγιώτες κοτζαμπάσηδες (ο Ανδρέας Λόντος, ο Δημήτριος Μελετόπουλος και ο Λέων Μεσσηνέζης) αποδοκίμασαν τον Γερμανό κι αποχώρησαν της σύσκεψης.

Τούτος ο Παλαιών Πατρών* ήταν ο υπ' αριθ. 2 Ιγνά-

* Στο περιστατικό, τούτος... ο «άγιος Πατρών (ο Π.Π. Γερμανός) μου θυμίζει τον όμοιό του εν... πατριωτισμό και λοιπά (όχι όμως και τη παιδεία του) Ιερομόναχο Μάξιμον τον Πελοποννήσιον, όταν για (όμοιους λόγους) απεκάλει τον ηρωικό και εθνομάρτυρα (1611) εκείνον Διονύσιο τον Φιλόσοφο, Επίσκοπο Τρίκκης (1601), «εξάγιστον, σπορέα των κακών και ολεθρίων εφευρετήν, ανόητόν τε και φρενόληπτον, απολέσαντα τας φρένας παντάπασι, θρασύτητι εντεθραμμένον, Τυφώ δαίμονα, εμβρόντητον, άθλιον, μαινόμενον, αγύρτην, απατεώνα, πάσης ακαθαρσίας γέμοντα, Δαιμονύσιον, νέον Ιουλιανόν, νέον διάβολον, πανώλη κακεντρεχή, κάκιστ' απολούμενον, λύκον κλπ.» (βλ. «Λόγος Σηλητευτικός κατά Διονυσίου του επικληθέντος Σκυλοσόφου», σελ. 10, Εισαγωγή Δ. Σάρρου, στο ανάτυπο από το Γ' έτος των «Ηπειρωτικών Χρονικών», Ιωάννινα 1928).

Ο φόβος των δεσποτάδων και των κοτζαμπάσηδων όταν έμαθαν τον ερχομό του Παπαφλέσσα ήταν απερίγραπτος: «Χαθήκαμε», έλεγε ο ένας: «Θα μας πάρει στο λαμό του», έλεγε ο άλλος. (Σηλητιάδης: «Απομνημονεύματα

τιος του '21. Ο 1ος από την Πίζα όπου... «Φούσευε» (από το Φουσέ = τον διαβόητο υπουργό του Ναπολέοντα) και ο 2ος εδώ, έχωναν παντού τη μύτη τους και σε ούλα. Εξ αιτίας του Παλαιών Πατρών, στα Βέρβαινα, από θαύμα γλύτωσαν το σφάξιμο ο Ζαΐμης,* ο Πετρόμπεης και οι άλλοι**. Ο Κολοκοτρώνης, πάντα πάνω του περδικλωνόταν κάθε τόσο.

Πόσες φορές δεν θα του βρόντηξε ξαγριωμένος τη σπαθάρα του***; Ο Δημήτρης Υψηλάντης είχε, απ' τις μηχανογραφίες του, μπαϊλντίσει. Και τι (μέσον των μαριονετών του) δεν έκαμε να (απ' την Τριπολιτσά) τον ξεκουμπίσει. Παραλίγο να διάλυε το στρατόπεδο. Τέτοιαν απέχθεια του έμπνεε του τιμωτάτου τούτου στρατιώτη, που τούρχονταν σαν λιποθυμία τ' όνομά του. Στη Ζαράκοβα είχε λυσάξει πώς να τον τύλιγε στην εξουσία της Γερουσίας – δηλαδή των κοτζαμπάσηδων. Κάτω από κάθε πέτρα όλο και

περί Ελλην. Επαναστάσεως», τ. Α', 12-14. Οικονόμου: «Ιστορία της Ελλην. Παλιγγενεσίας», 70-71).

* «Τι Μπραΐμης – τι Ζαΐμης!» έλεγεν αργότερα για δαύτον ο λαός. Πράγματι ψιθυρίζονταν τότε ότι μέσω του Νενέκου είχ' έρθει σε συνεννοήσεις με τον Αιγύπτιο Στρατάρχη, για το ανενόχλητον αυτού και το άπειραγο των τσιφλικιών του, πράγμα που (κατά σύμπτωση!!) συνέβηκε... Μάλιστα προς στιγμή έγινε σκέψη να του απαγγελθεί κατηγορία. Στην Ιστορία του ο Κόκκινος απορίπτει την υπόνοια. Αλλά κι εγώ δεν την υιοθετώ. Πάντως θα δούμε.

** Το ίδιο για την κοτζαμπάσηκη Γερουσία των Καλτεζών φώναζαν «Θάνατος στους τυράννους» ο λαουτζίκος και οι Κλέφτες. (Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 348).

*** Βαλμένος από τον Σεχ-Νετζίπ και τον Ελιμά Μπέη σαμιποτάριζε την παράδοση της Τριπολιτσάς στους Έλληνες, προτείνοντας την απομάκρυνση του Κολοκοτρώνη απ' το στρατόπεδο! Ο Γέρος τότε του ξεφώνισε, βροντώντας του συνάμα και τη σπάθα: «Μου κάνεις τη χάρη να τηράς τις αγιαστούρες σου, την εκκλησία και τα ψαλτήρια;» (Σπ. Μελάς, ΜΡ, 386).

θάξεχε από του ράσου του καμμιά άκρη*. Ο Νέγρης, ο Μαυροκορδάτος, τον φοβόντουσαν στα ύπνα του πεταγόταν ο Κωλέττης... Από την Πάτρα (όπου ενέδρευε) ματαίωσε, με απειλή εμφύλιου πολέμου, την εκεί μετάβαση του Κολοκοτρώνη, για το πάρσιμο του Φρούριου, όπου – εντός του – ήσαν κλειστοί και οι διαβόητοι Λαλαίοι. Έτσι, το σημαντικό τούτο φρούριο έμεινε άπαρτο έως το τέλος – το παρέδωσε ο Μαιζώνας στη Διοίκηση:

«...Βλέπων την κατάσταση των πραγμάτων επρότεινε ο Κολοκοτρώνης εις το Πολεμικόν Συμβούλιον των Ελλήνων να εκμεταλλευθώσι ταχέως την εκ της πτώσεως της Τριπόλεως ηθικήν εντύπωσιν και να επιπέσωσι κατά της επτοημένης φρουράς των Πατρών. Τοιούτος δε τρόμος επεκράτει εκεί, ώστε εκατοντάδες Τούρκων έδραμον εις τον αιγιαλόν και κατέφυγον εντός των πλοίων, χωρίς κανείς να τους διώκη. Μετά των κατεχόντων την ακρόπολιν Λαλιωτών συνεννοείτο ανέκαθεν ο Κολοκοτρώνης και εγνώριζεν ότι ήσαν διατεθειμένοι να εκκενώσωσι το φρούριον υπό εντίμους όρους, ώστε ήτο ασφαλεστάτη η ευνοϊκή των πραγμάτων έκβασις, άμα εφαινετο μόνον εκεί ο Ελλην οπλαρχηγός. Ήτο δε και έτοιμος ήδη προς τούτο ο Κολοκοτρώνης και ήρξατο συναθροίζων τους αναγκαίους εις την εκστρατείαν άνδρας. Οι άλλοι όμως εσκέφθησαν ότι είχε πολύ αναδειχθή κατά τα τελευταία συμβάντα και εξύφαναν σκευωρίαν προς ματαίωσιν του σχεδίου του. Οι πρόκριτοι

* Ένας άλλος (3ος αυτός διάλογος του '21) στάθηκεν ο λιμπροντόρικος του Τζάντε εκείνος Ρώμας (οι λιθογραφίες – κι αυτόν – τον διηγούνται). Πολύ έπασχε κι αυτουνού η φραγκολεβαντίνικη καρδιά του. Άστα!... Με τον φίλο του τον Παλαιών Πατρών και τον Ιγνάτιο όχι λίγους περισπασμούς και πονοκέφαλους «συνείσφερε» στο μαχόμενο '21...

της Αχαΐας, αρχηγούντος του Γερμανού και του Ανδρέου Ζαΐμη, έγγραφαν προς τον Υψηλάντην ότι απέστειργον την βοήθειαν του Κολοκοτρώνη, επιθυμούντες να απαλλαγώσι μόνι των από τους εν Πάτραις Τούρκους. Ηπείλησαν μάλιστα ότι θα ανθίσταντο ενόπλιως κατά του Κολοκοτρώνη και παρεκάλεσαν τον κρύφιον εχθρόν του Δεληγιάννην να τους βοηθήση.

Συνεπώς, ο μέχρι τούδε μόνον εναντίον Τούρκων πολεμήσας πρωτοκλέφτης ευρίσκετο απέναντι ενδεχομένου εμφυλίου πολέμου» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 365).

Οι συνέπειες και τούτης της προδοσίας τούτου του... άγιου (!!) στάθηκαν για τον Αγώνα ιλιγγιώδικες. Με το φρούριο της Πάτρας τουρκικό και την – τώρα – υποταγή της Αχαΐας και στους Λαλαίους η επανάσταση απειλήθηκε με σβήσιμο. Το στρατηγικό αυτό κλειδί, στα Τούρκικα χέρια, κόστισε και του Μεσολογγιού το ολοκαύτωμα. Χωρίς την ατιμία αυτουνού... του άγιου το Μεσολόγγι δεν θα υπόκυπτε – γενναία εφοδιαζόμενο από την απέναντι Αχαΐα. Ο Κιουταχής (για δεύτερη φορά) μαζί με τον Αράπ - Μπραϊμη θάλυναν την πολιορκία και θάφευγαν – τώρα υπό το άγριο κυνηγητό των ηρωικών Μεσολογγίτων... Ανάθεμα έστω του.

6.

Αλλ' ας ξαναπιάσουμε τον μίτο της Αριάδνης... Είναι τέτοιος ο Λαβύρινθος τούτων των κακοτοπιών της – τάχατις – Ιστορίας, που χωρίς «μίτο» αδύνατο να ξαναβγείς στο φως πάνω του κόσμου. Το «ρώτα και τον μπάριπα μου τον ψεύτη» ποτέ δε βρήκε τέτοια τέλεια ανταπόκριση όσο τους Ιστοριογράφους του '21. Οι αστικιτζήδες της Οδησσού ζάπι δεν γινόσαν. Σκάρωσαν τη Φιλική «με στόχο τους το πιο δυναμικό τμήμα του έθνους = την μόνη ορατή και κατηγορηματική, συν Ιστορική “Ελλαδική” – να πω – Ελλάδα». Γιατί γι' αλλού «δεν είχε πλοίο, δεν είχε οδό»... Γι' αλλού θάταν παραφροσύνη να ελπίζει. Των τσουμπέδων του Φανάριου ο πατριωτισμός φόραε φέσι. Οι κόντηδες της Ζακύνθου και της Κέρκυρας με μόνο τα οικόσημά τους είχαν να κάμνουν... Αλλά η Επανάσταση στραβομουτσούνιζε και γκάβιζε, σαν κείνο που πριν είπαμε του Ντόριαν Γκρέυ το πορτραίτο... Οι Τούρκοι δεν ήταν οι χειρότεροι. Στραβόβλεπε μεν τον «μουχτεσίπ αγα-σής» (τον Τούρκο αγορανόμο) και τον «διζδάρη» της (τον

φρούραρχο), μα τους άρχοντές του είχε στο μάτι*... Οι Τούρκοι του ήταν σφετεριστές του κατά σύμπωση, οι άλλοι κατά σύστημα και τάξη. Τούτο ουδέν καλόν προοιωνιζόταν στους «νομιμόφρονες» αυτούς και «φιλόνομους»... Διόλου αυτοί οι «υγιοςκέψιοι» δεν θάβλεπαν... υγιά όνειρα οσονούπω.²⁷

Οι κλέφτες, οι αρματολοί και ο λαός θα αποδείχνονταν ως μη απ' τους υγιώς – τους – σκεπτομένους... Οι Καρμπονάριοι, μετά την έναρξη, υπαινιγμοί (οργάνωσης ως γνωστόν σοσιαλίζουσας) και οι εξορκισμοί της Επανάστασης και ως τέτοιας (δηλ. ως κοινωνικής) δεν άπεχαν της αλήθειας, κι ας με τον Καρμποναρισμό αυτή καμιά δεν είχε σχέση. Αλλά και η διάσταση του Βλαδιμηρέσκου με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, με αποτέλεσμα τον σκοτωμό του πρώτου από τον άλλο, κρύβει πολλά.** αλλά γι' αυτά στο επόμενο. Ακροθιγώς εδώ θα πω ότι το κήρυγμα του Φεραίου δεν ήταν για καμιά μονομερώς ελληνική επανάσταση και μάλιστα... προς πολιτικήν αποκατάσταση των κοτζαμπάσηδων, των Φαναριωτών... και του Καποδίστρια.

* «Εγώ ραγιάς δε γένομαι,
Τούρκους δεν προσκυνάω,
δεν προσκυνάω τους άρχοντες
και τους κοτζαμπασήδες»

(Δημοτικό τραγούδι του καιρού).

** Και ξεπερνάει ακόμα και του Αρετίνου τις χώρες η στραγγαλιστική της πάσα αλήθειας δολοφονία να το λογιωτατικό μας σκυλολόγιο τυφλώνει συστηματικά τα Ελληνόπουλα με τους σοβαροφανείς Ιστορικόκντηδες όλων (και των Πανεπιστημακόν) των βιβλίων πέρα-πέρα. Δεν έκαμε καμιά ατιμία ο Βλαδιμηρέσκου. Ο Υψηλάντης (η Φιλική) την κατεργάστηκε. «...Συνεπώς ο Βλαδιμηρέσκου δεν επρόδωσε τον Υψηλάντην, ούτε διέπραξε καμμιάν προδοσίαν, όπως οι ιστορικοί μας μετά τόσης ευκολίας χαρακτηρίζουν την απέναντι του Υψηλάντη στάσιν του» (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 149).

Δεδομένου δε ότι «εκείνω τω καιρώ» το Βαλκανικό στοιχείο ήταν αγροτικό, η έκκληση του Ρήγα ήταν ένα κάλεσμα προς την παναγροτιά των Βαλκανίων, δηλαδή ήταν για ένα ΕΘΝΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ αντάρτημα ενάντια στους τσιφλικάδες.

Τότε, η Εταιρεία αποφάσισε να εκβιάσει την κατάσταση. Και για να τη θέσει υπό την κηδεμονία της και τον έλεγχο της θ' άρχισε την επανάσταση – πρώτη αυτή –... απ' τη Βλαχία. Δηλαδή όξω από τη φυσική της κοίτη και την εστία της... * Τι; Μη δεν ήσαν κι αυτοί Έλληνες μετά του – ποτέ – βασιλέα τους Δεκεβάλου; Μην οι ελληνικώτατοι «Οσποδάροι»** τους δεν (διά του παραδείγματός τους)*** τους

* Παραδόξως (διότι ασυνεπώς για τους παμπλείστους τους) όλοι οι ιστορικοί μας επ' αυτού μνέσκουν σύμφωνοι. Ακόμα και Ιερωμένοι Ιστοριοδίφες, όπως ο Αρχιμανδρίτης και προλύτης της Θεολογίας Αγαθ. Παπαγεωργόπουλος, στη σελ. 394 της «Παγκοσμίου Γενικής Ιστορίας» του (έκδοση Σαλιβερού, 1906), γράφει ετούτα: «...Ατυχώς η εν Ρουμανία αυτή επανάσταση απέτυχε, κυρίως διότι δεν ήτο εκεί η καρδιά του Ελληνισμού, οι δε Άθλιοι Βλάχοι και Μολδαυοί, οι κάτοικοι της χώρας (σ.σ.: ω διάσολε... πώς; δεν ήσαν κι αυτοί τώρα Έλληνες;), ου μόνον δεν εξηγέρθησαν, αλλά και προέδιδον τους ελευθερωτάς(!) εις τους Τούρκους και ουδέν, ούτε εθνικόν, ούτε φιλελεύθερον αίσημα είχαν».

** Κατά τους όρους της Συνθήκης του Βουκουρεστίου (1812) οι οσποδάροι, στο Ιάσιο και στο Βουκουρέστι, διορίζονταν από την Πύλη, αλλά εγκρίνονταν από την Ρωσία και προέρχονταν από τις τάξεις της ελληνικής αριστοκρατίας. Αυτός ήταν ο λόγος που η «ελληνική εξέγερση» ξέσπασε πρώτα σε μια περιοχή που δεν ήταν περισσότερο ελληνική παρ' όσο η ίδια η Ρωσία και που είχε ηγέτες της δυο Έλληνες, οι οποίοι είχαν διατελέσει αξιωματικοί του ρωσικού στρατού. Ο ένας από αυτούς, ο Υψηλάντης, ήταν ο ευνοούμενος του Αλεξάνδρου κατά την εκστρατεία του εναντίον της Τουρκίας. Τον Φεβρουάριο του 1821 ο Υψηλάντης διεκήρυξε ρητώς ότι μια Μεγάλη Δύναμη ήταν έτοιμη να τον βοηθήσει και απευθύνθηκε στον Τσάρο εν ονόματι της Χριστιανωσύνης. (Χένου Κίσιιγκερ, εφημ. «Το Βήμα» τής 24.3.74).

*** «Όλοι οι άνθρωποι έχουν αίσθημα συστολής, η οποία διοικεί και αυ-

δίδαξαν πώς γδαιρνονται («Καρατζιστί») οι «υπήκοοί» τους; Με ένα «κούφο» επιτελείο όλο λοφία και παρόσημα, με στρατιωτικούς τιτλούχους και υπερασπιστές μπουμπουνοκέφαλους («μυελοί πτηνών σε γκλάβες βοϊδικες») σαλτάρισε, σ' αυτά τα ξένα εδάφη, τα «ζεματισμένα» από τη φαναριώτικη* απληστία και διαφέντευση όπου νοικοκύρης ήταν ένας από τους μεγαλύτερους αγροτοεπαναστάτες των Βαλκάνιων (είδος τι Ρήγα Φεραίου της Βλαχίας) – ο Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου...

«Επίσης πομπώδης ήτο και η προκήρυξις ην ο Γενικός της Εταιρείας Έφορος απηύθυνε προς τους κατοίκους της Μολδαβίας και της Βλαχίας, ή, όπως κομπαστικώς έλεγε, προς τους Δάκας.

Θα διέσεισε βεβαίως την κεφαλήν ο Ρωμόνος Χωρικός όταν ήκουσε το θαυμάσιον άγγελμα και πικρά χλεύη θα εφάνη εις τους πλείστους, ότι Έλλην πρίγκηψ, υπό Φαναριωτών περικυκλούμενος, επεφάνη εις τας Ηγεμονίας ως κήρυξ ελευθερίας. Αλλά και οι Έλληνες αυτοί δεν είχαν αφορμήν να χαρώσιν επί τη ενάρξει της επαναστάσεως αυτών επί γης ξένης.

Ό,τι είχε αρχίσει εν Σουλίω και εξηκολούθει εν Πελοποννήσω μαρτυρεί την αυτοτελή ζωήν ήτις ενεψύχου αρχήθεν το ελληνικόν έθνος. Ήτο δε πράγματι ολέθριον λάθος

την την πλέον διεστραμμένην ψυχήν. Ο Ηγεμών Φαναριώτης επιθυμεί να πλουτίσει με τα λάφυρα του Μολδαυού.» (Μ. Ζαλλώνης στο «Σύγγραμμα περί Φαναριωτών», σ. 45, «Επικαιρότητα», Έκδοση τρίτη, Αθήνα 1972).

* «Οι δυστυχείς κάτοικοι των επαρχιών (= της Βλαχομολδαβίας) ακούοντες μόνον το όνομα του Φαναρίου και των Φαναριωτών πρέπει να τρέμουν εξίσου με όλους τους Γραικούς της Ηπείρου (δηλ. της Ελλάδας) και των νήσων του Αρχιπελάγους...» (Μ.Φ. Ζαλλώνης, ό.π., σελ. 146).

η υπέρ της ελευθερίας πρόσκλησις εις τα όπλα λαού όστις δεν ήθελε ν' ακούση τίποτε περί Ελλάδος και ένεκα τούτου ακριβώς είναι σημαντικώτατον ότι η βόρειος αύτη εξέγερσις απέτυχεν οικτρώς...» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 239).

Και μόνον η αντιπαραβολή της «Υψηλάντειας» προκήρυξης, με την, τον ίδιο καιρό, στους ίδιους λαούς (της Μολδαβίας και της Βλαχίας), όμοιαν του Βλαδιμηρέσκου (βλ. Δ. Κόκκινον, τ. 1., σελ. 197), δείχνει το χάσμα που εχώριζε την πρώτη από τη δεύτερη. Ο ένας έλεγε για... τον Αρμόδιο και τον Αριστογείτονα κι ο άλλος για τη διανομή της γης ανάμεσα στους Βλάχους. Ο ένας για... τη ματωμένη χλαμύδα του Καίσαρα κι ο άλλος για τη «Ρωμάνια - τσάρρα», δηλαδή για τη Βλαχομπογδανίτικη λαϊκή Δημοκρατία.

Μα ας αφήσουμε τις «Διακήρυξεις» κι ας ξανάρθουμε στην Εταιρεία. Έχοντας τους ους είχε ψύλλους της σ' αφτιά θάσπρωχνε πέρ' απ' τον Προύθο στα γρήγορα τον (υπ' ατιμόν τώρα) Υψηλάντη. Μα, οποία άλλη ατυχία κι αναπάντεχα, νάχει προηγηθεί, εκεί, ο Ρήγας!... Θεοί! Και άκουσον, άκουσον:

«Ουκ ένι Έλλην ή Ιουδαίος» για τον Ρήγα τον Φεραίο:

«Όλοι οι άνθρωποι, Χριστιανοί και Τούρκοι, κατά φυσικόν λόγον είναι ίσοι... Ο Βούλγαρος πρέπει να κινείται όταν πάσχει ο Έλλην και τούτος πάλιν δι' εκείνον και αμφοτέροι διά τον Αλβανόν ή Βλάχον» (Από τα άρθρα 3 και 34 της Χάρτας* του Φεραίου). «...ο λαός μόνον ημπορεί να

* Όπου αναφέρομαι στη Χάρτα του Φεραίου δεν εννοώ τον γνωστό γεωγραφικό χάρτη του, αλλά τον θεμελιώδη Πολιτειακό «Καταστατικόν», κατά την «Magna Charta» του βασιλιά της Αγγλίας Ιωάννη του Ακτίμονα.

προστάζει, και όχι ένα μέρος ανθρώπων ή μία πόλις, και ημπορεί να προστάζει δι' όλα, χωρίς κανένα εμπόδιον» (Από το άρθρο 25).

Αχ, πού είσαι «Μαρμαρωμένη Βασιλιά»; Πού, Παπαρηγόπουλε και Βενιζέλο; Οι λογιώτατοι πανηγυριστές (τώρα και ανέκαθεν) τον προσπερνάν με... γενικότητες τον Φεραίο. Άρθρο προς άρθρο (και με το νόημα) δεν τόλμησαν ποτέ να μας τον δώσουν: «Ο βάρδος της ελευθερίας!»... Τους ακούς, αλλά ποιας; – αλλού βρέχει... Ο τρόμος των τυράννων, αλλά ποιων; – κρύβε λόγια... Από συστάσεως του Ελληνικού Βασιλείου ο Φεραίος δεν έβγαλε ακόμα το δημοτικό του σχολειό, μείναντας στο «'Ως πότε παλληκάρια...». Πού του κ. Κ. Τσάτσου η φιλομάθεια, που δρασκελαε πέντε-πέντε του τις τάξεις... Τα μασάνε... Αν είχε σήμερα βρεθεί αναμετάξυ τους θα (για το μη... παρεξηγήσιμο) τόντριβαν απ' τη γωνιά του πρώτου δρόμου. Αν είχε βρεθεί στου Υψηλάντη εκείό το κίνημα, του Βλαδιμηρέσκου²⁸ κι αυτός θάχε την τύχη... Αν με τον Βενιζέλο είχε συναπάντημα... στο «ιδιώνυμο» του μια χαρά θάχ' εμπέσει ή στον 509 (αργότερα) με αύξοντα αριθμό στην πλάτη και φανέλλα. Αν δε, με Πρωθυπουργό τον κ. Κανελλόπουλο, θα (ως μη... υγιώς σκεπτόμενος) την πέρναε εκεί στη Μακρόνησο, κοτσάνι... Στραγγαλίσαντάς τον οι Τούρκοι τον περιλάβαν οι «πανηγυρικοί» του κ. Ν. Τωμαδάκη...*

* «Οι τελευταίες μαζικές φοιτητικές συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στη Νότιο Αφρική κατά της ρατσιστικής πολιτικής της κυβερνήσεώς της προκάλεσαν την οργή του πρωθυπουργού της κ. Βόρστερ, ο οποίος επέρριψε την ευθύνη σε “μερικούς ξένους ταραχοποιούς”. Στο καινούργιο τεύχος της αγγλικής επθεωρήσεως “Νιου Στάιητσμαν” τού δίδεται μια έμμετρη απάντηση, την οποία και παραθέτω σε πεζή – δυστυχώς – μετάφραση:

Ας κάμουμε όμως εδώ κάποια παρέκβαση:

Λυπάμαι ότι το γύρω από τον Φεραίο αυτό «μάσημα» το ασκεί – πως – και ο κ. Κ. Στολίγκας. Εκεί, στην Επιθεώρηση Τέχνης και Πνευματικού Προβληματισμού «Δημιουργίες» (τεύχος 11 - 12, Μάρτης - Απριλίου 1971, σελ. 106 - 109), φαίνεται πως της αρνιέται της Επανάστασης το κοινωνικό περιεχόμενό της.

Και λέει ο κ. Στολίγκας:

«Προκύπτει τότε το ερώτημα: μπορεί κάτω από τέτοιες συνθήκες και με τέτοιο απογυμνωμένο από κάθε πνευματικό, ιδεολογικό και κοινωνικό περιεχόμενο έμπυχο υλικό να εμβρωθή μια κοινωνική εξέγερση;».

Είναι δε, κατά τον κ. Στολίγκα, αυτές οι *σ υ ν θ ή κ ε ς*: Τούρκοι, αμάθεια, βρώμα και απλυσιά, ο φορατζής, ο τρώ-

Μα το Θεό έχει δίκαιο, πολύ δίκαιο που τους επικρίνει αυτούς τους ξένους κήρυκες μιας ξένης ιδεολογίας (οι οποίοι διεισδύουν στα εκπαιδευτικά μας ιδρύματα) και δόλιοι συνωμότες ανατρέπουν τα άγια σκεύη το εθνικού μας σπόρου τους έχουμε όλους στους φακέλους μας καταγραμμένους και μπορούμε να τους κατονομάσουμε:

Είναι ο Σωκράτης, ο Έλληνας υποκινητής ταραχών / που δηλητηρίασε την Αθήνα και τον νου των νέων / είναι ο σερ Τόμας Μορ / που έγκαιρα τον εκτέλεσαν / είναι και κάποιος Μίλτων / τυφλός σε κάθε λογική / τρελλά ερωτευμένος με την ελευθερία και την αλήθεια / και ο καθένας τους μόνος ωμολόγησε πως ήταν αμφισβητίας.

Ένας ακόμα δημαγωγός / ο Σίλλερ / κάθισε κι έγραψε μια φρικαλέα ωδή στη Χαρά / κι ύστερα έβαλε τον φίλο του Λούντβιχ Βαν / να την μελοποιήσει με μια μουσική / την οποία οι Μπαντού θα χρησιμοποιήσουν σαν σύνθημα για να καταστρέψουν / τον λευκό άποικο στη βίλλα του.

Υπάρχει κι ένας Α. Λίνκολν που αγαπούσε Μαύρους / και ένας Γάλλος, ο Ζολά, που έγραψε κάποιο "Κατηγορώ" / αυτοί οι λίγοι που με κάποιους άλλους / πιστεύουν σαν τον Μπερνς, πως οι άνθρωποι είναι όλοι αδελφοί / που, με τον ξένο δάχτυλό τους, ανάβουν το φυτίλι / και θέτουν την τορπίλη την οποία σύντομα θ' ανακαλύψουμε» (Από το «Αντίλαλο του Ακροατή», εφημ. «Το Βήμα» τής 18.6.72).

μος και η φοβέρα, ο Μπέης, η Εκκλησία, ο Προεστώς, ο «κανένας κοινωνικός δεσμός ανάμεσά τους» και λοιπά και λοιπά που:

«Ο Έλληνας του 1800 - 1821 δεν είναι ακόμα μια σχηματισμένη συνείδηση πολίτη, δεν είναι καν μια συνείδηση εθνική και περισσότερο κοινωνική. (Φαλμεράυερ δεν σας θυμίζει;): Ο άνθρωπος του '21 είναι ένα τρομαγμένο ανθρωπάκι – λέει πάλι αλλού – που ξαφνικά σηκώνεται ορθός και φωνάζει:

*Μάνα, σου λέω δεν μπορώ τους Τούρκους να δουλεύω,
θα πάρω το ντουφέκι μου να πάω να γίνω κλέφτης.*

Και παίρνει το ντουφέκι του, όμως δεν ξέρει ακόμα το γιατί.

Αγωνιζόμενος τον τίμιον αγώνα της υπεράσπισης τούτου του χιλοκατατρεγμένου λαού μας από τον υπερελληνικό «ανωτερισμό» και την πνευματική ιντελιγκέντσια θα αρώταγα τον κ. Στολίγκα: Καλά, όλες εκείνες τις εθνικοκοινωνιολογικές σοφίες (τον ουρανό με τ' άστρα!...), όλες τις ήξεις, και δεν ήξεις να μας πεις *π ο ύ τ ο β ρ ή κ ε* και *τι τ ό θ ε λ ε* τούτο το «ανθρωπάκι» ένα ντουφέκι; Να σας το πω εγώ, κ. Στολίγκα; Ακούστε:

«Όποιος παρατήρησε τα παιχνίδια των παιδών και των νέων εις την Ελλάδα ευκόλως ημπορεί να εννοήσει το ηρωικόν πνεύμα των, ωσάν η τύχη δεν έχει το παραμικρόν μέρος εις αυτά, αλλά μόνον η ανδρεία και μάλλον η αγχίνοια. Προς τούτοις τα παιδάκια συγκροτούν πολέμους αναμεταξύ των, τόσον εις όλα τα χωρία σχεδόν, καθώς και εις δια-

φόρους πόλεις... Μ' όλον τούτο η φυσική κλίσις των νέων εις τα άρματα δεν ψηφεί ούτε φοβερισμούς, ούτε κίνδυνον, και σχεδόν εις όλην την Ελλάδα ευρίσκεται αυτή η συνήθεια» («Ελληνική Νομαρχία», σελ. 212, σημ. 23 β).

Στο τσίγκρισμα των ποτηριών «καλό βόλι!» αλληλοευχιόντουσαν αναμεταξύ τους οι κλέφτες.

«... Όλοι οι Έλληνες και μάλιστα οι χωρικοί έχουνσι μεγαλωτάτην κλίσιν εις τα άρματα. Σχεδόν καθείς από αυτούς έχει δύο και τρία άρματα και είναι αξιοθαύμαστοι κυνηγοί...».

Και σε υποσημείωσή του στη σελίδα:

«... Έχουσι δε και την όρασιν τόσον οξειάν και καθαράν όπου βλέπουσι τη νύχτα περισσότερο απ' ό,τι βλέπουσιν οι Ακαδημαϊκοί της Κρούσκας (Σ.τ.Σ.: και γιατί όχι και των Αθηνών;) την ημέραν» (Ο ίδιος, στη σελ. 211, σημ. 22).

Τόσο δε διόλου δεν ήταν αφιλότιμο αυτό το ανθρωπάκι, ο Έλληνας του 1820-1821, που μας είπε ο Κ. Στολίγκας, ώστε: «Η τάξις των Δοκίμων και των Βλάμηδων έφτασε να προσκαλή πολλούς όντας εις τα καφενεία και τα κρασοπωλεία, ακόμα και τους καθ' οδόν απαντώντας αυτούς, προς τους οποίους έλεγε: – πάρε ένα κεράκι και έλα κάπι να σου πω. Η τοιαύτη κατάχρησις της Φιλικής Εταιρείας κατά το 1820 και ο απερίγραφτος ενθουσιασμός από την πολλήν τυραννίαν κατήντησε τους απλούς να εκφράζονται εν τω μεταξύ των με τόσον θάρρος, ως αν να επερίμεναν καμμίαν ένδοξον και λαμπράν πανήγυριν, εις όλας αυτής τας δόξας και ευτυχίας».

(Αμβρόσιος Φραντζής, στου Δ. Κόκκινου την «Ιστορία», τ. 1., σελ. 250).

Αυτός τούτος ο αντιδραστικώτατος Π. Π. Γερμανός γράφει στα Απομνημονεύματά του (σ. 23): «Οι άπειροι (=ο λαός)... κατήντησαν εις αχαλίνωτον ενθουσιασμόν».

Πού το βρήκε λοιπόν ο κ. Κ. Στολίγκας (και θα τούλεγα και με ποιο δικαίωμα και ευθύνη...) να μας τον παραστήσει έτσι, σαν ψωραλέο παρία,* έναν λαό έτοιμον να ριχτεί (όπως και ρίχτηκε) κατά μιας πανίσχυρης** του καιρού αυτοκρατορίας; Τι είναι αυτά – τι είναι αυτά;***

Μα ας ακούσουμε ακόμα λίγο τον κ. Στολίγκα:

«Τέλος, δεν πρέπει να λησμονήσουμε τον Ρήγα. Αν ο Κοραής είναι ο παιδαγωγός του έθνους, ο Ρήγας είναι ο εθναπόστολος. Και ενώ ο Κοραής παρέμενε μια φυσιογνωμία ξένη προς την ευρεία μάζα του λαού, ο Φεραίος ζει ανάμεσα της μέσω των ποιημάτων του και των διακηρυξιών

* Μα «αν υπάρχουν άνθρωποι δουλωμένοι εκ φύσεως, τούτο προέρχεται εκ του ότι εδουλώθησαν παρά φύσιν» (Ζαν Ζακ Ρουσό).

** Την 27 Φεβρουαρίου 1828 ο Ρεϊζ εφέντης (= ο Υπουργός των Εξωτερικών της Τουρκίας) δήλωνε στον πρεσβευτή της Αυστρίας ότι αν η Ρουσία εξακολούθησε ν' αναμνησθεί στο Ελληνικό ζήτημα η Τουρκία ήταν αποφασισμένη να φτάσει μέχρι πολέμου, ακόμα και ενάντια σ' όλες τις Ευρωπαϊκές Δυνάμεις. Μετά δυο μήνες τής κήρυξε τον πόλεμο. (Δ. Κόκκινος, ό.π., τ. Ι, σελ. 17).

*** «...Αντίθετα λοιπόν από την στάσιν των προκρίτων, ο Πελοποννησιακός λαός, μόλις έμαθε πως ετοιμάζετο η εθνεγερσία, με ακράτητον ενθουσιασμόν επεδόθη εις το έργον του εξοπλισμού του και εις τας δεούσας προετοιμασίας».

«Όλαις ταις νύκταις οι Έλληνες τουφεξήδες, σιδηρουργοί, ξυλουργοί και άλλοι, εδούλευαν κρυφά από τους Τούρκους και από ταις γυναίκαίς των τα αναγκαία του πολέμου και ήταν εμποδισμένοι και αφωρισμένοι να κάμουν μεταξύ των φιλονεικίας, διά τον μέλλοντα σκοπόν τους. Διά τούτο καθέννας ειργάζετο κρυφά εις το σπίτι του, διώρθωνε το τουφέκι του, έπλαινε τα πιστόλια του, επήγγαινε εις τον λόγγο και έχυνε βόλια με το μονοκάλυπον και καθ' όλα προετοιμάζετο...» (Φωτάκου: «Απομνημονεύματα, 9).

του, που φλογώνουν περισσότερο τις σκλαβωμένες καρδιές και δίνουν φτερά στις ελπίδες του. 'Υστερα είναι και η θυσία του, ο θάνατός του, που τον κάνουν θρύλο στη συνείδηση του 'Εθνους. Δεν έχει κι ο Ρήγας μέγα πνευματικό ανάστημα. Δεν είναι σοφός. 'Όμως διαθέτει μια εθνεγερτική δύναμη που δεν την έχει κανείς από τους άλλους του Διαφωτισμού. Πιστεύει στον άνθρωπο, στα δικαιώματά του, στην κοινωνική ανάπτυξη και την πνευματική ανάπτυξη. Και μάχεται. Και το μαχόμενο πνεύμα, όσο κι αν του λείπει μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική συγκρότηση (η υπογράμμιση δική μου), είναι πιο γόνιμο μέσα στην καρδιά των σκλάβων και των καταπιεζόμενων κάθε εποχής».

Η φωνή του Ρήγα είναι η μόνη που ακούγεται στον σκλαβωμένο τόπο. 'Όχι, όμως, σ' όλο της το πλάτος. Εκείνο που συγκινεί και ξεσηκώνει είναι το τραγούδι του.

Τα «δικαιώματα, οι διακηρύξεις του, οι κοινωνικές του θέσεις πολύ λίγο είναι γνωστές στη μεγάλη μάζα του λαού. Αλλά τα τραγούδια του, τα θούρια, συγκλονίζουν την ψυχή των υποδούλων, της ανάβουν φωτιές και της δίνουν φτερά».

Ακούς εκεί, να του λείπει αυτή η «μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική συγκρότηση» που όλοι οι α-φρακ μαϊτρο ντε ταμπλ των γκραν ρεστωράνς και οι chevaliers servants των Μεγάλων Κυριών την παίζουνε στα δάχτυλα; Προς κατάληψιν θέσεως υποθηκοφύλακα ή ληξίαρχου ακριβώς τούτα τα προσόντα απαιτούνται.

Και θα τον αρωτάγαμε ξανά: Αυτός είναι όλος-όλος ο Φεραίος; Αυτές οι... γενικότητες; Και ότι δεν ήταν σοφός (όπως ελόγου μας) και που δεν είχε κι αυτός πνευματικό

ανάστημα (όπως π.χ. ο κ. Τρεμπέλας) και ότι όσο και αν του λείπει «μια ολοκληρωμένη πνευματική συγκρότηση» (σημ. δική μου: 'Ισως για να τη βράζαμε όπως την έβρασε του Κοραή ο Δυσσέας*...), ωστόσο διέθετε μιαν εθνεγερτική δύναμη, που... κλπ. Μα αυτά, κύριε, μοιάζουν σαν την (κατά τον εγγλέζικο Τσελεμεντέ) σκορδαλιά χωρίς το σκορδο... Η Χάρτα του Ρήγα σχεδόν είναι αντίγραφο της Διακήρυξης των «Δικαιωμάτων του Ανθρώπου»²⁹. Η δε Γαλλική Επανάσταση δεν ήταν Εθνική, αλλά Κοινωνική – μοναδική στην Ιστορία περίπτωση λαού πρώτα κοινωνικά επαναστατήσαντος και κατόπιν γίναντος 'Εθνους³⁰. Ο Ρήγας, αυτός ο (σαν τα αγάλματα της Νήσου του Πάσχα) στητός τρόμος της Φιλικής, του Καποδίστρια και του Μέττερνιχ, «ακούει» κάτι... επικήδειους σαν αυτούς που ο ομιλητής ψάχνει να βρει κάτι (του μακαρίτη) πως... ευάρεστον! Να γιατί δεν περιμένει τίποτα από μας τους διανοούμενούς του ο λαός. Και να γιατί το '21 έγινε όχι μόνο χωρίς τη θέληση των διανοουμένων και λογίων του, αλλά ενάντια και σε περιφρόνηση προς δαύτους.** Η κοινωνιολογία δεν είναι καμιά εφεύρεση για να περνάει ο κ. Κανελλόπουλος τον καιρό του. 'Όσο πρωτόγονα και χοντρικά κανείς να τόπαιρνε, ήταν αναπόφευχτη η κοινωνιολογία του '21. Θα ήταν ολότελα αντιδιαλεκτικό το αντίθετο για μια πέρα για

* Βλ. επιστολή του Αντρούτσου προς τον Κοραή, στον «Κανάρη» του Δ. Φωτιάδη, σελ. 212.

** «Κι ένα πουλάκι πέρασε και το συγχορωπιάνε:
–Πουλί, πώς πάει ο πόλεμος, το κλέφτικο ντουφέκι;
–Μπροστά πάει ο Νικηταράς, πίσω ο Κολοκοτρώνης
και παραπίσω οι 'Ελληνες με τα σπαθιά στα χέρια»

(Δημοτικό τραγούδι του καιρού).

πέρα χώρα αγροτική, όπου όλα τα μέσα παραγωγής και αγαθών (γη, εργαλεία και ζώα καματερά) ήταν ιδιοκτησία των γδαρτών της. Οι τρεις ιθύνουσες τάξεις της (Τούρκοι, Εκκλησία και Κοτζαμπάσηδες) κάτεχαν το σύνολο αυτών των μέσων. Και θα ρώταγα τον κ. Στολίγκα: Ο Κοινοτικός Συνεταιρισμός των Αμπελακιών (1788-1811) που «γάνωσε» κυριολεκτικά τον στοχασμό όλων των κοινωνιολόγων του αιώνα δεν τον κράτησε τον ίδιο λιγάκι σκεφτικός πριν κάμει τις κοινωνιολογικές επί του '21 μας ασκήσεις; Τόση ανυποψία; Τόση άγνοια;

Ας πούμε όμως και κάτι άλλα σχετικά, μια που τον κ. Στολίγκα κι εγώ δεν τον θεωρώ κανέναν... τυχαίο. Εξεναντίας και ως στοχαστή τον εκτιμώ απ' τους καλύτερους και μορφωτικά συγκροτημένο από τους λίγους. Μόνον ότι (στον καιρό της Επανάστασης) τον ίδιο ποτέ δεν θάστελναν αυτόν κατά της Χιός το πέλαο – με το φυτίλι...

Και (με το συμπάθειο) θα τούλεγα: Καλά, κ. Στολίγκα, έστω, όπως λες. Μα το «ακρωτήριο» δεν είναι... η «άκρη του τυριού»! Πώς έξαφνα τώρα και ντιπ ξεκάρφωτα τα θούρια του Φεραίου συγκλονίζουν την ψυχή του λαού, που κατά σένα, ακόμα και το 1821, δεν είχε τίποτα απ' τις «συνειδητές» παρά ήταν ένα αξιοδάκρυτο «ανθρωπάκι»;* Που:

* Που φτου του να μη μας βασκαθεί αυτός ο ανεπανάληπτος πολιτικός (και τώρα και ιστορικός) μας τριτομπίδας κ. Σπ. Μαρκεζίνης, που σ' έναν «δεκάρικό» του μπρος σε μια σύναξη από κοιλίες και φαλάκρες στο ξενοδοχείο της «Μ. Βρετανίας» υπεγράμμισε το «πλέγμα αδυναμίας» του Ελλην. λαού ως προϊόντος της μακροαίωσης δουλείας του (γράφω στις 17.4.72). Σαν να η δουλεία του τελείωσε μετά την... ιστοριογραφία του κ. Μαρκεζίνη! Κι άλλο δεν μένει παρά να («ξεκομπλεξάρωντάς» μας από τα πλέγματα) μας... «εγκραγιαδίσει» η αφεντιά του! Ο άνθρωπος της θεοτούμπικης κλωτσιάς, που

«...Αν ο πίνακας αυτός συμπληρωθή με τις γενικότερες συνθήκες διαβίωσης, στέγασης, εργασίας, ύδρευσης, συγκοινωνιών κλπ., έχουμε την εικόνα ενός λαού που ζει στην εθνική του σκλαβιά, στην κοινωνική του ανυπαρξία, στον εκπαιδευτικό σκοταδισμό του. Και προκύπτει τότε το ερώτημα: μπορεί κάτω από τέτοιες συνθήκες και με τέτοιο απογυμνωμένο από κάθε πνευματικό, ιδεολογικό και κοινωνικό περιεχόμενο έμπυχο υλικό να εμβρυωθεί (sic) μια κοινωνική εξέγερση;

Δεν είμαστε οι πρώτοι που θέτουμε το ερώτημα. Επειδή, όμως, έχουν γίνει παρεξηγήσεις, αυθαιρεσίες και υποκειμενικές εκτιμήσεις σχετικά, αποπειρόμαστε το μελέτημα τούτο, για να δούμε αν έχουν βάση οι απόψεις όσων υποστηρίζουν ότι η Επανάσταση του Εικοσιένα είχε κοινωνικό περιεχόμενο, ή στην αντίθετη περίπτωση, αν μπορούσε να έχει, βάζοντας πλάι στο καριοφίλι του αγωνιστή και το αίτημα των κοινωνικών διεκδικήσεων. Και για να καταλήξουμε, με την παρουσίαση του κοινωνικά αναγεννημένου Έλληνα – αναγεννημένου μέσα στη φωτιά του Αγώνα»...

Και που:

«Για να έχει ένα κίνημα κοινωνικό – ή οποιοδήποτε άλλο – περιεχόμενο πρέπει να έχει περάσει μια φάση ειδικής προετοιμασίας.³¹ Στην περίπτωση της Επανάστασης του Εικο-

τούσκασε στα οπίσθια ο Παπάγος και που ο Ελληνικός λαός τούδειξε πάντοτε τις πλάτες του, μας λείει εμάς για «πλέγματα» – αυτός ο αρχιλακός των συμφερόντων. Είναι κι αυτός υπέρ της «αρχής του ενός» (π.χ. ...ελόγου του!!) της τόσο παρεξηγημένης από τους «δεκάρικους» φουσκορήτορες, ή «αλεπουποιημένης» από τους προφεσορικούς πονηρόγατους...

Άλλο προσόν του ανδρός είναι ότι κι αυτός – φυσικά... – είναι θαυμαστής του Καποδίστρια – άλλου κι εκείνου από τους... «Ένηδες»! Κατά τα άλλα είναι μια χαρούλα στην υγεία του και μας γράφει και Ιστορία!...

σιένα θα πρέπει να υπήρχε μια μακρόχρονη ιδεολογική προετοιμασία, που θα έκανε βίωμα στον Έλληνα της ίδιας του της κατάστασης και θα δημιουργούσε τη συνειδηση της αλλαγής της κατάστασης αυτής, με τη θέση σαφών κοινωνικών αιτημάτων. Όλη αυτή η διαδικασία, βέβαια, θα ξεκινούσε και θα προχωρούσε στην οργάνωση ενός παρόμοιου αγώνα από ανθρώπους που είχαν μελετήσει κοινωνιολογία...» κλπ.

Προσθέτω ελόγου μου, ώστε να καταντάει απαράδεχτο και να πρέπει να σβηστεί απ' την Ιστορία το πώς, χωρίς «μεγαπνευματικό ανάστημα» και σοφία, χωρίς «μια ολοκληρωμένη πνευματική συγκρότηση ο Ρήγας, και χωρίς ο Δυσσέας μια «φάση ειδικής προετοιμασίας» και κοινωνικής «εμβρύωσης», ο μεν πρώτος ανάφλεξε τις καρδιές με τα τραγούδια του, ο δε άλλος (...κουμπούρας από κοινωνιολογία ο αθεόφοβος) τόλμησε να ταμπουρωθεί μες σ' ένα χάνι; Περικαλώ; Μα τον Ρήγα πνιχτόν στις... γενικότητες και τον Ελλαδικό λαό ΜΟΝΟ* τους Τούρκους να μισάει, είναι σαν το βραστό ψάρι που – στο βράσιμο – τούχυσαν δυο-τρία ζουμιά να... νοστιμίσει!...

«Η προσπάθεια του Ρήγα (λέει σε γειτονική – με τις σελίδες του κ. Στολίγκα – σελίδα ο κ. Α. Βρανούσης) αναμφισβήτητα υπερεθνική, πρέπει να τοποθετηθή αυστηρά περιχαρακωμένη στην εποχή του...» κλπ.

Και του ζητάμε κι άλλο «ανάστημα»; Κι άλλην «πνευ-

* «Μαζί με την εθνικήν απελευθέρωσιν ο λαός επόθησε και την κοινωνικήν. Έπρεπε να γκρεμισθούν τα δεσμά της εθνικής και κοινωνικής καταπίεσεως». (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 159. Όπου στον Κορδάτο αναφέρομαι με το ό.π. = όπως προηγουμένως, εννοώ πάντοτε την «Κοινωνικήν Σημασίαν της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821» του).

ματική συγκρότηση»* και σοφία; Τα τραγούδια του, που τα τραγούδαε ο λαός, ήταν για το καλύτερο κωλοκάθισμα του Κλήρου; Το «ώς τότε θα ζούμε στα στενά» ήταν για πιο περισσότερη απλοχεριά στους προεστούς του;** Ο δε συντηρητικώτατος, πλην καλότατης πίστης Δ. Κόκκινος, να τι λέει στη σελίδα 105 του 1ου τόμου της «Ιστορίας – του – της Ελληνικής Επανάστασεως»:

«Εξ αυτού (εκ του ότι ο Ρήγας βρισκόταν σε συνεννόηση με τον πασά του Βιδινίου Πασβάνογλου) δύναται να συναχθή ότι πράγματι εις το νέον ελεύθερον κράτος θα συγκατέλεγε και τους Τούρκους που θα εδέχοντο ν' αποσχισθούν του Σουλτάνου και να ζήσουν εις την Επικράτειαν, η οποία θα εσχηματίζετο, με ίσα δικαιώματα προς τους άλλους».

«Όπως οι “Αβράκωτοι” της Γαλλικής Επανάστασεως... ούτω και ο Ρήγας... εκάλει πάντας τους υπό των Τούρκων πιεζομένους χριστιανούς, Σέρβους, Βουλγάρους και Αλβα-

* Μολαταύτα ο Φεραίος είχε και την πνευματική συγκρότηση που του αμφισβητεί ο κ. Στολίγκα. Έγραφε περί Φυσικής Φιλοσοφίας. Μετάφρασε το «Σχολείον των ντελικάτων εραστών», την «Βοσκοπούλα των Άλπεων» του Μαρμοντέλ, από τον 4ο τόμο του «Ανάχαρη» του Βαρθελεμή, κ.ά. Ασχολείτο με την «Συγκριτική Γεωγραφία της Ελλάδος» και εσχεδιάζε χάρτες της χώρας, με όλα τα αρχαία και τα νέα ονόματα. Οι πνευματικές του έφεσες, σε μάθηση, σε μελετήματα και σ' έρευνες, ήσαν πολυσχιδείς. Στα χαρτιά που του κάτεσχαν οι Αυστριακοί τούκαψαν και τέτοιες εργασίες.

** «...εκείνο που ο Όμηρος λέει ότι: “Ο Θεός αφαιρεί απ' τους υπόδουλους τη μισή λογική τους” και αφήνει μ' αυτό να εννοηθεί ότι πρέπει οι υπόδουλοι να συμπληρώνουν το άλλο μισό της λογικής τους με την καρδιά τους. Και αυτόν τον ανάμικτο για την Ελευθερία ζήλο καρδιάς και λογικής, που αξίζει να χρησιμοποιηθή και για την πνευματική Εθνική μας αποστολή προς συναδέλφωση των λαών της Γης, τον συναντούμε στον Ρήγα Φεραίο, τον πρωτοπόρο της εθνικής μας ανεξαρτησίας με τους ευρύτερους ορίζοντες του πνεύματος της Ελευθερίας» (Αχ. Βαμβακούδης, «Σάλπισμα», τ. 19, 1970, Πολύγυρος Χαλκιδικής).

νούς να συμμαχήσωσι κατά των Τούρκων, όπως ανάφη ούτω της ελευθερίας η πυρκαϊά από των ορέων της Βοσνίας μέχρι των ερήμων της Αραβίας:»

*Στεριάς και του πελάγου να λάμψη ο σταυρός
και ς' την δικαιοσύνη να σκύψη ο εχθρός.
Ο κόσμος να γλυτώση από φρικτήν πληγήν
κι ελεύθεροι να ζώμεν, αδέρφια, εις την γην.
(Κ. Μένδελων Βαρθόλδη, σελ. 39)*

*Ανατολή και Δύση και Νότο και Βοργιά
όλους για την πατρίδα, όλους με μια καρδιά...
Βούλγαροι, Αρβανίτες και Σέρβοι και Ρωμοί
του Σαύου και του Δούναβου αδέρφια χριστιανοί
για την ελευθερία εξώσαν το σπαθί.
(Κ. Μένδελων Βαρθόλδη, σελ. 39)*

«...Η βασική και τελική ιδέα του Ρήγα ήτο να προκαλέση μίαν μεγάλην απελευθερωτικήν κίνησιν όλων των λαών των υποταγμένων εις την Οθωμανικήν κυριαρχίαν, όθεν όχι μόνον των Ελλήνων, αλλά και των Ρουμάνων, των Σέρβων, των Βουλγάρων και των Αρβανών. Ούτως, όταν το 1814 διά της πρωτοβουλίας τριών Ελλήνων εμπόρων της Οδησού ιδρύθη η Φιλική Εταιρεία – κατά βάθος η επωνυμία έχει την αυτήν σημασίαν με την προηγηθείσαν εταιρείαν του Ρήγα – η ατμόσφαιρα ήτο ήδη προετοιμασμένη εις τας ηγεμονίας και τα πνεύματα ευνοϊκώς προκατειλημμένα»

(Κ. Τζουρέσκου, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου, τον οποίο θα συναντήσουμε και πάρα κάτω).

Αλλά, κύριε, ο Ελληνικός λαός δεν θάκανε μια τρομερή επανάσταση για να αποκαταστήσει και πολιτικά τους κοτζαμπάσηδες και τη λοιπή σφηκοφωλιά των λαογδάρτων. Οι Τούρκοι δεν ήταν οι χειρότεροι... Οι λέγοντες ότι η Επανάσταση ήταν μόνο εθνική ή είναι γλυκομεσονύχτιοι και αδιάβαστοι ή δεν θέλουν να μας λένε την αλήθεια. 'Όποιο απ' τα δύο τούς αρέσει ας το πάρουν. Σκοτώνοντας η Επανάσταση τους Τούρκους ήξερε ότι σκοτώνει τον μέγα σύμμαχο του κοτζαμπάσικου σκυλολόγιου και των προκρίτων. Χωρίς τον αφανισμό πρώτα αυτουνού δεν μπόραε να ξεπάτωνε τους άλλους. Το ότι σ' αυτό η Επανάσταση γελάστηκε δεν παναπέι διόλου ότι τους εφείσθη. (Στο 'Αστρος, στο 'Αργος, στα Βέρβαινα και στη Ζαράκοβα θα τους έσφαζε όλους σαν τραγιά, αν μη εκεί ο Κολοκοτρώνης. Στην 'Υδρα, στο Ναύπλιο τούς έκαμε να κατουρηθούν μες στα βρακιά τους. Στη Σάμο, στη Ζάκυνθο και στην Κεφαλλωνιά τούς ξετρεμούλιαξε). Θα τους πέρναε όλους εν στόματι μαχαίρας. Το που νόμισε ότι για τούτο είχε καιρό* αυτό την έφαγε.

Η Επανάσταση απότυχε...

Σχετικά με τα κατά τον Βλαδιμηρέσκου και τον Υψηλά-

* Θάλεγε κανείς ότι αυτό (= ότι είχε καιρό) είχαν το νόημα οι έκκλησες του Κολοκοτρώνη στον λαό, κάθε που να τους σφάζουν χύμαγαν οι Κλέφτες. Ας το επαναλάβουμε δωδά:

«Έλληνες! τους είπε, να συχάσετε. Να σκοτώσετε τους 'Αρχοντας θέλετε πάλι; Μη φοβάστε, κλεισμένους τους έχουμε στον Πύργο σαν πουλιά, μα δεν έχουν φτερά για να πετάξουν. Κι αντίς πριν σκεφτούμε τους σκοτώσουμε, τους σκοτώνουμε μετά μια ώρα αφού σκεφτούμε, αν τόβρουμε σωστό να σκοτωθούν. Εδώ τους έχουμε. Εγώ σας τους παραδίνω. Έχετε λοιπόν υπομονή...» (Δ. Κόκκινος, τ. 2, σ. 244, ό.π. Βλ. και 1ο τόμο του '21 μου).

νη καθέκαστα θα χρειαστεί τώρα ν' «αντιμετωπίσω» τον καθηγητή του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου και μέλος της Ακαδημίας Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών της Ρουμανίας κ. Κ. Τζουρέσκου, στο (σε τρεις συνέχειες στην εφημερίδα «Ελεύθερος Κόσμος» της 24ης, 25ης και 26ης Ιουνίου 1971) άρθρο του «Η Φιλική Εταιρεία και οι Ρουμάνοι», όπου ιστοριογραφεί επί του θέματος. Ας μας επιτραπεί σε μας τους ίδιους τους Ρωμιούς να ξέρουμε καλύτερα τα του οίκου μας, έστω και όπου αυτά ήρθαν σε κάποια σχέση με τη χώρα του. Επειδή δε «η ευγένεια υποχρεώνει» δεν θα του πούμε του κ. Τζουρέσκου ότι διαστρέφει επί μέρους την ιστορική αλήθεια των πραγμάτων μας, αλλά ότι δεν την συνέλαβε διαλεκτικά, αλλά την έγραψε κατά το και στο Βουκουρέστι «λόγιον πνεύμα» των (γιατί όχι και κει;) ασπρορουχιάδων της Ιστορίας. Τι; Μην μόνο εμείς θα τόχουμε το «ασπρορουχιλίκι» μονοπάλιο;

Λέει λοιπόν ο κ. Τζουρέσκου – εκεί στο Α' μέρος του άρθρου του:

«...Η στάσις της Ρουμανικής ιστοριογραφίας όσον αφορά εις την Εταιρείαν εγνώρισε περισσότερας φάσεις: κατ' αρχάς καθωρίζετο από τας συνεπείας τας οποίας συνεπάγεται αναπόφευκτα ο πόλεμος, από τον θάνατον του Θ. Βλαδιμηρέσκου και από το ότι πολλά έγγραφα αναγκαία διά μίαν σωστήν εκτίμησιν του προβλήματος έλειπον: τα έγγραφα ταύτα ενεφανίσθησαν εν συνεχεία με την πάροδον του χρόνου και κυρίως κατά τας τρεις τελευταίας δεκαετίας. Από αυτήν την αρχικήν φάσιν, κατά την οποίαν ημφεσβήτουν κάθε σύνδεσμον μεταξύ της Εταιρείας και του Ρουμανικού επαναστατικού κινήματος, μεταξύ του Αλεξάνδρου Υψηλάντη και του Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου πέρα-

σαν κατά το 1945 εις την εκ διαμέτρου αντίθετον, σύμφωνα με την οποίαν ο Θεόδ. Βλαδιμηρέσκου ήτο πράκτωρ της Εταιρείας: ο ρόλος του – τοιούτος ως τον είχεν αντιμετώπισει η προηγούμενη Ρουμανική ιστοριογραφία – υπήρξεν “ένας μύθος” και η κίνησίς του, κατά την αρχικήν της φάσιν, δεν ήτο παρά ένας “αντιπερισπασμός δημιουργηθείς εις την Ολτενίαν διά να επισύρη την προσοχήν των Τούρκων εις αυτό το σημείον και να διευκολύνη την διάβασιν του Δουνάβεως εις τον Υψηλάντην”. Σήμερα, όπου ο χρόνος κατηύνασε τα πάθη και προσφέρει μαζί με τα νεωστί αναφανέντα δοκουμεντα την απαραίτητον αντικειμενικότητα, είναι δυνατόν να αποκαταστήσωμεν την αλήθειαν, να είπωμεν τα πράγματα όπως συνέβησαν, “χωρίς μίσος και χωρίς προκατάληψιν”.

Είμαι ευτυχής διότι δύναμαι να το πράξω εδώ, εις την καρδίαν της Ελλάδος, πλησίον του ιερού λόφου απ' όπου επορεύθη το επιστημονικόν πνεύμα» κλπ.

Αφήνοντας, μετά βαθυτάτης υπόκλισής μας, κατά μέρος αυτά τα περί «του ιερού λόφου απ' όπου επορεύθη...» κλπ., που μόνον μόρια καχυποψίας μάς εγείρουν, θα του πούμε ότι εδώ υπάρχουν πολλές λέξεις αμφίβολες που χρειάζονται εξήγησι: ότι τούτ' τα πράγματα θέλουν πρώτα λίγο «ξιάσιμο» κι ύστερα να μπουν στη «ρόκα» για να τα στρίψει το «σφοντύλι». Τα νέα ντοκουμέντα που ο κ. Καθηγητής (δεν) μας παρουσίασε δεν αξίζουν και πολλά-πολλά πράγματα. Θα βγουν διάτρητα, σαν το Ελβετικό τυρί – όλο τρύπες. Όλα τα πράγματα, λέει η μυστική σοφία των ραββίνων, κοιτάζουν τον άνθρωπο για να τους δώσει πρόσωπο για να σωθούν και όνομα για να υπάρξουν. Το λάμπον μες σ' αυτά μέγα κενό είναι από την απουσία της αλήθειας. Και

ταύτης το πρόσωπο και τ' όνομα ζητάμε από τον καθηγητή κ. Τζουρέσκου. Διότι η αλήθεια είναι τούτη:

1) 'Ότι πριν (και πολύ περισσότερο κατά το '21) κανείς δεν υπήρχε σύνδεσμος μεταξύ Εταιρείας και Ρουμάνων. (Πολύ σωστά η Ρουμανική σχετική ιστοριογραφία τούτο το επιγραμμάτισε «ένας μύθος»).

2) 'Ότι η Εταιρεία εν τη βία* της «χρησιμοποίησε» τον γενναίο Βλαδιμηρέσκου μόνο για να κάμει τη δουλίτσα της, εξαπατώντας τον ότι κι αυτή(!) κοινωνική επανάσταση θα εποίει...** Αυτό εννοεί και γράφει η με τον Ολύμπιο έγγραφη συμφωνία της 27 Δεκεμβρίου 1820 στο Βουκουρέστι κι όχι αυτά που –παρακατιών– όπως θα ιδούμε, μας λέει να πο δ εί κ τ ω ς ο κ. Τζουρέσκου.

3) 'Ότι πράγματι, όπως παραδέχεται η εγγύτητα στα κατά ταύτην την φάση γεγονότα Ρουμάνικη ιστοριογραφία, ο ρόλος του Βλαδιμηρέσκου (όχι αυτός που του αποδίδει – τάχα – η μετά το 1945 νέα ιστοριογραφία – κι ας λέει ό,τι τ' αρέσει ο κ. Καθηγητής, αλλά ο ρόλος που, εξαπατηθείς από τη Φιλική, έπαιξε εν αγνοία του ο Ηγέτης) ήταν αυτός που και η νέα αυτή Ρουμάνικη ιστοριογραφία παραδέχεται, δηλαδή ήταν ένας «αντι-περισπασμός δημιουργηθείς εις την Ολτενίαν, διά να επισύρη την προσοχήν των

* Το για το ποιον χωρίς αυτήν «θα χτύπαι η καμπάνα» κάτω εκεί δεν – της καίμενίτσας – της διάφευγε. Οι κατασκόποι της... κι οι καφετζούδες (γιατι κατάφευγε και σ' αυτές!) στραβομουτσούνιαζαν σαν του Ντόριαν Γκρέυ το πορτραίτο: Η καμπάνα θα χτύπαι γι' αυτήν...

** «...Ρουμάνοι οπλαρχηγοί, οι οποίοι προσεχώρησαν αρχικώς εις το κίνημα, ενόμιζαν ότι η εξέγερσις ενεπνέετο από τας τότε επαναστατικὰς ιδέας και απέβλεπεν εις το ξεσκάβωμα των ακτημόνων αγροτών από τους Μπιογάρους» (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 149).

Τούρκων εις αυτό το σημείον και να διευκολύνη την διάβασιν του Δουνάβεως εις τον Υψηλάντην».

4) Τόσο κανένας σύνδεσμος δεν υπήρχε – πριν – μεταξύ Βλαδιμηρέσκου και Φιλικής (τα δε περί μύησης του Βλαδιμηρέσκου απ' αυτήν είν' όλα παραμύθια) ώστε η μεν συμφωνία και η διαπραγμάτευση των λεπτομερειών της συνεργασίας έγινε από μόνον του τον Ολύμπιο, το δε μοναδικό και μοιραίο συναπάντημα του πρώτου, με τον ολιγοφρενή, όπως τον λέει ο Βαρθόλδη, Υψηλάντη ήταν αυτό της «χωσίας»³² –στο Τυργοβίσι. Πληροφορώ δε τον κ. Τζουρέσκου ότι στο Γ' μέρος του «'21 και η Αλήθεια» βιβλίου μου, σ' ένα μάλλον μεγάλο μέρος του, «ιστοριοδιφώ» τα κατά τον Βλαδιμηρέσκου ακριβώς. Θα (αν υπάρξω έως του χρόνου) φροντίσω να του πάει στα χέρια του και το 3ο '21 μου.

Και λοιπόν ας συνεχίσουμε. Γράφει ο κ. Τζουρέσκου πριν μπει στο νέο του θέμα:

«Η υποστήριξις η παρασχεθείσα υπό των Ρουμάνων εις την Φιλικήν Εταιρείαν».

Ποίων Ρουμάνων όμως; Αχ, ακούστε!... και καλά τόχα πει: Τι; Μην μόνον εμείς θα τόχουμε το «ασπροουχιλίκι» μας προνόμιο;

«'Ένα ερώτημα τίθεται κατ' αρχάς: πώς αντιμετώπισαν οι σύγχρονοι αυτής Ρουμάνοι την “Εταιρείαν”; Ποία υπήρξεν η στάσις των όσον αφορά εις αυτό το κίνημα απελευθερώσεως των λαών των υποτεταγμένων εις την Οθωμανικήν κυριαρχίαν; Η απάντησις είναι θετική και κατηγορηματική. Οι Ρουμάνοι ενηγκαλίσθησαν την υπόθεσιν της Φιλικής Εταιρείας και της παρέσχον την υποστήριξίν των. Δίδοντες ταύτην την βεβαίωσιν δεν έχομεν υπ' όψιν μας μιαν μικράν ομάδα οπαδών, περιορισμένην εις μίαν μόνον κοι-

νωνικήν κατηγορίαν και περιλαμβάνουσιν μίαν απλήν ηθικήν συναίνεσιν, αλλά αναφερόμεθα εις ολόκληρον την κοινωνικήν ιεραρχίαν, αρχίζοντες από τον ηγεμόνα, τους μεγάλους βογιάρους και τον ανώτερον κλήρον, συνεχίζοντες με τους μέσους και μικρούς βογιάρους, από τους κληρικούς καί μοναχούς, από την αστικήν τάξιν, διά να καταλήξωμεν εις τους χωρικούς».

Καμαρώστε ποίοι Ρουμάνοι «ενηγκαλίσθησαν» (Αμάν!) την υπόθεση της Φιλικής: Ολόκληρος η κοινωνική ιεραρχία!... Ο Ηγεμόνας, οι Μεγάλοι Βογιάροι!... Ο Ανώτερος Κλήρος!... Η αστική τάξη!... Δηλαδή απαξάπαντα τα λαογδαρτικά «κατεστημένα». Βλέπεις νερό δεν γίνεται το αίμα... Ούτε έχουν πατρίδα τα συμφέροντα. Φιλική Εταιρεία, Οσποδάροι, Φαναριώτες και λοιπή συνομοταξία του καιρού βέβαια και «ενηγκαλίσθησαν» την υπόθεση της Εταιρείας... Μην και τι ζητάει; Το αίμα στον σβέρκο των λαών, χωρίς – πια – συνεταιίρο τους τούς Τούρκους. Το πιο ακόμα στίψιμο του λαϊκού λεμονιού μέχρι κουκούτσια.

Αλλά, αλλά, αλλά, ο κ. καθηγητής τελειώνει την «πρόταση» και με ένα αναπάντεχο ΧΩΡΙΚΟΥΣ!

Κύριε καθηγητά, μας κογιονάρετε; Σύξυλοι οι Ρουμάνοι χωρικοί βρίσκονταν σε σχεδόν εμπόλεμη κατάσταση με δαύτους όλους. Κατάσταση επιπολάζουσα και μακροαίωνη των αγροτών ενάντια στους Βογιάρους. Το αγροτικό Ρουμάνικό κίνημα ξεπέρασε σε μίσος του τούς Σπαρτάκους. Οι στάσεις, οι επαναστάσεις και το γδάρισμα ζωντανών των τσιφλικάδων τους ήταν «ψωμοτύρι» αυτών των παριών της Ρουμανίας... * Κανέννας τόπος και κανέννας λαός δεν είχε

* «Οι γεωργοί της επαρχίας σου, ονομαζόμενοι Τζαράνοι, είναι τόσο εγκρα-

τέτοιο αγροτικό κίνημα ως το Ρουμάνικο. Επίκαιρα δε, μέσα στο θέμα σας, ο Βλαδιμηρέσκου τού ήταν ο αγροτοπρόβλητος Ηγέτης και άλλοι, όπως ο Ντιμίτρι Μακεντόνσκι και ο Χάγκι Προντάν. Τι είναι αυτά – τι είναι αυτά, που ήρθες εδώ να, με κερένια μύτη, πας στο φούρνο; Ποίον «ενηγκαλίσθη» ο Ρουμάνος χωρικός, που επί μόνω τω ακούσματι του «Έλληνες» πεταγόταν αλαφιασμένος στ' όνειρό του; Αυτό το σκυλλοί το οσποδάρικο, όλοι, για Έλληνες περνάγαν. Τόσο δε τους είχαν γδάρει τους κακόμοιρους, που πρόσπεφταν ακόμη και στη λύπηση του Σουλτάνου: αναφορές, εκκλήσεις SOS κλπ.

Το ξαναλέω δω, και άκω το και συ, Ρουμάνος όντας και προφεσσόρος: «...Θα διέσεισε βεβαίως την κεφαλήν ο Ρουμάνος χωρικός, όταν ήκουσε το θαυμάσιον άγγελμα (=τον σάλτον του Υψηλάντη πάνω από τον Προύθο) και πικρά χλεύη θα εφάνη εις τους πλείστους, ότι Έλλην πρίγκηψ, υπό Φαναριωτών περικυκλούμενος, εφάνη εις τας Ηγεμονίας ως κήρυξ ελευθερίας... Έτο δε ολέθριον λάθος η υπέρ της ελευθερίας πρόσκλησις εις τα όπλα λαού όστις δεν ήθελε ν' ακούση τίποτε περί Ελλάδος...» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 23). Ορίστε;

Τούτου μια επιπλέον απόδειξη είναι ότι ενώ στις οδοούς του Ιάσιου τοιχοκολλήθηκε από τους τοπικούς εφόρους της

τείς, ώστε δεν τρώγουν ποτέ ψωμίον, αλλά ζουν με το άλευρον του αραποσίτου, εκ του οποίου κατασκευάζουν την μαμαλίγκην (=μαμαλίγκα). Ούτοι τόσον καταφρονούν την τρυφήν, ώστε δεν ενδύονται παρά απλούν τι μάλλινον επανωφόριον, ή από πανίον χονδρόν, το οποίον υφαίνουν και κατασκευάζουν αι γυναίκες των. Υποβάλλων τούτους τους γεωργούς εις φόρον δυνατόν θέλεις υπερασπίζεσθαι την γεωργίαν και αυξήσιν τον πλούτον σου διότι χρειάζεται αύτη η βία, διά να εκβάλης τους Τζαράνους από την εις την οποίαν κλίνουν φυσικήν αργίαν» (Μ.Φ. Ζαλλώνης, ό.π., σελ. 43).

Εταιρείας πρόσκληση για προσέλευση μισθοφόρων εθελοντών (μισθοφόρων ίσως για το πολύ των «εναγκαλισμών» τους...) κανείς δεν προσήλθε κι ας λέει ο κ. Τζουρέσκου ότι «προσήλθον αρκετοί νεαροί Ιασιώται». Για να δε μη νομίσει ο αναγνώστης ότι τα «παραλέω», να πώς ο ίδιος ο κ. Τζουρέσκου μάς παριστάνει, στο τελευταίο μέρος του άρθρου του, αυτή την «εναγκαλιστήν» προσέλευση του Ρουμάνικου λαού υπό τις σημαίες του Υψηλάντη:

«Τα χωριά επίσης παρείχον εθελοντάς: δυνάμεθα να αναφέρωμεν την περίπτωσιν μιας ομάδος τεσσάρων ανδρών ελθόντων από την περιοχὴν του Buzau και μιας άλλης ομάδος εξ ανδρών εκ της ίδιας περιοχής, επιμαρτυρούμενοι εις αναζήτησιν ἰππων, ὀπλων και χρημάτων αναφέρονμεν ἐπίσης την περίπτωσιν κάποιου Δημητρίου, υιού του Βασιλείου, εκ του χωρίου Girlo Gani (Νομός Vilcea)». Περικαλώ;

Τόσος δε ήταν, στις Μολδοβλαχίτικες ιθύνουσες τάξεις και των αυτοκρατόρων του καιρού, του Βλαδιμηρέσκου και του Φεραίου ο τρόμος, που ο κατημένος ο Καποδίστριας, με το από τις 23 Φεβρουαρίου 1821 γράμμα του, από το Λάμπραχ, προς τον Γενικό Πρόξενο της Ρωσίας στο Βουκουρέστι, τον Πίνι, έγραφε ότι:

«Ο υπολοχαγός Βλαδιμηρέσκου καθαιρείται εκ της ιδιότητός του ως ιππότης μιας ρωσικής τιμητικής διακρίσεως (= παρασήμου) και δεν κατέχει πλέον και δεν δύναται να κατέχη κανέν δικαίωμα προστασίας υπό της Αυτής Αυτοκρατορικής Μεγαλειότητος».

Όπως βλέπει (και το γράφει) ο κ. καθηγητής, το «ώς τότε παλληκάρια» του Ρήγα δεν ήταν για να μην έχει ακόμα βγάλει ούτε το δημοτικό του σχολείο σε μας – εδώ – στην Ελλάδα (πού ο κ. Ιω. Θεοδωρακόπουλος και ο κ. Κάρο

Μητσάκης;), αλλά σπόρος εκρηκτικός, που θα βλάσταινε μπαρούτι και φωτιές σε ολόκληρη κάποτε τη χερσόνησο του Αίμου...

Τώρα όμως είμαστε στο πριν συρθεί η μεγάλη αυλαία του '21. Τι έργο επί Σκηνής λοιπόν θα επαίζετο; «Πασιχαρίσιον» ή «σπαζοχόλιον», «υγιοςκέσιον» ή... κομμουνίζον; Το φάντασμα του Φεραίου υψωνόταν πελώριο μες στους τόπους... Αλλά και του Βλαδιμηρέσκου ο ίσκιος έπεφτε αινιγματώδικος στη Βλαχία... Και γιατί όχι και το του Πασβάνογλου* «απρόφταστο» μυστήριο; Γιατί; Γιατί η Εταιρεία αφήστηκε να παρασυρθεί σ' αυτήν την τύφλα; Γιατί βιάστηκε και ξαπόλυσε τον Υψηλάντη... ** στη Δακία; Πράξη απελπισίας... Γιατί ήξερε ότι – εκεί κάτω – στην «Ελλαδική Ελλάδα» και τον Ελλαδικό λαό δεν θάπιαναν χαρτωσιά οι «πρίντσηπές» της. Είχε πικρή πείρα ο λαός από τα Ορλωφικά και την «Πατρική Διδασκαλία».

* Πασβανδί, ο διάσημος πασάς του Βιδινίου (= Βουλγαρίας, 1738-1807), ο κρατερός επαναστάτης ενάντια στον Σουλτάνο και επιστήθιος φίλος του Φεραίου.

** Που «ευτυχοδυστυχώς» δεν έσωσε να φτάσει έως την Ελλάδα. Θα τάκανε με τον κουφιοκεφαλαισμό του ωραίο κεραμιδαρείο της Ιστορίας. Ταύτα, εξεναντίας προς τον αδελφό του τον Δημήτριο – τον θαυμάσιο αυτόν Έλληνα και άνδρα, που γι' αυτό οι κοτζαμπάσηδες τον μίσαγαν, ενώ και ο Π.Π. Γερμανός, σε γράμμα του στους Υδραίους, τον χαρακτήριζε ως... «επικίνδυνον εχθρό για την πατρίδα»!

Στο σημείο αυτό ας μου επιτραπεί μια παρένθεση:

Διαφωνώ και μου είναι λυπηρότατο ότι ο θαυμάσιός μου Γιάννης Κορδάτος υποτιμάει την αξία και την προσφορά του στον αγώνα του Δημήτρη Υψηλάντη. Αλλά και ο Κορδάτος είχε τις αδυναμίες του – αδυναμίες των Τιτάνων. Σε άλλη σελίδα τούτου του βιβλίου έχω και άλλα τινά «παράπονα» μαζί του. Σχετικά με τη δράση του Δημήτρη παραπέμπω τον αναγνώστη στις σχετικές συγγραφές του κ. Κ. Καλατζή.

Κάτι είχε ακουστά και για τις «Υψηλές» του Καποδίστρια επιφυλάξεις. Εκείνοι οι σκληροτράχηλοι Μωραΐτορομηλιώτες Καπετάνιοι να διαφεντευθούν από τους κκ. Κασμηρόπουλους και τους εμπορικούς καλαμαράδες; Απ' τους τσομπέδες του Φανάριου και τους ηγεμονίσκους της Βλαχίας; Χωρίς άλλο... παπάς θα τους χρειαζόταν! Τόση δε ήταν η αναμετάξυ τους συμπάθεια και η... εξ αμοιβαιότητος υπολήψεων λαχτάρα, ώστε ο Ιω. Καρατζάς (ο «πρίντσηπας» και επίδοξος... βασιλέας μας!) μαζί με τον Μεφιστόφελé του εκείνο Ιγνάτιο δεν τόλμησαν να πατήσουν* στην Ελλάδα. Εποίου τις μηχανορραφίες τους απόξω...

Το άλλο, το «λιμπροντόρικο»** φραγκολεβαντινολόγων Ιόνιων, καλλιμεργούσε εξ αποστάσεως τον «επιστολιμαίο» πατριωτισμό του! Μόνον ο λαός κι εκεί ματώθηκε απ' τους Άγγλους. Κρέμασαν από το εφτανησιώτικο «πόπολο» και ξετόπισαν εκατοντάδες και χιλιάδες. Απ' τους λόγιους (όλους εκτεθειμένους – σαν αντίδραση) ελαχιστότατοι κατάφτασαν στη – δω – μαχόμενη Ελλάδα. Κι αυτό για... διαφέντεψη!... Κι ενώ, πάνω εκεί, στο Δραγατσάνι, τα αμούστακα Ιερολοχιτάκια έπεφταν κάτω από τα φάσγανα των Τούρκων, εδώ, αυτουνών των... υπερέλληνων, ούτε ενανού η μύτη δεν ματώθηκε.*** Ο απ' αυτούς «Μεγαλο-

* «Κατέβηκε» μεν το 1825 για να τον κάμει ο Μαυροκορδάτος... βασιλέα μας, μα έμεινε... αγύρευτος και ανώνυμος μέχρι του τέλους και μετά, έως που, το ίδιο αδιάφορος και άγνωστος, πέθανε το 1845 στην Αθήνα. Πριν πεθάνει εθώπευε, συν τη γηραλαία αρετή του, και την φιλοδοξία να χρισθεί (από τους Ρώσους) Ηγεμόνας της Θεσσαλίας! (Μένος Βασιλάκης, «Ιστορία Εικονογραφημένη», τεύχ. 45, σελ. 69, Αθήνα 1972).

** Το 1796 το Κερκυραίο πόπολο είχε κάψει στις πλατείες όλες τις «λιμπροντόρικες» μεγάβιλους των «κόντηδων» μαζί με τα οικόσημα και τη «χρυσή βίβλο» των τίτλων (χεστήκαμε) της οικογένειας Καποδίστρια.

*** Βέβαια «έπιπτον» κι αυτοί, αλλά μόνο στις αγκαλιές των γυναικών τους...

ντόρικός» της Ζακύνθου κι αργότερα «Μέγας Πολίτης – λέει – της χώρας» Διονύσιος Ρώμας (μωρέ να σου πετύχει δικαιοσύνη!...) έζησε – και χώνευε – υγιέστατος μέχρι τα 87 του χρόνια: πέθανε ήσυχα στο κρεβάτι του, βυθίσας το έθνος – λέει – σε μέγα πένθος.

7.

Λοιπόν, δε σφάξανε... Βιαστικά η Φ.Ε. εξαπέλυσε το υπό τον ολιγοφρενή* Υψηλάντη ανόητο εκείνο κομπούζιο, όπου (ελείψει στις Ηγεμονίες τούρκικου στρατού) λογάριζε στα γρήγορα να οργάνωνε καμμιά δεκαριά χιλιάδες «τακτικούς», που διασχίζοντας εν τάχει την απόσταση θάφταναν – φάντης μπαστούνης – στην Ελλάδα: «Παιδιά – ζήτω η Επανάστασις! ...Πίστις, Ελπίς και... Αέρισμα!». Ηγεσία; Αρχιστράτηγος; Κυβέρνηση; – όλα έτοιμα και... τζάμπα!!! Τι θάκαναν – ώστε των – κείνα τ' ασύνταχτα μπουλούκια των κλεφτόπουλων; Οι οπλαρχηγοί θα «τα χρειάζονταν». Οι κοτζαμπάσηδες θ' ακλουθάναν... Οι Δεσποτάδες θα «ευλογάναν»! Οι απανταχού λογιώτατοι θα κατάφταναν με τους «πανηγυρικούς» στις κωλοτσέπες!

Εδώ ας σταθούμε μια στιγμή. Πάντα σ' αυτή τη σκέψη

* «...Είχε ενθουσιασμόν, αλλ' ουχί διαύγειαν κρίσεως, το δε χείριστον έλειπεν απ' αυτόν η αναγκαία ηρεμία πνεύματος και περίσκεψις, όπως περιφρονή κατά τας μεγάλας πολιτικές κρίσεις τα μέσα της υποκρισίας και της αγυρτείας» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 222).

έμνεσκα περίσκεφτος, σαν να, που παρατρίχα, είχα πεθάνει: Τι θα γινότανε αν ο στρατός της Φιλικής θάφτανε στην τουρκομάχα ήδη Ελλάδα; Ελληνοτουρκικός θάταν ο πόλεμος ή Ελληνοελληνικός – κι ας τα κλαίει όπου τάχει;³³ Αυτό κανείς από τους ιστορικούς μας δεν το σκέφτηκε, ακόμα και ο θαυμάσιος Κορδάτος. Ότι η τύχη του '21 παίχτηκε κορώνα - γράμματα εκεί πάνω κανείς από τους ευτυχείς επιφυλλιδογράφους μας και τους σοφούς «εικοσιεναλόγους» μας δεν τόχει πάρει χαμπαράκι...

Αν και χωρίς αυτά, όπως είπαμε, δεν του απόλειψε... και λίγος εμφύλιος πόλεμος του '21. Χάρη στους κοτζαμπάσηδες και τον Παλαιών Πατρών αρχικαλόγερο όλο και ματοκυλιόταν η Ελλάδα: «Κατά τον αείμνηστον Φωτάκον (σελ. 811, τ. Α', των Απομνημονευμάτων του) «...ενώ η δύναμις του Νέου Εκτελεστικού συνεκεντρούτο εις το Άργος, διά να πολιορκήση το Ναύπλιον, αίφνης παρουσιάσθη και άλλος κλάδος του εμφυλίου πολέμου. Η Αχαϊκή Εταιρεία των Κοτσαμπάσηδων, πρόεδρον έχουσα τον αρχιεπίσκοπον Γερμανόν, και Οργανισμόν Αριστοκρατικόν, άνοιξε πόλεμον εις την Ηλείαν. Το σχέδιον τούτο ήτο του Ανδρέα Ζαΐμη, θέλοντας ν' αναστατώση όλην την Πελοπόννησον...» (Πρώην Ηλείας Αντώνιος, «Πελοπον. Πρωτοχρονιά», τ. Ε', 1961, σελ. 43). Για τούτον τον αρχικοτζάμπαση της Αιγιαλείας, τον Ανδρέα Ζαΐμη, είχαν πει οι «κακές γλώσσες» ότι – στον καιρό του Ιμπραήμ – βρισκόταν σε συνεννοήσεις μ' αυτόν μέσω του Νενέκου, αλλά ο Δ. Κόκκινος στην «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως» το απορρίπτει (κι εγώ) ως αβάσιμο: «...εκ της ανησυχίας αυτής του Νενέκου διά την ζώην του πολιτικού εκείνου (=του

Ζαΐμη) προήλθεν η τερατολογία επίσης ότι ο Ζαΐμης τον είχε ωθήσει (= τον Νενέκο) εις το προσκύνημα διά να έχη άνθρωπον ικανόν να τον προστατεύη απέναντι του Ιμπραήμ...» κλπ. (Δ. Κόκκιος, τ. 11, σελ. 185 - 186).

Γιατί αγνοούν ότι η επανάσταση ήταν – στο βάθος – κοινωνική*. 'Οτι χωρίς την εθνική αυθυπαρξία του αδύνατο ένας λαός να την καθέξει. Ακριβώς γιατί τέτοια ήταν (κατά πρώτο λόγο κοινωνική) εκράγηνε, σπασμωδικά, αυθόρμητα και ανοργάνωτα, χωρίς ηγεσία και κατά τόπους. Η αρχή μόνο γίνηκε απ' τον Μωριά, την Καλαμάτα, το Αίγιο και την Πάτρα. 'Οπως απαράλλαχτα η Γαλλική (και σχεδόν όλες οι κοινωνικές) το ίδιο και του '21 η επανάσταση «εκράγηνε» ανοργάνωτη και ανάρχηγη, σπασμωδικά και κατά τόπους. Κανείς, ακόμα και από τους λαϊκούς οπλαρχηγούς, κανείς δεν είχε σαφή για το αρχίνημά της ιδέασή του. Ο ίδιος ο Κολοκοτρώνης είχε γλυκά μεσάνυχτα – ως θα δούμε. Σωστά. Γιατί τις κοινωνικές επαναστάσεις δεν τις κάνουν οι αρχηγοί (αυτοί αναφαίνονται αργότερα – ιδε και Γαλλική και Ρούσικη επανάσταση) αλλά μό-

* «Το κοινωνικό περιεχόμενο του '21 το παραδέχονται και οι πιο αντιδραστικοί ιστορικοί – κι ας γυρεύουν να το θάψουν ο Παπαρηγόπουλος κι ο Τρικούπης. Η άρνηση του κοινωνικού περιεχομένου της Επανάστασης του '21 είναι άρνηση της ίδιας της αλήθειας. Αν κατάφεραν να πνίξουν το κοινωνικό της περιεχόμενο, όπως θα δούμε, αυτό στέκεται άλλο ζήτημα» (Δ. Φωτιάδης, «Καραϊσκάκης», σελ. 89). «Ευθύς εξ αρχής, από δυναστικές ή πολιτικές (η ελληνική επανάσταση), έγινε κοινωνική» (Ιω. Α. Σπηλιωτάκης, «Η Κρίσις», Αθήνα 1874).

«...Και όλες αυτές οι εκκλήσεις του Μέττερνιχ κορυφώθηκαν σε μια πρόταση: το θεμελιώδες συμφέρον της Ρωσίας στην Ευρώπη ήταν η καταστολή της κοινωνικής επαναστάσεως και όχι η εκδίκηση για τις αγριότητες των Τουρκων, όσο οδυνηρές και αν μπορούσαν ν' αποδειχθούν αυτές για τον Αλέξανδρο προσωπικά» (Χένρυ Κίσιγκερ, βλ. εφημ. «Το Βήμα» τής 24.3.74).

νον οι λαοί, όπως τους σεισμούς η γεωλογική ανάγκη της αναπροσαρμογής των πετρωμάτων. Μόνον οι εθνικές «κατασκευάζονται» με αρχηγούς (συνήθως έναν), με «αριθμητική» και με «παλάντζα». Σ' αυτές (= τις εθνικές) οι αστικές τάξεις αποδείχτηκαν μάνες της κασίδας. Συνωμοσίες επαγγέλματος, «προμηθευτικές» και «αριθμομνήμονες» τις έστηναν πολλές φορές με μαεστρία. Αλλά η Ελληνική δεν ήταν εθνική: «...πλανάται οικτρώς εκείνος που νομίζει ότι ο πόλεμος αυτός των Ελλήνων είναι εθνικός. Τέτοιο πράγμα δεν συμβαίνει. Οι ανώτερες τάξεις δεν έλαβον καθόλου μέρος μέχρι τώρα... Οι πιο ευκατάστατοι και οι πιο πλούσιοι Έλληνες δεν υπεστήριξαν τον πόλεμο αυτόν ούτε άμεσα ούτε έμμεσα... Εκτός απ' αυτή την αναξιοπρεπή αποχή από τον αγώνα υπάρχει ακόμα και το μεγάλο μειονέκτημα ότι σ' αυτά τα ασύντακτα πλήθη λείπουν εντελώς τα χρηματικά μέσα... Τίποτα δεν είχαν προετοιμάσει, τίποτα δεν είχαν προνοήσει...». «Γι' αυτό έχουν παραλύσει σε όλες τις επιχειρήσεις τους, γι' αυτό τους λείπουν προμήθειες, πολεμοφόδια, κανόνια κλπ., αν και τους εφωδίασαν με μερικά Γάλλοι, Ισπανοί, Βορειοαμερικανοί και άλλοι(...). Έτσι εξηγείται η σύγχυση στη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων. Απ' αυτήν την καλή και ωραία υπόθεση λείπει – και αυτό είναι πολύ πιο απαραίτητο από το χρήμα – μαρρούτε, μολύβι και κανόνια, λείπει ένα κεφάλι, ένα από τα πνεύματα εκείνα που αυτά μόνα μπορούν να πρωτοπορήσουν με επιτυχία στα κοσμοϊστορικά γεγονότα... κλπ. Ένας τέτοιος λείπει προς το παρόν πέρα για πέρα» (Κρίστιαν Μύλλερ, σαν ανταποκριτής της μεγαλύτερης του καιρού Γερμανικής εφημερίδας «Allgemeine Zeitung», στην προς αυτήν ανταπόκρισή του από τον Μωριά, υπό χρονολογία 17 Αυ-

γούστου 1821. Βλέπε Τάσου Βουρνά «Εντυπώσεις Γερμανού δημοσιογράφου από τον επαναστατημένο Μωριά – 1821» στην «Πελοποννησιακή Πρωτοχρονιά», τόμ. Ε', σ. 260 κ.έ. – Δ/ντης Μίμης Παπαχριστοφίλου, Αθήνα 1961).

«Τα ασύντακτα πλήθη... Τίποτα δεν είχαν προετοιμάσει, τίποτα δεν είχαν προνοήσει...». Τυπικό παράδειγμα κοινωνικής επανάστασης.

Σχετικά με τούτα ας πούμε και μερικά τινά καθέκαστα: Στον ξεσηκωμό της Καλαμάτας (= «άσκοποι» πυροβολισμοί, χλαλοή και φασαρία, εξ αφορμής ασήμαντου επεισόδου του Καρυοφίλ μπέη του Αρναούτογλου και κλείσιμο των Τούρκων μες στα σπίτια τους) ο Κολοκοτρώνης εφησυχάζε σ' ένα περίχωρο της πόλης. Ξαφνιασθέντας, συνέρρευσε κι αυτός προς τα εκεί, κρατώντας ένα ματσούκι στο δεξί του. Σχεδόν κανένας δεν τον επρόσεξε. «Μαζί με αυτούς συνεβιάδιζε κρατών μακράν ράβδον (λέει ο Κόκκινος στη σελ. 280 του 1ου τόμου της Ιστορίας του), χωρίς όπλον και φέρων το ερυθρόν ένδυμα του αξιωματικού των επτανησιακών ταγμάτων, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ωσάν αλλόκοτος οδοιπόρος μεταξύ των ενόπλων». Τάχιστα συνέρρευσαν και οι γύρωθεν οπλαρχηγοί, οι Καπετανάκηδες, ο Χρηστέας, οι Κουμουνδουράκηδες, οι Κυβέλοι, οι Γρηγοράκηδες και οι Τρουπάκηδες. Τότε οι Μαυρομιχαλέοι με τον Πετρόμπεη, και γιατί ξαφνιαστήκαν κι οι ίδιοι απ' το «κομφούζιο», και γιατί η παρουσία του Κολοκοτρώνη τούς απάρεσκε, αλλά και γιατί φοβήθηκαν τον λαό, τέθηκαν επί κεφαλής τούτων των ατάκτων και μετά δυο μέρες (στις 25 του Μάρτη) η «Μεσσηνιακή Γερουσία» με τον Πετρόμπεη απεύθυναν τη γνωστή προκήρυξή τους στις Δυνάμεις. Τα περί 2.000 ενόπλων με επικεφαλής τον Πε-

τρόμπεη σπεύδοντα... ασυγκράτητον στην πόλη για... να κηρύξει την επανάσταση (!) είναι από τις – δυστυχώς – όχι λίγες αθώες ωραιολογίες και του Κόκκινου. Ο γερο-Πετρόμπεης, καταληφθέντας εξαπίνης και μόνον απ' ανάγκη, δέχτηκε το Αρχιστρατηγηλίκι μες στην πόλη.

Πρωτίτερα (στις 16 του Μάρτη) από ένα πάλι επεισόδιο (= το χτύπημα των γυφτοχαρατζήδων στο Αγρίδι) ο λαουτζίκος χύθηκε στα Καλάβρυτα, όπου την 21 οι Τούρκοι κατασφάγηκαν. Με βήμα δισταχτικό, μάλλον αργό, απλώνονταν τα «επεισόδια» στη χώρα. Ο λαός τώρα τουφέκαε κι έκλεινε τους Μεμέτηδες στα κάστρα. Στην Πάτρα από άλλο επεισόδιο (το ξυλοκόπημα ενού Κεφαλλονίτη σε ταβέρνα), σύξυλα τα Κεφαλλονίτικα (= μια συνοικία των Πατρών), με επί κεφαλής έναν... τσαγκάρη (τον ηρωικό Παναγιώτη Καρατζά, που τον δολοφόνησαν οι κοτζαμπάσηδες σε λίγο), ξεχύθηκαν με τις μπιστόλες και τα λάζα τους, σκοτώνοντας τους Τουρκαλάδες μες στους δρόμους. Ταυτόχρονα στα περίχωρα του Αίγιου, στην Τέμενη, την Κουνινά, την Πλατανού, τα Βαλημίτικα, οι Αιγιαλιώτες χωρικοί εξεγείρονταν κραδαίνοντας δρεπάνια και τσεκούρια. Τούτων τεθέντας επικεφαλής ο ηρωικός Ανδρέας Λόντος (ο μόνος από τους κοτζαμπάσηδες σχεδόν Έλληνας αληθινός και λαεγέρτης) ξεκίνησε με 400 απ' αυτούς και πρόφτασε στις 22 στην Πάτρα. (Βλ. και το «Η Βοστίτσα και '21», έκδοση «Φωνής του Αίγιου» 1970, σχετ. άρθρα Νύση Μεσσηνέζη, Ν. Κουνινιώτη, Τάκη Αιγιώτη κλπ.).

Για να δείτε δε με ποίαν πνευματική ευτυχία και άνεση γράφουν την Ιστορία οι σύγχρονοί μας, μεταφέρω δωδά του Τ. Πιπινέλη, από τη σ. 128 του Π.Ι.Ε.Ε.: «Η αναβλητικότητα εσήμαινε ματ α ί ω σ ι ν της Επανάστασεως. Εάν

η Επανάσταση ανεβάλλετο η Πύλη η οποία εγνώριζε...» κλπ. θα... κλπ. Το ποιος θα την ανέβαλλε όμως, ή το ποιος θα την άρχιζε, ούτε τον κόπο δεν έλαβε να μας το πει ο μακαρίτης. Διότι, μπρε τζάνουμ, αυτά εννοούντουσαν: Οι Κοτζαμπάσηδες, οι Αρχιερείδες, ο Καρατζάς και ο Ιγνάτιος! Γιατί όχι και ο Πετρόμπεης, ακόμα και ο Κολοκοτρώνης... Το ότι την χρονολογία της έναρξης κανένας δεν την όριζε (το «όριζε» με την κτητική σημασία) του ήταν μεσάνυχτα γλυκέα του ανθρώπου. Ούτε οι μπουρδες του Παπαφλέσσα θα την «έναρχαν», ούτε το πιασκόπου των Αρχόντων. Αυτό το όριζε και τόδειξε μόνο και μόνος του ο λαός. Και η νύλα του Δράμαλη το απόδειξε. (Ο Πετρόμπεης αυτοειπώθηκε Αρχιστράτηγος, για να χάσει και το αρχιστρατηγέλι του εν τω άμα. Συνάμα και το Μπεηλί του καταλύθηκε...³⁴ Τόσο δε ο λαός... τον είχε υπ' όψη του, που αργότερα ο σατραπίσκος³⁵ Καποδίστριας τον έρριξε –από εμπάθεια – στα μπουντρούμια!...). Το ξεκουφαντικό κομφούζιο της τάχατις πρωτοστάτησης του Ιερατείου στον αγώνα (μια μορφή επιβίωσης του στα συμφέροντα) είναι... για να το βάλει στα πόδια ο νοικοκύρης. Και ο νοικοκύρης – δω – είναι η αλήθεια. Εξαιρουμένου του πράγματι ήρωα Ησαΐα των Σαλώνων, του Μεθώνης Γρηγορίου και του Ιωσήφ των Ρωγών, που έδωσαν και τη ζωή τους στον αγώνα (και βέβαια των δύο «καλόγερων» – του Παπαφλέσσα και του Διάκου και σχεδόν σύξυλου του κατώτερου Κλήρου), οι ελαχιστότατοι, μες στις εκατοντάδες, Ιεράρχες, που «ευλόγησαν» τα επαναστατημένα όπλα, τόκαμαν κάτω από το ζορπαλίκι του λαού και των κλεφτών τα γιαταγάνια. Τρεις φορές (στα Βέρβαινα, στη Ζαράκοβα και στο 'Αστρος) όλους αυτούς, πρόκριτους, καλαμαράδες και «γε-

ρόντους», σαν τραγιά θα τους έσφαζε ομαδικά ο λαός αν μη ο Κολοκοτρώνης επί τόπου:

«Έλληνες... τους είπε, να συχάσετε. Να σκοτώσετε τους 'Αρχοντας θέλετε πάλι; Μη φοβάστε, κλεισμένους τους έχουμε στον Πύργο σαν πουλιά, μα δεν έχουν φτερά για να πετάξουν. Κι αντ'ίς πριν σκεφτούμε τους σκοτώσουμε, τους σκοτώνουμε μετά μια ώρα αφού σκεφτούμε, αν τόβρουμ σωστό να σκοτωθούν. Εδώ τους έχουμε. Εγώ σας τους παραδίνω. Έχετε λοιπόν υπομονή...» (Δ. Κόκκινος, τ. 2, σελ. 244).

Ειρήσθω ότι προηγουμένως, μιαν άλλη φορά, τη γλύτωσαν ως εκ θαύματος τη σφαγή τους: Οι συγκλημένοι στο 'Αργος, τον Νοέμβριο του 1821, Πρόκριτοι για μια Συνέλευση προς ψήφιση κάποιου είδους Συντάγματος, κατοχυρωτικού των πολιτικών ελευθεριών του λαού, άρχισαν τα αντιδραστικά τους τερτίπια: τις αναβολές, το κρυφτούλι, τα ψέματα και τις αλεπουδιές – που ήσαν άσσοι.* Αλλά ο λαός δεν αστειευόταν και τα γιαταγάνια τραβήχτηκαν... «Η κατάσταση εσώθη και πάλιν χάρις εις τον Κολοκοτρώνην», λέει ο Κόκκινος στη σελίδα 50 του 4ου τόμου της Ιστορίας του. Παντού όπου συναγμένους τους πετύχαιναν, προπάντων στις Εθνικές – ειπωθείσες – Συνελεύσεις τους, ύψωναν τα καρυσφίλια τους ή χούφτωναν τις λαβές των πιστολιών τους. Και τους έσωζε παντού ο Κολοκοτρώνης...

* «Ευθύς όμως μετά ταύτα (Σ.τ.Σ.: και τώρα ήταν κι αν ήταν...) αφίκετο ο Νέγρης μετά των προκρίτων της Αχαΐας και ο Μαυροκορδάτος μετά των εκ της Δυτικής Ελλάδος. Η σύγκρουσις ούτω παρίστατο άφευκτος» (Κ. Μένδελων Βαρθόλη, σελ. 380).

8.

Αλλ' ας ξανάρθουμε στη... φιλενάδα μας τη Φιλική και την παραπέρα «συμβολή» της στον αγώνα: Τελοσπάντων η υπό τον Υψηλάντη – της – «επανάσταση απότυχε, παίρνοντας στον λαϊμό της τόσο κόσμο. Δεν είναι ζήτημα ότι κατά το «ουδέν κακόν αμιγές καλού» είχε έναν καλόν αντίκτυπο στον αγώνα: Απασχόλησε την Τουρκιά και καθυστέρησε τα πρώτα ασκήρια της – 'σακάτω. Μα επεμβάντας και η «ετερογονία των σκοπών» έφερε ένα αντίθετο αποτέλεσμα: Η Εταιρεία χρεωκόπησε...

Και σιωπηλά, αλαφριά – σχεδόν στα νύχια της πατώντας – εξήλθε της εικόνας... Γαίαν έχοι ελαφράν... Δεν, επί των ποταμών του '21, το έθνος θα κλάψει εν τω μνησθήναι του αυτής. Ο Τρικούπης αποκαλεί τον οργανισμό της Εταιρείας ασύνετον και άσκοπον και ο Γερβίνος ανόητον. Ο Τρικούπης μάλιστα λέει ότι η Φιλική Εταιρεία «ήθελε μείνει ό,τι ήτο, δηλαδή τίποτε, αν δεν εμεσολάβει το στρατήγημα της Ρωσικής συνδρομής»* (ότι η Φ.Ε. ήταν έργο της Ρωσίας). Αλλά και μεγάλη στελέχη

* «Επειδή αυτοί δεν ήσαν γνωστοί σε κανέναν στην Ελλάδα ανεκήρυξαν Αρχηγό της Ένωσης (= της Φιλικής Εταιρείας) τον αυτοκράτορα Αλέξανδρο. Με το κύρος του στρατολογούσαν μεγάλο αριθμό συμπατριωτών τους

της Εταιρείας την έγγραφαν στα παλιά τους τα παπούτσια: «...Όταν κάποτε ο Παπαφλέσσας, δυσαρεστημένος από την Αρχήν της Φιλικής Εταιρείας κλπ..., του επρότεινε (=του Ολύμπιου) να συνεννοηθούν αποχωριζόμενοι των άλλων κλπ., ο Ολύμπιος εδέχθη...» κλπ. (Δ. Κόκκινος, τ. 1, σελ. 246). Στη δε Βοστίτσα, όπως είδαμε, δεν δίστασε να διακηρύχνει πράγματα, για τα οποία η Εταιρεία ούτε ιδέα αυτή δεν είχε... «Οι εταίροι επίστευον εις την Φιλοσοφικήν λίθον και προσεπάθουν να μεταβάλλωσιν ευτελή τινα μέταλλα εις πολυτίμους λίθους» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 204). «...Τι ήθελε γίνει η Επανάστασις, ίνα κατά Φιλήμονα είπωμεν, αν αντί ανθρώπων του λαού είχαν αρχίσει το εθνικόν έργον άνδρες επιφανείς, έμποροι, πλούσιοι και ανάγοντες το γένος αυτών εις τον Δία τον 'Αμμωνα;» (του ίδιου, στην ίδια σελίδα). Αλλά ποιον να υπαινίσσεται δω; Μην τον συγγραφέα του «Σοπρακόμιτος» και των «Γενεαλογικών»;* (ίδε σχετικό μυθιστόρημα 1970 και επιφυλλίδα εφημ. «Ελευθερία» τής 11.11.51).

και διέθεταν ανεξέλεγκτα τα χρήματα που συγκέντρωναν» (βλ. σελ. 77 του Λ. Μπολισακώφ στο «Νέα στοιχεία για τη Φιλική Εταιρεία», Έκδοση «Ορίζοντες», Αθήνα 1972).

* «ΥΓ. Με την ευκαιρία της παραπάνω αναγραφής τόσοσων περιπτώων ονομάτων ας αναφέρω ακόμα και την ακόλουθη γενεαλογική λεπτομέρεια: Στα 1390 ο Μέγας Δομέστιχος Κωνσταντίνος Ξιφλινός Υψηλάντης παντρεύτηκε την Ευδοξία, θυγατέρα του αυτοκράτορα Μανουήλ Κομνηνού. Η απόγονος αυτή του Αινεία (ο οποίος καθώς ξέρετε ήταν γιος της Αφροδίτης!) τυγχάνει να είναι εις την 33ην γενεάν προμάμης του γράφοντος αυτήν την στήλην. Αν τον γνωρίζατε θα βλέπατε πώς καταντήσανε... της Αφροδίτης οι γιοι» Υπογραφή: Διον. Ρώμας. (Επιφυλλίδα εφημ. «Ελευθερία», 11.11.1951). Περικαλώ; Είδατε κατάντημα να είναι ο κ. Ρώμας ως όλοι εμείς και όχι... υιός αυτός της Αφροδίτης; Εκείνο του δε το «καθώς ξέρετε» τι δεν μας λέει εμάς... των μάπων; Πού να το ξέρουμε, σενιόρ Διονύσιε, ότι ο Αινείας και ελόγου σου είσαστε γιοι της Αφροδίτης;

Έκτοτε πια δεν ξανακούστηκε. Καθ' όλη τη διάρκεια του Αγώνα ούτε για μια φορά δεν αναφέρθηκε, ούτε ένας εταίρος δεν της πρόφερε άλλη φορίτσα τόνομά της. Ο Κόκκινος αυτό το «εξήγησε» (σαν τραβηγμένο απ' τα μαλλιά του) πως – τάχα – αυτό έγινε «από σκοπού»: Για να μην τάχα η Φιλική συσχετιστεί με την Καρμποναρία...* Στη σελίδα 164 του 4ου τόμου της Ιστορίας του λέει και ότι: «Εκεί (στις Ελληνικές παροικίες της Ρωσίας) εσυνεχίσθη η δράσις της Φιλικής και μετά την διάλυσίν της κατά την έναρξιν της επανάστασεως», αλλά δεν λέει διόλου για τα πραγματικά αίτια αυτής... της συγκοπής της. Η διά των Καρμποναρίων δικαιολόγησή της δεν στέκει βέβαια στα πράγματα. Η «θεωρία» αυτή ήταν εφεύρεση εκείνου του πολυμήχανου Ιγνάτιου, επειδή η Φ.Ε. διαλέξαντας τον Αλ. Υψηλάντη για αρχηγό και όχι την αφεντομουτσουνάρα του τον «πρίγκηπα» Ιω. Καρατζά (διάολος ο ίδιος) την είχε στα κατάστιχα του διαόλου του – ωραία γραμμένη... Τούτη η «θεωρία» του δεν άργησε να φτάσει και στ' αφτιά του Μέττερνιχ, που βέβαια την «αξιοποίησε» δεόντως.

Αλλά και ο Καποδίστριας έπραξε «το καταδύναμιν»** στην καρμποναρική ρετσινιά του Καρατζά και του Ιγνάτιου. Σ' ένα γράμμα του από το Λάυμπαχ (24.3.1821) στον επαναστατημένο ήδη Υψηλάντη μεταξύ άλλων πατριωτικών συμβουλών... και απειλών έγραφε και τούτα: «Ουδεμία βοήθεια άμεσος ή έμμεσος δεν θέλει σας χορηγηθή υπό του Αυτοκράτορος, επειδή, επαναλαμβάνομεν, ότι ανάξιον

* Μυστική πολιτική Εταιρεία της Νάπολης (τέλη του 18ου αιώνα) με σκοπό την επικράτηση των φιλελεύθερων ιδεών και την ενοποίηση της Ιταλίας.

** Στο 3ο θάχουμε περισσότερα, καθώς και για τον Ιγνάτιο επίσης.

είναι να υποσκάπτωμεν τα θεμέλια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας διά της αισχίστου και υπευθύνου ενεργείας μιας μυστικής Εταιρείας»³⁶ (Δ. Κόκκινος, τ. 1, σελ. 204).

Μολαταύτα, η Φιλική Εταιρεία στάθηκε μια οργάνωση από τις πατριωτικότερες του κόσμου. Και πολλά, πάρα πολλά, της χρωστάει η εθνανάσταση. Το δυστύχημα είναι ότι μη ξέροντας ότι καμιά εθνική επανάσταση δεν είναι μόνον εθνική (εκτός των «σκαρωμένων») και ότι μόνον ό,τι είναι λαός είναι και έθνος (η Γαλλία έγινε έθνος μετά το 1789) στην «ανοργανωσία» και το «ανάρχηγο» του επερχόμενου '21 διείδε και οσφράνθηκε τη λαϊκή δημοκρατία. Ενώ αυτή την ήθελε αστική, τακουνοβιομήχανη και παράσημη, μετά υψηλού πίλου... και ουχ ήττον! Έτσι, πρόβηκεν άξαφνα στο υπό τον Υψηλάντη εκείνο φιάσκο της. Η επανάσταση (= η στον 9ο μήνα της εγκυμοσύνης της εδώ) ανατρίχιασε! Η μετατόπιση του βάρους απ' το κέντρο του, και από το βράσιμο όπου το σίδηρο κολλάει σε εδάφη ξένα και σε σύνορα όπου η Τσαρική Ρωσία εκαραδόκαε, τίποτις δεν προμήναιε το καλό απ' αυτή... τη μαμή και τη λεχώνα. Το νεογέννητο (= η ανεξαρτησία) θα χανόταν... Και της γύρισε τις πλάτες της.³⁷ Δεν – τότε – είχε υποπτευθεί ότι αν ο Υψηλάντης επιτύγχανε κακά θάψενε κάστανα, μ' αυτόν, το '21...

Και να η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ!

Ας δούμε περί τίνος πρόκειται:

Πριν (= από τις ιστορικές καταβολές του Ελληνισμού μέχρι και της πρώτης ελευτέρωσης), με την ίδρυση (το 1833) του Ελληνικού Βασιλείου, ο όρος ήταν ολότελα άγνωστος, όπως και σήμερα τα γράμματα στη Φιλοσοφική Σχολή του

Πανεπιστημίου Αθηνών. Αυτό τούτο το Βυζάντιο όταν ξανάγινε μια Πόλις, κατά το υπόδειγμα των Πόλεων - Κρατών (Ρώμη, Ενετία, Γένοβα κλπ.), τόσο, παρά τα πρώην μεγαλεία του, βιαζόταν ν' αποσυρθεί απ' την Ιστορία, που άφησε (αν δεν και το ευχήθηκε...) να τουρκοκαταχτηθεί, παρά τον ηρωικό του Παλαιολόγο. Η, με τους «υπέρ» (ποτε) λαούς του, ασυγγένεια το οδήγησε στον πολιτικό αφανισμό του... (π ο λ ι τ ι κ ό, γιατί η αριστοκρατία του συνέχισε και υπό τους Τούρκους το «βιολί» της...). Κανείς πια δεν ενδιαφερόταν για δαύτο. Είχε καλά ξεζουμιστεί απ' την ιθύνουσα κι ήταν πια λεμονόκουπα για τον γκαζοτενεκέ της Ιστορίας:

«... 'Αλλως τε και προ της Αλώσεως πολλοί Έλληνες, προβλέποντες την επικείμενη δουλосύνην της πατρίδος, κατέφυγον μάλιστα εις την Δύσιν, ευρόντες εκεί φιλόξενον δεξίωσιν. Εκ των καταφυγόντων εις την Δύσιν Ελλήνων οι μεν λόγιοι (Βησσαρίων,* Δημ. Χαλκοκονδυλής, Κωνσταντίνος και Ιω. Λάσκαρις, Ιω. Αργυρόπουλος, Θεόδωρος Γαζής κλπ., κλπ.), συνετέλεσαν μεγάλως... Οι δε μάχμοι ετάσσοντο ως «στρατιώται» (βλ. λ.) εις τας στρατιάς των ευρωπαϊκών κρατών, ξένους μεν υπηρετούντες, αλλά σώζοντες τας εθνικάς αυτών παραδόσεις** και το πάτριον φι-

* Το Βυζαντινικό ρασοφόρο αυτό κάθαγμα, τίποτος το ελληνικό μήποτε έχοντας (μπρος στο οποίο οι «δικοί μας» Ουγγαροβλαχίας Ιγνάτιος και Παλαιών Πατρών Γερμανός θάσαν άνθρωποι άγιοι), που γίναντας και Καρδινάλιος στη Ρώμη «μετελάμβανε»... των ούρων του Πάπα Πίου του Β', οι νεοελληνικοί ιστορικοατζήδες και τα ιστορικά – μας – λεξικά τον λένε Μέγαν Έλληνα!

Για τον Θεό, μην τους πιστεύετε. Κουμπώνεστε όταν αυτοί κάνουν το σταυρό τους...

** Μένα μου λες!...

λελεύθερον πνεύμα». (Εγκυκλοπαιδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. Ε, σελ. 805).

Και ταύτα ενώ:

«Εμείς θα λέγαμε ότι η αφύλακτη Κερκόπορτα είναι η συνισταμένη και το αναγκαίο επακόλουθο μιας μακροχρονίου κακοδαμονίας και φαυλότητας στο κράτος αυτό,* όπου τον κοινόν νουν είχε αντικαταστήσει η μωρία και την σύμπνοια και ομόνοια η πολιτική και θρησκευτική φαγωμάρα. Εάν αυτά έλειπαν δεν θα περίμεναν να επανδρώσουν με 8.000 (Σ.τ.Σ.: ξ έ ν ο υ ς) μόνο στρατιώτες ένα τείχος μήκους επτά χιλιομέτρων ή ακριβέστερα 21 χιλιομέτρων (διότι ήσαν τρία παράλληλα τείχη το ένα μετά το άλλο). Οκτώ χιλιάδες μαχηταί ν' αντιμετωπίσουν 150.000 οργανωμένο και εμπειροπόλεμο στρατό!!!

Η απίστευτη αυτή ανισότης μεταξύ των δύο παρατάξεων καταντά εξοργιστική, όταν σκεφθή κανείς ότι την εποχή αυτή, τις ημέρες αυτές της υπέρτατης αγωνίας του Έθνους, 300.000 αλκίμων νέων τεμπέλιαζαν στ' απειράριθμα μοναστήρια που υπήρχαν, φέροντας το ράσο και τον καλογερικό σκούφο δήθεν για να σώσουν την ψυχή τους» («Πάρεργα 1971», Δ. Σ. Αυρηλιώνη, αρχίατρου Β. Ναυτικού ε.α.).

Όπως βλέπετε, τόσο εκείνων των μάχμων λεβέντων όσο και τούτων των καλόγερων η σκασίλα δεν τους ήταν παρά

*...το κράτος όπου οι αυτοκράτορες του κατάγδερναν τον κόσμο. Γιατί (καθώς λέει ο Ραμπλαί) οι βασιλείς δεν ζουν με λίγα. Τόση δε ήταν η κακοδαμονία των «υπηκόων», που κάθε που θα παρουσιαζόταν κάνας ψευτο-προφήτης και ανάγγελνε ως επικείμενη την «Συντέλεια του αιώνος» δαύτοι οι παρίες του Βυζαντίου τον περιέφεραν εν θριάμβω πα στους ώμους τους με ω σ α ν ν ά και Κ ύ ρ ι ε ε λ έ σ α! Τι είχαν να κερδίσουν υπερασπίζοντας την Πόλη;

η άλωση της Πόλης... Οι μεν λόγιοι «τας εθνικάς αυτών παραδόσεις», τα λεβεντόπαιδα σε ξένους στρατούς και οι κηφήνες του ράσου στο «πώς τα τριβουν – ας πούμε – τα πιπέρια». Πίσω τους το Βυζάντιο «περίμενε τον Τούρκο να το πάρει» (Παλαμάς).

Βέβαια, δεν είναι «παράδειγμα προς μίμησην», αλλά και πόσο απ' τη «Μεγάλη Ιδέα» αυτό απέχει!...

Και να που ακούω (μου φαίνεται) τις φωνές και τις δικαιοδικές διαμαρτυρίες της Ιστορίας: Πώς θέλετε, κύριε, Μεγάλη Ιδέα, εκεί όπου την διαλεκτική εγώ έθεσα σφραγίδα μου; Η Μεγάλη Ιδέα είναι... ιδέα των λαών, που είχαν ποτέ εθνικές αυτοκρατορίες. Τώρα που το Βυζάντιο έπεσε, τώρα θα την ενστερνισθεί ο λαός του. Οι λόγιοί του, οι Διδάσκαλοι, η Βυζαντινή αριστοκρατία, το Ιερατείο του δουλώθηκαν, αλλά να (κιόλας!) πρώτος του ο Πατριάρχης, ο Γεννάδιος!³⁸ Νάτοι οι Οσποδάροι του – αργότερα – οι καϊμακάμηδες της Βλαχίας, οι Μεγάλοι – της Μολδαβίας του – ποστέλνικοι, οι Μεγάλοι – των Καπουδάν πασάδων – Δραγουμάνοι. Οι μαγγιόροι (= οι πρεσβευτές) του «Μπαμ – ι – αλί» (του Διβάνιου) στις πρωτεύουσες της Ευρώπης, ο μιλέτ μπασί του – ο Πατριάρχης. Κάμε υπομονή, θα δεις...

Και τόδαμε... Μεσ σε μια ιστοριολογία κατεπείγουσα είδαμε το και υπό τους Τούρκους αυτό σου αρχοντολόι. Απερίσπαστο τώρα κι απ' τις παρέμβασες των φραγκολεβαντινικών συμφερόντων επιδόθηκε αντάμα τους στο αδιατάραχτο γδάρσιμο σύξυλων των ραγιαδών (ακόμα και των φτωχότουρκων!). Γρήγορα εισχώρησαν στην ντοβλέτικη ιεραρχία των Τουρκών οι τέως γλύφτες του «Ιερού εκείνου Παλατίου». Δεν χρειάζονταν άλλωστε άλλα προσόντα από τούτα:

«...Ανάγκη είναι να έχη φίλους τοιούτους ωσάν κεχαγιάν του βεζύρη, ωσάν ντεφτερντάρην, ωσάν ρεϊζ εφέντην, ωσάν τσαούσπασην, ωσάν σιλιχτάρην, αρχιευνούχον τε και μεγάλον μπροχώρην του 'Ανακτος και να γράφη προς αυτούς πολλάκις και μυριάκις, διά να φέρη το σκοπούμενόν του εις έκβασιν».³⁹

Ταύτα έγραφε στο 1714 ο Στέφανος Κατακουζηνός, Ηγεμών (...) της Βλαχίας, στον Πατριάρχη των Ιεροσολύμων Χρύσανθο Νοταρά (άλλον λύκο με ράσο κι αυτόν) περί τι χρειάζεται για να γίνει κανείς δραγουμάνος του Στόλου. Τόσο δε χριστιανικοί και συνέλληνες ήσαν και αυτοί οι (του εκάστοτε Καπουδάν πασά) κωλοτούμπαροι, ώστε οι νησιώτες και οι ακροθαλασσίτες του Αιγαίου ντύνονταν οι κακορίζικοι στα μαύρα. Τα μεσ σε εισαγωγικά αυτά κείμενα τα παίρνω ξανά απ' την ίδια επιφυλλίδα του Βενέζη:

«...Έχοντας στα χέρια τους αυτό το μπουγιουρουλδί – το αγγελτήριο γράμμα (= τον διορισμό τους) έσπευδαν οι δραγουμάνοι να το ανακοινώσουν με ανθρώπους τους στους προεστούς των νησιών. Και πρώτη πράξη τους: να ζητήσουν την «βοήθειαν της νέας δραγουμανίας», δηλαδή τον έκτακτο φόρο που έπρεπε να καταβάλουν οι νησιώτες για να καλύψουν τα ποσά που δαπάνησε ο δραγουμάνος για να πάρη το αξίωμα.

Γονάτιζαν κάτω και από αυτό το χαράτσι οι φουκαράδες οι Αιγαιοπελαγίτες. Γιατί οι δραγουμάνοι άλλαζαν συχνά, σχεδόν κάθε δυο χρόνια. Και σε κάθε αλλαγή οι νησιώτες έπρεπε να πληρώσουν νέο φόρο. Για να μαλακώσουν την καρδιά του δραγουμάνου έσπευδαν να του δηλώσουν δουλικά την υποταγή τους. Γράφουν οι δυστυχείς Πά-

τμοι στον δραγουμάνο του Στόλου Νικόλαο Μουρούζη, πάντοτε εις «ακραίαν καθαρεύουσαν»:

«Την εκλαμπρότητά σας δουλικώς προσκυνούμεν. Αφ' ης στιγμής ενήχησε η αγαθή αγγελία τού είναι υπό την σκέπην της πάσαι αι Κυκλάδες του Αιγαίου ανέστησε και ημάς τους ευτελείς δούλους της Πατμίου ημθανείς όντας πρότερον, δοξάσαι μεν το θείον, ικετεύειν δε εκτενώς υπέρ της ακλονήτου αυτής στερεώσεως, διότι ελπίζομεν ανέσεως τυχείν και βοηθείας εν ταις λαμπραίς ταύταις ημέραις του εκλαμπροτάτου άρχοντος... Μη διαλείπης τοίνυν, άρχον πανεκλαμπρότατε, καθ' εκάστην τους ομογενείς πάντας αντιποιούμενος και τας αρετάς των πάλαι ηρώων ανανεών, όπως διά της σης προστασίας κυβερνώμενοι δυνηθώσιν αντιστήναι ταις εναντίαις προσβολαίς. Και ταύτα μεν δουλικώς, είη δε υγιαίνουσα και ευδοκιμούσα κατ' άμφω.

Εν Πάτμω τη 22 Απριλίου 1819

Της Εκλαμπρότητός σου δούλοι χαμερπείς, οι κάτοικοι της νήσου Πάτμου και πιστοί υπήκοοι».

Ώστε για ποια Μεγάλη Ιδέα μού έκαμε η... φιλαλήθησα Ιστορία το μάθημα; Μου είπε ότι τώρα που το Βυζάντιο έπεσε... (κι εννοούσε ότι ο λαός υποδουλώθηκε) θα... και λοιπά...

Όχι δα!... Ο λαός αφέντη μόνον άλλαξε και (πλούσια τα ελέη σου!) τώρα αντίς έναν είχε δυο: τον Τούρκικο και τον Βυζάντικο... Αν ήταν νάχαν υποδουλωθεί αυτοί οι λόγιοι, εκείνη η αριστοκρατία που μας είπες, και βέβαια ότι η Μεγάλη Ιδέα (της ανάκτησης του απολεσθέντος Παραδείσου τους) θ' άξιζε να την «ενστερνισθεί» ο λαός για να τον ξαναβάναν μες στην τσέπη τους. Μα αυτών (αυτών που

είπες = των Διδάσκαλων, της αριστοκρατίας, των Πατριάρχων) καρφάκι δεν τους εκάηκε για την... (που κούφια κι άπιαστα) αυτή σου Ιδέα... Αυτοί διόλου δεν ενοχλήθηκαν στην – επί του λαού – καβαλλαρία. Γι' αυτό, όταν τους ήρθε τ' άκοσμα, αυτοί εφρούαξαν. Ιερατείο, Σοφοί, Διδάσκαλοι και σύξυλοι οι «κατεστημενήτες» του πρώην Βυζάντιου τόβριξαν, το κατάτρεξαν... και το θεόρριξαν το Ελλαδικό '21. Παρά που μες στ' αφτάκι η Φιλική τούς είχε καθησυχάσει για τη συνέχεια: 'Ότι η επανάσταση, όντας την αστική, δεν (θα) τους την... παλαμίδα αμφισβήτησε. 'Ισα-ίσα: Θα, και εθνικά, τους αποκατάστανε... Κι επειδή αυτοί δεν εννοούσαν... τον όρο («εθνικά»)* τους τάκαμαν (πως) λιανότερα, να ξέρουν: Στο νέο κράτος που θα ιδρυόταν αυτοί θάχαν το προβάδισμα και τον λόγο, και μάλιστα χωρίς τον Τουρκαλά πια συνεταίρο τους, παρά... την παλαμίδα ούλη δική τους. 'Ετσι, ο Φεραίος – πριν – και τώρα το Γιουνάν ασκέρ, για... τους μουτζούρους θα μαγέρευαν!... Διότι το... έθνος τούς χρειαζόταν⁴⁰, σαν... περί το ξεπουλάν⁴¹ πεπειραμένους! Με βασιλέα τους κάνα «πρίγκηπα», από τους παραδουναβίους εκείνους (Μαυροκορδάτον τινά ή Κατακουζηνόν – σαν, που να μη μας βασκαθεί, τον Στέφανον εκείνον ή τον Ιω. Καρατζά – μετά Βουλής ή άνευ, το

* «Οι πλείστοι των Φαναριωτών, διά να μη είπωμεν το σύνολόν των, δεν είχαν εθνικήν ελληνικήν συνείδησιν» κλπ. (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 100 και 101).

«...αν οι Γρακοί ευνέτριψαν τας καταξοσχίζουσας τας χείρας των αλύσους δεν το απέλαυσαν με την βοήθειαν των αλαζόνων Φαναριωτών. Η φωνή της ανεξαρτησίας δεν εκβήκεν από Φανάριον, μήτε από ταύτα τα χαμερπή στόματα τα οποία καταφιλούν την υπό τους πόδας των Βιζήρων κ ό ν ι ν » (η υπογράμμιση του συγγραφέα – του Μ.Φ. Ζαλλώνη, ό.π., σελ. 146).

ίδιο κάνει), θα πέραγαν στις «Δέλτους» σου (όπως και... πέρασαν!) για εθνικές φυσιογνωμίες!!! Οι ποντικοί στο Καπιτώλιο!... Στο Πάνθεον οι μούργοι!...

9.

«**Ο**υδέν απατηλότερον (λέει ο Ροΐδης) από τα επιτάφια επιγράμματα και τας γυναίκας». Ουδέν πεζεβενικότερον – ας έλεγε – από τα λογοτεχνικά βραβεία και την Ιστορία:

Υψηλά ντης (πριν αναλάβει την Αρχηγία του Κινήματος) προς τον Ιω. Καποδίστρια: «Τι γνώμην έχετε, κόμη; Εν περιπτώσει επαναστάσεως των Ελλήνων κατά του Σουλτάνου θα είναι εχθρική η Ρωσία, ή θα βοηθήση;».

Καποδίστριας: «Αρκεί η εμφάνισις ολίγων επαναστατών εις την Ελλάδα, διά να παράσχη την συνδρομήν της η Ρωσία εκ των ενόντων!» (Δ. Κόκκινος, τ. 1, σελ. 161, και Κ. Παπαρρηγόπουλος στην «Επίτομον», σελ. 551).*

* Αλλοιώτικη όμως γνώμη (και πείρα) από τους δυο αυτούς ιστορικούς μας είχαν η αλήθεια και ο λαός. Και είναι μια χρυσή... σκυφοφαντία ενάντια στον Καποδίστρια αυτά (Α, και του στραβού το δικιο...):

«Κι οι Μόσκοβες οι φίλοι μου,
η μοναχή μου ελπίδα
και τι καλό μου κάμανε
σαν ήρθαν στο Λεβάντε (= το 1776)
να αφανίσουν τα νησιά
και να με παρατήσουν

Αυτό, γιαβρούμ, δεν είναι πια Ιστορία· αυτό είναι το παιγνίδι της τυφλόμυγας κι όποιος – φαχουλευτα – πιάσει τον άλλον στο σκοτάδι!...

'Άλλο: «Νέαν άνθησιν λαμβάνει η Ελλάς κατά τους χρόνους της Φραγκοκρατίας... Ο ιθαγενής πληθυσμός... δεν εκφραγκίζεται, αλλά συν τω χρόνω εξελληνίζει τους Φραγκους» (Εγκυκλοπαίδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, Κεφ. «Καστρα της Φραγκοκρατίας», τ. 5ος, σελ. 293). Τούτο τόσο είναι δυνατό όσο μπορεί ν' ανατείλει ο ήλιος από τη δύση του. Αν είναι δυνατό το ασάλινο αυτό στραβόξυλο, που λέγεται Φράγκος, ο κατασκόταδος αυτός καθολικός γκέκας του δόγματος, ο με καρδιά από ξύλο* αυτός «παραγγελτός» στα φράγκικα μυστήρια «κινητάνθρωπος», ο σαν στρείδι βιζαχτός στη λαμαρίνα του δόγματος καλόγερος⁴², αυτός, αυτός ο με τα καθολικά σπλάγγνα ανθρωποφάγος θάλλαζε σβέροκο και μαλλί, δόγμα, συνείδηση και τύφλα. Όπου το πόδι του επέρασε λατινικό τόσπειρε μπαρούτι. Ακόμα ύστερ' από τόσα χρόνια (εξ ων τα 150 βίου λεύτερου) διάσπαρτα μες στον ελλαδικό χώρο, ιδιαίτερα στα νησιά και ιδιαίτερα τα Ιόνια και των Κυκλάδων, υπάρχουν μικρότατες μειοψηφίες και οικογένειες, καθολικές στο δόγμα και με γραφή λατινική (π.χ. *Agarité mas coumpáre. Imaste calá touti oper epithimúme cai thia elógu sas...*).

και πάλι με τον τύραννο
να κάνουν την αγάπη!
Ελπίδα από καμμά μεριά
να λυτρωθώ δεν έχω»

(=Η λαϊκή Μούσα του καιρού. E. Legrand: «Collection des Monuments», Νο 8, σελ. 15).

* «Καρδιά από πέτρα μαλάσσεται (έλεγε ο Ουγκώ), αλλά καρδιά από ξύλο ποτίζει!».

Αν μη δεν πρόφταναν οι Τούρκοι πάαινε το έθνος⁴³.

Εκείνο δε το «Νέαν άνθησιν λαμβάνει η κυρίως Ελλάς κατά τους χρόνους της Φραγκοκρατίας» τι σου λέει; Είναι ν' αγαναχτάει κανείς με την τόση ψευτοποία της Ιστορίας. Πιο κακόμοιρη, πιο ξευτελισμένη και πιο ψωραλέα φάση της Ιστορίας μας δεν στάθηκε άλλη από τούτη. Έθθαν οι σκυλόφραγκοι και απόλυαν. Μαύρη δουλεία Αγαρινή (των πρώτων απόγονων του 'Αγαρ) είχε ανακόψει την αναπνοή των φραγκοκρατούμενων λαών – της Πελοποννήσου ιδιαίτερα. Ενώ και το «Περί τα κάστρα συνοικίζονται βαθμηδόν και νέα πόλεις, όπως π.χ. ο Μυστράς», δεν θα το αποτόλμαε ούτε ο Μυγγάουζεν... Στον Μυστρά (κάστρο πανίσχυρο χρισθέν από τον Γουλιέλμο Βιλλαρδουίνο* το 1249) είχαν συναχτεί κατά καιρούς και βυζαντινοφράγκικες, σκυλοαλληπαλληλίες κυριάρχων, οι οικογένειες και τα σόγια αυτών των τυχοδιώχτων, αποτελέσαντες μια πόλη – όλη από γύπες Εκείθεν ροβολώντας..., βαθείς χριστιανοί όπως ήσαν, λεηλάταγαν και δήωναν – χριστιανικώτατα – τη χώρα. Διαβάζω (δεν θυμάμαι πού – έχασα τη λεζάντα της σχετικής πηγής): «...Ο Άγιος Δημήτριος, η Μητρόπολις του Μυστρά, βρίσκεται κάτω από την Κυρία Πύλη. Καθώς στεκόμαστε μπροστά στο ιερό τέμπλο νοιώθουμε να ζωντανεύει η μορφή του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου, του συνετού Δεσπότη του Μυστρά, που, το 1449, φόρεσε, μέσα εδώ, το στέμμα του τελευταίου μαρτυρικού αυτοκράτορα του Βυ-

* Όπου: «...όστις και γαρ εξέβηκεν άνθρωπος επιδέξιος, φρόνιμος και κοπιαστής εις όλους τους ανθρώπους όπου να εγεννήθησαν εις μέρη Ρωμανίας» («Χρονικόν του Μωρέως», στ. 2759-61).

ζαντίου. Αλλά και στον Μυστρά οι τελευταίοι άρχοντες ήσαν Παλαιολόγοι. Ο Θωμάς και ο Δημήτριος, αδέρφια του Κωνσταντίνου, που έκλεισαν την ένδοξη βυζαντινή περίοδο του Δεσποτάτου, με την παράδοση της πόλεως στους Τούρκους το 1460».

Αλλά οι περιπέτειες δεν έχουν τελειώσει. «Λίγα χρόνια αργότερα ο Μυστράς πολιορκήθηκε από τον Σιγισμούνδο Μαλατέστα, ο οποίος λεηλάτησε την πόλη και πήρε μαζί του φεύγοντας το λείψανο του Γεωργίου Γεμιστού, το οποίο απόθεσε πλάι στους τάφους των άλλων σοφών της Αυλής του, στο Ρίμνι. Τα χρόνια που ακολούθησαν και παρά την τουρκική κυριαρχία ήσαν ειρηνικά. Ο πληθυσμός του Μυστρά έφτασε τις 40.000 κατοίκους και η πόλη γνώρισε μεγάλη ακμή εμπορικά (η υπογράμμιση δική μου). Όμως η Δύση δεν μπορούσε να λησμονήσει το ξακουστό Κάστρο... Το 1687 κατέλαβε τον Μυστρά ο Ενετός στρατηγός Φραγκίσκος Μοροζίνης. Λίγα χρόνια αργότερα τον ανακατέλαβαν οι Τούρκοι, μετά οι Έλληνες και σε λίγο ο τρομερός Ορλώφ, που τα αλβανικά στίφη του καταδυνάστευσαν επί μια δεκαετία τον τόπο, με λεηλασίες, πυρπολήσεις και διωγμό των κατοίκων. Με την Επανάσταση του 1821 ο Μυστράς ήταν από τις πρώτες περιοχές που αποτίναξαν τον τουρκικό ζυγό». Δηλαδή, μόνον υπό την ανεξίθρησκη και «ανεξίκακη» Τουρκία ο τόπος γνώρισε ακμή, ευημερία και ειρήνη. Όμως η φράγκικη Ευρώπη αδύνατο να μας ξεχάσει – επανήλθε... δριμύτερη!...

Και συνεχίζει: «Δεν είναι περίεργο που οι Φράγκοι το διάλεξαν για να χτίσουν εδώ ένα ακόμα φρούριο, προπύργιο της κυριαρχίας τους στην Πελοπόννησο, μαζί με το Κάστρο της Μονεμβασιάς. Ο Γουλιέλμος Β΄ ο Βιλλαρδουίνος αντιλήφθηκε, το 1249, τη στρατηγική σημασία του και τον ρόλο που θα μπορούσε να παίξει στην κραταίωση του Γαλλικού Προιγκηπάτου του Μωρέως, του λαμπρότερου από τα κράτη που ίδρυσαν οι Φράγκοι μετά την Δ΄ Σταυροφορία και την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως, το έτος 1204. Οι πρώτοι κάτοικοι του Μυστρά ήταν σιδηρόφρακτοι Γάλλοι πολεμιστές, που στρατοπέδευαν εδώ, “διά να φυλάττουν τον τόπον”».

Όπως βλέπετε, αναγνώστες μου, αυτοί οι Καννίβαλοι του Δόγματος, αυτοί οι κυνηγοί (Ορθόδοξων) κεφαλών, ήρθαν – λέει – «διά να φυλάττουν τον τόπον». «Σιδηρόφρακτοι» Γάλλοι βαρώνοι και λοιπά καθάρματα των επαιτικών Καπουτσίνικων ταγμάτων. Re Deum – δεσ αλιτήριοι, Παλαιολόγοι, Καντακουζηνοί και Σιγισμούνδοι, Γασκώνοι, Φραγκολεβαντίνοι και Γενούηδες, παρά την (ως είδος ενθύμιον... λησμονίας τους) τούρκικη (στους κώλους τους) κλωτσιά, δεν μας λησμόναγαν, μπρε μάτια μ΄: «14ος αι., λέει ο Παπαρρηγοπουλος κι οι άλλοι, υπήρξε περίοδος μεγάλης ακμής για τον Μυστρά (Γράφε για την σφηκοφωλιά αυτή των καθηκίων...). Το 1348 ανακηρύχτηκε πρωτεύουσα Ελληνικής Ηγεμονίας, δηλαδή Δεσποτάτο, με Δεσπότη ως μόνιμο άρχοντα. Ο Μανουήλ, γιος του Αυτοκράτορα Ιωάννη Στ΄ του Καντακουζηνού (χεστήκαμε), ήταν ο πρώτος Δεσπότης του και στο διάστημα της μακρόχρονης βασιλείας του ο τόπος γνώρισε ημέρες ευημερίας» και λοιπά...

Ευημερίας λέει; Χάσανε οι λέξεις την αξία τους. Αν μη (το είπαμε) δεν οι Τούρκοι η Ορθοδοξία θάσβηνε για πάντα και συνεπώς και η γλώσσα η ελληνική. Διαβάστε:

«...Εξ αιτίας των Σταυροφοριών η πτώσις της Κωνσταντινουπόλεως – πτώσις που θα εξαφάνιζε το χριστιανικό στοιχείο από την Ανατολή και η οποία περί το 1090, όταν Τούρκοι εμίρηδες κυβερνούσαν την Νίκαια, την Σμύρνη και την Έφεσο – φαινόταν αναπόφευκτη μετετέθη στα 1453, όταν ο Μωάμεθ επέτυχε να συγκεντρώση υπό την σημαία του Ισλάμ το σύνολο των τουρκικών φυλών της Ανατολής»

(Pierre Willemat, «Ιστορία» τεύχος 51, Σεπτέμβριος 1972).

Διαβάστε: «Εμένα γουν – γράφει σε επιστολή του ο Βησσαρίων – προηγουμένως φαίνεται μοι αναγκαιότατον, όπου δεν ημπορεί να λείψη πρώτον ο ιατρός, δεύτερον ο διδάσκαλος Έλλην, τρίτον ο διδάσκαλος Λατίνος, τέταρτον ο δραγουμάνος. Ούτοι γουν εισίν αναγκαιότατοι και δεν ημπορεί να λείψουν. Έτι δε είς ή δύο παπάδες Λατίνοι διά να ψάλλωσι λειτουργίαν λατινικήν, συνεχώς είναι γαρ χρεία να ζώσι τα παιδιά λατινικώς, ώσπερ εβούλετο και ο μακαρίτης πατήρ των και οι άρχοντες όπου θέλουσιν εισθε μετ' εκείνους, είναι χρεία να προσέχωσιν εις τούτο, να μηδέν φεύγωσιν από την εκκλησίαν διά το μνημόσυνον τον Πάπα, διότι αν φεύγωσιν από την εκκλησίαν είναι χρεία να φεύγωσιν και από την Φραγκιάν...».

Τα γράφει αυτά ο Βησσαρίωνας, Μέγας – κι αυτός – Έλληνας (!) κατά τους αισχρούς αυτούς ελληνικούς ιστο-

ρικάντηδες, για τα παιδιά του (άλλου... Έλληνα!) του Θωμά Παλαιολόγου (1409 - 1465), όταν η σκυλοοικογένειά του, μετά το πάρσιμο του Μυστρά από τους Τούρκους, κατέφυγε στην Κέρκυρα και συνέχεια στη Ρώμη για να ζητήσει την προστασία του Πάπα Πίου του Β'.

Το είπα και το ξαναλέω: Ούτε η πανούκλα, ούτε η αρροποβλογιά έκαμαν τόσο κακό στην Ανθρωπότητα (και ιδιαίτερα στους Έλληνες) όσο οι ιστορικοί και η Ιστορία – ιδιαίτερα της γραικύλικης των Ελληνικών ιστοριτζήδων (σχετικά βλ. και «Ιστορία», τεύχος 54, Δεκέμβριος 1972, σελίδα 50 και επέκεινα).

Αυτός ήταν ο Μυστράς, το σέμνωμα των βυζαντινολόγων και των λογίων!...

Η Μεγάλη Ιδέα ούτε ιδέα ήταν ούτε μεγάλη. Η ίδρυση της αυτοκρατορίας του Βυζάντιου δεν μετάβαλε την τύχη της Ελλάδας. Και πριν απ' αυτή (Ρωμαϊκή ίσον κατάκτηση) και μ' αυτήν ο Ελληνικός λαός έμνεσκε δούλος. Τώρα όμως κάτω απ' τη λατινική δουλεία του το Βυζάντιον κινδύνεψε να εκλείψει και σαν έθνος. Και μόνον ή κατάρρευση της Αυτοκρατορίας (= το πρόφτασμα των Τούρκων με την Άλωση) τόσωσε απ' τον τελικό αφανισμό του. Και άντλησε από μέσα του τη δύναμη να εκτινάξει από πάνω του τον Τούρκο.

Αλλά σε ποιούς να τα λες; – με ποιούς να συζητήσεις; Η μυωπία, βλέπετε, στην τύφλα ντιπ δεν βλάπτει. Τη μυωπία την έχουν σχεδόν όλοι οι ιστορίζοντες, την τύφλα όμως την έχει αυτή τούτη η Ιστορία. Και είναι φοβερό το, που, κακό στην Ανθρωπότητα έχει κάμει. Διαβάζεις ανθρώπους ασφαλώς καλοπροαίρετους (μηδέ των ξένων εξαιρουμένων) μύω-

πες; ναι, μα αντί γυαλιά η Ιστορία τούς... μαντηλοδένει και τα δυο τους. Έτσι, η μυωπία τους γιατρεύεται, μια που (ούτε) κοντόθωροι πια δεν θάνα! τους τα μαντηλοδένει τα γκαβά τους. Γίνονται αθώοι αμαρτωλοί ένεκα ανυποψίας της αμαρτίας, χάρις σ' αυτήν την αρχιψεύτισσα, την ανέκαθεν ταπεινή δούλη των κρατούντων.

Π.χ.: Στο ιστόρημα «Η Βρεταννία μόνη» του Χάρμπερτ Άγκαρ (βλ. εφημ. «Ελεύθερος Κόσμος» στις από 14.1.73 συνέχειες) διαβάζω τούτα τα «φρεσκάερα». Έτσι θα τάγραφεν – ανύποπτος – πάσα προφεσσόρας μας με παράσημα και υψηλό πίλο στο ξερό του:

«...Οι Ιταλοί.

Άρα, ποιοι ήταν αυτοί οι Ιταλοί τους οποίους ο Μουσολίνι έρριξε απερίσκεπτα στη μεγάλη περιπέτεια του πολέμου; Ήταν ένας λαός που είχε μισοαφομοιωθή, μισοενοποιηθή, το πιο νέο σε ηλικία ανάμεσα στα μεγάλα έθνη, εργατικός, περίφημος στο σπίτι του, αλλά χωρίς την ψευδαίσθησι ότι θα προέκυπτε κάποιο μεγάλο όφελος από έναν ακόμη πόλεμο. Ήταν, στις διάφορες γωνιές της Ιταλίας, οι κληρονόμοι περισσότερης Ιστορίας από οποιονδήποτε άλλο λαό της Ευρώπης. (Με την εξαίρεσι της Ελλάδος που είχε όμως αποσυρθή από το προσκήνιο της Ιστορίας ή που είχε περιπέσει σε χειμέρια νάρκη κατά τους τέσσερεις αιώνες της τουρκικής κατοχής)» (Οι υπογραμμίσεις δικές μου).

Ότι η Ελλάδα χάρις... στην άπεφθην ελληνικότητα του Μεγαλέξαντρου και του μπαμπάκα του Φιλίππου «είχε αποσυρθή από το προσκήνιο της Ιστορίας» καμιά αμφιβολία, κι ας μην ο ίδιος (= ο συγγραφέας) ξέρει να μας πει και το

«γιατί;» (σχετικά με τούτο το γιατί βλ. προηγούμενες σελίδες μου). Αλλά ότι ο Ελληνικός λαός «είχε περιπέσει σε χειμέρια νάρκη κατά τους τέσσερεις αιώνες της τουρκικής κατοχής» – να το μαντηλόδεμα, αδερφάκι...

Γιατ' είπες το αντίθετο!... Ακριβώς, κάτω από τις προστατευτικές των Οσμάν (φτερούγες κόνδορα) μπόρεσε να (λύοντας την ιστορική του α-συνέχεια και αναμνησθέντας τους προγόνους του) ξανά πάρει συνείδηση της φωτερής καταγωγής του και ξανά να γίνει έθνος... Χωρίς την τουρκική «παρέμβαση» (=την κατοχή όπως την είπες) θα μας είχε καταπιεί (εκλατινίσει θάταν το σωστό) η φράγκικη κατάκτηση – προς οριστική πια απόθεσή μας στο Κοιμητήριο της Ιστορίας... Να τι, κατά λέξη στην «Ιστορία – του – της Ελληνικής Επανάστασεως», λέει ο Μένδελσων Βαρθόλδη:

«Αν μετά το 1204* δεν επήρχετο το 1453 δεν θα ήσαν πλέον έθνος οι Έλληνες. Διότι ο Ελληνικός λαός, όστις εξ ιδίας δυνάμεως δυσκόλως ήθελε κατορθώσει ν' αποσεισθή τας αλύσους της πρώτης εκείνης Δυτικής δεσποτείας, ανεύρεν, ούτως ειπείν, εαυτόν παλαιών κατά της δευτέρας Ανατολικής κυριαρχίας. Μετά την τουρκικήν κατάκτησιν ανεύρε την πολιτικήν και πνευματικήν αυτού ενότητα, ην εκινδύνευσε ν' απολέση διά παντός, μετά την κατάκτησιν των Λατίνων».

Και διαβάζουμε στη σελ. 215 της «Ελληνικής Νομαρχίας»:

* Το όντι η λατινική απειλή μάς φέρνει το καταπόδι μας. Μετά τους Ρωμαίους και το Βυζάντιο έχουμε το 1204. Στις μέρες μας το 1923 στην Κέρκυρα και το 1940 στην Πίνδο.

«Οι Ρωμαίοι μετά τον Φίλιππον ολιγόστευσαν οπωσοῦν την πρώτην των καθαρότητα (= των Ελλήνων), οι Οθωμανοί δε φυλάττοντες τους υπό της βαρβάρου τυραννίας των δεν ημπούρεσαν ποσώς ούτε να τους φθείρουν τα ήθη, ούτε να τους αλλάξουν τον παλαιόν χαρακτήρα τους...».

Τόσο πάντα τούτα (και άλλα χειρότερα) είναι αληθινά, ώστε το ολοκληρωτικό φράγμα και η αλλαξοπίστηση της ελλαδικής εθνότητας παραλίγο να επερχόταν τα τελευταία 50 χρόνια του Βυζάντιου λόγω της αναβολής του ξεμαγαρίσματος του από τους Τούρκους, εξ αιτίας της δεινής ήττας και της αιχμαλωσίας του, από τον Ταμερλάνο του Βαγιαζήτ του Α' (του Κεραυνού – Γιλντιρίμ) το 1402 παρά την Άγκυρα: «Η ήττα – λένε σχεδόν όλοι οι ιστορικοί – επεβράδυνε κατά ήμισυ αιώνα την άλωσι της Κωνσταντινουπόλεως από τους Τούρκους» (βλ. και «Μηνιαίαν Ακρόπολιν», τόμος 1ος, σελ. 116, Αθήνα 1934 κ.επ., έκδοση «Πυρσός»).

Πράγματι, ιδιαίτερα στο διάστημα αυτό (του μισού αιώνα) στην Πόλη, στη Μακεδονία, στην Κρήτη, στη Θεσσαλονίκη, στην Ήπειρο, στη Ρούμελη, στα νησιά των Κυκλάδων και του Ιονίου οι Βενετσιάνοι, οι Γενουβίτες και σύξυλη η φραγκολεβαντίνικη, μαζί με τους Παλαιολόγους του Μυστρά και τους ρέστους συνσκυλολοίτες και λεηλάτες του Μωρηιά, «ξεπουπούλιζαν την ελληνική κόττα» στον αέρα.

Τι, λοιπόν; Για ποια Μεγάλη Ιδέα κόπτονται οι «απαρριμολόγοι» της Ιστορίας; Τη Μεγάλη Ιδέα η επανάσταση δεν την ήξερε, μα ούτε και διόλου τη χρειαζόταν. Μες σε μιας νεοελληνικής αυτοκρατορίας τα όρια, ης ο ελ-

λαδικός χώρος θάταν επαρχία, μ' έναν (στην Πόλη) πια «ξεμαρμαρωμένον» Αυτοκράτορα, μέσα σε κάνα «Ιερών Παλάτιον» πάλι, με ξανά Πορφυρογέννητους και «Δικέφαλους», με ξανά πάλι Αυγούστους και Αυγούστες, με «Υπέρμαχους» και με λάβαρα, με «παρακοιμωμένους» και Μεγάλους Μαγίστρους, με λιτανευόμενες «κάρες» και Εικόνες (και γιατί όχι και με τίποτις νέους Βασίλειους Βουλγαρόκτονες, και γιατί όχι και με νέες Κασσιανές και Θεοφίλους;) η βυζαντινή ετούτη νεκρανάσταση (το βουκολάκισμα θάλεγα μάλλον) θάταν σαν μια «καταπληξία» γεροντοκορών – ένας παραλογισμός της Ιστορίας. Το μεγαλύτερο πηδύμα του Αιγαίου από τον Βενιζέλο – το απέδειξε και η Μικρασιατική καταστροφή – ήρθε εν τω άμα... (το ίδιο σε μικρογραφία ένας παραλογισμός ήταν και η επανάσταση του Υψηλάντη, Μεγάλη Ιδέα ήταν κι αυτό).⁴⁴ Αποήχος μερικών Φαναριωτών που άργησε να τους δώσει οσποδαριλίκι το Διβάνιο... Γι' αυτό ο Ελληνικός λαός θάκανε μια επανάσταση παίζοντας με τη γενοκτονία του μονά - ζυγά και με τον Μέττερνιχ πασέτα; Για να ξαναγίνει η Κωνσταντινούπολη Βυζάντιο και τιμαριωτική επαρχία του η Ελλάδα; Και οι Φαναριανοί ξανά «πατριόκοι»; Ακριβώς τότε το Ελληνικό έθνος θα πάτωνε ξανά – ίσως για παντοτεινά του – στην αφάνεια. Η Ρωσία θα μας κατάπινε σαν ο πελαργός του μύθου τους βατράχους... Ακόμα και όταν η Τουρκιά ήταν ισχυρότατη (και στάθηκε τέτοια μέχρι το 1918) στο τελεσίγραφο που επέδωσε ο Μέντσικωφ στον Ρεϊζ εφέντη, αρχές του 1858, ύπαρχε και τούτος ο όρος: «Η Πύλη να υπογράψη σενέτι (= συνθήκη), όπου μ' αυτή θ' αναγνώριζε τη Ρωσία προστάτην όλων των ορθοδόξων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με το δικαίωμα να επεμ-

βαίνει όταν θα νόμιζε πως οι χριστιανοί καταπιέζονταν». Ευτυχώς ότι στον πόλεμο (= τον Κριμαϊκό) που επακολούθησε η Ρωσία ηττήθηκε. Αλλιώς... γράφε μ' ενίοτε...

Περισσότερο και από τους κοτζαμπάσηδες ο ελλαδικός λαός αυτούς δεν χώνευε. Οι «μολεμένοι Φαναριώτες» τούς έλεγε αυτούς ο Μακρυγιάννης. Δεν ενέπνεαν στο έθνος καμιά εμπιστοσύνη. Ο Φίνλεϋ (τ. Ι, σελ. 165) μας πληροφορεί ότι πολύ λίγοι Φαναριώτες έγιναν δεκτοί σαν μέλη της Φιλικής Εταιρείας, γιατί οι συμπατριώτες τους δεν τους είχαν έμπιστοσύνη». Ο Χαλέτ εφένδης, ο νισαντζής και «ευνουόμενος» υπουργός του Σουλτάνου Μαχμούτ, χρησιμοποιούσε τους Φαναριώτες για να κατασκοπεύουν τον ορθόδοξο Κλήρο και το Ελληνικό έθνος... (βλ. και Ηλία Παπαστεριόπουλου, «Η δίκη του Καραϊσκάκη», σελ. 15 - 16).

Η Μεγάλη Ιδέα ήταν «έμπνευση» των Φαναριώτων, ευθύς μετά την στη λεύτερη Αθήνα κατάφραση τους. Ο καθηγητής Δημ. Τσάκωνας, αυτός την είπε «παραμύθι». (Εγώ θα την έλεγα «μηχανή»...).

«Προς τον εθνισμόν της Μεγάλης Ιδέας αντεστρατεύθη μετά την απελευθέρωσιν το ελλαδικόν των Αθηνών κράτος, το οποίον, καταστάν λογικόν, απέστη πάσης μυθικής προσανατενίσεως.... Οι “λογικοί Ελλαδίτες” δηλαδή οι απλοί κάτοικοι της Ελλάδος, οι οποίοι δεν καταθλίβονται από το βάρος της καταπεσούσης Αυτοκρατορίας, νικούν τους “μυθικούς” Έλληνας, οι οποίοι προσανατενίζου εις την ανασύστασιν της Αυτοκρατορίας του πολυεθνικού Βυζαντίου» (Δ. Τσάκωνα «Εισαγωγή εις τον νέον Ελληνισμόν», σελ. 65).

Πράγματι, αυτός ο όρος ήταν «τέρρα ινκόγκνιτα»... Είχα

πει: «ένας παραλογισμός της Ιστορίας» – «ο απόηχος μερικών Φαναριωτών...» κλπ. Και πράγματι: Ένας απόηχος εκείνων των αποτυχημένων Φαναριωτών ήταν η Μεγαλοϊδεάτικη καταπληξία του Βενιζέλου να σαλτάρει πάνω απ' το Αιγαίο.* Ο κόσμος μας είναι κόσμος υλικός και τίποτα δεν πέφτει όξω από τη φύση. Χωρίς καμιά (παρά τη «Μεγαλότητά» του) διαλεκτική αντίληψη της Ιστορίας, χωρίς ιδέα ούτε κοινωνιολογικής στοιχειολογίας, μέγας «Κορωναγραμματοπαίχτης» των τυχών, δεν ήταν διόλου ποιητής, γιατί η ποίηση είναι σαν τα ανώτερα Μαθηματικά και τη Φιλοσοφία. Παίζοντας τα ιλιγγιώδη ζάρια του επέπεσε κατά της κατατρεγμένης Τουρκίας σαν (χωρίς τεντωμένο το σκοινί του) σκοινοβάτης. Και (ΜΠΛΟΥΜ!) φουντάρισε... Ελέφαντας η ίδια η Τουρκία είχε την τρομερή ισχύ των πληγωμένων ελεφάντων. Εκεί βαθιά στο άντρο της (στην «Κόκκινη Μηλιά» του θρύλου και των μύθων), συνεχίζοντας τις υπολανθάνουσες δυνάμεις της υπό τους ερεθισμούς του τραύματός της, μας (ασυναίσθητά της) ωραία συνέθλιψε κάτω από του πέλματός της την αδράνεια – αδράνεια κωλοκαθισμένου ιπποκένταυρου... Τα λεγόμενα – της ήττας – λάθη μας (π.χ. ο διχασμός, η τάδε στρατιωτική κίνηση ή άλλη, το «οίκαδε» του Γ. Βλάχου ή ο ελιγμός του

* Το 1915 έλεγε στον Κωνσταντίνο... τον 12ο: «Μεγαλειότατε, ιδού η δόξα σας! Τεθήτε επί κεφαλής των δυνάμεων που ζητούν οι Σύμμαχοι διά τα Δαρδανέλλια. Σας αναμένει ο Μαρμαρωμένος Βασιλιάς». Και διαλογίζονταν: «...Δίπλα στον Κωνσταντίνο, που μετά την εκπόρθηση των Δαρδανελίων θα έφθανε νικητής επιβαίνων του “Αβέρωφ”, ενώ διά ξηράς θα μπαίνουν οι ελληνικές μεραρχίες αφού διέσχισαν τη Θράκη... Θα γινόταν πανηγυρική δοξολογία στην Αγία Σοφία, όπου ο βασιλεύς θάπαρνε το σκήπτρο των Βυζαντινών αυτοκρατόρων» («Ο Βενιζέλος Κυβερνήτης», εφημ. «Ακρόπολις», 18.4.71).

άλφα πολιτικού ή άλλη αιτία) δεν είναι παρά οι ψευτομάρτυρές μας της τάχα μας Αρετής, το κατασκευασμένο μας «άλλοθι» στη δίκη... Στη φυσική διαδικασία των πραγμάτων μας, στο λογαριαστικό παλάντζο πάσα πράξη, λάθη, αρετές, αβλεψίες ή προβλέψεις μας (ακόμα και συγκυρίες ή συμπτώσεις) δεν είναι παρά το εφικτό μας δυναμικό, που μόνον αυτό θ' αποφασίσει. Μεταξύ δύο στρατηγών, και των δύο ηλιθίων, το ποιος θα πέσει ανάσκελα – διόλου αυτό δεν το αποφασίζει η Ιστορία. Στην Ιστορία... δεν επεμβαίνει η Ιστορία. Δεν κάνει η Ιστορία το αίτιο – μόνο το αιτιατό «διαλεκτίζει»· ούτε την διαλεκτική κάνει η Ιστορία – απλώς και μόνο την εκφράζει. Και μόνον η «ετερογένεια των σκοπών»* (άλλο επιδιώκαμε και άλλο βγήκε) ήρθε να – αρνητικά – μας δικαιώσει. Ότι με την Μικρασιατική καταστροφή ενσωματώθηκε ο Ελληνισμός στο όλον έθνος... Ο κ. Π. Κανελλόπουλος (...και η μάνα μου) ας σπάσει το πρωταναστάσιμο κανάτι...**

Τα τηγανόψαρα, η Πόλη, ο Μαρμαρωμένος Βασιλιάς, ήταν «μεταεικοσιένικη» εφεύρεση των Ελλαδικών μόνο παπάδων. (Απ' τους πούρους Φαναριώτες φτάσαν εδώ οι απ' αυτούς αποτυχημένοι ή ύποπτοι στο Διβάνιο...). Η Μεγάλη Ιδέα ήταν άγνωστη στον ελλαδικό χώρο και στη σκέψη του. Ούτε στο «Κρυφό Σχολείο» ποτέ ακούστηκε, ούτε και σαν ιστορική συνείδηση ήρε θέση. Αίτινες καχε-

*W. Wunt.

** Τα πήλινα τσανάκια που οι νοικοκυράδες πετάν απ' τα παράθυρα (για σπάσιμο) το πρωινό του Μέγα Σάββατου, του και «πρώτη Ανάσταση» λεγόμενου, είναι ένας χαιρετισμός προαναστάσιμος, ενώ αζόμα (να πούμε) κρατάει της «ενταφίσεως» το πένθος.

χτικές λειχήνες που εφύτρωσαν σε κάτι ιερωμένων αλφάβητες μαράθηκαν ελλείψει οξυγόνου και κακόμοιρες μες στην κλαγγή των όπλων του '21. Δεν άκουγες άλλο από ΕΛΛΗΝΕΣ, από Αχιλλέους και Λεωνίδες. Το «και στην ΠΟΛΗ» ήταν ευχή των «μεταεικοσιένικων» Φαναριωτών, των λόγιων και των «κατεστητών» της αγυρτείας. Ήταν γλωσσαμύντικη αναστασιολογία των μυελών πτηνού σε κεφαλές βοών γλωσσαμυντόρων. Πολύ περισσότερο το Βυζάντιο. Στις προκηρύξεις του δεν το πρόφερε ούτε κι αυτός ο Υψηλάντης... Στην προς τις Δυνάμεις αναγγελία της Επανάστασης, από τη Γερουσία της Καλαμάτας, ούτε σαν υπαινιγμός δεν αναφέρθηκε κάνα τέτοιο μήνυμα ή σχήμα. Μόνο τους αρχαίους μας προγόνους ονομάτισε, τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό – μας – και τη δόξα. Στα έγγραφα, στις διακηρύξεις της, στα αισθήματα (παρ' όλο τον Μανροκορδάτο – της –) η Επανάσταση δεν πρόβαλε στα παλληκάρια τέτοια... ιδέα. Θάταν κάτι το «διεγερτικό»... απ' την ανάποδη – θα τους λιάνιζαν τα επαναστατημένα γιαταγάνια, σαν κατσίκια. Τόσο που η Φιλική (παρά που – επίσης της – ούτε κατά διάνοια της είχε περάσει) με το να είναι ύποπτη στον λαό, ούτε και το δικό της το όνομα δεν τόλμησε να ονοματίσει κατά την πάλη. Το φάσμα των Βερβαίνων... η Ζαράκοβα... («Μια ντουφεκιά νάπεφτε – έλεγε ο Κολοκοτρώνης για τα Βέρβαινα – οι Πρόκριτοι θα σφάζονταν όλοι», Δ. Κόκκινος). Το Υδραϊκό «τσούρμιο» και οι Μανιάτες, η Κεφαλλονίτικη αγροτιά κι οι καματάρηδες του Πύργου, οι Θεσσαλοί καμποχωριάτες και τα Φάρσαλα, το Μεσολόγγι, η Άρτα και οι Κορφιάτες, οι βυσεργά-

τες της Σύρας και οι Σαμιώτες,* η σταφιδεργατιά της Αιγιάλειας, ξεγείρονταν ενάντια στους Προυχόντους.

«Ο ζημιών το έθνος ουδένα ζημοί» ήταν το έμβλημα των Προκρίτων. «Τι ωραιότερον δι' αυτούς από επικερδή επανάστασι;** Ελάμβανον τους φόρους των Ελλήνων χωρικών, οίτινες εισέρρεον εις τα βαλάντιά των (Σ.τ.Σ.: 'Οχι, κορόιδα θα ήσαν!) τακτικώτατα, όπως άλλοτε εις τα των Τούρκων τα χρήματα και σκεύη...» (Κ. Μένδελσων Βαρθόλη, σελ. 371). Τόσο δε και από τους Τούρκους τυραννικότεροι και άπληστοι ήσαν γενικά οι κοτζαμπάσηδες, που πολλές φορές, πληθυσμοί και περιφέρειες και νησιά, ζήτηγαν προστασία... απ' τον Σουλτάνο!

«Εμείς οι πτωχοί ραγιάδες της νήσου Σάμου, από χρόνους κατακυριευμένοι και βασανισμένοι από τους αγοραστάς του μουκατά, οίτινες σύμφωνοι με μερικούς κοτζαμπάσηδες μας καθεκάστην επιφέρουν εις ημάς τους δυστυχείς αρπαγιάς, αδικίας, τζερεμέδες, ζουλούμα, προδοσίας και άλλα μύρια κακά...»

(Επαμ. Σταματιάδου, «Σαμιακά», σελ. 11).

Και περιμέναμε απ' αυτούς να ζώσουν τ' άρματα; Να υψώσουν κατά των Τούρκων καρποφύλλια; Ζούσαν ζωή

* «Πολλοί τότε προύχοντες έφυγαν κρυφά από τη Σάμο... Ο λαός όμως δήμιεψε την κινητή και ακίνητη περιουσία τους» (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 125-126).

** Απασχολημένος ο λαός στο κλείσιμο των Τούρκων μες στα κάστρα, ή στην άλωσή τους, και στον αφανισμό των λεφουσιών που έστελνεν ενάντια του ο Σουλτάνος, έκανε τα στραβά μάτια μπρος σ' αυτούς, έως να ερχόταν ή ώρα και για δαύτους.

Ασιάτων μπέηδων, ντυνόντουσαν σαν Τούρκοι και «...εμφανίζονταν με την βάρβαρον πομπώδη Ασιατών αρχόντων...». Η «τρίτη τάξη» = ο λαός τούς έλεγε «Τουρκοχριστιανούς» (Δ. Κόκκινος, τ. 1, σελ. 22). «...Οι γενίτσαροι εις σπανιωτάτας περιπτώσεις διέπραξαν εγκλήματα κατά των προυχόντων...» (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 77). «...Αλλά μήπως τελειώνει εις αυτά μόνον η δυστυχία του; Αυτός ο ταλαίπωρος πρέπει προς τούτοις, ω εντροπή ανυπόφορος!, πρέπει λέγω να χορτάση την λύσσαν και του ληστού της Εκκλησίας, ήτοι του Αρχιεπισκόπου...» («Ελληνική Νομαρχία», σ. 99).

«...Το πιο εύφορο και καλό μέρος της γης ήταν ιδιοκτησία των μοναστηριών. Μια φούχτα καλόγεροι, που κι αυτοί ήσαν εξαρτημένοι απ' το 'Αγιο Όρος, από το Πατριαρχείο ή τον Μητροπολίτη, έπαιρναν αμύθητα εισοδήματα από γεννήματα, καρπούς και ζωντανά. Χιλιάδες αγρότες είταν σκλάβοι των μοναστηριών και έτρεφαν τους μικρούς και μεγάλους καλόγερους με το μόχτο και τον ιδρώτα τους»

(Γ. Κορδάτος «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού Κινήματος», σελ. 11).

«(...) οφείλετε και να αγαπάτε – αυτόν – ...και να υποτάσσεσθε αυτό... παρέχοντες μεθ' ετοιμότητος πάντα τα αρχιερατικά δικαιώματα και εισοδήματα, κύρια και τυχηρά, σώα και ανελλιπή, κανονικά δηλονότι (Σ.τ.Σ.: και άκω – άκω κελάδημα!...) εμβατικά, φιλότιμα, ζητείας, συνοικέσια, πανηγύρεις, δίσκους, λειτουργικά, παρρησίας, προθέσεις, ψυχομερίδια και ό,τι άλλο σύνηθες εν τω τόπω αρχιερατικά δικαιώματα...». Πρόκειται για Πατριαρχικό συστατικό γράμμα προς τους Υδραίους, κατά τον διορισμό του δεσπότη Αμβροσίου ως μητροπολίτη 'Υδρας, Αιγίνης και

Πόρου (βλ. «Αρχαία Κοινότητος 'Υδρας», τόμ. 2ος, σελ. 63, στον Γιάννη Κορδάτο, ό.π., σελ. 78 και 79).

«Οι επαρχιώτες Λαρίσας προς τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως

Την ημετέραν θεοσεβεστάτην, και σεβασμιωτάτην ημίν Παναγιότητα συν τη περί αυτήν Ιερά ομηγύρει των πανιερωτάτων αγίων αρχιερέων και γερόντων δουλικώς προσκυνούμεν, πανευλαβικώς ασπαζόμενοι τας παναγίας υμών χείρας.

Ἦτιν δωρήσαιο ο Πανάγαθος Θεός υγιείας ακρότητα, εν ακυμάντω και αλύπω διαγωγή μετά πολυχρονίου διαμονής επί της ιεράς και αποστολικής καθέδρας αυτής, προς καταρτισμόν των ευσεβών χριστιανών. Δεν κινούμεθα να αναφέρωμεν διά της δουλικής ημών αναφοράς τη αγιωτάτη και κοινή ημών μητρί μεγάλη εκκλησία τας διενέξεις και διατριβάς, τας αναμέσον του πανιερωτάτου αρχιερέως μας και ποιμένος αγίου Λαρίσσης κυρίου Πολυκάρπου και ημών των επαρχιωτών αυτού Χριστιανών, ένεκα των παραλόγων αυτού κινημάτων, και υπερόγκων απαιτήσεων, ουδέ γλώτταν κινούμεν λοίδορον, και ψεκτικήν κατά της αυτού πανιερότητας, και ίνα μη υποπέσωμεν εις αρχιερατικήν αράν, και ως εγνωσμένου του υποκειμένου αυτού έκ τε των πραγμάτων, και εκ πολλών στομάτων των ενταύθα αρχιερέων. Ημών δε το σκοπούμενον εστί, παναγιώτατε Δέσποτα, ίνα παραστήσωμεν τη αγιωτάτη εκκλησία μετά δεινοπαθείας, και συνοχής καρδιάς, ότι ου μόνον εχάσαμεν τας πατροπαραδότους, και αρχαίας ημών εκκλησιαστικάς συνηθείας, και τάξεις, εξ ων ελάμβανεν ο λαός ουκ ολίγην την

παραμυθίαν και παράκλησιν. Αλλ' απεσβέσθη μονονουχί και εξέλιπεν ο σπινθήρ της ευλαβείας εις τε τα θεία σεβασματα της αμωμήτου ημών πίστεως, και εις τα ιερά και εκκλησιαστικά υποκείμενα, άτινα εισί των κοσμικών το άλας. Αι συνεχείς μεταβάσεις, και αλλαγαι των αρχιερέων μας, και αι δυναστικάι, και πλεονεκτικάι απαιτήσεις αυτών άνετρεψαν, και καθείλον τα αρχαία ημών και νόμιμα έθιμα, ερχόμενοι γαρ σπεύδουσι, και αγωνίζονται ίνα πλουτήσωσι, και αρπάσωσι, μηδένα λόγον έχοντες ή φροντίδα περί του αρχιερατικού αυτών πνευματικού χρέους, ή του αγαθού παραδείγματος εις τα υποκείμενα στίφη των χριστιανών, και ούτως αναχωρούν ανερχόμενοι εις Βασιλεύουσαν. Αλλά εις το πολύογκον και βαρύτατον χρέος, οπού επεφορτίσθη η αγιωτάτη ημών αύτη Μητρόπολις της Λαρίσσης, φέρει τους αρχιερείς, και ποιμένας μας, εις τοιαύτας δυναστικάς και πλεονεκτικάς απαιτήσεις, όχι πως αντιτεινομεν εις τα συμφέροντα της αγιωτάτης εκκλησίας, μη γένοιτο! αλλά παρακαλούμεν να βεβαιωθήτε το αληθές και ολικόν εισόδημα της επαρχίας μετ' ακριβείας, και βεβαιότητος, και ουχί εκ λόγων αστάτων ενός και άλλου, και ούτως αναλόγως να αναδεχθή και το βάρος του χρέους, και εν τοις παρούσι μάλιστα δυστυχεστάτοις καιροίς εκολοβώθησαν και τα αρχαία αρχιερατικά δικαιώματα διά την δυστυχίαν των χριστιανών, και διά τα πολλά έξοδα των αρχιερέων ώδε εις τους εξωτερικούς. Όθεν παρακαλούμεν θερμώς και μετά δακρύων την θειοτάτην υμών Παναγιότητα, διά να μας ελεήσητε, προστάζοντες τον κυριάρχην μας να μας ποιμαίνη εις το εξής ευαγγελικώς εν πραότητι και δικαιοσύνη, αφιστάμενος των προλαβουσών εκείνων υπερόγκων απαιτήσεων, και δυναστικών λήψεων, ποδηγητών

ημάς εις νομάς σωτηρίους τω ιδίω αυτού υποδείγματι, και συζών μεθ' ημών εν ειρήνη, και ησυχία άχρι τέλους της ζωής αυτού, ως πατήρ μετά των τέκνων. Και είθε να τύχωμεν του δικαίου ημών αιτήματος, διά των παναγιών υμών ευχών, αίτινες είησαν μεθ' ημών αρρωγούσαι εν παντί βίω. Της υμετέρας θεοσεβεστάτης και σεβασμιωτάτης ημίν Παναγιότητος δούλοι υποκλινέστατοι, και τέκνα ευπειθέστατα. Οι του Λαρίσσης επαρχιώται. 1812 Αυγούστου 15» (σύνθεσις εδική μου).

«Βελή Πασάς από Λάρισσα προς
Κύριλλο Κωνσταντινουπόλεως

Προς τον πατριάρχη Κύριλλον. – Την Λογιώτητά σας μετά πόθου φιλικού χαιρετώ.

Και ειδοποιώ ότι οι επαρχιώται του Λαρίσσης προ τεσσάρων μηνών επαρησιάσθησαν εις το χουζούρι μας, κάμνοντες αγωγήν κατά του αρχιερέως των. Ημείς όμως διά να έχωμεν εις αυτήν την επαρχίαν μούλκι μας καθ' αυτό το ένα τέταρτον σχεδόν μέρος, και ηξεύροντες ότι κατά περιστάσιν εις ολίγον διάστημα καιρού έγινεν αλλαγή πολλών αρχιερέων της Λαρίσσης, και διά να μη δοκιμάσουν άλλα έξοδα με τον ερχομόν νέου αρχιερέως, οπού δεν τους έμεινε δύναμις, και εξόχως εις τας παρούσας καιρικάς περιστάσεις, επροκρίναμεν διά συμφερώτερον, οπού αυτόν τον Λαρίσσης να τον προστάξωμεν διά να φέρηται εις τρόπον οπού να τους ευχαριστήση. Και αυτούς να τους παρηγορήσωμεν, ότι εις το εξής δεν θέλουν έχει καμμίαν πείραξιν παρ' αυτού και να ησυχάσουν από τα παρόμοια κινήματα, κα-

θώς και ηκολούθησε, διά τούτο και σας ήλθε τότε, μία φιλική μας επιστολή, μαρτυρώντας τον αυτόν Λαρίσσης πώς φέρεται με καλόν τρόπον, διά το να εστοχάσθημεν, ότι να ησύχασαν αμφοτέρα τα μέρη. Ήδη δε προ δέκα ημερών επαρησιάσθησαν πάλιν προς ημάς, λέγοντες ότι όχι μόνον αποχήν δεν έκαμεν, αλλά μάλιστα και προσθήκην των κακών. Και προ ημερών γράφοντας εδώ τους ανθρώπους του να αρπάζουν, και να σύρουν ως καταδίκους εις τα σοκάκια καλούς και φρόνιμους νοικοκυρέους, χωρίς να έχωμεν ημείς τελείως είδησιν, ετάραξε, και εσύγχυσεν όλους τους ραγιαδες, και κοντεύει να τους κάμη περουσιάνι. Διά τούτο συμφώνως όλοι δεν τον δέχονται πλέον διά αρχιερέα τους, και μας επαρεκάλεσαν με πόνον διά το παρόν φιλικόν γράμμα εις πληροφορίαν σας. Βλέποντες λοιπόν την τόσην αγωγήν, και το αμετάθετον της γνώμης των, εβιάσθημεν να σας γράψωμεν το παρόν ως βαλής οπού ευρέθημεν, και αλιακά σαχιπής. Όθεν ανάγκη είναι να κάμητε την διόρθωση ως βαλής, και βεζύρης, και αλιακά σαχιπής του τόπου να τον αγαπά, να τον υπερασπίζηται, και να τον προστατεύη, εις το να μη ζημιώνηται διά την εχθροπάθειαν μερικών, επειδή και είναι αναμφίβολον, ότι αν ο εφέντης μας τον λάβη εις τον σαγέν του, αυτός ημπορεί να οικονομήση και το πόρτζι, και τον εαυτόν του, και να περάση καλά με τους χριστιανούς, ειδέ και δεν τον έχει εις το χους ναζάρι της, και εις την προστασίαν της, μήτε να ζήση ημπορεί, μήτε να κυβερνηθή, μήτε να σταθή αυτού παντελώς, αλλά θα καταντήση το πράγμα εις ανάγκην μεταλλαγής, η οποία πόσον θέλει βλάψει και το μανούπι, και τους πτωχούς, είναι χωρίς αντιλογίας ομολογούμενον. Παρακαλούμεν λοιπόν τόσον ο ταπεινός δοαντζής της όσον και όλον το τζε-

μαάτ των μητροπολιτών να μας ευεργετήση εις τούτο, και να τον έχη εις το χους ναζάρι της, και να τον προστάξη, και να τον συμβουλεύη να φέρηται κατά το πρέπον, και κατά το χρέος το εκκλησιαστικόν και κατά την αρέσκειαν της κραταιάς βασιλείας (ης το Κράτος εἴη ἀνίκητον εις τους αἰώνας), φθάνει μόνον ο εφέντης μας να τον έχη εις την ηγεμονικήν προστασίαν της, και όλα τα αδύνατα γίνονται δυνατά, και τα δύσκολα εύκολα, και θέλει εἴμεθα ὅλοι μας δοατζήδες της εις τον Θεόν διά την πολυχρόνιον ζωὴν της, αὐξησιν του δοβλετιού, και της ευτυχίας της, και επαινεται της φιλευσπλάγχχνου δικαιοσύνης και εις τους πτωχούς προμηθείας της. Ἐτζι παρακαλούμεν και αὐθις. αωιγω Δεκεμβρίου λη. (Βούλλα του Πατριάρχου). Ο Δοατζής Κύριλλος πατριάρχης και το τζεμαάτ. Και επειδή καθώς σας προείπαμεν, ἀπό τας καιρικάς περιστάσεις δεν ἔχουν δύναμιν να πληρώσουν βοήθειαις μετὰ προσθήκης, παρακαλοῦν ὅλοι οι ραγιάδες, καθώς βεβαιώνεσθε και ἀπό την προς ημάς αναφοράν τους, οπού να τους διορισθῆ διά Λαρίσσης ἕνας οπού να γνωρίζη το χάλι, εις το οποίον ἐφθασεν αὐτή η επαρχία, και να ἦναι φρόνιμος, και με καλά προτερήματα, και ἔτζι με βεβαιότητα θέλει κάμη μαζί τους καλόν μιτζάτζι, καθώς δεν σας λανθάνει. Ὅθεν κατά χρέος πρέπει αὐτόν μεν να σηκώσητε, ὅτι ὄχι μόνον δύσκολον, αλλά και αδύνατον εἶναι σχεδόν να ζήσουν μαζί του, να διορίσητε δε ἄλλον Λαρίσσης, διά να ησυχάσουν οι ραγιάδες. Και θεόθεν εἴητε υγιαίνοντες. Ο Βελή Πασάς. 1813: Δεκεμβρίου 6: Λάρισσα».

«Κύριλλος ἀπό Κωνσταντινουπόλεως προς Βελή Πασά – Λάρισσα.

Ἀπάντησις προς τον Βελή Πασά. – Ὑψηλότατε, δικαιο-

τατε, και ευμενέστατε Τρίκκαλα Βαλεσί Βεζύρ Βελή Πασά Αλή Πασά Ζαδέ Χαζρετλερί! Την υψηλότητά της ακριβώς προσκυνών, ερωτώ το πανέκλαμπρον χατήρι της.

Το ἀπό στ^{ης} ἐκλαμπρον ηγεμονικόν αὐτῆς γράμμα μετὰ πάσης χαράς ἔλαβον, και ἐχάρην ακριβώς διά την δήλωσιν της αγαθῆς υγιείας του ὕψους της. Εἶδον και ὅσα με ευσπλαγχνικήν συμπάθειαν εις τους πτωχούς, γράφει διά τον δούλον της Μητροπολίτην Λαρίσσης Πολύκαρπον, και ελυπήτην μεγάλως να βλέπω τον υψηλότατον Πασιά εφέντην μου παρωργισμένον κατ' ἐπάνω του, εις καιρόν οπού εστοχαζόμουν, ὅτι η υψηλότης της καθώς και ἄλλοτε εις τας τόσας καταδρομάς του, ἔτζι και τώρα, και πάντοτε να εἶναι ο μόνος προστάτης, και υπερασπιστής του. Ἀληθινά ευμενέστατε Πασιά εφέντημ, ἐπροξενήθησαν, και προξενούνται ἴσως χάλια πολλά βάρη, και στενοχωρία εις τους πτωχούς ραγιάδες του μανουπιού τούτου της Λαρίσσης, αλλά δεν εἶναι στοχάζομαι ὅλα αὐτά τα βάρη ἀπό την κακήν προαίρεσιν του Πολυκάρπου, αλλά προήλθον, και προέρχονται ἀπό τας δεινάς περιστάσεις του καιρού. Το μανούπι αὐτό ἐν πρώτοις ἐβαρύνθη ἀπό ἐδῶ και ὀλίγους χρόνους διά τας ἐκ περιστάσεων συχνάς μεταλλαγὰς τεσσάρων μητροπολιτών, οπού, καθώς και το γνωρίζει, και το γράφει και η υψηλότης της, ὅτι αι ἀλλαγὰι προξενούν βάρη, και θλίψεις εις τους πτωχούς, δεύτερον αι ἰδιαιτέρα καταδρομαὶ οπού τον ηκολούθησαν πέρυσι, και τον ηνάγκασαν με ἐξάρχους και μουμπασιρέους να ἐλθῆ βακιτσιζικα ἐδῶ εις την πόλιν, και να καθῆσῃ οκτῶ δέκα μήνας με τους ανθρώπους του, κρινόμενος, και καταδικαζόμενος εις ἕνα καιρόν ακριβείας ἀπό τόσαις αναφοραῖς κατ' αὐτοῦ, τον καθυπέβαλαν εις χρέος βαρύτατον ἴδιον διά τα ἐξοδα οπού ἔκαμε και ἐρχόμενος,

και εδώ διατρίβων, και επιστρέφοντας, τα οποία χρεωστούνται ακόμη, και ενοχλούν καθ' εκάστην οι δανεισταί τον κεμισχανέν, απαιτούντες τα δίκαιά των. Αυτά λοιπόν τον ηνάγκασαν ίσως να στενοχωρήσει ολίγον τους πτωχούς ραγιάδες διά να ημπορέσει να ελαφρωθή από το ίδιον χρέος το οποίον και ακόμη δεν το κατώρθωσε, και χρεωστεί και το μηρί του, και τα αυλικά του διάφορα, και πολλά κεφάλαια των ιδίων χρεών του, αυτό τον ηνάγκασεν ίσως να φανή παραβάτης και των υποσχέσεών του εις το να μετριάσει τα παρσίματά του. Ας αριθμήσωμεν και την τρίτην αιτίαν, την πολλήν ακρίβειαν, και τιμήν όλων των πραγμάτων οπού τρέχει την σήμερον, οπού είναι τετραπλάσιος και πενταπλάσιος από εκείνο οπού έτρεχε προ οκτώ και δέκα χρόνων, και διά να ζήση ένας μητροπολίτης με τους ανθρώπους του, και με τα αναγκαία έξοδά του...» κλπ., κλπ.

[Τις τρεις ως παραπάνω επιστολές = των Λαρισαίων προς τον Πατριάρχη Κύριλλον, του Βελή Πασά της Λάρισας προς τον ίδιο Πατριάρχη Κύριλλο και την απάντηση, από το «Επιστολαί Διαφόρων» (1759 - 1824), σελ. 171, 172, 181, 182, 83 και 84 του Ιωάννου Οικονόμου Λαρισαίου (επιστολές εν όλω 309, σελ. το όλον 666). Φιλολογική παρουσίαση Μ. Μ. Παπαϊωάννου, εκδότης Γιάννης Α. Αντωνιάδης, Αθήνα 1964.]

«Τον Μητροπολίτην, περιεστοίχουν οι διά των διαφορών εκκλησιαστικών οφφισίων κεκοσμημένοι, μη εννοούντες να παραιτηθώσι των τίτλων αυτών και κατ' αυτούς τους δυσχερεστάτους της Τουρκοκρατίας χρόνους... Όπως την Πατριαρχικήν Αυλήν απετέλουν οι κατά πεντά-

δας διαιρούμενοι μεγάλοι οφφικούχοι, ούτω και εκάστης Μητροπόλεως την Αυλήν απετέλουν τοιούτοι..., π.χ. σακελλάριος, σκευοφύλαξ, πρωτέκδικος, υπομνηματογράφος, πρωτοπαππάς, λογοθέτης, νομοφύλαξ κ.ά.» (Δ. Καμπούρογλου: «Ιστορία των Αθηνών», τ. 2, σελ. 172).

«...Εκείνοι λέγω οι άφρονες και μωροί άνθρωποι οπού κράζονται προεστοί και άρχοντες, οίτινες από την βρωμεράν συνήθειαν έχασαν σχεδόν και την εντροπήν των ανθρώπων και τον φόβον του Θεού και με άκραν αναισχυντίαν δεν διστάζουσιν από το να αρνώνται ποτέ μεν τας ποσότητας των πληρωμών, ποτέ δε να ξαναζητώσι εκείνο οπού έλαβαν ήδη (= τους φόρους και τα «δοσίματα») και, το χειρότερον, να καυχώνται εις το να δεικνύωνται πιστοί οπαδοί και δούλοι του τυράννου εκούσιοι»

(«Ελληνική Νομαρχία», σελ. 99).

Μα για να συνάξουμε όλο το κοτζαμπασήδικο σχετικό υλικό δεν θάφταναν μερικές εκατοντάδες «στυλά» (κι ακόμα έναν «ε-πιστολητή» μου Αθηναίο βραχνοκόκκορα, πάνω από το καστρί των κοτσιλιών του...). «Οι κοτζαμπάσηδες ήσαν περισσότερο μισητοί κι απ' αυτούς ακόμα τους Τούρκους» (ed. Blaquieres, βλ. Δ. Φωτιάδη, «Καραϊσκάκης», σελ. 88). «Με την αλαζονεία τους, με την αναίδειά τους και την χαμέρπειά τους που τους χαρακτηρίζει βάζανε όρια ανάμεσα σ' αυτούς και στο ελληνικό έθνος» (F. Rouquerville, «Voyage en Moree», τ. I, σελ. 106).

Ποια Μεγάλη Ιδέα θα τους έλεγεν ο Κωλέττης κι αυτών που τώρα και μετά – και γιατί όχι σχεδόν και μέχρι σήμερα; – ήσαν οι ίδιοι αυτοί η Μεγάλη Ιδέα; Πατρίκι

και πρίγκηπες Βυζαντινοί, «Δικέφαλοι», που αντίς κορώνα... φόραγαν φέσι..., φέσι αυτοί, καλπάκι ο Καποδίστριας κι ο Κοραής κολλάρο προτεστάντη... Μα για σταθείτε ρε παιδιά... Κατά της Χιος τα πόρτα εκεί ένας βρόντος συγγλόνισε το πέλαο και τα ουράνια!... Τι νάταν;... Ω, τίποτα... Κάποιος, Κανάρης λεγόμενος, δίδαχνε τη δική του Γραμματική στον Κοραή, τα δικά του μαθηματικά στον Καποδίστρια... Τούτοι οι καταφρονημένοι, αυτοί οι ξυπόλυτοι, οι κλέφτες, οι μούτσοι και οι χωριάτες, αυτοί ήσαν το άλας τούτ' της γης, το καύχημα και το καμάρι τούτ' του έθνους!... Στην ηττοπάθεια* των άρχοντων, στους αφορισμούς των Δεσποτάδων, στις «προβοκάτσιες» των Ζαΐμηδων, στις προδοσιές του Βαρνακιώτη, στου Μαυροκορδάτου το ξεπούλημα, στις τρικλοποδιές των δύο παλάδων (= του Γερμανού και του Ιγνάτιου), στου Κοραή τα επιρρήματα και στα προσκυνοχάρτια του Νενέκου, αυτοί αντίταξαν το «φ ο ύ ρ κ α και φ ω τ ι ά»**, την Αλαμάννα και το Χάνι.

* «Εις τον Μωριάν γενικά επικρατεί πλέον πνεύμα ηττοπαθείας. Αι ορδαί του Ιμπραήμ ρημάζουν τα πάντα. Αλλά οι ολιγαρχικοί διαδίδουν ένα σωρό ψευτιές, διά να προκαλέσουν μίαν ώραν αρχήτερα την κατάρρευσιν. Παρουσιάζουν τα Αιγυπτιακά στρατεύματα ως αμέτρητα και πως όπου έγινε συνθηκολόγησις δεν έγινε καταστροφή. Παντού ακουόταν από τα στόματα των προυχόντων πως είμαστε χαμένοι αν δεν προσκυνήσοιμε» (Γιάννης Κορδάτος: «Η Κοινωνική Σημασία της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821», Έκδ. 5η, σελ. 175, Αθήνα 1972).

** – στους προσκυνημένους. Προκήρυξη του Κολοκοτρώνη.

10.

Η Μεγάλη Ιδέα δεν ήταν και... ιδέα των Ελλήνων. ΕΛΛΗΝΕΣ!... (ως απογόνους των αρχαίων) βροντοφώναζε ο Πολιορκητής Δημήτριος των τειχών και πρωτοκλέφτης Κολοκοτρώνης, αποτεινόμενος στα παλληκάρια και τον λαό κι όχι Παλαιολόγοι και Κωνσταντίνοι ή Βασιλείοι και Κομνηνάδες. Τις Θερομπύλες και τον Λεωνίδα τούς θύμιζε και όχι την Αγιά Σοφιά και όχι την ΠΟΛΗ. Τον Παρθενώνα τούς έδειχνε. Ούτε μια φορά δεν ακούστηκε στην επαναστατημένη Ελλάδα κάνας «Μαρμαρωμένος Βασιλιάς» ή αναπετάθηκε κάνας «δικέφαλος αετός» για μπαϊράκι. Ο Μαραθώνας, η Σαλαμίνα, οι Θεμιστοκλήδες, οι Σωκράτες και οι Πλάτωνες ήσαν στα χείλη της Ευρώπης όταν το άκουσμα έσκασε και – του '21. Στο «Κρυφό Σχολειό» (άνθος παλαιοελλαδικό κι αυτό) ποτέ δεν λέχτηκε στα Ελληνόπουλα κάνα Βυζάντιο. Και και, όπως παντού, μόνο για Πελοπίδες και Επαμεινώνδες διαλεγόντουσαν, για Θήβες, για την Αθήνα και τη Σπάρτη. Η Φιλική Εταιρεία, ο Υψηλάντης, ο Ρήγας Φεραίος, τα θυσιαστήρια

του Δραγατσανίου και (απέ) του Πέτα* (Ιούνιος 1822) = το άστρο που – «μεθυσμένος» – τους οδήγαε δεν ήταν το Βυζάντιο, αλλά η Αθήνα. Απ' την Αθήνα και τους αρχαίους εμπνέονταν όλοι οι οπλαρχηγοί του '21:

«...Μια φυλή, η πιο ιστορική φυλή της Οικουμένης, αυτή που δημιούργησε τον Χρυσούν αιώνα, έχασε την ελευθερία της, όμως, ποτέ δεν έπαυσε ν' αναπνέει και να ελπίζει. Γιατί είχε επίγνωση του προορισμού και του ρόλου της και γιατί ποτέ δεν έχασε τον ανθρωπισμό της. Τον ανθρωπισμό που την έδενε με την Αρχαιότητα, που της θύμιζε το παρελθόν της. Όλοι οι μεγάλοι ηγέτες του Εικοσιένα, ο Κολοκοτρώνης και οι άλλοι, έφεραν μέσα τους την Παράδοση. Κάπου ο γενναίος στρατηγός Μακρυγιάννης, χωρίς ίχνος λογιότητας ή θύραθεν σοφίας, λέγει: “Όλοι αυτοί οι μεγάλοι άντρες του κόσμου κατοικούνε τόσους αιώνες στον 'Αδη, σ' έναν τόπο σκοτεινό, και κλαίνει και βασανίζονται διά τα πολλά δεινά που τραβάει η δυστυχισμένη μερική πατρίδα τους. Όλοι οι προκομμένοι άντρες των παλαιών Ελλήνων, οι γονέοι όλης της Ανθρωπότητας, ο Λυκούργος, ο Πλάτων, ο Σωκράτης, ο Αριστείδης, ο Θεμιστοκλής, ο Λεωνίδας, ο Θρασύβουλος, ο Δημοσθένης και οι επίλοιποι πατέρες γενικώς της Ανθρωπότητας κόπιαζαν και βασανίζονταν νύχτα και ημέρα μ' αρετή, με ειλικρίνεια, με καθαρών ανθρωπισμόν να φωτίσουνε την ανθρωπότητα νάχη αρετή και φώτα, γενναιότητα και πατριωτισμό”. Το πνεύμα αυτό υπήρχε σε κάθε σκλαβωμένο Έλληνα κι αυτό

* Όπου στην εκστρατεία (και στη μάχη) που για πολιτικές προσωπικές του επιδιώξεις οργάνωσε ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος έπεσαν οι παμπλείστοι από τους ηρωικούς Φιέλληνές μας.

τον όπλισε στο απίθανο εγχείρημα του Εικοσιένα, θαύμα της Ελληνικής Παλιγγενεσίας. Μπόρεσε έτσι το έθνος να εκμεταλλευθεί τις δυνατότητές του και πραγματοποιήσει το κοσμοϊστορικό γεγονός της Επανάστασεως. Και στο σημείο αυτό έγκειται η μοναδικότητα του ελληνικού αγώνα...» (I. Μ. Χατζηφώτης: «Νέα Πολιτεία», 28.3.71).

«...Τα κοσμοϊστορικά γεγονότα της Γαλλικής Επανάστασεως και τα φιλελεύθερα κηρύγματά της εύρισκαν εις τον δούλον τότε Έλληνα τον ευπαθέστερον δέκτην. Ανεγνώριζεν αυτός ότι εις την σύγχρονόν του Γαλλίαν ξαναζή η Αρχαία, η Αιωνία Ελλάς...».

Ο Κοραής γράφει το 1792, αναφερόμενος εις τους Ναπολεοντείους πολέμους: «Εις τον παρόντα πόλεμον, φίλε μου, είδον πράγματα όντως Ελληνικά. Δεν ακούει κανείς άλλο την σήμερον, πάρεξ Μαραθώνα, Σαλαμίνα, Πλαταιάς».

«...Τα θαύματα της ιστορικής και προϊστορικής περιόδου, αρχής γενομένης από εκείνο το υπό των δεκακισχιλίων εκείνων Αθηναίων, οι οποίοι, κατά τον Πλάτωνα και τους ιερείς της Αιγύπτου, κατετρόπωσαν τας μυριάδας των Ατλάντων επιδρομέων κατά της ιεράς αυτής γης της Αττικής, εμφανίζονται διά μέσου των αιώνων και επαναλαμβάνονται μέχρι του 1821 και συνεχίζονται πέραν αυτού, μέχρι του ΟΧΙ του 1940» (Αλέξανδρος Τζατζόπουλος: «Ο Τεκτονισμός και ο Αγών του 1821», σελ. 15 και 20).

Δεν είμαι τέκτων, αλλά μια που για τον Τεκτονισμό ο λόγος στο σημείο αυτό, να αποτίσω λέω σε τούτη τη φιλελεύθερη οργάνωση τον φόρο – μου – τιμής. Δεν έχει σημασία ότι με ή χωρίς τη Φιλική Εταιρεία το '21 θα εγινόταν,⁴⁵

αλλά πολλά στον Τεκτονισμό χρωστάει η Φιλική Εταιρεία. Πάμπολλοι από τους Φιλικούς ήσαν τέκτονες (και από την τριανδρία των ιδρυτών της πρώτος ο Ξάνθος), εισφέροντάς της σάρκα και οστά, αίμα και φώτα. Και κάμποσοι από τους τέκτονες (Φιλικοί ή όχι, Έλληνες ή μη) προσέφεραν στη λευτεριά, μαχόμενοι, και την υπέρτατη θυσία...

Πού είναι – ώστε – τα Βυζάντια, οι Κομνηνοί και οι «Δικεφάλοι»; Εκείνα τα ψάρια που... πήδησαν απ' της γρηάτσας το τηγάνι; Την «μεγαλοϊδεϊκή ψώρα μάς την έφεραν στην Αθήνα οι Φαναριώτες. Ακριβώς ειπείν με, δεν την έφεραν αλλά την εφεύραν επί τόπου. Και ακριβέστερα, την πλαστογράφησαν εδώ για την καλύτερη απαγωγή και αποπλάνηση του λαού σε δρόμους ασύδοτους και φρούδους. (Σχετικά βλ. υποσημείωση σε μιαν από τις προηγούμενες σελίδες). Προηγουμένως, κατά τη διάρκεια της πάλης, είχαν μεταφέρει αναμέσω της (= ανά μέσω του αγώνα) μαζί με τον Μακιαβελισμό* και τη διχόνοια. (Ιδέ και «Δίκη του Καραϊσκάκη»)** . Στην Αθήνα μετάφεραν συνάμα οι αθεόφοβοι και την ξεπουλητική τους ειδικότητα***. (Θα τα πούμε παρακάτω).

* Πρόσβαλα τον όρο: Μπρος στους δυό αυτούς Φάουστ της Επανάστασης, τον Π. Πατρών και τον Ιγνάτιο (τον... Ταλειυράνδο και τον Φουσέ), και μπρος στη διοπτροφόρα «φιλομηδία» του εκείνου του αβυσσαλαίου Μαυροκορδάτου ο Μακιαβελισμός είναι μια «Χρηστομάθεια...», ένα ανάγνωσμα γι' ανθρώπους... μπουφους!

** Καραϊσκάκης στον Μαυροκορδάτο: «Ε, ωρέ Μαυροκορδάτε, εσύ την προδοσία με την έγγραψες στο χαρτί και γω ηγλήγορα ολπιζώ να σου την γράψω εις το μέτωπόν σου διά να φανή ποίος είσαι!» (Ηλίας Παπαστεριόπουλος: «Η δίκη του Καραϊσκάκη», σελ. 264).

*** Περισσότερα θα δούμε στο 3ο (όπως είπα) βιβλαράκι μου.

Πράγματι, προηγουμένως (στα πριν του '21 και επέκεινα, αλλά και μετά το '21 και εντεύθεν) είχαν ξεπουλήσει το Βυζάντιο στους Φράγκους, στους Γενοβίτες και στους Τούρκους (και τότε τελωνεία και μονοπώλια, και τότε «διομολογήσεις» και προνόμια), στην τούρκικη ύστερα ΠΟΛΗ, εξακολούθησαν τον... εκπλειστηριασμό και της Τουρκιάς, κάνοντας... τη μέτρηση απ' τ' ανάποδα. Τ ρ ε, Ν τ ο ύ ο, Ο ύ ν ο!... Εκεί να βλέπεις τελωνεία και μονοπώλια. Εκεί να βλέπεις σύξυλες Βοσνίες και Ερζεγοβίνες! Σιδηρόδρομους, λιμάνια, «αντιβασιλεία», προνόμια, «ετεροδικίες» και γιοφύρια, «Οθωμανικές Τράπεζες», χαρτόσημα, προμήθειες σάπιων πολεμικών και... φέσιων θράσων. 'Ολ' αυτά κι άλλα κι άλλα στο σφυρί!* Τα γραμματόσημα, το μετάξι, το ψάρι, το αλάτι, το οινόπνευμα, όλα στο χρέος. Οι Τούρκοι ήσαν καταδικασμένοι σε θάνατο. Πλήθος κοράκια ορμούσαν κατ' απάνω τους. «Για τον ετοιμοθάνατο Τούρκο κοράκια ήσαν οι Ρωμηοί (= οι Φαναριώτες). 'Επειτα να σου κι οι Σύριοι, οι Αρμένηδες και οι Εβραίοι» (Ναρσίς Μπουσέ, Πρέσβυς της Γαλλίας στην Πόλη). Και μέσα σ' αυτούς οι «πρώτοι τη τάξει» Φαναριώτες: «...Τα έσοδα της Κύπρου και της Ρωμυλίας, ο Βουλγαρικός φόρος κι αυτά στο χρέος. 'Ολος ο καπνός τής Ρεζή. Σε ιδιωτικές Εταιρείες τα λιμάνια της Πόλης και της Σμύρνης... Οι Ρωμηοί ανακατεύονται σε όλα... Αυτοί οι βλάκες οι Τούρκοι το βάλανε πείσιμα

* Στο σφυρί είχε βάλει στους Μαλτέζους Ιππότες και ο Μαυροκορδάτος (για δάνειο) τη Σύρα, τη Ρόδο, την Κάρπαθο και την Κρήτη. Ο Ιγνάτιος όμως πρότεινε αντίς τη Ρόδο την Κύπρο, «διότι αυτή η νήσος είναι απομεικρυσμένη από τας Ελληνικές Επαρχίας και νήσους». (Αρχείο Ρώμα, Π.Μ. Κοντογιάννης, Κ. Σάθας, από το Π.Π.Γ., σελ. 48 και 49, του Τάκη Α. Σταματόπουλου).

να μαθαίνουν μόνο να καβαλλικεύουνε καλά το άλογο και να τραβάνε το σπαθί...» (Ο ίδιος ως παραπάνω ο Πρεσβευτής της Γαλλίας στην Πόλη). «...Ε, λοιπόν, κάθε επίσκεψη μου φέρνει κι από μια νέα απογοήτευση. Αλήθεια, πόσο έχω απατηθεί! Ο Κροάτης μου (= ο θαλαμηπόλος του) με τα χρυσά γαλόνια μου φέρνει στον δίσκο δύο κάρτες ίδιο σχήμα, ίδιο χαρτί, με τα ίδια γράμματα τυπωμένες. Διάβασα:

Sir Archibald W. Falkland

'Αγγλος Διευθυντής του Οθωμανικού Χρέους

Prince Stanislas Cernowitz

Δεύτερος Γραμματέας της Ρωσικής Πρεσβείας...».

Και αλλού ο ίδιος – όχι ο Πρέσβυς:

«...Να ποια είναι η κακοτυχία μου. Αντί να βρω πειρατές βρίσκω ανθρώπους του κόσμου απαράλλαχτα όπως στο Παρίσι. Αυτοί οι ευγενείς Ευρωπαίοι είναι πραγματικό στίγμα μέσα στην Κωνσταντινούπολη...» (Συνταγματάρχης Ρενέ ντε Σεβινιέ Μονμορόν –;– Στρατιωτικός Ακόλουθος της Γαλλίας, παρά τω Πρέσβει Ναρσίς Μπουσέ – στην Πόλη. Βλέπε «Ο άνθρωπος που δολοφόνησε», ιστορικό μυθιστόρημα του Κλωντ Φαρέρ, έκδοση Γ. Τσουκαλά και Σία, Αθήνα 1927).

11.

Στον αγώνα όσοι «κατέβηκαν» κουβάλησαν και την επιτήδεια τέχνη της ξεπούλας!... Μια μορφή του ξεπουλήματος ήταν και τα κόμματα που έκαμαν: Ρωσόφιλο, Αγγλόφιλο, Γαλλόφιλο, ακόμα και... Αυστροόφιλο – του Μέττερνιχ!* Η μαχόμενη Ελλάδα άφηνε τ' άρματα, οι κλέφτες τα γιαταγάνια, τα Ευαγγέλια οι ιερείς, για να αλληλοτρών ο ένας τον άλλο... Με το σφυρί οι Φαναριώτες – «δημοπράτορες» – κατακύρωναν στους πλειοδότες την Ελλάδα. Είδαμε ότι του Ιω. Καρατζά (τέως ηγεμόνα της Βλαχίας) άρχισαν με τις πρώτες μπαταριές να του τρέχουν, για οσποδαριλίκι πάλι, τα σάλια = το οσποδαριλίκι «του Μωρέα»! Πληρώνοντάς το σε... αξιοπρεπή τιμή, αυτουνού θα του τόδινε καϊμακαμίλι το ντοβλέτι...**

* 'Όσοι απ' αυτούς και τους παρόμοιους τους σώσανε να δράσουν και έπι 'Όθωνα «εισήγαγαν» και την ξεπουλητική τους ειδικότητα του μείντανιού και των «κηρύκειων». «Φτάνει να σου πω πως οι οπαδοί του Κωλέττη κάνανε διαδηλώσεις, κρατώντας όχι την Ελληνική παρά... τη Γαλλική σημαία!» (Δ. Φωτιάδης, «Η έξωση του 'Όθωνα», σελ. 41).

** «...Εθεωρούσε πιθανή την δημιουργία εις την κάτω Ελλάδα μας ηγεμονίας κατά το πρότυπον των Παραδουναβίων, εις της οποίας τον θρόνον απέβλεπε» (Δ. Κόκκινος, τ. 2, σελ. 204).

Αλλά κάτι ακούσαντας περί Συνέδριου της Βερώνας, όπου – τάχατις – ο Αλέξανδρος θάκανε την Ελλάδα βασιλείο, ύψωσε τις οσποδαρικές του μετοχές έως την τιμή του Βασιλέα!... Αλλά για... να σπάσεις κέφι, αναγνώστη μου, επίτρεψέ μου να παραθέσω εδωχάμου σκεδόν ολόκληρη την για τους Καρατζαίους (= πατέρα* και γιο) περίοδο του Δ. Κόκκινου (από τον 3ο τόμο, ό.π., σελ. 96 και 97):

«...Ο Καρατζάς είχε και αυτός μαζί του ξένους πρώην αξιωματικούς μισθωθέντας από τον πατέρα του. Ως υπασπιστήν του είχε έναν Γερμανόν. Οι πολιορκηταί του Νεοκάστρου τον υπεδέχθησαν με ενθουσιασμόν. Ήτο υιός ενός τέως ηγεμόνος της Βλαχίας, με γνωστόν όνομα, νέος που έσπευσεν από το εξωτερικόν να έλθη να αγωνισθή διά την κοινήν πατρίδα. Επί πλέον ήτο πλούσιος και είχεν εις την διάθεσίν του το φορτίον του πλοίου που τον έφερε και που είχεν αγκυροβολήσει εις τον λιμένα, πολύτιμον διά τους

* Μα τον Θεό αξίζει να τον παραστήσουμε περίπου αυτόν τον μπαμπά Καρατζά σαν Οσποδάρο, κατά το λέγειν του άμμητου Μ.Φ. Ζαλλώνη:

«...Ο τρόπος με τον οποίον φέρεται ο Οσποδάρης, όταν φαίνεται εις το Κοινόν και εις το Παλάτιόν του, είναι αξιοπαρατήρητος και διαφέρει πολύ από τον υπερήφανον τρόπον, ός τις διακρίνει συνήθως τους μεγάλους από τους άλλους ανθρώπους. Αν περπατή κλίνει την κεφαλήν του, εις τρόπον όστε ο πάγων του (σαγόνι) εγγίζει εις το στήθος του. Οι οφθαλμοί του είναι μισοκλεισμένοι, υποκρίνεται κωφότητα, την οποίαν προσποιείται διά να μην αποκρίνεται εις τα οποία τον κάμνουν ζητήματα (=αιτήσεις) και να εκπληροί εκείνα τα οποία τον είναι ευάρεστα, ή όσα τον φαίνονται δίκαια ή εύκολα. Κυττάζει ακαταπαύστως έμπροσθέν του, παίζων κατά συνέχειαν εις τα δάχτυλά του μικρόν κομβολόγιον, ενώ με την άλλην χείρα ανακατώνει τους όποιους έχει εις την τζέπην του ρουμπιέδες. Αν ομιλή, ομιλεί με φωνήν γλυκειάν και πλαστήν. Αν ο τρόπος ούτος του φέρεσθαι δεν ήτο παντάπασιν επιτηδευμένος ημπορούσε να μην έχη τι παράδοξον, αλλ' εις τον Οσποδάρην δείχνει χαρακτήρα παράξενον, τον οποίον διακρίνει ευκόλως ο οφθαλμός του παρατηρητού φιλοσόφου» (Μ.Φ. Ζαλλώνης, ό.π., σελ. 40).

πολιορκούντας το εκεί φρούριον, διότι απετελείτο κυρίως από πολεμοφόδια.

(...) Ο πατέρας μου, τους είπε, θα θυσιάση πολλά εκατομμύρια διά τον αγώνα της Ελλάδος αν προκληθή ως ηγεμών της.

Αι προτάσεις αυτά ήσαν ο χειρότερος τρόπος προπαγάνδας απέναντι ανθρώπων ευφρευστάτων, υπερηφάνων και φιλοδόξων(...) που δεν ηνείχοντο ούτε καν τον Δημήτριον Υψηλάντην που είχεν έλθει ως πληρεξούσιος του αδελφού του, Γενικού Επιτρόπου της Αρχής(...). Ήτο ποτέ δυνατόν ν' ανεχθούν τον γέροντα Καρατζάν, που δεν είχε άλλο ενεργητικόν εις το παρελθόν του παρά την ηγεμονίαν εις την Βλαχίαν και που διά να βοηθήση με την παρουσίαν του τον αγώνα, εξητούσε να τον ανακηρύξουν ηγεμόνα;

Απήντησαν λοιπόν εις τον Κωστάκη Καρατζάν ότι δεν ήτο δυνατόν να σκεφθούν τώρα περί τοιούτων ζητημάτων και του έδωσαν να εννοήση ότι είχαν ανάγκην πολεμοφοδίων διά την πολιορκίαν. Το πλοίον του Καρατζά ήτο γεμάτο.

Αλλ' ο νεαρός Φαναριώτης (Σ.τ.Σ.: το μήλο κάτω απ' τη μηλιά...) δεν είχε φέρει τα βοηθήματα παρά διά να τα μεταχειρισθή διά την προπαγάνδα της ηγεμονίας της Ελλάδος(...). Έφυγε λοιπόν θυμωμένος από το Νεόκαστρο, χωρίς να δώση ούτε ένα φυσίγγιον εις τους πολιορκούντας το Φρούριον, και επήγε εις την Καλαμάταν...».

Μα ας αφήσουμε τον ασήμαντο Καρατζά κι ας έρθουμε στον γλυκερό και επικίντυνο Μαυροκορδάτο. Ψάφαι κι αυτός να ξεπουλήσει τον Μωριά, όχι όμως στον Σουλτάνο, αυτός, μα στην Αγγλία... Και μόνο το γεγονός ότι δεν μπό-

ρεσε να παραλύσει* την επανάσταση δείχνει το πόσο αντρωμένο ήταν το '21. «Υπήρξεν ο ολέθριος της Ελλάδος δαίμων απ' αρχής μέχρι τέλους». ** «'Ηκουεν», λέγει ο Φιλήμων, «έβλεπεν, εστάθμιζεν, ηδύ και μειλίχιον προσλαλών τοις πάσι και περί πάντων». «Η προσηνής και αβρά αυτή πολιτική δεν ήτο βεβαίως η κατάλληλος να προσελκύση την συμπάθειαν των κλεφτών και την υπόληψιν του Κολοκοτρώνη υπό την γλυκά μειδιώσαν μεσιτικήν (σημ. δική μου: ίσως «μεσσιακήν» θα είναι στο πρωτότυπο) εκείνην μορφήν ωσφραίνοντο ούτοι την φαναριωτικήν πανουργίαν. Το φ ρ α κ ο αφ' ετέρου και τα διοπτρα καθίστων αυτόν γελοίοι εν εις τα όμματα των τέκνων αυτών της φύσεως...». *** Πράγματι, διαβολικώτεροι άνθρωποι απ' αυτόν και τον Ιγνάτιο δεν είχαν «εισδύσει» στο '21.

Αυτός, λοιπόν, ο Αρχηγός του Αγγλόφιλου κόμματος – εν πλήρει πολέμω – «...κρατώντας στα χέρια του τη φαναριώτικη χουλιάρια της ίντριγκας, ανακάτευε με δαύτη αγωνιστές, κοτζαμπάσηδες, νοικοκυραίους και λαουτζίκο. Κείνο τον καιρό, τ' αφεντικά του οι Εγγλέζοι ονειρευόταν να χάσουνε σε μια από τις τόσες αποικίες της Αυτοκρατορίας τους το Μωριά και την Κρήτη. Μαζί με τα Ιόνια νησιά και τη Μάλτα, που κίόλας την κράταγαν, θα στήνα-

* «...Εβοήθησεν διά της συμμαχίας του μετά των προεστών εις την κατάλυσιν της εξουσίας του Υψηλάντου... Επομένως, τίποτε άλλο δεν κατόρθωσε παρά μόνον να καταστήση αδύνατον την συγκρότησιν αληθινής κυβερνήσεως καθ' όλην την Επανάστασιν» (Κ. Παπαρηγόπουλος, «Επίτομος», σελ. 576).

** Δ. Βερναρδάκης, καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. «Νέα Ημέρα» της Τεργέστης, 1974. «Επιστολιμαία Βιβλιοκρισία» (Ν. Δραγούμη: «Ιστορικά αναμνήσεις», έκδ. Γ', σελ. 325).

*** Κ. Μένδελσων Βαρθόλδη, σελ. 376.

νε ένα καινούργιο κράτος κάτω από το στέμμα του βασιλιά τους – κάστρο άπαρτο στη Μεσόγειο, τη θάλασσα απ' όπου περνάει ο δρόμος για τις Ινδίες. Σε τούτο τ' όνειρο, που δεν ήταν βέβαια ελληνικό, δούλευε γι' αυτούς. Ο νους του κι ο στοχασμός του ήταν το πώς θα γίνει ο Μωριάς εγγλέζικο προτεκτοράτο κι η εξοχότητά του πρίγκηπας σε δαύτο*.

Εδώ όμως, στο λεύτερο – ύστερα – βασίλειο, δεν βρήκε ανθόσπαρτο τον δρόμο. Η Βαυαρική ακρίδα, με στην κορυφή έναν «καθυστερημένο» βασιλέα, δεν πολύ τους παραμερίζαν, ν' αλωνίζουν όπως πρώτα. Οι κυβερνήσεις δεν όπως πριν αυτοδιορίζονταν, αλλά τις «διόριζε» ο Βασιλέας – δηλαδή η Αμαλία και οι πρέσβεις!... Παράλληλα, οι μεγαλοκαπεταναίοι της Επανάστασης κι οι τόποι (Γρίβας, Κριεζώτης, Μάνη, Ναύπλιο κι άλλοι πολλοί) ύψωναν κάθε τόσο μπαϊράκια. Σύγκαιρα, και το ψωμί ήταν γκίτικο και δεν έφτανε για όλους. Καταληστευόταν και ξαναπείναε ο λαός, οι μαρουτοκαπνισμένοι αγωνιστές ψωμοζητιάνευαν στα σπίτια. Και οι «νεήλυδες» (Φαναριώτες και λοιποί) ήσαν γραμμένοι στο κατάστιχο του διαόλου... Είδαμε πριν τι πρόγκα πήρανε απ' τον λαό και την εθνοσυνέλευση και πήραν οι πιο πολλοί των ομματιών τους...

Μα έμνεσκε ο Μαυροκορδάτος και το σινάφι του, έμνεσκε ο Κωλέττης κι οι «οπαδοί» του. ΚΑΤΙ έπρεπε να γίνει, για να ο λαός χάσει όσα δεν είχε χάσει από τ' αυγά του. Δεν ήταν ζωή, αυτοί που παίζανε τους Σουλτάνους και τον Αλή Πασά στα δάχτυλά τους, ο ένας που σκάρωσε την

* Στυρομήλιος, «Απομνημονεύματα της δευτέρας πολιορκίας του Μεσολογγίου», σελ. 113 - 114.

Συνθήκη του Κάρλοβιτς, κι ο άλλος που χρηματίζει είχε τον Τεπελενλή «εξ απορρήτων», δεν ήταν ζωή να «κατατρίβονται» με μιας καταπιάς εθνάριο – όλο τσαρούχια. 'Ενα βασιλείο φτωχό, με όρια που δεν ξεπέρναγαν σε έκταση το εμβαδόν ενός μεγάλου τσιφλικιού της Ρουμανίας ή του νησιού που είχε τάξει στον Σάντσο Πάντσα ο Δον Κιχώτης!... Οι «Ηγεμονίες», η ΠΟΛΗ, το Βυζάντιο, να οι μεγάλες τους κουτάλες...⁴⁶ Θολά νερά, κουτόχορτο, κουδιά (για τον λαό) παπαρουνίσια... Κι ό,τι αρπάξουμε! Ο «μαρμαρωμένος», η «Σημαία του Σταυρού» τα «τηγανόψαρα»!... Αγυρτεία, συν καπηλεία, συν συμφέροντα. 'Ηταν που και το Οθωνικό καρβέλι ήταν στραβό· κάθησε κι ο Κωλέττης πάνω του και απόγινε.⁴⁷

Αυτό λοιπόν το ΚΑΤΙ εφευρέθηκε. Στην προσπάθειά του να τραβήξει τον Ελληνικό λαό από τη μύτη του και – μαζί – να περισώσει τους «ετερόχθονας» κύλησε μες στη Βουλή (Ιανουάριος 1844) τον δυναμίτη:

«Η Ελλάς εκ της γεωγραφικής της θέσεως είναι το κέντρον της Ευρώπης· με την δεξιάν της πιάνει τας χείρας της Δύσεως και με την αριστεράν της τας χείρας της Ανατολής και τας συνδέει » (...) «Εν τω πνεύματι της μεγάλης ταύτης ιδέας...» κλπ.

Και γράφει ο Κ. Θ. Δημαράς στο «Βήμα» τής 9.1.70:

«...Μέσα σε ένα δεκαπενθήμερο, τρεις τουλάχιστον αθηναϊκές εφημερίδες αναδημοσίευσαν ολόκληρη την αγόρευση· η μία κατόρθωσε να την βάλει την επομένη της ημέρας οπου ελέγχθηκε, οι άλλες λίγο αργότερα, κρατώντας έτσι ζωντανή επί ημέρες την περιέργεια του Κοινού γύρω στο μεγάλο θέμα. Και πάλι, ολίγες εβδομάδες αργότερα, ο Αλέξανδρος Σούτσος, ευαίσθητος δέκτης των ρευμάτων της

στιγμής, μπαίνει μέσα στην υπόθεση με ζωηρότητα και αποτελεσματικά: πρέπει να θεωρούμε ότι ακόμη εκείνα τα χρόνια τα μονόφυλλα είτε τα φυλλάδια των ποιητών προσέφεραν μίαν αμεσότητα επικοινωνίας με το Κοινό, ίση με εκείνην την οποία προσφέρει σήμερα ο ημερήσιος τύπος· κι ακόμη ας μην ξεχνούμε, σε έναν πολιτισμό ακόμη έντονα ακουστικό, τη σημασία την οποία έπαιρνε για τη διάδοση των ιδεών και των συναισθημάτων ο έμμετρος λόγος».

Για το «κεχηνός του ρυθμού» ο Σούτσος μεταθέτει κατά μίαν ημέρα τα πράγματα και απευθυνόμενος στον Κωλέττη γράφει: «ανεδείχθης την δεκάτην πέμπτην Ιανουαρίου / υψηλός ως μία στήλη του Διός του Ολυμπίου». Συνεχίζοντας παραφράζει σε στίχους την αγόρευση χαρακτηριστικό είναι ότι δεν γίνεται λόγος για Μεγάλη Ιδέα: ο όρος δεν έχει ακόμη αποκτήσει την αυτονομία του. «Η Ελλάς εν μέσω κείται της Ευρώπης και Ασίας / γέφυρα της αενάου των εθνών οδοιπορίας... / Με την πώσιν της τα φώτα εις την Δύσιν είχε χύσει / με την όρθωσίν της θέλει την Ανατολήν φωτίσει...».

«Εμπνευστής της Μεγάλης Ιδέας ήταν το Γαλλικό κόμμα με αρχηγό τον Κωλέττη» (Μ.Μ. Παπαϊωάννου στην Εισαγωγή του στου Γιάννη Κορδάτου τις «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού Κινήματος», σελ. κα').

Αλλ' ας δούμε τι γράφει στην «'Εξωση του 'Οθωνα» στο με τον τίτλο «Η Μεγάλη Ιδέα» κεφάλαιό του ο Δ. Φωτιάδης:

«Γύρω από τη Μεγάλη Ιδέα, που προφήτης της στάθηκε ο Κωλέττης, υπάρχουνε βέβαια στραβές γνώμες. Κάμποσοι νομίζουν πως όλοι οι Έλληνες ίσαμε χτες ζούσαν και τρέφονταν μ' αυτήν και μονάχα τούτα τα τελευταία χρό-

να βρέθηκαν άνθρωποι να την απαρνηθούν. Κι όμως όχι. Η Μεγάλη Ιδέα, όπως την παρουσίασε στο έθνος ο Κωλέττης, με ιεροφάντες τον Όθωνα και την Αμαλία, όχι μονάχα χτυπήθηκε τότες από τους μυαλωμένους ανθρώπους του τόπου μας, παρά κι απ' όλους τους Ιστορικούς μας που έχουν ένα όνομα, χωρίς καμιά σκεδόν εξαίρεση».

Αν το ζήτημα είχε μπει με τούτον εδώ τον τρόπο – απελευθέρωση των σκλαβωμένων αδερφιών μας – ποιος μπορούσε τάχα νάχει αντίρρηση; Καθήκον υπέρτατο στεκόταν το μικρό κράτος, που στήσαμε με τόσες θυσίες, να ετοιμαστεί για μια τέτοια αποστολή. Κάθε αντίθετη θέση θάτανε άρνηση όλων των ιδανικών που εκπροσωπούσε η Επανάσταση του Εικοσιένα.

Μπήκε όμως έτσι το ζήτημα από τον Κωλέττη; Κάθε άλλο. Το παρουσίασε, αντίθετα, αντιρροαλιστικά, ανεδαφικά κι αντιστορικά. Γύρευε... ν' αναστηθεί το Βυζάντιο! Και τώρα σε ρωτώ εσένα τον πατριώτη Έλληνα: Μπορούσε να βρεθεί πιο δημοκοπικό σύνθημα απ' αυτό; Το μόνο που θα κατάφερε θάταν ν' αποκοιμίζει το έθνος, τρέφοντάς το με ψεύτικες προσδοκίες και ελπίδες.

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία ήταν το δημιούργημα μιας δοσμένης ιστορικής στιγμής. Οι συνθήκες που τη φέρανε στη ζωή δεν υπήρχαν πια, παρά μονάχα μέσα στις σελίδες της Ιστορίας. Συνειδητή λοιπόν απάτη η προβολή του οράματος να την ξαναστήσουμε στα πόδια της. Ήταν το ίδιο ωσάν να γυρεύαμε ν' αναστηθεί η αρχαία Ελλάδα.

Ο Κωλέττης δεν είχε τάχατες καταλάβει την τόσο απλή ιστορική αυτή αλήθεια; Η δημοκρατία όμως για τους πολιτικάντηδες είναι πάντα ο εύκολος δρόμος. Όλα τ' άλλα χρειάζονται δουλειά. Η Μεγάλη Ιδέα, όπως την παρου-

σίαζε, δεν είχε ανάγκη από τίποτα! Η οργάνωση του κράτους, το μοίρασμα της γης στους αγρότες, οι δρόμοι, η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του τόπου λογαριάζονταν από τον Κωλέττη για μικροπράγματα, ανάξια να μας απασχολούν. Το Α και το Ω των σκέψεών μας έπρεπε νάταν η Μεγάλη Ιδέα. Αυτή αυτόματα θάλυνε... όλα τα προβλήματα του έθνους!

Η εφημερίδα «Αιώνας» σε μελέτη που δημοσίεψε με τον τίτλο «Μεγάλη Ιδέα» σε τρεις συνέχειες – 10, 13, 17 του Σεπτεμβρίου 1847 – ονόμαζε «όφιν φαρμακερόν έρποντα εις τα σπλάγγνα της Ελλάδος» τη Μεγάλη Ιδέα του Κωλέττη. «Δεν ήτο αγυρτεία· ήτο προδοσία», λέει. «Απλούν πρόσχημα καλύπτουν υπό εξωτερικήν εθνικήν χροιάν την εσωτερικήν ουσίαν, ήτις ην ο Ουνισμός και ο Λατινισμός εν Ανατολή». Στην τέτοια άποψη του «Αιώνας» δίνει κάποια αληθοφάνεια η θερμή υποστήριξη της Μεγάλης Ιδέας από τον Όθωνα και την Αμαλία. Εμείς όμως δεν θα την αποδεχτούμε. Δεν μας χρειάζεται η προδοσία. Μας φτάνει η αγυρτεία. Ας δούμε τώρα τι λένε για τη Μεγάλη Ιδέα κι αυτοί ακόμα οι πιο συντηρητικοί ιστορικοί του τόπου μας.

Ο Καρολίδης γράφει: «Η Μεγάλη Ιδέα, που καθ' ον αβασθή τρόπον αντελαμβάνετο της εννοίας αυτής ο Κωλέττης, ην αυτώ μάλλον τρόπος και όργανον πολιτικής εσωτερικής ή σκοπός λελογισμένος και πεφωτισμένος της όλης του ανδρός πολιτείας».

Ο Κυριακίδης: «Το σφαλερόν δε τούτο σημείον της του Κωλέττου πολιτικής κατάδηλον γίνεται εξ απάσης αυτού της διοικήσεως. Πάντα τα του Ελληνικού Βασιλείου εισί

πρόσκαιρα κατ' αυτόν πάντα τα εσωτερικά ζητήματα μικρά και δευτερεύοντα το εμπόριον και η βιομηχανία ουδαμώς απασχολούσι τας σκέψεις και την διάνοιάν του περί συγκοινωνίας, περί διαχαράξεως οδών ουδέ σκέπτεται, διότι μίαν και μόνην διανοείται να διαχαράξη οδόν, την προς την Θεσσαλονίκην και την Κωνσταντινούπολιν περί ληστείας ουδέ μεριμνά, διότι οι λησταί είναι οι μέλλοντες στρατιώται του, άνευ κυβερνητικής δαπάνης γυμναζόμενοι εις τα όρη της Ελλάδος. (...) Εκράτει την σημαίαν της Μεγάλης Ιδέας και έσυρεν όπισθεν αυτού το έθνος».

Ο Κρέμος: «Η πατρίδα αυτή εθεώρει εαυτήν ως φιλελευθέραν μερίδα του ελληνικού λαού, ήτις ως γνώμονα της πολιτείας αυτής είχε την “μεγάλην ιδέαν”, ης εν τω ονόματι εδημοκόπουν και των πάντων κατετόλμων. Τα ιερά ονόματα: Αγία Σοφία, Κωνσταντινούπολις, ελευθερία, ελληνισμός και τα τοιαύτα, απέβησαν τετριμμένα ρήματα, ουδεμίαν πλέον αίσθησιν κινούντα, μάλλον δε αγανάκτησιν εφ' όσον εχρησίμευαν προς ιδίους σκοπούς».

Κι ο Δραγούμης: «Αλλ' επειδή η κατά της εξουσίας δυσαρέσκεια, αναφλεγόμενη αναφανδόν και υπό ξένων, ήτο γενική, η δε κυβέρνησις εφοβείτο μη αναφυώσι γενικώτεραι ταραχαί, υπεκινήθη η μεγάλη ιδέα, όπως ηλεκτρισθή ο λαός και αντιπερισπώμενος μεταστρέψη την προσοχήν από του εσωτερικού εις το εξωτερικόν μεγαλείον της πατρίδος».

Καθώς βλέπεις κι οι πιο συντηρητικοί ιστορικοί μας παραδέχονται πως η Μεγάλη Ιδέα του Κωλέττη και του Όθωνα ήταν μια απάτη. Και για να πεισθείς ολότελα γι'

αυτό άκου τι γράφει κι αυτός ακόμα ο Σκανδάμης :

«Υπήρχεν όμως και ένας άλλος λόγος, ο οποίος τον ημπόδιζε να προβή και εις την ελαχίστην έστω απόπειραν μεγαλοϊδεατικής εξορμήσεως. Ο λόγος τον οποίον είχε δώσει εγγράφως εις τον Γκιζώ, ότι θα απείχε πάσης εχθρικής ενεργείας εναντίον της Τουρκίας. Είναι πράγματι εξαιρετικώς ενδιαφέρουσαι αι επιστολαί αι ανταλλαγείσαι μεταξύ Κωλέττη και Γκιζώ, το περιεχόμενον των οποίων είναι όντως αποκαρδιωτικόν, διότι καταρρίπτεται το προσωπίον του μεγαλοϊδεατισμού, το οποίον τόσον επιδεικτικώς έφευρεν ο Κωλέττης, αποβλέπων μόνον και μόνον εις το πολιτικόν του συμφέρον».

Εκείνη την εποχή η πολιτική της Γαλλίας στη Μεσόγειο είχε αξίωμά της την ακεραιότητα της Τουρκίας. Κι αυτό όχι μονάχα τόξερε ο Κωλέττης, μα πήρε και γραφτές μυστικές υποχρεώσεις να συμμορφωθεί πιστά στην επιθυμία της Γαλλίας, που τυφλό της όργανο ήταν στην Ελλάδα. Κι όμως, ο αδίσταχτος αυτός άνθρωπος κορόιδευε το έθνος ανεμίζοντας το μπαϊράκι της Μεγάλης Ιδέας. Με κάτι τέτοιους υπερπατριώτες χρειάζεται, καθώς βλέπεις, να κουμπωνόμαστε όταν μιλάνε...

Και για να μπεις καλύτερα στο νόημα θα σου μνημονέψω τι σόι ανθρώπους μεταχειρίστηκε ο Κωλέττης για τη Μεγάλη Ιδέα του. Έβαλε τον Στέφανο Βαλλιάνο να «ιδρύση Αδελφότητα σκοπούσαν την πραγμάτωσιν της Μεγάλης Ιδέας» κλπ.

Ίσως –έτσι– αναγνώστη μου, παρεξηγώντας την (προς

τα προ, συν και μετά το '21) εναντίωσή μου στα καμώματα της «αναποδικής» ιστοριογραφίας των λογίων μας και των (επί του '21) σοβαροφανών από καθέδρας «δεκάρικων» των Ακαδημαϊκών, των Πανεπιστημιακών Προφессόρων και λοιπών Μεγαλόσχημων, νομίσεις ότι η ταπεινότητά μου αντιτίθεται στη Μεγάλη Ιδέα – σαν ιδέα. Μην, παρακαλώ, το πιστέψεις. Το '21 δεν ήταν καμιά υπόθεση μελό, για να την κάνουν... απαρέμφατα οι σημερινοί αγορητάδες. Ήταν μια άγρια ανθρωποταραχή, όλη «φυτίλι» και «αέρα». Είπαμε: Στους αφορισμούς του Πατριάρχη, και τα «προσκυνητικά» των Ιεράρχηδων, στα «Ειρήνη υμίν» των Καλόγερων, στις Υψηλές του Καποδίστρια επιφύλαξες και στου Κοραή τις «ελληνικούρες» το ΦΩΤΙΑ και ΤΣΕΚΟΥΡΙ αντέταξε ο Αγαμέμνωνας της Τριπολιτσάς Κολοκοτρώνης, αυτός ο Δημήτριος ο Πολιορκητής του '21. Η Μεγάλη Ιδέα, ως ιδέα, δεν είναι το τσαμπούνισμα εκείνο του Κωλέττη. Η Μεγάλη Ιδέα είναι το αμύνεσθαι ενάντια στον σκοταδισμό και τη δουλεία. «...Θέλω να πολεμήσω τουλάχιστον με λόγια και αν ευτυχίσω και με έργα όλους όσους καταπολεμούν τη σκέψη... Θα ξεσηκώσω, αν μπορέσω, και τις πέτρες ακόμα ενάντια στους τυράννους της Γης...». * Να η Μεγάλη Ιδέα: από τον Μαραθώνα έως την Πίνδο. Και είτε νίκησε, είτε ηττήθηκε, δεν χάθηκε. Στα δυο όμως (το '21 και την Πίνδο)... τον μειδίασαν. Τα αστραποβολήματά του, οι εκατόμβες του και οι νίκες του εξαργυρώθηκαν από τα «κατεστημένα» των καιρών τους. Οι πριν πλούσιοι έγιναν πλουσιώτεροι και οι φτωχοί φτωχόγιναν πιο ακόμα.

*Μπάουρον, στον «Δον Ζουάν» του. Βλ. «Ο Ντάντε και η Βυζαντινή Ιταλία» του Ανδρέα Μαρκέτου, σελ. 396.

Μετά μας ήρθε ο 'Οθωνας* με τη Βαυαρική Αντιβασιλεία. Το '21 είχε αποτύχει... Η κρατική γραφειοκρατία κι η καθαρεύουσα σφίχτηκαν στον λαμό του έθνους σαν χταπόδι. Ακολούθησε ο Βενιζέλος (α-να-θε-ω-ρη-τι-κή!), ο Κονδύλης και ο Πάγκαλος και συνέχεια ο Μεταξάς⁴⁸ και δώστου νάχει... Και τέλος ήρθε και η 2η απελευθέρωση και τα παιδιά γύρισαν πίσω:

«Όταν γυρίσαμε λαός πολύς ήταν μαζεμένος κάτω απ' τα μπαλκόνια... (Λαέ της πείνας, λαέ του μισού φράγκου, δυνατέ λαέ, κουρελή, που γυρίζεις από μάχη, τρελλαίνουμαι να βλέπω τα γυμνά μπράτσα σου τα κοκκαλιάρικα, τα δίκαια, τα νικηφόρα). Εσχίσθη το παραπέτασμα “κάτω οι δοσίλογοι, κάτω τα σκυλιά” (οι φωνές γίνονται πουλιά, έρχεται ο χειμώνας, φεύγουν τα πουλιά), ερημώνεται ο τόπος, ακόμα κυβερνούν οι δοσίλογοι»

(Από τις «Θυσιές» του Δημ. Παπαδίτσα).

Το να κάμεις μια επανάσταση κι αποτινάξεις τον ζυγό δεν έκαμες τίποτε. Το να μην ξαναπέσεις σε ζυγό αυτό είναι επανάσταση. Τι απ' το '21 είχε απομείνει; Όλα τα πριν του καί τινα πιο χειρότερα: Το Πανεπιστήμιο, οι αγορεύσεις του Σαρίπολου και – τώρα – η Αυλή των κατόπτρων,

*«...Τα “εθνικά κτήματα”, τούρκικα πριν από την Επανάσταση του '21, αντί να μοιραστούν αμέσως ύστερα από την απελευθέρωση στους αγωνιστές και στους αγρότες ή αρπάχτηκαν από τους δυνατούς ή χρησιμοποιήθηκαν από τον 'Οθωνα και την Αυλή του, για να δημιουργηθεί μια κάστα δυνατών, στήριγμα του θρόνου» (Μ.Μ. Παπαϊωάννου «Εισαγωγή στον Κορδάτο», ό.π., σελ. κθ').

του κ. Κ. Δ. Τσάτσου.* Και πάνω απ' αυτά η Κατοχή (μόνιμη αυτή) του Δημόσιου υπάλληλου.

Πίσω και από τον τελευταίο γραμματισμοκολλητή στένονταν «σύνοφρυς» η Χωροφυλακή, το Ιππικό, το Πεζικό, το Πυροβολικό και – αργότερα – η Αεροπορία και τα τάγματα. Αν σ' αυτά προσθέσετε και τον ζυγό της «καθαρολογίας» στη γραφή (μέγα οχυρό των συμφερόντων) στον καταδυναστευόμενο λαό άλλο δεν έμενε παρά μόνον η επανάσταση – μια Επανάσταση - Πολίτευμα, με σε όλες της τις πλατείες αιωρούμενη (εθνόσημό της) την κρεμάλα...

Το δε συμπέρασμα;

Το ελεεινό «κατεστημένο» – υπόθεση παλιότερη και από την Πυραμίδα του Χέοπα.

Από τη μέρα που ένας άνθρωπος ξεστόμισε ότι «α υ τ ό είναι δικό μου», από τη στιγμή εκείνη γεννήθηκαν η βία και το ψέμα.

Και στη μεν βία μπορείς να αντιτάξεις συ μίαν άλλη, μα μπρος στο ψέμα στέκεσαι καταευχαριστημένος και ηλί-

* «Ο Ακαδημαϊκός κ. Τσάτσος δημοσιεύει εις το τεύχος Μαΐου του περιοδικού “Ευθύνη” άρθρον υπό τον τίτλον “Επιστολή ενός συντηρητικού γέρου προς ένα προοδευτικό νέο”. Επειδή νομίζομεν ότι πολλά χρήσιμα θα έχη να αποκομίση ο αναγνώστης από την μελέτην του εν λόγω άρθρου λαμβάνομεν την πρωτοβουλίαν να του δώσωμεν ευρυτέραν, διά της κυριακάτικης “Ακροπόλεως” δημοσιότητα. Το άρθρον - επιστολή του διακεκριμένου καθηγητού και φιλοσόφου κ. Τσάτσου έχει ως εξής:

“Ομολογώ πως το γράμμα σας μου προκάλεσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Τόσο που να κάνω κάτι που τώρα πια δεν το συνθίζω: να απαντήσω διεξοδικά στις γενικότερες απόψεις, που με πολλή γλαφυρότητα διατυπώνετε: όχι όμως και στις κρίσεις σας για το πρόσωπο και το έργο μου. Μου αρκεί που κάθε μέρα βλέπομαι στον μέσα μου καθρέφτη και πασχίζω να καταλάβω τους αντικατοπτρισμούς του. Πού καιρός να ασχοληθώ και με το πώς με βλέπουν οι άλλοι!”... (Εφημ. «Ακρόπολις», 28.5.72).

θιος... Περισσότερο από τη βία το ψέμα είναι αυτό που βιάσταξε σαν 'Ατλας τα συμφέροντα. Το πουλί της Αθηνάς βγαίνει στο κόρσο όταν βραδυάζει...

Τον Τούρκο τον τσακίσαμε, αλλά οι δουλειές μείναν ίδιες:

Η Μεγάλη Ιδέα όσο κράτησε σαν «καταρράκτης» των ματιών μας. Η Εκκλησία όσο μπόρεσε να μας κρατάει μες στα σκοτάδια.⁴⁹ Η Παιδευτική ηγεσία όσο πρόφτασε να μας μεταβάλει σε φωνογράφους. 'Όσο το «Κρυφό Σχολείο» δεν ξαναγίνεται, για να ξέρουμε και λίγη Ιστορία και για τους κλέφτες – τώρα έχει γίνει Πανεπιστήμιο*, όπου οι προφεσσοί βγάζουν μάτια. 'Όσο ο κ. Ρώμας δεν γίνεται αυτοκράτορας και όσο δεν μας σώζει και εκ του σύνεγγυς ο κ. Νικήτας Βενιζέλος. Του κατάσχεσαν, λέει (τον Απρίλη), την ταυτότητα και τόσκασε (για να... μας σώσει εν ασφαλεία)... στο Παρίσι!

Οι κοτζαμπάσηδες είναι έκτοτε «Διευθύνοντες Σύμβουλοι» και οι πονηρόγατοι σταυροκόποι. Παιδί όντας είδα με τα μάτια μου Πρεσβευτή να κατασπάζεται το Ιερόν Ευαγγέλιο, είδα Πρόεδρο Χριστιανικού – λέει – Ιδρύματος να ποιεί – εν κατανύξει – το σταυρό του!... Λοιπόν είναι ή δεν είναι να ξαναπάω για κείνες... τις πατάτες;

*«Στην Ελλάδα το κράτος ήταν και είναι ακόμα στα χέρια της παραστρατημένης φεουδαρχικής τάξης, που βγήκε από τον ελληνικό Μεσαίωνα στα τέλη του 18ου και τις αρχές του 19ου αιώνα.

Και η τάξη αυτή έχει την “επιστήμη” της και η επιστήμη της, η επιστήμη της ελληνικής ψευδοαναγέννησης, είναι θρονασμένη στο Ελληνικό Πανεπιστήμιο έναν αιώνα τώρα. Στενόκαρδη, συντηρητική, στεγνή, χωρίς ένα γενναίο πέταγμα, χωρίς μιαν αναλαμπή, σηματοφόρα της καθυστέρησης και της αντίδρασης, πιστή εικόνα της ελλαδικής κοινωνίας, αίτιο και αιτιατό του ψυχικού ξεπεσμού της» (Δημήτρης Γληνός: «Εκλεκτές Σελίδες», τ. 2ος, σελ. 51 - 52, εκδ. «Στοχαστής» 1971, Αθήνα).

Ας τελειώνουμε όμως.

Μόνο θ' αρώταγα τους «επαίοντες» – καλά, έστω (κι ας... πάει και το παλιάμπελο!) έτσι είναι, όπως τα λέτε ελόγου σας = ότι η Επανάσταση ήταν έργο... του Ρομπέν των Δασών και εκείνου του... Ξιφήρ Φαλέρ διαβολο - Ιγνάτιου. Έστω (... κι ας τα κλαίει όπου τάχει) οι κοτζαμπάσηδες, ο Κλήρος, οι προεστοί, και οι «Διδάχοι», ο Καποδίστριας, ο Κοραής, ο Παλαιών Πατρών κι οι Φαναριώτες, ο Μαυροκορδάτος και ο Ιω. Καρατζάς, ο Διονύσιος Ρώμας και ο Υψηλάντης, οι νοικοκυραίοι της Ύδρας και οι Μεγάλοι Διερμηνείς, οι Ηγεμόνες της Μπογδανοβλαχίας και ο Στέφανος* εκείνος... μας κάμαν ευτυχείς και τρισελεύτερους! Έστω, οι Πατριάρχες και οι Σύνοδες, οι λόγιοι της «Διασποράς» και οι (κκ.) Τακουνόπουλοι, οι καλαμαράδες, οι «λιμπρο-ντόροι» και οι Νέγρηδες φλέγονταν από πατριωτική κι αυταπάρνηση και ντιπ (που... κούφια κι άπιαστα) από ιδιοτέλεια, και ντιπ από σβερκοκαβαλλερία... ρουστικάνα.

Αλλά δεν μας λέτε, ορέ παιδιά (=παιδιά του λαού και λεύτεροι Έλληνες), τι λέτε σεις για τούτα δω τα παρακάτω;

1) Από πότε άρχισε και πώς τελείωσε η «αγωνία του έθνους»; (βλ. 1ο τόμο του «1821 – μου – και η Αλήθεια»).

2) Γιατί η Φιλική Εταιρεία ρίχτηκε έτσι βιαστικά και ασυλλόγιστα στην Επανάσταση και όχι από τη φυσική της

* «...Ανάγκη είναι να (κανείς) έχει φίλους τοιούτους ωσάν κεχαγιάν του Βεζύρη, ωσάν ντεφτερντάρη...» κλπ. (βλ. και 1ο τόμο του «1821 και η Αλήθεια».

κοίτη και την εστία της (μην τάχα τα νερά, εκεί, δεν θα τη σήκωναν;), αλλά από εδάφη ξένα και αφιλόξενα, ου μην αλλά και εχθρικά,* κάπου 680 λεύγες όξω απ' την πατρίδα; (βλ. 1ο τόμο του «'21» μου). Ποία η Αλήθεια; (βλ. 1ο τόμο).

3) Τι κρύβει το μυστήριο Βλαδιμηρέσκου και ο στο Τυρογοβίστι (από τον Υψηλάντη) ανόσιος σκοτωμός του; (βλ. 1ο τόμο του «'21» μου).

4) Τι κρύβει η (από τον Τσακάλωφ) δολοφονία στην Ερμόνη του Γαλάτη; (βλ. 1ο τόμο και – εξήγηση – στις σχετικές σελίδες τούτ' του 2ου).

5) Ήσαν μισητότεροι οι Τούρκοι από τους κοτζαμπάσηδες; Γιατί πρώτους αυτούς (=τους κοτζαμπάσηδες) δεν χτύπησε η Επανάσταση; (βλ. 1ο τόμο του «1821 και η Αλήθεια»).

6) Του πέρασε από το μυαλό κανενός ιστορικού μας τι θα γινόταν αν ο υπό τον Υψηλάντη στρατός της Φιλικής έφτανε επιτέλους στην Ελλάδα; (βλ. 1ο τόμο και σχετικές σελίδες τούτου του τόμου).

7) Ότι χωρίς το πρόφτασμα των Τούρκων (με την άλωση) Ελληνικό έθνος... έκτοτε δεν θα υπήρχε εκτός από τον Μένδελσον το σκέφτηκε κανείς απ' τους δικούς μας ή τους ξένους; (βλ. 1ο τόμο του «'21» μου).

Καθόσον ξέρω, κανείς δεν έπιασε τούτης της Αριάδνης (του '21 μας) τον μίτο. Προφασσόροι και Ακαδημαϊκοί, Μεγαλόσχημοι Λογάδες και βαρύγδουποι ντοκτόροι, κοιλίες, «ύφεα» και φαλάκρες, έχουν όλοι μια χαρούλα στην υγείτσα τους. Το «Ερευνάτε τας Γραφάς» τους είναι αυ-

* Βλ. Μένδελσον, στον 1ο τόμο του «1821 και η Αλήθεια».

τουनों... το αυτόματο διαζύγιο. Θηβαΐτες της νηστείας, τρών' τις ψείρες τους ν' αγιάσουν. Είησάν τους οι όνειροι αλαφρούτσικοι και «χαμομηλόεις» τους ο ύπνος... Κι ας μόνον η εμού... εκτελωνιστικότητα κατάθεσα στη σχετική Γραμματεία μας τη «διάλεξη» των έξη ως παραπάνω ερωτημάτων = έξη πίδακων φωτός που καταύγασαν τούτο μας το ιστορικόν – όλον – τοπίο...

Μα τι; Σύξυλοι αυτοί οι «κατακλείδιοι» εποίησαν «εκωφαντικήν» χρυσοποϊάν «μ ό κ ο υ».

Διότι στου... κλπ. δεν μιλάνε για σκοινί.

Καθυποχρεωτικοί, αμελέτητοι κι εράσμοι έχουν και μια χαρούλα στην υγείσα τους...

Χαλκίδα 1974

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο Θεός να την έκανε «Οι αρχαίοι ναοί κλείνονταν ο ένας πίσω από τον άλλον». Κι έτσι φτάσαμε στον Ιουστινιανό (που έκτισε το ναό της Αγίας Σοφίας), που έκλεισε και την τελευταία Φιλοσοφική Σχολή της Αθήνας που την είχε ιδρύσει ο Πλάτων. Αυτό ήταν και το τέλος του αρχαίου Ελληνικού κόσμου, μέσα στον οποίο ο κάθε άνθρωπος μπορούσε να σκέπτεται όπως ήθελε και να κανονίζει τα όνειρά του ανάλογα με τις επιθυμίες του (Hendrik Wilhelm van Loon «Ιστορία της Ανθρωπότητας», σελ. 109). Τέτοια δε ήταν η απ' αυτούς (= τους Βυζαντινούς αυτοκράτορες και το μ' αυτούς εισβαλόν Ιερατείο) κοινοβιακή κατάσταση των υπ' αυτούς λαών, ώστε κάθε που κανας ψευτοπροφήτης ανάγγελε την επί θύρας συντέλεια οι άνθρωποι έπεφταν στα γόνατα, ευχαριστώντας τον Θεό ότι ηυδόκησε να τους απαλλάξει από τέτοια σκυλοζωή βασανισμένη...

«Εξηνταπέντε επαναστάσεις αιματοκύλισαν το Βυζάντιο στα 1508 χρόνια της ζωής του, μας πληροφορεί ο Πλάτων Ροδοκανάκης. Και εξηνταπέντε τα εκατό από τους λογής - λογής αυτοκράτορες θανατώθηκαν μαρτυρικά δολοφονημένοι ή φαρμακωμένοι και αρκετά γύναια των τριόδων αναγορεύθηκαν αυτοκρατόρισσες. Ραδιουργίες, δολοπλοκίες, συνωμοσίες, σφετερισμοί, εκδικήσεις αδίστακτου κυνισμού χαρκτηρίζουν την ιστορία του Βυζαντίου, όπου οι Πατριάρχαι, που ζούσαν σε ίση με τον αυτοκράτορα χλιδή, είχαν περισσότερη απ' αυτόν εξουσία, αυθαίρετοι και ασύδοτοι πάνω από κάθε νόμο, μαζί με τους παντοδύναμους παρακοιμώμενους ευνούχους που η εκδικητικότητά τους για τη θλιβερή τους αναπηρία οργάνωσε την κατωτερική μοχθηρία τους σε ανατριχιαστική εγκληματικότητα» (Αγγελος Δόξας, εφημ. «Ελεύθερος Κόσμος», 22.11.74).

‘Ενα απ’ αυτά τα... εθνοσωτήρια γύναια ήταν η «προχθεσινή» θεατρική ηρώισσα του κ. ‘Αγγελου Τερζάκη, η «Θεανώ». Μα είπαμε, χωρίς Αρχοντιά και Αυτοκρατορικά γυναικόβρακα δεν μπορεί να κάμει ο κ. Τερζάκης.

Ο δε ανεκδιήγητος, ως θα δούμε παρακάτω, Βυζαντινολόγος Δ.Κ. Έσσελινγκ λέει μολαταύτα στη σελ. 16, 17 της Ιστορίας του «Βυζαντινόν και Βυζαντινός Πολιτισμός»: «Περί τα τέλη της βασιλείας του Κωνσταντίνου αι δύο ισχυραί δυνάμεις, αίτινες έθետον εις κίνδυνον τον εθνικόν ελληνισμόν, η λατινική γλώσσα και η θρησκεία, είχαν αποβεί κατ’ εξοχήν απειλητικάί. Ο αγών κατά της θρησκείας και της γλώσσας της Ελλάδος ήρχισεν, όλος δε ο όγκος της εξουσίας κατευθύνεται εναντίον του Ελληνισμού, όστις ουδέν άλλο ευρίσκει στήριγμα εμψή αυτό το έδαφος όπου διεξάγεται η πάλη».

Τόσο δε σκοταδιστικό και φωτοσβέστικο στάθηκε ώστε, αφού «εκχριστιάνισε» και την «κατειδωλον πόλιν» (=την Αθήνα –«η πόλις, λέει ο Ροΐδης, στερηθείσα των βωμών της, ωμοίαζε τον υπό του Οδυσσέως τυφλωθέντα Πολύφημον»), έκαμε και εξαγωγή των προϊόντων του στην ‘Απω Δύση = την Ιε ρ ά Ε ξ έ τ α σ ι, στην Ισπανία. Δικό του... σπειαλιτέ ήταν και δαύτη (Αμ. Μαρκελλίνος, εθ’, 121 = και Ροΐδη 167α, «Πάπισσα Ιωάννα», «‘Απαντα», τόμ. 1ος).

«Το έργον της καταστροφής (=των Αθηνών) αρξάμενον επί Κωνσταντίνου επερατώθη επί Θεοδοσίου του Μικρού» (Ροΐδης, ως παραπάνω, σελ. 82).

Όπως δε θα δούμε παρακάτω, ο κορυφαίος των ξένων ιστορικών μας Κάρολος Μένδελσον Βαρθόλδη, στην «Ιστορία – του – της Ελληνικής Επαναστάσεως» γράφει ότι αν δεν επήρχετο η από τους Τούρκους άλωση του Βυζαντίου, το 1453, Ελληνικόν έθνος δεν θα ύπαρχε.

2. «Η τουρκική κατάκτηση της Μικράς Ασίας και ο εξισλαμισμός των κατοίκων της αποτελούν το έσχατο μείζον στάδιο στην ιστορία του Ελληνισμού εκτός της ελληνικής χερσονήσου. Η επέκταση των ελληνικών πολιτιστικών ορίων πέρα από την κυρίως Ελλάδα άρχισε πολύ ενωρίς, εκάλυψε την Ανατολή στους Ελληνιστικούς χρόνους και ρίζωσε βαθιά στους τρεις αιώνες της Ρωμαϊκής αυτοκρατορικής διακυβερνήσεως. Η διαδικασία του εξελληνισμού που παρέμεινε εντελώς επιφανειακή έξω από τα μεγάλα αστικά κέντρα στη Συρία και στην

Αίγυπτο, ήταν πλήρης σε μέγα μέρος της αστικής και αγροτικής Μικρασίας. Τα γεωγραφικά όρια του μεσαιωνικού αυτού ελληνικού πολιτιστικού κόσμου καθορίζονται από τους στρατιωτικούς αγώνες με τα διάφορα ισλαμικά κράτη. Το Χαλιφάτο των Ομμεϊαδών προκάλεσε την πρώτη μείζονα αναδίπλωση των βυζαντινών πολιτικών και πολιτιστικών ορίων με τις κατακτήσεις του Έβδομου αιώνα. Ύστερα όμως από την απώλεια της Συρίας και της Αιγύπτου η Βυζαντινή αυτοκρατορία και η Ισλαμική Επικράτεια επέτυχαν μια Ισορροπία μέσα στα πλαίσια της: ένα σημαντικό τμήμα της Ανατολικής Μικρασίας παρέμεινε ελληνικό σε γλώσσα και θρησκεία. Οι εισβολές των Μουσουλμάνων Τούρκων στον Ενδέκατον αιώνα ανανέωσαν την πορεία της μουσουλμανικής επεκτάσεως σε βάρος της ελληνικής χριστιανικής κοινωνίας. Η διαδικασία αυτή ολοκληρώθηκε στον 15ον αιώνα. Τότε και οι Τούρκοι είχαν αφανίσει την Αυτοκρατορία της Κωνσταντινουπόλεως και τα εκβυζαντινισμένα σλαβικά κράτη των Βαλκανίων και με τον εξισλαμισμό - εκτουρκισμό της Ανατολικής Μικρασίας περιόρισαν τον ελληνικό κόσμο στα νότια κυρίως Βαλκάνια. Ο κύκλος της επεκτάσεως και της συρρικνώσεως που κράτησε πάνω από δύο χιλιετίες, εν τέλει, επέστρεψε στο σημείο της αφετηρίας».

(Του Σπύρου Βρυώνη, καθηγητού του Πανεπιστημίου της Καλιφορνίας στο Λος Άντζελες, από το βιβλίο του «Η παρακμή του Μεσαιωνικού Ελληνισμού στην Μικρασία και η Πορεία του Εξισλαμισμού από τον Ενδέκατο ως και τον Δέκατο Πέμπτο αιώνα», εφημ. «Το Βήμα» της 30.4.72).

3. Για τον Ρωμαϊκό όγλο του Βυζαντίου, ακόμα και στις παραμονές της άλωσής του, η λέξη «Έλληνες» ήταν μισητή. Σήμαινε γι’ αυτόν ειδωλολάτρες. Όταν δε, από τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο, επιχειρήθηκε το «Ρωμαίοι» ν’ αντικατασταθεί με το «Έλληνες», δεν φαίνεται να του σταδιοδρόμησε η πρόθεση (κι ως έχει ενάντια γνώμη ο Ζαλοκώστας στο «Κωνσταντίνος Παλαιολόγος» του, σελ. 51). Ο ίδιος, ως Ρωμαίος Αυτοκράτορας εστέφτηκε με ρωμαϊκά οφφίτσια και ετικέττα και με λατινικά επιγράμματα στα λάβαρα και λατινική γραφή στα έγγραφα του. Η ίδια η Βυζαντινή αριστοκρατία τους μάς λέγανε Γ ρ α ι κ ο ύ ς ή περιφρονητικώτερα Γ ρ α ι κ ύ λ ο υ ς. (Σχετικά ίδτε στα λατινικά λεξικά την καταγωγή και τη σημασία αυτής της λέξης – το

«Ρωμιοί» μάς το κόλλησαν αργότερα οι Τούρκοι). Αλλά και ο Μιλέτ-μπασί (=ο Πατριάρχης, επί Τουρκοκρατίας) προς Γραικούς αποτεινότανε κάθε που προσαγόρευε το «ποιμνιον». «Προς τους ανά την Τουρκίαν Ιεράρχας» έγραφε τις «Εγκυκλίους» του στέλνοντάς τους. 'Όξω απ' τον κυρίως Ελλαδικό χώρο (μέχρι τα Γιάννενα) ο όρος 'Ελληνες ή Ελλάδα ήταν άγνωστος. Το ΕΛΛΗΝΕΣ! – μόνο δω κάτου ο Κολοκοτρώνης το βροντοφώναξε κάθε που στον λαό αποτεινόταν ή στους Κλέφτες. Ο Αγαμέμνονας αυτός του Βαλτετσιού ποτέ του δεν ξεστόμισε τη λέξη Γ ρ α ι κ ο ί ή Ρ ω μ α ί ο ι.

4. «...Ο Πατριάρχης είχε την εξουσία του επί των Ρουμ – Ρωμαίων – με τους οποίους υπενδούν οι Τούρκοι γενικώς τους χριστιανούς της Αυτοκρατορίας, συμπεριλαμβανομένων και των Ρουμάνων, των Βουλγάρων, των Σέρβων και των Αλβανών» (Δ. Κόκκινος, τ. 1., σελ. 37). Οι ίδιοι οι Πατριάρχες, την ίδια ορολογία (ως εθνική) μεταχειρίζονταν, διαγραπτός, ή διά λόγου, αναφερόμενοι στους 'Ελληνες: «Το γένος των Ρωμαίων». Το «'Ελληνες» ποτέ δεν το ξεστόμισαν... Ο «Hammond Atlas» της Μεγάλης Αμερικανικής Εγκυκλοπαίδειας στη σειρά των Ιστορικών χαρτών εξακολουθεί ν' αναφέρει τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία ως «Ανατολικήν Ρωμαϊκήν Αυτοκρατορίαν» και το διάστημα της Φράγκικης σ' αυτήν επικράτησης (1204-1261) να του δίνει την προσωνυμία «Λατινική Αυτοκρατορία».

5. Τώρα θέλετε να μάθετε τι γίνονταν σ' αυτές τις άτυχες Ηγεμονίες με τον παγαμό (για να τις ηγεμονεύσουν) αυτών των τράγων; Ακούστε: «Ο ήχος των κωδώνων, όστις αντηχεί εις τον αέρα, διαχύνει την χαράν εις τας καρδίας των αυλικών (=του Φαναριώτικου σκυλόλογου που έφερον μαζί του ο καθένας από αυτούς τους αλιτήριους... ηγεμόνες, λέει...) ενώ ρίπτει τον λαόν εις την φρίκην. Εμπορεί τις να χάρεται, βλέπων τον νέον τούτον ηγεμόνα, όστις, παρόμοιος με γύπα, έρχεται να ριφθή επάνω εις την νέαν του λείαν;» (Μάρκ. Φιλ. Ζαλλώνη «Πραγματεία περί ηγεμόνων Μολδοβλαχίας των εκ Κωνσταντινουπόλεως γνωστών υπό το όνομα Φαναριώται, ή έκθεσις περί της εν Οθωμανική Αυτοκρατορία επιρροής αυτών κατά των Ελλήνων...». Μετάφρασις Β. Βαλτινού, Αθήναι 1855. Βλ. και Δ. Φωτιάδη «Καραϊσκάκης», σελ. 112). 'Ενας άλλος (...φυσιογνωμία κι αυτός του '21!) Μέ-

γας Διερμηνέας (1812) και ηγεμόνας της Βλαχίας (1812 - 1820) τοίνομα Ιω. Καρατζάς, εκείνο που είχε κατορθώσει στη Βλαχία «ήταν η αποταμίευσις πολλών εκατομμυρίων» (Δ. Κόκκινος, τ. 3, σελ. 104). Τώρα θέλετε τη... φωτιστική γνώμη του «κορυφαίου» ιστορικού μας; Ακούστε την: «Συμπεραίνομεν κυρίως ότι αυτοί (και εννοεί τους ηγεμόνες) είχαν την συνείδησιν του Ελληνισμού πολύ ισχυροτέρα από τον Κλήρον» (Κ. Παπαρηγόπουλος: «Επίτομος», σελ. 435). Τώρα, αν οι μεν ή οι δε (=οι Οσποδάροι ή ο Κλήρος) είχαν περισσότερο ή λιγότερο η δεν είχαν ολότελα εθνική (ή άλλη) συνείδηση το αφήνω στον αναγνώστη να το κρίνει...

6. Οι «ίδιοι» άνθρωποι, την ίδια διαγωγή έδειξαν, προς σε ίδια περίπτωση – τ ο ν δ ο υ λ ω μ έ ν ο ελληνικό λαό από τους Γερμανούς καταχτητές του. Ο Ξεν. Λευκοπαρίδης, κριτικός του θαυμάσιου Κατοχικού Ημερολογίου (σελ. 458) υπό τον τίτλο «Χρόνια Κατοχής – Μαρτυρίες Ημερολογίου», του κ. Χρ. Χρησιτίδη, να τι γράφει για τις κατοχικές εμπειρίες του συγγραφέα:

«Οι κατοχικοί πρωθυπουργοί και υπουργοί δεν βρίσκουν κανένα έλεος στα μάτια του. Σχεδόν εξ ίσου αυστηρή είναι η κρίση του για τις απόδημες ελεύθερες κυβερνήσεις. Οι πολιτικοί ηγέτες και διανοούμενοι, εκτός από σπάνιες εξαιρέσεις, προκαλούν την αγανάκτηση και τον σαρκασμό του. Το ίδιο και οι περισσότεροι θρησκευτικοί αρχηγοί» (Εφημ. «Το Βήμα», 18.7.71).

7. Οποία αιδημοσύνη!... Φαναριώτες και 'Ελληνες δεν είναι το ίδιο... Δεν είναι το ίδιο ούτε χριστιανοί και Φαναριώτες. Κουτοπονηρότατα μεταχειρίζεται τον ελέφαντα... για ψύλλο, που τάχα ψάχνει να τον βρει μες στ' άχερά του. Δεδομένου ότι στην Πόλη όλοι οι χριστιανοί ήσαν 'Ελληνες (εκτός από ελάχιστους Αρμένηδες κι Εβραίους, τους οποίους οι Τούρκοι δεν τους χώνευαν, γι' αυτό έσφαζαν αράδα από τους πρώτους – ενώ και κανείς τους δεν πήρε αξιώματα), γιατί μας λέει «χριστιανοί» και δεν λέει «Φαναριώτες»; Μεσ στις πολλές εκατοντάδες που κατέλαβαν διάφορα αξιώματα ελαχιστότατοι ήσαν οι μη 'Ελληνες (ιδίως Αλβανοί). Δεδομένης δε και της των ιεράρχων παμπληθίας, η Τουρκιά που χωρίς αυτούς θάχε εκρωσοιστεί κράτησε – ΕΥΤΥΧΩΣ – έως το '21. Φυσικά, αυτό το ΕΥΤΥΧΩΣ το αγνοεί (παναπεί δεν το ξέρει) ο

Παπαρρηγόπουλος: πλάι του πέρασε, αλλά ούτε είδηση δεν πήρε...

8. Λέγοντας «Βυζαντινή αυτοκρατορία» δεν πρόκειται ότι όλοι οι Φαναριώτες καταγόntonταν από Βυζαντινές οικογένειες της 'Αλωσης. Απ' αυτές πολύ λίγες (τέσσερες) λένε οι ιστορικοί ότι παρέμειναν. Ασφαλώς θάσαν πολύ περισσότερες, μόνον ότι αυτές οι ελάχιστες, όντας τες απ' την ανώτατη τάξη των μεγάλων τιτλούχων, προβλήθηκαν στην αλωμένη πρωτεύουσα. Απ' τις φυγούσες άλλες τέτοιες φάμιλιες γύριζαν όσο ξανάστρωναν τα πράγματα στην Πόλη. Πέρ' απ' αυτό, εκτός από το ότι στην παρέλευση των αιώνων, αυτές οι λιγοστές γίνηκαν (γεννοβολώντας) πολλότατες, και άλλες μεγάλες Βυζαντινές οικογένειες από τις επαρχίες της Αυτοκρατορίας «πλουσιώτεροι και επισημότεροι (των Παλαιολόγων, των Καντακουζηνών, των Ασανών και των Ραλλών) συνέρρεαν κατά καιρούς στην, τώρα, Πόλη των Σουλτάνων... Αι πλέον ονομαστά εξ αυτών ήσαν οι Ροσσέτοι, οι Διπλοβατάτζαι, οι Μαυροκορδάτοι, οι Βλαστοί, οι Σούτσοι, οι Μαυρουδίς, οι Ραμαντάναι» (Λακρουά). Ούτε όλες οι Φαναριώτικες οικογένειες ήσαν «Ελληνικής» καταγωγής: «Όχι όλες οι Φαναριώτικες οικογένειες ήσαν ελληνικής καταγωγής (κατά τα από την Ραγκούζα λεγόμενα). Οι Γκίκηδες ήσαν Αλβανοί, οι Καλλιμάχηδες Μολδανοί, οι Καρατζάδες Δαλματοί, ενώ οι Μαυρογένηδες, Μάνοι, Νέγρηδες και Ρωσέτηδες είχαν Ιταλική την καταγωγή». Αλλά ακόμα και εκείνες οι οικογένειες που δεν ήσαν ελληνικής καταγωγής είχαν τελείως εξελληνισθεί, είχαν γίνει Ορθόδοξοι και καμάρωναν για την ελληνική τους μόρφωση.

Όλοι τούτοι, μαζευθέντες μετά το 1601 γύρω στο Πατριαρχείο, όπου το Φανάριο... «βυζαντιζαν, επήροντο επί καταγωγή και ευγενεία». Γενικότερα «...οι Φαναριώτες, που είταν να πούμε το αρχοντολόι της Ρωμοσίνης, έμεναν στην Πόλη κι είταν το δεξί χέρι του Σουλτάνου. Οι κοτζαμπάσηδες, ή όπως αλλοιώς λέγονταν, οι γέροντες ή δημογέροντες και πρόκριτοι και προίχοντες είταν η αγροτική φεουδαρχία. Ο ανώτερος κλήρος (δεσποτάδες, Πατριαρχείο και Ηγούμενοι μοναστηριών) είταν πάλη το ένα με τις δυο άλλες τάξεις και ο συνδετικός τους κρίκος. Χωρίς τον ανώτερο Κλήρο οι δυο άλλες τάξεις δεν μπορούσαν να υπάρξουν και να παίξουν τον ρόλο τους τον εκμεταλλευτικό, όχι μόνο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα – μα και σ' όλη τη Βαλκανική». (Γ. Κορδάτος: «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού...», σελ. 13).

Όλα αυτά τα τζάκια ενέπνεαν απέχθεια στους πατριώτες. Ιδιαίτερα στον Ελλαδικό λαό ενέπνεαν και τρόμο. Στην εκλογή της αρχηγίας της Φιλικής οι ιδρυτές της ξεροκατάπιναν και μνέσκαν: τον Μαυροκορδάτο, τον Καρατζά ή τον Μουρούζη; Ο Μένδελσων Βαρθόδη, στη σελ. 213 της «Ιστορίας» του, να πώς, επεικώς, το παριστάνει: «Ήσαν αντιδημοτικοί και ακατάλληλοι να ηλεκτρίσουν τα πλήθη... εφοβούντο (οι ιδρυταί) μην εξ αυτού ερεθιστή και πάλιν η βαθύτατα ερριζωμένη κατά παντός Φαναριωτικού δυσπιστία». Και η Εταιρεία τούς γύρισε τις πλάτες της. Σχετικά με τους Φαναριώτες λέει ο Παπαρρηγόπουλος στη σελ. 432 της «Επιτόμου» τα εξής: «...Αλλ' αφού εγκατεστάθησαν οριστικώς εκεί, αφού επέτυχαν επί μακρόν πολλά και κάποτε μεγάλα αξιώματα, αφού προς τον σκοπόν τούτον εσπούδασαν τα ελληνικά και τα αραβικά και τα ευρωπαϊκά γράμματα, αφού εσυνήθισαν να ζουν εκεί ανέτως έχοντες καθημερινάς και κάποτε και φιλικάς σχέσεις όχι μόνον με τους ανώτατους λειτουργούς του κράτους, αλλά και με τους αντιπροσώπους ξένων Δυνάμεων και με όλους γενικά τους επισήμους, αφού επί πολλές γενεάς ησυχολούντο καθ' όλην την ζωήν των με τα δημόσια πράγματα, αφού είδαν τους πλέον επισήμους εκ των Ελλήνων προυχόντων των επαρχιών να καταφεύγουν συνεχώς εις αυτούς διά να ζητήσουν την ισχυράν των συνδρομήν, αφού τέλος πολλοί απ' αυτούς εκυβέρνησαν απολυταρχικά χώρας μεγάλας και πολύ πλουσίας και είδον τους εαυτούς των να χαυρετίζωνται ως ηγεμόνες, όχι μόνον από τους υπηκόους των, αλλά και από ξένους βασιλείς και υπουργούς, ήτο πολύ φυσικόν (Σ.τ.Σ.: sic) ν' αποτελέσουν εξαιρετικήν του έθνους μας (;) τάξιν (Σ.τ.Σ.: σωθήκαμε!...) η οποία υπερείχε πολύ από τας άλλας». Στη δε σελ. 483: «... Εξ αυτών ολίγοι μόνον είχον αξιοπρεπείς σχέσεις προς τους κατακτητάς. Και όμως οι περισσότεροι εφέροντο υπεροπτικώς προς τους ομογενείς... Εφιλοδοξούσαν να συγγενεύουν συνήθως αναμεταξύ των και έπειτα δεν εδίσταζον, διά να υποσκελίσουν ανθρώπους με τους οποίους είχον στενώτατους δεσμούς εξ αίματος ή εκ γάμου, να μεταχειρίζωνται εναντίον των κάθε είδους ραδιουργίας και συκοφαντίας. Επί πλέον, αι αρχαιότερα οικογένεια εφθονούσαν τας νέας, και με κάθε τρόπον προσπαθούσαν να τας συντρίψουν» (Σ.τ.Σ.: Όλοι οι από τους Σουλτάνους αποκεφαλισμοί των «Ελλήνων» Οσποδάρων, των Μεγάλων Διερμηνέων και τουρλού - τουρλού μεγαλοεφέντηδων ή «τιτλούχων των θυρών» του Διβάνιου, στις

μηχανορραφίες και τη δολιότητα αυτουιών – όλων – οφείλονταν... Και αυτό το αφιλότιμο σκυλόλοι του Φανάριου μάς το είπε ο Παπαρρηγόπουλος εξ αιρετικής του έθνους μας τάξιν!... (Θεοσχωρέστον...).

Μας έλεγε «εξαιρετική του έθνους μας τάξιν» το παχυλό αυτό κηφηναρείο των αυτοκρατορικών πριγκήπων του Βυζάντιου, από τους οποίους μόνο την ημέρα της Άλωσης και με ένα μόνο πλοίο (τη γαλέρα του Γενοβέζου Ζώρζη Ντόρια) εφυγαδεύτηκαν (μετά των σφηκοφαμελιών αυτών) 27 «Ντόμνοι» (= Δεσποτάδες), ων τον ονομαστικό κατάλογο (όπου και πέντε Παλαιολόγοι και δύο Καντακουζηνοί) συνέταξε και παρέδωσε στη Βενετσιάνικη Γερουσία ο «ταβουλάριος», – λέει ο Μπαρτολομαίο Φλωριάνο*.

«Εξαιρετική του έθνους μας τάξιν» έλεγε ο κορυφαίος Ιστορικός μας τους μούργους! «Ελληνική Αυτοκρατορία» το Βυζάντιον η λόγια εν συνεχεία ιστορικάντζα μας... Τι να πεις; Τι να πεις για τους ιστορικούς αυτούς ταπετσέρηδες, «που μόνο με διαψεύσεις μπορεί κανείς να συζητήσει μ' αυτούς!».**

9. Στο σημείο αυτό δεν μπορώ να μην εκφράσω τον αποτροπιασμό μου – και παντός έχοντος σπλάγγνα ανθρώπου – για έναν ανώτερον ιερωμένο, τον Επίσκοπον Έλους Άνθιμο, τον ηθικόν αυτουργόν της

* Βλ. G. Schlumberger «Η Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως», σελ. 284-285.

** (Λόγια του Γάλλου ποιητή Σενιέ, για τον Σαιν Ζυστ της Γαλλικής Επανάστασης). Τι να τους πεις; Δικιά τους δεν είναι η τράπουλα; Όταν – ποτέ – ο ξεκαρδιστικώτατος Μπαρμπαγιώργος έπληττε, νυχτωθέντας σ' ένα χάνι, πρότεινε σε κάτι σαν κι αυτόν συνασμουριούμενους να παίξουν (όρε αδερφέ) «ψήχα κοντσίνα».

– Κοντσίνα πού να βρούμε; του κάνει ένας απ' αυτούς.

– Ιέχου θ'ιά μ'... του λέει αυτός και τραβάει απ' το σελάχι του μια, που απ' τη λέρα έμοιαζε σαν φυσαρμόνικα ανοιγμένη.

Μοίρασαν εν τω άμα τα «χαρτιά» κι άρχισαν καταφαριστημένοι το παιχνίδι. Με το πρώτο ο Μπαρμπαγιώργος «τραβάει χαρτί» και «σαρώνει» ούλα τάλλα χαρτιά απ' το τραπέζι.

– Ρε συ μπάρμπα (μπήχνει τις φωνές ένας συμπαίχτορας): Τι κάνεις αφτού; Μ' ένα εξαράκι παίρνεις το δέκα, το επτά, τον όγη και μια ντάμα;

– Γιατί ορέ; του απαντάει. Θ'ιά μ' δεν ινι η τράπουλα;

Το ίδιο «θ'ιά τους» είναι και των κατόπι του όμοιών του... και καλύτερων της «Ελληνικής Αυτοκρατορίας» (τάχα του Βυζάντιου) και του «3ου Ελληνοχριστιανικού Πολιτισμού» του κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου. Τι να πεις;

παρακάτω – εν ψυχρώ – τερατουργίας που ατίμασε την Επανάσταση. Ο με τη μαύρη ψυχή τούτος καλόγερος εξέδωκεν επικάριως διακήρυξη «...καθ' ην τότε μόνον επετρέτετο εις πάντα στρατιώτην η θεία μετάληψις, οσάκις επεδείκνυεν ότι είχε φονεύσει έναν τουλάχιστον Τούρκον». Έτσι και αυτοί «...συνήθρισαν δισχίλια πρόσωπα πάσης ηλικίας και γένους, ιδίως δε γυναίκας και παιδιά, ήγαγον αυτά εις τινα χαράδραν παρά το Μαίναλον και τα κατέσφαξαν μέχρις ενός. Τάφαγε το φεγγάρι, κατά το ελληνικόν λόγιον» (Κ. Μένδελων Βαρθόλη, σελ. 362).

10. Τις ίδιες αυτές ανησυχίες του τις είχε ο Παναγιώτατος ανέκαθεν. Ως Μητροπολίτης Σμύρνης (με Μεφιστοφελή του τον αργότερα Παλαιών Πατρών Γερμανό) τόσοσ εθνοπρεπώς είχε δράσει για την καλύτερη ελληνική... αποκοίμηση, ώστε κατόρθωσε να «στασιάσει» ενάντια του σύξυλο τον Σμυρναϊκό Ελληνισμό και αναγκάστηκε το Πατριαρχείο να τον ανακαλέσει. «...Πρώτη ενασχόλησις του υπήρξε να ενώση τους Σμυρναίους διά σπουδαιότατον εγγράφον συνυποσχετικού ενυπογράφου... εις διηνεκή της ειρήνης ασφάλειαν (εισαγωγικά και υπογράμμιση δική μου, «Εγκυκλοπαίδ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. 4, σελ. 151), οπότε, για τα προσόντα του αυτά (τον «καθ' οδόν» – επιστρέφοντα στη Σμύρνη) η Σύνοδος όπισθέ του (γράφει οι Τούρκοι) τον προβίβασε σε Πατριάρχη και τον κάθησε στον θρόνο (1797). Αποκεί βομβάρδιζε με «σοφοδράς Εγκυκλίους όλους τους Μητροπολίτες του Μωριά, συνιστώντας τους πίστην και υποταγή στους Τούρκους. Το 1806 με συμβουλάτορά του τον Αρχιδιάκονο του Πατριαρχείου Γερμανό είχε ρημάξει με αφορισμούς και παλουκώματα την κλεφτουριά τη Μωραϊτική όταν ο ναύαρχος Δούγκφορτ απειλούσε την Κωνσταντινούπολη, ο ίδιος (Πατριάρχης αυτός!) δίνοντας – λέει – το καλό παράδειγμα και για να ενθαρρύνει τους Τούρκους πήγεν «απρόσκλητος» «ορίσσωσιν ο ίδιος ιδίας χερσίν» και επωμιζόμενος σάκκουσ με χώμα και εργάστηκε για να οχυρωθεί η Κωνσταντινούπολη! Ευχαριστημένος ο Σουλτάνος τον κάλεσε και του έδωσε πολλά δώρα...

(Εγγρ. Ι.Ε.Ε. 7231. «Αρχείο Κοινот. Ύδρας», τ. Γ', 43. Μένδελων V, «Ιστορία Ελλην. Επαναστάσεως», τ. Α' 232-233. Γ. Αγγελοπούλου, «Συλλογή γραφέντων περί Γρηγορίου Ε'», τ. Α', 205-211, 318-349. Τάχη Α. Σταματόπουλου, «Ο Π. Πατρών Γερμανός χωρίς θρύ-

λο», σ. 4, Αθήνα 1958). Οι μετά την Πατριαρχοποίησή του επακολουθήσασες δύο «εξορίες» του (1798 και 1818) δεν οφείλονταν στην (κατά τους ιστορικούς ωραιολόγους μας) τάχα εθνοπρεπή (!) στάση του Παναγιώτατου ενάντια στο Διβάνι, αλλά στις υπό τον γενικό τίτλο «Οι λύκοι μεταξύ τους» καλογεροφαναριώτικες αλληλομηχανορραφίες κι άλλα δόκανα... Το έμβλημα όλων αυτών ήταν «Η Εξόντωσή σου – ανάδειξή μου!»... 'Όσο για το άδικο κρέμασμά του από τους Τούρκους – «...γιαγνίς ολντού» – γράψε λάθος! «...Ο Πατριάρχης Γρηγόριος ανήλθε βεβαίως, εις το ικρίωμα, αλλά από παρεξήγησιν...» κλπ. «Υπάρχουν όμως και άλλα μαρτυρία που επιβεβαιώνουν ότι ο Γρηγόριος ο Ε΄ επήρε τον τίτλον του εθνομάρτυρος από σκοπιμότητα» (Γ. Κορδάτος, «Η κοινωνική Σημασία της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821», έκδ. 5η, σελ. 154 και 155 – Αθήνα 1972). «...Παρ' όλα ταύτα ο Μητροπολίτης Πισιδίας Ευγένιος, που ήτο γνωστός πόρνος και συνέξε με μίαν κοκκίαναν Ελέγκω ονόματι, μετά της οποίας απέκτησε και παιδιά, ευρήκε την ευκαιρίαν να βγάλη από την μέσην τον Γρηγόριον και να γίνη αυτός Πατριάρχης (Σ.τ.Σ.: να το «οι λύκοι μεταξύ τους»). Επήγε και κατέθεσε ότι ο Γρηγόριος ήτο Φιλικός και συνωμότης και οι Τούρκοι τον εκρέμασαν» (βλ. Γεδεών, «Πατριαρχικής ιστορίας μνημεία», σελ. 5 και πέρα, και Γ. Κορδάτο, ό.π., σελ. 156).

...Ου μην αλλά οι «κακές γλώσσες» (!) του καταλογίζουν –ως φαίνεται– και κάτι άλλα χειρότερα, για τον ρόλο του Γρηγόριου Ε΄ στη σύλληψη και τη θανάτωση του Ρήγα Φεραίου... (βλ. Γ. Κορδάτου, «Ρήγας Φεραίος και Βαλκανική Ομοσπονδία» σελ. 142 και πέρα – Αθήνα 1945). Στη δε σελ. 118 της «Κοινωνικής Σημασίας της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821» ο ίδιος συγγραφέας λέει επί λέξει ότι ο Γρηγόριος εστάθηκε ο φανατικώτερος τουρκολάτρης και ο αντεθνικώτερος Πατριάρχης.

11. «Της των Ρωμαίων – αυτών – Βασιλείας». Το Ελληνική (έστω Γραική) Βασιλεία, ήταν πράγμα αδιανόητο να τόλεγε. Να, γιατί, εγώ (κι άλλοι, πολύ από μένα αρμοδιώτεροι) λέω ότι τίποτα το ελληνικό (εκτός από τη γλώσσα – κι αυτήν λογίαν) δεν είχαν το Ιερατείο και οι Φαναριώτες. Οι Εγκύκλιές τους (τα «Σιγίλλια») των Πατριαρχών, όλων, πρώτα τον Σουλτάνο «κραταίον» θα ονομάτιζαν κι από κοντά «Αυθέντην των Ρωμαίων» = των Ελλήνων θα υποτίθετο.

'Α σ τ α!... Οι Τούρκοι καλούσαν τους ορθοδόξους (και ιδιαίτερα τους Έλληνες) ραγιάδες Ο υ ρ ο ύ μ - μ ι λ ε τ ι . «Ακόμα ως τα 1821 το Πατριαρχείο κράτησε αυστηρά την παράδοση να μη χρησιμοποιείται το όνομα Έλλην» (βλ. «Θεριανού» Αδαμάντιος Κοραΐς, Α΄ 66 – παρμένο από το «Η κοινωνική Σημασία της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821», σελ. 52, του Γιάννη Κορδάτου). Και οι λεγόμενοι «λόγιοι της Διασποράς» ούτε και δαύτοι (εκτός ελαχιστοτάτων) είχαν με τον λαό μας σχέση. Και δεν πάει να τσαμπουνάνε ο Παπαρηγόπουλος και σύξυλοι οι μετά απ' αυτόν χρυσοκοντυλιστές των αγνοιών τους. «Μόνον οι λόγιοι, που αναγκαστικά έφυγαν από την Πόλη και τη Σαλονίκη και πήγαν στην Ιταλία και τη Δυτική Ευρώπη, μιλούσαν για τους αρχαίους Έλληνες και την αρχαία Ελλάδα. Αυτοί όμως δεν αντιπροσώπευαν πια τους ραγιάδες της νοτιώτατης Βαλκανικής και ούτε είχαν καμιά επαφή μαζί τους» (Γιάννης Κορδάτος: «Η κοινωνική σημασία της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821», Έκδοσις 5η, σελ. 56, Αθήνα 1972).

12. Τούτο το πράγμα το λέει και ο Παπαρηγόπουλος (στην «Επίτομο», σελ. 140) αλλά δεν το λέει (ούτε το ξέρει...) α ρ χ ή τ η ς α γ ω ν ί α ς του Ελληνικού Έθνους. Το λέει «πτώση του παλαιού ελληνικού κόσμου».

[Ο θέλων περισσότερα για την εξ αρχής του καιρού εκείνου δραστηριότητα στην Ελλάδα του Φιλίππου, ιδιαίτερα, ας δει και το «Πολυβίου Ιστορία» – εισαγωγή και μετάφραση του καθηγητή Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, τόμος 2ος (III - IV), Εκδόσεις Γαλαξία – 1972.]

Το κράτος των Αθηνών ήταν μια αυτοκρατορία υπερπόντια, κάτι περίπου με την Αγγλική του 1700 έως το 1914. Μια στρατιωτική ήττα της Μητρόπολης (μες στο στενό της «χίντερλαντ» του χώρου) ήταν ό,τι θα ήταν η εισβολή των Γερμανών του Β΄ Παγκόσμιου στην Αγγλία. Το «στεριανό νησί» της κατακτήθηκε από τους του καιρού της – Γερμανούς – Μακεδόνες κι ευθύς η αυτοκρατορία της εξαρθρώθηκε. Η α γ ω ν ί α ε ί χ ε ν α ρ χ ί σ ε ι . Θα επακολούθαε ο Μεγαλέξανδρος και σε συνέχεια οι Ρωμαίοι. Αργότερα οι Λατίνοι (=το Βυζάντιο, συν την αληθινή πανούκλα – οι Φράγκοι). Ύστερα θα 'ρχόνταν η Τουρ-

κιά. Από τη Χαιρώνεια έως εδώ (την «π ρ ώ τ η Ανάσταση»...) έχου-
με χρόνια περίπου 1.800. Ο ρόγχος κράταε πολύ. Πας άλλος λαός θα
είχε γίνει «ισόπεδος» κάτω από την μπουλντόζα των αιώνων. Θάχην
αποτεθεί στο κοιμητήριο (και ξεχαστεί) της Ιστορίας. Μα ο ελληνι-
κός (τύχη - βουνό) άντεξε ως το φτάσιμο των Τούρκων. Λίγο αν αρ-
γούσαν (το λέει κι ο Μένδελσον) θα σκορπιόμασταν – ανώνυμη τέ-
φρα – στους ανέμους. Δε θάμασταν Έλληνες, αλλά Ιταλοί, συν λεβα-
ντίνοι και συν Σλάβοι. (Κακόν ύπνο θα κάναν και οι γειτόνοι μας).
Μα (θαύμα επιβίωσης) ήρθε και η Δ ε ύ τ ε ρ η = η δραματική του 22
(χρόνια απ' τη Χαιρώνεια 2.260), και ο Μικρασιατικός Ελληνισμός
συσσωματώθηκε στη Μητρόπολη. Η αγωνία του έθνους πήρε τέλος.
Η Ελλάδα δεν απόθανε.

13. Το ίδιο αυτό πράμα, αν και εξ άλλης αφορμής και χωρίς διόλου
το συμπερασματικό νόημα το δικό μου (ο ίδιος μοιάζει νάναι ανύπο-
πτος στο σημείο...) το λέει – πως – και ο κ. Παν. Κανελλόπουλος, στη
σελ. 62 του βιβλίου του «Από τον Μαραθώνα στην Πύδνα κι ως την
καταστροφή της Κορίνθου», 490-149»:

«...Ο Ηρόδοτος μας λέει ότι, στο πολεμικό συμβούλιο που έγινε
στη Σάμο, οι Πελοποννήσιοι – και μιλώντας για τους Πελοποννήσιους
εννοούσε προπάντων τους Σπαρτιάτες – συζήτησαν στα σοβαρά την
οριστική εκρίζωση των Ελλήνων της Ιωνίας (και της Αιολίδος, όπως
λέει ο Διόδωρος), τη μεταφορά τους στην Ελλάδα, την εγκατάστασή
τους στις πόλεις και στα σπίτια των “μηδισάντων” Ελλήνων και την
παράδοση της Ιωνίας στους “βαρβάρους” “αδύνατον γαρ φαίνεται
σφι είναι εμντούς τε Ιώνων προκατήσθαι φρουρέοντας τον πάντα
χρόνον...”. Έτσι, “η Σπάρτη θέλησε”, όπως παρατηρεί ένας άριστος
μελετητής του φαινομένου που σημείωσε η πόλη αυτή στην Ιστορία,
“να δώσει στο πρόβλημα τη λύση που πραγματοποιήθηκε δύο χιλιάδες
τετρακόσια χρόνια αργότερα: να μεταφυτευθεί στην Ελλάδα τους Έλ-
ληνες της Ασίας”. Αντιστάθηκαν, όμως, στην πρόταση των Σπαρτια-
τών οι Αθηναίοι: “Αθηναίοις δε ουκ εδόκει αρχήν Ιωνίην γενέσθαι
ανάστατον, ουδέ Πελοποννησίους περί των σφετέρων αποικιών βου-
λεύειν”. Έτσι, ματαιώθηκε το μέγα κακό. Ωστόσο, η πρόταση των
Σπαρτιατών μάς δίνει το μέτρο για να κρίνουμε την ιστορική τους
συνείδηση και την πολιτική τους σκέψη και βούληση».

Και σε μια παραπομπή, την υπ' αριθμ. 35, στη σελίδα 1206 του ίδιου
βιβλίου:

«...Ο Andrew Robert Burn – στο βιβλίο του «Persia and the Gre-
eks of the West 546 - 478 J. C.», London 1962) – δεν εκφράζει καμμιάν
αμφιβολία (βλ. σελ. 552) για την ιστορική αξία της πληροφορίας ότι οι
Πελοποννήσιοι πρότειναν, μετά τη μάχη της Μυκάλης, την εκκένωση
της Μικράς Ασίας. Αλλά παρατηρεί, πολύ σωστά, ότι και αν ακόμη
δεν αντιδρούσαν οι Αθηναίοι η πραγματοποίηση ενός τέτοιου σχεδίου
ήταν κάτι το σχεδόν αδύνατο».

Ωραία. Αλλά ο ίδιος ο κ. Κανελλόπουλος, μη διόλου ξαφνιασθέ-
ντας από το τεράστιον αυτό – της Ιστορίας – σαλτάρισμα (493 - 1922)
μιας σημαδιακότητας περίπτωσης (να εκκενωθεί ή Μικρασία), χωρίς
και σαν ιστορικός και κοινωνιολόγος (σχεδόν πράγματα όμοια – η
κοινωνιολογία είναι η ατιμομηχανή της Ιστορίας) να την τοποθετήσει
διαλεκτικά μέσα στον χρόνο, χωρίς κούλας καμιά συσχετική της Ιστο-
ρίας αντίληψη (αριάδνειον –αυτήν – μίτο, για όποιον χώνεται στους
λαβύρινθους των αιώνων) μας σημειωτά πληροφορεί απλώς και αναι-
τιολόγητα και ανεύθυνα (ανεύθυνα γιατί κι αυτά δεν μας τα λέει ο ίδιος,
αλλά ότι τα λέει ένας «άριστος μελετητής»), ότι αυτό, δηλαδή η «μετα-
φύτευση» του Μικρασιατικού Ελληνισμού, στη μόνη Ελλάδα, πραγμα-
τοποιήθηκε 2.400 χρόνια αργότερα. (Βρε... τι σύμπτωση!... Είδες ο διάο-
λος τι κάνει;). Τι δείχνει αυτό, τι παναιπεί, ποιαν εθνική αναγκαιότη-
τα εξέφρασε ο κ. Κανελλόπουλος δεν μας λέει – έχει... τη λάττρα του ο
σοφός, το νοικοκυρλίκι του σπιτιού του. Δεν πάει οι καμπάνες να λυσ-
σάγουνε... Η μακαρίτισσα η μάνα μου, καλή κι αυτή νοικοκυρά, ξώ-
φλαε με τον Θεό και τους αγίους του κάνοντας πάσα πρωί έναν σταυ-
ρό της. Ύστερα, επιδίδονταν στα έργα της και δεν πάει να κοπανάγαν
οι καμπάνες...

14. Ο Παπαρηγόπουλος όμως δεν φαίνεται να συμφωνεί με τα
πράγματα. Κλίνει μάλλον προς τη θεωρία του μασκαρά (και άσπον-
δου εκείνου εχθρού του)... Φαλμεράνεο, ότι η ελληνική γλώσσα είναι
νούλα... Η γλώσσα που οι χιλιετίες την ταχτάρισαν και τη νανούρισε
σκυφή η Μάνα Ελλάδα ήταν «άχρηστη ως όργανον επηκριβωμένου
λόγου»... ενός Κοραή και των λογίων... Να γιατί οι τέτοιοι ιστορικοί
και τέτοιοι λόγιοι βλέπουν, όπως λέει και ο Δ. Φωτιάδης, όχι την φυσι-

κή καθάρια όψη των πραγμάτων μας, αλλά τα αναστραμμένα, στις λούμπες, ειδωλά τους. Ο τυχόν αμφιβάλλων ας ακούσει ας πάει στην 491 σελίδα της «Ιστορίας – του – του Ελληνικού Έθνους» να το δει: «Εν τούτοις, εάν η γλώσσα αυτή αφήνετο εν συνεχεία εις την ατομικήν, ακανόνιστον χρῆσιν και κατάχρησιν του λαού (Σ.τ.Σ.: αυτό θα πει νά-ναι κανέναν λογιώτατος!) δεν θα ήτο δυνατόν να χρησιμεύση πλέον ως όργανον επηκριβωμένου λόγου,* κι όπως αρμόζει να είναι ο λόγος της επιστήμης και της ανωτέρας (!) φιλολογίας». Και ξέρετε ποιος... μας έσωσε; Ακούστε: «Την πρωτοβουλίαν της συστηματικής αυτής και κανονικής διορθώσεως της γλώσσης** ανέλαβεν ο αοίδιμος Κοραΐς». (Σ.τ.Σ.: στον οποίο όμως κάτι είχε σφυριξεί – όπως θα δούμε παρακάτω – στο σοφώτατο αφτάκι του ο Δυσσέας ο Αντρούτσος). Και συνεχίζει: «Προ αυτού άλλοι μεν λόγιοι έγγραφον κατά ακριβή μίμησιν της αττικής, άλλοι έγγραφον εις την χυδαίαν». Σκοταδικώτερος και απ' αυτόν τον «ιδρυτή» (= τον Κοραΐ, βλ. Εγκυκλ. Λεξ. Ελευθερουδάκη, τ. Ε', σελ. 367, κεφ. «Το γλωσσικόν Ζήτημα – Αδαμάντιος Κοραΐς») της κορακοκραυγούσας καθαρεύουσας έλεγε την Εθνική γλώσσα μας χυδαία... Να διανοούμενος, να μάλαμα!... Να ιστορικός με δίχως Ιστορία!... Ο λαός δεν έκαμε τη γλώσσα, αλλά η γλώσσα τον λαό!... Και θα

*Αυτά ιδόντες και απελπισθέντες οι άνθρωποι πέρασαν... στην εξακριβωση (κάτι ξέρανε ο Μιστριώτης και ο Κόντος), ώστε τότε ακριβώς να μην καταλαβαίνουμε τίποτα: «...Νέοι υφηγητές, που ανήκανε στο στρατόπεδο της Δημοτικής, γράφουνε σήμερα τα βιβλία τους σε μια στυγνή καθαρεύουσα. Φέρνω για παράδειγμα τον Τσάτσο και τον Κανελλόπουλο» (Δ. Γληνός, «Εκλεκτές Σελίδες», τ. 2ος, σελ. 68).

** «Ω, πόσον ταχύτερα και ευκολότερα ήθελε φωτισθώσι οι παίδες των Ελλήνων αν αι παραδόσεις των Επιστημών εγίνοντο εις την απλήν μας διάλεκτον» (Του άγνωστου γνωστικού συντάκτη όπως τον έλεγε ο Γιάννης Βλαχογιάννης, της «Ελληνικής Νομαρχίας»). «Δεν – δε – υπάρχει χυδαία γλώσσα, αλλά μόνον άνθρωποι χυδαίοι» (Γ. Ψυχάρης).

«...Εν τούτοις όμως εγώ θέλω νομίσαι την νέαν ελληνικήν την αυτήν με τη ελληνικήν παλαιάν. Αλλά τι θε να ειπή “βαθμηδόν πλησιάζουσιν” αυτό δεν το νοώ αν πλησιάζει δεν είναι η αυτή κατά πάντα, και εάν είναι πώς πλησιάζει; Τούτο ήτον συλλογισμός των απερασμένων μακαρονιστών και των προ ημών. Αλλ' αν η παροιμία λέγει “δεύτερα φροντίδες σοφώτερα”, σοφώτεροι βέβαια θέλει είμεθα και ημείς οι μετά τους πρώτους επιγενόμενοι, εάν διορθώσωμεν τη γλώσσαν, καθώς απαιτεί ο λόγος... Έλληνες ήσαν οι Έλληνες και προ της ευρέσεως του η και ω, Έλληνες θέλουν είναι πάλιν όχι αν τα φυλάξουν, χωρίς να τα χρειάζονται, αλλ' αν τα απορρίψουν ως περιττά» (Αθανάσιος Ψαλίδας: Επιστολή προς Ιω. Ζαμπέλιον, 13 Φεβρ. 1812).

τον ρώταε κανείς: ώστε χυδαία ήταν η μάνα σου; «Η αλήθεια είναι (λέει παρακάτω) ότι αι γλώσσαι δεν διαμορφώνονται διά των συζητήσεων, αλλά από τα αριστουργήματα, τα οποία μόνον ημπορούν να επιβληθούν εις την εθνικήν συνείδησιν...». Δηλαδή ακριβώς το ανά-π ο δ ο... Και συνεχίζει θλιβερώτατα: «Τέτοια δε αριστουργήματα, από τα οποία είναι γεμάται αι γλώσσαι των άλλων εθνών κατά τους τελευταίους αιώνας, δεν ητύχησε να δημιουργήση η γραμματολογία του νέου Ελληνισμού». Σαν να μην είναι αριστουργήματα ο Ερωτόκριτος, το Δημοτικό μας τραγούδι, τα Μανιάτικα μοιρολόγια* κι άλλα, κι άλλα. Τι; Θα περιμέναμε νά 'ρθει ο κ. Αντρέας Καραντώνης για την ποίηση, ή για μυθιστορήματα ο κ. Πέτρος Χάρης; Πού δε και εκείνα τα («Πορτογαλικά») «Επτά κοιμισμένα κορίτσια» του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου;** 'Εχει άδικο λοιπόν ο Δ. Φωτιάδης; 'Εχω άδικο κι εγώ

* «...πού πας ασήμι να χαθείς,
χρυσάφι να θολώσεις;
πού πας αργυροκοιδούνω
να χάσεις τη λαλιά σου;».

** Αυτοί είναι... Κάνουν οικτρή «φιλολογία» του «Ρομπέν των Δασών» ή της «Κυρίας με τας Καμελίαν». Τα εκάστοτε Γαλλικά ταχυδρομεία, με όλα τα Παρισινά απορρίματα, τους είναι αυτουνών εδέσματα του Ολύμπου. Χλαπ... και κάτω... «Τα επτά κοιμισμένα κορίτσια» σου λέει. Και λοιπόν; Νύσταξαν και κοιμήθηκαν – τι άλλο; (Εκτός αν τουλάχιστον κοροΐδευαν!) Όμως, ο δικός μου Σουρούπις τουλάχιστον σου εξήγαγε και σου τάκανε λιανά τα κάτι τέτοια. Έλεγε:

«...Ω γυναίκα εσύ με το μέτωπο,
με τα πέντε σου δάχτυλα
στο κάθε χεράκι
όταν διψούσες θα γιόμιζες
κάνα ποτήρι και θάπνες
με το στόμα νεράκι...
.....
Αχ χτυπούσε η καρδούλα σου
δεν ήταν (σου τ' ορκίζομαι) ψέμα,
χτυπούσε τίκι-τακ (είμαι βέβαιος)
για να κυκλοφορεί σου το αίμα...»

(βλ. μυθιστόρημα Γιάννη Σκαρίμπα, «Το σόλο του Φίγκαρω» 1938).
...Ου μην, αλλά σχεδόν όλοι μου οι «ήρωες» είναι θετικιστές και δεν... φουσκώνουν στα ψέματα τον κόσμο:

να λέω: μην τους πιστεύετε; Είναι αναποδιστές της λογικής και αναποδογυριστές (από τα πόδια) της αλήθειας... πάνε να γράψουν ιστορία και γράφουν τις περιπέτειες του Ρομπέν των Δασών ή ρομάντζα για προφυματικές Πυρογδόεσποινες!... Κι ενώ περπατάν με τα πνευματικά δεκανίκια τους καμώνονται ότι ποιούν... άλματα «επί κοντώ»... για να ξέρουμε!

Παντού και πάντοτε, σε όλους τους καιρούς και τους τόπους, η γλώσσα στάθηκε το κυριότερο οχυρό μέσ' από το οποίο αμύνεται το αιώνιο κατεστημένο. Του κορυφαίου ιστορικού μας και συνεπώς η ταξική παθολογία του. Ριζικά το γλωσσικό ζήτημα δεν έχει πουθενά φτάσει στη λύση του. Η «γλώσσα» διαχειρίζεται το κράτος, «τυποποιεί» τις κοινωνίες, σφυρηλατεί τα «ιδανικά», κατευθύνει τις ιδέες και διοικεί τα συμφέροντα. Έτσι, το «Πατρίς» με το «Πατρίδα», το «νερό» με το «ύδωρ», παίρνει κιόλας το ταξικό νόημά του, γίνεται ειδικότητα και ήθος, ιεραρχία και διάκριση. Ιδιαίτερα σε μας η γλωσσική «παραφύα» (για λόγους και της κλασικής γλωσσολογίας μας) ήρθε ταξικά παραδομένη, χέρι με χέρι, από γενεά σε γενεά, από την Ελληνιστική Αλεξάνδρεια, διά μέσου του Βυζάντιου και εκείθεν του Φαναριώτικου λογιωτατισμού, του Ιερατείου και των λογίων – μας – του 18ου αι. «Την καθαρεύουσα την έφτιαξαν με το μολύδι οι λόγιοι του 18ου αιώνα... Είναι χωρίς σταθερή μορφή και από κανέναν, ούτε κι από τους λόγιους» (Α. Π. Δελμούζου: «Δημοτικισμός και Παιδεία», έκδ. «Ελληνονοευρωπ. Κίνηση Νέων», Αθήνα 1971, σελ. 21). Θα προσθέσω κι εγώ ότι σε κανένα γλωσσολογικό λεξικό όλου του κόσμου η ελληνική καθαρεύουσα δεν κατατάχτηκε σαν ΓΛΩΣΣΑ (ή διάλεκτος). Μόνο σε

«...τρελός εγώ; (λέει ένας από δαύτους μου)
Αστείο! Και σίχους
φτιάχνω και πάω πατώντας: ούτε λόγος
ότι όπως στρίβει ο δρόμος – αναλόγως
στρίβω να μη σκοιντάψω πα στους τσίχους...»

(βλ. ποιητ. συλλογή Γιάννη Σκαρίμπα, «Εαυτούληδες», 1950).

Ενώ αυτοί – ω αυτοί! Σου λένε ακρωτήριο και δεν εννοούν διόλου την άκρη του τυριού, αλλά εννοούν μια λωρίδα – λέει – ξηράς που εισχωρεί βαθύς – λέει – στη θάλασσά! Δεν παίρνεις αλήθειαν από δαύτους.

εγκυκλοπαιδικά λεξικά τη βρίσκει κανείς σαν πληροφορία κατά τον λόγο και τρόπο που αναφέρονται τα «κορακίστικα» ή οι συνθηματικοί κώδικες και η «Εσπεράντο». Η «καθάρευσις» της «χύδην» γλώσσας του λαού ήταν ένας κομπογιανντισμός του Αδαμάντιου.

15. Οι νομίζοντες ή λέγοντες ότι ο Παλαιών Πατρών Γερμανός εκίνησε και θέλησε και ύψωσε στην Αγία Λαύρα κείνο το λάβαρο* από το πνίγον αυτόν πατριωτίζει του πλανώνται πλάνην μεγάλην. Μεσ στον ωκεανό της απιστίας τους, όπου Ιεράρχες και λόγιοι, Καποδίστρια και Ιγνάτιοι, Κοραήδες και Κωλέττηδες πνίγονται, αρπάζονται από τα σωσίβια της ψευδοποιίας που τους ρίχνουνε Ιστορικοί και «Εικοσιεναλόγιοι», τύπου Παπαρρηγόπουλου. Μα ο τρώγων ψέματα, η κοιλιά του το ξέρει. Συχαίει ο πόταμος αν δε σμίξει με τη θάλασσα; Γίνεται ζάπη η πομπή αν δεν βγει και στο σιργιά; Ο Π.Π.Γ. στάθηκεν αντιδραστικός ως το κόκκαλο: «Περιφρονούσε τον λαό, τους “απαίδευτους και χυδαίους”, χωρίς κανένα δισταγμό τάχτηκε αμέσως με το μέρος των ισχυρών κοτζαμπάσηδων, τους οργάνωσε σε κόμμα κι έγινε μάλιστα ο αρχηγός τους» (Τάκης Σταματόπουλος: «Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός χωρίς θρύλο»). «Ήταν φίλος και συνεργάτης του Μορά Βαλεσή, γιού του Αλή Πασά Βελή και ομόφρων του Αλή» = του πατέρα του. (Πουκεβίλλ «Voyage de la Grèce», τ. Β', 21 - 22: «Φιλική Εταιρεία» 229, Κανδηλώρου. Τάκης Σταματόπουλος «Ο Π. Π. Γερμανός»).

Στην κατά το 1806 εξόντωση της κλεφτουριάς του Μωριά στάθηκεν σατανικός και αιμοβόρος – αληθινός Ιάγος του έθνους μας. Μόνο σε «στρογγυλήν τράπεζα» θάπαιρνε θέση με τον άλλον εκείνον Σατανά του '21 – τον Ιγνάτιο. Τα σατανίλίκια του, τις προδοσίες του, τη φιλαργυρία του και την απληστία του δεν τα ματαβρίσκει κανείς εύκολα. Δεκάδες μελετητές και ιστοριοδίφες μαινόνται ενάντια του. Κατά εκατοντάδες οι οπλαρχηγοί παθαίνονταν εν τω μνησθήναι του. Καμιά απ' του καιρού τις προσωπικότητες (καλές ή όχι, φωτεινές ή θεοσκοτάδες) δεν τον χώνευε. Στο άκουσμά του ο λαός αδιαθέτα και στο

* Αυτό συνέβηκε μόνο στις ιλλουστρασιόν λιθογραφίες της νεοελληνικής ιστορικής ντζας. Στην πραγματικότητα αυτό ποτέ δεν έγινε. Κανείς ιστορικός άξιος αυτού του ονόματος δεν τόπε.

διάβα του οι γειτόνισσες του κλείναν κατάμουτρα τις πόρτες. Τόσο που μη σηκώνοντάς τον πα – εδώ – τα χούματα τόσκασε για την Πίτζα και τον... Πάπα! (έτος 1822). Επιστρέψαντάς του μετά δυο σχεδόν χρόνια (τον Αύγουστο του 1824) πιάστηκε (το Γενάρη του 1825) απ' τους στρατιώτες του Γκούρα, που δέσαντάς τον στην ουρά ενός αλόγου τον περιήγαγαν (Δεσπότη αυτόν) σ' όλον τον κάμπο της Γαστούνης. (Τάκης Σταματόπουλος: «Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός», σελ. 61-62, βλ. και «Πειραική - Πατριάκη» τ. 157, 1972). Τόσο, εξ αιτίας του, το σέβας προς το σχήμα του... Τόσο η φήμη του (παιδιά θεοσεβούμενα) είχαν εξαγριώσει – αν και «άγιος»!...

Το ότι κι αυτός ήταν «Φιλικός» καμμιάν δεν έχει σημασία. (Φιλικοί ήσαν κι ο Βαρνακιώτης κι ο Νενέκας*...). Στη σύσκεψη της Βοστίτσας άφρισεν ενάντια στη Φιλική και στον Δικαίο. Αλλά τι, Περισσότερο

* Το ότι ήταν κι αυτός Φιλικός ήταν μια αλεπουδιά του – τίποτ' άλλο. 'Επαιξε και στα δύο ταμπλά (στο Τούρκικο και στο Φιλικό) για να τόχει διπορτο. Ακριβώς γι' αυτό η Εταιρεία τον απόκρουε, παρά τις βολυδοσκοπήσεις του και τις κρούσεις. Είχεν απαγορεύσει στους εταίρους της τυχόν – εξ αμελείας – μύση του. Μα η «αγιότητα» του τα κατάφερε. Τον μύση ο Φιλικός Αντώνης Πελοπίδας, παρά την απαγορευτική εντολή της Φιλικής, γιατί δεν τούχε εμπιστοσύνη (βλ. Τάκη Σταματόπουλου, ό.π., σελ. 7-8).

Η πρωτοστασία του στο ξεπάτωμα της Μωραϊτικής κλεφτουριάς τον είχε διαβοήσει και τον ξώρριζε σαν Πήλιο Γούση ο λαοιτζίκος. Στο συναπάντημά του οι άνθρωποι «ματατόπαγαν» και επί τη θέα του οι γυναicoύλες τον «κομπόδεναν» – που... κούφια κι άπαστα οι καϊμένες... «...η ολόθερμη υποστήριξη του Βελή Πασά που τον έκαμε τον ισχυρότερο Μητροπολίτη του Μωριά και οι μεγάλες τιμές που του έκαναν πάντα όλοι οι επίσημοι Τούρκοι, που εκολάκευαν την υπέρμετρη φιλοδοξία του, τον κατέστησαν αργότερα ύποπτο στους Φιλικούς...» κλπ. (του ίδιου, ό.π. από το ίδιο ιστόρημά του, σελ. 65 κ.ε.).

Μα και ο Κορδάτος τα ίδια λέει. Τα ίδια και χειρότερα του καταμαρτυρούν μεγάλοι ιστορικοί του '21, σαν τον Φίνλεϋ, τον Γερβίνο και τον Μένδελσων, κι ακόμα πιο χειρότερα ο Χέρτσεμπεργκ.

«Τέλος, τι να πούμε (λέει ο Τάκης Σταματόπουλος στο ίδιο – γι' αυτόν – ιστόρημά του, σελ. 78) για όσα γράφει στα Απομνημονεύματά του (Τόμος Β', 280 κ.π.) ο Κ. Δεληγιάννης, ότι δηλαδή οι πολιορκημένοι αγάδες της Τριπολιτσάς έδωσαν στον Π.Π.Γ. τα κοσμήματα και χρήματα τους για να τους τα φυλάξει κι αυτός τους γέλασε και τα οικειοποιήθηκε»...

Βέβαια, η Επανάσταση δεν είχε ακόμα «πήξει» σε κράτος έννομο (Νόμος – άρθρο μόνο – ήταν πρώτα το διώξιμο των Τούρκων, τους δε με τους κοτζαμπασικοδεσποτάδες λογαριασμούς τους ξόφλαε κατόπι – κι αυτό την έφαγε...), ενώ ο Π.Π.Γ. ανέκαθέ του ήταν λύκος. Κατ' αναλογία, εγώ θα πω γι' αυτόν ό,τι στο «Πόλεμος και Ειρήνη» (σελ. 20, τ. Β') ο Τολστόι: «Μέσα στον μηχανισμό ενός κράτους τέτοιοι άνθρωποι είναι το ίδιο απαραίτητοι όσο είναι οι λύκοι μες στη φύση»...

από το θάρρος ο φόβος είναι κείνο που ακόμα και τους λαγούς... τους κάνει ήρωες! ('Αντε να κάμει ένας ήρωας στροφή 180 μοιρών μετά σάλτου. Ο λαγός όμως το κάνει...). Τι λέγαμε λοιπόν; Α, ναι... για την αλήθεια. Να ποια είναι η αλήθεια: Πριν από τα πρώτα σποραδικά επεισόδια (= τις κατά του Λαλαίου Σειδή σπαή και του βοεβόδα των Τρικκάλων Ιμπραήμ Αρναούτογλου ενέδρες) και πολύ περισσότερο μετά απ' αυτά οι Τούρκοι περίμεναν στην Τριπολιτσά και τον Π.Π.Γ. που (μες στις υποψίες τους – θεόστραβοι) είχαν – κι αυτόν! – βάλει στο μάτι... Κατ' αρχήν, το μέτρο αυτής της πρόσκλησης κρεμόταν στον αέρα. Αν τα επεισόδια και οι φήμες ήταν συμπτωματικά και η ησυχία επανέρχονταν όλοι, και ο Π.Π.Γ., θα ξαναγύριζαν στα αρχοντικά τους πασιχαροι, ότι δόξα τω Θεώ «νομοφρονούν» οι ραγιάδες... Αν όμως τα πράγματα εκτραχύνονταν η τύχη και του Π.Π.Γ. ήταν σφραγισμένη: Κ ρ ε μ ά λ α!... Και αποφάσισε να μην πάει. Μπρος στο... ιλιγγιώδικο παίζιμο «μονά - ζυγά» της ζωής του – τι ευκή Θεού... κορόιδο θα πάνονταν; – προτίμησε... τα ρόδα! Μα πάλι δεν πολυκαλύτερευε η θέση του. Αν πράγματι ο λαοιτζίκος εξεγείρονταν θα του απάιταε να του «εulόγαε» τα όπλα. Τα δε κλέφτικα γιαταγάνια δεν χωράτευαν... Καλώς να τα ευλόγαε. Μα τι θα γίνονταν όταν σε λίγο η Τουρκία θα, σαν κάνα γατσούλι, την «καρίκωνε» την «ανταρσία» των ραγιάδων; Δεν θα (καταζώνταν) τον έγδερνε; Μπρος στο αδιέξοδο τι θάκανε; 'Ετσι, οι για την Τριπολιτσά «προσκαλεσμένοι», μαζί με κι άλλους απ' τους προκρίτους της Αχαΐας, συνάχτηκαν αντάμα του στη Μονή της Αγίας Λαύρας, όχι για κείνο... το λάβαρο των λιθογραφιών του '21 (τούτο ούτε στα ύπνα τους δεν τόκαμαν), αλλά για το πώς θα κατασιγάσουν τις αλογόμυγες των Τούρκων. «Αφού ηρνούντο να μεταβούν εις Τριπολιτιάν έπρεπε να περιμένουν την καταδίωξιν, παρ' όλας τας δικαιολογίας των» (Δ. Κόκκινος, τ. 1, σελ. 269). Και – άκουσον, άκουσον: τι θα εγίνετο χωρίς τις αφεντιές τους η Επανάσταση; «Δεν θα εματαιούτο ο αγών;». Είναι ή δεν είναι να ξερνάει κανείς τις προπέρσινες (πούφαγε) πατάτες; Τι είχαν να κέρδιζαν από μια επανάσταση όπου αυτοί θάχαναν τ' αυγά με τα καλάθια; Από το διώξιμο των Τούρκων, «χάρης εις ους αυτοί ήσαν παντοδύναμοι και πλούσιοι;»* Αντηλλάγη-

* Μένδελσων, τ. Α', 282. Πιπινέλης, ΠΙΕΕ, 29, 43, 45, 50. Οι προίχοντες καθώς και ο Π.Π. Γερμανός, που ήταν ο ισχυρότερος ιεράρχης του Μωριά και είχε την αμέριστη φιλία

σαν γνώμαι (λέει στην ίδια σελίδα ο Κόκκινος): Ο Γερμανός και ο Ασημάκης Ζαΐμης, προ της ευθύνης της μεγάλης αυτής αποφάσεως (=να γίνει η Επανάσταση) είχαν ακόμη δισταγμούς*. Τα γεγονότα

και υποστήριξη των Τούρκων, δεν είχαν διάθεση να διακινδυνεύουν όλα τα πλεονεκτήματα που είχαν σ' έναν αβέβαιο και τόσο επικίνδυνον αγώνα. Βλέπε και όσα σχετικά γράφει ο Χρήστος Φυτράκης: «Την Επανάσταση την πολέμησαν πρώτοι και καλύτεροι οι ντόπιοι φεουδάρχες και κοτζαμπάσηδες, όλος ο κόσμος της συντήρησης που αντιλούσε τη διοικητική και οικονομική του δύναμη από τη κατάσταση της δουλείας». «Εχθροί του Εικοσιένα», «Πελοποννησιακή Πρωτοχρονιά» 1958, 218. (Από το μελέτημα του Τάκη Α. Σταματόπουλου: «Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός χωρίς θρύλο», σελ. 11, Αθήνα 1958).

* Ας λέει. Κανέναν δεν είχαν δισταγμό. Ο ίδιος ο Π.Π.Γ. ομολογεί στα «Απομνημονεύματά» του, σελ. 27, 28, ότι «συσκεφθέντες απεφάσιον να μη δώσωιν αιτίαν τινά, αλλά ως πεφοβισμένοι να παραμερίσωιν εις ασφαλή μέρη». Και πράγματι – «τόσκασαν»: Ο Αντρέας Ζαΐμης, ο Επίσκοπος Κερνίτης Προκόπος και ο Π.Π.Γ. στα Νεζερά. Ο Χαράλαμπος και ο Θεοχαρόπουλος στη Ζαρούχλα. Ο Ασημάκης Ζαΐμης και ο Ασ. Φωτήλας στην Κερνηή. Και ο Α. Λόντος στο Διακοφτό.

Όστε τι παριστάνουν εκείνες οι ιλλουστρασιόν λιθογραφίες με τον Γερμανό υψώνοντα – λέει – το Λάβαρο της Εθνεγερσίας στην Αγία Λαύρα; Τα κατεστημένα της ψευτρίας – μας – ιθύνουσας ψοφάνε για «Πατρίς» και για σαμπάνια. Είναι ωραίο το γουρουνόπουλο, παιδιά, μετά οίνου Μπορντό και φρέσκα ραπανάκια. Εγώ την καλοπερνάω διαβάζοντας τον κ. Γρηγ. Κασμάτη. Μην ξέρετε σας το πώς σερβίζονται τα γάμπαρα (με «γαρνί»-ογκάν) της Σκύρου; Το Λάβαρο του Παλαιών Πατρών είναι ένα επιδόρπιο εορτάσιμο της δούλας Ιστορίας – στο συμφέρον: Ότι οι κοτζαμπάσηδες, και όχι ο λαός, τράβηξαν τα γιαταγάνια τους στον Τούρκο. Ότι οι μεγαλοπατάδες κι όχι το πόπολο σκάψαν του Δράμαλη τον λάκκο. (Την πρώτη επαναστατική σημαία ύψωσι ο Αντρέας Λόντος στη Βοσπίτσα – μαύρο σταυρό σε φόντο κόκκινο).

Ο Ουίλλιαμ Μύλλερ τη γνώμη ότι στην Αγία Λαύρα υψώθηκε το Λάβαρο του '21 κι άρχισε η Επανάσταση την αποκαλεί «παράδοσιν ποιητικήν» («Η Τουρκία καταρρέουσα», σελ. 93) και ο Φιλίμων «παχυλόν ψεύδος» («Δοκ. Ιστορ. Ελλ. Επ.», τ. Γ', 48'). Και ο Σπ. Τρικοπίης είναι πιο κατηγορηματικός: «Ψευδής είναι η εν Ελλάδι επικρατούσα ιδέα ότι εν τη μονή της Αγίας Λαύρας ανυψώθη κατά πρότον η σημαία της Ελληνικής Επανάστασεως» (ΙΕΕ, τ. Α', 229). Το ίδιο και ο Φίνλεϊ: «Επικρατεί γενική γνώμη στην Ελλάδα ότι φθάνοντας στη Μονή της Αγίας Λαύρας (οι προύχοντες και δεσποτάδες) κηρύξαν την Επανάσταση. Αυτό δεν είναι σωστό. Επιδιώκανε να καθιστήσασιν τις υποψίες των Τούρκων στα Καλάβρυτα και τη Βοσπίτσα» κλπ. (ΙΕΕ, τ. Α', 217). Από έγγραφα μάλιστα που δημοσίεψε ο Ε.Γ. Πρωτοπάλης αποδεικνύεται ότι το 1851 γίνεται πρώτη φορά λόγος για το Λάβαρο και μάλιστα ότι δεν ήταν της Αγίας Λαύρας! («Αρχαίκα», τ. Β', 1938, 9-11. Βλ. Βησ. Κοσκήρη: «Πού υψώθη η σημαία της Ελλ. Επανάστασεως του 1821», Δ. Γατόπουλου, «Εστία» 9.2.1938. Ι. Κορδάτου, ΝΠΙ, 227, Σ. Θωμοπούλου: «Ιστ. Πατρών», μ' επιμέλεια Κ.Ν. Τριανταφύλλου, 631. Α. Δασκαλάκη, «Τα Αίτια κλπ.», 76. Γ. Παπανδρέου «Περί της εν Καλαβρύτους Μονής της Αγίας Λαύρας», ΔΙΕΕΕ, τ. Γ', 428-445. Ν. Αγγελίδη, «Η Ελληνική Σημαία», 48 κ.ε.). (Από το «Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός χωρίς θρύλο», σελ. 19, 20, του ίδιου = του Τάκη Α. Σταματόπουλου).

(= ο λαουτζίκος) τους επρόλαβαν: «Τα γεγονότα επήλθαν ταχύτατα (λέει πάλι ο Κόκκινος, ό.π.): Την 16ην Μαρτίου ο Νικόλαος Σολιώτης και ο Κορδής... εκτύπησαν εις το Αγρίδι τους γαφτοχαραντζήδες και τρεις γραμματοφόρους του καϊμακάμη της Τριπολιτσάς προς τον Χουρσίτ πασάν». Στις 18 η κλεφτουριά εμπήκε στα Καλάβρυτα,* ενώ μετά

* Και τούτα, όπως όλα στις αρχές της Επανάστασης, συμπτωματικά κατά χρονολογίες και μεριές, ασυνάρτητα και απρόοπτα, χωρίς προσχέδιο ή αρχηγό, χωρίς κανένα επιτελικό χρονοδιάγραμμα, χωρίς λεφτά, χρηματοδοτές ή εφόδια, αλλά ξεκινημένα από ασήμαντα επεισόδια. Η (ας την πω κι εγώ) Ιστορία τη θέλει νάναη η έναρξη την 25 – λέει – του Μάρτη σαν καμιά ωρολογιακή βόμβα που ρυθμίστηκε με μέρα και με δευτερόλεπτα της ώρας. Μα αυτά είναι τέχνες μόνο των εθνικών επαναστάσεων. Τα σχέδια, τα χρήματα, ο αρχηγός, τα εφόδια και η ώρα είναι δουλείες κατεστημένες για το πιο καλύτερα καβαλλίκεμα στον σβέρο. Τέτοιες υπήρξαν όλες οι εθνικές – όρος που στέκεται σαν η μεγαλύτερη από τις απαιτησίες της Ιστορίας. (Τόπαμε: μεταξύ δουλείας και δουλείας δεν υπάρχει καμιά διαφορά). Στην πραγματικότητα κανείς (ούτε ο λαός) ήξερε το αν, το πού, το πώς και το πότε. (Βλ. και Γαλλική Επανάσταση. «...Η μ ο ν α δι κ η πρόταση στην οποία συγκεντρώνεται η ιστορική αλήθεια κατά την έναρξη της Γαλλικής Επανάστασεως είναι αυτή: ότι κανείς δεν πρόβλεψε το γεγονός ότι επρόκειτο για Επανάσταση». Μέττερνιχ – βλ. Π.Κ. Ενεπεϊδιό: «Μέττερνιχ – ο πρόγρηψ του μεσονυκτίου», εφημ. «Το Βήμα», 19.8.73, σελ. 5). Οι κοτζαμπάσηδες, οι άρχοντες, οι μεγάλοι οπλαρχηγοί (ο ίδιος ο Κολοκοτρώνης όπως θα δούμε παρακάτω) και οι ίδιοι οι Τούρκοι έμνεσαν «απίστευτοι», ανέδειοι και «μοιραίοι»... Μόνο στον αέρα οσμίζονταν τον δαίμονα. Η Επανάσταση έφτασε «στο μήνα» της χωρίς «κοιλιά», χωρίς λεχώνα. Γιατί 'ταν λαϊκή κι ελάχιστα εθνική... Μόνον εθνική την έκαμε η Ιστορία – το ταξικό συμφέρον της ιθύνουσας – το τσακωτότερο καβαλλίκεμα στον σβέρο. (Ίδε και τους όμορους λαούς και των Βαλκάνιων – Βουλγάρους, Σέρβους και λοιπούς – που «εθνικές» ήταν κι αυτών οι επαναστάσεις. Μετάπεσαν σε δουλείες πιο αναίσχυντες απ' τη ραγιαδική των Τούρκων).

Μα από τη Ναζαρέτ αυτήν (=την Ιστορία) μπορεί ποτέ να ιδεις αλήθεια; Έτσι, την Επανάσταση τη «έναρξε» (έ κ ρ η ξ η τη λέει αυτή) με στο χέρι της το ρολόι – 25 Μαρτίου. Είναι κι αυτό σημαδιακό:

«Η Ιστορία μεταθέτει την ημερομηνία της έναρξης του ένοπλου αγώνα απ' τις 17 στις 25 του Μάρτη. Η αποσιώπηση απ' τη μεριά της Ιστορίας ενός τόσο συνταραχτικού γεγονότος, της κατάληψης μ' άλλα λόγια μιας κομπολής, πρωτεύουσας ολόκληρης της επαρχίας (=των Καλαβρύτων), ήταν σκόπιμη. Πάει να συγκαλύψει την απουσία των κοτζαμπάσηδων (η υπογράμμιση δική μου) απ' το προσκήνιο της επανάστασης, στις πιο κρίσιμες και πιο αποφασιστικές ώρες στη ζωή ενός λαού. Η μετάθεση της ημερομηνίας ήταν κι αυτή σκόπιμη. Το ζήτημα της λευτερίας του έθνους, που ο λαός το έλυσε με το σπαθί του, η Ιστορία πάει να το εμφανίσει σαν θάμα που το χάρισε στον λαό η Μεγαλόχαρη». (Τάκης Χ. Γιαννακόπουλος: «Ταξιδεύοντας – Ένα οδοιπορικό των Καλαβρύτων», 1971, σελ. 114).

Ο φίλος μου ο Γιαννακόπουλος το λέει «Η Ιστορία». Αλλά ποια Ιστορία; Η αισιχστη αυτή γρηλαπεύ των συμφερόντων; Απ' τη χολέρα, απ' την πανούκλα, προφταίνει το μπόλιασμα. Μα απ' την «κατεστημένη» αυτή δούλη όλων των ψευταίων τι προφυλαχτικό να σεφτείς;

τρεις μέρες άρχισε το τουφεκίδι και στην Πάτρα. Η Αχαΐα όλη φλέγονταν. Ο Παν. Καρατζάς κι ο Νίκος Γερακάρης, επί κεφαλής των Κεφαλλονίων και των Ζακύνθων, άρχισαν στρατό κατά των Τούρκων τουφεκίδι.*

* Στο μεταξύ αυτό ο Γερμανός και οι κοτζαμπάσηδες τι έκαναν; Πού βρισκονταν οι (κατά τους «επυροματιές» «τριτόκλιτοι» πανηγυριστές λογιώτατοί μας) εθνικοί άνδρες οι συνελθόντες στην Αγία Λαύρα να... «έναρξουν» τη Επανάσταση; «Α να μέρισαν πεφοβισμένοι», γράφει ο Φωτάκος, «εις μέρη ασφαλή». Τη δε Διακήρυξη που το «Επαναστατικόν Διευθυντήριον» στην Πάτρα συνέταξε και απήθυνε στους Προξένους των Δυνάμεων για λογαριασμό του λαού της Αχαΐας στις 25 του Μάρτη από τη μεριά των Καλαβρυτινών, «την υπέγραψαν μονάχα ο επίσκοπος Κερνίτης και ο Σωτήρης Θεοχαρόπουλος απ' τις Κλουκίνες. Κανένας άλλος από τους κοτζαμπάσηδες στην επαρχία δεν την υπέγραψε». (Ο ίδιος, ως παραπάνω, Τάκης Γιαννακόπουλος: «Ταξιδεύοντας – Ένα οδοιπορικό των Καλαβρυτινών», 1971, σελ. 113).

Ταύτα δε ενώ:

«Το πράγμα (η εξέγερση) κατήντησεν – γράφει ο Περραιβός – εις τοιούτον βαθμόν ενθουσιασμού... ώστε και μυρίας γλώσσας Δημοσθενικάς αν είχε τις... διά να καθησυχάση τη ορμήν των Ελλήνων, ου μόνον εκοπίαζεν ματαιώς, αλλά εκινδύνευεν ακόμη και η ζωή του, επειδή τον ενόμιζον τουρκολάτρην, και μάλιστα πολύ περισσότερο υπέκειντο εις τον κίνδυνον οι Αρχιερείς και οι Προύχοντες ως συνεχή σχέσιν έχοντες μετά των Τούρκων». («Απομνημονεύματα», έκδ. 1843, τ. Α', 3. Βλ. και Κ. Παπαρηγοπούλου, ΙΕΕ, τ. Στ', 30-31. Σπ. Τρικούπη τ. Α', 24. Μένδελσων, ΙΕΕ, τ. Α', 294. Από το ίδιο – ως άνω – ιστόρημα, σελ. 22, του Γ. Σταματοπούλου).

Έτσι, και ο μόνο γένη, φιλαργυρία και πανουργία φορτωμένος αυτός Γραδιανόλο ανάμεσα στις επαναστατικές – γύρω – έκρηξεις Π.Π.Γ. έκαμε ό,τι ο λαγός ομπρός στο δίκαννο: στροφή μοιρών 180 συν σάλτο μέτρα δώδεκα και «ευλόγησε τα όπλα».

Θα διερωτηθείτε – ίσως – δίκαια: Καλά, αλλά την ύψωση του Λάβαρου στη Λαύρα; Δεν είδες στα γυαλιστερά λιθογραφήματα με οποίον «εμπνέον» ύφος ανέπεμπε την προς τον Κύριον, υπέρ της Εθνεγερσίας, δέησή του;

Αλλά, κύριοι, βιάζομαι να την (προς τους εκατονπεννηνταχρονίτες πανηγυριστές) ποιήσω... πρόγχα. Έτσι, για το βιαστικό της συντομίας μου θα... τηλεγραφικώς σας απαντήσω: Η στην Αγία Λαύρα ύψωση του Λάβαρου δεν έγινε ποτέ. Μα και αν υποθέσουμε ότι έγινε ήταν μια μπερτόλδεια (του Γερμανού) πονηρία υψηλότατη. Μπρος στην πίσση της κλειδοτουριάς κι εκεί έπαιξε το κατακλείδιο δίπορτό του. Στα κλειστά και στα μισόσβηστα, μακριά από τις πόλεις, ύψωσε – στάχτη στα μάτια – μπρος στους απονήρευτους τινές οπλαρχηγούς το Λάβαρό του. Ήταν κάτι σαν το «ούτε η γάτα ούτε η ζημιά της»: Οι Τούρκοι δεν θα μάθαιναν την τρομαλέα αλεπουδιά του. Κι όταν σε λίγο – όπως επίστευε – θα τους γδέρναν όλους τους άλλους τα μεμέτια, αιτουνού η ακάθαρτη Αγιότης του θάβγανε στρογγυλή λαδιά στη επιφάνεια.

Αλλά, ιστορικά, η ύψωση αυτή του Λάβαρου στη Λαύρα αμφισβητείται από πολλούς. Πρόχειρα δω θα ονομάσω ακόμα ένα – δυο.

Έτσι και ο Π.Π.Γ. έκαμε στροφή μοιρών 180 και «ευλόγησε» τα όπλα... Αλλά το μίσος που ο άνδρας επιστράτευε κατά του λαού δεν δυσωπήθηκε ποτέ του. Αργότερα, ως θα ιδούμε, κόστισε στην Επανάσταση την Πάτρα και έμμεσα του Μεσολογγιού το ολοκαύτωμα.

16. Σ έ ρ α π ι ς – θεός των αρχαίων Βαβυλωνίων. Τούτον τον θεό «εσκέπτετο ν' ανακηρύξη υπερτάτην εν τω κράτει αυτού θεότητα». (Βλ. προχειρως «Παγκόσμ. Εγκυκλ. Πρωΐας», σελ. 2504). Στην Αίγυπτο βρισκόμενος, υπήρξαν στιγμές κατά τις οποίες αμφέβαλλε και ο ίδιος... μην δεν είναι υιός του κριαροκέφαλου 'Αμμωνος Διός των αρχαίων Αιγυπτίων! Εισέδυσεν 700 χιλιόμετρα στην έρημο (στο Μαντείο αιτουνού του κριαριού) για να το ρωτήσει αν ήταν πράγματι γνήσιος υιός του Δία 'Αμμωνα και όχι ο γυιος της ημπαράφρονης Ολυμπιάδας και του μέθυσου Φιλίππου. 'Οτι δεν ήταν κανάς «χυδαίος απ' τους Έλληνες». «Ναι, ήταν. Ήταν αρχαίος και θείος υιός θεού, ο θεός Φαραώ, υιός του 'Αμμωνα Ρα!» (Ουέλλς, 1ος, σ. 458). Αλλά είπαμε – μυαλά του κερατά... Τα «ελληνικά» μυαλά του τόσο... άντεχαν, που

«Ωστόσο υπάρχει η άποψη ότι οι κοτζαμπάσηδες αυτοί, μαζί κι ο Γερμανός, κήρυξαν την Επανάσταση στη Λαύρα, παρανοούμενοι ιδιαίτερα απ τον Φωτήλα. Σαν σημαία στον Αγώνα χρησιμοποίησαν το γνωστό Λάβαρο. Η άποψη αυτή ότι η Επανάσταση κηρύχτηκε στο μοναστήρι από τους κοτζαμπάσηδες, μπορεί να μην είναι απόλυτα βεβαιωμένη από τη Ιστορία, ωστόσο είναι αναμφισβήτητα επικυρωμένη από τον θρύλο. Οι θρύλοι στη Ιστορία των λαών της Γης είναι τόσο απαραίτητοι όσο τουλάχιστο κι οι ίδιες οι ιστορικές αλήθειες». (Τάκης Χρ. Γιαννακόπουλος: «Ταξιδεύοντας – Ένα οδοιπορικό των Καλαβρυτινών», σελ. 106, 1971.).

Άλλο:

«...Δεν θα συμφωνήσουμε με όσα ο συγγραφέας παρατηρεί για τον θρύλο της 25ης Μαρτίου. Βεβαίως, ο θρύλος αυτός ήταν απαραίτητος και χρήσιμος από παιδαγωγική άποψη. Όπως όμως παρατηρεί ο καθηγητής Απ. Δασκαλάκης: Στηρίζοντες απολύτως τις σκέψεις και κρίσεις ημών επί των ηλεγμένων πηγών οφειλομεν να χωρίσωμεν τον θρύλον και να πραγματευθώμεν τα πραγματικά γεγονότα, στηριζόμενοι εις μόνα ταύτα ως προς την ιστορικήν αλήθειαν. Εγράψαμεν ανωτέρω ότι ο Υψηλάντης είχε πράγματι ορίσει την 25ην Μαρτίου ως ημέραν γενικής εκρήξεως της Ελληνικής Επανάστασεως, ακριβώς λόγω των συμβολισμών της. Αλλ' ούτε αυτός ο ίδιος ούτε ο άλλος των αρχηγών ετήρησε τούτο, η δε Επανάστασις εκηρύχθη αλλαχού, επβαρδυνθείσα αναλόγως των τοπικών συνθηκών και περιστάσεων. Το ότι η ύψωσις της σημαίας της Επανάστασεως εν Αγία Λαύρα και μάλιστα την 25ην Μαρτίου είναι θρύλος και όχι πραγματικόν γεγονός ουδεμίαν μας αφήνον αμφιβολίαν αι σύγχρονοι ιστορικοί πηγαί» (Ι.Μ. Χατζηκώτης, εφημ. «Το Βήμα», 24.10.71).

ούτε έναν 'Αμμωνα δεν μπόρεσαν να σηκώσουν... Τόσο ήταν το πνευματικό τονάζ τούτ' του ανθρώπου... Τόσο δε πολιτισμένος ήταν και σαν άνθρωπος, που, στο από τα Μικρασιατικά παράλια πέρασμά του, κατάστρεψε εκ θεμελίων της την Τύρο (το 333), μια μεγαλούπολη ακμάζουσα σε φωτοβόλημα πνευματικό και σ' εμπορίαν, καθώς («παρακατιώντας») και την περίλαμπρη μητρόπολη, τη Γάζα, αφού προηγουμένως την περίσφιξε σαν βόας, για να τη σκάσει. Αργότερα και μια πόλη των Ινδιών. «Οι ευρισκόμενοι εις την πόλιν ταύτην όλοι εσφάγησαν μέχρι και του τελευταίου παιδιού» (Ουέλλς, 452).

...Μέχρι και του τελευταίου παιδιού!

Είχε κομίσει ο άνθρωπος τον Σκύθικο πολιτισμό των γεννητόρων του και σε κείνους τους ειρηνικούς και ακρεόφαγους λαούς των Ινδιών. Αλλά με ποίους να συζητήσεις; Με τον Παπαρρηγόπουλο και τους λοιπούς δοξαπατρήδες; Αμάν! Οι Ισπανικοί πολιτικοί κάτι θάξεραν (και) το πως γράφεται η Ιστορία στην Ελλάδα... Αργότερα («εν κραυπή μεθης» ευρισκόμενος) έστειλε κάτι «συμμεθυστές» του και πυρπόλησαν την Περσέπολη, την Πόλη - αριστούργημα των αιώνων... Ο δάσκαλός του, ο Αριστοτέλης, μόλις εγγύτωσε από την μήνιν του και πέθανε – εξόριστος – στη Χαλκίδα... Αλλά με το ίδιο το χέρι σκότωσε τον επιστήθιο φίλο του τον Κλείτο... Ήταν στην πραγματικότητα ένας βάρβαρος κι ένας (σαν τον Ναπολέοντα και τον Καίσαρα) τυχοδιώκτης κατακτητής κι ας τσαμπουνάει ο Παπαρρηγόπουλος ό,τι θέλει: «Πάντως, μας είναι αδύνατον να φαντασθώμεν έναν άνδρα ο οποίος... (του οποίου... τον οποίον... και λοιπά...)...θ' απορροφούσαν οριστικώς αι ασιατικά απολαύσεις, ώστε να αποφασίσει να διέλθη το υπόλοιπον του βίου του ως Ασιάτης Μονάρχης. Αληθώς παρόμοιον δεν ημπορεί να χωρέση ανθρώπινος νους προκειμένου περί του Αλεξάνδρου» (Κ. Παπαρρηγόπουλος: «Επίτομος», σελ. 171). Να το χωρέσει, αοιδιμέ μας, να το χωρέσει... Τι «τα μαςάς»; Το ελληνικό πνεύμα δεν το «μεταλαμπάδευσε» αυτός στις χώρες που κατάκτησε – το κουβάλησεν απλώς σαν αχθοφόρος. Και το κύλησε καταγής για να, αυτός, παραδοθεί στο ασιατικό αργολίκι του και το όργιο των οινόφλεγων γλεντιών του. Ούτε ένα σκολειό δεν θεμελίωσε. Ούτε ενός σοφού μας δεν εμνήσθη. Έτσι, και οι λαοί που αυτός κατάκτησε του έστρεψαν (του ίδιου και του πολιτισμού του) ωραία τις πλάτες.

Ειρήσθω δω δα ότι πολύ πριν από τον Ε' κι ακόμα πριν αι. π.Χ. η ελληνική γλώσσα «μιλιόταν» στις βασιλικές Αυλές των Περσών και της ανώτατης αριστοκρατίας της Περσίας, όχι δίχως συνταχτικά λάθη κι άλλα φάλτσα – αναπόφευκτα στους «βαρβαρίζοντας» Ασιάτες. Έτσι, οι πάντοτε φιλείρωνες Αθηναίοι, ακούσαντας τον Πέρσην Δάτιν να είδος τι «παρλεβουφρανοσίζει» ελληνιστί παίρναν «στο ψιλό» κάθε τέτοιον τους φαλτσαδώρο αγορητή (σε μια περίπτωση και τον... ίδιο τον Δημοσθένη ο Αισχίνης!), «του κόλλαγαν» ως «βαρβαρίζοντα», εξ ου και οι όροι τους «Δατισμός» ή «γλωττίζειν κατά Δάτιν»! Τούτος ο Δάτις ήταν ο έτερος των δύο συναρχηγών – ο άλλος ήταν ο Αρταφέρνης – της προς καθυπόταξη της Ελλάδος εκστρατείας του Περσικού στρατού (490 π.Χ.).

«Με τον Μέγα Αλέξανδρο ο Ελληνικός πολιτισμός διαδόθηκε μέχρι τις Ινδίες, αλλά δεν ρίζωσε. Ο ελληνικός τόπος ζωής δεν έγινε πραγματικά δεκτός από τους Ασιάτες. Τα Ελληνιστικά κράτη δεν είχαν παρά μια επιφάνεια, ένα κέλυφος Ελληνικού πολιτισμού. Το ελληνικό πνεύμα ρίζωσε μόνο στη Δύση με τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και διαμόρφωσε τον σύγχρονο ελληνικής προελεύσεως πολιτισμό. Οι Ασιάτες που δεν δέχτηκαν τον ελληνικό τρόπο ζωής αρνήθηκαν επίσης και τον Χριστιανισμό. Έγιναν Βουδδισταί, Βραχμανισταί, Ιουδαίοι, Μωαμεθανοί αλλά όχι Χριστιανοί» (Γ. Γεωργιάδης, «Ελληνισμός και Χριστιανισμός», εφημ. «Ελεύθερος Κόσμος», 30.6.71).

Σωστά. Και συμπληρώνω το «γ ι α τ ί». Γιατί οι ίδιοι αυτοί λαοί που απώθησαν τον ελληνικό ενταχτήκανε μες σε – πώς – κατώτερους του ελληνικού άλλους πολιτισμούς κι άλλες θρησκείες; Τι; Μην διότι τάχα οι λαοί αυτοί ήταν πρωτόλειοι και απολίτιστοι, άμοιροι πολιτισμικών καταβολών και παραδόσεων, ώστε να μην είναι διόλου καλοί αγωγοί του Αθηναϊκού εκείνου πνεύματος και των Φειδιακών μαγγανειών του Παρθενώνα; Μα αυτοί οι λαοί και πριν και μετά από τον – εκεί τότε – Μεγαλέξανδρο ήταν οι ίδιοι λεπτοουργοί και επεξεργάτες μεγάλων Αυτοκρατορικών πολιτισμών, Επιστημών και Σοφίας. Οι Ινδοί, ο Βαβυλώνιος, οι Αναμικοί, ο Περσικός, ο Ασσυριακός και δεκάδες άλλοι πολιτισμοί ήταν σάρκα από τη σάρκα τους και οστό από τα οστά τους. Τι λοιπόν συνέβηκε και... «κουμπώθηκαν» επί τη θέα (και τη πείρα) του Μεγαλέξανδρου οι άνθρωποι;...

Έφταξε ο Αθηναϊκός πολιτισμός; Μην το Ελληνιστικό – μας –

φεγγοβόλημα; 'Όχι: απλούστατα μπρος στα καμώματα του κυκλοθυμικού εκείνου νέου, του κατά μάνα και κατά τάτα «οιδιπόδειου», με τις κληρονομικές καταβολές του, εκείνοι οι (ως οι θεοί τους και οι βασιλείς τους) πράοι Ασιανοί κλείστηκαν ερημητικά μες στα καυκά τους. Δεν ήταν διόλου απολίτιστοι. Οι μακρραίωνοι δικοί τους μόνον από τον άπεφθα Αθηναϊκό και αργότερα από τον ειπωθέντα Γαλλικό πολιτισμό ερχόντουσαν με «διαφοράν στήθους» λίγο πίσω τους. Σε όλες όμως τις – αναμετάξυ τους – συγκρίσεις και ο σημερινός ακόμη «πολιτισμένος» Ευρωπαίος θάταν ένας βάρβαρος μπρός στον τότε (και στον τώρα) Ασιάτη. Τους βρωμάμε – λένε – ωμό κρέας! Δεν έχουν άδικο. Από σεβασμό στη ζωή, και αποτροπιασμό προς τη θηριώδικη τροφή μας των πτωμάτων, αυτοί δεν κρεοφαγούν και θεωρούν τα ζώα αδελφούς των... Αυτήν τούτην την Αφροδίτη – μας – της Μήλου, με το κάτι (στο κάλλος της) κτηνώδικο, την θεωρούν σαν ένα χονδροκόπημα μπρος στους κρυφτούς λαμπυρισμούς και τη φινέτσα του θελγίτρου τους – των δικών τους γυναικών.

Και απομένουν οι θρησκείες: Γιατί αρνήθηκαν και τον χριστιανισμό οι Ασιάτες; Τάχα για το «λιτοδίαιτο» του Δόγματος; Τάχα για τις ηθικές του απαγορεύσεις; 'Όχι βέβαια, αφού και ο Βούδας και ο Βράχμα και ο Ιεχωβά των Ιουδαίων και ο Μωάμεθ αξίωσαν επίσης την εγκράτεια, το ήθος και το έλεος... Αλλά διότι, μπρος στην ζηλωτική δραστηριότητα των πρώτων χριστιανών και την εξουθενωτική απάρνηση του κόσμου, που (με απειλές καζανιών της κολάσεως και τριανοφόρων Σατανάδων) απαιτούσε η νεαρά θρησκεία τότε, οι ειρηνικοί και ήμεροι εκείνοι άνθρωποι τόβαλαν πανικόβλητοι στα πόδια. 'Ετσι, αντί για το γλυκύτατο του Ναζωραίου το έαρ το ανθρώπινο προτίμησαν τους κωλοκαθιστούς Βουδδες – αυτών – τις «φιλομειδείς» συνομιλίες τους ή την παθητική Σοφία των Βραχμάνων και τις θρησκείες τους (και πολιτισμούς) προϋπάρξασες και της χριστιανικής και της Ισλαμικής. Οι δικοί τους οι θεοί δεν τρώγαν (για το λιτοδίαιτο)... τις ψείρες τους, όπως οι αναγνώστες του κ. Πρεβελάκη. Οι θρησκείες εκείνων των λαών ήταν βιώματα ζωής λογικής, ειρήνης και πραότητας. Οι Βουδδες τους χαμογέλαγαν στους πιστούς κι αυτοί τους το ανταπόδιναν. Ο Δυτικός χριστιανισμός, όπως τον θέλησαν ο Παύλος, ο Αυγουστίνος και οι άγιοι της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, ήταν τρόπος σύνδεσης της ζωής μας (της μοναδικής και ανεπανάληπτης ζωής μας) με τον θάνατο:

«Στη γήινη ιστορία οι Δυτικές θρησκείες δεν εννοούν σαν τους Ινδούς το απλό αποτέλεσμα ηθικών παραγόντων που υπόκεινται σε νόμους και που από μονάχο του δεν θα μπόραε ποτέ να οδηγήσει σ' ένα οριστικό τέλος, αλλά μια ανάπτυξη που πρέπει να προετοιμάσει τον ερχομό του Βασιλείου του Θεού στη Γη» – δηλαδή απλοελληνικά τη Συντέλεια του κόσμου... (H. de Glasenapp: «Παγκόσμιος Ιστορία των Θρησκειών», σελ. 290, Μετάφρ. Νικηφόρου Βρεττάκου, εκδ. Περ. Σύψα – Χρ. Σιαμαντά, Αθήνα).

17. «...ο ραγιάς αγρότης, εξόν από τον Τούρκο αγά και μπέη που τους έτρεφε με τον ιδρώτα του, ήταν υποχρεωμένος να δίνει και άλλα δούσιματα, που τα έπαιρναν οι χριστιανοί δυνάστες του – κι αυτοί ήταν ο τσιφλικάς, ο κοτζάμπασης, ο ανώτερος Κλήρος και τα μοναστήρια» (Γιάννης Κορδάτος, ό.π., σελ. 69).

«...Η Εκκλησία μάλιστα έπαιρνε από κάθε χριστιανό ραγιά ειδικό φόρο, που λεγόταν ρόγα ή ζητεία. Πολλές φορές με ασπλαχνία Σάυλωκ έκανε κατάσχεση στο αλέτρι ή τ' άλλα γεωργικά εργαλεία του αγρότη, αν τύχαινε και δεν πλήρωνε τον παραπάνω φόρο». (Γ. Κορδάτος, ό.π., σελ. 71). «...Φόβος και τρόμος ήταν ο δεσπότης, γιατί είχε το δικαίωμα να βάζει και να παίρνει διαφόρους φόρους» (ο ίδιος, ό.π., στη σελ. 71). «Φόβος και τρόμος ήταν ο χριστιανός προύχοντας, που ήταν νύχι και κρέας με τον αγά, με τον κατή και το ζαπίτη» (ο ίδιος, ό.π., στη σελ. 72). «...ο κάθε χριστιανός ραγιάς ήταν υποχρεωμένος – να δίνει – το 1/3 από το εισόδημά του και την περιουσία του διά τας ανάγκας της Εκκλησίας, δηλαδή των Μητροπολιτών» (ο ίδιος, σελ. 71).

Συ, αναγνώστη μου, τι λες; 'Ηταν εθνοκοινωνική ή μάλλον κοινωνικοεθνική η επανάσταση ή όχι;

«Τίποτα δεν είναι ωφελιμώτερον, ούτε επιθυμητότερον (έλεγε ο Αλέξανδρος Α' στον αντιπρόσωπο της Γαλλίας Μονμορσσύ) εις ολόκληρον την Ρωσίαν από τον κατά της Τουρκίας θρησκευτικόν πόλεμον. Την ευκαιρίαν προς τούτο την παρέσχε η Επανάστασις της Ελλάδος. Αλλά ενόμισα ότι εις τας ταραχάς της Πελοποννήσου διαφαίνεται το εναντίον της κοινωνικής τάξεως ανατρεπτικόν στοιχείον» (Δ. Κόκκινος, τ. 6, σελ. 89). Φυσικά, κοινωνική τάξη για ελόγου του ήταν

νάνα αυτός αυτοκράτορας... «Δεν συμφέρει η εγκατάσταση μιας λαϊκής κυβέρνησης στ' ανατολικά της Ευρώπης» (Σατωβριάνδος: «Υπομνήματα για την Ελλάδα», Παρίσι 1825, σελ. 9).

18. «...Αλλ' αν το πράγμα έμενε εις το να βοηθώσι μόνον τους Τούρκους και εις το να προξενώσιν εμπόδια εις τους Γραικούς το κακόν ήθελε είσθαι μέτριον. Το μέγα κακόν το οποίον έπρεπε να φοβείσθε είναι η Διπλωματική αυτών των Δυνάμεων, ήτις καταγίνεται να καταπίση την Ευρώπην και την Ρωσσίαν ότι το κίνημα των Γραικών δεν είναι Εθνικόν, αλλ' ότι ήτο κίνημα μιας Γραικικής Εταιρείας, ήτις είχε δεσμούς με τους Καρβουνάρηδες της Ιταλίας... Ότι το κίνημα δεν ήτο εθνικόν, τούτο δεν εμβαίνει εις αμφιβολίαν, διότι όχι μόνον το γένος δεν το ήξερε και δεν είχε περί τούτου διόλου προϋπάχουσαν είδησιν, αλλά και πολλοί ομογενείς, όντες μέλη της Εταιρείας, δεν είχαν είδησιν, αλλά το έμαθαν και αυτοί, ως ημείς οι άλλοι, από τας προκηρύξεις του Υψηλάντη» (Γράμμα του Ιγνατίου προς τους Πελοποννήσιους, βλ. Δ. Κόκκινου, ό.π., τ. 4, σελ. 47). Τοιούτος ο ανήρ. Και παρακάτω, στη σελ. 48: «Διά να μείνη λοιπόν ή Ρωσσία με ημάς... πρόπει να βεβαιωθή ότι αφού το έθνος εβιάσθη (ή υπογράμμιση δική μου) να λάβη τα όπλα εις τας χείρας...». Αλλά το είπαμε: Παιδί μεταξωτό!... Μας τα βάλουμε τούτα τα πράγματα στη θέση τους: Ότι (λόγον του βιαστικώτατου αυτού και όχι... του αντεθνικού του, όπως το λέει ο διαβολοκαλόγερος αυτός) το στις Ηγεμονίες κίνημα του Υψηλάντη έγινε απροειδοποίητα, κατελείγοντο και άξαφνο, το λέει και η κομμικοτραγική αποτυχία του. Τα περί Φιλικής Εταιρείας, και τ' άλλα του, τα διαβολοκαλογερίστικα, του Ιγνατίου, είναι από εμπάθειά του στους Φιλικούς, που δεν βάλανε..., πολυέλαιο στα πράγματα, τον προστατευόμενό του (και του Μαυροκορδάτου – άλλου «παιδιού» αυτούνο!) μωροεπίδοξο... βασιλέα μας Ιω. Καρατζά!... Είχε βαθύν βίο και πολιτεία ο ανήρ. Είχε την απιστία του λίθηκα. Πάντα κρυφτός στο κέντρο των γενούμενων, στάθηκε ο Φουσέ της Επανάστασης. Έχοντας το ψυχρό αίμα των ψαριών και τα γρήγορα δάχτυλα του Φάουστ δεν μόλαε παρά τάπωνε – αυτός – τους μάγους στην μποτίλια του. Ήξερε πώς να μιλάει με την παμπάλαια τέχνη των ιερέων του Άμμωνα και να εξουσιάζει κάθε νεύρο του προσώπου του. Η δυσπεπτική του μορφή σου μετάδινε και σένα... δυσπεψία. Η δράση του ήταν ακριβής και

αθέατη, όπως η κίνηση των τροχών του ρολογιού που ξέρουν μονάχοι τους πώς να (κρυφά και φθονερά) κατασκευάζουν τις ώρες. Οι πράξεις όλες πατούσαν ακροποδητά μες στα πράγματα... Ήταν ένας καινούργιος χριστιανισμός γι' αυτόν νάνα ο ιερός της προδοσίας.

«Ξένοι περιηγητές και ο Ανώνυμος της “Ελλην. Νομαρχίας” (1806) έχουν διατυπώσει κατηγορίες εναντίον του Ιγνατίου για εθνικά και ηθικά αμαρτήματα... Για μερικά από τις ενέργειές του κατηγορήθηκε από τον Περραιβό και αργότερα από τον Έμερσον, που επανέλαβε τις κατηγορίες αυτές... Ο Ιγνατίος προσπάθησε να βοηθήση* τους δυστυχείς κατοίκους της Πρέβεζας. Έδωσε εντολή στον Κλήρο να εμποδίση τον λαό να πάη με το μέρος των Γάλλων και κάτω από την πίεση του Αλή έπεισε τους Πρεβεζάνους που είχαν φύγει να ξαναγυρίσουν στην πόλη τους χωρίς να πάθουν τίποτα. Ωστόσο τους 400 περίπου από αυτούς που επέστρεψαν στη Σαλαώρα τους συνέλαβαν και τους

«Μηπως θέλετε να δήτε και τι βοήθηση τους έκαμε; Προσέχτε: «...Όταν όμως ο τύραννος (=ο Αλή Πασάς) έμαθε πως κάμποσοι Πρεβεζάνοι του έσφηναν με βάρκες και καΐκια και βρίσκονταν στο Άκτιο στενοχωρήθηκε. Βάζει τον Δεσπότη Ιγνατίο να πάει να τους βρει και να τους φανερώσει πως τάχα δεν έχουν τίποτα να φοβηθούν αν ξαναγυρίσουν. Βλέποντας οι δύστηχοι τον Αρχιερέα πιστεύουν στα λόγια του και μπαίνουν στην κορβέτα που τους έστειλε. Φτάνουν στη Σαλαώρα. Εκεί τους καρτέραε ο Πασάς, καθισμένος αναπληντικά στο κομμάρι και καπνίζοντας τον ναργιλέ του. Τους βγάξαν απ' το καραβί έναν - έναν και τους έσερναν μπροστά του. Σήκωνε ο δήμιός του Οσμάν το γιγαγιάνι και τούκοβε το κεφάλι...» (Χ. Περραιβός: «Ιστορία του Σουλίου και της Πάργας», εκδ. β', Βενετία 1815, σελ. 121).

Λιπάμα που η συντομία τούτ' της έρευνας δεν μου επιτρέπει να επιτείνω τον λόγο. Θα βλέπατε τότε οποία (τούτου του διαόλου) ήταν η δράση του μέσα σε όλα. Ασφαλώς στάθηκε (πίσω από την ίδια του τη σιά) η (αμαρτιών μας τα πλήθη και βασάνων μας αφύσους... και τα λοιπά και τα λοιπά) σατανικώτερη φυσιογνωμία των παθών μας. Πότε αποδώ, πότε αποκεί και πάντα ιεροκρίτρια απιστούσε. Στα πρώτα βήματα της Επανάστασης τα νήματα τα εκοίνανε από την Πίζα. Αποκεί, μαζί με τον Μαυροκορδάτο, τον Νέγρη και κείον τον μωροδόξο Ιωάννη Καρατζά, έπλεκε τις μηχανοραφίες του και τα σκάνδαλα, τη σύγχυση και τη ηττοπάθεια στον Αγώνα. Ήταν ο Φουσέ της Επανάστασης. «...Δεν δείχνει ούτε το πρόσωπό του, ούτε τα χεριά του. Πάντα σχεδόν μένει κρυμμένος στο κέντρο των γεγονότων, στο εσωτερικό των κομμάτων πίσω απ' το ανώνυμο παραπίτασμα των υποργημάτων η δράση του είναι αθέατη όπως η κίνηση των τροχών του ρολογιού...» (Από το σύντομο σκαλάθυμα του Στέφαν Τσβάχ-Σκάντσιμπουργκ, Φθινόπωρο 1926 – για τον Ιωσήφ Φουσέ, κι αυτόν... παπά, βαλμένο σαν προλόγημα στην ομώνυμη βιογραφία για τον ίδιο).

κατέσφαξαν. Η πρόθεση όμως του Ιγνάτιου δεν ήταν αυτή... Κατηγορήθηκε ακόμη για την ανάμειξή του στα γεγονότα της Βόνιτσας και αργότερα της Πάργας. Αλλά και στις δύο αυτές περιπτώσεις ο Ιγνάτιος κινήθηκε για το συμφέρον των συμπατριωτών του, ώστε να μη γνωρίσουν τη θηριωδία του Αλή, που δεν άργησε να στραφή και εναντίον του ίδιου του μητροπολίτη». (Σ.τ.Σ.: Ίσως γιατί θα τον κατάκλεψε... τον «άνθρωπο» στους φόρους!) (Ι. Μ. Χατζηφώτης, εφημ. «Νέα Πολιτεία», 7.3.71).

19. Διασποράς έως να (με την απελευθέρωση) πρώτα στρωθεί η τραπεζαρία... Οι πλείστοι απ' αυτούς κατάφρασαν με τους «πανηγυρικούς» στις κωλότσепές τους. Για να καθέξουν τα οφάρτσια... Για να (εμάς τους υπανάπτυκτους) μας διδάξουνε καθαρεύουσα και σοφία! Μαζί τους κατάφρασαν οι Φαναριώτες και άλλοι «ετερόχθονες» για την... πατριωτική (όλων αντάμα) συνεστίαση:

«...Οι “ετερόχθονες” (ένα είδος αυλικής αριστοκρατίας, συνήθως Βαναροί και οι Φαναριώτες), η αριστοκρατία του αίματος που ασκούσε κατ' επάγγελμα την πολιτική από τον καιρό των σουλτάνων και των ηγεμόνων της Βλαχίας και της Μολδαβίας, επιδέξιοι, όπως ήταν, και με γνώσεις της “δουλειάς”, άρπαξαν αμέσως θέσεις και μισθούς από τον προϋπολογισμό, ενώ οι “αυτόχθονες”, οι άνθρωποι που έκαναν την Επανάσταση και αλώνισαν, με το σπαθί στο χέρι, Μωριά, Ρούμελη και θάλασσες, αγράμματοι στην πλειοψηφία τους και απλοϊκοί, αλλά με περισσότερη γνώση από τους επιτήδειους Φαναριώτες, παραγκωνίστηκαν από το βαναροκίνητο καθεστώς, αν δεν κληρονομήθηκαν σαν ληστές για να αναγκαστούν να υποταγούν. Έτσι, στη νέα πρωτεύουσα επέπλευσαν εκείνοι που φόραγαν τα “φράγκα, και τα ματογυάλια...”» (Περιοδικό «Γυναίκα», τ. 559, σελ. 49, Ιούνιος 1971).

Και πάλι εδώ τίθεται το ζήτημα (όπως θα δούμε παρακάτω)... των κερρασιών με τις ουρές των: Σχεδόν σύζυλο το σύνολο των – εν λογοτεχνία – μεγαλόσημων συναδέλφων μου, ενώ (διόλου εκλεκτικοί αναμετάξυ τους) αλληλοτρώνονται (σαν τα δύο εκείνα λιοντάρια του Μυγχάουζεν που δεν απόμειναν παρά μόνον οι ουρές τους!) για τα βραβεία και τα παράσημα, προκειμένου για το περί το '21 σινάφι τους = των «Διδάχων – λέει – του Γένους» (Κοραήδων, Βάμβων, Γαζήδων και λοιπών οικτρών της εποχής καλαμαράδων), σε περιοδικά, σ' εφημε-

ρίδες, σε ραδιόφωνα, σε αίθουσες διαλέξεων και σε κέντρα, συνέρχονται «επί το αυτό»... για να νηστέψουν εν τω μνησθήναι τους = αυτών των «τηλαυγών», μασώντας και τα αιώνιά τους βλήτα. Νηστεύουν οι άνθρωποι την αλήθεια... Όλοι οι λαοί ξέρουν την Ιστορία τους και μεις (την ωραιότερη) τη δικιά μας την αγνοούμε!.. Κι αυτό το οφείλουμε σ' αυτούς τους «εθελάγους» των ψειρών τους ν' αγιάσουν!... Οι «θεουσάνοι» μας – τότε – θα μεταξύ των μεγάλων αναχωρητών τους κατατάξουν. Και στο Ημερολόγιο (και δη... το παλαιό) στην ημερομηνία 29 Αυγούστου θα διαβάζουμε: «Ίω άννου του Νηστευτού, συν τοις εν ψειροφαγία αθλήσασι Έλλησι λογοτέχναις...». * Όσο για τούς διαβόητους «Διδάχους του Έθνους» θα

* Και ενώ «ο κόσμος καίγεται» ιδέτε περί ποίαν οικτρήν φιλολογίαν τυρβάζει ο απ' αυτούς μέγας «εσωστρεφής» του λόγου, μέσα στους ρεμβόδικους μέρους του

ΠΑΣΧΑΛΙΝΟΣ ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ

του Άγγελου Τερζάκη

Από τις τέσσαρες «ώρες» του έτους η άνοιξη μας κάνει την εντόπιση του πιο φευγαλέου, του νεανικά εφημέρου. Να είναι τάχα που ξεπερνάει σ' όμορφα τις άλλες; Να είναι επειδή προκαλεί αντιδράσεις αλλόκοτες μέσα στο αίμα μας, στα μύχια του ζωντανού οργανισμού, φυσιολογικές και ψυχολογικές αντιδράσεις, ακόμα κι όταν η νύχτη έχει πετάξει; Κράμα ευφορίας κι απροσδιόριστης μελαγχολίας, μυστήριο τρυφερό μοιάζει το ανοιξιάτικο μήνυμα μέσα μας, κάτι σαν συνειδητοποίηση ενστικτωδώς της ομορφιάς που ολοκληρώνεται, καταξιώνεται αντιθετικά με την παροδικότητά της. Ή μήπως μας φαίνεται εφήμερη η άνοιξη επειδή είναι πραγματικά πιο σύντομη από τις άλλες εποχές; Το τελευταίο τούτο αληθεύει μόνο στα δικά μας κλίματα λουπόν αν μας σταματήσει. Νόημα της ομορφιάς είναι το ασύλληπτο κι εφήμερο – να κάτι που δεν το συλλογίζονται αρκετά όλοι για τούτο και το κάλλος ανήκει στην κατηγορία του τραγικού – να κάτι που το συλλογίζονται ελάχιστα. Ειδύλλιο και δράμα δεν είναι αντίμαχες συλλήψεις: είναι συμπληρωματικές στάσεις της ψυχής.

Πουθενά ίσως όσο σε τούτον εδώ τον ευνοημένο κι άτυχο τόπο δεν έχει βοηθηθεί η συνείδηση να συνδυάσει την έννοια Άνοιξη με την έννοια Θείο. Θα έλεγα πως αυτό χρονολογείται από τους πανάρχαιους καιρούς κι ότι όλο το ανάλαφρο οικοδόμημα της κλασικής ελληνικής θρησκείας αποπνέει κάτι το ανοιξιάτικο. Αλλά στόχος μου είναι το τώρα, γι' αυτό και θα βασιστώ να σταματήσω στους δικούς μας καιρούς. Νιώθουμε, χωρίς να το καλοσυλλογίζομαστε, συνδυασμένες μέσα μας Άνοιξη και Μεγάλη Εβδομάδα, τόσο που να μας κατοφάνεται αν τέτοιες ημέρες κάνει χειμωνιάτικο καιρό κι αυτό όχι για πρακτικούς λόγους, όχι για ν' ακολουθήσουμε τον Επιτάφιο, να πάμε στην Ανάσταση, να ψήσουμε το αρνί στο... κλπ., “σημειωτά” τω βήματι – επιτόπια... Προχώρηση – μηδέν» (Εφημ. «Το Βήμα», 9.4.72, Κυριακή του Πάσχα).

τα πούμε παρακάτω. Πλην του ΜΕΓΑΛΟΥ Φεραίου όλοι αυτοί =οι «ελληνοκουρατζήδες» γραμμάλοι στάθηκαν κατώτεροι τούτου του περρήφανου λαού και μερικοί (όπως εκείνος ο ταριχευμένος Κοραής) ανάξιοι της πατρίδας.

20. «Έχων επίγνωσιν της σοβαρότητος των στιγμών τας οποίας διέρχεται η Πατρίς (πού είσαι με τις πάστες σου ορέ Χάμισουν) και σταθμίσας τας ευθύνas μου απέναντι της Ιστορίας απεφάσισα να κατέλθω εις τον εκλογικόν αγώνα. Καλώ τους Έλληνας...» κλπ. (Αλέξανδρος Παπάγος – εφημερίδες 30.7.51).

Τι να τούλεγες. Το τελευταίο μεριμήγκι φέρνει μέσα του τη φυσική – του – νόηση των έργων του. Όταν όμως κανείς κρατάει στραταρχικήν ράβδον το μυαλό τι του χρειάζεται. Εγώ το είπα: Ο μη έχων – αυτός – αποστολήν είναι ένας συνάνθρωπος χρήσιμος. Ο νομίζων (εαυτόν) ότι έχει – απ' αυτόν να φυλάγεστε...

Όσο για την... Υψηλήν στρατηγική του – ο Θεός σώζει την Ελλάδα. Στην εφημ. «Ακρόπολις» τής 18.7.72 (19η συνέχεια του αναγνώσματος «Ο Στρατάρχης και το Στέμμα»), διάβασα και την παρακάτω επιστολή άνθρωπου υπεύθυνου:

«...Πράγματι, ως έχω υπ' όψιν μου το βιβλίον του Αλεξάνδρου Παπάγου “Ο Ελληνικός Στρατός και η προς πόλεμον προπαρασκευή του” το σχέδιον επιχειρήσεως εις Ήπειρον, καθαρώs αμυντικόν, πρόβλεπε κυρίαν γραμμήν αντιστάσεως εις τον Άραχθον, με εγκατάλειψιν όλου του χώρου από του ακρωτηρίου Στύλος μέχρι Μέρτζινης και αυτόν των Ιωαννίνων. Ο αιμνηστος όμως Κατομήτρος παρηκούσε τας διαταγάς και έδωσε την μάχην εις το Καλπάκι, εκεί όπου είχε προετοιμάσει και οργανώσει τα πάντα εργαζόμενος σκληρώs, αυτός και το Επικελεύς της VIII Μεραρχίας, και συνέτριψε τους Ιταλούς.

Εάν εξετέλει τας διαταγάς οι Ιταλοί, οι οποίοι την 8ην Νοεμβρίου είχαν φθάσει εις το Καλπάκι, θα έφθαναν ασφαλώς και εις τα Γιαννεναί και τότε ούτε ο θαυμάσιος επιβραδυντικός αγών του Λαβάρη θα έφερε το παραμικρόν αποτέλεσμα, ούτε ο Δημάρατος θα επρόφθανε με την Ταξιαρχία Ιππικου να ανέλθη εις τας κορυφάς της Πίνδου και να πλευροκοπήσῃ την επίλεκτον Ιταλικήν Μεραρχίαν Τζούλια.

Γράφει ο κ. Κουτής ότι δικαίως ετοποθετήθη η προτομή του Κατομήτρου εις την πλατείαν των Ιωαννίνων. Αλλά διατί όντως προτάθη

και αυτή εις την άκρην της πλατείας και όχι ολόσωμος ανδριάς, προ του σωζομένου Διοικητηρίου τής VIII Μεραρχίας;

Και διά να αποδοθή πλήρως δικαιοσύνη, μνημονεύω και τον άλλον συντελεστήν της δόξης, τον δράσαντα ωσαύτως εξ ιδίας προβουλίας Μέραρχον της XV Μεραρχίας, τον αιμνηστον Αγαμέμνονα Μεταξάν, ο οποίος από της τρίτης ημέρας του πολέμου αντεπετέθη, ανέτρεψε τους προελαύνοντας προς Φλώριναν Ιταλούς και κατέλαβε την Μπιγλίτσα, με αποτέλεσμα ν' αποσυρθούν εις την Μαράβα και το Ιβάν.

Μετά τμήs

Γ. Κ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εφ. Ταγματάρχης Πεζικού

Φιλίτσα 26, Χαλάνδρι.

21. Βλέπεις ήταν ζηλωτής της «Πεφωτισμένης –λέει– Δεσποτείας» (ή Δικτατορίας), ιδέας... χρυσής και απόλυτης, που ούτε γράμματα χρειάζεται ούτε... σπύρτα για να φέγγει – σκοπιδιάζει εξ εαυτής. Η ιδέα τούτη (=το δόγμα) το πρώτο «άνθισε» στο στόμα, αν δεν κάνω λάθος, του Πλάτωνα («Αρχή του ενός ανδρός» και αργότεροι ιδέα Εγελειακή) και ξανασπάρθηκε από τον Μέττιερνχ στο Λάμπιαχ (στο Συνέδριο των Βασιλέων). Έκτοτε, ανθίζει στις κομβιοδόχες όλων των νεμοντέ προφεσσόρων μας καταναλωτών, όλων των σάπιων σέσκλων του ταχυδρομείου του 19ου αιώνα. Είναι ιδέα λιαν... θρηπτική, ιδίως ανθρώπων που... προγραμματίζουν εαυτούς! Αλλά εγώ είπα: «Ο μη έχων – αυτός – αποστολήν είναι ένας άνθρωπος χρήσιμος. Ο νομίζων (εαυτόν) ότι έχει – απ' αυτόν να φυλάγεστε». Κάπως δυσνόητη και άτυπη την ίδια αυτήν ιδέα «φιλολόγησε» – πώς – και ο Ζαν - Ζακ Ρουσό στο Ε' περί αριστοκρατίας Κεφάλαιο του Κοινωνικού –του– Συμβόλαιου.

Όπως όλες οι ανόητες πληγές και τούτη η πληγή της Ανθρωπότητας είναι «πλήρης ηλικίας». Συνέχεια πάντοτε της «Αρχής του ενός» των αρχαίων μας (τι, μην την στραβωμάρα θα την είχαν προνόμιο μόνον οι προφεσσόροι μας. Είχαν και οι αρχαίοι μας στραβωμάρες) – λοιπόν της αρχής του ενός (των Στωικών, των Πυθαγόρειων, των Πλάτωνικών και των Περυπατητικών) και η νεαρή χριστιανική αδελφότητα (κατά τον 2ον αιώνα) «παίρνοντας από που ως τότε ήσαν τε-

λείως άγνωστες στην αποστολική κοινότητα, μέσα σε μια ποικιλία συστημάτων καθώρισε (σ. δική μου: ίσως για να «νομομοποιήσει» τον Παύλο) και ένα «της ανώτερης γνώσης» = «του πνευματικού ανθρώπου» = «του ανθρώπου που εμφορούμενος από πνεύμα ανυψώνεται υπεράνω όλων των νόμων του κόσμου και μπορεί κατά συνέπεια να επιδοθή ατιμώρητα στις μεγαλύτερες υπερβολές».

(Καθηγητής Η. de Glasenpp, «Ιστορία των Θρησκειών», σελ. 344, μετάφρ. Νικηφ. Βρεττάκου – Αθήνα).

Αλλ' ας προχωρήσουμε λίγο στα (για τους προφεσόρους μας) ψλά τούτα γράμματα. («Ωφελείν, μη βλάπτειν», όπως έλεγέ ποτε ο Ασκληπιός). Πεφωτισμένη!... Πώς τρώγεται. «Ο κοινός νους είναι η μόνη και αυθεντική μεγαλοφυΐα» (Κομφούκιος).

Η δικτατορία πάσης τυχόν μορφής ή σκοπιμότητας (εξαιρουμένης της, απόλυτα περιορισμένης, περίπτωσης προς διάσωση της Πολιτείας) είναι ένα τέρας έσχατης μας ανάγκης. Μας σώζει. Αλλά τα τέρατα δεν ζουν. Η ίδια η φύση που τα γέννησε τα σκοτώνει – μικρά ... πριν την χάσουν! Η λεγόμενη «Πεφωτισμένη Δεσποτεία» (= η Δικτατορία – τέρας τούτη διάρκειας) θα μας έχαστε κι αυτή σαν ο πελαργός του μύθου τους βατράχους. (Βλ. Πανεπιστήμια, Ακαδημία και λοιπά «μορφωτικά» λέει Ανώτατα Ιδρύματα. Βλ. τους συχωρεμένους Συκουτρή, τον Μεταξά και τον Παπάγο. Ακουρμάσου τα κοσμοσωτήρια συγγράμματα των κ. Κ. Θ. Τσάτσου και Γρηγ. Κασμάτη. Ενωτίσου τούς, για το αυτόματο διαζύγιο, κεραινοούς της Εκκλησίας. Και μελαγχόλει για την αυτοεξορία του κ. Νικήτα Βενιζέλου. «Έρει τα κάλα – ...Κα-νελλόπουλος απεσούα!» = δεν πρόφτασε νάκανε τη δικτατορία για ελόγου του...).

Τόσο δε τούτο (= της απόλυτα περιορισμένης περίπτωσης δικτατορίας) είναι τι τερατώδικο, ώστε όταν οι Ρωμαίοι Ύπατοι διόριζαν στην ανάγκη δικτάτορα (αν και εφήμερον) τόκαναν μυστικά και θεό-νυχτα «ως να ησχύνοντο αναδεικνύοντες έναν άνθρωπο υπεράνω των νόμων» (Ζαν - Ζακ Ρουσό: «Κοινωνικό Συμβόλαιο», Κεφάλ. Στ', «περι δικτατορικής αρχής»).

22. Τόσο δε κοινή είναι η συνείδηση ότι οι δυο Πρωταρχάγγελιοι της ιστορικής γλυκερότητας (=ο Κοραής και ο Καποδίστριας) μπρος

στο επί θύρας εθνεγερτήριο σάλπισμα αυτοί στάθηκαν αντιδραστικοί και «απίστευτοι», ώστε διανοούμενοι της κλάσεως ενός Γεώργιου Φτέρη (Γεώργιου Ηλ. Τομπιδάρου), ανθρώπου «ήμερου» και καλότατης πίστης, να το λέει αυτό με όλην την άνεση του γλυκέος του κλίματος σαν κάπι – πα – ντιπ ρουτινιέρικο και αυτονόητο «οίκοθεν»:

(...) «Το ίδιο και με την Επανάσταση του Εικοσιένα. Αντικρύζοντάς την κανένας από την ίδια μεριά τη βρίσκει επίσης ακατανόητη. Απόδειξη ότι οι άνθρωποι που εκινούνται μέσα στα πλαίσια του στοχασμού με συγκερατημένο κριτικό έλεγχο δεν στάθηκε δυνατό να πιστέψουν στη δυνατότητα του Εικοσιένα. Κι ο Καποδίστριας κι ο Κοραής –για να περιοριστούμε στις δυο υψηλότερες πνευματικές κορυφές εκείνης της περιόδου – εθεωρούσαν την απόφαση πρόωγη, με το να χρησιμοποιούν τρόπους καταμετρήσεων πολύ λογικά πειθαρχή- νους» (από το «Πρόσωπα και Σχήματα» – 1954).

(...) «Σε ποιους λόγους πρέπει να αποδοθή αυτή η κακή εκτίμηση που παρουσίαζε οριστικά ξωφλημένη την Ελλάδα, τόσο ξωφλημένη που ο ξεσηκωμός της να πάρει κατόπιν μπροστά στα μάτια του Δυτικού κόσμου τη λαμπρότητα του θαύματος; Στην αδυναμία πρώτ' απ' όλα που εχαρακτήριζε εκείνη τη εποχή την πολιτική κριτική της Ευρώπης, προκειμένου να καθορίσει τη σημασία του λαϊκού παράγοντα, με όλους τους θαιμαστούς αυθορμητισμούς του και τους μεγάλους αντικτύπους του. Η αντιδραστική Δύση, που δεν την είχε επηρεάσει ακόμη βαθιά η Γαλλική Επανάσταση – ακριβώς επειδή οι ζυμώσεις της εσταμάτησαν τότε και μέσα στη Γαλλία με την παρένθεση του Ναπολέοντα – δεν μπορούσε να συλλάβει σαν μια θεμελιώδη ενεργό προϋπόθεση την έννοια του λαού, του Ελληνικού λαού. Δεν τον ελογόριαζεν. Ούτε ο Κοραής νομίζομε πως τον υπολόγιζε. Γι' αυτόν ο Έλληνας ήταν ο λόγιος, ο μορφωμένος άνθρωπος, ο γραμματισμένος. Κι οι άνθρωποι του αγώνα ήταν αγράμματοι. “Ο Γερο-Κολοκοτρώνης – γράφει ο Τερτσέτης – δεν ήξευρε να διαβάξει και το κονδύλι δεν επήγαινε μακρύτερα από όσα ψηφία ζωγραφίζουν το όνομά του”. Ο Καραϊσκάκης μόλις κατά τα μέσα του 1825 έμαθε να βάνει με το χέρι του την υπογραφή του: Καραϊσκάκης! Το ίδιο και οι άλλοι. Η αμάθεια αποτελούσε μόνιμη κατάσταση. Υπολογίζεται μάλιστα από τους ιστορικούς ότι αυτό που ονομάζουμε παιδείση έλειπε διακόσια χρόνια και περισσότερο από την Ελλάδα».

Και όμως ο αμόρφωτος λαός έκαμε την Επανάσταση, επήρε την Τριπολιτσά, εκυριάρχησε τη θάλασσα. Αυτός σήκωσε το Μεσολόγγι. Αυτός ήταν ο ακατάλυτος φορέας του Εθνικού καημού, γύρω απ' αυτόν γινότανε αδιάκοπα η καινούργια αποκρουστικότητα της ελπίδας. Η πίστη του Κοραή, με το να είναι λόγια, δεν είχε την αμεσότητα, την ετοιμότητα, την αποφασιστικότητα που παίρνει όταν εκδηλώνεται σαν ένστικτο από το λαό. Μπορούμε να πούμε λοιπόν πως είναι ο λαός που έκαμε το Εικοσιένα. 'Όπως κάνει άλλωστε όλα τα Εικοσιένα» (από το «Η θρυλική ζωή του στρατηγού Βούρβαχη» – 1937).

23. «Οι νόμοι της ηθικής και της ευπρέπειας – έλεγε συχνά – δεν μπορεί νάχουν γίνει για μένα» (Λούντβιχ: «Ναπολέον» σελ. 533). «'Όσο για την Έλευθερία δεν νοιώθουν τίποτα», έλεγε για τους Γάλλους! (Αντρέ Μωρουά: «Ιστορία της Γαλλίας», σελ. 321, μετ. Κοσμά Πολίτη, εκδόσεις Μαγκανιά). «Περιφρονούσε τους ανθρώπους, θεωρώντας τους σαν γεγονότα και όχι σαν όντα. Σαν αντικείμενα και όχι σαν ομοίους του» (ο ίδιος, σελ. 315). «Ναπολέον ο Α', "έλέω Θεού" Αυτοκράτορας των Γάλλων»... Να πώς έγινε αυτό: «Ο Μπαρά χρειαζότανε κάποιον να καταστείλει μια εξέγερση, κι ο Ναπολέον βρέθηκε πρόθυμος να στρέψει τα κανόνια του καταπάνω στο λαό του Παρισιού» (Λόγια της γυναίκας του Ιωσηφίνας, παναπεί του αρμοδιωτέρου «Ιστορικού» του Βοναπάρτη. «Ουδείς άλλωστε Μέγας προ των ομμάτων της συζύγου του». Βλ. «Ντεζιρέ», σ. 414, Annemarie Selincro, μετάφρ. Καϊναδά, έκδ. Μπεργάδη, Αθήνα 1954).

Αυτός (ένας γύφτος) ήταν ο άνθρωπος που αυτοαποκαλούνταν... «επίγεια εικόνα του Θεού!» (Λούντβιχ: «Ναπολέον», σελ. 295) και που εκείνος ο πάντα ξεμωραμένος «Ολύμπιος» (= ο Γκαίτε) ξαμόλαε τους ξεραστικούς λυρισμούς του για την ΜΕΓΑΛΟΤΗΤΑ του (βλ. Λούντβιχ: «Ναπολέον», σελ. 17, 25, 189, 339, 361, 444, 526, 564 κ.ά.).

«...Το πρόσωπον που παρουσιάζει ο Ναπολέον στην Ιστορία είναι ανθρώπου εις απίστευτον βαθμόν κενοδόξου, χωρίς καμμίαν ανασκοπήν προς εκείνους οι οποίοι ενεπιστεύθησαν τα πάντα εις αυτόν και περιφρονούντος αυτούς μέχρις αναλγησίας, απομμουμένου δε επιδεικτικώς τον Καρλομάγνον – πράγμα το οποίον θα ήτο απλώς κωμικόν αν δεν ήτο βαμμένον με ανθρώπινον αίμα – έως ότου, κατά την τρομακτικήν φράσιν του Βίκτωρος Ουγκώ, "Ο Θεός απόκαμε να τον ανέχε-

ται και τον εξετίναξεν εις μίαν άκρην" (= την Αγίαν Ελένην) να τερματίση την ζωή του, καταγινόμενος να εξηγή πώς και τα χειρότερα σφαλματα του ήσαν μεγαλοφυή σχέδια» κλπ. (H. G. Wells: «Παγκόσμιος Ιστορία», τ. 2ος, σελ. 1069).

Και στάθηκε μια, για την Ανθρωπότητα, πανούκλα: «...Αλλά και μεταξύ των επιδημιών, ο Ναπολέον, δεν κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν. Εσκώτωσε πολύ ολιγώτερος ανθρώπους από την επιδημίαν της γρίπης του 1918 και επέφερε μικροτέραν πολιτικήν και κοινωνικήν αναστάτουςιν από την πανώλην του Ιουσιπιανού» (ο ίδιος Wells, στη σελ. 1093).

Και μόνον ο Κοραής δεν είχε πάρει απ' αυτά χαμπαράκι. Ο άχρηστος για τη σοφία σοφός: εξακολούθαε μέχρι τον θάνατό του να θαυμάζει αυτόν τον σύγχρονό του χαλέ ΜΕΓΑΝ άνδρα και... φιλέλληνα!

Τώρα, αν και προσωπικά το απορρίπτω, ας πω και κάτι του... «τελευταίου ταχυδρομείου» = της εφημ. «Το Βήμα» 10.12.72, σελ. 6: «Ο ΜΕΓΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ έχει προσφέρει άφθονη δουλειά σε πλήθος ιστορικούς, αλλά και έχει δημιουργήσει άλλη τόση σύγχυση σε εκατομμύρια αναγνώστες. Θα έλεγε κανείς ότι τα πάντα έχουν ειπωθή γι' αυτόν κι όμως βαθύ μυστήριο εξακολουθεί να περιβάλλει την προσωπικότητά του».

Τώρα, ο αρχίατρος του αγγλικού στρατού Φρανκ Ρίτσαρντσον προσφέρει ένα ακόμη κλειδί για τη διαλεύκανση αυτού του μυστηρίου με το βιβλίο του «Ναπολέον, ο ομοφυλόφιλος αυτοκράτωρ».

'Όπως φαίνεται και από τον τίτλο του, το βιβλίο του Άγγλου αρχιάτρου υποστηρίζει ότι ο Μέγας Ναπολέον δεν είχε απολύτως ομαλά ερωτικά γούστα και έτσι εξηγείται η αντιφατικότητα της προσωπικότητάς του.

Τη θεωρία του αυτή ο συγγραφέας τη στηρίζει προσκομίζοντας άφθονες μαρτυρίες από την αντοχή του Ναπολέοντος, οι οποίες αποδεικνύουν ότι ο τρομερός αυτοκράτωρ είχε μεγάλη αδυναμία στους νεαρούς και ωραίους άνδρες, αδυναμία η οποία εκδηλωνόταν όχι μόνο με προφορικές τρυφερότητες, όπως «μωρό μου» ή «λεβέντη μου» και τα παρόμοια, αλλά και με θωπείες. Μια από αυτές τις μαρτυρίες λέει ότι ο θηλυπρεπής και καλοφτιαγμένος αυτοκράτωρ της Ρωσίας Αλέξανδρος, τον οποίο ο Ναπολέον όταν είχε πρωτοδή, σηκώθηκε κάποτε καταμεσίς σε μια θεατρική παράσταση και ασπάσθηκε περιπαθώς

τον αυτοκράτορα των Γάλλων. Ακόμη, μαθαίνουμε ότι οι δύο αυτοκράτορες στους περιπάτους τους πηγαίνουν πιασμένοι χέρι χέρι.

Βέβαια, όλα μπορεί να τα περιμένει κανείς από τον Ναπολέοντα, κυρίως όμως όλα μπορεί να τα περιμένει κανείς από την εποχή μας, η οποία έφθασε να αμφισβητήσει τον ανδρισμό ακόμη και του... Δον Ζουάν.

24. Επρόκειτο τότε περί ευρύτατης συνωμοσίας προς αποπομπή ή και δολοφονία του Καποδίστρια, του αώνιου Μαυροκορδάτου και του γερο-Πετρόμπεη (αμφοτέρων αποβλεπόντων στον θρόνο της Ελλάδας!). Σ' αυτήν συμμεθέξαν και εκείνοι οι με τα «εξωτερικά μαθήματα» νεήλυδες, «ευελπιστούντες» στην κάθεξη ανωτάτων αξιωμάτων και οφρίτσιων, σαν αντάξια παιδιά των «Διδάχων του Γένους». Κατ' ατυχία τους, ο Καποδίστριας δεν ήταν... κατώτερος στα τέτοια. Ήταν το σκληρότερο καρύδι της «μετεποχής» του '21... Ο ίδιος (= ο Καποδ.) είχε – πριν – γράψει στον Μαυροκορδάτο «να εξακολουθήσει παρέχωντας υπηρεσίας του» στο έθνος. «Αλλ' εκείνος επροφασίαθη ότι είχε ανάγκην αναπαύσεως».

Και λέει ο Κόκκινος στον τ. 12, σ. 414 της Ιστορίας του:

«Αν ήθελε να του ομιλήση ειλικρινώς, όταν εκείνος (=ο Καποδ.) τον ηρώτησε ποίαν θέσιν θα ήθελε, θα του απαντούσε:

– Εκείνην που κατέχετε σεις».

Ο ίδιος αυτός αδίσταχτος αρριβίστας και ισότιμος του άλλου εκείνου εθνοπροδότη, του Ιγνάτιου, είχε συμβουλευσει τους Υδραίους να καταλάβουν τον παροπλισμένο στον Πόρο εθνικό στόλο, για να μην τον χρησιμοποιήσει ο Καποδίστριας εναντίον της Ύδρας. Αφού δε τα κατέλαβαν (κατά την αφήγηση του Καρατάσου προς τον Κασομούλη) συμβούλεψε τον – στον Πόρο – Μιαούλη να κάψει τα εθνικά πλοία όπως βρίσκονταν παροπλισμένα στα φουντάγια τους. Κι έστριψε... Μετά από τριήμερη «κατεργασία» του ναυάρχου έστριψε από τον Πόρο για να ξαναβγει – λαδιά – στην επιφάνεια. Έτσι τα δοξασιμένα καράβια κάρηκαν σαν δαδιά, με τον Μαυροκορδάτο «σκαστόν» έχοντα και μια χαρούλα στην υγεία του. Αυτή είναι του Κόκκινου η γνώμη = όχι δηλαδή για το μια χαρούλα της υγείας του (περί τούτου ουδεμία αμφιβολία...), αλλά ότι αυτός στάθηκε και της καταστροφής αυτής ο

Μεφιστόφеле (βλ. Κόκκινου, τ. 12, σελ. 483 και 484).

Κι αυτοί, Μαυροκορδάτοι και Ιγνάτιοι, Παλαιών Πατρών και Καρατζάδες, Νέγρηδες και Κωλέττηδες, Μεγαλοφαναριώτες και Οσποδάροι (αυτό το δ ά ρ ο ι τ ι σου λέει; σε μεγάλο πειρασμό μα το ψωμάκι μ' έχει βάλει), λεβαντίνοι «λιμπροντόρηδες», χοντροκοτζαμπασαίοι και τζορβατζήδες, απολιφάδιοι του Βυζάντιου, ή κατουρλοκανάτιοι των πασάδων (κι ενώ ο λαός μας αγνοήθηκε) αυτοί πέρασαν στις Ιστορίες των σχολειών – χαλκομανίες των Ψευτάδων. Οι ποντικοί στο Καπιτώλιο – στο Πάνθεο οι μούργοι!

Ώς πότε όμως; Σηησμένα άστρα, που ακόμα φαίνονται για λόγους μόνον αποστάσεως. Ευθύς ως οι «ακτίνες» τους «σωθούν» κακιά σιωπή θα τους τυλίξει...

25. «...Τη λευτεριά που την κατάκτησε μόνος του και με μερικούς φιλέλληνες ο λαός χωρίς τη βοήθεια κανενός...» (εγώ θάλεγα: παρὰ και την αντίδραση των λόγιων) – Δημήτρης Λιάτσος στο «Ο Καποδίστριας και τα δικαιώματα των Ελλήνων», σελ. 19.

Πλην, ο θαυμασίος μου Δημήτρης Λιάτσος, μιλώντας παρακάτω (στη σελ. 17) για τους «21νικούς» λόγιους, τους «γραμματιζούμενους» όπως τους λέει, γράφει και τούτα: «Οι περισσότεροι απ' αυτούς είχαν σπουδάσει στα Πανεπιστήμια της Ευρώπης, φέροντας μαζί τους – σαν κατέβηκαν στην πατρίδα να πολεμήσουν για τη λευτεριά της – τις νέες αντιλήψεις περί ελευθερίας, όπως ο Πολυζωίδης, ο Φαρμακίδης, ο Κλονάρης, ο Τρικουπής, ο Αντωνιάδης και άλλοι διανοούμενοι»... Ωραία... Πλην:

«Η πραγματική δόξα της Ελληνικής Επανάστασης βρίσκεται στην αδάμαστη ενεργητικότητα και την ακατάβλητη καρτεριά της μάζας του λαού της» (Φίνλεϋ, τ. Α', σ. 316, 317). Βλ. και Ζουριέν ντε λα Γραβιέρ: «Η ιστορία δεν έχει άλλα παραδείγματα τοσοῦτω σκληρών θυσιών, τοσοῦτω οδυνηρών δοκιμασιών, τοσαῦτης καρτερίας» («Ιστορία τού υπέρ ανεξαρτησίας των Ελλήνων αγώνος», 10, 53). Ο Κασομούλης γράφει ότι «οι Έλληνες στρατιώται τρέχουν όπου ήταν ψωμία και πόλεμος» («Στρατ. Ενθυμήματα», τ. Β', 350).

«Τι στρατεύματα είναι αυτά – έγραφε ο Αμερικανός συμπολεμιστής του Φαβιέρου Μέρρετ Μπολς – και πού αλλού θα μπορούσες να τα βρης, τα οποία να υπακούουν στις διαταγές και να προχωρούν στη

μάχη αφού επί μήνες εκτρέφοντο μόνο με ψωμί και καμμιά φορά ούτε και μ' αυτό;». Και ο Άνταμς, που υπηρέτησε στα ελληνικά πλοία, γράφει: «Η γενναϊότης των ναυτών και ο ακατανίκητος ενθουσιασμός των μπουρλοτιέρηδων μου προκαλεί αφάνταστη εκτίμηση και αγάπη» (από το βιβλίο του Στήβεν Λάρραμπυ, που εκυκλοφόρησε τελευταία: «Η Ελλάς υπό παρατήρησιν – Η Αμερικανική εμπειρία της Ελλάδος 1775-1865»). (εφημ. «Το Βήμα», 2.2.1958).

(Από το ίδιο ιστόρημα του Τάκη Α. Σταματόπουλου, σελ. 71, 72).

Στη σχεδόν δεκαετία του Αγώνα (στον Ελλαδικό μόνο χώρο) έπεσαν, επί των πεδίων των μαχών, περί τις 200 χιλιάδες Έλληνες κλέφτες και κλεφτόπουλα, εκ δε των πολεμικών συνεπειών πέθαναν (μέσα σ' αυτούς και καμπόσες κατοσταριές απ' τους φιλέλληνες) 350 άλλες χιλιάδες γυναικόπαιδα και γέροι. Μην ξέρει κανείς να μας πει ποιανού από τους παραπάνω (ή άλλους) λόγιους τού μάτωσε έστω και η μύτη; Στο ίδιο αυτό διάστημα οι Επτανήσιοι κόντηδες, και κόντε-ραπανάκηδες, έπιπταν συνέχεια μόνον... εις τας αγγάλας των συζύγων τους... Περικαλώ;

26. «Βρισκόταν στο χωριό Μεσοχώρι Ευβοίας, τόπο της γεννήσεώς του. Πέρασε ο αστυνόμος της Καρύστου, τον ρώτησε πόσο καιρό έχει, στην Ελλάδα, του είπε τέσσερεις μήνες κι ο αστυνόμος τού συνέστησε: Πρέπει να καταγραφίτε στο “Αλλοδαπών”. Ο επιστολογράφος μου γύρισε στον Πειραιά, όπου διαμένει προσωρινά και επισκέφθηκε το Αστυνομικό Τμήμα της περιφέρειάς του. Από το Τμήμα τον έστειλαν στο Τμήμα Αλλοδαπών. Από κει στην Κεντρική Διεύθυνση της Αστυνομίας. Από κει πάλι στο Τμήμα Αλλοδαπών, “στον όπισθεν δρόμον, τρίτο πάτωμα”. Από κει “κάτω στο πάρκο” να βγάλη φωτογραφίες. Από τις φωτογραφίες ξαναγύρισε στο Τμήμα. Από κει πήγε σ' ένα καφενείο όπου κάμουν αιτήσεις. Από το καφενείο, επειδή έλειπε ο “κύριος”, τον έστειλαν σ' ένα άλλο καφενείο, όπου βρήκε τον κύριο. Ο “κύριος με τις αιτήσεις” τον έστειλε στο περίπτερο ν' αγοράση δύο χαρτόσημα. Από το περίπτερο πήγε στο τρίτο πάτωμα. Και κει τέλειωσε η ταλαιπωρία του, διότι τότε βρήκε τον αρμόδιο αστυνομικό, ο οποίος τον πληροφόρησε ότι μόνο μετά το πρώτο εξάμηνο της παρα-

μόνης του στην Ελλάδα υποχρεούται να ρυθμίση το θέμα. “Μέχρι της βης Ιουνίου είσθε εν τάξει”. Ήτο εν τάξει, αλλά επερίμενε σε διάφορες ουρές κάμποσες ώρες, ώσπου να το διαπιστώση. Ταύτα μου γράφει» (από τα «Υπό την σκιάν της Ακροπόλεως» του κ. Γιάννη Μαρή, εφημ. «Ακρόπολις», 9.6.71).

Άλλο του Δημ. Ψαθά:

«...Από τις περιπτώσεις που μου γράφουν αναγνώστες μου θ' ασχοληθώ με τον ανελέητο φόρο κληρονομίων, αλλά, προτού προχωρήσω, ας μου επιτραπή να μνημονεύσω μια αστεία ιστορία, που διαβάζω σ' εφημερίδα της Θεσσαλονίκης – αποστολεύς, επίσης, ένας εκ των αναγνωστών της στήλης. Στην Τρίπολι, λέει, επρόκειτο να στηθή πρόσφατα ανδριάς του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, που παραγγέλθηκε στην Ιταλία, επί τη ευκαιρία των εορταζομένων 150 χρόνων. Του ανδριάντος φθάσαντος, λοιπόν, μέσα σε μεγάλο ξύλινο κιβώτιο ετέθη ζήτημα... φορολογίας απ' τους τελωνειακούς. Οι αρμόδιοι υπάλληλοι, όμως, edίστασαν να φορολογήσουν τον... Κολοκοτρώνη και βρέθηκαν σε αμηχανία.

–Τι να γίνη;

Ποια δε νομίζετε ήταν η λύση που βρέθηκε; Αφού δεν ήταν δυνατό να φορολογηθή ο Γέρος του Μωριά θα έπρεπε να φορολογηθή, τουλάχιστο, το ξύλινο κιβώτιο μέσα στο οποίο βρισκόταν ο ανδριάς».

Αλλά δεν είναι μόνον αυτή η αστεία ιστορία. Η ίδια εφημερίδα δημοσίευε παράλληλα και μιαν άλλη περίπτωση, εξ ίσου αστεία, αλλά και μακάβρια:

«Είχε πεθάνει, λέει, στο Εξωτερικό ένας Έλλην και οι συγγενείς του έφεραν ταριχευμένο τον νεκρό, για να τον θάψουν στην πατρίδα του. Ο νεκρός όμως προτού περάσει από την Αχερουσία έπρεπε να περάση από το... τελωνείο, όπου, ως γνωστόν, δεν ξεμπερδεύει κανείς με έναν οβολόν. Αλλά και στην περίπτωση αυτή οι αρμόδιοι υπάλληλοι βρέθηκαν σε αμηχανία. Σε ποια κατηγορία... εμπορευμάτων έπρεπε να υπαγάγουν τον νεκρό; Ο νόμος δεν πρόβλεπε την ειδική τούτη περίπτωση φορολογίας και γι' αυτό, ύστερα από πολλή σκέψη, βρέθηκε η λύση:

–Στα... αλίπαστα!

Το δημοσίευμα της εφημερίδας δεν αναφέρει πότε έγινε το περιστατικό και πόσο πλήρωσε τελικά ο... πιστωμένος νεκρός! Όσο, όμως,

κι αν διατάσει κανείς να το πιστέψει, δεν μπορεί να το απορρίψει εντελώς, όταν έχει υπ' όψη του τόσα και τόσα άλλα ανάλογα κατορθώματα μανδραρίνων τινών της φορομπηχτικής αλλοφροσύνης.

Να φταίνε, όμως, αυτοί οι ίδιοι – ανώτεροι ή κατώτεροι υπάλληλοι – ή μήπως φταίει το πνεύμα της φορολογικής αφαίμαξης των πολιτών, που εδώ και πολλά χρόνια έγινε η έμμονη ιδέα του Κράτους; Χώρου μη υπάρχοντος, ωστόσο, θα μου επιτραπεί τα άλλα – περί φόρου κληρονομιών – να τα καταχωρήσω αύριο» (εφημ. «Τα Νέα» τής 13.10.71, από το χρονογράφημα με τίτλο «Φορομπηχτικά»).

Να, ώστε γιατί, μεταξύ δουλείας και δουλείας δεν υπάρχει καμιά διαφορά. Το να κάμεις μια επανάσταση κι αποτινάξεις το ζυγό δεν έκαμες τίποτα. Το να μην ξαναπέσεις σε ζυγό – αυτό είναι επανάσταση.

27. Στο σημείο αυτό λυπάμαι που θα στεναχωρήσω τον ξεχωριστό μου φίλο (καί – ποτε – ενθουσιώδικο «μαθητή» μου – του καιρού των «Νεοελληνικών Σημειωμάτων» μου), τον Καθηγητή Δημ. Τσάκωνα. Το ότι η Επανάσταση ήταν κατά πρώτο λόγο κοινωνική και κατά ίσον εθνική μας (κατά το «γλώσσα λανθάνουσα» λέει την αλήθεια) το λέει και ο ίδιος:

«...Εκτός όμως αυτών, ο Κολοκοτρώνης χαρακτηρίζεται και από την ελκτικότητα της υλοποίησης του ήθους του αλλά και της πολιτικής του. Όταν οι στρατιώται επαναστατούν κατά των κοτζαμπάσηδων, επειδή οι τελευταίοι εξεδίωξαν τον Υψηλάντην, ο Κολοκοτρώνης παρεμβαίνων ως ισορροπιστής λέγει: “Διατί θέλουμε τον χαϊμό μας μονάχοι μας; Ημείς εσηκώσαμε τα άρματα διά τους Τούρκους και έτσι ακουσθήκαμε εις την Ευρώπη, ότι σηκωθήκαμε οι Έλληνες διά τους τυράννους, και στέκεται όλη η Ευρώπη να ιδή τι πράγμα είναι τούτο. Οι Τούρκοι όλοι είναι ακόμα απείραγοι εις τα κάστρα και εις τες χώρες, και ημείς εις τα βουνά και αν σκοτώσαμε τους προεστούς θα ειπούν οι βασιλείς ότι τούτοι δεν εσηκώθησαν διά την ελευθερίαν, διά να σκοτωθούν συνατοί τους, και είναι κακοί άνθρωποι, Καρβονάροι, και τότε ημπορούν οι βασιλείς να βοηθήσουν τον Τούρκο και να λάβωμε ζυγό βαρύτερον από εκείνο οπού είχαμε. Γράφομε και έρχεται πίσω ο Υψηλάντης και να μην επήρε ο νους σας αέρα”»

(Βλ. εφημ. «Νέα Πολιτεία» τής 16.4.72, σελ. 10).

Βέβαια, αλλού τον πάει... τούτον τον Κολοκοτρώνεικο χορό, ο επιφανής μας προφασσόρος – ...«κατά τον τοίχο!» τον λεγόμενο. Ε, να πούμε, ο Κολοκοτρώνης ξεπερνάει εδώ τον μέσον όρο της «μεσότητος», είναι, να πούμε, εδώ «μεγαλοφυΐα». Αλλά... ας του «τη σκάσου» και λίγο – να έτσι, μόνη - μόνη, «αποσπόντας»:

«...Μία αντίθεσις με περισσότερον κοινωνικόν χρώμα προβάλλει όταν γράφη: “Οι Νοικοκυραίοι δεν ήθελαν να σηκωθούν. Ο Κουλοδήμας Καπετάν Αντώνης και ο Γκίας του Θ. – γαμβρός του Μιαούλη, και ο Πέτρος Μαρκέζης εσυνώμοσαν με τον λαόν και είπαν των αρχόντων, ή σηκώνεσθε και εσείς ή θα βάλωμεν φωτιά να σας κάψωμε, μόνον ορδινιάσθε τα καράβια σας. Τους υποχρέωσαν. Έδωσαν γρόσια και εβγήκαν”.

Τοιούτου είδους αντιφάσεις είναι πάντα συνδεδεμένα με την ύπαρξιν του Κολοκοτρώνη»

(Στην ίδια εφημερίδα και σελίδα).

Αλλά, αλλά, αλλά, ευτυχώς που ο λαϊκώτερος αυτός ταγός του '21 ήταν μια «μεσότης» και όχι μεγαλοφυΐα και νάβρισκε –το '21 – τον μελέα του. Σαν να μην τόφτανε ο Μπραϊμής κι ο Ιγνάτιος, άλλο δεν τούλειπε παρά και μια... μεγαλοφυΐα!...

(Ο Κομπούκιος έλεγε γι' αυτήν ότι η αυθεντική μεγαλοφυΐα είναι ο λαός, ο κοινός νους, ο μέσος άνθρωπος). Οι μεγαλοφυΐες κατάστρεψαν τον κόσμο. Ο Μεγαλέξαντρος τον Αθηναϊκό Πολιτισμό, ο Κάισαρας τη Ρωμαϊκή Δημοκρατία. Ο Μέγας (!) Ναπολέοντας, την Γαλλική Επανάσταση, ο Μουσολίνι την Ιταλία και ο Χίτλερ τη μισή περίπου Ανθρωπότητα. Λοιπόν άστα – άστα, φίλε μου Τσάκωνα, γιατί βρωμάνε... Βρωμάνε να λες ότι «Όλην την αναστάτωσιν και την ανευθυνότητα την μετά τον “Μεγάλο Ξεσηκωμό” ο Κολοκοτρώνης την αποδίδει (αχ, τι κρυφή χαρά που τόχετε όλοι σας τούτο) εις την έλλειψιν του ενός (=ανδρός), εις την ανυπαρξίαν του Κράτους»!... ενώ μόνον από «ένηδες». Γράφει: Βενιζέλος, Κονδύλης, Πάγκαλος, Μεταξάς, Παπάγος, παρά μια μέρα Κανελλόπουλος και δώστου νάχει... Περικαλώ;

Όσο για την «μίαν αντίθεσιν» εγώ θα πω ότι ο Κολοκοτρώνης ήταν ένας άνθρωπος «κολυβογράμματος» και εκείνο το «εσυνωμήθησαν με τον λαόν» ούτε το καταλάβαινε, ούτε ο ίδιος τόγραψε, αλλά ο γραμματέας του. Πριν απ' αυτόν είχαν 40 Κολοκοτρωνάιοι σκοτωθεί στον

όλο Αγώνα. Τι όμως να πούμε για τους «σοφούς» (π.χ. τον Κοραή, τον Καποδίστρια, τον Ιγνάτιο) που αντιμάχησαν στα φανερά την Επανάσταση; Περικαλώ;...

28. Βέβαια, ολίγον τι... ανθυγιεινόν, για τους λογιωτάτους μας το θέμα. Περί πολλού εχόμενοι της εαυτών μακαριότητας (ουδέ καν από περιέργεια) δεν έσκυψαν πάνω από την σκοτεινή υπόθεση τούτη: Γιατί ο Υψηλάντης (κατ' ουσίαν η Φιλική) τον σκότωσε; Βολεύονται μια χαρά με το «κλισέ» της λιβρεοφορούσας Ιστορίας (=ρώτα και τον μπάρμπα μου τον ψεύτη...), ότι ο Βλαδιμηρέσκου ερωτοτροπούσε με τους Τούρκους, ότι οι Χριστιανορουμενίκοι οπλαρχηγοί Σάββας, Δελήμασσης και Τσολάκης προσχώρησαν στους Τούρκους. Ξεχνάν όμως ότι τότε είχε κινητοποιηθεί ο μηχανισμός της πάσας αντίδρασης: η αποκήρυξη της Επανάστασης από τον Αλέξανδρο, ο αφορισμός* του Πατριάρχη και η επί τόπου κατάφαση του πασά της Βράιλας Περόκφτσαλη, του πασά της Σιμιστριάς Σελήμ Μεχμέτ και του Δερβίς πασά του Βιδινίου. Ο Ολύμπιος τον Βλαδιμηρέσκου τον θεωρούσε άνδρα τίμιον και δεν ήταν δυνατόν να, για την τιμότητά του, αμφιβάλλει (Δ. Κόκκινος, τ. 1, σελ. 191). Την έγγραφη συμφωνία που είχε κάμει στο Βουκουρέστι με τον Ολύμπιο (ημερομηνία του «Συμφωνητικού», 27 Δεκέμβρη 1820) να αναστατώσει τη Βλαχία ο Βλαδιμηρέσκου την ετήρησε: Πράγματι, ευθύς με τη διάβαση του Προύθου από τον Υψηλάντη ο Βλαδιμηρέσκου επαναστάτησε τη Βλαχία και σχημάτισε στρατό από 7.000 ένοπλους Πανδούρους (=Βλάχους αγρότες) τεθέντα αμέσως υπό τις διαταγές του Υψηλάντη. Μα... μα... θα μου πουν οι λογιώτατοι, ο Βλαδιμηρέσκου «τάχε καλά» με τον Σουλτάνο. Αυτό δεν ήταν προδοσία;

Μα... μα... θα τους πω κι ελόγου μου, ακριβώς αυτό είχε συμφωνηθεί μέσα στο έγγραφο της 27ης Δεκέμβρη με τον Ολύμπιο: «Κατά την

* Γρηγόριος ελέω Θεού Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης (...) οποίοι αν ώσιν, άνδρες ή γυναίκες, συγγενείς ή ξένοι, ομού αφορισμένοι υπάρχωσι, και κατηραμένοι, και ασυγχώρητοι και μετά θάνατον άλγστοι, και τυμπαναίοι· αι πέτρα και ο σίδηρος λυθείησαν, αυτοί δε μηδαμώς κληρονομήσειαν την λέπραν του Γαζή και την αγχόνην του Ιούδα, στένοντες· είνεν και τρέμοντες επί της γης ως ο Κάιν, η οργή του Θεού ειη επ' αυτούς, έχοντες και τας αράς πάντων των απ' αιώνος αγίων και των οσίων τριακοσίων δέκα και οκτώ θεοφόρων Πατέρων» κλπ.

συμφωνίαν αυτήν ο Βλαδιμηρέσκου υπέσχετο πίσιν εις την Φιλικήν Εταιρείαν και ότι θα ανεστάτωνε την Μικράν Βλαχίαν όταν θα ελάμβανε εντολήν. Είχε συμφωνηθή διά λόγους σκοπιμότητος να υψώση ο Βλαδιμηρέσκου σημαίαν όχι κατά του Σουλτάνου, αλλά κατά του καθεστώτος των Ελλήνων ηγεμόνων και των πλουσίων βογιάρων διά να παρασύρη τον λαόν και να μη προκληθή αμέσως τουρκική επίθεσις. Ο Ολύμπιος ήταν υποχρεωμένος να του παρέχη διά τούτο στρατιώτας» (Δ. Κόκκινος, τ. 1., σελ. 919).

Ποιο συμπέρασμα βγαίνει απ' όλα τούτα;

1) Ότι (κατά τα γ ρ α π τ ώ ς συμφωνηθέντα) η επανάσταση του Βλαδιμηρέσκου θάταν επατόπια, κοινωνική και όχι κατά του Σουλτάνου... Καθαρά αυτό το λένε οι ξένοι συγγραφείς, αλλά και ο δικός μας ο Κόκκινος (ό.π., τ. 1, σελ. 190) δεν πάει πίσω: «Ο Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου... είχαν αναστατώσει την Βλαχίαν διά κινήματος εθνοκοινωνικού, στρεφόμενου κατά των Φαναριωτών ηγεμόνων και εντοπίων αρχόντων, καθώς και του Φεουδαλικού καθεστώτος...».

2) Ότι όχι αυτός, αλλά ο Ολύμπιος θα του παρέχε στρατιώτες.

3) Ότι για να τον προσεταιριστεί η Φιλική (προς το για να κάμει τη δουλειά της) του παράστησε πως και η δική της επανάσταση, παρά που, και ενάντια στο Σουλτάνο, θα ήταν επίσης κοινωνική...

Ποιος – ώστε – εξαπάτα τον άλλον; Εκατό τοις εκατό η Φιλική. Κι όταν αυτή είδε ότι ο Βλαδιμηρέσκου δεν – τελειωτικά – έμπαινε στη φάκα (δεν τόχε σκοπο να πολεμήσει η Βλαχία για να της κάτσουν πιο καλά στο σβέρκο οι Φαναριώτες) διάταξε τον Υψηλάντη και τον σκότωσαν...

Αυτή είναι η μαύρη αλήθεια... Αλλά οι «συνάδελφοί» μου (οι τάχα ιστορικοί του '21) την έχουν ξεγράψει απ' τα χαρτιά τους. Οι δε άλλοι, οι λογιώτατοι, δεν σκαν τη ζαχαρένια τους για τέτοια πράγματα, όπως προείπα... «ανθυγιά» για τις υπαρχές τους...

29. Δωδούλια ας σταθούμε μια στιγμή. Η λεγόμενη «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη» (το κ α ι τ ο υ π ο λ ί τ η ς έλειπε – ακόμα και σήμερα θ' αποτελούσε ευφημισμό...) δεν ήταν για όλους τους ανθρώπους. Αν και η «φιλοσοφία» της αντίφεξε, και στο λαό, αυτό έγινε κατά τον τρόπο που το φως φωτίζει μέσ' απ' τα τζάμια και στον δρόμο. Η Διακήρυξη ήταν τέκνο της Συντακτι-

κής (1789), με τέκνο συνέχεια κι αυτήν της το Σύνταγμα του 1791. Δεν έγινε... προς χάριν του λαού = της 4ης τάξης, αλλά προς όφελος της αστικής (= της 3ης) = του Κλήρου, των δικηγόρων, των γιατρών, των διανοούμενων και των εμπόρων. Αυτοί λογαριάζονταν άνθρωποι. Οι (ας πω) λαϊκότεροι απ' τους αντιπροσώπους και κείνης της Συνέλευσης και οι μέσα και οι έξω από τη Συμβατική Ιακωβίνοι δεν είχαν τίποτα το λαϊκό; «Η Λέσχη των Ιακωβίνων (λέει ο Αντρέ Μωρουά, στην «Ιστορία – του – της Γαλλίας», σελ. 284) δεν είχε τίποτα το λαϊκό. Είχε για μέλη της αντιπροσώπους, κληρικούς, δικηγόρους, γιατρούς, ανθρώπους των γραμμάτων. Πραγματικοί αρχηγοί της ήταν οι αδελφοί Λαμέτ, ο πρίγκιπας ντε Μπρογλί, ο υποκόμης ντε Νοάιγ, ο Μπαρνάβ, ο Ρομπεσπιέρ, κάποτε ο Νταντιών και ο ορλεανιστής πράκτορας Λεκλώ... οι πατριώτες (Σ.τ.Σ. = ο λαός) έλεγαν πως η Λέσχη των Ιακωβίνων έπεσε στα χέρια μιας φούχτας αριστοκρατών αντιπροσώπων».

Αυτός τούτος ο αιματηρός δανδής Ροβεσπιέρος δεν ήταν διόλου του λαός. «Δεν αγαπούσε παρά τον εαυτό του και για τους άλλους την ισότητα». Ενώ και ο Δαντιών «δεν ήταν εκ προμελέτης εχθρικός ούτε προς την μοναρχία, ούτε προς την ιδιοκτησία, ούτε προς την Εκκλησία» (Ο ίδιος Αντρέ Μωρουά, στη σελ. 287). Εξαριωμένου του Μαρά και για μια περίοδο (σαν «ανθύπατου» στη Λυών) εκείνου του θηριώδικου Φουσέ (σχεδόν σύζυλοι οι κατά την διάρκεια της δωδεκαετίας (1789 - 1801) ταγοί της και ηγέτες της αγνόησαν τον λαό και μόνο τον μεταχειρίζονταν σαν τον γάδαρο στον γάμο (= για το κουβάλημα των γαμήλιων σφαχτών και δαμουζάνων). Κάθε όμως που κάτι θα ζητάει κι αυτός τον χτύπησαν σαν το χταπόδι καταγής του...

Ωστόσο, η «Διακήρυξη» στάθηκε μια από τις μεγαλύτερες ανατάσεις του ανθρώπου.

Ταύτα, για να είμαστε καλώς μες στη «διάλεξη».

30. Πράγματι, πριν απ' την επανάσταση, η χώρα ήταν μια φεουδαλική ιδιοκτησία των βαρώνων, ανεξάρτητων, -τόλογων και «ανήξερων» μεταξύ τους, ο καθένας τους στο δικό του φέουδο, με δικούς του «νόμους», παντιέρες και οικόσημα. Ο Γαλλικός λαός δεν είχε ιδέα της «Γ α λ λ ι κ ό τ η ς», μόνον ήξερε ότι ήταν τιμαριώτης, του καθ' εκάστον Μεγαλοχωριάτη αφεντικού του και πλέον ου. Εξ εναντίας προς όλη την άλλη Ευρώπη (το ίδιο κι αυτήν Φεουδαρχική, όπου όμως

η συνείδηση του Κράτους και του «πρώτου τη τάξει» κεντρικού Μονάρχη ενυπήρχε – Αυστρία, Γερμανικά κράτη, Κάτω Χώρες, Αγγλία κλπ.), στη Γαλλία δεν υπήρχε η έννοια του κράτους, η δε ιδέα της πατρίδας και του έθνους ήταν σχεδόν ολότελα άγνωστα πράγματα.

Μόνον από τον Λουδοβίκο Δ' (= τον «Ήλιο») και μόνον οι βαρώνοι (ερήμην του λαού) «ομολογούσαν» έναν «αρχιφεουδάρχη» (είδος Βασιλέα τους) με έδρα τους το Παρίσι.

Βραδύτατα με την επανάσταση (αλλό-ξ-ανφάν ντε λα πατρί) και ταχύτατα με τον Ναπολέοντα (διότι του χρειαζόταν...) οι Γάλλοι γίνθηκαν έθνος. Η ιδέα της πατριωτικής Πατρίδας, που πριν από μια ολόκληρη αμαξοστοιχία αιώνων οι αρχαίοι Έλληνες την είχαν ως το Παλλάδιο των αξιών τους στη ζωή («Πατρός τε και Μητρός και των άλλων προγόνων απάντων...»), ακόμα και το 1791, ήταν άγνωστη στους Γάλλους: «...η ιδέα της πατρίδος και του έθνους δεν είναι ακόμα ξεκαθαρισμένη το 1791. Ένα μήνα πριν να κηρυχθεί ο πόλεμος (= της Γαλλίας ενάντια στις Μοναρχίες της Ευρώπης) ο Δούκας του Μπρόνγουικ, που πρόκειται να διοικήσει τον συμμαχικό στρατό ενάντια στη Γαλλία, διαπραγματεύεται ταυτόχρονα και με τους Γιροντίνους που του προσφέρουν τον θρόνο της Γαλλίας»!... (Στέφαν Τοβάχ: «Αντουανέττα», Β' τόμος, σελ. 82, έκδοση «Μορφωτικής Εταιρείας», Αθήνα 1956).

Τον ίδιο τούτον καιρό: «...ο Δούκας Μπρόνγουικ αναρωτιόταν ακόμα σοβαρά μήπως δεν θάταν καλύτερα ν' αναλάβει τη διοίκηση του Γαλλικού στρατού αντί του Γερμανικού!» (ό.π., σελ. 99).

Τούτ' αυτό το Επιτελείο του Γαλλικού στρατού πρόδινε τα στρατιωτικά σχέδια των εκστρατειών στη Βασίλισσα Αντουανέττα, που κι αυτή, με τη σειρά της, τα διαβίβαζε στη μάνα της, τη Μαρία Θηρεσία της Αυστρίας!

31. Κύριε των Δυνάμεων! Πόσες πρέπει ακόμα νάχει τούτος ο χλιοκατατρεγμένος λαός μας αμαρτίες; Στο ίδιο αυτό περιοδικό «Δημιουργίες» (τεύχος τώρα 4/16, του Μαρταπίλη 1972, σ. 104) ο καλός μου – και «συμπολίτης» μου – κ. Θ. Θεοδώρου, κριτικάροντάς μου την α' έκδοση του «'21 – μου – και η Αλήθεια» μας... ορκίζεται και ότι: «Βέβαια, η αγανάκτηση των ραγιαδων βοήθησε την Επανάσταση στην ταχύτερη εξάπλωσή της, όπως τη βοήθησε να πάει μπροστά ο αυθορμητισμός (μαθές;) του λαού, αλλ' αυτό δεν ήταν τα αίτια που την

προκάλεσαν»!... Παρντόν; Και ο «αυθορμητισμός» του τι έγινε; Έτσι, για γούστο είναι κανείς αυθόρμητος (και σπεύδει αυτός όπου κάνουν την «πάπια» οι άλλοι) ή γιατί εκφράζει τον άπεφθο εαυτόν, χωρίς τα... μαθηματικά του Καποδίστρια; Όταν η επανάσταση άρχισε «σαν ένα ρυάκι που πάει καιούμενο, έτσι σαν φλόγα μπαρουτιού που πάει με σάλτους», πού ήταν αυτά τα αίτια, οι Καποδίστριαι και Ιγνάτιοι, εκείνοι οι λόγιοι της «Διασποράς» και οι «Διδάχοι»; Μα όλοι δαύτοι το μυχήρισαν και το κατάτρεξαν το '21. Αυτοί οι «ελληνικοκρατζήδες» και υπερέλληνες, αυτοί μόνον το τρύγησαν και το εξαργύρωσαν σε οφρίτσια, Πανεπιστήμια, «Κυβερνητεία» και... Μεγαλόσταυρους, το κάμασι αυτό το –μάταιο –θαύμα. Τον κ. Μαριεζίνη Υπουργό και Ακαδημαϊκό τον κ. Π. Χάρη. Τον κ. Ευάγγ. Αβέρωφ... βαρυνέτο μας και τους αυτοεξοριστούς να μας σώζουν! Ω – διάολε!...

Ο κ. Θεοδώρου είναι γαλάντης... Και είναι συγκινητική η συγκατάβαση ν' αναγνωρίζει λίγη αγανάχτηση στο μπαρουτοκαπνισμένο '21!! Σπολλάτη του...

32. Ότι περί «χωσιάς» επρόκειτο καμιά αμφιβολία.

Οι γλυκανάλατοι εν ιστοριογραφία «καθωσπρέπηδες» και λοιποί του «παπουτσωμενόγατου» μυθάδες διηγούνται (για να γλαρώσουν τα μάτια μας) ότι ο Βλαδιμηρέσκου δικάστηκε και καταδικάστηκε από στρατοδικείο στο Τυρговиσίτι! Όλα τάχε η Ζαφειρίτσα της Φιλικής, ο φερντζές της έλειπε... Γιατί το λένε; Δεν ξέρουν την απατεωνία της Φιλικής και τον μπουμπουνοκεφαλακισμό του Υψηλάντη; Δεν ξέρουν ότι ο Βλαδιμηρέσκου δολοφονήθηκε όπως και ο Ν. Γαλάτης στην Ερμόνη; Μα «ό,τι είναι αληθινό, αυτό είναι εθνικό», είχε κραγάσει ο Σολωμός. Αλλά είπαμε: Οι λόγιοι χρονογράφοι του '21 μας νηστεύουν την αλήθεια. Και τρώνε τις ψείρες τους ν' αγιάσουν. Μηδά τους έψαξαν, ερεύνησαν, κοσκίνισαν από το υλικό της Ιστορίας; Μηδά τους χώρισαν ποτέ την ήρα από το στάρι; Να πώς γινήκανε τα πράγματα, λέει ο αμερόληπτος Ιστοριογράφος Φωτάκος, αγωνιστής ο ίδιος του '21 και υπασπιστής του Θ. Κολοκοτρώνη:

«...Δους ο Υψηλάντης συμπόσιον ένδον της Μητροπόλεως συνεκάλεσεν την ομήγουριν ταύτην και τον ρηθέντα (= τον Βλαδιμηρέσκου), μετά δε την διάλυσιν της οποίας, περί το μεσονύχτιον της 26ης προς την 27ην του Μαΐου, λαβόντες, αυτόν με τρόπον υποκειρομμε-

νον (όλες οι υπογραμμίσεις δικές μου), χάριν διασκεδάσεως και περιδιαβάσεως των οχυρωμάτων του Τυρговиστού, οι Βασίλειος Καραβιάς, Γεράσιμος Ορφανός Κεφαλληνεύς, Κωνστ. Καβαλερόπουλος Πελοποννήσιος και ο Υπασπιστής Γαρνόφσκης Λέχος, απήγαγον ησύχως έξω του Τυρговиστού, όπισθεν της Μητροπόλεως, πλησίον εις ένα περίβολον του Τσορκυλάνου, όπου ήσαν απεσταλμένοι δύο στρατιώται και έσκαπταν με σκαπάνην έσωθεν ενός χάνδακος τον τάφον, έξων ο εις Νικολής Πάργας παρουσιασθείς αίφνης έμπροσθεν του δυστυχούς Θεοδώρου, ως δήμιος, με μιαν πλατείαν μάχαιραν (σατίρι) τω είπε με προστακτικόν ύφος: “κάμε επίορκε και προδότα την προσευχήν σου...” κλπ. Ο δε με γλώσσαν τρέμουσαν και με φωνήν διακεκομμένην, αισθανθείς την δολιότητα, απεικρίθη βλαχιστί “ομόρα-με-σε-σκαπ”, τούτέστι “φόνευσέ με να γλυτώσω”! Εσκέπασε με εκλελυμένας χείρας το ωχριασθέν πρόσωπόν του και καλύψας τους οφθαλμούς του πάραυτα διεχωρίσθη η κεφαλή του, πεσούσα έμπροσθεν των πολεμιστών, και το μεν σώμα του έρριψαν εις τον τάφον, παραχώσαντες αυτό με χώμα, πέτρας, ξύλα, το δε όνομά του αφήκεν εποχήν άχρι σήμερα καθ’ όλην την Βλαχίαν».

Πράγματι, τον πένθησε και τον έκλαψε σύζυγη η Μπογδανοβλαχική παναγροτιά και των Βαλκάνιων. Η λεύτερη – αργότερα – Ρουμανία τού ύψωσε στον τόπο της δολοφονίας του το άγαλμα. Το Βλάχικο – γι' αυτόν – δημοτικό τραγούδι του ακόμα κι ακόμα φτερακάει στις πολυβασανισμένες ύπαιθρες του Αίμου...

33. Δεν είναι το ίδιο ότι οι εμφύλιοι σπαραγμοί δεν έλειψαν στο μπαρουτοκαπνισμένο '21. Ο Π. Πατρών και ο Παπαφλέσσας ιδιαίτερα οργίασαν κυριολεκτικά ανάμεσά του. Οι Μαυροκορδάτοι και οι Κωλέττηδες κανονικό το σπείρανε μπαρούτι. Του εωσφορικού εκείνου Ιγνάτιου έφτανε η χάρη από την Πίζα. Αλλά τούτοι – μας – οι εμφύλιοι δεν στάθηκαν παρά ανάμεσα στον λαό και τους Αρχόντους του, μεταξύ Στρατιωτικών (= Κλεφτών) και κοτζαμπάσηδων, μεταξύ καπετανέων και τζουτζέδων. Ο άλλος που αποφεύχθηκε (= ο μεταξύ στρατού της Φιλικής και των «κλεφτών», μεταξύ λαού και Υψηλάντη) αυτός δεν θάταν – έστω – εμφύλιος. Σωστή εισβολή θάταν αυτό. Θάταν «πόλεμος εν πολέμω». Υπό την έννοιαν αυτήν το '21 στάθηκε τυ-

χερό ότι η στη Βλαχία επανάσταση απότυχε. 'Ότι ούτε ο Βλαδιμηρέσκου «ερακώθηκε», ούτε ο Υψηλάντης έφτασε κάτω. Η Τσαρική Ρουσία παραδόκαε να (μες στην κυκλόστομη καταπίονα της) μας χάψει. 'Ότι στη σκοτεινή τούτην υπόθεση θα παίζονταν κορώνα - γραμματα του έθνους μας οι τύχες χαμπαρίμ γιοκ οι ιστορικοί μας. Τούτων των ιλιγγιώδικων ζαριών ουδ' είδηση ο κ. Μαρκεζίνης... Κι ας μη μου επισείουν – μερικοί – τον Κορδάτο κι άλλους αριστερούς ιστορικούς. Έχω δική μου ευθύνη και οντότητα, κρίση ιστορική και παρρησία.

34. « Ο Μαυρομιχάλης, μπαίνοντας στην Επανάσταση ελπίδα να κερδίσει τίποτα καμιά δεν είχε. Θάχανε όμως κάτι θετικό και μεγάλο, την Ηγεμονία της Μάνης. Γι' αυτό, παραμερίζοντας το χρέος του, που του φαινότανε δουλειά χαμένη και ανώφελη θυσία, κοίταε να οικονομήσει τον καιρό» (Σπ. Μελάς: « Ο Γέρος του Μωριά», σελ. 238). Αλλά ο Παπαρηγόπουλος στην « Ιστορία» του (τόμ. 6, σελ. 35 - 36)... τον διαψεύδει: «Η πρώτη προς συμπύκνωσιν των μερικών δυνάμεων του έθνους απόπειρα εγένετο υπό του ηγεμόνος της Μάνης Πετρόμπεη, όστις προθύμως δράξας τ α ό π λ α...». Η αλήθεια σ' αυτόν είναι σπάνια. Οι αναγνώστες του μοιάζουν εκείνους τους παλιούς χρυσοθήρες, που για την ίχνευση μερικών ψηγμάτων χρυσού ανορούσσουν τόννους επί τόννων ποτάμιας άμμου και λάσπης... Ποια όπλα; Με την πρώτη βολιδοσκόπηση που έκαμε η Εταιρεία αυτός άπλωσε... και τις δυο του τις παλάμες. Έγραφε την 2 Φεβρουαρίου 1819 «αφελεστάτην επιστολήν εις την διευθύνουσαν Αρχήν» ζητώντας να του στείλουν (ένεκα, λέει..., της πενίας του!) 500.000 γρόσια (Μένδελων, ό.π., σ. 211).

Ου μην αλλά και:

«Εκτός όμως των προκρίτων της Κεντρικής και Βορείου Πελοποννήσου αντέδρα και ο μπές της Μάνης Μαυρομιχάλης. 'Ηθελε κατηγορηματικές διαβεβαιώσεις διά την ρωσικήν βοήθειαν, διά να είπει το να και ν' αποφασίσει να πάρει μέρος. Εύρισκε ένα σωρό προφάσεις, ενώ παράλληλα προσπάθησε να έλθει εις συνεννόησιν με τους Τούρκους της Τριπολιτσάς. Έστειλε κρυφά ένα καλόγερον, φίλον του πιστόν, τον τουρκολάτρην Γεράσιμον από την Καλαμάταν, διά να συνεννοηθεί με τον Πασάν, αλλά ο Κολοκοτρώνης τού χάλασε τα σχέδια. Έπιασε τον προδότη καλόγερο και του πήρε τα έγγραφα. Έγινε

αμέσως συμβούλιον και απεφασίσθη να μην σκοτώσουν τον σπιούνο, διά να μη θυμώσει ο Μαυρομιχάλης και μαθευθεί το πράγμα απ' τον πολύν κόσμο, οπότε θα έπρεπε να χτυπήσουν ανοικτά τον μπέη της Μάνης και να τον καταγγείλουν εις το Πανελλήνιον ως προδότην, πράγμα που δεν συνέφευρεν» (Φραντζής: Α', 125 - 127, και Φωτάκος: Απομνημ. 121 - 122, και Σηληιάδου: Απομνημ. Α', 115 - 117. Ταύτα παρμένα από τον Κορδάτο, ό.π., σελ. 60).

Αλλά μην περιμένεις χρυσάφι από ιστορικό που στην 21 σελίδα της «Επιτόμου» – του – γράφει ετούτα: «Πώς να εννοήσουν (= εμείς οι αμαθείς, οι ανιστόρητοι και λοιπά και λοιπά) ότι ο μεσαιωνικός Ελληνισμός επεκράτησε και εσώθη διά των Ιουστινιανών, των Ηρακλείων, του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου και του Κωνσταντίνου του Παλαιολόγου, άνευ των οποίων δεν θα υπήρχε σήμερα Ελληνισμός». Τι να του λέγαμε; Να του λέγαμε ότι ούτε αυτοί οι Ιουστινιανοί και λοιποί ήσαν Έλληνες, ούτε και οι Έλληνες Βυζαντινοί, θα μας έγγραφε στου... διαόλου το κατάστιχο... Αν του λέγαμε ότι ακριβώς αν παρατεινόταν δυο - τρεις ακόμα αιώνες το Βυζάντιο η Ελλάδα ανεπανόρθωτα θα γινότανε ένα Λατινικό Βασίλειο, ή Ρηγάτα κάτω από Γοδεφρείδους τινάς, ή Βαλδουίνους θα μας κόλλαγε τη ρετινιά του... εθνοπροδότη. Διότι ο φουκαράς ούτε υποπτεύθηκε ότι μας έσωσαν οι Τούρκοι. 'Ότι χωρίς την τούρκικη «επέμβαση» σήμερα Ελληνικό έθνος δεν θα υπήρχε... Τυχαία – πως – όπου να πιάσεις, όποια πετρούλα κι αν σηκώσεις, θα βρεις λίγο ή πολύ κάτω από αυτά τον σωστικό για το Ελληνικό έθνος ρόλο της Τουρκίας. Χιλιάδες τέτοια. 'Ετσι, κάτι ψάχνοντας να βρω στον Ε' τόμο του «Εγκυκλοπαίδ. Λεξικού Ελευθερουδάκη», εκεί στη σελ. 338, διάσπαρτα το μάτι μου έπαιρνε και τούτα: «...η Ορθόδοξος Ελλάς έμελλε ν' αντιστή κατά της πολιτικής και εκκλησιαστικής ξενοκρατίας (=της Φραγκοκρατίας), επί δυο και ήμισυ αιώνας παραταθείσης, και να διατηρηθή εν τη Ορθοδοξία... Αλωθείσης της Κωνσταντινουπόλεως υπό των Σταυροφόρων (1204) και η πολιτική ελευθερία της Ελλάδος κατηργήθη και εγκαθιδρύθη εν αυτή η Λατινική ιεραρχία... Τέλος, διά της καταλήψεως των Αθηνών, είτα δε και άλλων πόλεων της Ελλάδος υπό των Τούρκων, ετίθετο τέρμα εις την εκκλησιαστικήν ξενοκρατίαν, επανασυσταθείσης της υπό του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως εξαρτήσεως...» και λοιπά. Και ας θυμηθού-

νάστασης αυτός του απάντησε «λέγων ότι υπουργός ων του Αυτοκράτορος δεν ηδύνατο (=να δεχθεί την Αρχηγίαν της) και άλλα πολλά... (από την ίδια σελ. 23 του «Ο Καποδίστριας» κλπ. του Δημήτρη Λιάτσου).

'Ακω - άκω!... Ως Υπουργός του Αυτοκράτορος!...
Τόσο λοιπόν ήταν κουτός ετούτος ο κορφιάτης;
'Οχι ακριβώς. Κουτοπόνηρος μονάχα;

Κουτός για να θεωρεί μέγα το υπουργιλίκι του επιχείρημα! Και πονηρός να – με το δικό του – ζηλεύει την Επανάσταση... 'Ηξερε ότι δεν θάταν αυτός ο ε κ λ ε χ τ ό ς τ η ς... [το ψήφισμα της στην Τροιζήνα Ε' (λέει) Εθνοσυνέλευσης ναρθεί για Κυβερνήτης της Ελλάδας (2 τ' Απρίλη 1827) ήταν μαγέρεμα δικό του. Και εκείνη η (λέει) Εθνοσυνέλευση ήταν μια Σύναξη σινάφικη των χονδρονικοκυραίων και των συμφερόντων, τώρα μάλιστα που η «ανεξαρτησία» είχαν ωραία σπεπωθεί – κι αυτή – απ' τους Αρχόντους...]: Η ανά τας Ευρώπας διακοιναά στους ξένους πρίγκηπες για το βασιλικό της Ελλάδας το απόδειξε. Η αποτρόπαιη αργότερα στ' Ανάπλι δολοφονία του (9 τ' Οκτώβρη 1931) επίσης.

2) Αυτός με τον Μέττερνιχ ήσαν οι «σφυριχτές» στ' αυτιά των Κυρρίων τους του δόγματος περί ακεραιότητας της Τουρκίας και της σύστασης της Ιεράς Συμμαχίας, με... πλειοδότη τον Καποδίστρια: «Πρώτη του δουλειά μόλις μπήκε στο Υπουργείο των Εξωτερικών της Ρωσίας ήταν να παραδώσει στον Τσάρο έκθεση για τις συνθήκες της Βιέννης και των Παρισίων, που κατεδίκαζαν τα απελευθερωτικά κινήματα των λαών» (Δ. Λιάτσος, ένθ' α. σ. 86 – οι υπογραμμίσεις δικές του). Ο ίδιος ο Καποδίστριας, στην «αυτοβιογραφία – του – Ιωάννη Καποδίστρια», σελ. 73, γράφει για τούτη του την έκθεση: «Το σπουδαιότερον και γενικώτερον των συμφερόντων τούτων, η προφύλαξις δηλαδή της Ευρώπης από της επαναλήψεως των επαναστάσεων, ήτο το κυριώτερον αντικείμενον των παρατηρήσεών μου».

3) 'Όπως είδαμε σε προηγούμενη σελίδα, η κόμισσα Τυρχάμ κατηγοράει ευθέως τον Καποδίστρια ότι αν και επιστήθιος φίλος του θυσίασε τον – ήδη – επαναστατημένο Υψηλάντη, με το επιχείρημα ότι...

«ανάξιον είναι να υποσκάπτωμεν τα θεμέλια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας». Τοιούτος ο ανήρ...

4) «Φίλατος εις Αυτοκράτορας και εις Βασιλείς, εις Πρίγκηπας, εις Ευγενείς, εις Υπουργούς, εις Πρέσβεις, εις Πολιτικούς, εις Στρατηγούς και Ναυάρχους, εις Τραπεζίτας και Συγγραφείς και διασήμους γυναίκας της Ευρώπης» (Δημ. Ζωγράφου: «Ιστορία της Ελληνικής Γεωργίας», τ. Α, 1821 - 1833, σ. 290, Τύποις «Ακροπόλεως» 1921). Δηλαδή ότι χρειαζότανε να ρίχεται στις... μάχες με τα μούτρα!...

37. Στο σημείο αυτό είμαι υποχρεωμένος να σταθώ. Είπα: «Και της γύρισε τις πλάτες». Αλλά άλλο της γύρισε τις πλάτες κι άλλα ν' τάλλα. Στη σελ. 51 του Ε' τόμου της «Πελοπον. Πρωτοχρονιάς» ο αείμνηστος Κορδάτος κάτι λέει πάνω σ' αυτό. Λέει τουταδών: «Η Α' Εθνική Συνέλευση (στο Άργος) τέλειωσε τις εργασίες της στις 16 Γενάρη 1822. Πριν όμως διαλυθεί, την προτελευταία ημέρα, ψήφισε μια διακήρυξη δικαιολογώντας τον απελευθερωτικό επαναστατικό αγώνα και αποδοκιμάζοντας τη Φιλική Εταιρεία». Και ύστερα από το συνηθισμένο τυπικό των προς εξωτερική κατανάλωση – που λέμε – καταλήγει με τον εξής εξορκισμό: «Ο κατά των Τυράννων πόλεμος ημών, μακράν του να στηρίζεται εις αρχάς τινάς δημογωγικάς και στασιώδεις* ή ιδιοτελείς μέρους τινός του σύμπαντος Ελληνικού έθνους,** είναι πόλεμος Εθνικός, πόλεμος ιερός, του οποίου η μόνη αιτία είναι η απόκτησις των δικαίων της προσωπικής ημών ελευθερίας, της ιδιοκτησίας, της τιμής...»***

Σε μια δε υποσημείωσή του στη σελίδα αυτή, λέει ο ίδιος ο Γ. Κορδάτος: «Με την παράγραφο αυτή (= αυτήν την ακροτελεύτια της Διακήρυξης) έμμεσα αποδοκιμάζεται η Φιλική Εταιρεία και γενικά οι αντιμοναρχικές και αντιφεουδαρχικές ιδέες».

'Ισταμαι και εξίσταμαι ότι ο θαυμάσιός μου κοινωνιοστόμος και ιστορικός τούτος Νεοέλληνας μπόρεσε να γράψει αυτήν την συγκεχυμένη και αντιφατική υποσημείωση, όπου οι Φιλικοί βλέπονται σαν στα-

* Ολοφάνερη αυτή «μπηχτή» κατά του εναντί της εξαγωγμένου λαουτζίκου...

**Και κατά των στρατιωτικών και του Δ. Υψηλάντη αυτή...

*** Ωσάν η αστικώτατη Φιλική Εταιρεία να ήταν... εναντίον της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και της τιμής!!

σιαστές και ιδιοτελείς, ανελεύθεροι και οχτροί της τιμής και της ιδιοκτησίας – δηλαδή πάνω - κάτω... ως «βλαμμένοι!...». Ούτε και οι συντάχτες της Διακήρυξης (= ο Μαυροκορδάτος, ο Πετρόμπεης, ο Νέγγρης και λοιποί «παραστάτες» = αντιπρόσωποι) – όλοι σχεδόν Πρόκριτοι, Προεστοί και κοτζαμπάσηδες – τόσο θάταν αφελείς ώστε να συμμαχήσουν με... τον Τσακάλωφ!

38. Γεννάδιος Σχολάριος, ο πρώτος μετά την 'Αλωση Πατριάρχης, φιλότουρκος (παρά την υπεράσπιση που του κάνει ο Ν. Τωμαδάκης) και ανθενωτικός. Πριν από την 'Αλωση χάλναε τον κόσμο, καταριόμενος, ευχόμενος και απειλών τους Βυζαντινούς με τον... Μωάμεθ. Μετά την 'Αλωση ο Μωάμεθ τον αναζήτησε και τον έκαμε αμέσως Πατριάρχη. (Βλ. σχετικά G. Schlumberger: «Η 'Αλωσις της Κωνσταντινουπόλεως»). Τούτου του Γεννάδιου ισάξιος και υπεράξιος στάθηκε ο σύγχρονός του, ο Λουκάς Νοταράς, μέγας τιτλούχος (Μέγας Δούκας) της Αυτοκρατορίας, ο οποίος καθώς μαθαίνουμε από τον ιστορικό της 'Αλωσης Μιχαήλ Δούκα, έλεγε: «κρειττότερον εστίν ειδέναι εν μεσή τη πόλει φακιόλιον βασιλεύον Τούρκων ή καλύπτραν Λατινικήν» (βλ. Γ. Κορδάτου: «Τα τελευταία χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας», Αθήνα 1931). «...Έτσι, το ένα κόμμα, οι ενωτικοί, με επικεφαλής τον Παλαιολόγο, ήθελε την υποταγή της Αυτοκρατορίας στον Πάπα, και το άλλο, οι ανθενωτικοί, με επικεφαλής τον Νοταρά και τον Γεννάδιο Σχολάριο, ήθελε τον ερχομό των Τούρκων» (ό.π., σελ. 2). Και τα δυο τούτα κόμματα δεν πάει να πει διόλου ότι ενεργούσαν με καμμιάν συνείδηση ελληνική ή έστω πατριωτική σαν Βυζαντινοί. Και οι μεν και οι δε αλληλοτρώνονταν για τα προσωπικά τους νιτερέσια (= θρησκευτικοί δογματισμοί) και άλλα συμφέροντα, άμοιροι όντες των... και ελεύθεροι από πατριωτικές προλήψεις και τα τέτοια. Π.χ. ο Γεννάδιος έλεγε: «Μόνον μιλω τα Ελληνικά – ποτέ δεν ήμουν Έλληνας» (Δ. Φωτιάδη: «Η Επανάσταση του '21», τ. 1, σ. 110). «Έλληνων την φωνήν, ουκ άν ποτε φαίην Έλλην είναι, διά το μη φρονείν ως εφρόνουν ποτέ Έλληνες (Σ.τ.Σ.: παναπεί... σιχαινόταν – και – τους αρχαίους Έλληνες) αλλ' από της ιδίας μάλιστα θέλω ονομάζεσθαι δόξης και εί τις έροιτό μοι τίς είμι αποκρινούμαι χριστιανός είναι». Τον έφτανε! (Ανέκδ. χειρόγραφο Βιβλ. Παρισιού, φυλλ. 209, Νο 778. Κύττα και τη μελέτη του Bräseke Zu Georgios Scholarios στην Bizantini-

sche Zeitschrift, τόμ. Δ', σελ. 561 - 580, ό.π., του Γιάννη Κορδάτου: «Η Κοινων. Σημασία της Επανάστασεως», σελ. 45).

«...Η Βυζαντινή Φεουδαρχία ήταν τόσο σκληρή και άσπλαχνη, που οι σκλάβοι της γης, οι δουλοπάροικοι, όπως λέγονταν τότε, βαρυγκομούσαν κι ήθελαν ν' αλλάξουν κυρίαρχο... Τα δοσίματα από τη μια μεριά, που κάθε τόσο γύρευε το Κράτος, η Εκκλησία και οι Αρχόντοι, και οι πόλεμοι από την άλλη τούς είχανε ρημάξει και ξεκληρίσει... Γι' αυτό οι πιο πολλές επαρχίες, η μία ύστερα από την άλλη, και πολύ πριν από το πέσιμο της Πόλης, καλνούσαν τους Τούρκους νάρθουν να τις πάρουν. Οι Αγιορείτες μάλιστα καλόγεροι – και υπάρχουν γραφτά που το μαρτυράνε – στα χρόνια 1326-1390 τα είχανε καλά με τους Τούρκους και άμα έπεσε η Σαλονίκη στα 1430 κάλεσαν τον Σουλτάνο Μουράτ τον Β' να στείλει ανθρώπους να του παραδώσουν το Άγιον Όρος. Στα 1396 πάλι, όταν ο Βαγιατζήτ περνούσε από τη Θεσσαλία και τη Ρούμελη, οι περισσότερες πόλεις (Τρίκκαλα, Δομοκός, Λάρισα, Υπάτη, Λαμία) παραδόθηκαν θεληματικά. Μα και οι Κρητικοί προτίμησαν τους Τούρκους από τους Λατίνους και οι Μωραίτες πολέμησαν κι όλες για να διώξουν τους Φράγκους (δύετην κατάκτηση) και να φέρον τους Τούρκους (1715-1821)» (Γ. Κορδάτος, «Σελίδες από την Ιστορία του Αγροτικού...», σελ. 7-8).

Το ότι είχε δικιο ο Λουκάς Νοταράς κι ο Γεννάδιος, το δικιο τους ήταν δικαιο κατά σύμπτωση, και όχι δικό τους αλλά δικό μας.

39. Να και μια άλλη συνταγή, επίσης Φαναριώτικη:

«Τα μαθήματα του Ηγεμόνος προς τους Βεΐζαδέδας ή υιούς του έχουν υψηλότερον μεν χαρακτήρα, πλην επίσης μισητόν.

Τέκνα μου, τα λέγει, μη λησμονήσετε ποτέ ότ' είμεθα εις τον κόσμον τα παΐγνια της ασταθερότητος της τύχης, ότι χρεωστούμεν ακαταπαύστως να προσέχωμεν να εμποδίζωμεν να οποία βέλη διευθίνουν κατά της εξουσίας και υποκειμένων και αγαθών μας. Ότι ο καλύτερος τρόπος να επιτύχωμεν εις τούτο είναι να ακολουθώμεν την Φαναριώτικην πολιτικήν, μόνον οδηγόν ικανόν να μας οδηγή υπό διοίκησιν δεσποτικήν. Τοιαύτη ήτον η των προκατόχων μας, οι οποίοι απέκτησαν πολλήν φήμην και μεγάλα πλούτη. Χωρίς ταύτην δεν θέλετε δοκιμάσειν παρά εμπόδια και δυστυχίας. Αύτη θέλει σας διδάξειν να πολεμήτε ωφελίμως τους αντιζήλους σας, να τους προλαμβάνετε, όταν ζητούν

την αξίαν των Οσποδαρών, η οποία πρέπει να είναι το αντικείμενον της φιλοδοξίας σας.

Ενθυμείσθε ότι πρέπει αδιακόπως να φαίνεσθε έμπροσθεν των αξιωματούχων Τούρκων ευπειθείς, ελεήμονες, γενναίοι και εύγλωττοι ότι είναι ωφέλιμον και μάλιστα άφρευκτον να ήσθε προβλεπτικοί (= περιποιητικοί) και ταπεινοί προς τους ακολούθους των. Όταν εμβαίνετε εις το οίκημα μεγάλου τινός του βασιλείου κάμετε μίαν προσκύνησιν, και όταν φθάσετε εις το μέσον του οικήματος τούτου μίαν δευτέραν, περιγράφοντες ημικύκλιον, διά να αφήσετε πάντοτε την θύραν ελεύθερον. Όταν πλησιάσετε την αυθεντίαν του γονατίσσετε έμπροσθέν του, λαμβάνοντες το κρασπεδον του φορέματός του, το οποίον θέλετε φέρειν εις το μέτωπόν σας αμέσως αφού το φιλήσετε. Η γενναιότης κάποτε της αυθεντίας του θέλει προλάβειν την συγκατάβασιν ταύτην, και τότε λάβετε τους χροσσούς του σοφά του, τους οποίους φιλήσετε πριν τους φέρετε εις το μέτωπόν σας. Σηκωθήτε έπειτα και απομακρυνθείτε από τον κύριον τούτον, χωρίς ποτέ να του στρέψετε την ράχην. Αν με σημειον τι σας προκαλή να καθίσετε, σπεύσετε να καθίσετε γονατιστοί εις μίαν άκραν της κάμαρας, προσέχοντες μη κανένας Τούρκος ευρίσκειται όπισθέν σας. Αν η Μεγαλειότης του λάβη την αγαθότητα να σας ερωτήση πώς έχει η υγεία σας αποκριθήτε: κύριε, φιλώ την κόνιν των ποδών σας (χακιπάι γιουζ σουρέρουμ) και εις όλας σας τάς αποκρίσεις μη μεταχειρίζεσθε ποτέ, παρά το τρίτον πρόσωπον του ενικού.

Αν η Μεγαλειότης του δεν έχη τινά ύποπτον πλησίον του θέλει σας υποχρεώσιν να υπάγετε να καθίσετε πλαγίως του, αφού αποπέμψη τους υπηρέτας του. Τότε, τέκνα μου, πρέπει να μεταχειρισθήτε επατηδείως την ευγλωττίαν και πολιτικήν σας διά ν' απολαύσετε από την εκλαμπρότητά του παν ό,τι είχετε σκοπόν να τον ζητήσετε, ή μέρος τούτου, εξαιρέτως να κάμετε εις το πνεύμα του την πλέον ευνοϊκήν εντύπωσιν, ήτις ήθελε τον κάμειν να σας ήναι είνους και τον παρακινήσειν να βοηθήση τους σκοπούς σας, οποίοι και αν ήθελον εισθαι.

Εκβαίνοντες από την κάμαραν της Μεγαλειότητός του φιλοδώρησετε τους ακολούθους του, δότε πολύ χρυσίον τους μεγάλους καθώς και τους μικρούς, διότι αν λησμονήσετε ένα μόνον θέλετε κάμειν πολύν κακόν εις τον εαυτόν σας. Αύτη είναι συνήθεια δεκτή σμά όλων των δυνατών του βασιλείου. Οι πολυάριθμοι ούτοι υπηρέται τους οποίους θέλετε ιδείν πλησίον των δεν πλουτούν παρά από τα φιλω-

ρήματα των όσοι επισκέπτονται τους αυθέντας των. Ο μηνιαίος μισθός των δεν υπερβαίνει τα πέντε φράγκα, και μ' όλον τούτο θέλετε τους ιδείν φορούοντας τας πλουσιωτέρας στόφας και λαχούρια, εκ των οποίων το μικρότερον δύναται χίλια φράγκα. Όσον γενναίοι και προβλεπτικοί (= γενναιοδωροι και περιποιητικοί) είσθε προς τους υπηρέτας τούτους τόσον καλύτερα θέλουν υπάγειν αι υποθέσεις σας· ούτοι θέλουν προλάβειν τον κύριόν των προς είνοιάν σας και αποκαταστήσειν ευκολωτέραν την προς αυτόν εισοδόν σας.

Με την προς τους μεγάλους αυθέντας εισοδόν σας θέλετε εμπορέσειν μίαν ημέραν να λάβετε την αξίαν του Διερμηνέως και ακολούθως την του Οσποδάρου»

(Μ. Φ. Ζαλλώνης, ό.π., σελ. 123 και 124).

40. Πράγματι, καταφτάσαντας, με τη σύσταση του Βασιλείου, στην Αθήνα, έφαγαν από τους οπλαρχηγούς, τον λαό και τη Βουλή ακόμα τέτοια πρόγκα (το τι δε τους έσυραν δεν λέγεται...), που, εξόν από τις και σήμερα λεγόμενες «βυζαντινές» – τινές – οικογενειες, οι άλλοι τόβαλαν στα πόδια... Η Εθνοσυνέλευση εσειόταν από οργίλες αγορεύσεις. «...Είταν 14 Ιανουαρίου 1844. Το θέμα είταν επίμαχο και λεπτό γιατί είταν συνυφασμένο με το ζήτημα των αυτοχθόνων και των ετεροχθόνων που το είχαν ξεσηκώσει αυτόχθονες πληρεξούσιοι, δηλαδή προερχόμενοι από τις επαρχίες εκείνες που αποτελούσαν τότε το ελεύθερο και ανεξάρτητο Ελληνικό Βασίλειο. Ας πω αμέσως ότι το ζήτημα το έλυσε εύστροφα με έναν ωραίο πολιτικό ελιγμό ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, αμβλύνοντας όσο είταν μπορετό τις πολύ κακές συνέπειες στις οποίες θα υπήρχε κίνδυνος να αχθεί ο Ελληνισμός από μια επισημοποίηση του χωρισμού των Ελλήνων σε αυτόχθονες και ετερόχθονες· η γραμμή η εθνική είταν ακριβώς η αντίθετη: έπρεπε να τονίζει και να εξαίρει την ενότητα του ελληνικού γένους, ανεξάρτητα από τους συνοριακούς περιορισμούς τους οποίους είχαν καθορίσει οι συνθήκες. Όμως ακόμη, την ώρα της ομιλίας του Κωλέττη, ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος δεν είχε εισηγηθεί την πρότασή του και ο αγώνας παρουσίαζε μια τραχύτητα, της οποίας η απόληξη δεν ήταν φανερή: γενναίοι, μαχητικοί και ικανοί άνδρες, εμπειροπόλεμοι και άξιοι ηγέτες ανθρωπων είταν κηρυγμένοι υπέρ του αυτοχθονισμού, με ωμότητα κάποτε, αληθινά τρομακτική» (Κ.Θ. Δημαράς, εφημ. «Το Βήμα», 19.12.1969).

41. «...Μεταξύ των κεφαλαιούχων αυτών ήταν και ο Εδουάρδος Νόελ, προπάππος του κ. Φράνσις Νόελ Μπαίκερ.

Ο Εδουάρδος Νόελ αγόρασε το 1832 συνεταιρικός με τον Ελβετό τραπεζίτη Κάρολο Μύλλερ το χωριό Αχμέταγα (το σημερινό Προκόπιον) και τη γύρω περιοχή (πάνω από 80 χιλιάδες στρέμματα).

Από ποίον μπέη το αγόρασε και με πόσα χρήματα δεν είναι γνωστό. Στα Αρχεία του κράτους βρίσκεται η εξής μόνο «επικύρωσις»:

«Επικυρούται η αγορά του Αχμέτ Αγά υπέρ των κυριών Εδουάρδου Νόελ και Καρόλου Μύλλερ».

«Εγκατέστησε μεσαιωνικό φεουδαρχικό σύστημα – γράφει στις σημειώσεις του ο κ. Αφένδρας (Γ. Κ. Δήμου Αφένδρας, ντόπιος στην περιοχή, σήμερα ηλικίας 90 χρονών, δάσκαλος επί 35 χρόνια σ' αυτό το Δεσποτάτο της... Αυτοκρατορικής αυτής οικογενείας των Εγγλέζων). Εδημούργησεν Αυλή με αρχηγό τον αρχιεπιστάτη του. Καθιέρωσε την έλαφο για οικόσημό του. Διέταξε, όταν τον έβλεπαν οι χωρικοί, να σηκώνωνται και να τον αποκαλούν αφέντη. Πολλούς κατοίκους του Αχμέταγα, υπερήφανους αγωνιστές του '21, που ηρνούτο να δεχθούν το φεουδαρχικό καθεστώς του, τους έδιωχνε παίρνοντας στη θέση τους Αρβανιτόβλαχους της Πίνδου και του Ασπροποτάμου, που κατέφυγαν στα χωριά της Φθιώτιδος κυνηγημένοι από τους Τούρκους».

Μετά τον θάνατο του Φράνσις τη διαχείριση του κτήματος ανέλαβε η κόρη του Ειρήνη, σύζυγος του Φίλιπ Νόελ Μπαίκερ.

«Η φεουδαρχική της όμως συμπεριφορά – όπως γράφει ο κ. Αφένδρας – στενοχώρησε τους κατοίκους της περιοχής. Κατ' αρχήν επέβαλε την αγγλική γλώσσα σαν... επίσημη γλώσσα του κτήματος, προσέλαβε Άγγλο επιστάτη και απαιτούσε να την αποκαλούν κυρά, εν αντιθέσει προς το σύζυγόν της που ήταν ευγενέστατος και πολύ καλός με τους χωρικούς...» (Σημ. δική μου: Κατά διαστήματα – αυτή – ύψωνε... στον Πύργο της την της Αυτού Βρεταννικής Μεγαλειότητος εγγλέζικη σημαία!).

Αναφέρει μάλιστα και το εξής χαρακτηριστικό επεισόδιο: «Σε ένα σημείο του δρόμου Χαλκίδος - Β. Ευβοίας (στη θέση Τσίγκα), που περνούσε μέσα από το κτήμα, υπάρχει ένα μεγάλο πλατάκι, που εμπόδιζε τα αυτοκίνητα να περνούν, γιατί κινδύνευαν να πέσουν στο παρακείμενο ποτάμι. Ο νομομηχανικός διέταξε να κοπεί το πλατάκι, τελικά

όμως δεν κόπηκε μετά από... διπλωματικό διάβημα της Βρεταννικής Πρεσβείας.

Ιδιοκτήτης του απέραντου κτήματος (υπολογίζεται σε 50.000 στρέμματα) είναι τώρα ο γιος της Ειρήνης και του Φίλιππου Νόελ Μπαίκερ, ο τ. Άγγλος βουλευτής κ. Φράνσις Νόελ Μπαίκερ».

(Έρευνα του Γ. Κορωναίου, εφημ. «Ακρόπολις» 11.7.71).

Αυτή όμως η εγγλέζικη οικογένεια των Μπαϊκέρηδων δεν αρκέστηκε στην εγκαθίδρυση του τιμαριωτικού της φέουδου στα εδάφη μας, αλλά καθ' όλο το υπερωριανόβιο (από το 1832) γδάρασμα των χωρικών της Βόρειας Εύβοιας πρόσθετε κατά καιρούς και τις στα εσωτερικά μας επεμβάσεις. Το αν αλληλοτρογγώμαστε ή ομονοούμε μείς οι Έλληνες, το ποια Κυβέρνηση θέλουμε ή δεν θέλουμε, το έτσι ή αλλιώς μας μες στο σπίτι μας, είναι υπόθεση δική μας. Αυτουνών κανένας λόγος δεν τους πέφτει. Ας αρκούντουσαν ότι (τους αντιπαθείς) τους ανεχόμαστε, ότι τους (ανέκαθεν μισητούς) χαιρετάμε. Μα αυτών δεν γίνεται ζάπι μας η θρασύτητα. Απ' αφορμή την άφιξη εδώ του κ. Άγκνιου νάτοστος πάλι μέσα στα πόδια μας ο διαβόητος Φράνσις Νόελ Μπαίκερ – μας:

«Ο κ. Μπαίκερ.

Το Αθηναϊκόν Πρακτορείον Ειδήσεων μεταδίδει από το Προκόπιον Ευβοίας ειδικόν τηλεγράφημα με το κείμενον επιστολής του διαμένουτος εις το εκεί τεράστιον κτήμα του τ. Βρεταννού βουλευτού κ. Μπαίκερ προς τον κ. Άγκνιου. Εις την επιστολήν τονίζονται τα εξής:

“Το πλείστον της ασχέτου προς την αλήθειαν προπαγάνδας η οποία διεξάγεται κατά της ελληνικής κυβερνήσεως εις τας Ηνωμένας Πολιτείας και την Δυτικήν Ευρώπην πιστεύω ότι εμπνέεται κυρίως από κομμουνιστάς και συνοδοιπόρους (οι οποίοι αναπτύσσουν ιδιαίτερον δραστηριότητα εις την Βρεταννίαν), καθώς και από δυσαρεστημένους αυτοεξοριστούς Έλληνας πολιτικούς. Πρόκειται κυρίως περί ουδετεροφίλων, οι οποίοι φαίνεται να θεωρούν την φιλίαν της Ελλάδος με τα Δυτικά έθνη ως πολιτικώς δαπανηράν, ενώ κατ' εμέ πρόκειται περί ιστορικής ανάγκης”.

Περαιτέρω ο κ. Μπαίκερ υπογραμμίζει το γεγονός ότι η Ελλάς συμβάλλει εις την συμμαχικήν υπόθεσιν δια των διευκολύνσεων τας οποίας παρέχει εις το ΝΑΤΟ αλλά και εις την Βρεταννίαν και υπενθυ-

μίξει ότι είναι η μόνη μεσογειακή χώρα εις την οποίαν οι Αμερικανοί και οι Βρεταννοί στρατιωτικοί δεν υφίστανται προσβολάς, αλλά αντιθέτως τους επιφυλάσσεται η εκ παραδόσεως θερμή ελληνική φιλοξενία.

Επίσης, χαρακτηρίζει την παρούσαν Ελληνικήν κυβέρνησιν ως επαρκώς αντιπροσωπευτικήν και εξαίρει την έναντι της Δύσεως νομιμοφροσύνην της, παρά τας ύβρεις και απειλάς των οποίων υπήρξεν αντικείμενον εκ μέρους των Δυτικών μέσων ενημερώσεως και τους αμερικανικούς διαταγμούς επί του θέματος της επαναλήψεως της στρατιωτικής βοήθειας.

Τονίζων εν συνεχεία την άκρως μετριοπαθή πολιτικήν την οποίαν ακολουθεί η Ελληνική κυβέρνησις εις τον εσωτερικόν τομέα, ως και το γεγονός ότι η ασήμαντος μερίς η αντιπολιτευομένη σήμερα την Ελληνικήν κυβέρνησιν αποτελείται κυρίως από μερικούς διανοουμένους και εξτρεμιστάς, υπογοαμμίζει συμπερασματικώς τα εξής:

Η Ελλάς βαδίζει σήμεραν υπό συνθήκας απολύτου ηρεμίας και σταθερότητος προς την ευημερίαν. Η Οικονομία της αναπτύσσεται ταχυρρυθμώς. Το βιοτικόν επίπεδον ανέρχεται ταχέως. Η εκβιομηχάνισις προχωρεί αλματώδως. Η τουριστική κίνησις εξελίσσεται ραγδαίως και η δραχμή αποτελεί έν εκ των σταθερωτέρων νομισμάτων του κόσμου» (εφημ. «Το Βήμα», 24.10.71).

Πολυμερής και πολύμορφη μας στάθηκεν η σχεδόν εκατονπενηντάχρονη αυτής της ξένης οικογένειας δραστηριότητα στον τόπο μας – πηγή ανησυχιών μέσα στο σπίτι μας και άλλων παρατράγουδων και φιάσκων. Χθες ακόμα, με το υπό τον σοφόν αριθμόν 8839-159-1971 πωλητήριον συμβόλαιον του συμβολαιογράφου Αγίας Άννης κ. Β. Τριανταφύλλου, αυτός ο κ. Φράνσις Νόελ Μπαίκερ πούλησε σε ίδρυμα του Αγίου Ιωάννου του Ρώσου έκτασιν 600 ως λέγεται στρεμμάτων, από το εν πλήρει Ελλάδι φέουδό του, αντί δραχμών 7.057.615 (συλλεγμένων φυσικά από το κερί των προσκυνητών) τις οποίες τσέπωσε «τζεντλεμανιστί» κατενθουσιασμένος για την... φλεγματικήν ευγένειαν των ελληνικών νόμων. Θα πεις, τίποτις το παράτυπο. Σύμφωνοι – οι τύποι επηγήθησαν. Αλλά γιατί η χρειαζόμενην στο Ίδρυμα ελληνική (και όχι εγγλέζικη) αυτή γη των πατέρων μας δεν εκτάτο δι' απαλλοτριώσεως; Τα δε ελληνικά αυτά εκατομμύρια τώρα πού να είναι; Τι να κάμουν; Άραγε να μας θυμούνται;

Πάει κι αυτό.

Αλλά πολύ πριν, από την εποχή της ληστοκρατίας στην Ελλάδα, η εγγλεζώτατη αυτή οικογένεια είχε στενές, σχέσεις με ληστές (κουμπαριλίκια, αδερφοποιτικά και πατριδες). «...Ο Σούτσος (υπουργός των Στρατιωτικών κατά την εποχή της ληστείας του Δήλεσι – Απρίλιος 1870) εγνώριζε καλά τα της οικογενείας Αρβανιτάκη και ήξερε ότι ένας από τους αδελφούς του Τάκου, ο Ντίνος, και τρία άλλα αδέρφια του αρχιληστή είχαν κάποιες σχέσεις με τον Άγγλο κτηματία της Εύβοιας κ. Φράνσις Νόελ Μπαίκερ...» κλπ.

«...Το μεσημέρι της 19 Απριλίου 1970 ο Φράνσις Νόελ, συνοδευόμενος από τον πιστό του υπηρέτη Παναγιώτη Ζιγούρη, που είχε διατελέσει παλαιότερα ληστής, και από το Γιώργη Γιάννου ή Αρβανιτάκη (Σ.τ.Σ.: τον αδελφό των αρχιλήσταρχων Τάκου και Χρήστου Αρβανιτάκηδων) ξεκίνησε με καΐκι από την Χαλκίδα. Το ίδιο απόγευμα έπιασαν στη σκάλα του Ωρωπού. ...Η πρώτη ενέργεια του Νόελ ήτο να αναγγείλη την άφιξη του διά της αποστολής του Γιώργη στ' αδέρφια του στον Ωρωπό (= στους αρχιλήσταρχους Τάκο και Χρήστο Αρβανιτάκηδες, που είχαν αιχμαλώτους τους «λόρδους») που απείχε τέσσερα χιλιόμετρα... κλπ. Εις το μεταξύ ο Γιώργης είχε φτάσει στον Ωρωπό και είχε πληροφορήσει τους αδελφούς του περί της αρίξεως του Νόελ... Η "κουμπαριά" του με τους Νικολή και Αποστόλη (αδελφών και τούτων των ληστάρχων Τάκου και Χρήστου Αρβανιτάκηδων) δεν υπήρξε το μόνο στοιχείον επί του οποίου εστηρίχθη η εναντίον του σκευωρία...» – γράφε απαγγελία κατηγορίας επί ηθική αυτοργία στη ληστεία του Δήλεσι από τον Γενικόν Εισαγγελέα Παπαφράγκου. «...Αι σχέσεις αυτά (= κουμπαριές με διάφορους ληστάρχους, υπηρετικό προσωπικό του από ληστές, συναπτές «εγκαρδιότητες» με τους Αρβανιτάκηδες κλπ. – λόγου χάρη με τους δύο αδελφούς των ληστάρχων = τον Νικόλα και τον Αποστόλη ο Νόελ ήταν... «αδελφοποιτός»...), ωδήγησαν εις πολλές παρεξηγήσεις εις Αγγλίαν μετά την ληστείαν του Δήλεσι – οι δυο αδελφοί των ληστών (=ο Νικόλας και ο Αποστόλης ήσαν αδελφοί των αρχιληστάρχων Χρήστου και Τάκου Αρβανιτάκηδων). Και όταν αργότερα κατά την τραγικήν περιπέτεια του Δήλεσι ο Φρανκ εξήγησε τη συνδρομή του Γιώργη Γιάννου (αδελφού και τούτου των αρχιληστάρχων), εδημιουργήθη η εντύπωσις ότι είχε και αυτόν εις την υπηρεσίαν του και υπεστηρίχθη ότι ο Νόελ έθετε τα συμφέροντα

του Τάκου και Χρήστου υπεράνω όλων... ωθούμενος εις τούτο εκ καθαρών ιδιοτελών λόγων. Και, δυστυχώς, τούτο υπεστηρίχθη ακόμα και από μέρος της Βρετανικής Προσβείας εις τας Αθήνας... Ο Τάκος απεσύρθη τότε με τον Νόελ εις ένα παρακείμενον δωμάτιον (στη σύσκεψη του Ωρωπού την 20 Απριλίου), όπου ο Νόελ του εξήγησε τους όρους του Θεαγένη (=του επί κεφαλής των στρατιωτικών αποσπασμάτων συνταγματάρχη). Ο αρχιληστής επέστρεψε στην αίθουσα της συσκέψεως αλλόφρων: Θα αναχωρήσωμεν αμέσως – εφώνασε – και αν μας επιτεθή καμιά περίπολος θα σκοτώσουμε τους αιχμαλώτους. Ο Θεαγένης ανησύχησε... κλπ. Ο Θεαγένης (=πριν αποχωρήσει από τη σύσκεψη Φρανκ Νόελ, Θεαγένη και Τάκου, απόγευμα Τετάρτης 20 τ' Απριλίου) είχε μια τελευταίαν συνάντησιν με τους αιχμαλώτους, κατά την διάρκειαν της οποίας έχασε τόσο πολύ την αυτοκυριαρχίαν του, ώστε τους εδήλωσε ειλικρινώς ότι η θέσις των ήτο απελπιστική και ότι πρέπει να παραδεχθούν την ιδέαν του αναπότρεπτου θανάτου των...».

Γιατί; Γιατί στάθηκεν έτσι μακάβριος μπρος στα κακόμοιρα αυτά πλάσματα της μοίρας; Μην διότι κατάλαβε ότι στην «κατ' ιδίαν» αυτή συνομιλία Νόελ και Τάκου ο πρώτος ερέθισε και εξώθησε τον άλλον σε ακόμα περισσότερη αδιαλλαξία, της αμνηστίας ούσης πλέον αδυνατού; Ήταν μια (μπρος στον ζόφο της επικείμενης σφαγής τους) δακτυλόδειξη του Νόελ Μπαίκερ, ως του μόνου υπαίτιου και υπεύθυνου;

Την επομένη (Πέμπτη το απόγευμα, 21η Απριλίου 1870), μετά το σφάξιμο των αιχμαλώτων «...εις τις τσέπες του νεκρού Χρήστου Αρβανιτάκη ευρέθησαν πολλά έγγραφα. Και μεταξύ αυτών μια επιστολή την οποίαν εύρεν ο Θεαγένης και την έστειλε στον Ζαΐμη. Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι το έγγραφο αυτό ήτο αυθεντικόν, βαρυσήμαντον και ότι είχαν αποσταλεί στους αρχιληστές προ των δολοφονιών». Ιδού το κείμενόν του:

«Χαλκίς, 18 Απριλίου 1870. Αδέλφια! Είμαστε καλά και το ίδιο ελπίζομεν και για σας. Τα όσα εκάματε διά τους αιχμαλώτους καλώς τα εκάματε. Όπως μας πληροφορούν οι φίλοι μας, δεν πρέπει να ζητάτε χρήματα, αλλά να επιμένετε όσο μπορείτε στην αμνηστία. Όταν αυτοί κανονίσουν τα ζητήματα σε κάποιο μέρος θα έλθουν να σας συναντήσουν πεζή. Αν δεν φροντίσουν, να στείλουν κάποιον άλλον στον κουμπάρο μας. Έχουμε μια παραγγελία που πρέπει να λάβετε οπωσδήποτε

τε. Είδα τον κουμπάρο μας σήμερα, που σας στέλνει πολλά προσκυνήματα. Ο αδελφός σας Γιώργης Γιάννου. ΥΓ. Επιμένετε στην αμνηστία όσο περισσότερο μπορείτε»...

Ο Γιώργης Γιάννου είναι ο αδελφός των αρχιληστών και μαζί του είχε πάει, στον Ωρωπό, στις 19 Απριλίου, ο Νόελ. Κουμπάρος ήταν ο Νόελ – μια και η κουμπαριά του με τους Νικόλα και Αποστόλη μπορούσε να επεκταθεί και στους Γιώργη, Τάκο και Χρήστο. Μήπως λοιπόν ήταν ο Νόελ ο «κουμπάρος» που συνιστούσε την εμμονή στον όρο της αμνηστίας; Μήπως τάχα επήγε στον Ωρωπό με σκοπό να πείσει τους ανθρώπους του – δηλαδή τους δυο αδελφούς αρχιληστές – να απορρίψουν τας λογικάς προτάσεις της Κυβερνήσεως Ζαΐμη; Ασφαλώς όχι... κλπ.

«...Ο Καψάλης (άλλος κι αυτός ληστής, εξάδελφος του Τάκου), συλληφθείς κατά την “μάχη” με τα στρατεύματα του Θεαγένη αιχμάλωτος, εβεβαίωσεν επίσης ότι ο Τάκος είχαν εμμένει εις τον όρον της αμνηστίας τη εισηγήσει του ‘Αγγλου “κουμπάρου” του (= του Νόελ), ο οποίος τον συνήντησε στον Ωρωπόν. Περιττόν να προσθέσωμεν ότι αργότερον ο Καψάλης ανήρесе τελείως την κατάθεσιν του αυτήν».

«...Και την 21ην Σεπτεμβρίου ο Νόελ κατηγορήθη επισήμως εις την Χαλκίδα επί συνενοχή εις την απαγωγήν και επί παροχή συμβουλών και βοήθειας εις τους αρχιληστές μετά την απαγωγήν».

Επί τέλους, «στας 28 Ιανουαρίου 1871, το Εφετείον, ενώ υπεγράμμισε το εναντίον του σχέδιον τον *α π ά λ λ α ξ ε λ ό γ ω α μ φ ι β ο λ ι ώ ν* αν ούτος ήτο πράγματι ο “κουμπάρος” της επιβολής του Γιώργη Γιάννου» (Ρόμιλλυ Τζάνκινς, καθηγητής – τότε – της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Γραμματολογίας στην έδρα Κοραή του Πανεπιστημίου του Λονδίνου και στο Βυζαντινολογικό Ινστιτούτο του Ντάμπαρτον Ωκς των ΗΠΑ). Και κατά μένα, μέγας φίλος της οικογενείας Νόελ Μπαίκερ (βλέπεις το αίμα νερό δεν γίνεται – και μάλιστα το εγγλέζικο), όχι όμως και πολύ φίλος ημών των ψωροελλήνων... Όπως νάνα ο ταπεινά υπογραφόμενος, διόλου μην ενδιαφερόμενος για τις συμπάθειες ή αντιπάθειες του συγγραφέα των «Ληστών του Δήλεσι» (στην οποία ο εξ αυτών Φρανκ Νόελ είχε περιοριχηθεί ως η αγράμπελη στον πλάτανο), πήρα απ' αυτόν ελαχιστότατα από τα μύρια όμοια, απ' όσα κρίσιμα γίνηκαν, ειπώθηκαν και γραφήκαν – στο ιστορήμά του – γύρω από τη δράση της εγγλέζικης αυτής οικογενείας στη Βόρεια Εύβοια,

σχετικά με το στυγερό εκείνο δράμα που μας κατασυσκοφάντησε, μας ταπεινώσε και μας ξεφτέλισε στον κόσμο και σε τόσους κινδύνους έθεσε ακόμα και αυτήν την εθνική ανεξαρτησία μας... Αυτά.

Λεπτομέρειες βλέπετε στις 4 Ιουνίου - 28 Ιουλίου 1961 συνέχειες στην εφημερίδα «Το Βήμα».

Σ η μ ε ί ω σ η: Τα μέσα σε παρενθέσεις στα κείμενα του Τζάνινκς τινά μου λόγια είναι λόγια ή σχετικές πληροφορίες, ολότελα δικά μου. Τέλος.

42. Τους στρατούς των διαφόρων Δεσποτών και των διαβόητων Σταυροφόρων τους αποτελούσαν ως επί το πλείστον άνθρωποι του παλαιοκικού και της κρεμάλας, ήτοι ληστοπειρατές και Καταλάνοι, καλόγεροι των φράγκικων μοναστηριών, επαιτικά «Τάγματα Καπουτσιτών» και όμοιων διαβόλων, Χριστοκαρδίων,* συν νεωκόροι, κωδωνοκρούστες, «Κυριελέηδες» και άλλοι... χριστιανοί και ειδωλομάχοι.

Αυτή η Φαραωνική ακρίδα, η σκυλοφράγκικη (ης κατακαθίδα κι επακόλουθα μνέσκουν ακόμα στην πατρίδα) πέρασε σαν κουρευομηχανή και σαν αγροτικός «φλογοτροχός» πάνω απ' τις ψυχές τούτου του τόπου... Και είναι ατίμωση της ιστορικής αλήθειας όσα ξερνάει αυτή η... φιλαλήθισσα Ιστορία... Μα τι είπαμε: Ούτε η πανούκλα, ούτε η χολέρα, έκαμαν τόσο κακό στην Ανθρωπότητα όσον οι ιστορικοί

* = των από το σώμα του Χριστού λατρευόντων μόνον... την καρδιά του, το δε άλλο όλο τόχουν... για πέταμα! Υπάρχουν επίσης κι οι «Παναγίτες» = οι από το σώμα της Παναγίας λατρευόντες... χώρια την κοιλιά της, χώρια τα βυζιά και χώρια... τις τρίχες της! Π.χ.: «Σελ. 39, στ. 32... διά τινος των φυσικοανατομικών εκείνων ύμνων, δι' ων οι καλόγηροι του Μεσαίωνα εξεθείάζον ανά έν τα μέλη της Παναγίας, τας τρίχας, τας παρειάς, τους μαστούς κτλ.».

Όσα τοιούτον ύμνον ολόκληρον εν ταις Curios. Theolog. σελ. 340. Ενταύθα δε μεταφράζω μόνον την εις την κοιλίαν της Παναγίας στροφήν: «Χαίρε η θαυματουργός της Παρθένου γαστήρ, αγγείον εν ω εμαγειρεύθησαν τα θαύματα του Θεού, νυμφική κλίνη εφ' ης συνεζεύχθη η θεότης μετά του ανθρώπου κτλ...». Αι δε άλλα στροφαι είναι οχι ήττον περιέργοι αι παρειά της Θεοτόκου ονομάζονται «κήποι, ων τα άνθη βάφονται εις την πορφύραν της θείας χάριτος», αι τρίχες «χορδαί του τόξου του θείου ελέους», οι μαστοί «πηγαί εξ ων το μάννα αναβλύζει», οι βραχίονες «κόπαι του σκάφους της Εκκλησίας» κτλ. Ταύτα μοι υπενθύμισαν τους εν «Β λ α χ ά β α» στίχους του κ. Π. Σουτσοου, εν οίς περιγράφει «τους οφθαλμούς, τα στήθη, τους πόδας και τα λοιπά κάλλη της ηρωίδος του Μαρίας» (Εμμ. Ροΐδης: «Η Πάπισσα Ιωάννα», «Απαντα», τόμος Ι, σελ. 149, εκδοτικός οίκος «Βίβλος», Πρόλογος Σπ. Μελά - Αθήνα).

και η Ιστορία. Από τον τύφο, από τον τέτανο, απ' την ψώρα, πρόφταινε το μπόλιασμα· μα τι προφταστικό νάχει κανέννας από δαύτη;

43. Πράγματι, πάντα η Καθολική ψώρα μάς φέρνει το ξωπίσω μας για να μας γίνει η κολλιτσιδα. Και ν' αρχίσουμε και μεις το ξύσιμο της Λατινικής φαγούρας απ' τις ψείρες. Από τις καταβολές ακόμα τις Βυζάντικες, η «Ένωση των Εκκλησιών» (γράφει η Φραγκοποίησή μας και σαν έθνος) στάθηκεν η λυσσώδικη επιδίωξη των Παπών για τον εξιταλισμό της Ρωμοσύνης. Ο Β' Μωάμεθ και το Φιλιάμβε τους μάς περίσωσαν από την κυκλόστομη καταπίονα των Λατίνων.

«...Οι χριστιανικοί λαοί της Ανατολής συσπειρώθηκαν γύρω από τον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, η τουρκική αναγνώριση του Πατριαρχείου ως πνευματικής κεφαλής των υπόδουλων χριστιανικών λαών των Βαλκανίων, της Μικράς Ασίας και του Πόντου διέσωσε τη «Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία...». Και παρακάτω: «...Η υποτέλεια στους Τούρκους έσωσε και σώζει ως σήμερα την οικομενικότητα του Πατριαρχείου...» (Χρ. Γιαννάρας, εφημ. «Το Βήμα», 9.7.72: «Η κρίσιμη ώρα του Πατριαρχείου»).

Ό,τι δεν το μπόρεσαν διόλου οι επιδρομές των Σλάβων και μόνον ακροθιγώς και ξώπετσα οι Τούρκοι τόκαμε με σχεδόν πλήρη επιτυχία η άκρως αφομοιωτική διείσδυση των Φράγκων, ιδιαίτερα στις νήσους μας. Τα δύο αρχιπελάγη μας (ιδιαίτερα το Ιόνιο), η Κρήτη και λιγώτερο η Κύπρος άρχιζαν να εκλατινίζονται ταχύτατα και μόλις πρόλαβε να τα περισώσει από την γλωσσική τους εξαφάνιση (και συνεπώς την εθνική τους) το Ελλαδικό '21. Ο Κ. Θ. Δημαράς στην «Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» (έκδ. Δ', σελ. 228), αναφερόμενος στα παιδικά χρόνια του Σολωμού, γράφει πως στη Ζάκυνθο «η γλώσσα των ευγενών (των ευγενών; χεστήκαμε!) είναι ιταλική· ιταλικά μιλούν κι ιταλικά διδάσκονται στο σπίτι τους τ' αρχοντόπουλα» (βλ. και Α. Ι. Πεπονή: «Τα ρήγματα και η ξένη εισβολή», εφημ. «Το Βήμα» τής 5. 10.71). Σύξυλη, ακόμα, σήμερα εξαιρουμένου του πολεμικού μας ναυτικού, είναι φραγκολεβαντίνικη η ναυτική ορολογία μας, ενώ και της ναυτικής λογοτεχνίας μας (του Παπαδιαμάντη εξαιρουμένου) η τεχνική γλωσσολογία της είναι κι αυτής Φράγκικη ή μπασιτάρδα. Το θαύμα αυτό του '21 μας σχεδόν κανείς από τους ιστοριοδίφες «συναδέλφους» μου δεν τόξερε να το τονίσει και να το πει, μη ντιπ υποπτευόμενοι τον

έσχατο κίντυνο ν' ακρωτηριαστεί διά παντός, αν μη το '21, τούτ' το έθνος. Το πολύ - πολύ να (ανυποψίαστοι) περνάν ανοιχτά κι από τούτην την αλήθεια, ανταλλάσσοντας τις λόγιες χαιρετούρες τους με τους ξένους (...ξουρισμένους) συναδέλφους τους, σαν λόγου χάρη μια αλληλοχαιρετούρα ως ετούτη:

«...Η παρακμή του βυζαντινού ναυτικού και η κατάπτωσης του εμπορίου επ' ωφελεία των Ιταλών εμπόρων και τραπεζιτών γίνεται καταφανής διά της γλώσσης, εν ή πάντες σχεδόν οι ναυτικοί όροι και εμπορικά λέξεις, όπως καπιτάλι, κάσσα, κάμπιο, κρέδιτο (μωρέ!) παρελήφθησαν εκ της ιταλικής».

Τόσο μόνο; Για το *Agarité mas Coumpáre* ξέρεις τίποτα, κύριε καθηγητά; Ούτε για τους Καθολικούς Έλληνες των νήσων;

Και συνεχίζει ο φωστήρας: «Κατά τον δέκατον ένατον αιώνα η προς την καθαρολογίαν (!) τάσις αντικατέστησε τους όρους τούτους δι' αρχαιοφανών (!) ελληνικών λέξεων, και επέτυχε μεν εντελώς η προσπάθεια αυτή ως προς τους οικονομικούς όρους, αλλ' όμως οι Έλληνες πλοίαρχοι και ναύται (δηλ. η μισή σχεδόν μας πλάση – Σ.τ.Σ.), όπως και οι σπογγαλιείς και οι αποπλεύσται, διετήρησαν τα ονόματα και τα προστάγματα τα οποία μετεχειρίζοντο και οι πατέρες των...» κ.λπ. Μας φώτισε! («Βυζάντιον και Βυζαντινός Πολιτισμός», σελ. 260, Δ/ρα Δ. Κ. Έσσελιγκ, Καθηγητή της Βυζαντινής και Νεώτερης Ελληνικής Λογιστεχνίας στο Πανεπιστήμιο του Λέυδεν της Ολλανδίας. Μετάφραση Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, Πανεπιστημιακού Καθηγητή, έκδοση Γ. Παπακωνσταντίνου – Αθήνα 1970).

44. Πρώτος (...και καλύτερος), μολονότι όχι Φαναριώτης, την ξεστόμωσε ο Ιω. Κωλέττης στη Βουλή. Το πώς και το γιατί θα το ιδούμε παρακατούλια. (...) «Δεν πρέπει να ξεχνούμε πως τον καιρό εκείνο η μεγάλη πλειοψηφία του λαού της Βαλκανικής μισούσε τους Παλαιολόγους και τους λατινόφρονες. Δεν ήταν γι' αυτό δυνατό να σχηματιστούν παραδόσεις για τον Παλαιολόγο. Αυτές καλλιεργήθηκαν στο Εξωτερικό (Ιταλία) και τα νησιά του Αιγαίου που τα κατείχαν οι Λατίνοι». Και παρακάτω: «Το "Πάλι με χρόνια με καιρούς πάλι δικάσας θάνατι" στη σημερινή του μορφή δεν είναι τόσο παλιός όσο υποστηρίζει ο Ν. Πολίτης και άλλοι (...) κυκλοφορούσαν, εξ άλλου, ένα σωρό χρησμοί – προφητείες τον καιρό εκείνο – πως η

Πόλη και η Αγιά Σοφιά θα ξαναγίνουν χριστιανικά. Δεν είχαν όμως καμιά αντίληψη πως η Πόλη θα γίνει ελληνική. Τέτοια συνείδηση δεν είχαν οι λαϊκές μάζες στην τοπική εποχή» (Γιάννος Κορδάτος, ό.π., σελ. 56).

45. «...Ο Ξάνθος προσεπάθησε να τον μεταπέσει (= τον Καποδίστρια). Παρέστησεν εις αυτόν ότι εις το σημείον που είχαν φθάσει τα πράγματα ήτο αδύνατον να συγκρατηθούν, ότι η επανάστασις οπωσδήποτε θα εξεργηγνύετο και ότι ο Καποδίστριας προ της αναποφύκτου αυτής εξέλιξεως...» κ.λπ. (Δ. Κόκκινος, τ. 1, σελ. 157). Δηλαδή, δηλαδή, δηλαδή, μόνο μπρος στο αναπόφευκτο και κατεπείγοντο τώρα η Εταιρεία ενεργούσε. Της Επανάστασης το κοινωνικό στραβομουτσούνιασμα εποίει αυτήν τρέμειν. Και αφού ήταν αδύνατη η ματαίωση δεν έμενε παρά η βιαστική χειραγώγησή της. Και αυτήν, μόλις, να την προκαταλάβαιναν θα πρόφταναν...

46. Προηγουμένως τούτο (ανάμεσα στο 1840 και το 1844) και αυτός κι οι Φαναριώτες με τον Μαυροκορδάτο στην κορυφή θέλησαν να το πετύχουν υπό μορφήν «συνεννοήσεως» με την Τουρκία – παλιό σκέδιο, όπως είδαμε, του Γ. Τραπεζούντιου και αργότερα (το 1920) του Ίωνα Δραγούμη, μαζί με τον φιλελεύθερο Οθωνικό πρίγκηπα Σαμπαχεντίν (ίδε Δημ. Τσάκωνα, εφημ. «Ακρόπολις», 9.3.71, και Κ. Θ. Δημαρά, εφημ. «Το Βήμα», 19.12.69). Τελευταίος (1930) ο Ελευθέριος Βενιζέλος έδωσε σάρκα και οστά σε μια καλή ελληνοτουρκική συνεννόηση με τη νέα Τουρκία.

47. Αργότερα – τον Μάρτη του 1854 – τούτος ο βασιλιάς, μαζί με τη βασίλισσα Αμαλία και με τις Κυρίες της Τιμής θα... δραπέτευαν στην τουρκική ακόμα Θεσσαλία, απ' όπου και πέρα θα επαναστατούσαν τους υπόδουλους Έλληνες Μακεδονίας και Θράκης κι έτσι, επί κεφαλής 300.000 μαχητών, θα μπαίναν στην Πόλη, όπου ο Όθωνας θα στεφόταν λείε Αυτοκράτορας. Ευτυχώς ότι αυτή η ηλίθια «επιπέπια» προς την ΠΟΛΗ, την τελευταία μόλις στιγμούλα, ματαιώθηκε κι έτσι έχασε η μεν πλήττουσα τότε Ευρώπη μια... αττραξιόν από τις καλύτερες, εμείς δε μιαν... αφ' υψηλού αγγλογαλλοτουρκικήν ωραϊαν φάπαν.

48. Δεν ήταν... για πέταμα. Είχε μόρφωση και συνέπεια – ήταν ειλικρινής και είχεν ήθος. Αυτά «μέχρι (κατά το γνωστό σχήμα) ενός ωρισμένου ποσού»... Την 20.7.1919 στην Πίζα της Ιταλίας έγραφε «ετούτα», τα άκρως αριστερά, ή πάντως μάλλον φίλα προς την κομμουνιστική ιδεολογία:

«Η κεντρική ιδέα της σημερινής κινήσεως της Ανθρωπότητας είναι η οσημέραι κατά βάθος και κατ' έκτασιν κρατυνομένη πίστις, ότι πηγή της κακοδαμονίας των ανθρώπων είναι η αδικία εν τη διανομή των αγαθών του κόσμου, και ότι η θεραπεία του κακού θα επέλθη, καταρριπτομένου του απ' αιώνων υφισταμένου ταπεινωτικού καθεστώτος, εκ του οποίου εκπηγάζει η αδικία αυτή και το οποίον στηρίζεται επ' αυτής. Προς πραγμάτωσιν του νέου ιδεώδους αγωνίζεται η προλεταριακή τάξις, αλλ' η πίστις εις τας ιδέας ταύτας εξηπλώθη πέραν αυτής και εκτός των τάξεων του υφισταμένου καθεστώτος. Κανείς δεν πιστεύει εις αυτό, ούτε οι οπαδοί του· ούτοι το υποστηρίζουσιν εκ συμφέροντος. Το υφιστάμενον καθεστώσ αμύνεται μεταχειριζόμενον την Δύναμιν του κράτους (...) και ιδίως την ένοπλον· δηλαδή Δύναμιν υπάρχουσαν προς επίτευξιν ουχί οικονομικών σκοπών της Κοινωνίας, ουδέ πλέον πολιτειακών (...). Η ύπαρξις ενόπλων κρατών ισχυρών (...) είναι το κυριώτερον εμπόδιον εναντίον της επικρατήσεως του νέου ιδεώδους. Η αστική τάξις, η ενσαρκούσα το υφιστάμενον καθεστώσ, έχει μέγιστον συμφέρον, προς διατήρησιν της ισχύος αυτού, να εξάπτη τας εθνικιστικάς ιδέας. Εκ τούτου η δημοφιλεστέρα είναι η απόκρουσις του κινδύνου της εθνικής ανεξαρτησίας. Αλλά δια την ύπαρξιν τούτου κινδύνου χρειάζεται εχθρός (...)» (Απόσπασμα από επιστολή του αντισυνταγματάρχου ε.α. κ. Κ. Γ. Καλογερόπουλου, εφημ. «Ακρόπολις» τής 14.7.72, σελ. 5, στη 16η συνέχεια του αναγνώσματος της «Ο Στρατάρχης και το Στέμμα»).

Κι αυτός τον εφεύρε! Με πρόσχημα τον (ανύπαρχτο) κομμουνιστικό κίνδυνο έκαμε (μπάζαν» τεράστιαν) την 4η Αυγούστου. Μαζί με τον Γεώργιο Β' κατάργησε τις ελευθερίες του λαού και του κάθησε στον σβέρο. Οι πλούσιοι έγιναν πιο πλούσιοι και ο λαός έφαγε... σταφιδόψωμο! Ληλατήθηκεν η χώρα και εκβράστηκε στην κοινωνική επιφάνεια – λεκές – ο, τάχα, «τρίτος ελληνοχριστιανικός πολιτισμός» (μας) των λογίων... Ω τέμπορα! Ω μόρες! Ξεσκίστηκε, τότε, ολότελα η λεγόμενη Πνευματική Ηγεσία τούτ' του τόπου. Βράχνιασαν από τα ΖΗΤΩ

τους οι λαμοί των προφεσσόρων – μας – κι έκαμαν από τα παλαμάκια κάλους οι παλάμες τους... Θανόντας τος (τον Γενάρη του 1941) πέρασε (με υπό μάλης του το ΟΧΙ του λαού) ντρίτα για «τας χρυσάς της Ιστορίας – λέει – Δέλτους». Φύγαντας, είχεν αφήσει... τα ράφια της βιβλιοθήκης του ολόκληρης στην Εθνικήν Οργάνωσιν των Νέων και την περιουσία του στα παιδιά του. Στη διαθήκη του έγραφε: «Κληροδοτώ εις την Εθνικήν Οργάνωσιν της Νεολαίας ολόκληρον την βιβλιοθήκην μου, αφού εκ ταύτης λάβωσι η σύζυγός μου και τα τέκνα μου και οι γαμβροί μου όσα βιβλία θέλουσι προς ανάμνησιν» (Εφημ. «Καθημερινή», 2.2.1941). Και σε άλλη στήλη στα σχόλια, στην ίδια – την «Καθημερινή» – εφημερίδα:

«Ο σύζυγος»

«Ο καλός σύζυγος. Αφήνει την περιουσίαν του ο Ιωάννης Μεταξάς εις την σεμνήν σύντροφον της ζωής του. Τα παιδιά θα τον κληρονομήσουιν μετά τον θάνατον εκείνης. Με την αγάπην, την στοργήν γύρω από την αδιάλυτον πατρικήν εστίαν, η οικογένεια θα εύρη τόνωσιν και θα διαρκέση. Αυτό είναι της διαθήκης το βαθύτερο νόημα. Και πόσον διδακτικόν!».

Πράγματι, πολύ διδακτικόν! Θα τονωνόταν και θα διαρκούσε η φάμλια του γύρω από την πατρικήν της εστίαν. Είχε βλέπεισ φροντίσει γι' αυτό. Μόνο για την πολεμική προπαρασκευή της χώρας δεν είχε σκάσει την καρδίτα του.

«Η πολεμική παρασκευή»

«Κύριε Διευθυντά,

“Χωρίς φόβον και χωρίς πάθος” προσθέτω κι εγώ την γνώμην μου στας απόψεις των αναγνωστών σας.

Κατ' αρχήν, αδυνατώ να συμμερισθώ την άποψη ότι ένας λαός φιλότιμος, έξυπνος και φιλελεύθερος, ωσάν τον Ελληνικό, προετοιμάζεται, πλην άλλων, για εθνικές εξορμήσεις (π.χ. για την οικονομική του ανάπτυξη ή την άμυνά του, όπως στα 1940-41) και για την πραγματοποίησί τους, καλύτερα με δικτατορικό καθεστώσ, παρά με κοινοβουλευτισμό. Μου είναι αδιανόητο αυτό και χωρίς καθόλου να υπερτιμώ την στάθμη και την πολιτική ιστορία του καιρού μου, από το 1920 που

έζησα ως επιστήμων, εντός της ελληνικής πραγματικότητας. 'Αλλωστε, ούτε στην περίοδο 1912-1922, ούτε στο 1946-1950, χρειάστηκαν οι υπηρεσίες κάποιου "εξαιρετικού ανδρός" για να αντιμετωπισθούν οι δύσκολες εκείνες περιστάσεις. Δεν αναφέρω δε την απρόσκοπτη λειτουργία του Αγγλικού Κοινοβουλίου στους δύο τελευταίους φοβερούς πολέμους...

'Ετσι, θα παρέλειπα ν' αναμασήσω, ως αυτονόητα, τ' ανωτέρω πασιδήλα πλέον αξιώματα, κατόπιν ιδίως της επιστολής του αναγνώστη σας Αργ. Ν. Βενετούλη (19.1.72) που έβαλε τον Μεταξά να ομιλήσει (μάλλον να ομολογήσει) από το ημερολόγιό του· είχαμε όμως έξαρση της υμνολογίας υπέρ της 4ης Αυγούστου, από τον αναγνώστη σας Ηλ. Αντύπα (28.1.72). Γράφει ο τελευταίος, μεταξύ άλλων, ότι ο Ι. Μεταξάς, παρ' όλες τις δυσχέρειες που είχε, λόγω διεθνών συνθηκών, να εξοπλίσει την χώρα, έκαμε την εξής επίσημη, ως μας πληροφορεί ο κ. Αντύπας, δήλωσι:

"Αι ένοπλοι δυνάμεις μας έχουν παρασκευασθή ώστε, παρισταμένης τυχόν ανάγκης, να φανούν αντάξια των προσδοκιών της πατρίδος".

Πάσον δε ν είναι αυτό αληθές το ομολογεί ο ίδιος στο ημερολόγιό του όταν την 37ην ημέραν του πολέμου γράφει:

"Ανησυχία δικαί μου διά απειλήν ελλείψεως πυρομαχικών. 'Ισως θα πρέπει να σταματήσωμεν;".

'Εζησα τον πόλεμον εκείνον του 1940-41, από την πρώτην ως την τελευταία του ημέρα, ως έφεδρος επίατρος, μεταξύ Θεσσαλονίκης και Μετώπου. Εκινήθηκα με φίλιες, γνωριμίες και συμπάθειες μέχρι των υψηλοτέρων βαθμίδων της ιεραρχίας. Η προχειρότης, η υπονόμευσι, η φοβία και ο αυτοσχεδιασμός σε όλες τις υπηρεσίες ήταν κάτι το εφιαλτικό. Ευτυχώς ομολογούνται από τον ίδιο τον Μεταξά, άλλως θα είχα κι εγώ σήμερα την αμφιβολία. Το Επιτελείο του ήταν διαβρωμένο, τα υπουργεία του (των Εξωτερικών ιδίως) γεμάτα "άνοητους" και "αντιδραστικούς": 'Εγιναν έρανοι, όπως της υπουργίνας κυρίας Κυρίμη στη Μακεδονία, από χρυσά αντικείμενα, που μέχρι σήμερα δεν ξέρουμε πού έχουν καταλήξει. Δεν ομιλώ για τα κρουπαγήματα, για τα οποία υπεύθυνη 100% είναι η κρατική ηγεσία, απροετοίμαστη για πόλεμο, είτε στις πόλεις, είτε στα βουνά! (σε δέματα που βρέθηκαν μετά την υποχώρησι, από φανέλλες κλπ. ιδιωτών, υπήρχαν πολυγραφημένες

οδηγίες για τα... κρουπαγήματα με υπογραφή ΕΟΝ. Σκεφθήτε να τ' ανοίγη ο ατυχής ακρωτηριασμένος από κρουπαγήμα...). Δεν ομιλώ για τις περίφημες διαταγές περί σκληρής τιμωρίας "όσων φυλάττουν τρόφιμα", όπερ αποθάρρυνε τους κατοίκους των πόλεων να προμηθευτούν αρκετά, ώστε να περάσουν τον πρώτο οδυνηρό κατοχικό χειμώνα. Αφήνω για την αθλία διεκπεραίωσι της αλληλογραφίας και των δεμάτων, με την πρόσθετη ταλαιπωρία της λογοκρισίας (γιατί από το Εσωτερικό λογοκρισία προς το Μέτωπο;). Δέμα με γλυκά, που μου ταχυδρομήθηκε παραμονές Χριστουγέννων από την πατρίδα μου Λάρισα, το πήρανε ανεπίδοτο πίσω τον Ιούνιο 1941. Ευτυχώς, λέγαμε, γιατί δεν υπήρχαν πια τέτοιες πολυτέλειες υπό Κατοχήν...

Αυτά και άλλα πολλά γράφτηκαν, ξαναγράφηκαν και καταποντίστηκαν εις το πέλαγος των μετέπειτα περιπετειών μας. 'Όσοι θέλουν όμως μπορούν να τα θυμηθούν ή να περιμένουν σεμνά την συνέχεια της αφηγήσεώς σας, όπου, ελπίζω, να βάλετε στη θέση του το ανοιχτό ακόμα θέμα της δικαιώσεως μιας δικτατορίας. 'Όταν, ιδίως, έχει επικεφαλής της άνθρωπον όστις υβρίζει χυδαίότατα κάθε το ελληνικό - και, να: "Ελληνικός λαός δεν υπάρχει - όχλος". "Ο ματαιόδοξος, ο πανούργος, ο ασταθής και ο ταπεινός εθνικός χαρακτήρ των Ελλήνων". "Οι Έλληνες, είναι ακόμη λαός δούλων". "Η Εστία" "τι βρωμόφυλλον" και άλλα. Υβρίζει ακόμη και τους συναδέλφους του αξιωματικούς - ανωτέρους και κατωτέρους - και διαπράττει κάτι που κανείς μέχρι τώρα κοινοβουλευτικός δεν έχει διανοηθή. Προτρέπει το 1911 τον διάδοχο Κωνσταντίνο να σφίξει το χέρι των αξιωματικών, ως συμφιλίωσι με τους αντιάλους του και όταν εκείνος διστάζει ο Μεταξάς διευκρινίζει:

"Υψηλότατε, δεν πρόκειται να γίνετε φίλος κανενός, πρόκειται να δείξετε ότι είσθε φίλος. Το χέρι σας το πλένετε κατόπιν... Αργότερα δύνασθε να τους κτυπήσετε, αλλά τότε μόνον όταν ασφαλώς εξοντώνται διά του κτυπήματός σας".

Πώς, λοιπόν, να τεθή επί κεφαλής ενός ιερού αγώνος ο άνθρωπος που στις 21.6.1940 γράφει στο ημερολόγιό του: "Νεύρα με Υπουργούς (ένεκα των προσωπικών διαφωνιών). Είναι μισότρελλος. Όλα θα καταρρεύσουν;".

Τέλος, για την προετοιμασία του Ελληνικού στρατού επιτρέψτε μου λίγες παραθέσεις από το βιβλίο του ευπατρίδη Έλευθ. Εμαρμένου -

Βορρέ “Η Ελλάς στα βουνά της Αλβανίας”. Είχε καταταγή εθελοντής με το αυτοκίνητό του, και χωρίς οξύτητα, αλλά παρατηρητικά, μας δίνει την μαρτυρία του για τα πολλά στραβά της πολεμικής προπαρασκευής:

Ξέρω κατά πως είμαστε σε χάλια από αεροπορικής απόψεως. Αν έχουμε καμιά σαρανταριά αεροπλάνα κι απ’ αυτά τα περισσότερα είναι εκπαιδευτικά. Τα αντιαεροπορικά μας μετρούνται στα δάχτυλα. (Έμεινε μέχρι σήμερα η χαρακτηριστική έκφρασις «υπέρ της αεροπορίας», όταν θέλουμε να πούμε πως ένας έρανος, μια απαίτησι κλπ., πήγαν στον βρόντο ύποπτα).

Ήλθε τηλεφώνημα επείγον από Κοζάνη, να σταλούν αμέσως ρόδες και λάστιχα για το αυτοκίνητο του Στρατηγού Πιτσιάκα. Του χάλιασαν και δεν έχουν ανταλλακτικά.

Μου αρνήθηκε η Εταιρία Μονοπωλίων 2.000 κουτιά σπύρτα για το παιδιά στην Αλβανία. Φαντάσου, τμήματα ολόκληρα δεν έχουν ένα σπύρτο ν’ ανάψουν φωτιά ή το τσιγάρο τους.

Αφήνω τ’ άλλα μέσα, ασύρματοι, τηλέφωνα, οπλισμός, όλμοι κλπ., που δεν είχαμε σχεδόν τίποτε, ή ελάχιστα πράγματα.

Στην Αθήνα υπάρχουν άφθονα μάλλινα και στο Μέτωπο οι στρατώατα υποφέρουν πολύ από την έλλειψή τους.

Σ’ όλο τον δρόμο πλήθος αυτοκίνητα είχανε κολλήσει ή είχαν πέσει στα χαντάκια από έλλειψη αλυσίδων.

...Σε τέτοια κατάσταση, ξυπόλυτοι πολλοί, πεινασμένοι, πρησμένοι, οι περισσότεροι άρρωστοι, χωρίς τσιγάρο, με μισή κουβέρτα, πολεμούσαν και προχωρούσαν....

Τι να πρωτοπροφθάσουν οι καημένες οι νοσοκόμες; Τι να πρωτοπροφθάσουν; Η αναλογία τους ήτανε μια για 150 τραυματίες. Πάπιες σ’ όλο το νοσοκομείο δεν υπήρχανε, παρά δυό - τρεις... 4-5 γιατροί χειρουργούσαν νύχτα - μέρα, χωρίς να ξέρουν ποιον, χωρίς να ρωτάνε αν θέλη, χωρίς αναισθητικά, χωρίς αρκετά φάρμακα, με εργαλεία ελλιπή, χωρίς γάντια.. Κι αυτά στο νοσοκομείο Ιωαννίνων!!

Οι δρόμοι είναι σε αθλία κατάσταση. Σε μέρη σχεδόν αδιάβατοι, χωρίς καμιά ένδειξη για επισκευή ή σχετική διοργάνωσι εργασιών.

Από κακές γομώσεις ή κάτι των οβίδων μας έσπασαν κάμποσα καρόνια επάνω στη γραμμή. Εξ άλλου, φαίνεται πως τα πυρομαχικά μας είναι εντελώς ανεπαρκή.

Αυτά τα λίγα από άνθρωπο τιμημένο με μετάλλιο “εξαιρέτων πράξεων”. Κι αν υπάρχουν αντιρροήσεις, εδώ είμαστε, με άλλες μαρτυρίες.

Ευχαριστώ πολύ
ΓΕΡΑΣ. ΜΠΑΚΟΛΑΣ
Ιατρός»

(Από τις επιστολές διά το ανάγνωσμα « Η 4η Αυγούστου», εφημ. «Ακρόπολις» τής 1.3.1972).

«...Ο κ. Καραπαναγιώτης ηρώτησε τότε με οξύτητα κατά πόσον ο Πρεσβευτής της Α.Μ. έθετε την Ελλάδα πρώτην ή τον Βασιλέα πρώτην. Ο Πρεσβευτής απήντησε αμέσως, ότι προδήλως την Ελλάδα έθετε πρώτην. Επηκολούθησε ένας διαξιφισμός εν σχέσει προς τας υπηρεσίας που προσέφερε ο μακαρίτης Μεταξάς εις την χώραν του. Ο κ. Ρούσσοσ και ο κ. Καραπαναγιώτης ηρνήθησαν ότι ο Μεταξάς έκαμε οτιδήποτε διά να προπαρασκευάση τον Ελληνικόν στρατόν διά τον Αγώνα. Ο Πρεσβευτής αντέτεινε ότι η Ελλάς δεν ήτο απαράσκευος περισσότερο από άλλας μικράς χώρας»

(Από το ανάγνωσμα της εφημερ. «Ακρόπολις» «Τα Μυστικά Αρχεία του Φόρειν Όφφισ», συνέχεια 10η και τελευταία, τής 9.3.72).

49. Ένα: «Διά τον διαφωτισμόν του πλήθους η σημερινή κοινωνία διαθέτει επαρκέστατα όργανα. Ο Τύπος, η Παιδεία, ο Κλήρος είναι μεταξύ αυτών

(Εφημερίδα « Εστία», 3 Οκτωβρίου 1927).

(...) Ότι αυτά είναι ψέματα το κατάλαβαν πρώτα πρώτα οι πνευματικοί πρόμαχοι των αδικημένων. Μα τώρα πια το κηρύχνουν φανερά και οι εκμεταλλευτές. Γιατί με όλη την απλότητα, την αφέλεια και τον άβλαβο τόνο που διατυπώνεται η φράση, που αναφέραμε στην αρχή από μια αντιδραστική εφημερίδα της Αθήνας, τι άλλο λέει παρά πως ο τύπος, το σχολείο και η εκκλησία είναι όργανα της σημερινής κοινωνικής διάθρωσης, δηλαδή όργανα μιας μερίδας που άρχει και τα χρησιμοποιεί για να δυναμώνει και να παρατείνει την κυριαρχία της;»

(Δημήτρης Γληνός: «Τύπος, Παιδεία, Κλήρος». Περιοδικό «Αναγέννηση», τ. 3, Νοέμβριος 1927).

Ειδικότερα για τον Κλήρο, βλ. και άρθρο του κ. Θεοφύλ. Παπακωνσταντίνου: «Εκκλησία και ζωή», εφ. «Ακρόπολις» τής 10.12.72, σελ. 6.

Δύο: «Ο θάνατος του βασιλέως Παύλου».

«...Πριν από 50 χρόνια, όταν ο πατέρας του Παύλου βασιλεύς Κωνσταντίνος είχε αρρωστήσει βαριά από τυφοειδή πυρετό, είχαν φέρει πλάι του στο κρεβάτι την εικόνα της Παναγίας της Τήνου. Ο Κωνσταντίνος, στον οποίο είχαν δώσει την τελευταία Μετάληψη, μόλις που βρήκε την δύναμη ν' ασπασθή την εικόνα προτού χάσει τις αισθήσεις του. Ύστερα από λίγες ώρες ξύπνησε νοιώθοντας πολύ καλύτερα και μέσα σε μια εβδομάδα είχε γίνει εντελώς καλά»

(Σημείωση δική μου: Και ο Κωνσταντίνος εσωθήκε).

«Τώρα το αντιτορπιλικό “Σφενδόνη” εστάλη κατεπειγόντως να φέρει την εικόνα που δεν είχε μετακινηθεί από την Τήνο από το 1915. Στον Πειραιά την υποδέχτηκαν όλα τα μέλη της Ιεράς Συνόδου με επικεφαλής τον γηραιό Αρχιεπίσκοπο, καθώς και όλα τα μέλη της Κυβερνήσεως.

‘Όταν η εικόνα έφτασε στο Τατόι ο βασιλεύς (Παύλος) ανασηκώθηκε στο κρεβάτι του, έκαμε τον σταυρό του και την ασπάστηκε» κλπ. (Σημείωση δική μου: Και ο Παύλος... επέθανε!).

(Από το «Θύελλες στο θρόνο της Ελλάδος» του κ. Στέλιου Χουρμούζιου, συνέχ. 31η, εφ. «Ακρόπολις», 21.3.72).

Είχε σταλεί, τότε, το θωρηκτό «Αβέρωφ». Την είχαν υποδεχτεί στον Πειραιά ολόκληρη η Ιερά Σύνοδος, με επί κεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο, και σύσσωμη η Κυβέρνηση με τον Πρωθυπουργό – τον μακαρίτη Δημ. Γούναρη.

Τώρα γιατί η Μεγαλόχαρη έσωσε τον Κωνσταντίνο κι άφησε τον Παύλο να πεθάνει, ίσως για τη... διαφορά του εκτοπίσματος. Ο «Αβέρωφ» ήταν πλοίο «της γραμμής» δέκα χιλιάδων τόννων, με κανόνια και με Ναύαρχο, με φιλαρμονική και με παράτες. Η «Σφενδόνη», πλοίο όχι παραπάνω απ' το επίπεδο ανθυποπλοίαρχου ή πλωτάρχη...

Και δώστου νάχει:

Επιστολαί αναγνωστών
Εκατονταπυλιανή και Μεγαλόχαρη

«Αγαπητή “Ακρόπολις”,

Εις το φύλλον σας της 7ης τρέχ., ο κ. Σαμοθράκης αναπτύσσει την άποψιν ότι η Μεγαλόχαρη της Τήνου απετέλει ανέκαθεν πανελλήνιον προσκύνημα, χωρίς ουδόλως εις τούτο να συντελέσουν οι Τήνιοι και ότι ως εκ τούτου οι Πάριοι τούς αδικούν διά την οικειοποίησιν της πανηγύρεως της 15ης Αυγούστου.

Προφανώς ο κ. Σαμοθράκης παρημένησε τον αγώνα του Παριανού λαού. Ουδείς εμέμφθη τους αγαπητούς Τηνίους διά την προώθησιν και διαφήμισιν του Ναού των. Δικαίωμα των ήτο και είναι αξιέπαινοι δι' αυτό. Ας μη ισχυρίζονται όμως, ότι η Μεγαλόχαρη μετεβλήθη εις πανελλήνιον προσκύνημα απλώς και μόνον διότι ανευρέθη η εικων κατόπιν ενυπνίου μας μοναχής. Πλείστοι όσαι εικόνες έχουν ανευρεθή καθ' όμοιον ακριβώς τρόπον και υπό τας απτάς συνθήκας, χωρίς οι ανεγερθέντες εις τους τόπους της ευρέσεως των Ναοί να αποκτήσουν την φήμην και την αίγλην της Μεγαλόχαρης. Προχείρως και ενδεικτικώς μόνον θα αναφέρωμεν τον Ναόν του Αγίου Δημητρίου Σύρου και της Ζωοδόχου Πηγής Κορώνης.

Δεν εδημιουργήθη λοιπόν η φήμη εκ του τρόπου της ανευρέσεως, αλλ' εκ του τρόπου της εκμεταλλεύσεως του θέματος, η οποία δεν έγινε βεβαίως κατά τρόπον εμπορικών δι' εκκλησιών και προκηρύξεων, ως δικαιολογείται ο κ. Σαμοθράκης, αλλά διά της εντέχνου διαδόσεως θαυμάτων, της γνωστής και κατ' επανάληψιν θεαματικής αποστολής της Αγίας Εικόνας εις Αθήνας, της επισήμου και πανηγυρικής συμπαραστάσεως Εκκλησίας και Πολιτείας και διαφόρων άλλων ενεργειών, εμπορικώς μεν αξιολόγων και ανεπιλήπτων, θρησκευτικώς όμως ανεπιτρέπτων.

Και οι μεν Τήνιοι, ενδιαφερόμενοι διά την πρόοδον του νησιού των, ευκρως, δραστηρίως και καλώς ίσως ενήργησαν.

Η Εκκλησία όμως ποίαν στάσιν ετήρησεν εν προκειμένω; Αντί να σταθή εις το ύψος της και να κρατήση στάσιν σοβαράν, ευπρεπή και αμερόληπτον, αφέθη να ρυμουλκηθή από τον θόρυβον και την καλλιεργηθείσαν προκατάληψιν των μαζών, αγνόησασα δε παντελώς την Εκατονταπυλιανήν, το πανάρχαιον και ιστορικόν αυτό κτίσμα Αγίων

και στυλοβατών της Θρησκείας μας, έρριψεν όλον το βάρος της εις την Τήνον, ρυμουλκήσασα και αυτήν την Πολιτείαν, προσδώσασα ούτω μεγαλύτεραν αληθοφάνειαν εις τας διασπειρομένας φήμας και υιοθετήσασα ανευθύνους και ανεξελέγκτους προκαταλήψεις των πιστών.

Ερωτάται όμως: είναι αρκετόν το ενύπνιον μας μοναχής διά να επισκιάση και εξουδετερώση την ιστορικήν αξίαν και αίγλην ενός κτίσματος μιας Αγίας Ελένης 1.650 ετών;

Και είναι αι Εικόνες εκείναι αι οποίαι επιτελούν τα θαύματα ή η πίστις των ασθενών;

Ας μας απαντήσει επ' αυτού ευθαρσώς και ευθέως ο Μακαριώτατος ή οιοσδήποτε άλλος ανώτερος ή κατώτερος κληρικός.

Αυτή λοιπόν η εύκολος τακτική και κατεύθυνσις της Ηγεσίας της Εκκλησίας μας και η υιοθέτησις ανευθύνων ιδιωτικών πρωτοβουλιών υπήρξαν η φιλοσοφία και φιλοδοξία των Ιδρυτών της Θρησκείας μας και κατ' αυτόν τον τρόπον ωραματίσθησαν ούτοι την επικράτησιν και εδραΐωσαν του Χριστιανισμού ή η άνωθεν εμπνευσμένη καθοδήγησις του πομνίου της;

Εκεί λοιπόν έγκειται το θέμα και όχι εις την αξιολογον πράγματι επίδοσιν και δράσιν των φίλων συμπολιτών σας.

Διά να τελειώνωμεν, όμως, θα ερωτήσωμεν:

Δεν έχει λοιπόν καμμίαν αξίαν και ουδεμίαν ασκεί επίδρασιν επί του θρησκευομένου και αφελούς λαού η δις και τρις του έτους παρουσία και πανηγυρική εμφάνισις της επισήμου Ελλάδος, της Ιεραρχίας και των Ενόπλων δυνάμεων εις μίαν και την αυτήν πανήγυριν, έστω και αν τούτο δεν συντελεί εις την σοβαροφάνειαν της Εκκλησίας μας; Και ποία άλλη καλύτερα διαφήμισις διά τον Ναόν σας θα ηδύνατο να γίνη; Πού άλλού γίνεται αυτό; Υπάρχει παρόμοιον προηγούμενον;

Αντιθέτως, δεν αποτελεί απογοητευτικόν παράγοντα δια τα πλήθη η παντελής άγνοια και περιφρόνησις εκ μέρους της Εκκλησίας ενός άλλου Ναού, έχοντος εν τούτοις ασυγκρίτως ανωτέρας περγαμηνάς, τας οποίας βεβαίως δεν είναι δυνατόν να γνωρίζη ο πολύς λαός;

'Όλαι λοιπόν αι πανηγυρικάι αυταί εκδηλώσεις γίνονται εις Τήνον απλώς και μόνον προς το θεαθήναι, χωρίς σκοπόν και χωρίς αποτέλεσμα;

Είμαι βέβαιος ότι οι πανέξυπνοι και δραστήριοι Τήνιοι δεν είναι τόσοσ αφελείς διά να το πιστεύουν, διότι τότε δεν θα εμερίμων ούτε

διά την ανακήρυξιν της νήσου των ως Ιεράς, ούτε διά την καθιέρωσιν του Ναού των ως Ιδρύματος, ούτε διά τας πολυποικίλους άλλας ευεργετικές υπέρ αυτού διατάξεις.

Το θέμα όμως έχει εξαντληθή και αι ορθαί και κρυστάλλινοι απόψεις των Παριανών έχουν κατ' επανάληψιν εκτεθή, διά της τοπικής εφημερίδος των. Απομένει εις την Ιεραρχίαν να επιληφθή του θέματος, να επιτελέση το καθήκον της και δώση την ορθήν κατεύθυνσιν εις το θέμα.

Μετά πάσης τιμής
ΤΑΣΣΟΣ Π. ΚΑΛΛΙΕΡΟΣ
Ρηγίλλης 12»

(Εφημ. «Ακρόπολις» 29.10.71)

Αχ, ποίος θα μνήσει στον Χριστιανισμό τις Παναγιές μας; 'Άλλο:

«...Προσωπικώς φρονώ (Σ.τ.Σ.: κρίμα το ρήμα) ότι η Εκκλησία του Χριστού δεν διέρχεται ούτε είναι δυνατόν να διέλθη κρίσιν τινά, εφ' όσον παραδεχόμεθα ότι κεφαλή αυτής είναι ο ίδιος ο Θεός».

(Προϊστάμενος της Χριστιανικής Αδελφότητας «Η ΑΡΕΤΗ». Από την σε συνέχειες έρευνα της «Ακροπόλεως» – 1.4.72 – πάνω στο αν «Υπάρχει σοβαρά Εκκλησιαστική κρίσις στην Ελλάδα».)

Συγγχεί τον Θεό με τα συμφέροντα, τον Ποιητή των πάντων με το ράσο, όπως ο Λουδοβίκος ο 14ος τον εαυτό του με το Κράτος. «Το Κράτος είμαι εγώ» είχε πει... ο 'Ήλιος εκείνος.

Τώρα, Θεός είναι οι Δεσποτάδες, κατά το εθνοκοφρόνικο υπόδειγμα που Δημοκρατία είναι η σαμπάνια και η Κιανή Ακτή είναι το έθνος...

Ας προσθέσω εδώ, ότι η Εκκλησία είναι έννοια και κεφαλή αυτής είναι ο Χριστός. Δεν «φρονώ» ότι οι Δεσποτάδες, οι Ηγούμενοι και οι Αρχιδιάκονοι είναι με το Χριστό πρωτοξαδέρφα!...

Και μια – στα πεταχτά – πνευματιστική ειδησούλα:

«Ανέκκλητος η απόφασις της Ι. Συνόδου για το διαζύγιο, τονίζει εις ανοικόνωσιν της 'Ενωσις Προστασίας του Γάμου».

«ΑΝΕΚΚΛΗΤΟΙ είναι αι αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Ελλάδος, διότι λαμβάνονται τη επιφοιτήσει του Αγ. Πνεύματος».

Τα ανωτέρω τονίζει εις ανοικόνωσιν της η Πανελλήνιος 'Ενωσις Προστασίας του θεσμού της Οικογενείας, αναφερομένη εις την από-

φαισιν της Ι. Συνόδου της 17ης Νοεμβρίου 1958, ήτις δέχεται «κατ' άκρον εκκλησιαστικήν οικονομίαν και συγκατάβασιν το διαζύγιον, μετά 10ετή διάσταςιν των συζύγων».

Βάσει αυτής της ανεκκλήτου αποφάσεως – υπογραμμίζεται εις την εν λόγω ανακοίνωσιν – η Πολιτεία δύναται να προχωρήσῃ εις την καθιέρωσιν του «αυτομάτου διαζυγίου»

(Εφημ. «Ακρόπολις», 20.7.72).

Δεν σας θυμίζει λίγον τι το γνωστό «τραπεζάκι»;

ΑΚΡΟΘΙΓΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Μεγαλέξαντρος - Χαϊρώνεια
Αθήνα – Βυζάντιο και 'Αλωση η αγωνία του Ελληνικού έθνους
Πατριάρχες και προνόμια
Τουρκοκρατία
Κοτζαμπάσηδες και Ανώτερο Ιερατείο
Ρήγας Φεραίος
Φιλική Εταιρεία
Οι λόγιοι της Διασποράς
Παλαιών Πατρών Γερμανός
Κοραής, Ιγνάτιος και Κλέφτες
Καποδίστριας, Καρατζάς και Κωλέττης
Υψηλάντης
Βλαδιμηρέσκου
Τυργοβίσι
Το Αγροτικό Ρουμάνικο Κίνημα
Δραγατσάνι
Μαυροκορδάτος
Το κοινωνικό περιεχόμενο του '21
Το Δραγατσάνι και οι λόγιοι
Το Δημοτικό σχολείο του Ρήγα
Παπαφλέσσας και Βοστίτσα
Η ευλόγηση των όπλων
Βέρβαινα, Ζαράκοβα και 'Αστρος
'Υδρα, Σάμος και Καλτεζές
Μέττερνιχ, Καποδίστριας και Ρήγας
Κ. Παπαρηγόπουλος και η γλώσσα
Η Δημοκρατία πυροβολεί
Η Μεγάλη Ιδέα
Ο Μαρμαρωμένος Βασιλιάς
Ελευθέριος Βενιζέλος και Η ΠΟΛΗ
338 - 1922
Ο καθηγητής κ. Κ. Τζουρέσκου και το Ρουμάνικο Κίνημα